

Liuksemburgas, 2017 m. spalio 16 d.
(OR. en)

12816/17

COPS 300
COHOM 108
CFSP/PESC 840
CSDP/PSDC 523
FREMP 105
INF 179
JAI 870
RELEX 818

POSĖDŽIO REZULTATAI

nuo: Tarybos generalinio sekretoriato
data: 2017 m. spalio 16 d.
kam: Delegacijoms

Ankstesnio
dokumento Nr.: 12714/17 COPS 294 COHOM 104 CFSP/PESC 834 CSDP/PSDC 514
FREMP 101 INF 172 JAI 857 RELEX 807
12715/17 COPS 295 COHOM 105 CFSP/PESC 835 CSDP/PSDC 515
FREMP 102 INF 173 JAI 858 RELEX 808

Dalykas: ES metinė ataskaita dėl žmogaus teisių ir demokratijos pasaulyje 2016 m.

Delegacijoms priede pateikiama ES metinė ataskaita dėl žmogaus teisių ir demokratijos pasaulyje 2016 m., kurią Taryba priėmė 2017 m. spalio 16 d. vykusiamе 3566-ame posėdyje.

**ES METINĖ ATASKAITA DĖL ŽMOGAUS TEISIŲ IR DEMOKRATIJOS
PASAULYJE 2016 M.**

TEMINĖ IR GEOGRAFINĖ DALYS

Turinys

TEMINĖ DALIS

1. Įvadas.....	3
2. ES taikomas žmogaus teisėmis grindžiamas požiūris į konfliktus ir krizes	12
3. Reagavimas į pagrindinius iššūkius žmogaus teisių ir demokratijos srityse	22
4. Žmogaus teisės visose ES išorės politikos srityse	49

GEOGRAFINĖ DALIS

Šalys kandidatės ir potencialios šalys kandidatės	53
II. EEE/ELPA šalys	64
III. Europos kaimynystės politika.....	67
IV. Rusija ir Vidurinė Azija	121
V. Afrika	140
VI. Arabijos pusiasalis.....	255
VII. Azija.....	270
VIII. Okeanija.....	338
IX. Šiaurės ir Pietų Amerika.....	367
Santrumpų sąrašas.....	439

ES METINĖ ATASKAITA DĖL ŽMOGAUS TEISIŲ IR DEMOKRATIJOS PASAULYJE 2016 M.

TEMINĖ DALIS

1. IVADAS

Kalbant apie žmogaus teises ir demokratiją, 2016 m. buvo įtempti metai – mažėjo erdvė pilietinei visuomenei ir kilo komplikuočių humanitarinių bei politinių krizių. Be to, kelios šalys pareiškė apie savo ketinimą pasitraukti iš Tarptautinio baudžiamojo teismo. Tokiomis aplinkybėmis Europos Sąjunga demonstravo lyderystę ir tebebuvo tvirtai įsipareigojusi visame pasaulyje propaguoti bei apsaugoti žmogaus teises ir puoselėti demokratiją.

2016 m. birželio mėn. ES priėmė Visuotinę užsienio ir saugumo politikos strategiją „*Bendra vizija, bendri veiksmai: stipresnė Europa*“, kurioje išdėstyti pagrindiniai ES dalyvavimo platesniame pasaulyje¹ interesai bei principai ir kuria siekiama, kad Europa taptų dar vieningesnė ir svaresnė veikėja pasaulinėje arenoje. Visuotinėje strategijoje dar kartą patvirtinama ES išorės veiksmų darbotvarkė, kurioje pagrindinis dėmesys skiriamas žmogaus teisėms ir demokratijai. Valstybės ir visuomenės gali būti atsparios tik tuomet, kai tvirtai laikomasi demokratinių principų ir gerbiamos žmogaus teisės. Strategijoje taip pat raginama sistemingai integruoti žmogaus teises ir lyčių lygybės klausimus – tai yra kertinis ES veiksmų plano žmogaus teisių ir demokratijos srityje principas.²

2016 m. liepos 20 d. suėjo metai, kai buvo priimtas ES veiksmų planas, kuriame nustatoma ES pagrindinė išorės veiksmų politika žmogaus teisių atžvilgiu. Veiksmų plane visuose ES išorės veiksmų aspektuose dėmesys skiriamas žmogaus teisių apsaugai ir paramai demokratijai; veiksmų planas taip pat yra labai svarbi 2012 m. ES strateginės programos žmogaus teisių ir demokratijos srityje įgyvendinimo priemonė.³

¹ 2016 m. spalio 17 d. Tarybos išvados dėl visuotinės Europos Sąjungos užsienio ir saugumo politikos strategijos (dok. 13202/16).

² 2015 m. liepos 20 d. Tarybos išvados dėl 2015–2019 m. veiksmų plano žmogaus teisių ir demokratijos srityje (dok. 10897/15).

³ Žmogaus teisės ir demokratija. ES strateginė programa ir ES veiksmų planas, dok. 11855/12, 2012 m. birželio 25 d.

2016 m. taip pat prasidėjo konkrečioms šalims skirtų žmogaus teisių srities strategijų antras ciklas. Šios strategijos yra labai svarbios įgyvendinant žmogaus teises šalių lygmeniu. 2016 m. visos strategijos buvo atnaujintos, kad būtų reaguojama į dabartinius iššūkius ir atsižvelgiama į pokyčius, įvykusius nuo tada, kai 2011 m. pradėtos taikyti šalių strategijos.

Šioje ataskaitoje pateikiamas bendras 2016 m. ES dedamų pastangų žmogaus teisių srityje trečiosiose šalyse vaizdas, ir ją sudaro dvi dalys. Pirmoji dalis yra teminė ir joje ypatingas dėmesys skiriamas žmogaus teisėmis grindžiamam požiūriui į konfliktus ir krizes, pagrindiniams iššūkiams žmogaus teisių srityje ir žmogaus teisėms visose ES išorės politikos srityse. Antroji dalis yra geografinė ir joje pateikiama informacija apie ES veiksmus trečiosiose šalyse – taip išsamiai aptariama žmogaus teisių padėtis visame pasaulyje.

ES SPECIALUSIS ĮGALIOJINIS ŽMOGAUS TEISIŲ KLAUSIMAI

Vyriausijai įgaliotinei ir Komisijos pirmininko pavaduotojai pavaldus ES specialusis įgaliotinis žmogaus teisių klausimais Stavrosas Lambrinidis (paskirtas 2012 m.) savo veikla toliau stengėsi užtikrinti didesnę žmogaus teisių aspektų ES užsienio politikoje veiksmingumą ir matomumą. 2016 m. jis daugiausia akcentavo ES bendradarbiavimo žmogaus teisių klausimais, vykdomo su strateginiais partneriais, turinčiais daug įtakos regioniniuose ir daugiašaliuose kontekstuose, stiprinimą. ES specialusis įgaliotinis, be kita ko, pirmininkavo ES dialoguose žmogaus teisių klausimais su Meksika bei Pietų Afrika ir surengė antrą aukšto lygio oficialų vizitą į JAV. Taip pat buvo daugiau dėmesio skiriama ES kaimyninėms šalims – be kita ko, ES specialusis įgaliotinis pirmą kartą lankėsi Baltarusijoje ir vykdė aktyvią nuoseklią tolesnę veiklą, susijusią su jo ankstesniais vizitais į Azerbaidžaną ir Egiptą. 2016 m. buvo toliau palaikomi tvirti santykiai su atrinktomis šalimis, kuriose vyksta pereinamasis procesas – surengtas penktasis ES specialiojo įgaliotinio vizitas į Mianmarą / Birmą, pirmą kartą per visą istoriją surengtas ES specialiojo įgaliotinio aukšto lygio vizitas žmogaus teisių klausimais į Kubą, pradėtos tiriamosios derybos žmogaus teisių klausimais su Iranu, surengti susitikimai aukšto lygio politiniu lygmeniu su Bahreinu ir pirmieji per visą istoriją vizitai į Gvatemalą ir Hondūrą. ES specialusis įgaliotinis savo veikla toliau stengėsi stiprinti ES vaidmenį JT ir regioninių žmogaus teisių apsaugos mechanizmų kontekste siekiant skatinti regionų savarankiškumą ir reaguoti į didėjančius iššūkius žmogaus teisių visuotinumui pripažinimo ir erdvės pilietinei visuomenei užtikrinimo srityse, be kita ko, vykdydamas tvirtą ir nusistovėjusią veiklą ir bendradarbiaudamas su JT žmogaus teisių organais ir apsaugos mechanizmais. ES specialusis įgaliotinis tęsė ilgalaikį aukšto lygio bendradarbiavimą su Europos Taryba, be kita ko, lankėsi ir sakė kalbą ET Ministrų Komitete, taip pat toliau stengėsi stiprinti bendradarbiavimą su ESBO / ODIHR, Amerikos valstybių organizacija ir UNESCO.

Kalbant apie temines sritis, ES specialusis įgaliotinis toliau daug dėmesio skyrė erdvės pilietinei visuomenei propagavimui ir žmogaus teisių gynėjų apsaugai, akcentuodamas tam tikrose šalyse nustatytų griežtų priemonių nevyriausybinėms organizacijoms ir jų veiklą ribojančių naujų įstatymų atšaukimą, taip pat savo veikla stengdamasis užtikrinti, kad įkalinti žmogaus teisių gynėjai ir politiniai kaliniai būtų paleisti į laisvę. ES specialusis įgaliotinis taip pat labai stengėsi skatinti pilietinės visuomenės ir valdžios institucijų dialogą ir pabrėžti šio dialogo svarbą siekiant kurti stabilias visuomenes.

2016 m., vadovaudamasis Visuotinės ES užsienio ir saugumo politikos strategijos principais, ES specialusis įgaliotinis aktyviai propagavo tvaraus saugumo idėją su visais suinteresuotaisiais subjektais. Šia koncepcija, kuria grindžiamos ES specialiojo įgaliotinio pastangos, pabrėžiama, kad saugumas gali būti tvarus ilguoju laikotarpiu tik tuo atveju, jei laikomasi pagrindinių laisvių bei teisių ir teisinės valstybės principų.

2016 m. surengdamas daugybę vizitų, skaitydamas pranešimus aukšto lygio daugiašaliuose susitikimuose ir dalyvaudamas susitikimuose su šimtais svarbių suinteresuotųjų subjektų, atstovaujančių vyriausybėms, tarptautinėms organizacijoms ir pilietinei visuomenei, ES specialusis įgaliotinis taip pat stengėsi didinti ES kaip vienos iš svarbiausių pasaulyje žmogaus teisių gynėjos veiklos nuoseklumą, veiksmingumą ir matomumą ir propaguoti pagrindinius ES prioritetus. Tai, be kita ko, kova su kankinimu, mirties bausmės panaikinimas, ekonominės, socialinės ir kultūrinės teisės, verslo ir žmogaus teisių klausimai, saviraiškos ir asociacijų laisvė, religijos ar tikėjimo laisvė, moterų ir vaiko teisės ir atskaitomybės už žmogaus teisių pažeidimus propagavimas.

Siekiant didinti informuotumą ES ir tarptautiniu mastu apie ES esminį vaidmenį propaguojant ir apsaugant žmogaus teises pasaulyje, ES specialusis įgaliotinis ir vyriausioji įgaliotinė ir Komisijos pirmininko pavaduotoja birželio mėn. pradėjo kampaniją „#EU4HumanRights“ („ES už žmogaus teises“); šioje kampanijoje dalyvavo visos ES valstybės narės.

ES PRIEMONĖS

ES gali pasitelkti platų įvairių sričių politikos, priemonių ir išorės finansavimo priemonių spektrą žmogaus teisėms propaguoti ir ginti. Tai apima viešąją diplomaciją, pavyzdžiui, ES pareiškimus ir deklaracijas, diskretiškesnes diplomatijos priemones, įskaitant demaršus⁴ ir politinius dialogus, taip pat žmogaus teisių gaires ir konkrečioms šalims skirtas žmogaus teisių srities strategijas, reguliarius dialogus žmogaus teisių klausimais ir finansinio bendradarbiavimo projektus, įskaitant paramą pilietinei visuomenei. ES stengiasi užtikrinti geriausią šių priemonių tarpusavio sąveiką, t. y. siekia jas naudoti efektyviausiai ir derindama tarpusavyje, kad būtų pasiekta geriausių rezultatų. Žmogaus teisių klausimai neturėtų apsiriboti, pavyzdžiui, tik dialogais žmogaus teisių klausimais – jie turėtų būti įtraukiami į kitų susitikimų, įskaitant politinius ar kitus dialogus, pavyzdžiui, dėl vizų režimo liberalizavimo, ir į aukščiausiojo lygio susitikimų darbotvarkes.

Žmogaus teisių gairės. ES priėmė vienuolika gairių, kuriose nustatomos prioritetinės išorės veiksmų sritys.⁵ Gairės nėra teisiškai privalomos, tačiau, atsižvelgiant į tai, kad jos yra priimtos ministrų lygmeniu, jomis siunčiamas stiprus politinis signalas, kad jos yra Sąjungos prioritetas. Šios gairės yra nuolat atnaujinamos ir yra praktinė priemonė, kuri turi padėti ES subjektams visame pasaulyje vietos lygmeniu įgyvendinti ES prioritetus žmogaus teisių srityje.

⁴ Demaršas yra tam tikros rūšies diplomatinio atstovavimo veikla. Tai – oficialus kreipimasis į trečiosios valstybės arba tarptautinės organizacijos atstovą siekiant įtikinti, informuoti kurios nors šalies vadovybę ar sužinoti jos oficialią nuomonę tam tikru klausimu. Gali būti kreipiamasi raštu arba žodžiu.

⁵ ES kovos su kankinimu ir kitokiu žiauriu, nežmonišku ar žeminančiu elgesiu ar baudimu trečiosiose šalyse politikos gairės (atnaujintos gairės) (2012 m.), ES religijos ar tikėjimo laisvės propagavimo ir apsaugos gairės (2013 m.), Lesbiečių, gejų, biseksualių, translyčių ir interseksualių (LGBTI) asmenų naudojimosi visomis žmogaus teisėmis propagavimo ir gynimo gairės (2013 m.), ES gairės dėl mirties bausmės (peržiūrėta ir atnaujinta redakcija) (2013 m.), ES gairės dėl dialogų žmogaus teisių klausimais su trečiosiomis šalimis (atnaujinta redakcija) (2008 m.), ES gairės dėl vaikų ir ginkluotų konfliktų (2008 m.), „Apsaugos užtikrinimas. Europos Sąjungos gairės dėl žmogaus teisių gynėjų“ (2008 m.), ES gairės dėl smurto prieš moteris ir mergaites ir kovos su visų formų moterų diskriminacija (2008 m.), ES gairės dėl skatinimo laikytis Tarptautinės humanitarinės teisės (IHL) (2009 m.), ES žmogaus teisių gairės dėl saviraiškos laisvės internete ir realiame gyvenime (2014 m.), ES gairės dėl vaiko teisių propagavimo ir apsaugos (2007 m.).

Konkrečioms šalims skirtos žmogaus teisių ir demokratijos strategijos. Iš esmės šias strategijas vietos lygmeniu rengia ES delegacijos ir jos grindžiamos žmogaus teisių padėties tam tikroje šalyje analize. Jose nustatomi svarbiausi ES veiksmų žmogaus teisių ir demokratijos srityje prioritetai, apibrėžiami pagrindiniai ilgalaikiai bei trumpalaikiai tikslai ir apibūdinami konkretūs veiksmai šiems tikslams pasiekti atitinkamoje šalyje. 2016–2020 m. strategijos buvo visiškai atnaujintos ir dabar jose pateikiama sutelkta demokratijos analizė. Šios strategijos yra labai svarbi priemonė siekiant užtikrinti politikos nuoseklumą ir rengiant aukšto lygio vizitus bei politinius dialogus.

Dialogai žmogaus teisių klausimais. Metams bėgant dialogai žmogaus teisių klausimais buvo užmezgami su vis daugiau šalių. Šiuose dialoguose, be kita ko, siekiama aptarti abipusio intereso klausimus ir stiprinti bendradarbiavimą žmogaus teisių srityje daugiašaliuose forumuose, kaip antai Jungtinėse Tautose (JT); sudaryti galimybę ES reikšti šalims partnerėms savo susirūpinimą dėl žmogaus teisių pažeidimų; rinkti informaciją ir stengtis gerinti žmogaus teisių padėtį atitinkamoje šalyje partnerėje. Šie dialogai yra svarbios ES priemonės dvišaliu pagrindu bendradarbiauti žmogaus teisių klausimais, be kita ko, tokiomis konkrečiomis temomis kaip kankinimas ir netinkamas elgesys, mirties bausmė, religijos ar tikėjimo laisvė, saviraiškos laisvė internete ir realiaame gyvenime, negalia, moterų ir vaiko teisės, lyčių lygybė, pagrindinės darbo teisės ir principai ir bendradarbiavimas daugiašaliuose forumuose.

Prieš pradėdant dialogus žmogaus teisių klausimais, vedamos konsultacijos su pilietine visuomene Briuselyje ir atitinkamoje šalyje, kurioje vyksta dialogas. Taip pat rengiami informaciniai susitikimai, kuriuose pranešama apie dialogų rezultatus. Visus metus vyksta ne tik forumai ir dialogai, bet ir techninio pobūdžio susitikimai su pilietinės visuomenės organizacijomis, kuriuose ES pasidalija informacija apie veiklą ir politikos priemones. Be to, kartu su keliais dialogais žmogaus teisių klausimais buvo surengti pilietinei visuomenei skirti seminarai.

2016 m. ES surengė dialogus ir konsultacijas žmogaus teisių klausimais su 42 šalimis partnerėmis ir regioninėmis grupėmis. 2016 m. buvo atnaujintas dialogas žmogaus teisių klausimais su Azerbaidžanu (paskutinis įvyko 2014 m.) ir ES pirmą kartą istorijoje surengė dialogą žmogaus teisių klausimais su Šri Lanka ir neformalų dialogą su Bahreinu. ES ir Mongolija, atsižvelgdamos į dvišalį partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimą, susitarė 2017 m. surengti pirmąjį dialogą žmogaus teisių klausimais. ES ir Iranas susitarė surengti dialogą žmogaus teisių klausimais (paskutinis jų posėdis įvyko 2004 m.). Šis procesas buvo pradėtas vizitų mainais, o pirmosios tiriamosios derybos žmogaus teisių klausimais įvyko 2016 m. kaip dvišalio aukšto lygio politinio dialogo dalis. Diskusijos žmogaus teisių klausimais taip pat buvo tęsiamos su Kuba, siekiant pradėti dialogą žmogaus teisių klausimais pagal neseniai pasirašytą politinio dialogo ir bendradarbiavimo susitarimą.

Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonė. Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonė (EDŽTRP) yra viena iš pagrindinių išorės finansavimo priemonių, naudojamų siekiant skatinti ir remti demokratiją ir žmogaus teises visame pasaulyje. Naudojantis didžiausiu savo pranašumu – gebėjimu veikti neprašant priimančiosios šalies vyriausybės sutikimo – pagal EDŽTRP gali būti sutelktas dėmesys į opius klausimus ir novatoriškus metodus ir tiesiogiai bendradarbiaujama su izoliuotomis arba marginalizuotomis pilietinės visuomenės organizacijomis. Palyginti su 2007–2013 m. EDŽTRP, 2014–2020 m. EDŽTRP pritaikyta siekiant reaguoti į dėl naujų realiųjų kylančius uždavinius, jos tikslingumas yra labiau strateginio pobūdžio, o jos procedūras lengva naudoti.

EDŽTRP biudžetas buvo padidintas, taip sudarant sąlygas ES teikti didesnę paramą klestinčios pilietinės visuomenės plėtrai ir jos konkretaus vaidmens – kaip vieno iš svarbiausių subjektų užtikrinant teigiamus žmogaus teisėms ir demokratijai palankius pokyčius – stiprinimui. Tai apima ES pajėgumų skubiai reaguoti į ekstremalias situacijas žmogaus teisių srityje, vykdyti rinkimų stebėjimo misijas ir stebėti, kaip laikomasi jų rekomendacijų, gerinti demokratinius ir rinkimų procesus ir teikti didesnę paramą tarptautiniams ir regioniniams žmogaus teisių apsaugos mechanizmams didinimą.

2016 m. ES delegacijos pagal konkrečioms šalims skirtą paramos programą 101 pasaulio šalyje sudarė finansinius susitarimus dėl bendros 82,01 mln. EUR sumos, panaudotinos klestinčios pilietinės visuomenės plėtros tikslu remiant žmogaus teises ir demokratines reformas; parama skirta, be kita ko, šiais tikslais: reaguoti į mažėjančios erdvės pilietinei visuomenei tendencijas, pilietinės visuomenės veiksmams, kuriais užtikrinamas veiksmingas TBT veikimas, lyčių lygybei, čiabuviams, mažumoms priklausančių asmenų, diskriminaciją dėl priklausymo kastai patiriančių asmenų, LGBTI ir kitų pažeidžiamų grupių asmenų teisėms, saviraiškos laisvei ir religijos ar tikėjimo laisvei, mirties bausmės ir kankinimo praktikos panaikinimui, rinkimams besirengiančioms pilietinės visuomenės organizacijoms ir rinkimų stebėjimo misijų rekomendacijų įgyvendinimo stebėsenai, ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių apsaugai, ypač kalbant apie pažeidžiamas diskriminacijos požiūriu grupes, kaip antai skurstantys asmenys, moterys, vaikai, čiabuviai, migrantai, ir mažumoms priklausančių asmenų teisėms, profesinėms sąjungoms.

Paskelbus bendrą kvietimą teikti pasiūlymus ES prioritetų įgyvendinimui remti, iš viso buvo sudaryta sutarčių už 27,94 mln. sumą, paramą paskirstant taip: 5,11 mln. EUR skirta vietos žmogaus teisių gynėjų organizacijoms, veikiančioms vietos lygmeniu; 4,46 mln. EUR skirta atitinkamų pagrindinių tarptautinių konvencijų ES bendrosios lengvatų sistemos (BLS+) kontekste stebėsenai ir veiksmingam įgyvendinimui; 6,55 mln. EUR skirta kovai su mirties bausme remti; 6,61 mln. EUR skirta kaip parama migrantams, įskaitant prieglobsčio prašytojus trečiosiose šalyse, šalies viduje perkeltus asmenis ir asmenis be pilietybės, ir 5,21 mln. EUR kaip parama vaikams, kurie anksčiau buvo susiję su ginkluotosiomis pajėgomis, grupuotėmis ir gaujomis ir yra nukentėję nuo ginkluoto smurto. EDŽTRP lėšomis toliau buvo teikiama skubi pagalba žmogaus teisių gynėjams, kuriems gresia pavojus, taip pat teikiama parama siekiant sustiprinti jų pajėgumus dirbti žmogaus teisių srityje vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu (pagal 2015 susitarimus, kuriais įsteigiama programa „ProtectDefenders“ (15 mln. EUR) ir nedidelių skubios pagalbos dotacijų priemonė (3 mln. EUR)), taip pat remiama veikla, kuria siekiama spręsti mažėjančios erdvės pilietinei visuomenei problemą (3,5 mln. EUR skirta iš krizių priemonės).

19,20 mln. EUR buvo skirta veiklai, kuria remiami tarptautinių ir regioninių žmogaus teisių apsaugos mechanizmų pagrindiniai subjektai, kaip antai JT vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuras, JT specialusis pranešėjas žmogaus teisių gynėjų padėties klausimais, JT specialusis pranešėjas teisės laisvai rinktis į taikius susirinkimus ir burtis į asociacijas klausimais, JT specialusis pranešėjas teisės į nuomonės ir saviraiškos laisvę skatinimo ir apsaugos klausimais, taip pat jų bendra veikla, Tarptautinis baudžiamasis teismas, du projektai, skirti čiabuvių teisėms (parama čiabuvių atstovų JT forumuose techniniam sekretoriatui – pasitelkiant Čiabuvių dokumentacijos, mokslinių tyrimų ir informacijos centrą, ir geresnės galimybės čiabuviams kreiptis į teismą ir vystytis – pasitelkiant bendruomenės stebėsenos mechanizmą su TDO parama), pagarba kultūrai ir laisvėms naudojant komiksus spaudoje kaip visuotinės išraiškos priemonę, įgyvendinant iniciatyvą „Komiksai už taiką“, ir techninės pagalbos bei pajėgumų stiprinimo programai, siekiant užkirsti kelią vaikų sulaikymui ir apsaugoti vaikus ir kitus prieglobsčio prašytojus sulaikymo centruose (kartu su JT vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaru).

Be to, 2016 m. pradėta įgyvendinti EDŽTRP lėšomis finansuojama tikslinė paramos programa (aprepianti mokymus ir techninę pagalbą) „Teisėmis grindžiamas požiūris, apimantis visas žmogaus teises, ES vystomojo bendradarbiavimo srityje“; programai įgyvendinti numatyta 1,43 mln. EUR.

ES DARBAS DAUGIAŠALIŲ LYGMENIU

2016 m. ES išlaikė vieną iš aktyviausių vaidmenų visuotinai propaguojant ir ginant žmogaus teises daugiašaliu lygmeniu, visų pirma dalyvaudama Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos (JT GA) Trečiojo komiteto ir Jungtinių Tautų žmogaus teisių tarybos (ŽTT), taip pat JT specializuotųjų agentūrų, pavyzdžiui, Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) darbe. Šiuose kontekstuose ES propagavo savo teminius ir su konkrečiomis šalimis susijusius prioritetus ir siekdama savo tikslų bendradarbiavo su šalimis iš visų regionų. ES taip pat rėmė platesnį žmogaus teisių aspekto integravimą visoje JT veikloje. ES toliau rėmėsi metiniu strateginiu veiklos planu, naštos pasidalijimo susitarimais su ES valstybėmis narėmis ir vykdė tikslinę informavimo veiklą, kad jos dalyvavimas šiuose forumuose būtų veiksmingesnis. ES taip pat glaudžiai bendradarbiavo su Jungtinių Tautų vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuru (OHCHR), Europos Taryba (ET) ir Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija (ESBO).

ES JUNGTINIŲ TAUTŲ ŽMOGAUS TEISIŲ FORUMAI

ES ir JT partnerystė žmogaus teisių srityje

ES aktyviai dalyvauja JT žmogaus teisių organų veikloje ir propaguoja pajėgią reaguoti, veiksmingą ir paveikią JT žmogaus teisių sistemą. ES remia JT vyriausiojo žmogaus teisių komisaro ir jo personalo veiklą žmogaus teisių srityje pasauliniu lygmeniu. ES skatina visapusišką bendradarbiavimą su ŽTT įgaliotaisiais ekspertais, be kita ko, įgaliojimus turintiems asmenims užtikrinant nekliudomas galimybes susisiekti su asmenimis bei pilietine visuomene ir palaikyti su jais ryšius. ES yra tvirtai įsipareigojusi bendradarbiauti su JT sutartimis įsteigtais organais ir vadovaujasi jų išvadomis bei rekomendacijomis vykdydama su konkrečiomis šalimis susijusią veiklą. Be to, ES remia visuotinį periodinį vertinimą (VPV) bei TDO standartų priežiūros mechanizmus ir ragina visas šalis visapusiškai bendradarbiauti šiuose procesuose, be kita ko, užtikrinant tolesnį rekomendacijų įgyvendinimą.

JT Generalinės Asamblėjos (JT GA) 71-os sesijos Trečiasis komitetas

2016 m. spalio–lapkričio mėn. vykusiuose JT GA 71-os sesijos Trečiojo komiteto (socialiniai, humanitariniai ir kultūros klausimai) posėdžiuose ES pasiekė daugumą savo prioritetų. ES inicijuotos rezoliucijos dėl religijos ar tikėjimo laisvės, vaiko teisių (kartu su Lotynų Amerikos ir Karibų jūros valstybių grupe (GRULAC)) ir dėl Korėjos Liaudies Demokratinės Respublikos (KLDK) (kartu su Japonija), buvo priimtose be balsavimo. Tuo tarpu iniciatyvomis, kurioms ES pritarė, pavyzdžiui, rezoliucijomis dėl žmogaus teisių pažeidimų Sirijoje, Irane ir Kryme bei Sevastopolio mieste, tarptautinė bendruomenė pasiuntė stiprius signalus žmogaus teisių pažeidimų vykdytojams. Be to, rezoliucijai dėl mirties bausmės moratoriumo buvo pritarta vienu balsu daugiau nei JT Generalinės Asamblėjos 69-oje sesijoje. ES dalyvavo daugumoje interaktyvių dialogų su JT įgaliojimus turinčiais įgaliotaisiais ekspertais, o ES valstybės narės glaudžiai bendradarbiavo su ES delegacija prie JT siekdamos remti ES pozicijas, be kita ko, pasidalydamos rezoliucijų ir pareiškimų rengimo našta. Tačiau šioje sesijoje taip pat buvo pamėginta susilpninti pačią žmogaus teisių sistemą (pavyzdžiui, pateikiant pasiūlymą susilaikyti nuo veiksmų dėl konkrečiai šaliai skirtų rezoliucijų, numatant suverenumo išlygą rezoliucijoje dėl mirties bausmės, kvestionuojant nuorodas į TBT ir pasiūlant iniciatyvą, kuria suabejota JT įgaliotųjų ekspertų įgaliojimais). Todėl ES turi išlikti budri ir toliau aktyviai remti Trečiojo komiteto veiklą.

Jungtinių Tautų žmogaus teisių tarybos sesijos 2016 m.

Trijose eilinėse Žmogaus teisių tarybos sesijose (2016 m. kovo, birželio, rugsėjo mėn.), taip pat dviejose specialiosiose sesijose, skirtose Sirijai ir padėčiai Alepe (2016 m. spalio mėn.) ir Pietų Sudanui (2016 m. gruodžio mėn.), ES patvirtino, kad yra tvirtai įsipareigojusi žmogaus teisių srityje. Svarbiausi ES laimėjimai praėjusiais metais buvo, be kita ko: ES inicijuotos rezoliucijos dėl Burundžio, kuria įsteigiama tyrimų komisija siekiant išsiaiškinti šioje šalyje įvykdytus žmogaus teisių pažeidimus, priėmimas, taip pat sėkmingas rezoliucijų dėl Sirijos, Kongo Demokratinės Respublikos, Sudano ir Jemeno priėmimas. Be to, ŽTT priėmė kelias svarbias temines rezoliucijas, įskaitant rezoliucijas dėl čiabuvių, gimdyvių mirtingumo, žurnalistų saugumo ir terorizmo. Tačiau sesijų metu Žmogaus teisių taryboje taip pat buvo jaučiama vis didesnė konfrontacija ir poliarizacija.

2. ES TAIKOMAS ŽMOGAUS TEISĖMIS GRINDŽIAMAS POŽIŪRIS Į KONFLIKTUS IR KRIZES

ŽMOGAUS TEISIŲ ASPEKTO INTEGRAVIMAS Į KONFLIKTŲ PREVENCIJĄ, KRIZIŲ VALDYMĄ IR PEREINAMOJO LAIKOTARPIO TEISINGUMĄ

Žmogaus teisių pažeidinėjimai neatsiejami nuo konfliktų ir krizių dinamikos įvairiausiuose kontekstuose, kuriuose šiuo metu vykdomos bendros saugumo ir gynybos politikos (BSGP) misijos bei operacijos. Todėl labai svarbu, kad žmogaus teisių ir lyčių politikos aspektai būtų įtraukti į BSGP misijų bei operacijų planavimą, įgyvendinimą, vykdymą ir vertinimą. 2015 m. gegužės mėn. Europos Sąjungos Taryba palankiai įvertino pasiūlymą atlikti bazinį tyrimą dėl žmogaus teisių ir lyčių lygybės aspekto integravimo į BSGP. Tyrimas buvo užbaigtas 2016 m. lapkričio mėn. ir jame išskirtas 21 atskaitos taškas, kuriais bus galima ilgai remtis matuojant pažangą ir rezultatus.⁶

2016 m. Taryba taip pat priėmė naują ES civilinėms krizių valdymo misijoms skirtą Elgesio ir drausmės kodeksą.⁷ Juo siekiama užtikrinti, kad būtų veiksmingai taikomi aukščiausi profesionalumo ir elgesio standartai, įskaitant seksualinio išnaudojimo ir seksualinės prievartos visiško netoleravimo politiką.

⁶ Bazinio tyrimo apie žmogaus teisių ir lyčių politikos aspektų integravimą į Europos Sąjungos bendros saugumo ir gynybos politiką ataskaita (*Report on the Baseline Study on Integrating Human Rights and Gender into the European Union's Common Security and Defence Policy*.) 2016 m. lapkričio 10 d. Europos išorės veiksmų tarnybos darbo dokumentas.

⁷ ES civilinių BSGP misijų elgesio ir drausmės kodeksas, dok. 12076/16, 2016 m. rugsėjo 9 d.

2016 m. ES toliau dalyvavo pereinamojo laikotarpio teisingumo procesuose visame pasaulyje tokiose įvairiose šalyse kaip Kolumbija, Šri Lanka, Centrinė Afrikos Respublika ir Kosovas^{**}, siekdama remti aukas, užtikrinti, kad nusikaltimų vykdytojai būtų patraukti atsakomybėn ir skatinti taiką bei susitaikymą.

Per visus metus ES daug dėmesio skyrė savo politikos programos dėl paramos pereinamojo laikotarpio teisingumui įgyvendinimui.⁸ Todėl šį klausimą kėlė daugelyje politinių dialogų su šalimis partnerėmis, organizavo mokymus ES ir valstybių narių darbuotojams ir aktyviau šia tema bendradarbiavo pasitelkdama ES institucijų darbuotojų tinklą ir valstybių narių darbo grupę. Naujosiose konkrečioms šalims skirtose žmogaus teisių ir demokratijos strategijose dabar yra skirsnis, skirtas pereinamojo laikotarpio teisingumui.

Siekiant skatinti tarpreiginių dialogą pereinamojo laikotarpio teisingumo klausimais, kad būtų pagerintas regioninių organizacijų bendradarbiavimas, 2016 m. rugsėjo mėn. Briuselyje Belgija kartu su ES surengė apskritojo stalo diskusiją apie ES ir Afrikos Sąjungos (AS) bendradarbiavimo skatinimą pereinamojo laikotarpio teisingumo srityje. Atsižvelgiant į tai, kad Afrikos Sąjunga šiuo metu baigia rengti savo pereinamojo laikotarpio teisingumo strategiją, renginys įvyko pačiu laiku. 2016 m. gruodžio mėn. Nyderlandai surengė pirmąjį tarptautinį paramos teikėjų susitikimą pereinamojo laikotarpio teisingumo klausimais, kuriame dalyvavo ES, valstybių narių, JT ir kitų trečiųjų valstybių paramos teikėjai.

^{**} Šis pavadinimas nekeičia pozicijų dėl statuso ir atitinka JT ST rezoliuciją 1244 (1999) bei Tarptautinio Teisingumo Teismo nuomonę dėl Kosovo nepriklausomybės deklaracijos.

⁸ 2015 m. lapkričio 16 d. Tarybos išvados „ES parama pereinamojo laikotarpio teisingumui“ (dok. 13576/15).

ES išliko viena iš didžiausių pereinamojo laikotarpio teisingumo iniciatyvų finansinių rėmėjų visame pasaulyje ir teikė finansavimą teisingumo, tiesos nustatymo iniciatyvoms, institucinėms reformoms ir žalos atlyginimo programoms, be kita ko, rėmė pilietinę visuomenę ir nukentėjusiųjų grupes. 2016 m. pagal Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę (EDŽTRP) paskelbtame visuotiniame kvietime teikti pasiūlymus numatyta konkreti 5 mln. EUR suma, skirta veiklai nebaudžiamumo ir pereinamojo laikotarpio teisingumo srityje. Be to, pasitelkdama įvairias finansines priemones, ES 2016 m. finansavo keletą pereinamojo laikotarpio teisingumo iniciatyvų. Keletas pavyzdžių: pagal priemonę, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos (IcSP)⁹, toliau buvo teikiama finansinė parama Šri Lankos taikos stiprinimo prioritetiniam planui (8,1 mln. EUR) ir Tarptautinio teisingumo ir atskaitomybės komisijos darbui, kuriuo siekiama atlikti nusikalstamų veikų tyrimus ir išsaugoti potencialių karo nusikaltimų Sirijoje įrodymus (1,5 mln. EUR). Europos plėtros fondo (EPF)¹⁰ lėšomis ES finansuojamoje programoje, skirtoje teisingumo sektoriaus reformai Gvinėjos Konakryje (20 mln. EUR), numatyta suma, skirta remti nukentėjusiųjų organizacijų pastangas kovoti su nebaudžiamumu ir dalyvauti nacionalinio susitaikymo procese. Galiausiai, iš Europos kaimynystės priemonės (ENI)¹¹ lėšų buvo finansuojama teisingumo sektoriaus reformos programa Tunise (15 mln. EUR), pagal kurią remiami baudžiamosios grandies subjektai, taip pat kuriami aukų ir liudytojų apsaugos mechanizmai.

TARPTAUTINIS BAUDŽIAMASIS TEISMAS (TBT)

ES toliau stengėsi užtikrinti, kad genocido, karo nusikaltimų ir nusikaltimų žmoniškumui vykdytojai būtų patraukti atsakomybėn už savo veiksmus ir būtų užtikrintas teisingumas šių nusikaltimų aukų atžvilgiu. Romos statutas yra esminis ir neprilygstamas tarptautinio baudžiamosio teisingumo srities laimėjimas. TBT egzistavimo ir veikimo faktas tebėra svarbus pagarbos tarptautinei humanitarinei ir žmogaus teisių teisei visose šalyse garantas. Todėl ES, teikdama politinę paramą teismui daugiašaliuose forumuose, pavyzdžiui, JT Saugumo Taryboje ir ŽTT, toliau rėmė TBT. Teismui ir pilietinės visuomenės subjektams, kurie remia šį teismą, ES teikė finansinę paramą.

⁹ 2014 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 230/2014, kuriuo nustatoma priemonė, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos.

¹⁰ Susitarimas, kuriuo antrą kartą iš dalies keičiamas 2000 m. birželio 23 d. Kotonu pasirašytas ir 2005 m. birželio 25 d. Liuksemburge pirmą kartą iš dalies pakeistas Afrikos, Karibų jūros bei Ramiojo vandenyno grupės valstybių ir Europos bendrijos bei jos valstybių narių partnerystės susitarimas

¹¹ 2014 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 232/2014, kuriuo sukurama Europos kaimynystės priemonė

Pietų Afrikos, Burundžio ir Gambijos pranešimai apie pasitraukimą iš Romos statuto sukėlė didelį susirūpinimą. 2016 m. spalio 21 d. vyriausioji įgaliotinė ir Komisijos pirmininko pavaduotoja paskelbė pareiškimą ES vardu, kuriame apgailestaujama dėl šių šalių pasitraukimo ir dar kartą pareiškta parama TBT. 15-toje Šalių asamblėjoje (ASP) ES ir jos valstybės narės paskelbė pareiškimą, kuriame pareiškė susirūpinimą dėl Pietų Afrikos, Burundžio ir Gambijos sprendimų, ir pakvietė šias šalis dalyvauti konstruktyviame ir atvira dialoge. Taip pat tenka apgailestauti, kad kiek anksčiau šiais metais Rusija nusprendė atšaukti savo parašą po TBT statutu.

ES politika, kuria remiamas TBT ir Romos statuto visuotinumas, yra grindžiama 2011 m. Tarybos sprendimu¹² ir 2011 m. jo įgyvendinimo veiksmų planu¹³ – šie dokumentai sudaro pagrindą, kuriuo ES rėmėsi reaguodama į naujausius pokyčius. Visuotinėje Europos Sąjungos užsienio ir saugumo politikos strategijoje vyriausioji įgaliotinė aiškiai pakartojo įsipareigojimus toliau tęsti tokią ES teikiamą paramą. Pasitelkdama savo delegacijas, Europos Sąjunga Briuselyje ir 15-toje Šalių asamblėjoje kreipėsi į atitinkamų šalių ir Afrikos Sąjungos valdžios institucijas bei suinteresuotuosius subjektus siekdama paskatinti Afrikos šalis aktyviau remti TBT ir užkirsti kelią pasitraukimui iš Romos statuto.

TARPTAUTINĖ HUMANITARINĖ TEISĖ

2016 m. toliau daugėjo skaudžias humanitarines pasekmes sukeliančių krizių ir ginkluotų konfliktų. Per šiuos metus priverstinai perkeltų žmonių skaičius buvo didžiausias nuo Antrojo pasaulinio karo laikų, o civilių gyventojų apsauga konfliktų metu tebekėlė didelį susirūpinimą.

ES tvirtai laikėsi savo pozicijos, kad būtina apsaugoti humanitarinę pagalbą teikiančius darbuotojus ir žmonių, kuriems jie padeda, gyvybę bei orumą, o tam reikalinga sudaryti sąlygas saugiam pagalbos teikimui konfliktinėse situacijose. Pavyzdžiui, vyriausioji įgaliotinė ir už humanitarinę pagalbą ir krizių valdymą atsakingas Komisijos narys 2016 m. spalio mėn. paskelbė pareiškimą dėl didėjančio smurto Vakarų Alepe.¹⁴ Šiame pareiškime pabrėžta, kad siekiant kuo labiau sumažinti riziką ir užtikrinti humanitarinę pagalbą teikiančių darbuotojų apsaugą, labai svarbu laikytis humanitarinių principų.

¹² 2011 m. kovo 21 d. Tarybos sprendimas 2011/168/BUSP dėl Tarptautinio baudžiamojo teismo, kuriuo panaikinama Bendroji pozicija 2003/444/BUSP

¹³ Tiesioginės veiklos, susijusios su Sprendimu dėl Tarptautinio baudžiamojo teismo, veiksmų planas (dok. 12080/11), 2011 m. liepos 11 d.

¹⁴ Vyriausiosios įgaliotinės ir Komisijos pirmininko pavaduotojos Federica Mogherini ir už humanitarinę pagalbą ir krizių valdymą atsakingo Komisijos nario Christoso Stylianideso pareiškimas dėl didėjančio smurto Vakarų Alepe, Briuselis, 2016 m. spalio 31 d.

ES ir jos valstybės narės toliau buvo vienos iš aktyviausių tarptautinės humanitarinės teisės, visų pirma Ženevos konvencijų, taip pat humanitarinių veiksmų principų – žmoniškumo, nešališkumo, neutralumo ir nepriklausomumo, gynėjų. ES toliau ragino įgyvendinti ES gaires dėl tarptautinės humanitarinės teisės, kurios yra pažangi priemonė skatinti trečiąsias valstybes ir nevalstybinius subjektus laikytis tarptautinės humanitarinės teisės.

Pasaulio aukščiausiojo lygio susitikimas humanitariniais klausimais, kuris įvyko 2016 m. gegužės 23–24 d. Stambule, buvo svarbi proga tarptautinei bendruomenei dar kartą įsipareigoti laikytis tarptautinės humanitarinės teisės ir pagrindinių humanitarinių principų. ES prisiėmė tvirtus įsipareigojimus ir siekia juos sistemingai įgyvendinti.

ES taip pat aktyviai rėmė procesą, po kurio buvo priimta JT Saugumo Tarybos rezoliucija 2286 (2016), ir tolesnius susijusius veiksmus, įskaitant JT generalinio sekretoriaus rekomendacijas. Skubiai reikia medicinos ir humanitarinės pagalbos darbuotojų bei ligoninių apsaugos stiprinimo priemonių.

Tačiau siekiant, kad būtų labiau laikomasi tarptautinės humanitarinės teisės, reikalingas sistemingesnis ir reguliaresnis dialogas tarptautiniu lygmeniu. ES ir toliau tvirtai rėmė Šveicarijos ir Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus komiteto (TRKK) iniciatyvą nustatyti reguliariai ir savanorišku pagrindu vykstantį valstybių susitikimą, kuriame galėtų būti nagrinėjamos nacionalinės tarptautinės humanitarinės teisės įgyvendinimo ataskaitos. Diskusijose, kurioms tarpininkavo Šveicarija ir TRKK, dar kartą paaiškėjo, kad esamų reikalavimų laikymosi užtikrinimo mechanizmų nepakanka.

MIGRACIJA

2016 m. migrantų ir pabėgėlių teisių apsauga buvo vienas svarbiausių visos ES išorės migracijos politikos aspektų. Kadangi migracijos lygis išliko aukštas – 2016 m. į Europą atvyko 387 000 migrantų¹⁵, ES siekė sukurti tvirtą migracijos valdymo sistemą, pagal kurią tiek vidaus, tiek išorės lygmeniu būtų visapusiškai gerbiamos pagrindinės bei žmogaus teisės ir kuri galėtų veikti esant normaliam ir dideliame migracijos lygiui.

¹⁵ TMO, Migracijos srautai Europoje, <http://migration.iom.int/europe/>

Remdamasi Europos migracijos darbotvarkėje¹⁶ ir 2015 m. Valetos aukščiausiojo lygio susitikime priimtais įsipareigojimais, 2016 m. birželio mėn. ES žengė labai svarbų žingsnį – nustatė partnerystės modelį¹⁷; Europos Vadovų Taryba jį patvirtino. Pagal šį partnerystės metodą sudaromos sąlygos gilesniam ES bendradarbiavimui su pagrindinėmis trečiosiomis kilmės ir tranzito šalimis siekiant geriau valdyti migraciją, visapusiškai laikantis prievolių gerbti humanitarines ir žmogaus teises. Vadovaudamasi partnerystės metodu ES sudarė tvirtesnes partnerystes su penkiomis šalimis: Malii, Nigerija, Nigeriu, Senegalu ir Etiopija. Iki šiol pasiekta teigiamų rezultatų migrantų žmogaus teisių srityje, pavyzdžiui, Nigerijoje pasinaudojant ES parama migrantai skatinti pasinaudoti statuso nustatymo procedūromis, priėmimo sąlygomis ir prieglobsčio prašytojams bei pabėgėliams skirta pagalba pagal Šiaurės Afrikai skirtą Regioninės plėtos ir apsaugos programą (RDPP). Be to, Europos plėtos fondo lėšomis ir EUCAP SAHEL Niger rengiamus mokymus ES rėmė Nigerio nacionalinę kovos su neteisėtu migrantų įvežimu ir prekyba žmonėmis agentūrą (*Agence nationale de lutte contre la traite*). Pavyzdžiui, Nigerijoje vykdomas projektas, skirtas pažeidžiamiesiems ir perkeltiems vaikams bei paaugliams, nukentėjusiems nuo konflikto Borno valstijoje. Be to, siekiant sustiprinti visų subjektų bendradarbiavimą, 2016 m. spalio mėn. buvo pradėta ES bendradarbiavimo platforma neteisėto migrantų įvežimo ir prekybos žmonėmis klausimais.

¹⁶ 2015 m. gegužės 13 d. komunikatas „Europos migracijos darbotvarkė“ (dok. COM(2015) 240 final).

¹⁷ 2016 m. birželio 20 d. komunikatas dėl naujo partnerystės su trečiosiomis šalimis modelio sukūrimo pagal Europos migracijos darbotvarkę (dok. COM(2016) 385 final).

ES ir valstybės narės dėjo daug pastangų, kad būtų užtikrinta migrantų, prieglobsčio prašytojų ir pabėgėlių teisių apsauga prie Europos sienų ir būtų suardytas neteisėtai žmones gabenančių asmenų ir prekyautojų žmonėmis verslo modelis, kartu apsaugant išorės sienas. 2015–2016 m. vykdant operaciją SOPHIA ir FRONTEX operacijas „Triton“ ir „Poseidon“, jūroje išgelbėta daugiau nei 400 000 žmonių. Europos Sąjungos karinių jūrų pajėgų Viduržemio jūros regione (EUNAVFOR MED) operacija SOPHIA vykdoma visapusiškai laikantis tarptautinės teisės, įskaitant negrąžinimo principą. Dirbti operacijos štabe buvo paskirti patarėjai žmogaus teisių, pabėgėlių teisės ir lyčių lygybės klausimais ir surengtas darbuotojų mokymas žmogaus teisių ir humanitarinės teisės klausimais. Į Libijos pakrančių apsaugos ir karinių jūrų pajėgų mokymą įtraukti pagrindiniai moduliai, kurie vedami kartu su tarptautinėmis organizacijomis, siekiant pagerinti Libijos karinių jūrų ir pakrančių apsaugos pajėgų personalo gebėjimus teikti pagalbą jūroje išgelbėtiems asmenims, visapusiškai gerbiant žmogaus teises. EUNAVFORMED operacijos SOPHIA operacijų štabas parengė mokymo vadovą, kuriame ypač daug dėmesio skiriama elgesiui su migrantais, akcentuojant lyčių aspektu grindžiamą požiūrį ir pažeidžiamų migrantų nustatymo svarbą. Operacijoje SOPHIA taip pat dirba patarėjai pabėgėlių teisės ir lyčių lygybės klausimais. Papildant EUNAVFORMED operacijos SOPHIA surengtus mokymus, Libijos pakrančių apsaugos pareigūnams taip pat surengti mokymai pagal Viduržemio jūros regiono tinklo programą „Seahorse“ m, įskaitant mokymus žmogaus teisių ir negrąžinimo principo klausimais.

Žmogaus teisės ir pagrindinės laisvės yra pagrindiniai pajėgumų stiprinimo ir pagal BSGP misijas bei operacijas vykdomų mokymo programų elementai. 2016 m. lapkričio mėn. Europos išorės veiksmų tarnyba taip pat sustiprino darbuotojų gebėjimus – surengė ES delegacijų, valstybių narių pareigūnų ir kitų asmenų mokymus pabėgėlių ir migrantų žmogaus teisių klausimais.

2016 m. dialoguose žmogaus teisių klausimais ir kitose dvišalėse diskusijose su trečiosiomis šalimis ES dažnai kėlė klausimus, susijusius su pabėgėlių ir migrantų teisėmis. Be to, 2016 m. rugsėjo 19 d. aukščiausiojo lygio susitikime buvo priimta Niujorko deklaracija dėl didelių pabėgėlių ir migrantų srautų problemos sprendimo. ES aktyviai rėmė tai, kad būtų įtraukti įsipareigojimai pabėgėlių ir migrantų atžvilgiu, ir dabar sieks užtikrinti, kad būtų priimti JT pasauliniai susitarimai dėl pabėgėlių ir migrantų. Ji taip pat aktyviai rėmė TDO nustatant bendruosius principus ir veiklos gaires dėl sąžiningos samdos ir pagrindinius principus dėl pabėgėlių ir kitų priverstinai perkeltų žmonių galimybių įsidarbinti ir pasirengė 2017 m. tarptautinei darbo konferencijai, kurioje sprendžiami šie klausimai.

2016 m., vedama dialogus ir palaikydama santykius su prekybos žmonėmis aukų kilmės, tranzito ir kelionės tikslo šalimis, ES toliau nuolat kėlė prekybos žmonėmis ir neteisėto žmonių gabenimo klausimus, be kita ko pagal partnerystės modelį ir vykdant Rabato ir Chartumo procesus; ES taip pat ėmėsi svarbių veiksmų įgyvendinant 2015 m. gegužės mėn. priimtą ES kovos su neteisėtu migrantų gabenimu veiksmų planą¹⁸. Kaip išdėstyta veiksmų plane, Komisija taip pat įvertino savo teisės aktus dėl kovos su neteisėtu žmonių gabenimu ir padarė išvadą, kad dabartinė padėtis pagerėtų ir būtų išvengta tikros humanitarinės pagalbos kriminalizavimo pavojaus, jei prokurorai, teisėsaugos institucijos ir pilietinės visuomenės atstovai intensyviau keistųsi žiniomis ir gerąja patirtimi. Šiuo tikslu Komisija toliau bendradarbiaus su atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais ir tokiais ES agentūromis kaip Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra (FRA) ir Eurojustas, kad būtų teikiama naudinga informacija apie galiojančias taisykles, jų taikymą ir sąryšį su kitomis teisinėmis sistemomis tarptautiniu ir nacionaliniu lygmenimis, taip pat apie priemones, kuriomis galima remti teisminių institucijų veiklą.

Kalbant apie migrantų, prieglobsčio prašytojų ir pabėgėlių sulaikymą, ES glaudžiai bendradarbiavo Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biuro (UNHCR) vykdomoje kampanijoje „Daugiau nei sulaikymas“ ir 2016 m. finansavo 1,2 mln. EUR vertės projektą, prisidėdama prie UNHCR pastangų apsaugoti migrantų vaikus sulaikymo centruose.

¹⁸ 2015 m. gegužės 25 d. komunikatas „ES kovos su neteisėtu migrantų gabenimu veiksmų planas (2015–2020 m.)“ (COM(2015) 285 final).

2016 m. ES suteikė didelę finansinę paramą pabėgėlių ir migrantų teisėms propaguoti. ES Afrikos patikos fondas¹⁹, kurio lėšomis siekiama skatinti stabilumą ir šalinti pagrindines neteisėtos migracijos ir priverstinės migracijos Afrikoje priežastis, buvo papildytas 500 mln. EUR suma; šiuo metu jame yra 2,9 mlrd. EUR. Regioninės plėtros ir apsaugos programomis (RDPP) Šiaurės Afrikoje ir Somalio pusiasalyje padedama trečiosioms šalims, kurios yra perpildytos mišriais migracijos srautais ir / kuriose yra didelis pabėgėlių skaičius, tenkinti migrantų, pabėgėlių ir prieglobsčio prašytojų apsaugos ir vystymosi poreikius, migrantus ir pabėgėlius priimančių bendruomenių poreikius, taip pat remti nacionalinių apsaugos sistemų plėtojimą. Be to, ES regioninio patikos fondo, sukurto reaguojant į krizę Sirijoje (fondo „Madad“)²⁰, lėšos naudojamos Sirijos pabėgėlių ir šalies viduje perkeltų asmenų kaimyninėse šalyse ilgesnio laikotarpio atsparumo poreikiams tenkinti, taip pat priimančiosioms bendruomenėms ir administracijoms remti. Tai daroma vadovaujantis 2016 m. balandžio mėn. paskelbtu naujuoju ES politikos požiūriu į priverstinį perkėlimą, siekiant užkirsti kelią tam, kad priverstinis perkėlimas neužsitęstų, ir susidariusiais perkėlimo atvejais nutraukti priklausomybę nuo humanitarinės pagalbos.

Be to, ES remia pilietinės visuomenės organizacijų projektus pagal EDŽTRP, kuriais siekiama apsaugoti migrantus už Europos Sąjungos ribų. 2016 m. ES toliau įgyvendino projektus, atrinktus pagal 2015 m. visuotinį kvietimą teikti pasiūlymus dėl paramos migrantų žmogaus teisėms (6 mln. EUR). Projektai šioje srityje taip pat buvo atrinkti pagal 2016 m. paskelbtą kvietimą teikti pasiūlymus pagal Visuotinių viešųjų gėrybių ir uždavinių programos teminę migracijos ir prieglobsčio programą siekiant įgyvendinti Romos programą (Rabato procesas). Vienas iš produktyvaus ES ir pilietinės visuomenės partnerystės pavyzdžių – ES bendradarbiavimas su Raudonoju Kryžiumi siekiant teikti paramą namų ūkio darbuotojams migrantams ir prekybos žmonėmis aukoms 15 šalių visame pasaulyje pagal Pilietinės visuomenės veiksmų, skirtų migrantų žmogaus teisėms propaguoti, programą (12,8 mln. EUR).

¹⁹ Komisijos sprendimas dėl Europos Sąjungos skubiosios pagalbos patikos fondo stabilumui didinti ir pagrindinėms neteisėtos migracijos ir asmenų persikėlimo Afrikoje priežastims šalinti įsteigimo, C(2015) 7293 final, 2015 m. spalio 20 d.

²⁰ Susitarimas, kuriuo įsteigiamas Europos Sąjungos regioninis patikos fondas, sukurtas reaguojant į krizę Sirijoje, 2016 m. kovo 13 d.

KOVA SU TERORIZMU

Tarptautinis terorizmas vis dar kelia labai didelę grėsmę Europos saugumui ir pasaulio taikai. 2016 m. Europa nukentėjo nuo didelių teroristinių išpuolių – per juos žuvo daug žmonių ir jais buvo sutrikdytas kasdienis Europos piliečių gyvenimas; be to, buvo nepavykusių bandymų įvykdyti teroristinius išpuolius.

Remdamasi savo 2005 m. kovos su terorizmu strategija²¹, ES daugiausia dėmesio skiria trims veiklos sritims: a) piliečių saugumo užtikrinimui, b) radikalizacijos prevencijai ir vertybių išsaugojimui ir c) bendradarbiavimui su tarptautiniais partneriais.

Visuotinėje Europos Sąjungos užsienio ir saugumo politikos strategijoje nustatyta labai aiški pozicija dėl saugumo. Tačiau terorizmo negalima nugalėti tik saugumo priemonėmis. Kad su radikalėjimu ir verbavimu teroristinei veiklai būtų galima kovoti holistiniu būdu, visame pasaulyje būtina imtis prevencinių priemonių. Visomis aplinkybėmis priemonės turi būti taikomos laikantis teisinės valstybės principo ir gerbiant žmogaus teises, taip pat atsižvelgiant į tarptautinę humanitarinę teisę ir tarptautinę pabėgėlių teisę.

ES ieško naujų būdų, kaip spręsti tiek vidaus, tiek tarptautinio grėsmės aspekto problemą. Siekiant pagerinti policijos ir teisminį bendradarbiavimą, vietos lygmeniu priimti nauji teisės aktai. Be to, vyksta darbas mūsų bendruomenėse, kuriose pasitaiko radikalėjimo ir verbavimo teroristinei veiklai atvejų. Kalbant apie užsienyje vykdomą veiklą, ES daug dėmesio skiria pajėgumų stiprinimui Artimuosiuose Rytuose ir Šiaurės Afrikoje, Turkijoje ir Vakarų Balkanuose, taip pat Sahelyje ir Somalio pusiasalyje.

2016 m. ES taip pat toliau didino lėšas, skirtas naujas smurtinio ekstremizmo prevencijos strategijas rengiantiems partneriams. Iki šiol ji investavo daugiau nei 150 mln. EUR siekdama kelių tikslų, be kita ko, suvokti šį sudėtingą reiškinį, dirbti su vietos bendruomenėmis ir stiprinti pajėgumus. Pastaruoju klausimu Maltos institutas (Tarptautinis teisingumo ir teisinės valstybės institutas) toliau rengė mokymus terorizmo bylų tema teisėjams iš Benino, Čado, Malio, Nigerio, Kamerūno, Senegalio ir Burkina Faso. Kitas tikslas – sustabdyti užsienio teroristų kovotojų srautą ir spręsti su jų grįžimu susijusią problemą.

²¹ Europos Sąjungos Taryba, 2005 m. lapkričio 30 d. Europos Sąjungos kovos su terorizmu strategija

Galiausiai, dar viena spręstina problema – netinkamas teroristų naudojimas internetu ir socialinės žiniasklaidos priemonėmis; ši problema turi būti sprendžiama gerbiant pagrindines saviraiškos laisvės ir informacijos laisvės teises. 2016 m. ES tęsė veiklą naudodamasi 2015 m. pabaigoje sukurtu ES interneto forumu, kuriuo siekiama sumažinti teroristinio turinio prieinamumą internete ir įgalinti pilietinės visuomenės partnerius propaguoti veiksmingą naratyvą kaip atsvarą teroristiniam turiniui.

Be to, ES toliau vedė dialogus kovos su terorizmu klausimais su pagrindinėmis šalimis visame pasaulyje. 2016 m. tokių dialogų buvo surengta 11 (su Alžyru, Kanada, Egiptu, Indonezija, Izraeliu, Jordanija, Libanu, Pakistanu, Kataru, Turkija ir Jungtiniais Arabų Emyratais), o jų metu visada akcentuotas poreikis gerbti žmogaus teises. Bendradarbiavimas su JAV yra dar vienas iš pagrindinių ES kovos su terorizmu strategijos aspektų. ES taip pat glaudžiai bendradarbiauja su JT ir kitomis organizacijomis, siekiant tarptautinio konsensuso ir propaguojant tarptautinius kovos su terorizmu standartus, laikantis žmogaus teisių standartų.

3. REAGAVIMAS Į PAGRINDINIUS IŠŠŪKIUS ŽMOGAUS TEISIŲ IR DEMOKRATIJOS SRITYSE

LAISVOS ERDVĖS PILIETINĖS VISUOMENĖS VEIKLAI PROPAGAVIMAS IR PARAMA ŽMOGAUS TEISIŲ GYNĖJAMS

Per pastarąjį dešimtmetį žmogaus teisių organizacijos, demokratiją propaguojantys subjektai ir platesni pilietinės visuomenės judėjimai stengdamiesi vykdyti savo darbą susiduria su vis didesniais suvaržymais. Nors 2016 m. fiksuotas vis didėjantis nevyriausybinių organizacijų, socialinių judėjimų ir pavienių aktyvistų skaičius, mažėjančios erdvės reiškinys išplito maždaug šimte šalių. Pilietinei visuomenei taikomi apribojimai ir žmogaus teisių gynėjų suvaržymai įgavo įvairias formas, pradedant administraciniu ir teisminiu persekiojimu ir baigiant šmeižto kampanijomis, kelionių draudimais, kriminalizavimu, stigmatizavimu, savavališku suėmimu ir sulaikymu, neteisminėmis egzekucijomis ir galimybių gauti finansavimą, visų pirma iš išorės šaltinių, blokavimu. Ir valstybiniai, ir nevalstybiniai subjektai, įskaitant ginkluotas ir fundamentalistų grupuotes kelia grėsmę pilietinės visuomenės laisvėms realiame gyvenime ir internete. Kova su terorizmu ir kovos su terorizmu teisės aktai ne kartą suteikė pretekstą valdyti informaciją internete, ją stebėti ir riboti, taip pat cenzūruoti ir prižiūrėti.

Visuotinėje Europos Sąjungos užsienio ir saugumo politikos strategijoje vyriausioji įgaliotinė dar kartą patvirtino įsitikinimą, kad visuomenės atsparumas bus sustiprintas gilinant ryšius su pilietine visuomene, ir išreiškė tvirtą ES įsipareigojimą pasisakyti prieš mažėjančią erdvę pilietinės visuomenės veiklai. 2016 m. ES toliau tvirtai reiškė susirūpinimą įvairiais lygmenimis (be kita ko, dvišalių žmogaus teisių dialogų metu ir tarptautiniuose forumuose) dėl nepagrįstų pagrindinių laisvių apribojimų šalyse partnerėse.

Saviraiškos laisvės internete ir realiame gyvenime klausimu 2016 m. ES pareiškė didelį susirūpinimą dėl nuolat didėjančio bauginimo, spaudimo ir smurto prieš žurnalistus veiksmų, vykdomų visame pasaulyje, atvejų skaičiaus. Šiame kontekste 2014 m. ES žmogaus teisių gairių dėl saviraiškos laisvės internete ir realiame gyvenime įgyvendinimas tebėra vienas iš svarbiausių prioritetų.

ES kėlė saviraiškos laisvės klausimą įvairiais politinio dialogo lygmenimis, įskaitant dialogus ir konsultacijas žmogaus teisių klausimais su šalimis partnerėmis. Be to, buvo padaryta daug viešų pareiškimų ir demaršų propaguojant saviraiškos laisvę ir raginant užtikrinti didesnę žurnalistų teisių ir žiniasklaidos laisvės apsaugą.

ES tęsė darbą siekdama užtikrinti, kad saviraiškos laisvė išliktų svarbus JT darbotvarkės klausimas, aktyviai dalyvaudama visuose atitinkamuose daugiašaliuose forumuose ir remdama specialiųjų pranešėjų, turinčių susijusius JT ir regioninių organizacijų įgaliojimus, darbą.

2016 m. ES pritarė JT Žmogaus teisių tarybai jai priimant rezoliuciją dėl žurnalistų saugumo²², taip pat rezoliuciją dėl žmogaus teisių propagavimo, apsaugos ir naudojimosi žmogaus teisėmis internete²³, kurioje pasmerkiamos „priemonės, kuriomis sąmoningai siekiama užkirsti kelią prieigai prie informacijos internete ar jos sklaidai, arba siekiama tokią prieigą ar sklaidą sutrikdyti“.

²² Rezoliucija (A/HRC/33/L.6) yra Austrijos, veikiančios kartu su Brazilija, Prancūzija, Graikija, Maroku, Kataru ir Tunisu, iniciatyva.

²³ Rezoliuciją pristatė Švedija, Brazilija, Nigerija, Tunisas, Turkija, JAV, o jai pritarė visos ES valstybės narės.

ES aktyviai dalyvavo debatuose saviraiškos laisvės internete klausimais Interneto vardų ir numerių paskyrimo korporacijoje (ICANN), Interneto valdymo forume (IGF), Pasaulio aukščiausiojo lygio susitikimo informacinės visuomenės klausimais (WSIS) procese, Laisvės internete koalicijoje ir vedant ES dialogus kibernetiniais klausimais su trečiosiomis šalimis, įskaitant Pietų Korėją, Indiją, Kiniją, JAV ir Japoniją.

ES toliau propagavo savo gaires dėl saviraiškos laisvės internete ir realiame gyvenime visose ES delegacijose, kad į jas būtų atsižvelgta rengiant visas būsimas programas. Nauja delegacijų veiklai remti skirta programa siekiama padėti tiek delegacijoms, tiek žiniasklaidos subjektams trečiosiose šalyse veiksmingai taikyti šias gaires.

Naujiems projektams, kuriais remiama saviraiškos laisvė ir žiniasklaida, skirtas finansavimas iš viso sudarė 27 mln. EUR. Saviraiškos laisvės ir žiniasklaidos aspektai taip pat vis labiau integruojami į didesnes programas demokratinio valdymo srityje, visų pirma į projektus, kurie pastaruoju metu skirti kovos su korupcija Hondūre, paramos rinkimams Ruandoje arba Centrinės Afrikos Respublikoje ir saugumo Somalyje temoms.

Be to, 2016 m. maždaug 200 žurnalistų, tinklaraštininkų, rašytojų ir menininkų buvo suteikta skubi parama iš EDŽTRP neatidėliotinos pagalbos fondo lėšų, skirtų žmogaus teisių gynėjams, kuriems gresia pavojus.

2016 m. ES toliau nuolat reiškė susirūpinimą dėl vis didėjančio nepagrįstų teisių laisvai rinktis į taikius susirinkimus ir burtis į asociacijas suvaržymų skaičiaus, be kita ko, vesdama politinius dialogus su trečiosiomis šalimis ir tarptautiniuose forumuose. 2016 m. buvo paskelbti keli vieši pareiškimai, kuriuose raginama gerbti teisę į taikias demonstracijas ir bet kokios registruotos ar neregistruotos asociacijos teisę kreiptis dėl finansavimo ir išteklių ir teisę juos gauti, taip pat dėl veiksmingo pagrindinių darbo standartų, susijusių su asociacijų laisve ir teise vesti kolektyvines derybas, įgyvendinimo. ES tiki, kad partnerystei su pilietine visuomene tenka nepaprastai svarbus vaidmuo įgalinant žmones suprasti savo teises bei jų reikalauti ir atidžiai stebint valdžios institucijų veiklą. EDŽTRP ir toliau buvo nepaprastai šiuo požiūriu vertinga priemonė.

Europos Sąjunga pripažįsta nacionalinių žmogaus teisių institucijų, kaip žmogaus teisių gynėjų ir vystymosi skatintojų, svarbų vaidmenį ir stiprina joms teikiamą paramą tiek politiniu, tiek finansiniu požiūriu. Vykdydamos nepriklausomą veiklą ir turėdamos pakankamai finansinių ir žmogiškųjų išteklių nacionalinės žmogaus teisių institucijos gali būti jungiamąja grandimi, susiejančia, viena vertus, pilietinę visuomenę ir gyventojus su valdžios institucijomis ir, kita vertus, nacionalines valdžios institucijas su regioninėmis / tarptautinėmis žmogaus teisių institucijomis. Nacionalinės žmogaus teisių institucijos yra pagrindiniai suinteresuotieji subjektai tarptautinėse, regioninėse ir nacionalinėse žmogaus teisių sistemose ir yra esminis jų elementas.

ES politinį įsipareigojimą papildė ir EDŽTRP lėšomis nacionalinėms žmogaus teisių institucijoms teikiama finansinė parama. 2015 m. prasidėjo trejų metų trukmės tikslinė programa, kuria daugiausia dėmesio skiriama nacionalinių žmogaus teisių institucijų gebėjimų stiprinimui, o ES įnašas į šią programą yra 5 mln. EUR. Programa siekiama ne tik remti nacionalinių žmogaus teisių institucijų gebėjimus, bet ir remti jų bendradarbiavimą su regioniniais ir tarptautiniais tinklais. Vykdam programą daugiausia dėmesio skiriama šioms keturioms teminėms sritims: ekonominėms, socialinėms ir kultūrinėms teisėms, verslui ir žmogaus teisėms, švietimui žmogaus teisių klausimais ir nacionalinių žmogaus teisių institucijų pagrindinių įgaliavimų stiprinimui.

Be to, ES pritarė nacionalinių žmogaus teisių institucijų rezoliucijai 33-ioje Žmogaus teisių tarybos sesijoje. Joje palankiai įvertintas vertingas nepriklausomų nacionalinių žmogaus teisių institucijų dalyvavimas ir jų įnašas į visus atitinkamus JT mechanizmus ir procesus pagal jų atitinkamus įgaliavimus. Be to, joje nacionalinės žmogaus teisių institucijos paragintos toliau dalyvauti Žmogaus teisių tarybos veikloje, įskaitant jos visuotinio periodinio vertinimo mechanizmą, taip pat bendradarbiauti su įgaliotaisiais ekspertais ir sutartimi įsteigtais organais.

2016 m. **žmogaus teisių gynėjai** toliau susidūrė su represijomis dėl savo teisėto darbo visuose pasaulio regionuose. ES delegacijos trečiosiose šalyse toliau dėjo pastangas dar labiau stiprinti ES veiksmus, kuriais remiami žmogaus teisių gynėjai. Vadovaudamiesi 2004 m. ES gairėmis dėl žmogaus teisių gynėjų, 2016 m. ES pareigūnai ėmėsi veiksmų, kuriais, pavyzdžiui, smerkė grėsmes ir išpuolius prieš žmogaus teisių gynėjus, rengė demaršus ir viešus pareiškimus, stebėjo teismo procesus ir lankėsi kalėjimuose. Be to, ES sistemingai kėlė individualių žmogaus teisių klausimus žmogaus teisių dialoguose, pakomitečių posėdžiuose ir konsultacijose su trečiųjų šalių valdžios institucijomis; žmogaus teisių gynėjų klausimas sudarė 80 % 2016 m. surengtų ES žmogaus teisių dialogų darbotvarkės.

2016 m. gruodžio 10 d. ES ir jos valstybės narės prisidėjo prie Jungtinių Tautų Žmogaus teisių dienos proga ragindamos žmones „ginti kitų teises“. ES delegacijos visame pasaulyje paminėjo šią dieną įvairiais renginiais, o vyriausiosios įgaliotinės ir Komisijos pirmininko pavaduotojos Federicos Mogherini deklaracijoje atkreiptas dėmesys į tai, kaip svarbu apsaugoti žmogaus teisių gynėjus.

Per 2016 m. EDŽTRP neatidėliotinos pagalbos fondo lėšomis, skirtomis žmogaus teisių gynėjams, kuriems gresia pavojus, ES parama buvo suteikta daugiau kaip 250 žmogaus teisių gynėjų ir jų šeimoms. Tiesioginės dotacijos buvo panaudotos daugiausia sumokėti už teisines paslaugas, medicininę priežiūrą, saugos įrangos įrengimą, skubius perkėlimus ir įvairius kitus praktinius veiksmus.

2016 m. pabaigoje pradėtas šešių pasaulinių projektų įgyvendinimas; šių projektų, kurie buvo atrinkti pagal 2015 m. EDŽTRP visuotinį kvietimą teikti paraiškas, bendras biudžetas sudarė 5,5 mln. EUR. Šiais projektais siekiama teikti paramą žmogaus teisių gynėjų organizacijoms, dirbančioms vietos lygmeniu; juose daugiausia dėmesio skiriama sunkiausiomis situacijoms ir atokiausiomis vietovėms.

RELIGIJOS AR TIKĖJIMO LAISVĖ

Pagrindinei religijos ar tikėjimo laisvei grėsmė kyla daugelyje pasaulio vietų. ES religijos ar tikėjimo laisvės gairių įgyvendinimas 2016 m. tebebuvo ES veiksmų prioritetas apsaugant ir propaguojant religijos ar tikėjimo laisvę.

ES kėlė religijos ar tikėjimo laisvės klausimą savo dialoguose ir konsultacijose žmogaus teisių klausimais su šalimis partnerėmis. Buvo daromi vieši pareiškimai ir rengiami privatūs demaršai siekiant propaguoti religijos ar tikėjimo laisvę, pasmerkti smurtą prieš asmenis, priklausančius religinėms mažumoms, ir raginti nediskriminuoti dėl religijos ar tikėjimo laisvės.

ES tęsia darbą, siekdama užtikrinti, kad religijos ar tikėjimo laisvės klausimas toliau užimtų svarbią vietą JT darbotvarkėje laikantis tvirto žmogaus teisėmis grindžiamo požiūrio. Žmogaus teisių tarybos 31-oje sesijoje (2016 m. kovo mėn.) ES pristatė rezoliuciją, kuria trejiems metams pratęsimi specialiojo pranešėjo religijos ar tikėjimo laisvės klausimais įgaliojimai. Rezoliucija buvo priimta bendru sutarimu. Kaip ir ankstesniais metais ES delegacija Ženevoje taip pat surengė papildomą reginį su JT specialiuoju pranešėju religijos ar tikėjimo klausimais, kuris vyko 2016 m. kovo mėn. Žmogaus teisių tarybos 31-os sesijos metu. Be to, JT specialiojo pranešėjo religijos ar tikėjimo laisvės klausimais įgaliojimų 30 metų sukakties proga ES bendrai organizavo viešą paskaitą. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos 71-osios sesijos (2016 m. gruodžio mėn.) rezoliucijoje dėl religijos ar tikėjimo laisvės išlaikant ankstesniais metais padarytus atnaujinimus aiškiai pabrėžiama išsamaus ir įtraukaus bendruomene grindžiamo prevencinio požiūrio – apimančio labai įvairius subjektus, įskaitant pilietinę visuomenę ir religines bendruomenes – svarbą kovojant su teroro aktais.

ES sustiprino savo pastangas didinti ES darbuotojų ir valstybių narių atstovų informuotumą apie ES gaires ir su religijos ar tikėjimo laisve susijusius klausimus organizuodama mokymo kursus ir praktinius seminarus.

2016 m. visame pasaulyje buvo toliau įgyvendinami projektai kuriais siekiama kovoti su diskriminacija dėl religijos ar tikėjimo, atrinkti pagal 2013 m. EDŽTRP visuotinį kvietimą teikti paraiškas ir jos rezervinį sąrašą. Tokiu būdu bendra EDŽTRP paramos religijos ar tikėjimo laisvės propagavimui suma 2007–2016 m. laikotarpiu sudarė daugiau kaip 15 mln. EUR. 2016 m. EDŽTRP visuotinis kvietimas taip pat apėmė religinėms mažumoms priklausančių asmenų teises.

2016 m. gegužės mėn. Europos Komisijos pirmininkas sukūrė naują ES Specialiojo įgaliotinio religijos ar tikėjimo laisvės propagavimui už ES ribų pareigybę. Jánas Figelis, kuriam šiuo metu yra suteikti šie įgaliojimai, 2016 m. antrame pusmetyje daugiausia dėmesio skyrė religijų dialogui, prioritetą teikdamas Artimųjų Rytų regionui.

ES remia iniciatyvas kultūrų ir religijų dialogo, grindžiamo atvirumu, dalyvavimu ir abipusiu supratimu, srityje, be kita ko, Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacijos (UNESCO), JT civilizacijų aljanso, Annos Lindh fondo ir Stambulo proceso kontekste.

PARAMA DEMOKRATIJAI IR RINKIMAMS

Nors demokratijos būna įvairios, jos pagrindinis tikslas – leisti piliečiams naudotis visomis žmogaus teisėmis, ar tai būtų politinės ir pilietinės, ar kultūrinės, ekonominės ir socialinės teisės. ES ne tik stebėjo rinkimus, bet ir vykdė paramos demokratijai programas visame pasaulyje, kad būtų stiprinamos demokratinės institucijos ir piliečių dalyvavimas formuojant politiką.

2016 m. ES toliau rėmė rinkimų procesus visame pasaulyje, siūsdama rinkimų stebėjimo misijas ir rinkimų ekspertų misijas, taip pat teikdama techninę pagalbą ir finansinę paramą rinkimų valdymo organams bei vietos stebėtojams, arba pilietinės visuomenės organizacijoms, dalyvaujančioms stebint rinkimus. Rinkimų stebėjimo misijos sistemingai ir griežtai taiko aukštus sąžiningumo ir nepriklausomumo standartus, vadovaudamosi Tarptautinėms rinkimų stebėjimo misijoms taikomų principų deklaracija. ES glaudžiai bendradarbiauja su visomis tarptautinėmis stebėtojų grupėmis, įsipareigojusioms atsakingai įgyvendinti Tarptautinėms rinkimų stebėjimo misijoms taikomų principų deklaraciją. ES rinkimų stebėjimo misijos yra nepriklausomos misijos, kurioms vadovauja vyriausiasis stebėtojas – dažniausiai tai būna Europos Parlamento narys. Šioms rinkimų stebėjimo misijoms reikia glaudaus ES institucijų veiksmų koordinavimo tarpusavyje ir su ES valstybėmis narėmis, tarptautiniais partneriais ir pilietinės visuomenės organizacijomis. ES tai pat dirba, kad užtikrintų visišką rinkimų stebėjimo, pagalbos rengiant rinkimus ir politinių ryšių su paramą gaunančiomis šalimis palaikymo veiksmų papildomumą.

2016 m. laikydamosi tarptautinių standartų rinkimų stebėjimo misijos veikė Peru, Gabone, Jordanijoje, Ganoje, Zambijoje, Ugandoje ir Haityje²⁴. Be to, rinkimų ekspertų misijos veikė Nigeryje, Benine, Komoruose, Čade, Somalyje, Centrinės Afrikos Respublikoje, Maroke, Haityje ir Burkina Faso. Galiausiai su rinkimais susijusios porinkiminės misijos buvo nusiųstos į Keniją, Madagaskarą ir Pakistaną.

²⁴ Rinkimų stebėjimo misija Haityje buvo nutraukta prieš pasibaigiant rinkimų procesui, kadangi nuogąstauta dėl prezidento rinkimų pirmojo raundo rezultatų panaikinimo.

2016 m. ES daugiausia dėmesio skyrė tolesnei veiklai, susijusiai su rinkimų stebėjimo misijų rekomendacijomis laikydamosi pagrindinio ES politikos kryptį ir ES priemonių naudojimo nuoseklumo didinimo principo. Buvo pradėta daug neformalių konsultacijų su ES valstybių narių ekspertais, tarptautiniais partneriais, Europos pilietinės visuomenės organizacijomis, ES vyriausiais stebėtojais ir kitais suinteresuotais Europos Parlamento nariais. Diskutuota daugiausia apie iniciatyvas, kuriomis remiamas ES rinkimų stebėjimo misijų ir (arba) rinkimų ekspertų misijų bei Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos (ESBO) / ESBO Demokratinės institucijų ir žmogaus teisių biuro (ODIHR)²⁵ rinkimų misijų rekomendacijų įgyvendinimas. Tuo buvo siekiama nustatyti ir įtvirtinti geriausią praktiką laikantis 2015–2019 m. ES veiksmų plano žmogaus teisių ir demokratijos srityje. Šios konsultacijos taip pat suteikė progą išnagrinėti, kaip ES institucijos ir valstybės narės galėtų veiksmingiau koordinuoti tolesnę veiklą, susijusią su rinkimų stebėjimo misijomis ir rinkimų ekspertų misijomis, be kita ko, daugiašaliuose ir tarptautiniuose forumuose, pavyzdžiui, JT sistemoje, ESBO, Europos Taryboje, Amerikos valstybių organizacijoje (AVO) ir Afrikos Sąjungoje (AS). ES lygmeniu dabar politiniuose dialoguose su šalimis partnerėmis yra nuolat remiamasi rinkimų stebėjimo misijų rekomendacijomis, ir jomis prisidedama formuojant ES pagalbą rengiant rinkimus.

2016 m. ES taip pat tęsė bandomojo pobūdžio veiklą 12 šalių, kad padėtų padidinti paramos demokratijai politikos nuoseklumą. ES delegacijos šalyse, kuriose buvo vykdoma bandomojo pobūdžio veikla, nustatė su demokratija susijusius prioritetus ir nuo tada pradėjo rengti veiksmų planus demokratijos srityje stiprinant sąsają tarp politinio konteksto, kuriame ES teikia paramą, ir programų, kuriomis remiamas demokratinis perėjimas, rengimo. Vienas iš didžiausių šios bandomojo pobūdžio veiklos pasiekimų yra tai, kad dabar demokratijai skiriama daugiau dėmesio konkrečioms šalims skirtose žmogaus teisių ir demokratijos srities strategijose.

²⁵ ESBO Demokratinės institucijų ir žmogaus teisių biuras.

Ši bandomojo pobūdžio veikla taip pat parodė, kad ES turi daugiau dėmesio skirti ryšių palaikymui tarp valstybinių institucijų ir piliečių remiant teisės aktų leidėjus, stiprinant ryšį tarp politinių partijų ir piliečių ir stiprinant decentralizavimo reformas bei vietos demokratiją. 2016 m. ES toliau teikė paramą parlamentams, kurie yra svarbiausi demokratinių politinių sistemų elementai. Europos Parlamentas suteikė paramą daugelio šalių partnerių parlamentams – buvo rengiami mokomieji vizitai ir parlamentarų pasikeitimas žiniomis tarpusavyje tokiomis temomis, kaip ryšys tarp įstatymų leidžiamosios valdžios ir įstatymų vykdomosios valdžios, biudžeto ciklas, komitetų darbas arba frakcijų tarpusavio santykiai. 2016 m. kovo mėn. Europos Parlamente surengta Ukrainos savaitė, kurioje dalyvavo daugiau kaip 60 Ukrainos parlamentarų, sustiprino Europos Parlamento ir Aukščiausiosios Rados partnerystę.

ES taip pat dirbo, siekdama stiprinti viešųjų įstaigų atskaitomybę piliečių atžvilgiu ir kovoti su korupcija. 2016 m. buvo patvirtintos svarbios teisinės valstybės programos, visų pirma remiant saugumo sektoriaus reformas ir gerą valdymą. ES finansavo kovos su korupcija organizacijas ir institucijas, kad būtų sustiprinti jų įgaliojimai. Be to, kova su korupcija yra viena iš sričių, kurioms ES teikia prioritetą bendradarbiavimo su Europos Taryba 2015–2017 m. srityje, Rytų partnerystės šalyse ir Vidurinėje Azijoje vykdam projektus teisinio nepriklausomumo ir profesionalumo bei atskaitomybės teisingumo sistemoje klausimais.²⁶

ES ir toliau teikė prioritetą pilietinės visuomenės įgalinimui. Pilietinė visuomenė buvo nepakeičiamas partneris ES bandomo pobūdžio veikloje paramos demokratijai srityje, o svarbesnis pilietinės visuomenės vaidmuo yra itin svarbi peržiūrėtos Europos kaimynystės politikos (EKP) įgyvendinimo dalis.²⁷ 2016 m. lapkričio mėn. Rytų partnerystės pilietinės visuomenės forumo buvo paskelbta apie stipendijų programą, kuria siekiama skatinti pilietinės visuomenės aktyvistų lyderystę ir profesionalumą.

²⁶ Europos Sąjungos ir Europos Tarybos partnerystės bendradarbiavimo Rytų partnerystės šalyse programa (2015–2017 m.)

²⁷ 2015 m. lapkričio 18 d. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos kaimynystės politikos peržiūra“ (dok. JOIN(2015) 50 final).

ES toliau bendradarbiavo su Europos demokratijos fondu (EED), kuris veikia nepriklausomai nuo ES, tačiau papildo ES priemones. Jis daugiausia dėmesio skiria permainų procesams ir remia subjektus, kurių neįmanoma pasiekti kitais būdais, Europos kaimynystėje ir už jos ribų esančiose šalyse. ES suteikė 12 mln. EUR 2015–2018 m. laikotarpiui pagal Europos kaimynystės priemonę Europos demokratijos fondo veiklos išlaidoms padengti.

Geras valdymas ir teisinė valstybė yra tarp visuotinių vertybių, kuriomis ES vadovaujasi vidaus ir išoriniuose veiksmuose; šios vertybės taip pat užima pagrindinę vietą Darnaus vystymosi darbotvarkėje iki 2030 m. 2016 m. ES pradėjo darbą, susijusį su naujuoju Europos konsensu dėl vystymosi²⁸, kuris dar labiau sustiprins gero valdymo, atskaitingų demokratinių institucijų ir darnaus vystymosi tarpusavio ryšį.

MIRTIES BAUSMĖ

Pats svarbiausias ES prioritetas žmogaus teisių srityje tebėra darbas siekiant visame pasaulyje panaikinti mirties bausmę. Per visus 2016 m. ES toliau griežtai nepritarė mirties bausmei, ir siekdama, kad ji būtų panaikinta visame pasaulyje, naudojosi visomis turimomis diplomatinėmis priemonėmis. Mirties bausmės klausimas buvo nuolat keliamas mirties bausmę išlaikyti norinčioms šalims ir buvo įtrauktas į politinių dialogų arba žmogaus teisių klausimams skirtų dialogų darbotvarkes.

Dabar daugiau kaip 140 šalių yra įstatymiškai ar praktiškai panaikinusios mirties bausmę, o tai yra daugiau nei du trečdaliai pasaulio šalių. 2016 m. būta tam tikrų tolesnių teigiamų pokyčių: trys šalys visiškai panaikino mirties bausmę (Nauru, Gvinėja ir Mongolija), o JAV buvo įvykdyta mažiausiai mirties bausmės nuosprendžių nuo 1991 m. – mirties bausmės nuosprendis įvykdytas 20 asmenų, palyginti su 28 asmenimis 2015 m. Osle įvyko kas trejus metus rengiamas Pasaulio kongresas dėl mirties bausmės panaikinimo, į kurį susirinko daugiau kaip tūkstantis dalyvių iš viso pasaulio. ES parodė paramą šiam svarbiam įvykiui tiek finansine parama, tiek aktyviu dalyvavimu. ES specialusis įgaliotinis žmogaus teisių klausimais Stavrosas Lambrinidis kartu su kitais aukšto lygio ES valstybių narių atstovais šiame renginyje pateikė tvirtų argumentų už visuotinį mirties bausmės panaikinimą.

²⁸ 2016 m. lapkričio 22 d. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui. Pasiūlymas dėl naujojo Europos konsensuso dėl vystymosi „Mūsų pasaulis, mūsų orumas, mūsų ateitis“ (dok. COM(2016) 740 final).

Tačiau 2016 m. kai kurių valstybių vadovai paragino sugrąžinti mirties bausmę, visų pirma siedami tai su kova su terorizmu, organizuotu nusikalstamumu ar narkotikais. Be to, kai kurios šalys nutraukė savo ilgalaikius moratoriumus. ES pareiškė nepritarianti tokiems pareiškimams, siekdama dialogo, kad būtų pabrėžtos alternatyvios ir veiksmingesnės priemonės nusikalstamumui kontroliuoti.

Remiantis tarptautinėje teisėje apibrėžtais būtiniausiais standartais ir ES gairėmis dėl mirties bausmės ES paskelbė keletą viešų pareiškimų, kuriuose smerkiamas mirties bausmės taikymas, ir paragino šalis apsvarstyti moratoriumo galimybę. Tai visų pirma pasakytina apie Baltarusiją, Indoneziją, Iraną, Japoniją, Malaiziją, Pakistaną, Saudo Arabiją, Singapūrą ir JAV, o daugelyje kitų šalių paskelbti papildomi pareiškimai ir vykdyti demaršai. ES ypač pabrėžė tai, kad šių būtinausių standartų nesilaikoma, akcentuodama, kad nepilnamečiams, protinę negalią turintiems asmenims mirties bausmės taikymas yra nepriimtinas, taip pat nepriimtinas yra jos skyrimas už tokius nusikaltimus, kurie nėra „patys sunkiausi“, pavyzdžiui, su narkotikais susiję nusikaltimai. Atsižvelgdama į Generalinės Asamblėjos specialiąją sesiją (UNGASS 2016), ES ne kartą pabrėžė kategoriškai nepritarianti mirties bausmei.

ES toliau reiškė savo nepritarimą mirties bausmei visuose atitinkamuose daugiašaliuose forumuose, visų pirma JT, ESBO ir Europos Taryboje. ES aktyviai skatino priimti JT GA 71-ą rezoliuciją dėl mirties bausmės taikymo moratoriumo, kuri buvo priimta pritariant tokiam pačiam dideliame šalių skaičiui kaip ir 2014 m. Tarp naujų rezoliucijos elementų yra, pavyzdžiui, nacionalinių žmogaus teisių institucijų vaidmens pripažinimas, akcentuojama būtinybė su asmenimis, kuriems gresia mirties bausmė, elgtis žmogiškai ir nežeminant jų orumo, malonės suteikimo ir atleidimo procedūros ir skaidrumo būtinybė. ES specialiojo įgaliojimo žmogaus teisių klausimais kalba rugsėjo mėn. Niujorke surengtame JT GA aukšto lygio renginyje, kuriame daugiausia dėmesio skirta mirties bausmės ir aukų klausimams, dar labiau nušvietė ES darbą kovojant su mirties bausmės panaikinimu.

2016 m. spalio 10 d., pažymėdamos Europos kovos su mirties bausme dieną ir Pasaulinę kovos su mirties bausme dieną, ES ir Europos Taryba paskelbė bendrą pareiškimą, kuriuo dar kartą patvirtino, kad jos jokiais aplinkybėmis nepitaria mirties bausmės taikymui, ir priminė savo įsipareigojimą siekti, kad mirties bausmė būtų panaikinta visame pasaulyje. Daug ES delegacijų pažymėjo šią svarbią datą organizuodamos debatus, teatro spektaklius ir filmų peržiūras, skelbdamos straipsnius ir vykdydamos kitą visuomenės informuotumo didinimo veiklą.

ES aktyviai palaikė ryšius su Baltarusijos valdžios institucijomis šiuo klausimu ir vykdė visuomenės informuotumo didinimo veiklą. Baltarusija yra vienintelė šalis Europoje, vis dar taikanti mirties bausmę. Aptariamais metais valdžios institucijos susitarė pradėti viešus debatus mirties bausmės klausimu ir 2016 m. kovo bei gruodžio mėn. Baltarusijos užsienio reikalų ministerija ir tarptautiniai partneriai Minske surengė konferencijas. ES aktyviai dalyvavo abiejose konferencijose – ES specialusis įgaliotinis žmogaus teisių klausimais pasakė kalbą kovo mėn. konferencijoje ir išsamiai aptarė mirties bausmę dvišalėse diskusijose su valdžios institucijomis.

Pagal 2015 m. EDŽTRP visuotinį kvietimą teikti paraiškas buvo atrinkti šeši projektai ir sudarytos sutartys dėl paramos pilietinės visuomenės organizacijoms, vykdančioms veiklą kovos prieš mirties bausmę srityje visame pasaulyje, o jų bendra suma siekė 6,5 mln. EUR (tik ES įnašas). Šie projektai dabar įgyvendinami įvairiose šalyse, įskaitant Indoneziją, JAV, Kamerūną, KDR, Malaiziją, Egiptą, Somalį ir Tunisą, ir jais bus prisidėta prie teismų sektoriaus mokymo, visuomenės informuotumo didinimo, geresnės stebėsenos, palaikymo pastangų ir platesnio dialogo mirties bausmės tema skatinimo, be kita ko, kovos su terorizmu ir kovos su narkotikais atžvilgiu.

KANKINIMAS IR KITOKS NETINKAMAS ELGESYS

Laikydamosi ES veiksmų plano žmogaus teisių ir demokratijos srityje (13 veiksmas) ir ES kovos su kankinimu ir kitokiu žiauriu, nežmonišku ar žeminančiu elgesiu ir baudimu trečiosiose šalyse politikos gairių 2016 m. ES dar intensyviau dirbo kovodama su kankinimu ir netinkamu elgesiu pasaulyje.

2016 m. metinis ES ir NVO forumas žmogaus teisių klausimais buvo skirtas temai „Vieningi kovoje su visų formų kankinimu. Kompleksinio požiūrio taikymas siekiant visame pasaulyje užkirsti kelią kankinimui, jį uždrausti ir atlyginti su juo susijusią žalą.“ Forume, kuriame buvo galima išsamiai ir intensyviai diskutuoti bei pasidalyti patirtimi, aktyviai dalyvavo svarbiausi ekspertai iš viso pasaulio. Forume buvo konkrečiai pabrėžta žalos atlyginimo aukoms svarba; kankinimo kaip migracijos stūmos veiksnio vaidmuo; konkretūs pažeidžiamų grupių, įskaitant vaikus ir čiabuvius, poreikiai ir konkretūs klausimai, susiję su moterimis. Apskritai forume pabrėžta, kad svarbu kalbėti ir didinti informuotumą apie kankinimą ir netinkamą elgesį, nesvarbu, kur jis atsiranda, ir kiek kankinimas kainuoja visai visuomenei. Taip pat buvo pripažinta, kad su kankinimu reikia kovoti kovos su terorizmu ir saugumo politikos kontekste.

Vyriausioji įgaliotinė taip pat dalyvavo ES – NVO forume, kad pabrėžtų šios temos svarbą ES, ir paskelbė pareiškimą dėl Tarptautinės paramos kankinimo aukoms dienos (birželio 26 d.).

Pareiškime ji pabrėžė svarbų pilietinės visuomenės vaidmenį, kurį ji atlieka kovoje su kankinimu, taip pat valstybių atsakomybę laikytis savo teisinių prievolių ir įsipareigojimų. Ji pareiškė tikinti, kad pasitelkus politinę valią ir dirbant kartu pasaulio lygmeniu galima užkirsti kelią kankinimui ir galiausiai jį panaikinti. Kelios ES delegacijos šia proga taip pat surengė kelis konkrečius renginius, kad padidintų informuotumą apie kovos su kankinimu svarbą.

Specialusis įgaliotinis žmogaus teisių klausimais prisidėjo prie kovos su kankinimu savo vizitų visame pasaulyje metu, viešai keldamas klausimą, taip pat dalyvaudamas dvišaliuose pokalbiuose su kitais vadovais. Jis dalyvavo dviejuose aukšto lygio renginiuose Ženevoje, susijusiuose su Žmogaus teisių taryba, kuriuose atitinkamai buvo nagrinėjami kankinimo policijos areštinėse prevencijos ir žalos atlyginimo kankinimo aukoms klausimai. Pastarasis renginys, surengtas kartu su Pietų Afrika bendradarbiaujant su Danija ir JT specialiuoju kankinimo aukų fondu, buvo konkretus 2015 m. dialogo žmogaus teisių klausimais su šalimi rezultatas.

Savo dialoguose žmogaus teisių klausimais ES toliau sistemingai kėlė kankinimo ir netinkamo elgesio klausimą, visų pirma ragindama šalis ratifikuoti ir visapusiškai įgyvendinti Konvenciją prieš kankinimą ir jos neprivalomą protokolą; visiškai suderinti savo teisės aktus su konvencija; laikytis nacionalinių ir tarptautinių stebėsenos mechanizmų rekomendacijų ir užtikrinti, kad visi pranešimai apie kankinimą ir netinkamą elgesį būtų tinkamai ir nešališkai išnagrinėti ir būtų vykdomas baudžiamasis persekiojimas, o aukoms būtų atlyginta už patirtą žalą. Atitinkamais atvejais ES taip pat sprendė priverstinių dingimų ir slapto kalinimo klausimus. Šių dialogų metu ES pasiūlė konkrečią pagalbą šalims, siekiančioms panaikinti kankinimą ir netinkamą elgesį, atsižvelgdama į jų poreikius, įskaitant finansinę paramą. Vienas pavyzdys buvo vizitas į Briuselį, Strasbūrą ir Berlyną, kurį organizavo Brazilijos nacionalinis prevencinis mechanizmas. Šis vizitas suteikė galimybę plėtoti glaudesnius santykius ir stiprinti pajėgumus keičiantis patirtimi, kaip geriausiai užkirsti kelią kankinimui.

ES toliau skatino teismų sistemos reformą keliose šalyse, kad būtų užtikrintas nepriklausomas teisingumo sektorius, teisė kreiptis į teismą ir geresnės kalinimo sąlygos, tiek vedama politinį dialogą, tiek teikdama finansinę paramą. Buvo teikiama parama policijos pareigūnų ir visų kitų su baudžiamosios teisės sistema susijusių darbuotojų mokymui žmogaus teisių klausimais, taip pat apie tai, kaip nustatyti ir pranešti apie įtariamą kankinimą, įskaitant tinkamą Stambulo protokolo taikymą.

EDŽTRP lėšomis finansuojamais projektais taip pat skatinamas pajėgumų stiprinimas ir keitimasis geriausia patirtimi kankinimo prevencijos srityje. Pavyzdžiui, vykdam projektą „Visuotinis holistinis požiūris į kovą su nebaudžiamumu už kankinimą“ buvo sukurta naudinga duomenų bazė kankinimo atvejams registruoti ir įrašyti reabilitacijos centruose viso pasaulio šalyse. Kitu projektu valstybės, kurios niekada anksčiau nepateikė Jungtinių Tautų komitetui prieš kankinimą ataskaitų, raginamos tai padaryti paskelbiant tyrimus dėl nebaudžiamumo, pateikiant alternatyvias ataskaitas, diskutuojant ir vykdam propaguojamąją veiklą. Bendradarbiaudama su Europos Taryba pagal Programinio bendradarbiavimo sistemą²⁹ ES teikia paramą baudžiamosios teisės sistemoms ir užtikrina jų pajėgumų stiprinimą visų pirma plėtros ir kaimyninėse šalyse. 2016 m. EDŽTRP kvietimas teikti paraiškas apėmė 13,5 mln. EUR dalį, skirtą kovai su kankinimu ir kitokiu žiauriu, nežmonišku ar žeminančiu elgesiu ir baudimu remti. Panaudojant šią dalį taip pat sprendžiamas aspektų, susijusių su kankinimo prevencija ir aukų reabilitacijos kovos su terorizmu ir tarptautinių krizių metu, taip pat su smurtu dėl lyties ir seksualiniu kankinimu, įtraukimo klausimas. Šiuo EDŽTRP kvietimu teikti paraiškas atsižvelgiama į iš esmės teigiamos 2015 m. Audito Rūmų specialiosios ataskaitos „ES parama kovai su kankinimu ir už mirties bausmės panaikinimą“³⁰ rekomendacijas.

²⁹ Europos Sąjungos ir Europos Tarybos partnerystės bendradarbiavimo Rytų partnerystės šalyse programa 2015–2017 m.

³⁰ Europos Audito Rūmų specialioji ataskaita Nr. 09/2015 „ES parama kovai su kankinimu ir už mirties bausmės panaikinimą“.

KOVA SU DISKRIMINACIJA

Lyčių lygybė

2016 m. ES vedama dialogus žmogaus teisių klausimais su dauguma trečiųjų šalių toliau vykdė savo lyčių lygybės ir moterų, taikos ir saugumo darbotvarkę, o dauguma ES delegacijų visame pasaulyje vykdė konkrečią veiklą, kuria buvo siekiama propaguoti ir apsaugoti moterų ir mergaičių teises. Tai apėmė informuotumo didinimo kampanijas ir propaguojamosios veiklos renginius, kuriuos organizavo ES delegacijos, politinius dialogus su šalimis partnerėmis, viešą propaguojamąją veiklą ir projektų bei programų finansavimą. Pastaroji veikla padėjo užkirsti kelią smurtui dėl lyties, didinti moterų dalyvavimą socialiniame ir politiniame gyvenime ir skatinti moterų ekonominį įgalinimą. ES buvo visapusiškai įsipareigojusi partnerė visuotinėje veikloje siekiant nutraukti smurtą prieš moteris ir mergaites, o ES institucijos ir ES delegacijos dar kartą prisijungė prie JT organizuotos 16 dienų aktyvizmo prieš smurtą dėl lyties kampanijos, kuri vyko nuo 2016 m. lapkričio 25 d. iki gruodžio 10 d. ES ir jos valstybės narės palankiai įvertino tai, kad trišaliame ekspertų susitikime smurto prieš moteris ir vyrus darbo rinkoje klausimais buvo susitarta dėl išvadų, kuriomis bus remiamasi kaip gairėmis standartų nustatymo procese, kuris prasidės 2018 m. Tarptautinėje darbo konferencijoje.

ES taip pat dirbo JT kontekste, be kita ko, su Žmogaus teisių taryba ir Moterų padėties komisija (CSW), taip pat su kitais daugiašaliais partneriais, pavyzdžiui, TDO, ESBO, ET, AS, AVO, Šiaurės Atlanto sutarties organizacija (NATO) ir Pietryčių Azijos valstybių asociacija (ASEAN), siekdama užtikrinti, kad lyčių lygybės, moterų įgalinimo ir visų moterų bei mergaičių žmogaus teisių klausimai užimtų pagrindinę vietą pasaulio darbotvarkėje. ES aktyviai teikė paramą JT specialiojo pasiuntinio Sirijai Sirijos moterų patariamajai tarybai, kad padėtų integruoti aiškų lyčių aspektą į taikos derybas. Taip pat buvo vykdomas darbas siekiant įgyvendinti 2015 m. JT veiksmų planą dėl smurtinio ekstremizmo prevencijos, kuriame yra dalis, skirta moterų įgalinimui – išankstinei smurtinio ekstremizmo veiksmingos prevencijos sąlygai. ES dalyvavo šalinant pagrindines smurto ir ekstremizmo priežastis, kartu su pilietine visuomene ir vietos bendruomenėmis vykdydama nedidelio masto tam tikslui pritaikytus projektus, ES finansuojamas iniciatyvas Somalio pusiasalyje, Pakistane ir Artimųjų Rytų ir Šiaurės Afrikos (MENA) regione, įskaitant konkrečius lyčių aspektui skirtus veiksmus.

ES aktyviai vykdė tolesnę veiklą, susijusią su įsipareigojimais, kuriuos ji prisiėmė vykdant 2015 m. aukšto lygio JT Saugumo Tarybos rezoliucijos 1325 dėl moterų, taikos ir saugumo peržiūrą. EIVT, įskaitant ES delegacijas, BSGP misijas ir operacijas, ir ES specialiuosius įgaliotinius toliau įgyvendino konkrečius veiksmus siekiant skatinti moterų dalyvavimą ir lyderystę taikos ir saugumo procesuose; nutraukti seksualinį smurtą ir smurtą dėl lyties konfliktinėse situacijose ir konfliktams pasibaigus; toliau integruoti lyties aspektą į kovą su atsirandančiomis grėsmėmis, įskaitant terorizmą ir smurtinį ekstremizmą ir stiprinti bendradarbiavimo sistemas tiek viduje, tiek išorėje. 2016 m. spalio mėn. įvykusi Briuselio konferencija dėl Afganistano buvo ypač svarbus įvykis; jos metu įvyko aukšto lygio papildomas renginys „Moterų įgalėjimas ir klestintis Afganistanas“. Tai vyko po to, kai ES ir Afganistano partneriai glaudžiai bendradarbiavo rengiant nacionalinį veiksmų planą dėl moterų, taikos ir saugumo, o ES buvo viena iš pirmųjų paramos teikėjų, parėmusių jo įgyvendinimą visoje šalyje.

ES taip pat sustiprino savo atskaitomybę moterų taikos ir saugumo klausimais 2016 m. spalio mėn. užbaigus metodo, kuris taikomas vertinant ES įsipareigojimų vykdymą, pritaikymo ir išplėtimo procesą. Šiuo metu vykdomas darbas, susijęs su ES įgyvendinimo ataskaita, atsižvelgiant į atnaujintą išsamių pažangos rodiklių rinkinį.

EIVT pagrindinis patarėjas lyčių ir JT ST rezoliucijos 1325 klausimais propagavo geresnį vidaus / išorės koordinavimą vykdant darbą lyčių lygybės, moterų įgalinimo ir moterų, taikos ir saugumo srityje. Atsižvelgdamas į numatomą ES prisijungimą prie Europos Tarybos Stambulo konvencijos, EIVT pagrindinis patarėjas įvairiuose forumuose skatino valstybes pasinaudoti šia kovos su smurtu prieš moteris bei mergaites ir smurtu šeimoje sistema.

ES tebėra įsipareigojusi šiame kontekste propaguoti, apsaugoti ir užtikrinti visas žmogaus teises ir visapusiškai bei veiksmingai įgyvendinti Pekino veiksmų platformą bei Tarptautinės konferencijos gyventojų ir vystymosi klausimais veiksmų programą bei jų peržiūros konferencijų rezultatus ir tebėra įsipareigojusi užtikrinti lytinę ir reprodukcinę sveikatą bei teises.³¹ Atsižvelgdama į tai, ES dar kartą patvirtina savo įsipareigojimą propaguoti, apsaugoti ir įgyvendinti kiekvieno asmens teisę be diskriminacijos, prievartos ir smurto visiškai kontroliuoti ir laisvai bei atsakingai spręsti klausimus, susijusius su jų seksualumu ir lytine bei reprodukcinę sveikata. ES taip pat pabrėžia, kad reikia užtikrinti galimybę visiems gauti kokybišką ir prieinamą išsamią informaciją apie lytinę ir reprodukcinę sveikatą, įgyti išsilavinimą, įskaitant išsamų lytinį švietimą, ir naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis.

2016 m. ES toliau įgyvendino 2013 m. politiką „Lyčių aspektas teikiant humanitarinę pagalbą. Skirtingi poreikiai, pritaikyta pagalba“³², kurioje lyčių aspektas pripažįstamas kaip kokybės kriterijus, kuriuo padedama užtikrinti, kad ES humanitarinė pagalba pasiektų pačius pažeidžiamiausius asmenis ir tinkamai patenkintų specifinius moterų, mergaičių, berniukų, vyrų ir pagyvenusių moterų bei vyrų poreikius. 2016 m. ES toliau įgyvendino savo politikos sklaidos ir finansavimo įsipareigojimus, priištus pagal visuotinę humanitarinę iniciatyvą „Raginimas imtis veiksmų siekiant apsaugoti nuo smurto dėl lyties ekstremaliųjų situacijų atveju“, prie kurios ES yra prisijungusi nuo 2013 m. Apskaičiuota, kad 2016 m. ES, siekdama apsaugoti nuo smurto dėl lyties ir į jį reaguoti, skyrė daugiau nei 27 mln. vertės humanitarinę pagalbą, kuri buvo suteikta 3,4 mln. moterų, vyrų, berniukų ir mergaičių.

Vaikai

ES siekia propaguoti ir saugoti vaikų teises visame pasaulyje bei užtikrinti, kad visų sričių politikoje, kuri turi poveikio vaikams, būtų paisoma vaiko interesų. Atsižvelgdama į tai, kad buvo priimta Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 m.³³ ir įsipareigota pasirūpinti kiekvienu, ES stiprina pastangas užtikrinti, kad būtų pasirūpinta labiausiai marginalizuotais vaikais.

³¹ Visos nuorodos į lytinę ir reprodukcinę sveikatą bei teises turėtų būti aiškinamos siejant su naujuoju Europos konsensusu dėl vystymosi (34 punktas).

³² 2013 m. liepos 22 d. Komisijos tarnybų darbinis dokumentas „Lyčių aspektas teikiant humanitarinę pagalbą. Skirtingi poreikiai, pritaikyta pagalba“ (dok. SWD(2013) 290 final).

³³ 2015 m. rugsėjo 25 d. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezoliucija „Keiskime mūsų pasaulį. Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 m.“ (JT GA A/RES/70/1).

Vaiko teisių propagavimo ir apsaugos gairėse³⁴ suteikiamos išsamios rekomendacijos ES institucijų ir ES valstybių narių pareigūnams dėl veiksmingo darbo siekiant visų vaikų teisių propagavimo ir apsaugos šalyse partnerėse būdų ir veiksmų, kurių imsis ES, kad būtų pasiekti šie tikslai. ES skatina sistemų stiprinimu grindžiamą požiūrį užtikrinant, kad visos priemonės, struktūros ir subjektai dalyvautų garantuojant, kad būtų pasirūpinta kiekvienu vaiku. Atsižvelgiama į tolesnius ES žmogaus teisių politikos pokyčius, pavyzdžiui, teisėmis grindžiamo požiūrio į vystomąjį bendradarbiavimą³⁵ (2014 m.) plėtojimą ir tolesnio žmogaus teisių aspekto integravimo akcentavimą, kaip pabrėžta Europos Komisijos pasiūlyme dėl naujojo Europos konsensuso dėl vystymosi³⁶.

Šiuo metu vienas iš keturių prieglobsčio prašytojų Europoje yra vaikas. ES palankiai įvertino Niujorko deklaracijoje dėl pabėgėlių ir migrantų³⁷ prisiimtus įsipareigojimus, be kita ko, užtikrinti, kad visi pabėgėlių ir migrantų vaikai galėtų pradėti mokytis per kelis mėnesius nuo atvykimo, užkirsti kelią seksualinei prievartai bei smurtui dėl lyties ir reaguoti į tokius atvejus, siekti, kad būtų nutraukta vaikų sulaikymo siekiant nustatyti jų migracijos statusą praktika.

2016 m. balandžio mėn. komunikate „Gyventi oriai: kai priklausomybė nuo pagalbos pakeičia savarankiškumas. Priverstinis perkėlimas ir vystymasis“³⁸ taip pat buvo akcentuoti konkretūs migruojančių vaikų poreikiai ir pažeidžiamumas, visų pirma susiję su jų teise gauti išsilavinimą ir būti apsaugotiems. Be to, 2016 m. gegužės mėn. Komisijos tarnybų darbiname dokumente pavadinimu „Papildoma apsauga. Geresni apsaugos rezultatai siekiant sumažinti riziką humanitarinėje krizėje esantiems žmonėms“ pateikiama ES papildomos apsaugos, įskaitant vaikų apsaugos, darbo apibrėžtis ir tikslai.³⁹

³⁴ ES gairės dėl vaiko teisių propagavimo ir apsaugos (2007 m.).

³⁵ Komisija parengė priemonių rinkinį, kuriuo turėtų vadovautis darbuotojai įgyvendinant teisėmis grindžiamą požiūrį – Komisijos tarnybų darbinį dokumentą–priemonių rinkinį „Teisėmis grindžiamas požiūris, apimantis visas žmogaus teises ES vystomojo bendradarbiavimo srityje“ (SWD(2014) 152 final) (dok. 9489/14, 2014 m. gegužės 5 d.).

³⁶ Pasiūlymas dėl naujojo Europos konsensuso dėl vystymosi „Mūsų pasaulis, mūsų orumas, mūsų ateitis“ (COM(2016) 740 final, 2016 m. lapkričio 22 d.).

³⁷ Niujorko deklaracija dėl pabėgėlių ir migrantų, (A/71/L.1*, 2016 m. rugsėjo 13 d.).

³⁸ 2016 m. balandžio mėn. komunikatas „Gyventi oriai: kai priklausomybė nuo pagalbos pakeičia savarankiškumas. Priverstinis perkėlimas ir vystymasis“ (COM(2016) 234 final).

³⁹ 2016 m. gegužės 23 d. Komisijos tarnybų darbinis dokumentas „Humanitarinė apsauga. Geresni apsaugos rezultatai siekiant sumažinti riziką humanitarinėje krizėje esantiems žmonėms“ (dok. SWD(2016) 183 final).

2012 – 2016 m. ES humanitarinis finansavimas, skirtas švietimui ekstremaliųjų situacijų atvejais, padėjo beveik 4 mln. nuo krizės nukentėjusių vaikų visame pasaulyje sudarant galimybę gauti išsilavinimą ir mokytis. 2016 m. 4 % ES humanitarinės pagalbos biudžeto (64 mln. EUR) skirta švietimui ekstremaliosios situacijos sąlygomis. ES taip pat aktyviai propagavo vaikų teisę į mokslą tarptautiniuose forumuose, o 2016 m. lapkričio mėn. surengė tarptautinį forumą švietimo ekstremaliosios situacijos sąlygomis tema.

Daugiašaliu lygmeniu ES kasmet JT su Lotynų Amerikos ir Karibų jūros valstybių grupe (GRULAC) pateikia dvi rezoliucijas dėl vaiko teisių. ES vadovavo tiek rengiant 2016 m. kovo mėn. JT žmogaus teisių tarybos rezoliuciją dėl informacinių ir ryšių technologijų ir vaikų seksualinio išnaudojimo bei JT Generalinės asamblėjos 3-ojo komiteto rezoliuciją dėl migrantų vaikų.

ES išliko visapusiškai įsipareigojusi saugoti vaikus nuo visų formų smurto. 2016 m. spalio mėn. ES Tarybos Žmogaus teisių darbo grupė (COHOM) specialiaame posėdyje aptarė vaiko teises ES išorės politikoje. Posėdyje daugiausia dėmesio skirta vaikų apsaugos sistemų stiprinimui, vaikų dalyvavimui, vaikų apgyvendinimo specialiose globos įstaigose prevencijai, alternatyvių priežiūros sprendimų plėtojimui, vaikų apsaugai nuo žalingos praktikos.

2016 m. Taryba priėmė išvadas dėl vaikų darbo⁴⁰, kuriose primintas tvirtas ES įsipareigojimas panaikinti vaikų darbą ir paskatinta dalyvauti 4-oje pasaulinėje konferencijoje dėl vaikų darbo, kuri bus surengta 2017 m. lapkričio mėn. Argentinoje.

ES toliau rėmė kampaniją „Vaikai, ne kareiviai“; ją 2014 m. kartu inicijavo JT generalinio sekretoriaus specialioji įgaliotinė vaikų ir ginkluotų konfliktų klausimais bei Jungtinių Tautų Vaikų fondas (UNICEF) ir ja siekta užtikrinti, kad ne vėliau kaip 2016 m. būtų nutraukta vyriausybinių ginkluotųjų pajėgų vykdoma vaikų verbavimo ir naudojimo praktika. Nepaisant 2015 m. kai kuriose iš aštuonių kampanijoje dalyvaujančių šalių pagilėjusio konflikto ir paaštrėjusių saugumo problemų, iki šiol įgyvendinant kampaniją buvo paleisti tūkstančiai buvusių vaikų kareivių. Visos aštuonios šalys šiuo metu yra sėkmingai pasirašiusios veiksmų planus su JT dėl vaikų verbavimo bei naudojimo nutraukimo ir prevencijos. 2016 m. pagal Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę (EDŽTRP) Komisija rėmė šešis projektus, kurių vertė 5 mln. EUR, skirtus vaikams, siejamiems su ginkluotosiomis pajėgomis, grupėmis bei gaujomis, ir nukentėjusiems nuo ginkluoto smurto. Projektai vykdomi Kolumbijoje, Kongo Demokratinėje Respublikoje, Palestinos teritorijose, Sudane ir Libane.

⁴⁰ 2016 m. birželio 20 d. Tarybos išvados dėl vaikų darbo (dok. 10244/16).

Pagyvenę žmonės

ES puikiai suvokia sunkumus, su kuriais susiduria vyresnio amžiaus asmenys, ir žino, jog reikia padaryti daugiau siekiant užtikrinti visapusišką pagarbą tokių asmenų teisėms. 2016 m. pradžioje ES padėjo JT nepriklausomai ekspertei Rosai Kornfeld-Matte parengti ataskaitą dėl vyresnio amžiaus asmenų naudojimosi visomis jų žmogaus teisėmis, o rugsėjo mėn. taip pat rėmė Žmogaus teisių tarybos rezoliuciją, kuria pratęsimi jos įgaliojimai. 2016 m. gruodžio mėn. Niujorke surengtoje neribotos sudėties darbo grupės senėjimo klausimais 7-oje sesijoje ES aktyviai dalyvavo atviroje diskusijoje ir keitėsi geriausios praktikos pavyzdžiais, prieštaraudama vyresnio amžiaus asmenų diskriminacijai. Be to, ES pritarė sprendimui leisti nacionalinėms žmogaus teisių institucijoms dalyvauti neribotos sudėties darbo grupės darbe. Sprendimas buvo priimtas bendru sutarimu – pagal jį A statusą turinčios nacionalinės žmogaus teisių institucijos dabar gali visapusiškai dalyvauti, tačiau jos neturi teisės balsuoti.

Lesbietės, gėjai, biseksualūs, translyčiai ir interseksualūs asmenys (LGBTI asmenys)

2016 m. buvo toliau nuolat daroma pažanga siekiant dekriminalizuoti tos pačios lyties asmenų santykius: Nauru ir Seišeliai panaikino įstatymus, kuriais buvo kriminalizuojamas homoseksualumas, o Belizo Aukščiausiasis teismas panaikino sodomiją draudžiantį šalies įstatymą. Daugelyje pasaulio vietų taip pat patvirtinti istorinės vertės įstatymai dėl lytinės tapatybės. Pirmą kartą su LGBTI asmenimis susiję klausimai buvo įtraukti į Davoso pasaulio ekonomikos forumo oficialią darbotvarkę, pripažįstant svarbias LGBTI asmenų įtraukties ir ekonomikos vystymosi sąsajas.

Vis dėlto smurtas ir diskriminacija išlieka daugelio LGBTI asmenų kasdiene realybe, o siaubingas išpuolis Orlando (Florida) gėjų naktiniame klube sukrėtė pasaulį. Tuo tarpu 73 šalyse vis dar kriminalizuojami tos pačios lyties asmenų santykiai, o 13 valstybių homoseksualūs santykiai baudžiami mirties bausme. Tebėra plačiai paplitusios nevienodos galimybės gauti sveikatos priežiūros paslaugas, siekti išsilavinimo ir naudotis kitų sektorių paslaugomis. ES toliau iniciatyviai dirbo su trečiosiomis valstybėmis, kad būtų panaikintas smurtas prieš LGBTI asmenis ir jų diskriminacija, ir vykdė diskretišką diplomatinę veiklą reaguodama į konkrečius smurto ar diskriminacijos atvejus.

2016 m. gegužės 17 d. Sąjungos vyriausioji įgaliotinė užsienio reikalams ir saugumo politikai paskelbė pareiškimą, skirtą Tarptautinei kovos su homofobija, transfobija ir bifobija dienai paminėti, kuriame pareiškė pagarbą drąsioms šalininkų pastangoms propaguoti LGBTI asmenų naudojimąsi visomis žmogaus teisėmis. Keliose ES delegacijose visame pasaulyje ši diena buvo paminėta iškeliant vaivorykštės vėliavą, paskelbiant pranešimus spaudai arba surengiant renginius, skirtus informuotumui apie LGBTI asmenų žmogaus teises didinti, tuo tarpu daugelis kitų delegacijų rėmė vietos LGBTI asmenų eitynes ir bendradarbiavo su pilietine visuomene siekiant nutraukti diskriminaciją dėl seksualinės orientacijos ir lytinės tapatybės. ES taip pat parengė savo darbuotojams skirtas gaires ir surengė tiesioginius mokymus apie LGBTI asmenų žmogaus teisių užtikrinimą, kad būtų sustiprinta komunikacija su trečiosiomis valstybėmis su LGBTI asmenimis susijusiais klausimais ir šie klausimai būtų iniciatyviai sprendžiami.

2016 m. ES parėmė 19 pagal EDŽTRP įgyvendinamų projektų, kuriais siekta gerinti LGBTI asmenų organizacijų matomumą ir jų priimtinumą, intensyvinti jų dialogą su institucijomis siekiant pakeisti įstatymus, kovoti su homofobija, apsaugoti LGBTI asmenis nuo smurto, rengti LGBTI asmenų ir nevyriausybinių organizacijų atstovų mokymus, teikti jiems informaciją ir teisinę pagalbą. Daug dėmesio skirta regioniniams projektams, skirtiems vietos pilietinės visuomenės ir bendruomenės organizacijų pajėgumams stiprinti ir tinklams kurti. 2013–2014 m. bendrų išteklių ataskaitoje dėl filantropinės ir vyriausybės paramos LGBTI asmenų bendruomenėms (paskelbta 2016 m. birželio mėn.) ES nurodyta kaip trečia didžiausia pagal iš viso skirtas lėšas vyriausybė ir daugiašalė paramos su LGBTI asmenimis susijusių klausimų sprendimui teikėja.

ES toliau prisidėjo prie daugiašalių pastangų spręsti smurto prieš LGBTI asmenis ir jų diskriminacijos problemas, bendradarbiaudama su atitinkamais įgaliotaisiais ekspertais, įskaitant naująjį apsaugos nuo smurto ir diskriminacijos dėl seksualinės orientacijos ir lytinės tapatybės klausimų nepriklausomą ekspertą. Kaip JT LGBTI asmenų klausimų pagrindinės grupės narė ES dalyvavo organizuojant aukšto lygio *#Path2Equality* ministrų susitikimą, kuris įvyko 71-os JT Generalinės Asamblėjos metu. Šiame susitikime, į kurį susirinko pasaulio lyderiai, kad apsvarstytų pažangą, padarytą siekiant stiprinti LGBTI asmenų žmogaus teises, dalyvavo ES specialusis įgaliotinis žmogaus teisių klausimais. 2016 m. sausio mėn. su LGBTI asmenimis susiję klausimai taip pat buvo įvardyti kaip vienas iš ES prioritetų 2015–2017 m. bendradarbiaujant su Europos Taryba.

Neįgalieji

2016 m. paminėtas Neįgaliųjų teisių konvencijos (CRPD), kurios šalis yra ES, dešimties metų jubiliejus. Šiuo metu Konvenciją yra ratifikavusios 168 šalys. ES surengė kelis viešus renginius ir konferencijas, skirtus šiam jubiliejui paminėti, ji taip pat dalyvavo kitų partnerių suorganizuotuose renginiuose, kaip antai, 2016 m. vasario mėn. įvykusio 31-os Žmogaus teisių tarybos sesijos papildomame renginyje dėl Darbotvarkės iki 2030 m. suderinimo su neįgaliųjų teisėmis.

Toje pačioje Žmogaus teisių tarybos sesijoje vykusiuose kasmetiniuose debatuose dėl neįgaliųjų teisių daug dėmesio skirta neįgaliųjų, kuriems gresia pavojus arba ekstremalioji humanitarinė situacija, teisėms. Birželio mėn. įvykusioje kasmetinėje Neįgaliųjų teisių konvencijos šalių konferencijoje ES pasisakė už tai, kad reikia mažinti socialinei įtraukčiai ir lygybei kliudančias kliūtis sprendžiant patekimo į darbo rinką klausimus. ES taip pat kalbėjo skurdo ir galimybių sudarymo klausimais ir surengė keletą papildomų renginių su pilietinės visuomenės organizacijomis, įskaitant neįgaliųjų organizacijas.

Vadovaudamasi 2016 m. gegužės 12 d. Tarybos išvadomis dėl pasaulio aukščiausiojo lygio susitikimo humanitariniais klausimais⁴¹ ES taip pat pasirašė Chartiją dėl dėmesio neįgaliesiems humanitarinių operacijų metu. Chartijoje patvirtinamas bendras noras humanitarinių atsakomųjų veiksmų metu daugiausia dėmesio skirti neįgaliesiems.

ES dalyvavo 2016 m. lapkričio 8–11 d. Pekine įvykusiame 16-ame neformaliame ASEM seminare neįgaliųjų žmogaus teisių tema. Šis seminaras buvo proga su įvairiais suinteresuotaisiais subjektais, įskaitant pačius neįgaliuosius, apsvarstyti neįgaliųjų žmogaus teisių integravimo klausimą.

⁴¹ 2016 m. gegužės 12 d. Tarybos ir Taryboje posėdžiavusių valstybių narių vyriausybės atstovų išvados dėl pasaulio aukščiausiojo lygio susitikimo humanitariniais klausimais (dok. 8850/16).

2016 m. ES ir Vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuras pradėjo įgyvendinti bendrą ketverių metų trukmės projektą „Atotrūkio mažinimas I. Neįgaliųjų teisių konvencijos žmogaus teisių rodikliai siekiant remti neįgaliesiems palankią Darnaus vystymosi darbotvarkę iki 2030 m.“. Šiuo projektu bus suteikta itin svarbių priemonių ir nustatytos gairės dėl Neįgaliųjų teisių konvencijos įgyvendinimo, stebėsenos ir ataskaitų teikimo suformulavimo įgyvendinant darnaus vystymosi tikslus. 2016 m. gruodžio mėn. ES pasirašė naują susitarimą dėl dotacijos „Atotrūkio mažinimas II. Lygioms neįgaliųjų teisėms skirta integracinė politika ir paslaugos“, kuri įgyvendins ES valstybių narių (Austrijos, Italijos ir Ispanijos) agentūros, bendradarbiaudamos su Europos neįgaliųjų forumu bei Tarptautiniu neįgaliųjų ir vystymosi konsorciūmu. Šiuo projektu bus padidinti vystymosi partnerių techniniai pajėgumai įtraukti neįgaliuosius į bendrą vystomąjį bendradarbiavimą užtikrinant, kad darbas siekiant darnaus vystymosi tikslų atitiktų Neįgaliųjų teisių konvenciją. Juo taip pat bus padidinti penkių mažas ir vidutines pajamas gaunančių šalių partnerių vyriausybės gebėjimai parengti ir įgyvendinti neįgaliesiems palankią politiką ir paslaugas.

Be to, 2015–2016 m. ES finansavo daugiau nei 80 projektų (kuriems skirta daugiau nei 56 mln. EUR), kuriais daugiausia dėmesio skirta neįgaliųjų teisių propagavimui ir jų socialinei įtraukčiai šalyse partnerėse.

Čiabuvių ir mažumoms priklausančių asmenų teisės

Deja, bet 2016 m. įvykiai aiškiai įrodė, kad ES būtina nuolat propaguoti čiabuvių teises aplinkos, klimato kaitos ir naudojimosi žeme srityse. 2016 m. po čiabuvių žmogaus teisių gynėjų nužudymo ES paskelbė pareiškimus ir vykdė demaršus ragindama užtikrinti teisingumą, taip pat suteikė skubią pagalbą čiabuvių žmogaus teisių gynėjams, kurių saugumui kilo pavojus.

Be to, ES ir toliau buvo teikiami pranešimai apie čiabuvių teisių pažeidimus iš jų atimant žemę dėl gavybos pramonės įmonių ar kitos su verslu ar vystymusi susijusios veiklos. ES delegacijos padeda patikrinti šiuos pranešimus ir parengti atitinkamus atsakomuosius veiksmus.

Pagal EDŽTRP ES atnaujino savo paramą Čiabuvių tautų dokumentacijos, tyrimų ir informacijos centrui (DoCip) – fondui, veikiančiam kaip čiabuvių tautų atstovų žmogaus teisių klausimais JT organuose, institucijose ir sesijose techninis sekretoriatas. Projektu siekiama sudaryti geresnes visapusiško ir veiksmingo Čiabuvių tautų atstovavimo JT Žmogaus teisių sistemoje sąlygas ir stiprinti sąryšį su čiabuvių tautų organizacijomis ir tarp jų. Be to, reaguojant į Europos Parlamento prašymą remti čiabuvių tautų atstovų ir Europos institucijų sąveiką, veikla pirmą kartą papildyta europietišku komponentu.

2016 m. spalio 17 d. Europos Komisija ir Sąjungos vyriausioji įgaliotinė užsienio reikalams ir saugumo politikai paskelbė bendrą tarnybų darbinį dokumentą „ES išorės politikos dėl čiabuvių tautų įgyvendinimas“.⁴² Šiame dokumente pateikiama 2015–2019 m. ES veiksmų plane žmogaus teisių ir demokratijos srityje priimtų įsipareigojimų įgyvendinimo dabartinė padėtis; šis veiksmų planas tiesiogiai susijęs su čiabuvių klausimais, vadovaujantis JT deklaracija dėl čiabuvių tautų teisių ir 2014 m. Niujorke įvykusios Pasaulinės konferencijos čiabuvių tautų klausimais baigiamuoju dokumentu (SWD (2016) 340 final). Jame daroma išvada, kad parengta adekvati ES politikos sistema čiabuvių tautų teisių klausimais ir ji yra sėkmingai taikoma. Vis dėlto dokumente taip pat pateikta svarstymų dėl ES poveikio bei veiksmingumo didinimo ir dėl nuoseklesnio politinės sistemos taikymo ES santykiuose su šalimis partnerėmis.

Jungtinėse Tautose, konkrečiai Žmogaus teisių taryboje ir JT Generalinės Asamblėjos (GA) Trečiajame komitete, ES aktyviai prisideda prie čiabuvių klausimams skirtų mechanizmų ir rezoliucijų dėl čiabuvių teisių. Svarbiausia tai, kad 2016 m. ES prisidėjo prie Žmogaus teisių tarybos ekspertų mechanizmo dėl čiabuvių teisių įgaliojimų sėkmingos peržiūros. Be to, ES dalyvauja konsultacijose, surengtose remiant JT GA pirmininkui, dėl čiabuvių tautų atstovų ir institucijų dalyvavimo atitinkamų JT organų susitikimuose, kuriuose svarstomi čiabuviams įtakos turintys klausimai, užtikrinimo.

⁴² 2016 m. spalio 17 d. bendras tarnybų darbinis dokumentas „ES išorės politikos dėl čiabuvių tautų įgyvendinimas“ (dok. SWD(2016) 340 final).

Daugelyje pasaulio dalių mažumoms priklausantys asmenys patiria neproporcingą poveikį dėl padidėjusio nesaugumo lygio, netolerancijos ir priverstinio perkėlimo. Kadangi daugelyje šalių nėra įdiegta mažumoms priklausančių asmenų teisių apsaugos mechanizmų, labai dažnai šie asmenys neturi galimybių pareikšti savo nuomonę ir dažnai būna kriminalizuojami dėl dalyvavimo teisėtuose socialiniuose protestuose. Atsižvelgdama į šią pavojingą padėtį, 2016 m. dialoguose žmogaus teisių klausimais su šalimis partnerėmis ir regioninėmis organizacijomis ES pradėjo skirti daugiau dėmesio mažumoms priklausančių asmenų teisėms. Šiuose dialoguose taip pat buvo aptariami klausimai, susiję su asmenimis, patiriančiais diskriminaciją dėl priklausymo kastai, ir ypač daug dėmesio skirta pažeidžiamiausiems mažumų grupių asmenims, t. y. moterims, vaikams ir neįgaliesiems. Svarbi patirtis, įgyta 2016 m. vedant dialogus, yra tai, kad Darbotvarkė iki 2030 m. ir darnaus vystymosi tikslai sudaro tvirtą pagrindą nelygybės problemoms spręsti ir tokiu būdu papildė diskusijas dėl mažumoms priklausančių žmogaus teisių gynimo.

2016 m. ES tęsė bendradarbiavimą su tarptautinius įgaliojimus mažumų klausimais turinčiais asmenimis: Europos Tarybos generalinio sekretoriaus specialiuoju įgaliotiniu romų klausimais, JT specialiuoju pranešėju mažumų klausimais ir ESBO vyriausiuoju tautinių mažumų reikalų komisaru (HCNM). ES nuolat pasisakė už tai, kad vyriausiajam tautinių mažumų reikalų komisarui būtų nekliudoma patekti į didelės įtampos geografinės teritorijas.

2016 m. lapkričio mėn. įvyko 9-ta JT forumo mažumų klausimais sesija, kurioje daugiausia dėmesio skirta humanitarinės krizės ištiktoms mažumoms. Atsižvelgiant į ES įsipareigojimus dėl 2015 m. pasaulio aukščiausiojo lygio susitikimo humanitariniais klausimais, ES buvo gerai pasirengusi prisidėti prie forume surengtų diskusijų.

Kova su rasizmu, rasine diskriminacija, ksenofobija ir susijusia netolerancija

ES bendradarbiauja su šalimis partnerėmis daugiašaliuose forumuose ir su pilietine visuomene dėl kovos su rasizmu, rasine diskriminacija, ksenofobija ir susijusia netolerancija strategijų. Dialoguose žmogaus teisių klausimais ES pabrėžia, kad svarbu užtikrinti Tarptautinės konvencijos dėl visų formų rasinės diskriminacijos panaikinimo visuotinį ratifikavimą ir įgyvendinimą. Jungtinėse Tautose ES deda pastangas, kad būtų įgyvendinta Durbano deklaracija ir veiksmų planas, taip pat Afrikos kilmės žmonėms skirta JT dešimtmečio veiksmų programa. Dalyvaudama JT mechanizmuose, skirtuose rasinės diskriminacijos panaikinimui, ES propaguoja bendru sutarimu grindžiamą požiūrį, daugiausia dėmesio skirdama valstybių prievolėms užtikrinti visų asmenų žmogaus teisių apsaugą jų nediskriminuojant. Be to, ES naudojasi kiekviena galimybe, be kita ko, interaktyviais dialogais su atitinkamais ŽTT įgaliojimus turinčiais asmenimis, kad pasisakytų prieš rasizmą, rasinę diskriminaciją, ksenofobiją ir susijusią netoleranciją visame pasaulyje.

VERSLAS IR ŽMOGAUS TEISĖS

Atsižvelgdama į nuolat pateikiamus pranešimus apie įmonių daromus civilinių, politinių, ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių pažeidimus, ES rėmė žmogaus teisių gynėjų veiklą ir skatino įmones gerbti žmogaus teises. Šis klausimas buvo keliamas vedant dialogus žmogaus teisių klausimais su tam tikromis trečiosiomis valstybėmis, ypač Lotynų Amerikoje ir Azijoje. ES specialusis įgaliotinis žmogaus teisių klausimais diskusijose su strateginiais partneriais, įskaitant Pietų Afriką ir Braziliją, ir su Afrikos Sąjunga (AS) kėlė verslo ir žmogaus teisių klausimą.

ES toliau propagavo 2011 m. vieningai JT lygmeniu patvirtintus verslo ir žmogaus teisių pagrindinius principus (UNGPs), kaip geriausią visapusiško šių klausimų sprendimo politikos priemonę. Iki 2016 m. pabaigos aštuonios ES valstybės narės priėmė nacionalinius verslo ir žmogaus teisių veiksmų planus, o dauguma kitų valstybių narių parengė arba gerokai pasistūmėjo rengdamos nacionalinius įmonių socialinės atsakomybės arba verslo ir žmogaus teisių veiksmų planus. Be to, 2016 m. priimtos Tarybos išvados dėl verslo ir žmogaus teisių ir Tarybos išvados dėl ES ir atsakingų pasaulinių vertės grandinių. ES ir jos valstybės narės vaidino svarbų vaidmenį Tarptautinei darbo organizacijai priimant išvadas ir veiksmų planą deramo darbo pasaulinėse tiekimo grandinėse srityje.

2016 m. lapkričio mėn. Komunikate dėl tvarios Europos ateities⁴³ Komisija įsipareigojo intensyvuoti darbą užtikrinant atsakingo verslo principų laikymąsi, daugiausia dėmesio skirdama konkretiems veiksams, grindžiamiems 2011 m. Komisijos parengtoje ES įmonių socialinės atsakomybės strategijoje⁴⁴ nustatytais principais ir politiniu požiūriu.

Kalbant apie techninę pagalbą, 2016 m. Komisija paskelbė kvietimą teikti pasiūlymus pagal EDŽTRP dėl JT pagrindinių principų įgyvendinimo. Pagal partnerystės priemonę (IP)⁴⁵ tokioms Lotynų Amerikos šalims, kaip Brazilija, Kosta Rika, Meksika, Panama ir Peru, suteikta techninė pagalba, skirta nacionalinių veiksmų planų plėtojimui. Taip pat vykdyti parengiamieji darbai, skirti platesnio pobūdžio tolesniems veiksams pagal partnerystės priemonę dėl atsakingo verslo užtikrinimo Lotynų Amerikoje ir Karibuose. Be to, ES finansavo techninės pagalbos teikimą Afrikos Sąjungai (AS), skirtą AS atsakingo verslo skatinimo programos Afrikoje plėtojimui.

Daugiašalėje sistemoje 2016 m. spalio mėn. Žmogaus teisių taryboje antrą kartą posėdžiavo Tarpvvyriausybinių darbo grupė, sudaryta siekiant parengti teisiškai privalomą tarptautinį dokumentą dėl verslo ir žmogaus teisių. ES aktyviai dalyvavo šiame posėdyje ir palankiai įvertino tai, kad Tarpvvyriausybinių darbo grupė daugiausia dėmesio skirs ne tik tarpvalstybinėms korporacijoms, bet ir visų rūšių įmonėms.

⁴³ 2016 m. lapkričio 22 d. komunikatas „Tolesni tvarios Europos ateities užtikrinimo žingsniai. Europos veiksmai siekiant tvarumo“ (COM(2016) 739 final).

⁴⁴ 2011 m. spalio 25 d. komunikatas „Atnaujinta 2011–14 m. ES įmonių socialinės atsakomybės strategija“, (COM(2011) 0681 final).

⁴⁵ 2014 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 234/2014, kuriuo nustatoma bendradarbiavimo su trečiosiomis šalimis partnerystės priemonė.

4. ŽMOGAUS TEISĖS VIŠOJE ES IŠORĖS POLITIKOS SRITYJE

PREKYBA

Prekybos politika, kartu su kitų sričių ES išorės politika, visų pirma vystomuoju bendradarbiavimu, gali būti remiama pažanga žmogaus teisių srityje ir pagarba žmogaus teisėms trečiosiose valstybėse. 2015 m. komunikate „Prekyba visiems. Atsakingesnės prekybos ir investicijų politikos kūrimas“ numatoma ES parama siekiant padėti besivystančioms šalims, ypač pažeidžiamoms ir mažiausiai išsivysčiusioms šalims integruotis į pasaulinę prekybos sistemą ir gauti kuo daugiau naudos iš prekybos⁴⁶. Tai apima įvairias politikos priemones, be kita ko, ES pagalbą prekybai⁴⁷, vienašalių prekybos lengvatų sistemą ir dvišalių bei regioninių prekybos susitarimų nuostatas. Žmogaus teisių aspektai, įskaitant pagrindinius darbo principus ir teises, integruojami į vienašales lengvatas, ES eksporto kontrolės politiką ir ES dvišalius laisvosios prekybos susitarimus.

Dabartinis Bendrųjų muitų tarifų lengvatų sistemos reglamentas galioja nuo 2014 m. sausio 1 d. ir pagal jį siekiant remti besivystančių šalių ekonomikos vystymąsi toliau taikomos dosniausios pasaulyje vienašalės prekybos lengvatos. Pagal naują sistemą keturiolikai šalių suteiktos ypač palankios prekybos lengvatos (BLS+), taikomos su sąlyga, kad jos ratifikuos ir veiksmingai įgyvendins 27 tarptautines konvencijas, įskaitant pagrindines žmogaus ir darbo teisių konvencijas. 2016 m. penkios šalys sudarė laisvosios prekybos susitarimus su ES ir todėl pasitraukė iš BLS+ sistemos, o viena nauja šalis (Šri Lanka) kreipėsi dėl BLS+ statuso. 2016 m. Komisija paskelbė pirmąją kas dvejus metus rengiamą ataskaitą dėl BLS+ stebėsenos ciklo⁴⁸, o antroji ataskaita turi būti paskelbta 2018 m.

EDŽTRP apima tikslinę 5 mln. EUR paramą, skirtą užtikrinti, kad pilietinės visuomenės subjektai galėtų dalyvauti 27 atitinkamų konvencijų, kurias yra ratifikavusios BLS+ sistema besinaudojančios šalys, stebėsenoje ir veiksmingame įgyvendinime.

⁴⁶ 2015 m. spalio 14 d. komunikatas „Prekyba visiems. Atsakingesnės prekybos ir investicijų politikos kūrimas“ (COM(2015) 497 final).

⁴⁷ ES pagalbos prekybai strategija: besivystančių šalių poreikiams, susijusiems su prekyba, skirtos ES paramos stiprinimas (dok. 14470/07), 2007 m. spalio 29 d.

⁴⁸ 2016 m. sausio 28 d. bendras tarnybų darbinis dokumentas „ES speciali darnaus vystymosi ir gero valdymo skatinamoji priemonė (BLS+) 2014–2015 m.“ (dok. SWD(2016)8).

Be to, 2016 m. ES kartu su Bangladešo vyriausybe, TDO, JAV ir Kanada tęsė darbą, susijusį su Bangladešo susitarimu, siekiant pagerinti pagrindinius darbo standartus ir saugą tekstilės pramonėje.

Prieš pradėdama derybas dėl prekybos arba prieš pateikdama pasiūlymus dėl naujų ar peržiūrėtų reglamentų, reglamentuojančių ES prekybos politiką, Europos Komisija atlieka poveikio vertinimus. Vėsdama derybas dėl prekybos, ji taip pat atlieka poveikio darniam vystymuisi vertinimus. ES yra įsipareigojusi tiek poveikio vertinimų, tiek poveikio darniam vystymuisi vertinimų metu įvertinti padėtį žmogaus teisių srityje. 2015 m. parengta speciali konsultacinė priemonė⁴⁹, skirta žmogaus teisėms prekybos veiksmuose įvertinti ir 2016 m. ši priemonė buvo naudojama atliekant visus vertinimus. Ji buvo naudojama atliekant ES ir Kinijos bei ES ir Birmos (Mianmaro) investicijų susitarimų, ES ir Turkijos investicijų susitarimo dėl Muitų sąjungos modernizavimo poveikio darniam vystymuisi vertinimus, taip pat atliekamuose derybų dėl laisvosios prekybos susitarimų su Naująja Zelandija, Australija ir Čile poveikio vertinimuose.

Laisvosios prekybos susitarimai, sudaryti po 2009 m., yra susieti su žmogaus teisių nuostatomis, išdėstytomis atitinkamuose tarp šalių sudarytuose politiniuose bendruosiuose susitarimuose. Jei tarp šalių nėra galiojančio politinio bendrojo susitarimo, į laisvosios prekybos susitarimą įtraukiama „esminių elementų“ nuostata ir sustabdymo galimybė, taikytinos žmogaus teisių pažeidimų atveju.

Kalbant apie ES eksporto kontrolę, peržiūrėtas Reglamentas (EB) Nr. 1236/2005 dėl prekybos prekėmis, kurios galėtų būti naudojamos mirties bausmei vykdyti ar kankinimui, o naujieji pakeitimai įsigaliojo 2016 m. gruodžio 16 d.⁵⁰. Komisija 2016 m. taip pat priėmė atnaujintą Tarybos reglamento (EB) Nr. 428/2009, nustatančio Bendrijos dvejopo naudojimo prekių eksporto, persiuntimo, susijusių tarpininkavimo paslaugų ir tranzito kontrolės režimą, redakciją. Dabar šis režimas apima galimybes išnagrinėti, kaip kontroliuojama priežiūros technologija, siekiant sumažinti galimą riziką, susijusią su nekontroliuojamu informacinių ir ryšių technologijų (IRT) produktų, kurie galėtų būti naudojami žmogaus teisių pažeidimams, eksportu.

⁴⁹ Poveikio žmogaus teisėms analizės atliekant su prekyba susijusių politikos iniciatyvų poveikio vertinimus gairės (2015 m.)

⁵⁰ 2016 m. lapkričio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/2134, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1236/2005 dėl prekybos tam tikromis prekėmis, kurios galėtų būti naudojamos mirties bausmei vykdyti, kankinimui ar kitokiam žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui ir baudimui

Europos Komisija propaguoja privačias sąžiningos ir etiškos prekybos sistemas ir laikosi nuomonės, kad jos gali būti naudingos įtvirtinant darnaus vystymosi principus, įskaitant pagarbą žmogaus teisėms. Nors neketinama tokias sistemas klasifikuoti ar reglamentuoti, 2016 m. Komisija atliko darbą, skirtą informacijos srautui pagerinti, siekiant užtikrinti, kad vartotojai suprastų kriterijus, kuriais grindžiama kiekviena sistema, galėtų priimti informacija grindžiamus sprendimus ir greitai nustatyti neteisingus teiginius.

Daugiašaliu lygmeniu ES remia Sutartį dėl prekybos ginklais, kuria siekiama padidinti atsakomybę ir skaidrumą prekybos ginklais srityje ir kuri įsigaliojo 2014 m. pabaigoje. Sutartyje reikalaujama, *inter alia*, kad priimant sprendimus dėl ginklų eksporto būtų įvertinama rizika, ar ginklai gali būti panaudoti vykdant ar padedant įvykdyti šiurkščius žmogaus teisių arba tarptautinės humanitarinės teisės pažeidimus, įskaitant smurto dėl lyties aktus. Be to, ginklų eksportas draudžiamas, kai ginklai galėtų būti panaudoti vykdant genocidą, nusikaltimus žmoniškumui, šiurkščius Ženevos konvencijos pažeidimus, išpuolius prieš civilius gyventojus ar kitus karo nusikaltimus, kaip apibrėžta atitinkamose tarptautinėse konvencijose.

Todėl 2016 m. ES toliau skatino visas JT valstybes nares ratifikuoti šią Sutartį. Be šių diplomatinių pastangų, pagal ES finansuojamą paramos Sutarties dėl prekybos ginklais įgyvendinimui programą suteikta techninė pagalba 17 šalių, padedant joms stiprinti savo nacionalines sistemas pagal Sutarties reikalavimus.

VYSTOMASIS BENDRADARBIAVIMAS

ES yra įsipareigojusi į vystomąjį bendradarbiavimą integruoti civilines, politines, ekonomines, socialines ir kultūrines žmogaus teises. Siekiama ne tik „nepakenkti“ vengiant vystymosi srities veiklos nepageidaujamo neigiamo poveikio galutiniams paramos gavėjams, bet ir „užtikrinti maksimalią naudą“, konkrečiai ir tiesiogiai padedant jiems naudotis savo žmogaus teisėmis – o tai yra vystomojo bendradarbiavimo priemonė ir tikslas. 2014 m. ES paskelbtas Komisijos tarnybų darbinis dokumentas⁵¹, o vėliau Taryba priėmė išvadas dėl visos žmogaus teises apimančio teisėmis grindžiamo požiūrio į vystomąjį bendradarbiavimą⁵². Taip suteikta priemonių ir konkrečių gairių dėl teisėmis grindžiamo požiūrio į vystymąsi, kurias ES šiuo metu įgyvendina visose vystymosi srities programose. 2016 m. sausio mėn. pradėta tikslinė paramos teisėmis grindžiamo požiūrio užtikrinimui programa, kuria sujungtas mokymas ir techninė pagalba, skirti vidaus gebėjimams taikyti teisėmis grindžiamą požiūrį stiprinti. Ši programa iš esmės yra skirta ES delegacijų darbuotojams, tačiau šiuo mokymu taip pat gali pasinaudoti valstybės narės, Europos plėtros fondo lėšomis besinaudojančios šalys partnerės ir vietos pilietinės visuomenės organizacijos. Be to, buvo parengtos sektorių gairės, skirtos ES išorės bendradarbiavimo veiksams siekiant kovoti su terorizmu bei organizuotu nusikalstamumu ir užtikrinti kibernetinį saugumą. 2016 m. pabaigoje ES surengė susitikimą su valstybėmis narėmis ir JT agentūromis, kad būtų pasidalyta patirtimi ir geriausios praktikos pavyzdžiais teisėmis grindžiamo požiūrio taikymo siekiant darnaus vystymosi tikslų srityje, kurio metu susitarta plėtoti reguliaresnį ir konstruktyvesnį ES, valstybių narių ir OHCHR keitimąsi informacija apie teisėmis grindžiamo požiūrio taikymo metodus.

⁵¹ 2014 m. balandžio 30 d. Komisijos tarnybų darbinis dokumentas-priemonių rinkinys „Teisėmis grindžiamas požiūris, apimantis visas žmogaus teises ES vystomojo bendradarbiavimo srityje“ (SWD(2014) 152 final).

⁵² 2014 m. gegužės 19 d. Tarybos išvados dėl visos žmogaus teises apimančio teisėmis grindžiamo požiūrio į vystomąjį bendradarbiavimą.

ES METINĖ ATASKAITA DĖL ŽMOGAUS TEISIŲ IR DEMOKRATIJOS PASAULYJE 2016 M.

GEOGRAFINĖ DALIS

I. ŠALYS KANDIDATĖS / POTENCIALIOS ŠALYS KANDIDATĖS

Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnyje išdėstytos vertybės, kuriomis grindžiama ES, yra atspindėtos stojimo kriterijuose. Tarp šių esminių sąlygų, kurias turi atitikti kiekviena šalis kandidatė, kad taptų valstybe nare, yra visų pirma stabilios institucijos, užtikrinančios demokratiją, teisinė valstybė, žmogaus teisės ir pagarba mažumoms bei jų apsauga. Dabartinė plėtros darbotvarkė yra susijusi su Vakarų Balkanų šalimis ir Turkija.⁵³ Pažanga, kurią tos šalys padarė siekdamos atitikti minėtus kriterijus, yra išsamiai apžvelgta 2016 m. Europos Komisijos plėtros dokumentų rinkinyje. Metinėse ataskaitose dėl plėtros šalių Komisija taikė pakoreguotą ataskaitų teikimo metodiką, kuri buvo įvesta 2015 m., naujose srityse. Įvertinimuose atspindi praėjusiais metais padaryta pažanga ir esama padėtis atsižvelgiant į šalių pasirengimo priimti narystės įsipareigojimus lygį. Ataskaitose taip pat įvertintos priemonės, kurių imtasi siekiant atsižvelgti į 2015 m. pateiktas rekomendacijas, ir pateiktos tolesnės gairės dėl kiekvienos šalies reformų prioritetų.

ES toliau įgyvendino plėtros politiką vadovaudamasi principu, pagal kurį pirmiausia sprendžiami svarbiausi klausimai. Komisija toliau daugiausia pastangų dėjo teisinės valstybės, įskaitant saugumą, pagrindines teises, demokratines institucijas ir viešojo administravimo reformą, taip pat ekonomikos vystymosi ir konkurencingumo srityse. Šios sritys tebėra itin svarbios siekiant atitikti Kopenhagos narystės kriterijus, tai taip pat yra vieni iš svarbiausių kompleksinių klausimų, kurie, tinkamai sprendžiami, suteikia galimybę šalims kandidatėms priimti narystės įsipareigojimus. Šis požiūris davė rezultatų vietoje ir apskritai reformų procesai juda į priekį, nors ir nevienodu greičiu. Kadangi būtinos reformos yra sudėtingos, tai yra ilgalaikis procesas ir ne vienoje itin svarbioje srityje vis dar yra trūkumų.

⁵³ 2016 m. lapkričio 9 d. komunikatas dėl ES plėtros politikos (COM(2016) 715 final).

2016 m. komunikate dėl ES plėtros politikos pažymima, kad **pagrindinės teisės** tebėra iš esmės įtvirtintos plėtros šalių teisės aktuose. Vakarų Balkanuose praktikoje vis dar pasitaiko trūkumų, tačiau padėtis iš esmės stabili. Turkijoje šioje srityje padėtis blogėjo, o praktiniame įgyvendinime dažnai matomi dideli trūkumai. Po 2016 m. liepos 15 d. mėginimo įvykdyti valstybinį perversmą Turkijoje imtasi pasirinktinai ir savavališkai taikyti teisę, ypač nuostatas dėl nacionalinio saugumo ir kovos su terorizmu, o tai daro neigiamą poveikį saviraiškos laisvei. Didelį susirūpinimą kelia keliamos baudžiamosios bylos žurnalistams, žmogaus teisių gynėjams ir parlamento nariams. Saviraiškos ir žiniasklaidos laisvė tebėra didelį susirūpinimą keliantis klausimas daugumoje plėtros šalių, nors ir skirtingu mastu.

Didelį susirūpinimą tebekelia pažeidžiamų grupių diskriminavimas ir priešiškus jėgų atžvilgiu, be kita ko, dėl seksualinės orientacijos arba lyties tapatybės. Būtina dirbti toliau, kad būtų užtikrinta moterų ir vyrų lygybė, įskaitant kovą su smurtu šeimoje ir smurtu dėl lyties, ir lygių galimybių moterims, visų pirma darbo rinkoje, užtikrinimą. Turi būti stiprinamos vaiko teisės, be kita ko, plėtojamos vaiko apsaugos sistemos ir veiksminga politika neįgaliesiems remti. Sunki romų padėtis iš esmės tebėra nepakitusi ir romai, ypač Vakarų Balkanuose, tebėra diskriminacijos ir socialinės atskirties aukos. Daugelyje plėtros šalių vis dar nėra visiškai užtikrinama veiksminga asmens duomenų apsauga ir įdiegtos patikimos procesinių teisių užtikrinimo sistemos.

Keliose šalyse tinkamo **demokratiinių institucijų** veikimo užtikrinimas vis dar yra viena iš pagrindinių problemų. Politinėje kultūroje turi būti įtvirtintas pagrindinis nacionalinių parlamentų vaidmuo užtikrinant demokratiją. Vykdyti parlamentinį tikrinimą dažnai trukdo tai, kad yra nepakankama vyriausybės atskaitomybė, parlamentų komitetų struktūros yra silpnos ir pernelyg dažnai taikomos skubios parlamentinės procedūros. Nors patys rinkimai iš esmės vyksta be didelių incidentų, viso priešrinkiminio ir rinkimų proceso sąžiningumui poveikį daro dideli trūkumai, be kita ko, susiję su rinkimų valdymu ir politiniu kišimusi į žiniasklaidos darbą. Dažnai rinkimai vis dar suvokiami kaip galimybė įgyti politinę administracijos platesnę prasmę, įskaitant nepriklausomas institucijas, kontrolę.

Komisija toliau remia reformų pastangas pagrindinėse demokratijos ir pagrindinių teisių srityse, be kita ko, teikdama finansinę paramą ir taikydama gebėjimų stiprinimo priemones. Šalys kandidatės taip pat dalyvauja atitinkamose Komisijos darbo grupėse, pavyzdžiui švietimo („ET 2020“), kurios tikslas – pasitelkiant švietimą propaguoti pilietiškumą ir bendras laisvės, tolerancijos ir nediskriminavimo vertybes ir kurioje skatinama keistis gerąja patirtimi nediskriminavimo ir lyčių lygybės srityse ir šviečiant žmogaus teisių klausimais.

Daugiau informacijos: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2016/20161109_strategy_paper_en.pdf

Albanijos Respublika

Pagal Pasirengimo narystei pagalbos priemonę (toliau – **PNPP**)⁵⁴ šiuo metu vykdomi keturi pagrindiniai projektai, kuriais daugiausia dėmesio skiriama Albanijos žmogaus teisių apsaugos ir kovos su diskriminacija sistemos veiksmingumo didinimui (1,5 mln. EUR pagal 2013 m. PNPP), romų ir egiptiečių ekonominiam ir socialiniam įgalėjimui (4 mln. EUR pagal 2014 m. PNPP), alternatyviam ginčų sprendimui, kuriuo siekiama suteikti piliečiams alternatyvias ginčų sprendimo galimybes (750 000 EUR pagal 2012 m. PNPP) ir pataisos sistemai (1 mln. EUR pagal 2013 m. PNPP).

Pagal PNPP pilietinės visuomenės priemonę vykdomi septyni projektai (jų bendra vertė yra apytikriai 1,2 mln. EUR), kurie yra susiję su žmogaus teisių apsauga ir kuriais siekiama skatinti mažumoms priklausančių asmenų, visų pirma romų ir egiptiečių, socialinę įtrauktį, stebėti, ar gerbiamos pagrindinės teisės sulaikymo centruose, padėti sudaryti galimybes pažeidžiamoms grupėms pasinaudoti teise kreiptis į teismą ir propaguoti atkuriamojo teisingumo modelį bei aukos ir nusikaltėlio mediacijos modelį nepilnamečiams.

Šiuo metu vykdomi du projektai, finansuojami Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (**EDŽTRP**) lėšomis (iš viso 1,2 mln. EUR) ir orientuoti į vaikų apsaugą Albanijoje ir moterų įgalėjimą kalnuotuose regionuose šalies šiaurinėje dalyje. Šiuose projektuose numatyta daug perduotos dotacijos gavėjų, kad būtų padidintas veiksmų mastas.

Daugiau informacijos: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2016/20161109_report_albania.pdf

⁵⁴ 2014 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 231/2014, kuriuo nustatoma Pasirengimo narystei paramos priemonė (PNPP II).

Bosnija ir Hercegovina

2016 m. finansinė parama pagal Pasirengimo narystei pagalbos priemonę (**PNPP**) buvo orientuojama į neįgalius vaikus ir suaugusiuosius remiant socialinės apsaugos institucijų pertvarkymą ir vaikams be tėvų globos skirtų socialinės rūpybos bendruomenėse modelių tobulinimą (1,3 mln. EUR), taip pat įgalinant pilietinės visuomenės organizacijas stebėti ir propaguoti vaiko teises ir propaguoti įtraukias ir novatoriškas paslaugas (5,8 mln. EUR Vakarų Balkanų ir Turkijos regioniniam projektui). Įgyvendinamas 2,5 mln. EUR vertės projektas, skirtas socialinei ir ekonominei romų įtraukčiai; bus suteikta 140 būstų ir taikomos integruotos socialinės ir ekonominės priemonės, kartu bus svariai dalyvaujama 2017–2020 m. veiksmų plano dėl romų užimtumo, būsto ir sveikatos srityse peržiūros procese. Taip pat buvo suteikta parama Žmogaus teisių ir pabėgėlių reikalų ministerijai, susijusi su Bosnijos ir Hercegovinos Kovos su diskriminacija įstatymo ir susijusios strategijos pakeitimų rengimu.

2016 m. buvo įgyvendinti dvylika vykdytų **EDŽTRP** lėšomis finansuotų projektų (2,7 mln. EUR). Šiais projektais daugiausia dėmesio skiriama visų pirma mažumų, įskaitant romus apskritai ir ypač romų vaikus, apsaugai, LGBTI asmenų apsaugai, neįgaliųjų teisėms ir studentų dalyvavimo demokratinėse reformose skatinimui, jaunimo įgalėjimui bei dalyvavimui ir marginalizuotų grupių socialiniam ir ekonominiam įgalėjimui. 2016 m. pabaigoje buvo skirtos penkios papildomos dotacijos, kurių bendra vertė sudaro 1,7 mln. EUR ir kurios susijusios su kova su smurtu dėl lyties, žmogaus teisių klausimo aptarimu žiniasklaidoje, visuotine teise į mokslą, romų integracijos priemonėmis ir smurto šeimoje prieš moteris kaimo vietovėse prevencija.

Daugiau informacijos: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2016/20161109_report_bosnia_and_herzegovina.pdf

Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija

2016 m. ES toliau orientavo politinį dialogą ir paramą pasinaudodama Pasirengimo narystei pagalbos priemone (PNPP) tam, kad šalyje būtų labiau gerbiamos pagrindinės teisės. 67 projektais, vykdomais kartu su pilietinės visuomenės organizacijomis, kurių bendra vertė viršija 10,3 mln. EUR, remiama *inter alia* saviraiškos bei žiniasklaidos laisvė ir tiriamoji žurnalistika, taip pat dalyvaujamoji demokratija. Kai kuriais projektais taip pat siekiama kovoti su visų formų diskriminacija, gerinti romų, neįgaliųjų, vaikų ir jaunuolių, kurie dėl savo padėties yra pažeidžiami, teisių apsaugą, mažinti lyčių nelygybę ir užtikrinti didesnę lygybę. Pagal ES / ET horizontaliosios priemonės Vakarų Balkanams ir Turkijai ir JUFREX (Teisminių institucijų žinių saviraiškos ir žiniasklaidos laisvės srityje stiprinimas Pietryčių Europoje) regionines programas buvo pradėti 7 mln. EUR vertės projektai siekiant spręsti diskriminacijos problemą, sustiprinti pažeidžiamų grupių apsaugą bei padidinti saviraiškos laisvę ir sustiprinti teisinius pajėgumus, kad būtų apsaugotos žmogaus teisės ir kovojama su netinkamu elgesiu ir nebaudžiamumu. Svarbiausios institucijos, pavyzdžiui, Ombudsmeno tarnyba, Teisingumo ministerija, Valstybinė prokuratūra, Asmens duomenų apsaugos valdyba, Teisėjų taryba, Prokurorų taryba, Sankcijų vykdymo valdyba, Teisėjų ir prokurorų akademija ir Darbo ir socialinės politikos ministerija, taip pat pasinaudojo didele pagal PNPP teikiama parama (virš 18 mln. EUR), kuria siekiama ne tik stiprinti šių institucijų veiklos pajėgumus, bet ir apsaugoti žmogaus teises ir užtikrinti tarptautinių konvencijų bei susijusių teisės aktų vykdymą šalyje.

Pagal EDŽTRP schemą 2016 m. ES delegacija Skopjėje įgyvendino 19 projektų, kurių bendra vertė 2 mln. EUR. Projektais buvo sprendžiami įvairiausi klausimai, apimantys saviraiškos laisvę, geresnių galimybių kreiptis į teismą sudarymą, moterų, jaunimo ir vaiko teisių propagavimą, įvairovės apsaugą ir pagarbą jai, nediskriminavimą, romų socialinę įtrauktį, religijų dialogo ir religinio pliuralizmo stiprinimą, taip pat ES vaidmens demokratizacijos procesuose ir vystymesi propagavimui skirtas iniciatyvas.

Daugiau informacijos: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2016/20161109_report_the_former_yugoslav_republic_of_macedonia.pdf

Kosovas*

2016 m. ES bendruomenių stabilizavimo programos III etape (Tarptautinės migracijos organizacijos (TMO) įgyvendinta 2014 m. **PNPP** dalis) iki šiol įgyvendinti 124 projektai (98 individualioms šeimos įmonėms ir 26 bendruomenės vystymuisi skirti projektai) sukuriant ir (arba) užtikrinant virš 280 darbo vietų ir netiesiogiai turint įtakos apie 30 000 gyventojų nepalankiose sąlygose esančių mažumų gyvenamose vietovėse. Porinio projekto, skirto kovai su homofobija ir transfobija, veikla užbaigta 2016 m. Pagal pilietinės visuomenės priemonę paremtos dvi koalicijos: Lygių teisių visiems koalicija (ERAC) pažeidžiamų ir marginalizuotų grupių pagrindinėms teisėms propaguoti ir apsaugoti (900 000 EUR) ir Kosovo švietimo ir užimtumo tinklas (KEEN) pažeidžiamų grupių įsidarbinamumui Kosove* ir jų įtraukčiai tiek į švietimo sektorių, tiek į darbo rinką skatinti (900 000 EUR). Pagal tą pačią priemonę trys dotacijos veiksmai orientuoti į neįgaliųjų, LGBTI asmenų ir romų, aškalių bei egiptiečių bendruomenių teisių apsaugą ir propagavimą. Pradėta veikla pagal regioninę ES / ET horizontaliąją priemonę Vakarų Balkanams ir Turkijai; ji apima kalėjimų reformos, Europos veiksmingo teisingumo komisijos (CEPEJ) priemonių, skirtų teisminėms institucijoms, įtraukimo ir švietimo (kovos su diskriminacija ir korupcija) elementus.

Per šiuos metus buvo sėkmingai sudarytos sutartys dėl aštuonių **EDŽTRP** projektų, kurių bendra vertė 1,7 mln. EUR. Vienu projektu bus remiama ombudsmeno tarnyba, du bus orientuoti į moterų politinį dalyvavimą, dviem remiamos vaiko teisės, o trys orientuoti į kovą su diskriminacija. Be to, trys EDŽTRP projektai (kurių vertė apytikriai 600 000 EUR) buvo toliau įgyvendinami teismų stebėsenos, socialinio būsto ir asmens duomenų apsaugos srityse.

Daugiau informacijos: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2016/20161109_report_kosovo.pdf

* Šis pavadinimas nekeičia pozicijų dėl statuso ir atitinka JT ST rezoliuciją 1244 (1999) bei Tarptautinio Teisingumo Teismo nuomonę dėl Kosovo nepriklausomybės deklaracijos.

* Šis pavadinimas nekeičia pozicijų dėl statuso ir atitinka JT ST rezoliuciją 1244 (1999) bei Tarptautinio Teisingumo Teismo nuomonę dėl Kosovo nepriklausomybės deklaracijos.

Juodkalnija

2016 m. trys **PNPP** projektai (kurių vertė yra maždaug 2,5 mln. EUR) buvo įgyvendinti žmogaus teisių srityje; jie apėmė tvarius sprendimus dėl šalies viduje perkeltų romų, lyčių lygybę, paramą ombudsmeno tarnybai, Žmogaus ir mažumų teisių ministerijai ir Teisingumo ministerijai (Kalėjų administracijai), skirtą žmogaus teisių standartų taikymui. Kalbant apie naujus įsipareigojimus, 2016 m. 1 mln. EUR buvo skirta romų, egiptiečių ir kitų pažeidžiamų grupių žmogaus teisėms propaguoti ir apsaugoti. Įgyvendinant PNPP Žmogiškųjų išteklių veiksmų programą buvo atrinkti devyni dotacijų projektai (iš viso 0,75 mln. EUR), kuriais siekiama rengti mokymus neįgaliesiems, romams ir egiptiečiams, taip pat suteikti jiems galimybių įsidarbinti. Be to, pagal PNPP pilietinės visuomenės priemonę 2016 m. buvo įgyvendinti septyni projektai, kurių vertė yra maždaug 1 mln. EUR ir kurie yra susiję su kovos su diskriminacija politika ir žmogaus teisėmis (socialine neįgalių vaikų ir jaunuolių įtrauktimi, vartotojų ir pacientų teisėmis, psichikos ligonių teisėmis, socialiniu verslumu).

2016 m. buvo toliau įgyvendinami šeši pagal **EDŽTRP** (pagal konkrečiai šaliai skirtą paramos programą) vykdomi projektai, kurių bendra vertė sudaro 700 000 EUR. Šie projektai apėmė LGBTI asmenų žmogaus teises, politinį romų dalyvavimą (sukurta pirmoji romų darbuotojų profesinė sąjunga), vartotojų apsaugą ir pacientų teises, pasitikėjimo rinkimais didinimą, kovą su smurtu dėl lyties ir 570 000 EUR vertės regioninį EDŽTRP projektą, skirtą blogo elgesio kalėjimuose prevencijai ir kovai su nebaudžiamumu.

Daugiau informacijos: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2016/20161109_report_montenegro.pdf

Serbijos Respublika

2016 m. ES toliau įgyvendino kelis projektus pagal **PNPP** programą, kuriais siekiama remti kovos su diskriminacija politiką ir pagerinti pažeidžiamų asmenų, įskaitant romus, pabėgėlius ir šalies viduje perkeltus asmenis, padėtį. 2016 m. romų įtraukties srityje buvo vykdomi keturi projektai, kurių bendra vertė – 11,4 mln. EUR. 2015 m. spalio mėn. buvo pradėtas porinis projektas „Parama siekiant pažangos žmogaus teisių srityje ir visiško diskriminacijos netoleravimo“. Šis projektas, kurio bendra vertė yra 1,2 mln. EUR, bus vykdomas 20 mėnesių. Pagal pilietinės visuomenės priemonę pilietinės visuomenės organizacijoms buvo suteikta 10 dotacijų, kurių bendra vertė – 3,5 mln. EUR. Parama, teikiama ilgalaikių dotacijų forma, į kurią įeina visuomeninių organizacijų gebėjimų stiprinimas, bus padidintas Serbijos pilietinės visuomenės organizacijų veiksmingumas imantis iniciatyvų, orientuotų į teisinę valstybę, regioninį bendradarbiavimą ir pilietinės visuomenės dalyvavimą derybų procese Serbijoje ir politikos stebėsenoje.

2016 m. buvo įgyvendinta 19 projektų, finansuojamų pagal **EDŽTRP**, kurių bendra vertė – 2 mln. EUR. Šie projektai yra susiję visų pirma su mažumų apsauga, LGBTI asmenų žmogaus teisėmis, lyčių lygybe, vaiko teisėmis, prieglobsčio prašytojų teisėmis ir neįgaliųjų teisėmis. Be to, buvo paskelbtas naujas kvietimas teikti pasiūlymus dėl projektų, finansuojamų iš 2016 m. ir 2017 m. EDŽTRP biudžeto; bendra šių projektų vertė – 1,75 mln. EUR.

Daugiau informacijos: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2016/20161109_report_serbia.pdf

Turkijos Respublika

2014–2020 m. Turkijai skirtame šalies strategijos dokumente (**PNPP** II parama) pagrindiniai nurodyti prioritetai yra su reforma ir gebėjimų stiprinimu susiję poreikiai teisinės valstybės srityje ir pagrindinės teisės. Šie prioritetai ir 2016 m. tebebuvo itin svarbūs labai jautriame kontekste, ypač po 2016 m. liepos mėn. bandymo įvykdyti perversmą. Įgyvendinimo atžvilgiu 2015 m. ir 2016 m. Turkijai jau buvo sutelktos itin didelės lėšos, skirtos migracijai, prieglobsčiui ir sienų valdymui, reaguojant į migracijos krizę ir įgyvendinant vizų režimo liberalizavimo veiksmų planą⁵⁵, o pagalba, susijusi su pabėgėlių krize, toliau bus telkiama naudojantis Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemone. Taip pat atsižvelgiama į politinį ir institucinį netikrumą, kurį patyrė kai kurie pagrindiniai paramos gavėjai po bandymo įvykdyti perversmą.

Galima pabrėžti kelis pagal **PNPP** šiuo metu įgyvendinamus projektus, orientuotus į žmogaus teises, pavyzdžiui, gebėjimų stiprinimo projektus, vykdomus su atitinkamomis žmogaus teisių institucijomis (pavyzdžiui, Nacionaliniu žmogaus teisių institutu, Ombudsmeno tarnyba ir parlamentu), projektus saviraiškos laisvės srityje ir projektus, kuriais daugiausia dėmesio skiriama moterų teisėms, kovai su diskriminacija ir socialinei įtraukčiai. Atsižvelgiant į tai, kad žmogaus teisių padėtis praėjusiais metais bendrai pablogėjo, ypač po bandymo įvykdyti perversmą, į 2016 m. **PNPP** nacionalinę programą įtraukti 5 mln. EUR vertės veiksmai, kuriais siekiama Turkijoje stiprinti pagarbą visų asmenų, jų nediskriminuojant, pagrindinėms teisėms ir laisvėms laikantis Europos žmogaus teisių konvencijos (EŽTK) lyčių lygybės srityje ir romų atžvilgiu. 2016 m. vykdant veiklą vidaus reikalų srityje Turkijai bus suteikta parama atitinkamų reikalavimų įgyvendinimui ir bus prisidėta prie pastangų priimti nuo konflikto Sirijoje bėgančius pabėgėlius (ES įnašas – 92,05 mln. EUR). Be to, taikant Pabėgėlių rėmimo priemonę, 2016 m. buvo skirta 2,2 mlrd. EUR projektams, kuriais remiami pabėgėliai ir priimančiosios bendruomenės, visapusiškai gerbiant tarptautinius žmogaus teisių standartus.

⁵⁵ Europos Komisija. Veiksmų planas siekiant bevizio režimo su Turkija, 2013 m. gruodžio 16 d.

Įgyvendinant **EDŽTRP** projektus Turkijoje daugiausia dėmesio skiriama aktualiausiems šaliai žmogaus teisių srities klausimams, įskaitant saviraiškos laisvę ir nepriklausomą žiniasklaidą, geresnių galimybių kreiptis į teismą sudarymą, kovą su kankinimu ir nebaudžiamumu, kultūrų įvairovės apsaugą ir pagarbą jai, pažeidžiamas grupes ir mažumoms priklausančių asmenų teises, švietimo ir mokymo žmogaus teisių klausimais programas, ir politinio atstovavimo ir dalyvavimo visuomeninėje gyvenime didinimą, visų pirma kalbant apie nepakankamai atstovaujamas grupes (įskaitant moteris, LGBTI asmenis, romus ir jaunimą). 2016 m. gruodžio mėn. pagal Turkijai skirtą programą buvo įgyvendinti 22 projektai ir pasirašytos 23 naujos dotacijos, kurių vertė – 5 mln. EUR. Nauji projektai apima kelias itin svarbias žmogaus teisių sritis: žmogaus teisių gynėjus, LGBTI asmenų žmogaus teises, moterų teises ir kovą su smurtu prieš moteris ir mažumas. Be to, tikimasi, kad EDŽTRP bus panaudota reaguojant į Sirijos krizę dirbant su pilietinės visuomenės organizacijomis pabėgėlių, prieglobsčio prašytojų, šalies viduje perkeltų asmenų ir apskritai migrantų teisių klausimais. Šiuo tikslu į finansinį paketą įtraukta 2 mln. EUR suma, skirta pabėgėlių, prieglobsčio prašytojų ir migrantų teisėms remti. Šios srities prioritetai atitinka pagal PNPP, priemonę, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos (IcSP), ir kitus svarbius instrumentus, pavyzdžiui, ES patikos fondą, vykdomą darbą ir jį papildo.

Daugiau informacijos: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2016/20161109_report_turkey.pdf

Parama keliems paramos gavėjams

Teikiant **PNPP** paramą keliems paramos gavėjams iš bendro 32,1 mln. EUR vertės paketo finansuojamos tokios sritys kaip žmogaus teisių propagavimas, mažumų apsauga, kova su diskriminacija ir apsaugos poreikius atitinkantis migracijos valdymas.

Demokratijos ir žmogaus teisių propagavimo klausimai sprendžiami visų pirma naudojantis ES / ET horizontaliąją priemone Vakarų Balkanams ir Turkijai, bendra skiriama suma – 25 mln. EUR (ES įnašas – 20 mln. EUR). Be to, Europos Taryba įgyvendino ES finansuojamą programą, skirtą mažumoms priklausančių asmenų teisėms apsaugoti ir propaguoti; bendra programos vertė yra 3,6 mln. EUR. Taip pat buvo skirtas 8 mln. EUR įnašas tam, kad valdant migraciją Vakarų Balkanuose būtų daugiau dėmesio skiriama žmogaus teisėms pagal esamas sutartis, kurias įgyvendina TMO ir FRONTEX palaikydamos partnerystę su Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biuru (UNHCR) ir Europos prieglobsčio paramos biuru (EASO).

Be to, ES toliau rėmė Tarptautinį baudžiamąjį tribunolą buvusiai Jugoslavijai (TBTBJ) pasinaudodama įvairiomis sutartimis, kurių bendra vertė – 500 000 EUR. Šio darbo tikslas – informuoti nukentėjusiuosius nuo konflikto ne tik apie TBTBJ teismo nagrinėjimo metu nustatytus faktus, bet ir apie svarbius principus, kuriais grindžiamas tribunolo darbas. Tarp jų – individualios baudžiamosios atsakomybės, teisinės valstybės ir pagarbos žmogaus teisėms principai. Šie principai yra vieni iš pagrindinių, kurių laikosi visos Europos Sąjungos narės.

Be to, pagal pilietinės visuomenės priemonę Vakarų Balkanams ir Turkijai, Europos Komisija esminę finansinę paramą kreipia pilietinės visuomenės vystymuisi remti. 2014–2020 m. laikotarpiu apie 3,5 % visos PNPP preliminarai skirta pilietinei visuomenei ir žiniasklaidai. 2016 m. apie 50 regioninių tinklų, apimančių daugiau nei 250 Vakarų Balkanų ir Turkijos pilietinės visuomenės organizacijų, buvo finansiškai paremti šios priemonės lėšomis (iš viso apytikriai 25 mln. EUR). Daugiausia tai buvo priežiūros ir propagavimo iniciatyvos, įgyvendinamos daugelyje sektorių, kuriomis remiamos politikos reformos ir stojimo procesas (moterų teisių propagavimo ir smurto dėl lyties prevencijos, LGBTI asmenų ir neįgaliųjų žmogaus teisių apsaugos, gero valdymo užtikrinimo, viešųjų finansų valdymo stebėsenos ir viešojo administravimo reformos srityse). Be to, šia priemone remiamos kelios regioninės programos, įgyvendinamos tarptautinių organizacijų (pavyzdžiui, UNICEF, UNESCO ir Europos Tarybos – saviraiškos laisvės srityje); bendra programų vertė – 9,5 mln. EUR.

II. EEE / ELPA ŠALYS. ES NEPRIKLAUSANČIOS VAKARŲ EUROPOS ŠALYS **(Šveicarija, Norvegija, Islandija, Lichtenšteinas, Šventasis Sostas, Andora, Monakas ir San Marinas)**

ES ir Šveicarija, Norvegija, Islandija, Lichtenšteinas, Šventasis Sostas, Andora, Monakas ir San Marinas laikosi panašių žmogaus teisių standartų. Todėl ES žmogaus teisių strategija visų pirma orientuota į bendradarbiavimą su šiais partneriais ir glaudaus dialogo žmogaus teisių klausimais palaikymą tarptautinėse organizacijose (JT, Europos Taryboje, ESBO ir t. t.). Norvegijos ir Šveicarijos atveju bendradarbiavimas taip pat vyksta konkrečiose šalyse visame pasaulyje ir yra susijęs su paramos vystymuisi ir žmogaus teisių programų įgyvendinimu. ES nepriklausančiose Vakarų Europos šalyse žmogaus teisių klausimas taip pat įtrauktas į ES viešosios diplomatijos ir informavimo veiklą siekiant pabrėžti vadovaujamą ES vaidmenį visame pasaulyje propaguojant visuotinę žmogaus teisių darbotvarkę. Galimi ES susirūpinimą keliantys klausimai, susiję su žmogaus teisėmis ES nepriklausančiose Vakarų Europos šalyse, daugiausia aptariami Žmogaus teisių taryboje visuotinio periodinio vertinimo kontekste.

Šveicarija atlieka aktyvų vaidmenį JT žmogaus teisių taryboje, ji buvo išrinkta jos nare 2016–2018 m. laikotarpiui. ES ir Šveicarijos požiūriai labai panašūs. Šveicarija yra atlikusi ir toliau atlieka aktyvų tarpininkės vaidmenį tam tikruose konfliktuose visame pasaulyje.

2015 m. liepos 1 d. Norvegija įsteigė Nacionalinę žmogaus teisių instituciją. Viena iš pirmųjų jos rekomendacijų Norvegijai buvo imtis veiksmų, kad būtų sumažintas vienutėse laikomų kalinių skaičius. Norvegija užima pagrindinę poziciją įgyvendinant moterų, taikos ir saugumo darbotvarkę ir yra tvirta partnerė įgyvendinant Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos (JT ST) rezoliuciją 1325. Norvegijos vaikų gerovės tarnyba („Barnevernet“) sulaukė tam tikros kritikos iš užsienio, be kita ko, iš kai kurių ES valstybių narių, dėl to, kad vaikai paimami iš imigrantų tėvų tariamai remiantis tuo, kad pastarieji taiko fizinės bausmės. 2016 m. liepos 1 d. įsigaliojus 1996 m. Hagos konvencijai turėtų sustiprėti bendradarbiavimas su kitomis šalimis tarpvalstybinių tėvų ginčų dėl vaikų ir bylose dėl vaikų gerovės atvejais.

Islandijoje įdiegta visapusiška pagrindinių teisių ir laisvių apsaugos sistema. Ji palaiko aukšto lygio bendradarbiavimą žmogaus teisių klausimais su tarptautinėmis organizacijomis. 2016 m. rugsėjo mėn. Islandija ratifikavo JT neįgaliųjų teisių konvenciją. Be to, Islandija priėmė naują lyčių lygybės veiksmų planą 2016–2019 m. laikotarpiui.

Atsižvelgiant į tai, kad didelį susirūpinimą kelia stiprėjantis krikščionių persekiojimas įvairiose pasaulio dalyse, bendradarbiaujant su Šventuoju Sostu remiamasi ES religijos ar tikėjimo laisvės propagavimo ir apsaugos gairėmis.

Šveicarijos Konfederacija

ES žmogaus teisių strategija Šveicarijoje orientuojama visų pirma į bendradarbiavimą ir glaudaus dialogo žmogaus teisių klausimais palaikymą tarptautinėse organizacijose (JT, ET, ESBO ir kt.) ir konkrečiose šalyse visame pasaulyje. Šveicarija atlieka aktyvų vaidmenį JT žmogaus teisių taryboje, ji buvo išrinkta jos nare 2016–2018 m. laikotarpiui.

Žmogaus teisių klausimai yra įtraukti į ES viešosios diplomatijos ir informavimo veiklą Šveicarijoje siekiant pabrėžti vadovaujamą ES vaidmenį propaguojant visuotinę žmogaus teisių darbotvarkę visame pasaulyje.

Kalbant apie Europos žmogaus teisių konvenciją (EŽTK), nors Šveicarijoje būta šio tokio nesutikimo su atskirais Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimais, iš esmės pripažįstama, kad šio Teismo sprendimais padaryta teigiama įtaka Šveicarijos Federalinio teismo praktikai, susijusiai su žmogaus teisėmis ir Konstitucijos pagrindinių teisių chartija. Vis dėlto politinio dešiniojo sparno pasiūlyta populiaria iniciatyva siekiama nustatyti Šveicarijos konstitucijos viršenybę prieš tarptautinę teisę, įskaitant EŽTK, siekiant pagrindines bei žmogaus teises ginti savarankiškai ir, jos iniciatorių manymu, gerbti Šveicarijos gyventojų valią. Laikydami ne tokio griežto požiūrio, Šveicarijos Federalinio Susirinkimo aukštieji rūmai gruodžio mėn. svarstė pasiūlymą, kuriam jau pritarė žemieji rūmai, pavesti Šveicarijos Federalinei Tarybai dirbti visais atitinkamais lygmenimis, visų pirma Europos Taryboje, kad būtų geriau laikomasi subsidarumo principo ir šis principas būtų geriau įgyvendinamas ir užtikrinti, kad Europos Žmogaus Teisių Teismas savo praktikoje sistemingiau atsižvelgtų į nacionalines teisines sistemas.

Norvegijos Karalystė

Kadangi ES ir Norvegija laikosi panašių žmogaus teisių standartų, ES žmogaus teisių strategija visų pirma orientuojama į bendradarbiavimą ir glaudaus dialogo žmogaus teisių klausimais su Norvegija palaikymą tarptautinėse organizacijose (JT, Europos Taryboje, ESBO ir kt.) ir konkrečiose šalyse visame pasaulyje. Žmogaus teisių klausimai yra įtraukti į ES viešosios diplomatijos ir informavimo veiklą Norvegijoje siekiant pabrėžti vadovaujamą ES vaidmenį šiuo klausimu visame pasaulyje.

Apskritai parama žmogaus teisėms Norvegijoje grindžiama Tarptautiniu žmogaus teisių aktu, daugeliu konvencijų bei kitų dokumentų konkrečių žmogaus teisių propagavimo ir apsaugos klausimais – pavyzdžiui, dėl rasinės diskriminacijos, kankinimo, moterų, vaikų ir neįgaliųjų teisių – taip pat žmogaus teisių propagavimo idėja, kaip tai apibrėžta Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos preambulėje. Ši parama teikiama naudojantis įvairiomis priemonėmis, įskaitant vystomąjį bendradarbiavimą. Nors veiksmų plano dėl žmogaus teisių apskritai šiuo metu nėra, yra planų konkrečiose srityse, be kita ko, kovos su prekyba žmonėmis, vaikų teisių ir moterų teisių srityse. Žmogaus teisės išlieka labai svarbios, kadangi Norvegijos vyriausybė vis daugiau dėmesio skiria teminėms sritims, kuriose, kaip manoma, Norvegija turi konkrečių pranašumų. Tarp Norvegijos vystomojo bendradarbiavimo žmogaus teisėms remti prioritetinių sričių yra parama žmogaus teisių gynėjams; teisinė valstybė; kova su kankinimais ir mirties bausme; žodžio laisvė ir laisva žiniasklaida; įmonių socialinė atsakomybė; dialogai žmogaus teisių klausimais su pasirinktomis šalimis ir moterų, vaikų, neįgaliųjų, čiabuvių ir lesbiečių, gėjų, biseksualių ir translyčių (LGBT) asmenų teisių propagavimas.

Islandija

Islandijoje įdiegta visapusiška pagrindinių teisių ir laisvių apsaugos sistema. Ji palaiko aukšto lygio bendradarbiavimą žmogaus teisių klausimais su tarptautinėmis organizacijomis. Kalbant apie konkrečias iniciatyvas, Islandija aktyviai pritarė JT ir kitoms tarptautinėms iniciatyvoms, kuriomis propaguojamas vyrų vaidmuo siekiant lyčių lygybės. Regioniniu lygmeniu Islandija prisidėjo prie Arkties tarybos darbo šiomis temomis.

Žmogaus teisių klausimai yra įtraukti į ES viešosios diplomatijos ir informavimo veiklą Islandijoje siekiant pabrėžti vadovaujamą ES vaidmenį šiuo klausimu visame pasaulyje.

Šventasis Sostas

Su Šventuoju Sostu gana dažnai palaikomi naudingi ryšiai daugiašaliuose forumuose įvairiais žmogaus teisių klausimais, be kita ko, JT Generalinėje Asamblėjoje, JT žmogaus teisių taryboje, ESBO ir Europos Taryboje. Šventajam Sostui susirūpinimą kelia stiprėjantis krikščionių persekiojimas įvairiose pasaulio dalyse, o bendradarbiaujant vis labiau remiamasi ES religijos ar tikėjimo laisvės propagavimo ir apsaugos gairėmis.

Andoros Kunigaikštystė, Lichtenšteino Kunigaikštystė, Monako Kunigaikštystė, San Marino Respublika

Kadangi ES ir Andora, Lichtenšteinas, Monakas bei San Marinas laikosi panašių žmogaus teisių standartų, ES žmogaus teisių strategija visų pirma nukreipta į klausimų žmogaus teisių tema su šiomis valstybėmis derinimą tarptautinėse organizacijose (JT, Europos Taryboje, ESBO ir kt.). ES taip pat dalyvauja JT žmogaus teisių tarybai atliekant žmogaus teisių padėties šiose šalyse visuotinį periodinį vertinimą.

III. EUROPOS KAIMYNYSTĖS POLITIKA

Armėnijos Respublika

2016 m. bendra žmogaus teisių padėtis šalyje šiek tiek pagerėjo, tačiau diskriminacija ir pagrindinių laisvių apribojimai tebėra plačiai paplitę, o pažanga lėta. Teigiamai vertintinas didesnis oficialus pilietinės visuomenės įtraukimas į rinkimų reformos procesą, kovą su korupcija, aplinkos klausimų sprendimą ir kankinimo prevenciją, taip pat svarbus naujojoje Konstitucijoje numatytas Žmogaus teisių gynėjo tarnybos vaidmuo.

ES prioritetai Armėnijoje apima nacionalinio veiksmų plano žmogaus teisių srityje atnaujinimą ir įgyvendinimą, visapusiško kovos su diskriminacija įstatymo ir įstatymo dėl smurto šeimoje priėmimą, kankinimo sąvokos apibrėžimą laikantis tarptautinių standartų ir kovą su korupcija.

Esama įvairių problemų, ypač susijusių su lyčių klausimu, smurtu prieš moteris, prievarta šeimoje, smurtu prieš vaikus ir LGBTI asmenų diskriminavimu. Teisinėje sistemoje nepakankamai sprendžiamas neapykantą kurstančių kalbų prevencijos ir baudimo už jas klausimas. Korupcija kaltinama dažnai, tačiau nubaudžiama už ją retai.

Tarp kitų žmogaus teisių srities problemų – policijos nebaudžiamumas ir prievarta išgautų įrodymų pripažinimas. Armėnijoje neužtikrinamas teisminių institucijų nepriklausomumas ir nėra darbo inspekcijos, kuri spręstų su pagrindinėmis darbuotojų teisėmis susijusius klausimus, įskaitant klausimus, susijusius su vaikų darbu, ir užtikrintų veiksmingą susijusių teisės aktų vykdymą. Nors atlikta tam tikrų patobulinimų, vis dar reikia gerinti kalinimo sąlygas, be kita ko, psichiatrijos įstaigose.

2016 m. Armėnija priėmė naują Rinkimų įstatymą, grindžiamą beprecedenčiu politiniu valdančiosios koalicijos ir trijų opozicinių partijų susitarimu dėl naujo Rinkimų kodekso, kuriam iš dalies pritarė pilietinė visuomenė. ES, Vokietija, JK ir JAV bendrai teikia finansinę paramą siekiant patobulinti rinkimų sistemą, kad būtų užkirstas kelias sukčiavimui ir remiamas politinio susitarimo taikymas rengiantis 2017 m. balandžio mėn. įvyksiantiems parlamento rinkimams.

2016 m. gruodžio mėn. buvo priimti įstatymai dėl Žmogaus teisių gynėjo (ombudsmeno) tarnybos, vadovaujantis naująja Konstitucija, ir dėl visuomeninių organizacijų (pilietinės visuomenės), kuriuose numatyta socialinio verslumo sąvoka ir teisė teikti apeliacinius skundus teismams aplinkos apsaugos klausimais.

ES toliau dalyvavo diskusijose su Armėnija žmogaus teisių ir demokratijos klausimais, kurios vyko įvairiais formatais, be kita ko, Bendradarbiavimo taryboje (sausio mėn.) ir Bendradarbiavimo komitete (gruodžio mėn.). Metinio dialogo žmogaus teisių klausimais ir Teisingumo, laisvės ir saugumo pakomitečio susitikimo, kurie buvo surengti kovo mėn. Jerevane, metu buvo atvirai diskutuojama įvairiais klausimais, įskaitant asociacijų laisvės, saviraiškos laisvės, religijos ar tikėjimo laisvės, kankinimo ir netinkamo elgesio prevencijos ir moterų teisių klausimus, bet jais neapsiribojant. Žmogaus teisių ir pagrindinių darbuotojų teisių klausimai taip pat keliama vykdant BLS+ stebėseną (2014–2015 m. ataskaita dėl bendrosios lengvatų sistemos). ES toliau integravo žmogaus teisių aspektą į savo politiką Armėnijoje ir ragino suinteresuotuosius subjektus parengti ir priimti naują nacionalinį veiksmų planą žmogaus teisių srityje.

Šalyje nebuvo tarptautiniu lygiu pripažintų politinių kalinių ar sulaikytų asmenų, nors įvairios grupės tvirtina, kad tam tikri kaliniai kalinami dėl politinių priežasčių. 2016 m. pabaigoje 17 iš 770 asmenų, sulaikytų per dvi protestų, susijusių su ginkluotos grupuotės įvykdytu Erebuni policijos nuovados užgrobimu jėga, savaites, tebebuvo už grotų. Kai kurie opozicijos aktyvistai yra ilgą laiką laikomi sulaikyti remiantis tik policijos pareigūnų parodymais. Tyrimai dėl pranešimų apie policijos padarytus pažeidimus ir atvejus, kai ji naudojo pernelyg didelę jėgą, duoda menkų rezultatų.

ES reikšdavo susirūpinimą darydama pareiškimus ir sakydama kalbas, taip pat reguliarių ES ir Armėnijos politinio dialogo posėdžių ir *ad hoc* oficialių susitikimų metu, kad paskatintų vyriausybę užtikrinti visapusišką pagarbą žmogaus teisėms. Ministrui pirmininkui buvo pateiktas neoficialus dokumentas dėl kovos su korupcija, o Nacionalinis Susirinkimas priėmė teisės aktų pakeitimus dėl neteisėto praturtėjimo kriminalizavimo, dėl aukšto rango pareigūnų ir dėl pilietinės visuomenės organizacijų atstovavimo Kovos su korupcija taryboje.

ES rėmė parengiamąsias ekspertų diskusijas dėl būsimo kovos su diskriminacija įstatymo.

ES delegacija Armėnijoje glaudžiai dalyvavo remiant viešuosius debatus ir vyriausybės bei pilietinės visuomenės organizacijų dialogą dėl kovos su smurtu šeimoje / smurtu dėl lyties ir lyčių lygybės propagavimo. Ji taip pat padėjo sudaryti palankesnes sąlygas parengti įstatymo dėl kovos su smurtu šeimoje projektą. Dėl to, kad įstatymo projektas buvo politizuotas, galutinė jo redakcija iki 2016 m. pabaigos nebuvo parengta.

Be to, ES, savo veiksmus glaudžiai koordinuodama su ES valstybėmis narėmis ir panašių pažiūrų partnerėmis, ėmėsi kelių nacionalinėms institucijoms skirtų formalių ir neformalių agitacinių iniciatyvų dėl kelių su žmogaus teisėmis susijusių teismo bylų.

2016 m. ES toliau teikė finansinę paramą projektams, finansuojamiems pagal Europos kaimynystės priemonę (ENI) ir EDŽTRP, taip pat ES valstybių narių lėšomis. Bendradarbiaudama su TDO, ES finansuoja projektą, kuriuo siekiama sustiprinti viešojo administravimo institucijų gebėjimus įgyvendinti pagrindines TDO darbo konvencijas (tai – įsipareigojimo pagal BLS+ dalis).

Didžiausia suteikta finansavimo suma buvo 12 mln. EUR vertės parama projektui „Parama žmogaus teisių apsaugos srityje Armėnijoje“, kuris turi būti įgyvendintas 2016–2019 m. Ši finansavimo suma taip pat apima ES paramą rinkimų reformai. Buvo nustatyti konkretūs tikslai, pavyzdžiui, dėl teisės aktų priėmimo.

29 projektai, kurių finansavimo bendra suma sudarė 20 mln. EUR, buvo orientuoti į pilietinės visuomenės gebėjimų ginti žmogaus teises stiprinimą, kovos su smurtu dėl lyties ir moterų įgalėjimo propagavimo rėmimą, vaiko teisių (bendruomeninių paslaugų neįgaliems vaikams) propagavimą, kalinimo sąlygų gerinimą, paramą pabėgėlių integravimui ir bendrą informuotumo apie žmogaus teises didinimą vykdant įvairią veiklą.

Azerbaidžano Respublika

Net jei 2016 m. buvo pastebėtas tam tikras žmogaus teisių padėties pagerėjimas, palyginti su itin prasta padėtimi 2015 m., vis dar lieka rimtų problemų. Saviraiškos ir susirinkimų laisvės užtikrinimas yra didelį susirūpinimą keliantis klausimas. Dėl itin sudėtingų NVO veiklą reglamentuojančių teisės aktų ir sunkumų, su kuriais susiduria užsienio paramos teikėjai dotacijų teikimo srityje, Azerbaidžano pilietinė visuomenė yra itin pažeidžiama. Rugsėjo 26 d. referendume buvo patvirtinti tam tikri Konstitucijos pakeitimai. Daugumą su žmogaus teisėmis susijusių straipsnių pakeitimų Venecijos komisija įvertino kaip iš esmės teigiamus, išskyrus pakeitimą dėl pilietybės atėmimo. Tačiau Venecijos komisija pareiškė didelį susirūpinimą dėl institucinės reformos ir naujų prezidentui suteiktų galių.

Vis dar reikia užtikrinti, kad Azerbaidžanas gerbtų savo kaip Europos Tarybos nario įsipareigojimus, be kita ko, dėl Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimų įgyvendinimo, ir kaip daugumos JT žmogaus teisių konvencijų partnerio įsipareigojimus. Taip pat būtina sudaryti palankesnes sąlygas teigiamai aplinkai, kad pilietinės visuomenės organizacijos galėtų vykdyti savo veiklą (įskaitant galimybes gauti finansavimą iš užsienio) ir prireikus remti žmogaus teisių gynėjus ir jų šeimas. Saviraiškos ir susirinkimų laisvė yra smarkai ribojama, o už vyriausybės kritiką griežtai baudžiama: politiniams aktyvistams buvo skirtos griežtos bausmės, be kita ko, kaip įtariama, remiantis prievarta išgautais prisipažinimais. Po neseniai atliktos konstitucinės reformos tam tikromis aplinkybėmis gali būti atimta pilietybė. Žiniasklaida griežtai kontroliuojama vyriausybės. Vyriausybė ėmėsi veiksmų siekdama kovoti su korupcija ir didinti skaidrumą; šios sritys tebekelia didelį susirūpinimą. Pagal organizacijos „Transparency International“ korupcijos suvokimo indeksą Azerbaidžanas užima 120 vietą iš 169. Kitos žmogaus teisių srities problemos – pernelyg ilgas kardomasis kalinimas, negebėjimas užtikrinti tinkamą teisinį procesą ir standartų neatitinkančios kalinimo sąlygos.

Prieš konstitucinį referendumą politinės opozicijos partijos negalėjo registruotis oficialiai dalyvauti kampanijoje. Paskutinėmis savaitėmis iki referendumo buvo sulaikyta daug opozicinių partijų narių ir aktyvistų. Kai kurie iš jų buvo apkaltinti dėl dalyvavimo judėjime „Hizmet“. Po rugsėjo 11 ir 17 d. įvykusių protestuotojų areštų organizatoriai nusprendė atšaukti paskutinį rugsėjo 24 d. ketintą surengti mitingą. Referendumas dėl Konstitucijos įvyko taikiai ir tvarkingai (oficialiais duomenimis rinkėjų aktyvumas – 69,7 %).

Kalbant apie geresnius pokyčius, 2016 m. pažymint Novrūzą (kovo mėn.) 147 kaliniams, įskaitant 14 žinomų žmogaus teisių gynėjų, buvo suteikta malonė. Vėliau žurnalistė Khadiya Ismaylova ir žmogaus teisių srityje dirbantis advokatas Intigamas Aliyevs taip pat buvo paleisti lygtinai.

L. Yunus ir jos sutuoktiniui buvo leista išvykti į užsienį dėl medicininių priežasčių. Spalio 21 d. prezidentas pasirašė dekretą dėl užsienio paramos teikėjų, pageidaujančių teikti Azerbaidžanui dotacijas, registravimo supaprastinimo. Azerbaidžano valdžios institucijos taip pat patvirtino išimti ES registruotis paramos teikėja, kai tai susiję su finansiniuose susitarimuose nurodytomis programomis.

ES toliau dalyvavo įvairių formatų diskusijose su Azerbaidžanu žmogaus teisių ir demokratijos klausimais, be kita ko, spalio mėn. Baku vykusio Teisingumo, laisvės, saugumo, žmogaus teisių ir demokratijos pakomitečio susitikimo metu. ES delegacija atidžiai stebi žmogaus teisių padėtį ir dažnai kėlė svarbiausius jai rūpimus klausimus valdžios institucijoms ir kitiems suinteresuotiesiems subjektams. Ji taip pat stebi ir imasi tolesnių veiksmų dėl kelių atskirų ypatingo dėmesio vertų ir susirūpinimą keliančių atvejų, susitinka su įkalintų aktyvistų advokatais ir šeimų nariais, informuoja apie padėtį Azerbaidžane besilankančias delegacijas ir susitinka su ombudsmenu. ES reikšdavo susirūpinimą darydama pareiškimus ir sakydama kalbas bei imdamasi formalių ir neformalių veiksmų, kad paskatintų vyriausybę užtikrinti visapusišką pagarbą žmogaus teisėms. Susirūpinimas žmogaus teisių klausimais buvo nuolat reiškiamas įvairiais lygmenimis, pavyzdžiui, vyriausiosios įgaliotinės ir Komisijos pirmininko pavaduotojos vizito Baku 2016 m. vasario mėn. metu.

2016 m. ES parama buvo patvirtinta trims žmogaus teisių srities projektams: vienu remiamas teismų sistemos vystymasis ir gerinamos agentūrų, Azerbaidžane įgyvendinančių Baudžiamojo teismo nutartis, teikiamos paslaugos – techninė pagalba (paslaugų sutartis), kurį įgyvendina „Particip“ (1,4 mln. EUR); 2) tolesnė parama pataisos sistemai – įgyvendina Europos Taryba (Įgaliojimo susitarimas, bendras valdymas) (500 000 EUR); 3) kovos su prekyba žmonėmis Azerbaidžane nacionalinių pajėgumų stiprinimas – įgyvendina Tarptautinė migracijos organizacija (TMO) (Įgaliojimo susitarimas, bendras valdymas) (700 000 EUR).

Tarp kitų ES finansuojamų projektų, kurie pradėti įgyvendinti 2016 m., yra dialogui su pilietine visuomene skirtas projektas, kurį įgyvendina ET (300 000 EUR), ir porinis projektas su Vokietija, skirtas Azerbaidžano Respublikos žmogaus teisių komisaro (ombudsmeno) tarnybos stiprinimui remti (1 360 000 EUR).

Nuo 2007 m. ES yra skyrusi 74 dotacijas, kurių bendra vertė apytikriai yra 19 mln. EUR, kad paremtų pilietinės visuomenės veiklą Azerbaidžane, taip tapdama didžiausia užsienio paramos pilietinei visuomenei teikėja šalyje. Ta parama – pilietinės visuomenės organizacijoms nukreiptos lėšos per EDŽTRP, Nevalstybinių subjektų ir vietos valdžios institucijų teminę programą bei kitas temines programas pagal vystomojo bendradarbiavimo priemonę (visų pirma migracijos ir prieglobsčio programą, taip pat programą „Investavimas į žmones“) ir pilietinės visuomenės priemonę pagal EKPP. Poriniai projektai Azerbaidžane yra labai sėkmingi. Nuo 2007 m. šalyje buvo pradėti 43 poriniai projektai (25 užbaigti, devyni tebevykdomi, o devyni – rengiami); tai vienas didžiausių rodiklių regione.

Azerbaidžanas yra prisijungęs prie daugumos JT žmogaus teisių konvencijų ir paskelbęs nuolatinį kvietimą JT specialioms stebėsenos mechanizmams. 2016 m. į šalį su vizitu atvyko specialusis pranešėjas žmogaus teisių gynėjų klausimais ir Savavališko sulaikymo klausimų darbo grupė. Kalbant apie Europos Tarybą, Azerbaidžanas ne visada laikosi EŽTT sprendimų. Kalbant apie opozicijai priklausančio politikio Ilgaro Mamedovo įkalinimą, Azerbaidžano valdžios institucijos neįvykdė 2014 m. spalio mėn. priimto Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimo, kuriuo pareikalauta nedelsiant jį paleisti. Europos Tarybos Ministrų Komitetas pareiškė esąs pasiryžęs užtikrinti sprendimo vykdymą, tuo tikslu aktyviai svarstydamas galimybę pasinaudoti visomis organizacijos turimomis priemonėmis. Šalis dar turi ratifikuoti Stambulo konvenciją dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo ir EŽTK 13 protokolą dėl mirties bausmės panaikinimo visais atvejais.

Azerbaidžanas tebėra tikrasis **Gavybos pramonės skaidrumo iniciatyvos** (GPSI) narys. Ši narystė svarbi naftos ir dujų eksporto iš Azerbaidžano atžvilgiu. Kadangi teisės aktuose nustatyti apribojimai dotacijų registravimui, 2015 m. Azerbaidžano narystės GPSI sąlygos suprastėjo laukiant, kol jis imsis taisomųjų veiksmų, susijusių su pilietinės visuomenės dalyvavimu procese. 2016 m. spalio mėn. GPSI valdyba nusprendė pratęsti iki 2017 m. kovo mėn. laikotarpį, per kurį Azerbaidžanas turi įgyvendinti taisomuosius veiksmus. Tarp šių veiksmų – dotacijų registravimo procedūrų supaprastinimas ir prievolės registruoti paramos teikėjus panaikinimas.

Viena iš pagrindinių problemų žmogaus teisių srityje yra aplinka, ribojanti pilietinės visuomenės organizacijų galimybes vykdyti veiklą. Dotacijų registravimo supaprastinimas yra prioritetas. Taip pat tebėra problemų, susijusių su saviraiškos ir susirinkimų laisve, teisine valstybe ir teisminių institucijų nepriklausomumu.

Baltarusijos Respublika

Nors 2016 m. Baltarusijoje nebuvo esminio pagerėjimo žmogaus teisių srityje, vyriausybė pirmą kartą patvirtino nacionalinį veiksmų planą žmogaus teisių srityje, kuriuo siekiama įgyvendinti visuotinio periodinio vertinimo rekomendacijas, kurioms Baltarusija pritarė. Pagrindinėms laisvėms poveikį darantys ribojantys įstatymai nebuvo pakeisti, o mirties bausmė vis dar taikoma. Nebuvo įsteigta nepriklausoma žmogaus teisių institucija.

ES Baltarusijos atžvilgiu toliau tęsia kritiško bendradarbiavimo politiką, kuri įgyvendinama imantis nuoseklių veiksmų siekiant glaudesnio bendradarbiavimo su šia šalimi. 2016 m. vasario mėn. Tarybos išvadose dėl Baltarusijos Taryba pakartojo esanti tvirtai įsipareigojusi stiprinti ES bendradarbiavimą su Baltarusijos žmonėmis ir pilietine visuomene ir pareiškė, kad „[k]onkretūs veiksmai, kurių imsis Baltarusija siekdama gerbti visuotines pagrindines laisves, teisinės valstybės principus ir žmogaus teises, išliks itin svarbūs formuojant ES būsimą politiką Baltarusijos atžvilgiu“.

Žmogaus teisių padėtis tebėra prasta dėl nuolatinių pažeidimų. Asociacijų laisvė ir saviraiškos laisvė griežtai apribotos, o daugeliui kritiškai režimo atžvilgiu nusiteikusių suinteresuotųjų subjektų tenka veikti iš užsienio. 2016 m. Tarptautinė darbo konferencija išnagrinėjo trūkumus įgyvendinant TDO Konvenciją dėl priverstinio ar privalomojo darbo. ES ragino vyriausybę padaryti teisės aktų, kuriais galėtų būti sudarytos priverčiamajam darbui prilygstančios sąlygos, pakeitimus. Tarptautinė darbo konferencija ragino Baltarusiją imtis visų priemonių, kad būtų uždraustas priverčiamasis darbas, o už jo naudojimą bausti, ir sutikti priimti TDO techninę paramą.

Rinkimų procesą griežtai kritikuoja ESBO Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuras (ODIHR), *inter alia*, dėl skaidrumo trūkumo ir dėl to, kad valstybės aparatas naudojamas einančiajam pareigas paremti. Opozicinės politinės partijos susiduria su administracinėmis kliūtimis registruodamosi, o neregistruotų organizacijų veikla laikoma nusikalstama veika.

Nepaisant to, kad trūksta konkrečios pažangos politinių teisių ir pagrindinių laisvių atžvilgiu, 2016 m. valdžios institucijos parodė didesnį norą kalbėtis su tarptautiniais partneriais ir pilietine visuomene žmogaus teisių klausimais. Teigiama ES ir Baltarusijos santykių tendencija sustiprėjo nuo 2016 m. vasario mėn., kai Taryba panaikino daugumą ribojamųjų priemonių Baltarusijai, daugiausia reaguodama į tai, kad 2015 m. rugpjūčio mėn. buvo paleisti į laisvę likę politiniai kaliniai. Baltarusijos vyriausybė buvo atviresnė bendradarbiavimui su ES žmogaus teisių klausimais, kaip parodė ES specialiojo įgaliotinio S. Lambrinidžio vizitas į Minską 2016 m. kovo mėn. Šis atvirumas buvo sustiprintas surengiant konferenciją mirties bausmės klausimu ir ES bei Baltarusijos dialogą žmogaus teisių klausimais, kurio tam tikrose dalyse galėjo dalyvauti pilietinės visuomenės organizacijos, taip pat priėmus nacionalinį veiksmų planą žmogaus teisių srityje.

2016 m. rugsėjo mėn. parlamento rinkimai vyko atviresnėje atmosferoje, opozicijos kandidatai turėjo daugiau galimybių dalyvauti ir buvo išrinktas vienas opozicijos ir vienas nepriklausomas kandidatas.

ES toliau dalyvavo diskusijose su Baltarusija žmogaus teisių ir demokratijos klausimais įvairiais formatais, be kita ko, ES ir Baltarusijos koordinavimo grupėje (2016 m. balandžio mėn. Briuselyje ir 2016 m. lapkričio mėn. Minske) ir metinio dialogo žmogaus teisių klausimais (2016 m. birželio mėn. Minske) metu. Šios progos sudarė sąlygas atvirai padiskutuoti įvairiais klausimais, įskaitant laisvų ir sąžiningų rinkimų, asociacijų laisvės, saviraiškos laisvės, teisminių institucijų nepriklausomumo, buvusių politinių kalinių civilinių ir politinių teisių atkūrimo ir mirties bausmės klausimus, bet jais neapsiribojant.

ES ir valstybės narės nuolat stengiasi daryti įtaką, kad pilietinė visuomenė būtų įtraukta į konsultacijas žmogaus teisių klausimais, ir reguliariai susitinka su žmogaus teisių gynėjais aukšto lygio vizitų metu. Remdama ne vieną NVO ir žmogaus teisių organizacijų įgyvendinamą projektą ES padeda stiprinti ir plėtoti pilietinės visuomenės gebėjimus. 2016 m. ES daug daugiau bendradarbiavo su pilietine visuomene pasinaudodama NVO ekspertinėmis žiniomis ir Rytų partnerystės pilietinės visuomenės platforma ir teikdama joms informaciją apie ES politiką Baltarusijos atžvilgiu.

2016 m. ES toliau teikė finansinę paramą projektams, finansuojamiems pagal Europos kaimynystės priemonę (EKP), EDŽTRP, Pilietinės visuomenės organizacijų ir vietos valdžios institucijų (CSO-LA) priemonę ir ES valstybių narių lėšomis.

NVO dalyvavimas taip pat yra svarbus projektų aspektas kitose srityse, pavyzdžiui, ekonominio vystymosi ir aplinkos srityse. Tokiu būdu buvo sukurtas administracijos ir pilietinės visuomenės politinio dialogo forumas ir prisidėta kuriant abipusį pasitikėjimą.

Baltarusija yra prisijungusi prie kelių tarptautinių žmogaus teisių konvencijų. Šalis yra ratifikavusi 10 tarptautinių žmogaus teisių konvencijų ir pripažinusi Žmogaus teisių komiteto ir Konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims (CEADAW) komiteto kompetenciją gauti ir svarstyti jos jurisdikcijai priklausančių asmenų pranešimus. Baltarusija yra pripažinusi tyrimo procedūrą pagal Konvenciją prieš kankinimą ir pagal Konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims fakultatyvinį protokolą.

Baltarusija nepripažįsta JT specialiojo pranešėjo dėl žmogaus teisių padėties Baltarusijoje įgaliojimų.

2016 m. vasario mėn. Tarybos išvadose dėl Baltarusijos ES ragina Baltarusijos valdžios institucijas nedelsiant įgyvendinti ESBO DIŽTB rekomendacijas; primena, kad jai labai svarbu, jog Baltarusijoje šioje srityje būtų daroma pažanga ir būtų gerbiamos žmogaus teisės, demokratija ir teisinės valstybės principas; smerkia mirties bausmės taikymą Baltarusijoje ir ragina Baltarusiją, kaip pirmąjį žingsnį siekiant panaikinti mirties bausmę, paskelbti moratoriumą.

Gruzija

2016 m. Gruzija sutvirtino didelę pažangą, padarytą derinant nacionalinės teisės aktus su ES standartais, be kita ko, žmogaus teisių srityje. Gruzija toliau įgyvendino 2014–2020 m. žmogaus teisių strategiją ir atitinkamą 2016–2017 m. veiksmų planą. Rinkimų sistemų pakeitimais buvo siekiama užtikrinti balsavimo rinkimuose teisės lygybę. 2016 m. spalio mėn. parlamento rinkimai vyko gerbiant pagrindines laisves.

Devintojo balandžio mėn. įvykusio ES ir Gruzijos dialogo žmogaus teisių klausimais metu ES atkreipė dėmesį į didelę pažangą, padarytą sprendžiant kankinimo ir netinkamo elgesio problemas, tačiau pabrėžė, kad reikia toliau dėti pastangas siekiant užkirsti kelią netinkamam elgesiui sulaikymo įstaigose ir užtikrinti tinkamą visų bylų tyrimą, kad atsakingi asmenys būtų patraukti baudžiamojon atsakomybėn. ES palankiai įvertino didelę pažangą, kurią Gruzija padarė tobulindama žmogaus teisių standartus, ir paragino ją tęsti reformas ir spręsti likusias problemas, visų pirma vaikų skurdo, diskriminacijos, smurto šeimoje ir lyčių lygybės srityse.

2016 m. parlamento rinkimai buvo konkurencingi ir tinkamai administruojami, vyko apskritai gerbiant pagrindines laisves. Tačiau iš esmės ramią ir atvirą rinkimų kampanijos atmosferą temdė įtarimai dėl neteisėtos kampanijos, skaidrumo ir veiksmingo teisių gynimo būdų trūkumo atvejai, taip pat ne vienas smurtinis incidentas.

Nebuvo priimtas Informacijos laisvės įstatymas. Teisine sistema užtikrinama spaudos laisvė. Žiniasklaidos subjektai tęsė darbą nepriklausomai, nepatirdami bereikalingo kišimosi arba nesibaimindami smurto ar persekiojimo. Dėl žiniasklaidos politinės poliarizacijos ir vis didėjančio žiniasklaidos priemonių nuosavybės teisių sutelkimo vienoje rankose ir menkų žiniasklaidos pajamų 2016 m. organizacija „Freedom House“ Gruzijos žiniasklaidą įvertino kaip „iš dalies laisvą“.

Atliktomis reformomis buvo skatinamas teisminių institucijų nepriklausomumas, profesionalumas, atskaitomybė ir veiksmingumas. 2016 m. gruodžio mėn. priėmus trečiąjį teisminių institucijų reformų priemonių rinkinį sprendžiami dauguma likusių susirūpinimą keliančių klausimų, pavyzdžiui, skaidrumo trūkumo teismų valdymo srityje klausimas. Nepaisant vyriausybės įsipareigojimo nebuvo pažangos kuriant veiksmingą nepriklausomą tyrimo organą, kuris nagrinėtų įtariamo netinkamo prokurorų ir teisėsaugos pareigūnų elgesio atvejus. Taip pat nėra veiksmingos parlamento atliekamos teisėsaugos institucijų priežiūros.

Buvo padaryta pažanga, susijusi su pataisos sistema: pagerėjo elgesys su kaliniais ir sveikatos priežiūros padėtis. Tačiau kalinių ir šalies gyventojų santykis tebėra tarp didžiausių Europoje. Kalbant apie korupcijos prevenciją ir kovą su ja, 2016 m. kovo mėn. buvo priimta peržiūrėta kovos su korupcija strategija; jos taikymo sritis buvo dar labiau išplėsta apimant vietos lygmenį, o 2016 m. gruodžio mėn. buvo sukurta valstybės tarnautojų turto deklaravimo stebėsenos sistema. Gruzijoje buvo vykdomi du stebėsenos etapai: juos vykdė Europos Tarybos Valstybių prieš korupciją grupė (GRECO) ir ESBO kovos su korupcija tinklas. Politinių partijų finansavimo klausimu dar nebuvo priimti jokie sprendimai atsižvelgiant į GRECO rekomendacijas (trečiasis vertinimo ciklas), turi būti užtikrintas turto deklaravimas ir daugiau dėmesio skiriama kovos su korupcija politikos įgyvendinimui, ypač sektorių lygmeniu.

Kalbant apie vienodą požiūrį, visapusiškai įgyvendinti Visų formų diskriminacijos pašalinimo įstatymo nepavyko dėl veiksmingų sankcijų ir prevencinių priemonių trūkumo. Nebuvo priimti teisės aktų pakeitimai, skirti kovos su diskriminacija mechanizmui sustiprinti. Valstybės institucijoms kelis kartus nepavyko nedelsiant ir veiksmingai reaguoti žmogaus teisių pažeidimų ir mažumų, LGBTI bendruomenės ir religinių mažumų diskriminacijos atvejais.

Lyčių nelygybės klausimu į veiksmų planą žmogaus teisių srityje įtrauktos nuostatos dėl kovos su smurtu prieš moteris, smurtu šeimoje ir aukų apsauga. Moterų dalyvavimas politikoje suintensyvėjo, tačiau apskritai tebėra žemas: 2016 m. 16 % naujai išrinktų parlamento narių yra moterys, palyginti su 12 % ankstesniuose rinkimuose. Šalyje vis dar labai paplitęs smurtas prieš moteris. Stambulo konvencija dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo 2016 m. nebuvo ratifikuota.

Kalbant apie vaiko teises, vaikų skurdas vis dar plačiai paplitęs, nepaisant pastangų reformuoti socialinės paramos sistemą ir nustatyti pažeidžiamiausius vaikus. 2016 m. sausio mėn. įsigaliojusiu Nepilnamečių justicijos kodeksu nustatyta visapusiška teisinė sistema, susijusi su vaikais, kurių atžvilgiu pradėtos teisminės procedūros, vaikais aukomis ir vaikais liudininkais. Civilinis kodeksas buvo iš dalies pakeistas, o nuostata, leidžianti vaikams iki 18 metų tuoktis gavus tėvų sutikimą, bus galutinai panaikinta 2017 m. sausio mėn. Gruzija ratifikavo Vaiko teisių konvencijos trečiąjį fakultatyvinį protokolą, kuriuo pažeidžiamiems vaikams suteikiama galimybė siekti, kad jų teisės, jei jos pažeidžiamos, būtų apgintos. Skurdo ir nelygybės lygis Gruzijoje aukštas, nors 2014 m. skurdas sumažėjo (ketvirtus metus iš eilės). Skurdas yra taip pat viena iš pagrindinių vaikų darbo priežasčių.

Galiojančia teisine sistema sudarytos sąlygos politinėms partijoms ir pilietinės visuomenės organizacijoms laisvai steigtis ir veikti. Teisėkūros procesai ir politinių sprendimų priėmimas palaipsniui tapo vis įtraukesni, tačiau pilietinis dalyvavimas juose tebėra nenuolatinis.

ES toliau atidžiai stebėjo ir rėmė reformų procesus teikdama paramą biudžetui, dotacijas (visų pirma Visuomeninio gynėjo ir EDŽTRP projektams) ir vykdydama bendrą veiklą su tarptautinėmis organizacijomis, ypač teisingumo, viešojo administravimo reformos ir pataisos sistemos srityse. Ji taip pat stebėjo aplinką prieš rinkimus ir jų metu, be kita ko, rėmė rinkimų reformas, stebėjo žiniasklaidą rinkimų proceso metu ir prisidėjo prie ESBO Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuro vykdomos rinkimų stebėjimo misijos nusiųsdama EUDEL darbuotojų. 2016 m. balandžio mėn. Briuselyje įvyko devintasis ES ir Gruzijos dialogas žmogaus teisių klausimais. Žmogaus teisių ir pagrindinių darbuotojų teisių klausimai taip pat keliama vykdant BLS+ stebėseną (2014–2015 m. ataskaita dėl bendrosios lengvatų sistemos).

2016 m. spalio mėn. misijų vadovai patvirtino veiksmų planą demokratijos srityje; šis planas atspindėtas bendro programavimo veikloje su ES valstybėmis narėmis.

Delegacijos vadovas ir daugelio ES valstybių narių ambasadoriai reguliariai dalyvauja viešuose renginiuose žmogaus teisių tema ir pabrėžia, kad svarbu propaguoti ir ginti žmogaus teises. Visuomeninis gynėjas aktyviai remiamas – delegacijos vadovas reguliariai lankosi jo renginiuose. Bendradarbiavimo su pilietine visuomene veiksmų gairių laikomasi vykstant įvairią veiklą, o pilietinė visuomenė yra reguliariai informuojama apie politinius klausimus ir šiais klausimais su ja reguliariai konsultuojamasi. Žmogaus teisių dienos proga vyko įvairūs renginiai, atkreipiant dėmesį į šalies pasiekimus ir iššūkius žmogaus teisių srityje. Pagal ES remiamus projektus buvo surengta daugiau nei 10 renginių, be kita ko, kampanija prieš smurtą šeimoje, pristatymas neįgaliųjų integracijos klausimu, rašinių žmogaus teisių tema konkursai ir gatvės renginiai devyniuose šalies miestuose.

Pagrindinė parama teikiama pasinaudojant programa „Žmogaus teisės visiems“ pagal programą „2014 m. specialiosios priemonės Gruzijai ir Moldovai“ (10 mln. EUR), kuria papildomas Gruzijos ir ES dialogas politikos klausimais. Bendras tikslas yra sustiprinti žmogaus teisių apsaugą prioritetinėse srityse pagal ES ir Gruzijos susitarimus, įskaitant mažumoms ir pažeidžiamoms grupėms priklausančių asmenų teises, teisėsaugos vidaus ir išorės priežiūrą, privatumo apsaugą, darbuotojų teises, saviraiškos ir informacijos laisvę. Teisingumo srities programa, kurios bendra vertė – 50 mln. EUR, yra susijusi su teisminėmis institucijomis, private ir administracine teise ir teise kreiptis į teismą. Dvišaliai veiksmai bendradarbiaujant su Europos Taryba visų pirma yra susiję su tuo, kad teismai įgyvendintų EŽTT sprendimus, su nacionalinių mažumų pilietine integracija, sveikatos priežiūra kalėjimuose, kova su pinigų plovimu, laisva ir profesionalia žiniasklaida, interneto laisve, parama rinkimams ir parama advokatų asociacijai. Siekiant pagerinti Gruzijos viešojo administravimo veiksmingumą, atskaitomybę ir skaidrumą, vyriausybei teikiama techninė parama ir parama biudžetui, kad būtų vystoma politika ir plėtojami teisės aktai, valstybės tarnybos reforma, e. valdymas, viešųjų finansų valdymas, viešųjų paslaugų teikimas piliečiams, kovojama su korupcija ir vykdoma jos prevencija ir užtikrinamos piliečių galimybės gauti administracinės informacijos. ES taip pat remia parlamentą, ombudsmeną ir pilietinės visuomenės organizacijas tose pačiose srityse (45 mln. EUR 2015–2020 m. laikotarpiu). 2016 m. pagal EDŽTRP buvo įgyvendinama 12 projektų; nuo 2016 m. lėšos bus sutelktos kartu su 2017 m. lėšomis (1,6 mln. EUR); iki 2017 m. nebus skelbiamas naujas kvietimas teikti pasiūlymus.

Gruzija yra pasiekusi gerų rezultatų ratifikuojant tarptautinius žmogaus teisių srities dokumentus, tačiau ši šalis dar nėra prisijungusi prie Tarptautinės konvencijos dėl visų asmenų apsaugos nuo priverstinio dingimo. 2016 m. kovo 17 d. Žmogaus teisių taryba patvirtino Gruzijos visuotinio periodinio vertinimo rezultatus. Nuo 2009 m. Gruzija kasmet Generalinei Asamblėjai teikia metines rezoliucijas dėl okupuotų teritorijų viduje perkeltų asmenų (paskiausiaji buvo priimta 2016 m. birželio 7 d.). 33-ios Žmogaus teisių tarybos sesijos metu Gruzija nusprendė atidėti rezoliucijos dėl žmogaus teisių padėties atsiskyrusiuose Pietų Osetijos ir Abchazijos regionuose projektą 2017-iesiems metams ir vietoj jo šioje sesijoje pateikė bendrą pareiškimą.

ESBO kontekste Gruzija reguliariai prisijungia prie ES pareiškimų, kuriuose reiškiamas susirūpinimas žmogaus teisių klausimais, ir bendrai parėmė ES sprendimų dėl pagrindinių laisvių projektus rengiantis pastarojo meto ministrų tarybos susitikimams.

2016 m. sausio mėn. Tarptautinis baudžiamasis teismas nurodė atlikti 2008 m. rugpjūčio mėn. karo Gruzijoje metu įvykdytų karo nusikaltimų ir nusikaltimų žmoniškumui tyrimą.

Gruzijos teisės aktų sistema palaipsniui derinama su ES *acquis* ir keliomis tarptautinėmis konvencijomis. Apibendrinant, pagrindinis Gruzijos uždavinys yra tinkamas teisės aktų įgyvendinimas ir jų vykdymo užtikrinimas. Visų pirma reikia stiprinti institucinius gebėjimus įgyvendinti teisės aktus kovos su diskriminacija ir lygių teisių ir (arba) lyčių lygybės srityse. Gruzijai taip pat reikia toliau daryti pažangą kuriant darbo inspekcijos sistemą, kad būtų galima veiksmingai prižiūrėti pagrindinių darbuotojų teisių įgyvendinimą.

Moldovos Respublika

2016 m. Moldovos Respublikoje (toliau – Moldova) buvo atkurtas tam tikras politinis stabilumas, 2016 m. sausio 20 d. vyriausybei pradėjus vadovauti ministrui pirmininkui P. Filipui. Nors Parlamentui pavyko priimti svarbius teisės aktus, be kita ko, teisinės valstybės srityje, dar reikia šiuos aktus įgyvendinti, o svarbiausiose srityse, pavyzdžiui, teisminių institucijų ir kovos su korupcija, turi būti tęsiamas reformų procesas.

2016 m. ES Tarybos išvadose dėl Moldovos⁵⁶ raginama spręsti institucijų politizavimo ir sistemingos korupcijos problemas. Tarp pagrindinių ES ir Moldovos politinio dialogo klausimų taip pat buvo teisingumo reforma ir poreikis ryžtingai tirti pagrindinius bankinio sukčiavimo atvejus. Tarp ES prioritetų žmogaus teisių srityje buvo kova su kankinimu ir netinkamu elgesiu, kova su diskriminacija, žiniasklaidos laisvė ir vaikų bei neįgaliųjų teisės. Veiksmingas pagrindinių darbuotojų teisių įgyvendinimas taip pat yra svarbus susirūpinimą keliantis klausimas, atsižvelgiant į planuojamą dabartinės darbo inspekcijos sistemos restruktūrizaciją.

2016 m. ne vienas rezonansinis teismo procesas daugiausia vyko už uždarytų durų. Buvo tęsiamos arba pradėtos bylos prieš opozicijos judėjimų atstovus, taip pat teisėjus ir advokatus, dirbančius su rezonansinėmis bylomis. Opozicijos politikams artimos žiniasklaidos priemonės ir tiriamąja žurnalistika užsiimančios žurnalistai skundėsi dėl spaudimo ir sunkumų, be kita ko, susijusių su sąžiningos konkurencijos žiniasklaidos sektoriuje trūkumu ir dideliu žiniasklaidos priemonių nuosavybės teisių susitelkimu vienos rankose. Kalinimo sąlygos tebėra prastos. Smurtas šeimoje, susijęs tiek su moterimis, tiek su vaikais, vis dar yra plačiai paplitęs. Išliekanti didžiulė problema, kurią valdžios institucijos dar turi spręsti – prekyba žmonėmis..

2016 m. spalio – lapkričio mėn. surengti prezidento rinkimai – pirmieji tiesioginiai prezidento rinkimai nuo 1996 m. – iš esmės vyko laikantis tarptautinių standartų, nors pasitaikė trūkumų, susijusių su rinkimų kampanijos finansavimu, administracinių išteklių panaudojimu ir tuo, kaip įvykis buvo nušviestas žiniasklaidoje. Prezidentas Igoris Dodonas buvo prisaikdintas 2016 m. gruodžio 23 d.

2016 m. buvo imtasi tam tikrų su žmogaus teisėmis susijusių reformų ir priimti tam tikri šios srities sprendimai, įskaitant Įstatymo dėl kovos su smurtu šeimoje pakeitimus, vaikų ombudsmeno paskyrimą, etninių grupių santykių strategiją ir Konstitucinio Teismo sprendimą dėl kardomojo kalinimo apribojimo. Dar vienas teigiamas aspektas yra tai, kad buvo atkurtas nacionalinis kankinimo prevencijos mechanizmas.

⁵⁶ 2016 m. vasario 15 d. Tarybos išvados dėl Moldovos Respublikos.

2016 m. liepos mėn. visiškai įsigaliojo ES ir Moldovos asociacijos susitarimas ir buvo tęsiamas teisės aktų derinimas su ES teisės aktais įvairiuose sektoriuose; visų dvišalių susitikimų darbotvarkėse svarbią vietą tebeužėmė teisinės valstybės ir žmogaus teisių, įskaitant darbuotojų teises, klausimai. Tarp šių susitikimų buvo Asociacijos tarybos (kovo mėn.), Laisvės, saugumo ir teisingumo pakomitečio (birželio mėn.), Asociacijos komiteto (spalio mėn.) ir Prekybos ir darnaus vystymosi pakomitečio (lapkričio mėn.) posėdžiai, taip pat aukšto lygio dvišaliai vizitai, pavyzdžiui, Ministro Pirmininko P. Filipo vizitai į Briuselį (kovo mėn. ir spalio mėn.) ir Komisijos nario J. Hahno vizitas į Kišiniovą (rugsėjo mėn.).

Birželio 8 d. Briuselyje įvykęs metinis dialogas žmogaus teisių klausimais ir gruodžio 12 d. Kišiniove įvykęs metinis žmogaus teisių ekspertų susitikimas dalyvaujant ESBO, ET ir JT atstovams suteikė galimybę išsamiau aptarti įvairius klausimus, įskaitant žiniasklaidos laisvės, kovos su kankinimu ir netinkamu elgesiu priemonių, smurto šeimoje, vaiko teisių, kovos su diskriminacija, nacionalinėms mažumoms priklausančių asmenų teisių ir religijos bei tikėjimo laisvės klausimus.

2016 m. gruodžio 15 d. ES misijų vadovai padarė pareiškimą vietos lygmeniu dėl žmogaus teisių, daugiausia dėmesio skirdami teisminių institucijų ir žiniasklaidos klausimams. Tais pačiais metais vyriausiosios įgaliotinės atstovė spaudai, reaguodama į žiniasklaidos atstovų užklausas, pateikė pastabų apie teismo posėdžių skaidrumą ir teisėjų persekiojimą.

2016 m. pradžioje ES finansuojama tarpusavio vertinimo misija įvertino Moldovos teisinės valstybės institucijų veikimą. Ji pateikė kelias rekomendacijas, kaip spręsti susirūpinimą keliančius klausimus dėl teisminių institucijų nepriklausomumo ir dėl korupcijos.

ES delegacija, kartu su valstybių narių atstovais, reguliariai lankėsi itin didelį atgarsį sukėlusių bylų teismo posėdžiuose.

Visus metus toliau vyko konsultacijos su pilietine visuomene, visų pirma atsižvelgiant į renginius, susijusius su žmogaus teisėmis. Be to, tarptautinių dienų (Tarptautinės žmogaus teisių dienos, Pasaulinės kovos su prekyba žmonėmis dienos, Tarptautinės moters dienos) proga ES delegacija paskelbė pranešimus socialiniuose tinkluose, o ES delegacijos atstovai reguliariai lankėsi šiomis progomis organizuojamuose renginiuose.

2016 m. ES toliau teikė finansinę paramą projektams, finansuojamiems pagal Europos kaimynystės priemonę (EKP), Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę (EDŽTRP) ir Pilietinės visuomenės organizacijų ir vietos valdžios institucijų programą (CSO-LA).

Buvo finansuota dešimt projektų iš viso už 3,6 mln. EUR sumą. Kai kurie iš tų projektų buvo orientuoti į kovą su diskriminacija, be kita ko, kovą su vaikų diskriminacija ir netinkamu elgesiu su jais teisingumo sistemoje, kovą su romų diskriminacija ir LGBTI asmenų diskriminacija, remiant nacionalinę kovos su diskriminacija sistemą. Kiti projektai buvo susiję su neįgaliųjų teisėmis, kankinimo ir netinkamo elgesio prevencija, lyčių lygybe, kova su smurtu šeimoje, žiniasklaida ir parama pažeidžiamiesiems vaikams ir šeimoms.

ES delegacija taip pat vietos lygmeniu paskelbė kvietimą teikti pasiūlymus pagal EDŽTRP, siekiant nustatyti projektus rinkimų rengimo, teismo procesų stebėsenos, saviraiškos laisvės ir mažumoms priklausančių asmenų teisių apsaugos srityse.

Valstybės narės taip pat toliau finansavo projektus, kuriais remiama pilietinė visuomenė ir kurie apima platų žmogaus teisių klausimų spektrą.

2016 m. lapkričio 4 d. buvo surengtas antrasis JT visuotinis periodinis vertinimas ir pateikta 200 rekomendacijų; Moldova pranešė, kad laikysis 197 iš jų (o trijų nesilaikys), įskaitant raginimą ratifikuoti Europos regioninių arba mažumų kalbų chartiją, kurią Moldova pasirašė 2002 m.

Nors padaryta tam tikrų teisinės sistemos patobulinimų, susijusių su partijų finansavimu ir rinkimų kampanijomis, į kai kurias tarptautinių stebėtojų rekomendacijas dar turės būti atsižvelgta, įskaitant susijusias su pernelyg griežtais apribojimais, taikomais diasporai priklausančių balsuotojų teikiamai paramai, ir su tinkamų sankcijų už šališką nušvietimą žiniasklaidoje trūkumu.

Ukraina

Apskritai žmogaus teisių padėčiai Ukrainoje didelę įtaką daro konfliktas rytinėje šalies dalyje ir Rusijos Federacijos įvykdyta neteisėta Krymo pusiasalio aneksija; šie veiksmai toliau laikomi dideliais žmogaus teisių ir tarptautinės humanitarinės teisės pažeidimais. Kiti susirūpinimą keliantys klausimai – tai, be kita ko, diskriminacija dėl įvairių priežasčių, žurnalistų saugumas, kankinimas bei netinkamas elgesys ir pažeidžiamų grupių apsauga. Tarp teigiamų pokyčių yra su teisminėmis institucijomis susiję teisės aktų pakeitimai.

ES prioritetai yra užtikrinti atsakomybę už visus nusikaltimus, padarytus vykstant dabartiniam ginkluotajam konfliktui, paramą teisinės valstybės institucijų reformai, apsaugą nuo netinkamo elgesio ir kankinimo, propaguoti rinkimų reformą, žiniasklaidos laisvę ir susirinkimų laisvę, taip pat užtikrinti nacionalinėms mažumoms priklausančių asmenų teisių apsaugą.

Krymo pusiasalyje itin didelį susirūpinimą tebekelia Krymo totorių, taip pat žurnalistų ir kitų asmenų, kurie atvirai prieštarauja neteisėtai aneksijai, padėtis. Krymo totorių savivaldos organo Medžliso veikla buvo įvardyta kaip „ekstremistinė“; 2016 m. balandžio mėn. vadinamasis Krymo Aukščiausiasis Teismas ją uždraudė; 2016 m. rugsėjo mėn. šį sprendimą patvirtino Rusijos Federacijos Aukščiausiasis Teismas.

Teisinė valstybė ir viešoji tvarka toliau žlunga Rytų Ukrainoje, vyriausybės nekontroliuojamoje teritorijoje. Sunkiausi kankinimo, netinkamo elgesio ir nebaudžiamumo atvejai fiksuojami visų pirma tose teritorijose, kurių Ukrainos vyriausybė nekontroliuoja. Tuo pat metu tarptautinės priežiūros institucijos taip pat kritikavo Ukrainos vyriausybę dėl priverstinio dingimo, savavališko sulaikymo ir netinkamo elgesio atvejų.

ES ragino valdžios institucijas priimti ilgalaikę šalies viduje perkeltų asmenų integracijos strategiją ir vėl šiems asmenims mokėti socialinės paramos išmokas ir pensijas, kurių mokėjimas sustabdytas, kol bus patikrintos jų gyvenamosios vietos.

Buvo padaryta tam tikra pažanga, susijusi su žmogaus teisių pažeidimų, padarytų Maidano demonstracijų ir 2014 m. gegužės 2 d. Odesoje įvykusių smurtinių įvykių metu, tyrimais, tačiau tik nedaug kaltininkų buvo patraukti baudžiamojon atsakomybėn. Sumažėjo fizinių išpuolių prieš žurnalistus ir nebaudžiamumo už tokius nusikaltimus atvejų. Žurnalistų saugumo trūkumas išlieka problema, iš dalies todėl, kad įvairūs šaltiniai Ukrainoje skelbia asmeninius separatistiniuose regionuose dirbusių žurnalistų duomenis. Vykdam visuomeninio transliuotojo reformą padaryta tam tikra pažanga.

Tarp būtinų teisės aktų pakeitimų yra visų formų diskriminacijos uždraudimas, įskaitant diskriminaciją dėl seksualinės orientacijos ir lyties tapatybės, naujo Darbo kodekso ir naujo Kovos su diskriminacija įstatymo parengimas ir nacionalinėms mažumoms priklausančių asmenų teisių apsaugos numatymas naujame Švietimo įstatyme.

Konstitucinių pataisų dėl teisminių institucijų priėmimas parlamente ir jų įsigaliojimas buvo vieni iš svarbiausių 2016 m. pokyčių reformų srityje. Padidinus teisinės pagalbos galimybes geriau užtikrinama teisė kreiptis į teismą. Ukraina taip pat padarė didelę teisėkūros ir institucinę pažangą kovos su korupcija srityje – buvo sukurta institucinė struktūra ir įdiegta valstybės pareigūnams skirta e. deklaravimo sistema.

Vyriausybė priėmė plataus užmojo nacionalinę žmogaus teisių strategiją ir veiksmų planą, kuriuose aiškiai nustatyti terminai ir apibrėžta atsakomybė. Turi būti užtikrinti tinkami ištekliai jų įgyvendinimui. Buvo tęsiama civilinio saugumo sektoriaus reforma, o ES patariamoji misija Ukrainoje (EUAM Ukraine) atliko vieną iš pagrindinių vaidmenų remdama Ukrainos valdžios institucijų pastangas stiprinti pagarbą teisinei valstybei, didinti paslaugų teikimo veiksmingumą ir kokybę ir kurti piliečių pasitikėjimą policija ir teisinėmis institucijomis.

ES ir Ukraina toliau plėtojo aktyvų bendradarbiavimą žmogaus teisių klausimais. 2016 m. liepos mėn. Kijeve įvyko metinis dialogas žmogaus teisių klausimais. Tarp aptartų temų buvo žmogaus teisių padėtis Krymo pusiasalyje ir vyriausybės nekontroliuojamose teritorijose Rytų Ukrainoje, šalies viduje perkeltų asmenų teisės, įvykių Maidane ir Odesoje tyrimai, netinkamo elgesio ir kankinimo prevencija, žiniasklaidą reglamentuojantys teisės aktai ir žurnalistų saugumas, kova su diskriminacija ir LGBTI asmenų žmogaus teisės, taip pat Rusijoje neteisėtai sulaikytų Ukrainos piliečių padėtis.

Žmogaus teisių klausimas taip pat buvo įtrauktas į ES ir Ukrainos aukščiausiojo lygio susitikimo, Asociacijos tarybos ir Asociacijos komiteto posėdžių darbotvarkes, jis buvo aptartas ir Komisijos narių bei kitų ES institucijoms ir valstybėms narėms atstovaujančių aukšto rango pareigūnų daugybės vizitų metu. ES delegacija Kijeve reguliariai bendradarbiavo su Ukrainos valdžios institucijomis, be kita ko, su Ukrainos Parlamento žmogaus teisių komisare (ombudsmene).

ES palaikė nuolatinį dialogą su žmogaus teisių organizacijomis tiek Ukrainoje, tiek Briuselyje, įskaitant konsultacijas rengiantis dialogui žmogaus teisių klausimais. Delegacija surengė ne vieną renginį, pavyzdžiui, su Ukrainos parlamentu lyčių lygybės klausimu ir su ombudsmene Žmogaus teisių dienos proga.

Vyriausioji įgaliotinė ir Komisijos pirmininko pavaduotoja ir jos atstovė spaudai paskelbė keletą pareiškimų, raginančių paleisti Rusijoje neteisėtai sulaikytus Ukrainos piliečius, įskaitant Nadią Savčenko; ji galiausiai buvo paleista. ES delegacija Maskvoje dalyvavo keliuose teismo posėdžiuose. Vyriausiosios įgaliotinės ir Komisijos pirmininko pavaduotojos atstovė spaudai taip pat atkreipė dėmesį viešuose pareiškimuose į Krymo totorių padėtį, be kita ko, į Medžliso veiklos uždraudimą ir elgesį su jo vadovu Ilmi Umerovu.

ES toliau rėmė Ukrainos pilietinę visuomenę ir žmogaus teisių gynėjų darbą politinių, pilietinių, ekonominių, socialinių bei kultūrinių teisių ir demokratizacijos srityse pasinaudodama Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemone (EDŽTRP) ir Ukrainos paramos pilietinei visuomenei programa, finansuojama Europos kaimynystės priemonės (EKP) lėšomis. Šiuo metu ES naudoja minėtas priemones iš viso 15 projektų remti; šių projektų bendra vertė yra 9,74 mln. EUR ir jie vykdomi žmogaus teisių ir demokratijos srityje, pavyzdžiui, šalies viduje perkeltų asmenų teisių, nepriklausomos žiniasklaidos stiprinimo ir pilietinės visuomenės vaidmens reformų procese srityse. Lapkričio mėn. buvo paskelbtas naujas kvietimas teikti pasiūlymus. Pagal priemonę, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos (IcSP), ES remia, be kita ko, JT žmogaus teisių stebėjimo misijos Ukrainoje darbą.

Ukraina yra ratifikavusi daugumą pagrindinių žmogaus teisių dokumentų ir vykdo tinkamą su tuo susijusį bendradarbiavimą. Vasarą priimtos konstitucinės pataisos dėl teisminių institucijų taip pat sudarys sąlygas ratifikuoti Tarptautinio baudžiamojo teismo (TBT) Romos statutą, nors tik po trejų metų pereinamojo laikotarpio. Ukraina paskelbė dvi deklaracijas, kuriose pripažino TBT jurisdikciją Ukrainos teritorijoje nuo 2013 m. lapkričio mėn. Ukraina yra pasirašiusi Stambulo konvenciją dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo, tačiau parlamentui 2016 m. nepavyko jos ratifikuoti.

Jungtinių Tautų kankinimų prevencijos pakomitečio atstovai lankėsi Ukrainoje gegužės mėn. ir savo vizitą tęsė rugsėjo mėn. po to, kai buvo jį sustabdę dėl draudimo patekti į visas sulaikymo įstaigas.

Atsižvelgdama į šiuo metu vykstančio konflikto poveikį, Ukraina pranešė apie tai, kad ji nukrypsta nuo kai kurių jos įsipareigojimų pagal Tarptautinį pilietinių ir politinių teisių paktą ir Europos žmogaus teisių konvenciją. Ji įsipareigojo nustatyti šių nukrypimų periodinės nepriklausomos peržiūros parlamente mechanizmą.

Šiuo metu vykstančio ginkluotojo konflikto Rytų Ukrainoje ir neteisėtai aneksuotame Krymo pusiasalyje kontekste žmogaus teises ir tarptautinę humanitarinę teisę privalo gerbti visos šalys. Tarptautiniai žmogaus teisių srities suinteresuotieji subjektai turi turėti visapusišką, laisvą ir neribojamą galimybę patekti į visą Ukrainos teritoriją, įskaitant Krymą ir Sevastopolį. Nacionalinė žmogaus teisių strategija ir veiksmų planas yra išsamios, kruopščiai parengtos priemonės. Siekiant juos įgyvendinti privalu užtikrinti tinkamus išteklius.

Egipto Arabų Respublika

Egiptui sunkiai sekasi daryti pažangą (reikia pripažinti, labai sudėtingoje aplinkoje – terorizmas, rimti socialiniai ir ekonominiai sunkumai ir regioninės krizės) šalies perėjimo prie demokratijos procese, kuris prasidėjo 2011 m. nušalinus prezidentą H. Mubaraką. Tačiau pažangos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių srityse siekimas tebėra sudėtingas uždavinys.

Būdama įsitikinusi, kad susirinkimų ir saviraiškos laisvė, tinkamas teisinis procesas ir žmogaus teisių gynėjai / žmogaus teisių organizacijos ir nediskriminavimas yra esminiai gero valdymo ir ilgalaikio stabilumo elementai, ES pagrindinį dėmesį Egipte skiria šioms sritims: pagarbai teisinei valstybei, tinkamam procesui, pažeidimų tyrimui, erdvės pilietinei visuomenei suteikimui ir tolerancijai šios visuomenės atžvilgiu, taip pat kovai su diskriminacija dėl, *inter alia*, lyties, amžiaus ar religinių įsitikinimų.

Savavališko suėmimo atvejai ir pernelyg ilgas kardomasis kalinimas pagal kontroversišką 2013 m. priimtą Protestų įstatymą tebekelia susirūpinimą, kaip ir tebevykstantys civilių asmenų bylų perdavimai karo teismams ir masiniai teismo procesai bei mirties bausmės atvejai. Nuosprendžiai demonstrantams bei aktyvistams ir didėjantis spaudimas žurnalistams, kultūros organizacijoms, mokslo darbuotojams ir žmogaus teisių gynėjams ir (arba) žmogaus teisių organizacijoms ne tik draudžiant keliauti, bet ir vykdant areštus ir sulaikymą taip pat kelia susirūpinimą. Be to, nuolat pranešama apie kankinimus, priverstinio dingimo atvejus ir prastas kalinimo sąlygas, taip pat atvejus, kai policija naudojo pernelyg didelę jėgą. Toliau priimami griežti nuosprendžiai už religijos diskreditavimą, o LGBTI bendruomenė toliau patiria represijas, tebėra paplitęs seksualinis smurtas ir smurtas dėl lyties (nors padaryta šiek tiek pažangos priėmus naują įstatymą) ir tebepraktikuojamas vaikų darbas.

Naujų Atstovų Rūmų išrinkimas, įskaitant Žmogaus teisių komitetą, yra teigiamas žingsnis. Taip pat palankiai vertintinos piktnaudžiavusių policijos pareigūnų atskaitingumo bylos, įskaitant persekiojimą ir pasitaikančius įkalinimo atvejus. Griežtesnė politika religinių mažumų apsaugos, visų pirma krikščionių, ir moterų teisių, įskaitant atgrasymą nuo moterų lyties organų žalojimo praktikos, atžvilgiu taip pat yra palankiai vertinamas poslinkis.

Pagrindinius žmogaus teisių klausimus visus metus vyresniųjų pareigūnų lygmeniu kėlė delegacijos vadovas / reikalų patikėtinis, juos aukšto lygio vizitų metu taip pat kėlė būstinių atstovai (vyriausioji įgaliotinė ir Komisijos pirmininko pavaduotoja, EP nariai, PSK, ES kovos su terorizmu koordinatorius ir Komisijos nariai). Buvo reguliariai rengiami ES delegacijos ir Užsienio reikalų ministerijos Žmogaus teisių ir socialinių reikalų padalinio atstovų susitikimai; juose delegacijos atstovai kėlė pagrindinius žmogaus teisių klausimus ir teiravosi apie didelį susirūpinimą keliančius klausimus, įskaitant žmogaus teisių gynėjų sulaikymą ir spaudimą patiriančių žmogaus teisių organizacijų teisinę padėtį ir naujo įstatymo dėl NVO projektą, kurį parlamentas priėmė 2016 m. lapkričio mėn. Sausio 21 d. buvo surengtas ES ir Egipto pakomitečio posėdis migracijos, socialinių ir konsulinių reikalų klausimais. Posėdžio socialinių reikalų klausimu metu ES atkreipė dėmesį į aspektus, susijusius su moterų, vaikų, neįgaliųjų ir kitoms nepalankioje padėtyje esančioms visuomenės grupėms priklausančių asmenų teisėmis.

ES ne kartą reiškė susirūpinimą darydama pareiškimus ir imdamasi formalių bei neformalių veiksmų, kad paragintų Egipto valdžios institucijas leisti pilietinės visuomenės organizacijoms ir žmogaus teisių gynėjams veikti nepriklausomai ir nesibaiminant bauginimų.

Aukšto lygio ES atstovų vizitų metu ES delegacija organizavo susitikimus su žinomomis žmogaus teisių organizacijomis / žmogaus teisių gynėjais; jų metu buvo aptarta žmogaus teisių padėtis šalyje ir ypač pilietinės visuomenės padėtis.

ES reguliariai susitikdavo su žmogaus teisių gynėjais aptarti atitinkamų žmogaus teisių klausimų. Kas mėnesį vykdavo ES neformalios grupės žmogaus teisių klausimais posėdžiai, jų metu būdavo aptariami pokyčiai žmogaus teisių srityje ir susirūpinimą keliantys klausimai. Žmogaus teisių gynėjai, Nacionalinės žmogaus teisių tarybos nariai, parlamento nariai ir kiti svarbūs žmogaus teisių srities atstovai būdavo kviečiami dalyvauti kaip kviestiniai pranešėjai. EUDEL ir ES valstybių narių atstovai stebėjo svarbiausių bylų nagrinėjimą teismuose iš žmogaus teisių perspektyvos.

Vyriausiosios įgaliotinės ir Komisijos pirmininko pavaduotojos atstovė spaudai paskelbė iš viso keturis pareiškimus, kuriuose išreiškė susirūpinimą dėl žmogaus teisių padėties Egipte, draudimo keliauti nustatymo, turto įšaldymo, šaukimų žmogaus teisių gynėjams atvykti ir trijų spaudos profesinės sąjungos vadovų apkaltinimą ir vėlesnį dvejų metų laisvės atėmimo bausmių jiems skyrimą.

Kovo 8 d. Europos Parlamentas priėmė neprivalomą rezoliuciją,⁵⁷ kuria rekomenduojama sustabdyti karinės pagalbos ir paramos Egiptui teikimą; rekomendacijoje teigiama, kad ši parama naudojama vidaus represijoms, atsižvelgiant į italo doktoranto Giulio Regeni kankinimą ir nužudymą“ Kaire, ir pabrėžiama, kad tai nebuvo pavienis incidentas ir kad jis iškilo šalia pastaraisiais metais Egipte vykstančio sulaikytų asmenų kankinimo, mirčių ir priverstinio dingimo atvejų.

□ „pagrobima

ES toliau minėdavo Egiptą pareiškimuose pagal 4 punktą Žmogaus teisių taryboje, reikšdama didelį susirūpinimą dėl žmogaus teisių padėties.

2016 m. ES toliau teikė finansinę paramą projektams, kuriais remiamos žmogaus teisės, pagal įvairias priemones (EDŽTRP, Vystomojo bendradarbiavimo priemonę (Nevalstybinių subjektų teminę programą)⁵⁸ ir CSO-LA programą⁵⁹, pilietinės visuomenės priemonę, EKPP bendro skyrimo priemonę, EKPP dvišalius finansinius paketus).

ES delegacija Kaire šiuo metu administruoja 67 dotacijas žmogaus teisių srityje (27 mln. EUR). ES finansuojamais projektais tiesiogiai prisidedama prie pilietinių, politinių, socialinių, ekonominių ir kultūrinių teisių propagavimo ir apsaugos. Veikla orientuojama į kovą su visų formų diskriminacija (dėl lyties, religijos ir kultūros), taip pat su moterų lyties organų žalojimu ir prekyba žmonėmis. Projektais taip pat stiprinamos moterų teisės, vaiko teisės, migrantų teisės, neįgaliųjų teisės, teisė kreiptis į teismą, kultūros prieinamumas, kultūrų įvairovė ir vietos valdymas.

Įgyvendindama Regioninės plėtros ir apsaugos programą ES remia JT vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biuro pastangas užtikrinti perkeltųjų asmenų Egipte tarptautinės apsaugos poreikius didinant registravimo, pabėgėlio statuso nustatymo ir perkėlimo procedūrų administravimo pajėgumus, taip pat gerinant priėmimo sąlygas, įskaitant sulaikymo įstaigose.

⁵⁷ 2016 m. kovo 10 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl Egipto, visų pirma dėl Giulio Regeni atvejo (2016/2608(RSP)).

⁵⁸ Vystomojo bendradarbiavimo priemonė (Nevalstybinių subjektų teminė programa).

⁵⁹ Pilietinės visuomenės organizacijų ir vietos valdžios institucijų programa.

2016 m. buvo priimtas II ES lyčių lygybės veiksmų planas (LLVP) (2016–2020 m.). Nacionaliniu lygmeniu LLVP II pagrindu ES ir valstybės narės bendrai sukūrė įgyvendinimo ir stebėsenos sistemą Egiptui. Ši sistema apima orientavimąsi į pasirinktus tikslus moterų įgalėjimo ir lyčių lygybės srityse, kurie turi būti pasiekti vedant politinį dialogą ir dialogą politikos klausimais, teikiant finansinę paramą ir naudojantis kitomis priemonėmis, pavyzdžiui, mokslinių tyrimų veikla. Pirmoji ataskaita, kurioje apibūdinamas šalies lygmens požiūris į LLVP II įgyvendinimą, buvo pateiktas būstinėms 2016 m. lapkričio mėn., įskaitant ataskaitą ir numatytus tolesnius veiksmus dėl institucinės kultūros keitimo siekiant užtikrinti lyčių lygumą ir moterų įgalėjimą.

Turi būti pademonstruoti reikšmingi teigiami pokyčiai pagrindinių laisvių, pavyzdžiui, susirinkimų, saviraiškos ir asociacijų laisvių, srityse. Tai apimtų žmogaus teisių gynėjų judėjimo ir būrimosi į asociacijas laisvės užtikrinimą visomis aplinkybėmis, turto įšaldymo panaikinimą ir žmogaus teisių gynėjų bei organizacijų visų formų persekiojimo, įskaitant teismų lygmeniu, nutraukimą Egipte, taip pat naujų teisės aktų priėmimą ir esamų patobulinimą, įskaitant naują NVO įstatymą ir įstatymų dėl susirinkimų laisvės rinkinį, kurie atitiktų Egipto Konstituciją ir tarptautinius standartus.

Izraelio Valstybė

Bendra padėtis Izraelyje pasižymėjo tuo, kad buvo laikomasi demokratinio valdymo ir teisinės valstybės principų. Izraelio piliečių teisės ir pagrindinės laisvės buvo iš esmės apsaugotos, vis dėlto, mažumų atstovai ir ypač arabų kilmės Izraelio gyventojai, norėdami pasinaudoti visomis savo teisėmis, susidurdavo su sunkumais. Apžvelgiamu laikotarpiu padaryta nemažai potencialiai nedemokratiškų teisės aktų pokyčių, be kita ko, sumažinta viešoji erdvė veikti pilietinei visuomenei. Žmogaus teisių padėtis ir toliau buvo sudėtinga Palestinos teritorijoje, kurioje Izraelis turi ypatingų pareigų, susijusių su jo, kaip okupuojančios valstybės, vaidmeniu.

Tikslais, kurių siekiama ES santykiuose su Izraeliu, daugiausia dėmesio skiriama mažumų ir pažeidžiamų grupių padėčiai, demokratinėms vertybėms išsaugojimui ir Izraelio, kaip okupuojančios valstybės, pareigoms, be kita ko, susijusioms su vaikais ir ginkluotu konfliktu.

Arabų ir beduinų mažumoms ir toliau buvo sunku pasinaudoti savo pagrindinėmis ekonominėmis ir socialinėmis teisėmis. Aukščiausiasis Teismas patvirtino sprendimą, kuriuo leidžiama sugriauti beduinų kaimus Umm al-Hiran ir Atir – vyriausybė planavo juos pakeisti žydų gyvenvietėmis ir nacionaliniu mišku. Knesetas priėmė vadinamąjį „Pašalinimo įstatymą“, kuriuo išrinktą Kneseto narį leidžiama atleisti $\frac{3}{4}$ jo kolegų daugumos sprendimu. Šis įstatymas nukreiptas visų pirma prieš arabų kilmės Kneseto narius, nes galimas pašalinimo pagrindas – smurto ar rasizmo kurstymas ir prieš Izraelį nukreipto ginkluoto konflikto rėmimas.

Izraelis toliau vykdė prevencijos ir atgrasymo politiką neteisėtų migrantų ir prieglobsčio prašytojų atžvilgiu. Izraelis toliau skatino maždaug 40 000 neteisėtų migrantų, šiuo metu esančių šalyje, persikelti į trečiąsias valstybes, įskaitant Ruandą ir Ugandą. Pagal naujas taisykles (jos dar neįgyvendintos) kyla grėsmė, kad asmenys, kurie nenori išvykti po to, kai jų prieglobsčio prašymai buvo atmesti, bus sulaikyti neribotam laikui.

Pagal liepos mėn. priimtą Įstatymą dėl skaidrumo reikalavimų, taikomų užsienio valstybinių subjektų remiamoms šalims, reikalaujama, kad NVO, kurios daugiau kaip pusę finansavimo gauna iš užsienio vyriausybių, kiekvienais metais apie tai praneštų NVO registratoriui, o jis paskelbs minėtų NVO sąrašą. Juo taip pat reikalaujama, kad NVO šį faktą nurodytų savo oficialiuose leidiniuose, kartu su prisidedančių valstybių pavadinimais. Reikalavimas, kad NVO nurodytų užsienio paramos teikėjus, netaikomas iš užsienio gaunamo privataus finansavimo atveju.

Praėjusiais metais Okupuotojoje Palestinos Teritorijoje (Rytų Jeruzalėje, Vakarų Krante ir Gazos Ruože) nužudyti 109 palestiniečiai ir 17 izraeliečių (arba užsienio civilių piliečių). Tai, kad žuvo daug palestiniečių, sukėlė susirūpinimą, kad Izraelio saugumo pajėgos naudoja pernelyg didelę jėgą. Kovo mėn. Izraelio gynybos pajėgų kareivis nušovė ant žemės gulintį ir jau nebejudantį palestinietį užpuoliką ir vėliau buvo teisiamas Izraelio kariniame teisme. Administraciniu pagrindu sulaikytų asmenų skaičius išaugo nuo 584 2015 m. gruodžio mėn. iki 655 2016 m. rugpjūčio mėn. Keli administraciniu pagrindu sulaikyti palestiniečiai paskelbė bado streiką, o kai kurios rezonansinės bylos nutrauktos, panašu, sudarius susitarimus su Izraelio institucijomis, pagal kuriuos sprendimai dėl sulaikymo nebebuvo atnaujinti. Tai, kad Izraelio Jaunimo įstatyme numatytos išimtys buvo įprasta tvarka taikomos nepilnamečiams Rytų Jeruzalėje, kaltinamiems padarius su saugumu susijusias nusikalstamas veikas, reiškė, kad jiems taikoma teisinė tvarka buvo *de facto* panaši į tvarką, Vakarų Krante taikomą pagal Izraelio karinius įstatymus ir praktiką. Izraelis tęsė politiką už bausmę griauti palestiniečių užpuolikų namus Rytų Jeruzalėje ir Vakarų Krante. Humanitarinė padėtis Gazos Ruože ir toliau buvo labai prasta, o judėjimo į Gazos Ruožą ir iš jo apribojimai, nors ir gerokai sumažinti po 2014 m. konflikto, ir toliau buvo nepaprastai griežti. Gazos Ruožo realusis bendrasis vidaus produktas (BVP) per pastaruosius 20 metų sumažėjo beveik trečdaliu, o nedarbas pasiekė 43 %, nepaisant taikomų priemonių, pavyzdžiui, pirmą kartą nuo 2007 m. suteikto leidimo eksportuoti Gazos Ruožo produktus į Izraelį ir Vakarų Krantą.

2016 m. pradėtas įgyvendinti vyriausybės penkerių metų planas padidinti arabų kilmės Izraelio piliečių ekonominę ir socialinę integraciją (2,4 mlrd. EUR naujų lėšų ir 1,3 mlrd. EUR pagal esamus projektus). Knesetas balsavo už tai, kad prieglobsčio prašytojų sulaikymo laikotarpis būtų apribotas – ne ilgesnis kaip 12 mėnesių. Izraelis atsisakė politikos neatiduoti palestiniečių užpuolikų iš Rytų Jeruzalės kūnų (išskyrus su grupuote „Hamas“ susijusius asmenis); paskutinis kūnas atiduotas 2016 m. rugsėjo mėn.

ES toliau įvairiais formatais diskutavo su Izraeliu žmogaus teisių ir demokratijos klausimais. Metiniame Politinio dialogo pakomitečio posėdyje aptarta žmogaus teisių padėtis Vakarų Krante ir Gazos Ruože. Neformali darbo grupė žmogaus teisių klausimais nagrinėjo žmogaus teisių padėtį Izraelyje, įskaitant mažumų padėtį, sulaikymo, įskaitant nepilnamečių sulaikymą, sąlygas, asociacijų laisvę ir saugumo pajėgų bei teisėsaugos pareigūnų atskaitomybę. Neformali darbo grupė tarptautinių organizacijų klausimais aptarė būsimą JT Generalinės Asamblėjos (GA) sesiją, JT GA rezoliucijas, Moterų padėties komisiją, Pasaulio sveikatos asamblėją, UNESCO, UNEA, JT reformą, artėjantį naujo JT generalinio sekretoriaus išrinkimą, darnaus vystymosi tikslus, Jungtinių Tautų bendrąją klimato kaitos konvenciją (UNFCCC) ir taikos palaikymo operacijas. Migracijos, sveikatos ir socialinių reikalų pakomitetas aptarė neteisėtą migraciją ir Izraelio prieglobsčio politiką. ES ir Izraelio seminaras dėl kovos su rasizmu, ksenofobija ir antisemitizmu suteikė galimybę pasikeisti nuomonėmis, taip pat pasidalinti politinėmis idėjomis ir supažindinti su praktiniais metodais siekiant kovoti su šiomis problemomis.

ES palaikė dialogą su pilietinės visuomenės organizacijomis reguliariai rengdama konsultacijas ir informacinius susirinkimus. ES delegacija organizavo konsultaciją su 18 pilietinės visuomenės organizacijų rengiantis Neformalios darbo grupės žmogaus teisių klausimais ir Politinio dialogo pakomitečio posėdžiams. Delegacija reguliariai vykdė viešosios diplomatijos veiklą, daugiausia dėmesio skirdama žmogaus teisių klausimams, be kita ko, sakė kalbas ir dalyvavo renginiuose. Ramadano metu delegacija rezidencijoje surengė Iftaro vakarienę, kurioje dalyvavo daugiausia arabų bendruomenės atstovai. Be to, lapkričio mėn., Tarptautinės smurto prieš moteris panaikinimo dienos proga, rezidencijoje surengtas informavimo renginys, kuriame akcentuotas ES atnaujintas įsipareigojimas siekiant panaikinti smurtą prieš moteris ir mergaites. Žmogaus teisių dieną, bendradarbiaujant su Jeruzalės hebrajų universiteto Minervos žmogaus teisių centru, surengtas specialus renginys nuomonės ir saviraiškos laisvės apsaugos klausimu. Pagrindinis renginio pranešėjas buvo JT specialusis pranešėjas teisės į nuomonės ir saviraiškos laisvę propagavimo ir apsaugos klausimais Davidas Kaye.

Pagal EDŽTRP programą ES padėjo parengti kelias politines ataskaitas; jos buvo išplatintos per politinius informacinius susirinkimus arba naudos gavėjai jas pateikė atitinkamiems JT organams. Pavyzdžiui, Bar Ilano universiteto Rackman centras parengė šešėlinę ataskaitą dėl Konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims. Be to, parengta ir Jungtinių Tautų komitetui prieš kankinimą pateikta šešėlinė ataskaita, skirta JT komiteto prieš kankinimą atliekamam penktajam Izraelio vertinimui. Vykdamas veiklą pagal kitus ES finansuojamus projektus, be kita ko, organizacija „Yesh Din“ surengė du informacinius susitikimus – vienas iš jų surengtas dėl jos pozicijos dokumento, kuriame aprašyta, kaip nutylėjimo tvarka priimta Levy ataskaita dėl leidimo atgaline data neteisėtai statyti gyvenvietes Vakarų Krante.

Buvo toliau įgyvendinama konkrečiai šaliai skirta žmogaus teisių ir demokratijos srities strategija vykdant darbą vietos „žmogaus teisių pogrupiuose“ – juo sudarė ES delegacijos ir valstybių narių atstovai ir jie daugiausia dėmesio skyrė pagrindiniams prioritetams. Tai suteikė ambasadoms ir delegacijai galimybę geriau bendradarbiauti ir dalytis našta žmogaus teisių klausimais, kad bendraujant su Izraelio institucijomis būtų laikomasi tvirtesnės pozicijos.

ES toliau teikė finansinę paramą projektams, finansuojamiems Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP) lėšomis. 2016 m. buvo vykdomi dvidešimt aštuoni EDŽTRP projektai. Kad 2016 m. ir 2017 m. skirti biudžeto asignavimai (2,5 mln. EUR) būtų sujungti ir 2017 m. pradžioje dėl jų būtų paskelbtas vienas kvietimas, kvietimų teikti pasiūlymus nebuvo paskelbta. Vykdomais projektais daugiausia dėmesio skirta pilietinės visuomenės organizacijoms palankios aplinkos stiprinimui ir žmogaus teisių propagavimui, pažeidžiamų grupių ar mažumų teisių Izraelyje stiprinimui ir pagarbos tarptautinei humanitarinei teisei ir žmogaus teisėms Okupuotojoje Palestinos Teritorijoje, įskaitant vaikų ginkluotuose konfliktuose teises, stiprinimui.

Gegužės 3–4 d. JT komitetas prieš kankinimą atliko penktąjį periodinį Izraelio vertinimą. Izraelis pakartojo, kad yra pasirengęs į Izraelio teisę įtraukti kankinimo apibrėžtį. NVO Viešasis komitetas prieš kankinimą (PCATI) palankiai įvertino šį pareiškimą, tačiau jam kilo abejonių dėl ilgai trunkančio įstatymo rengimo proceso; kol kas apibrėžtis dar neįtraukta į teisę, o vyriausybė nėra nustačiusi jokio jos įtraukimo termino.

Paskutinis už tam tikrą temą atsakingo JT specialiojo pranešėjo vizitas – JT specialiojo pranešėjo smurto prieš moteris klausimais apsilankymas (2016 m. rugsėjo 12–22 d.). Žmogaus teisių padėties Okupuotojoje Palestinos Teritorijoje (OPT) klausimu Izraelis atsisakė bendradarbiauti su specialiaisiais pranešėjais. Sausio mėn. atsistatydino buvęs specialusis pranešėjas M. Wibisono; jis skundėsi, kad Izraelis jam niekada neleido patekti į OPT.

Esama daugiau galimybių nediskriminavimo ir lygybės principą aiškiai įtraukti į Izraelio pagrindų įstatymus. ES toliau ragins Izraelį paskelbti nuolatinį kvietimą visiems Jungtinių Tautų įgaliotiesiems ekspertams.

Palestinos Administracija (Okupuotoji Palestinos Teritorija –OPT)

Preliminari pastaba. Reikia skirti Palestinos Administracijos (PA) ir Izraelio, kaip okupuojančios valstybės, pareigas. Šioje ataskaitoje kalbama apie PA pareigas Vakarų Krante ir apie *de facto* institucijų Gazos Ruože pareigas (nors formaliai vyriausybė Ramaloje yra atsakinga ir už Gazos Ruožą).

2016 m. bendra žmogaus teisių padėtis OPT labai nepakito ir iš esmės nepablogėjo. Pastebima tam tikra pažanga teisinės valstybės srityje, pavyzdžiui, priimtas Nepilnamečių apsaugos įstatymas. Palestinoje jau seniai reikėjo surengti visuotinius rinkimus (pastarąjį kartą jie buvo surengti 2006 m.). Baigėsi pirmininko ir parlamento įgaliojimai. Vietos rinkimai (juos buvo numatyta surengti spalio 8 d.) buvo atidėti. Pagarba saviraiškos laisvei, susirinkimų laisvei ir žiniasklaidos laisvei nepadidėjo; dėl persekiojimo, grasinimų ir kartais savavališkų žurnalistų sulaikymų spaudimas šių laisvių srityje dar labiau padidėjo. Gazos Ruože priimtas 21 mirties nuosprendis, o Vakarų Krante – nė vieno (dėl moratoriumo).

Apskritai pagrindinės laisvės ir žmogaus teisės yra įtvirtintos Palestinos pagrindiniame įstatyme, tačiau veiksmingas jų įgyvendinimas dažnai nėra užtikrinamas.

ES prioritetas – tolesnis PA pajėgumų stiprinimas ir gyventojų informuotumo didinimas. Tai apima valdymo reformas saugumo ir teisingumo institucijose. Dar vienas prioritetas – pilietinės visuomenės organizacijų stiprinimas ir aktyvesnis piliečių dalyvavimas politiniame gyvenime. Naujoje Europos bendroje strategijoje dėl (finansinės) paramos, parengtoje 2016 m. glaudžiai bendradarbiaujant su PA, atspindėti šie tikslai kitam ketverių metų laikotarpiui. Konsultacinę pagalbą saugumo ir teisingumo klausimais taip pat teikė ES bendros saugumo ir gynybos politikos misija ir Europos Sąjungos policijos misija Palestinos teritorijose (EUPOL COPPS). Jų darbas bus tęsiamas.

Esama įvairių problemų, visų pirma susijusių su lyčių klausimu, smurtu (šeimoje) prieš moteris ir LGBTI asmenų diskriminavimu. Neįgalieji ir toliau patiria socialinę atskirtį. Susirūpinimą tebekelia savavališko sulaikymo klausimas. Buvo reguliariai pranešama apie kankinimą ir netinkamą elgesį sulaikymo centruose. Saviraiškos laisvei Gazos Ruože vis dar daromas didelis spaudimas – vykdomi išpuoliai prieš žurnalistus. Dažni kaltinimai korupcija. Nepaisant to, kad kiek geriau laikomasi teisinės valstybės principo, tebesama pavojaus, kad teisingumo sektorius bus nepakankamai nepriklausomas, atskaitingas ir skaidrus, pavyzdžiui, dėl valdžios institucijų kišimosi į teismų darbą. Be to, 2016 m. beveik nepadaryta pažanga vykdant seniai reikalingas teisėkūros ir institucinės struktūros reformas, kuriomis būtų užtikrintas veiksmingas valdymas, tarpinstitucinis bendradarbiavimas ir tarptautinių įsipareigojimų žmogaus teisių srityje laikymasis. Visų pirma vis dar nepriimtas *Teisminės valdžios įstatymo* pakeitimas, kuriuo būtų paaiškintos teisingumo sektoriaus institucijų funkcijos, pareigos ir įgaliojimai. Šis paaiškinimas itin svarbus teismų administravimui. Vis dar nepriimtas *Policijos įstatymas*, nes tebevyksta debatai dėl policijos ir susijusios jurisdikcijos civilinio pobūdžio. Prezidentas paskyrė Aukščiausiojo konstitucinio teismo pirmininką nepasikonsultavęs su politiniais judėjimais ir pilietinės visuomenės organizacijomis. Nėra aiškiai nustatytų ir viešai paskelbtų ryšių su teismu palaikymo teisinių procedūrų. Dar nepriimtas 2017–2022 m. saugumo sektoriaus strategijos projektas.

Padaryta tam tikra pažanga užtikrinant platesnį visuomenės dalyvavimą rengiant įstatymus ir įgyvendinant kitas teises iniciatyvas. Tačiau visuomenė ir pilietinės visuomenės organizacijos dalyvauja ne visose iniciatyvose.

Teisinės valstybės aplinka kiek pagerėjo, pavyzdžiui, priimtas *Nepilnamečių apsaugos įstatymas*. Be to, parengta ir priimta nacionalinė politikos darbotvarkė, kurioje numatyta aiški veiksmų ir tikslų struktūra, turėtų būti tinkama valdymo priemonė gerinant teisėkūros darbą ir teisės aktų įgyvendinimą.

ES toliau diskutavo su PA žmogaus teisių ir demokratijos klausimais. Toks darbas nebuvo vykdomas su grupuotės „Hamas“ *de facto* institucijomis Gazos Ruože, nes ES laikosi ryšių nepalaikymo politikos. Žmogaus teisių ir demokratijos klausimai buvo aptarti birželio mėn. įvykusiame ES ir Palestinos išsivadavimo organizacijos (PIO) jungtinio komiteto posėdyje, o prieš tai – kovo mėn. įvyko žmogaus teisių, gero valdymo ir teisinės valstybės pakomitečio posėdis. Be to, svarbiausius klausimus vyriausioji įgaliotinė ir Komisijos pirmininko pavaduotoja iškėlė birželio mėn. Briuselyje įvykusiame susitikime su Prezidentu M. Abbasu. ES įgaliotinio Jeruzalėje biuras (EUREP) atliko daug veiksmų vietos lygmeniu, pavyzdžiui, skelbė pareiškimus vietos lygmeniu, rengė apsilankymus vietoje ir dalyvavo teismo posėdžiuose, taip pat ėmėsi formalių ir neformalių veiksmų. Rūpimi klausimai buvo keliami reguliariai rengiamuose susitikimuose su Palestinos partneriais. EUREP palaikė ryšius su pilietinės visuomenės organizacijomis, kad gautų informacijos ir paaiškintų bei propaguotų ES poziciją. Neįmanoma lengvai įvertinti visų šių priemonių poveikio. Jos tikrai prisidėjo užtikrinant žmogaus teises ir demokratiją viešojoje erdvėje ir taip padėjo didinti palestiniečių sąmoningumą. ES rėmė žmogaus teisių ir lyčių klausimų padalinių kūrimą svarbiausiose ministerijose, pavyzdžiui, Vidaus reikalų ministerijoje ir Teisingumo ministerijoje.

Paramą žmogaus teisių gynėjams, ypač vietos lygmeniu, ES teikė, taikydama daugelį priemonių, tais atvejais, kai Izraelio pajėgos sulaikydavo palestiniečius (nesvarbu, ar juos suimdavo, ar sulaikydavo administracine tvarka), be kita ko, 12–18 metų amžiaus vaikus, taip pat kiek tai susiję su beduinų bendruomenėmis. Tiek Briuselyje, tiek Vakarų Ruože įvyko daug susitikimų remiant žmogaus teisių srities pilietinės visuomenės organizacijas. EUPOL COPPS surengė daug nenumatytų susitikimų su įvairiomis žmogaus teisių srities pilietinės visuomenės organizacijomis.

2016 m. ES toliau teikė finansinę paramą projektams, finansuojamiems Europos kaimynystės priemonės (EKP) lėšomis, konkrečiau – teikdama paramą visoms atitinkamoms institucijoms taikant tiesioginės finansinės paramos mechanizmą PEGASE (pavadinimo prancūzų kalba „*Palestino - Européen de Gestion et d'Aide Socio-Economique*“ akronimas), panaudojant priemonę, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos (IcSP), ir BUSP lėšas (EUPOL COPPS atveju). Ši platų priemonių rinkinį papildė humanitarinės pagalbos projektams skirtos ES lėšos.

Mechanizmu PEGASE užtikrinta, kad būtų nuolat finansuojami veiksmai, kuriuos PA vykdo, *inter alia*, žmogaus teisių ir demokratijos, įskaitant teisinės valstybės principo taikymą, srityje (2016 m. PEGASE iš viso skirta 155 mln. EUR; tik dalis šių lėšų yra tiesiogiai susijusios su veikla žmogaus teisių ir demokratijos srityje). Valdymo srityje suteikta 8,1 mln. EUR suma, EUPOL COPPS – 9,17 mln. EUR ir IcSP – 3 mln. EUR. Laikantis horizontaliojo požiūrio, vienas iš teigiamų rezultatų yra tai, kad vyriausybė parengė ir patvirtino nacionalinę politikos darbotvarkę. Finansavimu buvo remiamas pajėgumų stiprinimas, o dotacijomis prisidėta prie pilietinės visuomenės organizacijų darbo.

2014 m. Prezidentas M. Abbasas pasirašė dokumentus dėl prisijungimo prie 55 tarptautinių sutarčių žmogaus teisių, humanitariniais ir diplomatiniais klausimais be išlygų. Kaip Islamo bendradarbiavimo organizacijos narė PIO pasirašė Kairo žmogaus teisių deklaraciją, o kaip Arabų Lygos narė – Arabų lygos žmogaus teisių chartiją. Žmogaus teisių klausimus Okupuotoje Palestinos Teritorijoje sprendžia kelios JT agentūros.

Nepaisant to, kad 2014 m. kovo mėn. Palestina prisijungė prie JT konvencijos prieš kankinimą ir kad 2013 m. gegužės mėn. Prezidento įsaku buvo patvirtintas Palestinos valdžios institucijų įsipareigojimas laikytis visų formų kankinimo draudimo, toliau buvo reguliariai skundžiamasi dėl kankinimo ir netinkamo elgesio sulaikymo centruose tiek Gazos Ruože, tiek Vakarų Krante.

Jeigu bendra politinė padėtis pablogėtų ir sumažėtų santykinis PA stabilumas, gali kilti kliūčių tolesnei pažangai. Tai galėtų atsitikti, jeigu dviejų valstybių sambūviu pagrįsto sprendimo įgyvendinimas liks aklavietėje ir ypač jeigu Izraelio gyvenviečių statymo veikla toliau aktyvės, kaip buvo 2016 m.

Jordanijos Hašimitų Karalystė

2016 m. buvo nemažai teigiamų pokyčių sprendžiant su demokratija ir teisine valstybe susijusius klausimus. Vis dėlto šie teigiami pokyčiai nenusveria tolesnio saviraiškos ir asociacijų laisvės erdvės blogėjimo šioje šalyje, Jordanijai reaguojant į didesnius iššūkius saugumo srityje.

ES prioritetai 2016 m. buvo daugiausia grindžiami keturiais aspektais: parama demokratijai vykstant parlamento rinkimams; parama asociacijų laisvei, pilietinei visuomenei ir saviraiškos laisvei pablogėjus saugumo aplinkai; įtraukimas ir parama pabėgėlių iš Sirijos teisių įgyvendinimui.

Dėl to, kad saugumo padėtis visame regione ir pačioje Jordanijoje pablogėjo, valdžios institucijos dar labiau sustiprino politikos formavimo saugumo aspektus. Jordanija vis dažniau naudojo žiniasklaidos nutildymo įsakus ir kitas ribojamąsias priemones, kad nebūtų pranešama apie opius klausimus, be kita ko, apie Jordanijos ginkluotųjų pajėgų ir karališkosios šeimos vaidmenį. Tuo pačiu metu darytas spaudimas susirinkimų ir asociacijų laisvės srityje ir sugriežtinta pilietinei visuomenei taikoma kontrolė.

2016 m. rugsėjo mėn. surengti parlamento rinkimai. Vietos ir tarptautiniai stebėtojai gerai įvertino rinkimus, nurodydami, kad jie buvo tinkamai administruojami, nors ir buvo kai kurių pavienių ir tarpusavyje nesusijusių incidentų. Nepaisant pakeitimų, kuriais siekiama skatinti partijų politiką, panašu, kad pagrindiniai veiksniai, kuriais remiamasi balsuojant, yra šeimos ir vietos bendruomenių ryšiai. Todėl rinkimų rezultatai – tik nedidelis žingsnis siekiant, kad parlamentą iš esmės sudarytų partijos. ES rinkimų stebėjimo misijos vertinimu, rinkimai buvo „tinkamai administruojami, skaidrūs ir taikūs“.

Teisminių institucijų srityje imtasi tam tikrų teigiamų žingsnių, pavyzdžiui, baudžiamojo proceso teisės aktų projektuose numatytos sumažintos laisvės atėmimo bausmės ir kardomasis kalinimas, atnaujintas Kovos su korupcija įstatymas, įtraukus nusikaltimus ir patobulinimus liudytojų bei informatorių apsaugos srityje, ir įsteigta Karališkoji taryba teismų sistemos reformos klausimu. Karalius taip pat pristatė karališkąjį diskusijoms skirtą dokumentą „Teisinė valstybė ir pilietinė valstybė“, kuriame apibrėžtos veiksmų gairės, kaip sukurti trokštamą pilietinę valstybę, kurioje teisė būtų taikoma visiems. Galiausiai valdžios institucijos paskelbė 2016–2025 m. visapusišką nacionalinį žmogaus teisių planą ir vėliau Teisingumo ministerijos parengtą vykdomąjį planą.

2016 m. kovo mėn. ES delegacija organizavo apskritojo stalo diskusiją su pilietinės visuomenės organizacijomis ir valstybėmis narėmis lyčių lygybės klausimais.

Artimiausiems metams nustatyti penki ES prioritetai: nuomonės ir saviraiškos laisvė; teisinė valstybė ir kankinimas; mirties bausmė, moterys bei lytis ir pilietinė visuomenė ir susirinkimų bei asociacijų laisvė.

ES toliau dalyvavo diskusijose žmogaus teisių ir demokratijos klausimais su Jordanija įvairiais formatais, įskaitant Asociacijos komitetą (2016 m. liepos mėn.) ir Žmogaus teisių pakomitetį (2016 m. spalio mėn.). ES akcentavo, kad geriausias priešnuodis prieš radikalizaciją – atvira visuomenė, kurioje gerbiamos žmogaus teisės ir pagrindinės laisvės.

Kalbant apie mirties bausmę, lapkričio mėn. ES paskelbė demaršą, kuriuo raginama atnaujinti moratoriumą. Nors teisingumo ministras pareiškė esantis pasirengęs mirties bausmės klausimą labiau suderinti su tarptautiniais standartais, dviem nuteistiems nusikaltėliams Jordanijos teismai paskelbė mirties bausmės nuosprendį.

2016 m. gruodžio mėn. ES ir Jordanijos asociacijos taryba patvirtino partnerystės prioritetus ir pridėtą susitarimą. Vienas iš trijų prioritetų – „Demokratinio valdymo, teisinės valstybės ir žmogaus teisių stiprinimas“.

Tą patį mėnesį ES ir kelios valstybės narės parėmė žmogaus teisių kino festivalį „Karama“ ir susijusią veiklą. Vykdydama kampaniją „#EU4HumanRights“ (ES už žmogaus teises), ES delegacija sukūrė nemažai vaizdo įrašų, kuriuose minimi kai kurie žmogaus teisių prioritetai, nustatyti Jordanijos atveju.

Visus metus ES teikė didelę paramą pabėgėliams iš Sirijos Jordanijoje. Visos ES vietos koordinavimo darbo grupės reguliariai svarstė pabėgėlių iš Sirijos padėtį, visų pirma tų, kurie atsidūrė

□ „niekieno žemėje“ t

veiksmams daug dėmesio buvo skiriama ir saugumo padėčiai „niekieno žemėje“, kad partneriai galėtų atnaujinti humanitarinės pagalbos pastangas. Žmogaus teisių darbo grupei suteikta naujausia informacija apie darbuotojų migrantų ir ypač sirų teises, atsižvelgiant į Jordanijos ir ES susitarimą. Daugiausia dėmesio skirta sunkumams, su kuriais pabėgėliai iš Sirijos susiduria norėdami gauti leidimus dirbti, ir priemonėms, kurias Jordanija turėtų įgyvendinti, kad įvykdytų ES ir Jordanijos susitarime priimtus įsipareigojimus (iki 2018 m. pabaigos sukurti 100 000 darbo vietų) ir visapusiškai pasinaudotų galimybėmis, suteiktomis supaprastinus kilmės taisykles (2016 m. liepos mėn. priimtu sprendimu).

Galiausiai, atsižvelgiant į tai, kad Jordanijos įsipareigojimas skatinti religijų įvairovę yra svarbus ES, Jordanija buvo pasirinkta kaip šalis, kurioje vykdoma pirmoji naujai paskirto specialiojo pasiuntinio religijos ar tikėjimo laisvės propagavimo klausimu Jono Figelio misija. Spalio mėn. specialusis pasiuntinys apsilankė šalyje ir patvirtino, kad ES yra pasirengusi padėti Jordanijai kovoti su religiniu ekstremizmu ir sustiprinti tradicinę Jordanijos – takaus islamo gynėjos – vaidmenį, taip pat darnų sambūvį su krikščioniais ir kitomis religinėmis bei etninėmis bendruomenėmis.

2016 m. ES toliau teikė finansinę paramą projektams, finansuojamiems Europos kaimynystės priemonės (EKP), Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP) ir priemonės, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos (IcSP), lėšomis.

2016 m. sudarytos sutartys dėl 16 projektų (įskaitant rinkimų stebėjimo misiją), kuriais pirmiausia siekiama sustiprinti pilietinės visuomenės bei žiniasklaidos ir Nacionalinio žmogaus teisių centro pajėgumą, remti demokratinį valdymą, stiprinti vaikų apsaugą ir skatinti moterų įgalėjimą.

Jordanija yra prisijungusi prie daug tarptautinių žmogaus teisių konvencijų. Ji nėra prisijungusi prie Konvencijos dėl visų asmenų apsaugos nuo priverstinio dingimo, Tarptautinės konvencijos dėl visų darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos ar Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto Antrojo fakultatyvinio protokolo mirties bausmei panaikinti.

Dėl to, kad su terorizmu susijusios bylos nagrinėjamos Valstybės saugumo teisme, esama priežasčių susirūpinti, ar įgyvendinama teisė į teisingą bylos nagrinėjimą. Žmogaus teisių gynėjai ir NVO toliau praneša apie kankinimo ir netinkamo elgesio policijos ir valstybės saugumo įstaigose atvejus. Pastaraisiais metais nuolat blogėjo Jordanijos reitingas pagal Pasaulio ekonomikos forumo Pasaulinį lyčių nelygybės indeksą (140 vieta iš 145).

Libano Respublika

Nepaisant ilgo institucinės aklavietės laikotarpio (pasibaigusio 2016 m. spalio 31 d. išrinkus Prezidentą M. Aouną) ir didžiulio Sirijos konflikto poveikio šiai šaliai, Libane buvo tam tikrų teigiamų pokyčių žmogaus teisių apsaugos srityje, pavyzdžiui, sukurta Nacionalinė žmogaus teisių komisija ir sėkmingai surengti savivaldos rinkimai. Naujame ES ir Libano susitarime Libanas įsipareigojo pagerinti pabėgėlių gyvenimo sąlygas. Vis dėlto Libano rezultatai šioje srityje yra mišrūs ir ši šalis ne visada atitiko reikiamus tarptautinius apsaugos standartus; pavyzdžiui, daugelio pabėgėlių padėtis tapo neteisėta dėl per didelio gyvenamosios vietos mokesčio – 200 USD. Be to, panašu, kad nemažai Baudžiamosios atsakomybės už garbės ir orumo įžeidimą įstatymu grindžiamų teismo bylų yra toliau nagrinėjamos siekiant pakenkti saviraiškos laivei, o ypatingą susirūpinimą kelia ribotos teisės į teisingą bylos nagrinėjimą garantijos.

Pagrindinės sritys, kurioms ES Libane skyrė daugiausia dėmesio, iš esmės buvo saviraiškos laivė, kova su kankinimu ir netinkamu elgesiu, mirties bausmė, baudžiamosios bylos karo tribunoluose ir galimybė pabėgėliams ir migrantams naudotis pagrindinėmis teisėmis, kad jiems būtų užtikrintos deramos gyvenimo sąlygos. Be to, daug dėmesio skirta moterų ir vaikų teisėms, taip pat žmogaus teisių pažeidimams kalėjimuose ir ilgiems kardomojo kalinimo laikotarpiams.

Vyriausybės institucijos vis dar silpnos – jų skaidrumas ir efektyvumas yra nedidelis ir jos ypač pasižymi korupcija, kaip išryškėjo per 2015 m. atliekų surinkimo krizę. Viltys dabar sutelktos į tai, kad naujai suformuota Nacionalinės santarvės vyriausybė kovos su korupcija, kaip įsipareigota pirmajame vyriausybės pareiškimе.

2016 m. gegužės mėn. sėkmingai surengti savivaldos rinkimai. ES aktyviai rėmė šį procesą vykdant Jungtinių Tautų vystymosi programos Paramos rinkimams Libane projektą, pagal kurį buvo teikiama techninė pagalba Vidaus reikalų ministerijai, ir teikdama paramą pilietinės visuomenės pastangoms stebėti rinkimus. ES ir ES valstybių narių diplomatai lankėsi balsavimo punktuose ir tiesiogiai stebėjo šį procesą visais keturiais rinkimų etapais. ES parama ir pagalba ne tik labai prisidėjo prie sėkmingo savivaldos rinkimų organizavimo – tokiu būdu taip pat buvo patvirtintas ES pasitikėjimas Libano gebėjimu surengti laisvus ir sąžiningus parlamento rinkimus (šiuos rinkimus numatyta surengti 2017 m. gegužės mėn.). ES pasiūlė Libanui tolesnę savo paramą siekiant dar labiau pagerinti rinkimų procesus, be kita ko, remiantis ankstesnėmis rinkimų stebėjimo misijų rekomendacijomis, kad būtų užtikrinti skaidresni, patikimesni ir įtraukesni rinkimai: nepriklausoma rinkimų komisija, iš anksto atspausdinti rinkimų biuleteniai, teisės aktai, kuriais siekiama padidinti moterų dalyvavimo rinkimuose mastą, ir rinkimų teisės amžiaus sumažinimas iki 18 metų (teisinės atsakomybės amžius). Vis dėlto vyrų ir moterų dalyvavimo savivaldos rinkimuose pusiausvyra buvo nepakankama.

2016 m. spalio mėn. parlamentas priėmė įstatymą, kuriuo įsteigiamas Nacionalinis žmogaus teisių institutas (tai buvo viena iš visuotinio periodinio vertinimo rekomendacijų); juo numatoma sukurti Nacionalinį prevencinį mechanizmą, kad būtų tiriamas ir stebimas kankinimo naudojimas ir netinkamas elgesys sulaikymo vietose. Naujoji 2016 m. gruodžio 18 d. suformuota Nacionalinės santarvės vyriausybė pirmą kartą apima Valstybinę žmogaus teisių ministeriją ir Moterų reikalų ministeriją, o Generalinio saugumo direktorate įkurtas žmogaus teisių departamentas.

Padedant JT vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biurui (OHCHR), Libano Generalinio saugumo direktoratas priėmė elgesio kodeksą. Teigiamas žingsnis siekiant nediskriminavimo buvo tai, kad panaikintas Baudžiamojo kodekso straipsnis, pagal kurį buvo leidžiama atsiimti kaltinimus ir paskirti baudas tais atvejais, kai žagintojas vesdavo auką.

2016 m. ES ir Libanas vedė derybas dėl partnerystės prioritetų bei susitarimo ir susitarė dėl jų. Žmogaus teisių apsauga buvo svarbus aspektas tiek diskusijose, tiek galutiniame sutartame tekste. Susitarime pabėgėlių teisių apsauga yra svarbi Libano įsipareigojimų dalis.

ES ir Libano Žmogaus teisių, demokratijos ir valdymo pakomitečio posėdyje (2016 m. gegužės mėn., Briuselis) susitarta dėl 12 praktinių išvadų sąrašo; tikimasi, kad šių išvadų bus laikomasi. Prie jų pridėtas ES susirūpinimą keliančių teismo bylų sąrašas. Prieš pirmiau minėtą posėdį ir po jo, pasitelkdama ES delegaciją, ES palaikė ryšius centrinių būstinių lygmeniu Briuselyje ir Beirute su įvairiais pilietinės visuomenės suinteresuotaisiais subjektais žmogaus teisių srityje. Beirute anksčiau (balandžio mėn.) surengtame *ES ir Libano Teisingumo ir vidaus reikalų pakomitečio* posėdyje ES taip pat pasinaudojo galimybe išreikšti svarbias idėjas pagrindinių žmogaus teisių apsaugos srityje.

ES reguliariai palaikė ryšius su UNHCR, o ES delegacija dalyvavo reguliariuose UNHCR informaciniuose susitikimuose, ypač dėl naujos statuso patvirtinimo sistemos, kurią Libano socialinių reikalų ministerija rengia perkeltųjų asmenų iš Sirijos atžvilgiu ir kuria siekiama pakeisti esamą UNHCR pabėgėlio statusą. Nėra aišku, ar naujoji vyriausybė toliau vykdys šią iniciatyvą.

ES delegacija surengė kelis teminius konsultavimosi susitikimus su pilietinės visuomenės organizacijomis – jos pradėjo šiuose susitikimuose labai aktyviai dalyvauti.

Reguliarūs ryšiai su Libano valdžios institucijomis taip pat palaikomi siekiant užtikrinti, kad įgyvendinant ES ir Libano kovos su terorizmu veiksmų gaires būtų laikomasi žmogaus teisėmis grindžiamo požiūrio.

ES delegacija ir ES valstybės narės, bendradarbiaudamos su NVO, atidžiai stebi keletą svarbių nagrinėjamų bylų, susijusių su žmogaus teisių gynėjais, visų pirma tas, kurios yra susijusios su saviraiškos laisve ir piktnaudžiavimu įstatymu dėl garbės ir orumo įžeidimo. *Manal Assi bylos* atveju ES delegacija surengė kontaktinių asmenų žmogaus teisių klausimu posėdį dalyvaujant NVO, kurios aktyviai pasisako už tai, kad būtų pateikta apeliacija dėl Baudžiamojo teismo sprendimo, pagal kurį vyrui, nuteistam už savo žmonos nužudymą ją mušant, sumažinta bausmė – paskirta penkerių metų laisvės atėmimo bausmė remiantis Baudžiamojo kodekso 252 straipsniu, kuriuo netiesiogiai pateisinamas nužudymas dėl garbės.

Lapkričio mėn. Beirute vykstant ES programavimo misijai nemažai pilietinės visuomenės suinteresuotųjų subjektų primygtinai ragino ES aktyviau pasisakyti už tai, kad Libano vyriausybė būtų patraukta atsakomybėn už žmogaus teisių pažeidimus. Daugelis jų pareiškė susirūpinimą dėl to, kad ES įtaka šioje srityje silpnėja dėl jos rūpinimosi pabėgėlių krize.

2016 m. ES delegacija įvairiais veiksmais propagavo mirties bausmės panaikinimą ir ėmėsi demaršo siekdama, kad ES prioritetai būtų pristatyti Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos Trečiajame komitete. Tarptautinės kovos su mirties bausme dienos proga ES ambasadorius paskelbė pareiškimą, ragindamas valdžios institucijas priimti įstatymą, kuriuo būtų patvirtintas esamas moratoriumas siekiant panaikinti mirties bausmę.

2016 m. ES toliau teikė finansinę paramą projektams, kuriais, taikant įvairias priemones, remiamos žmogaus teisės. Pagal 2016 m. metinę veiksmų programą ES patvirtino naują programą „Pažanga Libane nepilnamečių ir baudžiamosios justicijos srityse“, kuria siekiama stiprinti nepilnamečių justiciją ir užtikrinti apsaugotą aplinką vaikams, vadovaujantis tarptautiniais standartais. ES delegacija Libane šiuo metu administruoja iš viso 31 dotaciją žmogaus teisių srityje.

Pilietinės visuomenės organizacijos iš viso įgyvendino aštuonis projektus EDŽTRP lėšomis. Šiais projektais pirmiausia teikiama parama iniciatyvoms, kuriomis siekiama skatinti laikytis teisės į teisingą bylos nagrinėjimą, be kita ko, panaikinti karinę jurisdikciją civilių gyventojų atžvilgiu. Be to, buvo toliau remiama kankinimo prevencija ir pagalba aukoms, taip pat sulaikymo sąlygų gerinimas. Parama žmogaus teisių srityje buvo teikiama ir pagal įprastą dvišalės paramos finansinį paketą (EKP) – nemažai pagal jį vykdomų veiksmų yra susiję su visuotinio periodinio vertinimo proceso vykdymu ir įkalinimo įstaigų sistemos reforma, taip pat žodžio laisve.

Kita veikla daugiausia dėmesio skiriama teisminių institucijų nepriklausomumui, teisinei pagalbai, saviraiškos laisvei, rinkimų reformai, pabėgėlių ir darbuotojų migrantų teisėms ir galimybei pabėgėliams bei pažeidžiamoms priimančiosioms bendruomenėms naudotis tam tikromis pagrindinėmis teisėmis. Šiais projektais daromas poveikis stiprinant Libano demokratiją ir pabėgėlių gyvenimo sąlygas.

Nepaisant daugelio iššūkių, su kuriais susiduria Libanas, jis pademonstravo, kad yra įsipareigojęs bendradarbiauti pagal tarptautinius žmogaus teisių mechanizmus. Vis dėlto į 2010 m. ir 2016 m. Libanui pateiktas periodinio vertinimo proceso rekomendacijas dar nėra visapusiškai atsižvelgta ir Libanas dar nėra sukūręs nacionalinio komiteto, kuris jas įgyvendintų.

Libanas priėmė specialųjį pranešėją religijos laisvės klausimais; jo rekomendacijos šiuo metu svarstomos.

Kalbant apie sutartimis įkurtus organus, 2016 m. birželio mėn. Libanas pateikė ataskaitą dėl Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto (ICCPR). Jis svarsto galimybę įsteigti nacionalinį organą, kuriam būtų pavesta rengti visas ataskaitas pagal JT mechanizmus, įskaitant visuotinį periodinį vertinimą, ir skatinti ministerijų bendradarbiavimą, susijusį su JT ataskaitomis.

Svarbiausi iššūkiai žmogus teisių srityje Libane tebėra kankinimo ir savavališko sulaikymo prevencija, administracinis sulaikymas, sąlygų kalėjimuose suderinimas su tarptautiniais standartais, mirties bausmės panaikinimas, moterų ir vyrų lygybės propagavimas, pabėgėlių gyvenimo sąlygų gerinimas, migrantų ir kitų pažeidžiamų grupių apsauga ir kova su diskriminacija. Tai, kad įstatymais dėl garbės ir orumo įžeidimo varžoma saviraiškos laisvė, ir ypač tai, kad kariniuose teismuose vykdomas vyriausybę ar jos institucijas kritikavusių asmenų teisminis persekiojimas, kelią nerimą ir taip pat didina pavojų, kad bus daromi kiti žmogaus teisių pažeidimai. Libanui nepavyko įvykdyti įstatymais nustatytų reikalavimų pagerinti sulaikymo sąlygas ir sąlygas įkalinimo įstaigose, todėl padidėjo žmogaus teisių pažeidimų tikimybė.

Siekiant išvengti *de jure* ir *de facto* diskriminacijos dėl lyties, būtina užtikrinti didesnę moterų dalyvavimą politikoje ir priimti įstatymą dėl civilinės būklės. Taip pat būtina panaikinti Baudžiamojo kodekso nuostatas, kuriomis diskriminuojamos moterys, ir panaikinti diskriminaciją prieš moteris, kiek tai susiję su jų pilietybės perdavimu jų vaikams. Dar nepriimti teisės aktai, kuriais būtų įvykdyti Libano įsipareigojimai pagal JT konvenciją prieš kankinimą ir Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą fakultatyvų protokolą.

Norėdami pasinaudoti pagrindinėmis teisėmis su diskriminacija susiduria ne tik pabėgėliai iš Sirijos, bet ir kitų kategorijų gyventojai, pavyzdžiui, palestiniečiai, pabėgėliai iš Libano ir darbuotojai migrantai, įskaitant namų ūkio darbuotojus. Ypač svarbi yra „teisė turėti teises“, t. y. galimybė gauti dokumentus, įrodančius tapatybę ir teisėtą buvimą, taip pat gyventojų statusą, kad būtų galima teikti skundus nebijant sulaikymo ar priverstinio išsiuntimo (be kita ko, šiuo tikslu turi būti panaikintos rėmimo ir „kafalos“ sistemos).

Sirijos Arabų Respublika

Einant šeštiesiems konflikto metams padėtis Sirijoje yra baisi. ES smerkia visų Sirijos konflikto šalių, visų pirma Sirijos režimo ir į JT sąrašą įtrauktų teroristinių organizacijų, vykdomus nuolatinius sistemingus, plačiai paplitusius ir šiurkščius žmogaus teisių pažeidimus ir visus tarptautinės humanitarinės teisės pažeidimus, dokumentuotus JT įgaliotos *Nepriklausomos tarptautinės tyrimų Sirijos Arabų Respublikoje komisijos*.

ES tikslai žmogaus teisių ir demokratijos srityje pakartoti 2016 m. gegužės ir spalio mėn. Tarybos išvadose, kuriomis palaikomas politinis krizės sprendimas remiantis 2012 m. Ženevos komunikatu ir atitinkamomis JT ST rezoliucijomis.⁶⁰

Visi tie, kurie yra atsakingi už tarptautinės teisės, visų pirma tarptautinės humanitarinės teisės ir žmogaus teisių teisės pažeidimus (kai kurie iš jų gali būti laikomi karo nusikaltimais arba nusikaltimais žmoniškumui), turi būti patraukti atsakomybėn, įskaitant tuos, kurie vykdo nusikaltimus prieš religines, etnines ir kitokias grupes bei mažumas. Nebaudžiamumas už tokius nusikaltimus yra netoleruotinas, todėl ES toliau remia pastangas rinkti įrodymus, kad ateityje būtų galima imtis teisinių veiksmų. ES primena, jog yra įsitikinusi, kad padėtis Sirijoje klausimas turėtų būti perduotas Tarptautiniam baudžiamajam teismui, ir dar kartą ragina JT Saugumo Tarybą imtis veiksmų šiuo klausimu. ES ir jos valstybės narės siekė išnagrinėti galimybes imtis suderintų veiksmų, be kita ko, per JT Generalinę Asamblėją; galiausiai 2016 m. gruodžio mėn. Generalinė Asamblėja priėmė rezoliuciją, kuria įsteigiamas *tarptautinis, nešališkas ir nepriklausomas pagalbos tiriant Sirijos Arabų Respublikoje nuo 2011 m. kovo mėn. įvykdytus pačius sunkiausius nusikaltimus pagal tarptautinę teisę ir vykdant už juos atsakingų asmenų baudžiamąjį persekiojimą mechanizmas*.

ES tęsė dialogą su pilietinės visuomenės organizacijomis ir žmogaus teisių aktyvistais siekdama remti jų pastangas padėti Sirijos gyventojams ir priversti atsakyti už valstybės ir nevalstybinių suinteresuotųjų subjektų šalyje įvykdytus nusikaltimus. Pagal *Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę* finansuojamos kai kurios pilietinės visuomenės organizacijos, propaguojančios žmogaus teises ir remiančios žmogaus teisių gynėjus.

⁶⁰ 2016 m. gegužės 23 d. Tarybos išvados dėl Sirijai ir Irakui, taip pat „Da'esh“ keliamos grėsmės klausimui skirtos ES regioninės strategijos (dok. 9105/16) ir 2016 m. spalio 17 d. Tarybos išvados dėl Sirijos.

2016 m. Europos Parlamentas priėmė kelias rezoliucijas, kuriomis atkreipiamas dėmesys į padėtį Sirijoje.⁶¹

ES pritarė JT žmogaus teisių tarybos ir JT GA Trečiojo komiteto rezoliucijoms dėl Sirijos, kuriose pasmerktas smurto šalyje eskalavimas, vamzdinių bombų ir cheminių ginklų naudojimas Sirijos valdžios institucijų sprendimu ir ginkluotų ekstremistinių grupuočių vykdomi žmogaus teisių pažeidimai, o konflikto šalys paragintos laikytis savo įsipareigojimų pagal tarptautinę humanitarinę teisę ir užtikrinti netrukdomą prieigą pagalbos organizacijoms Sirijoje.

ES toliau taikė ribojamąsias priemones (naftos ir naftos produktų prekybos draudimą, finansinių sandorių draudimą ir t. t.) Sirijos atžvilgiu ir reguliariai nustatydavo naujas sankcijas fiziniams asmenims ir subjektams, įskaitant karinius ir saugumo pareigūnus, atsakingiems už smurtą ir represijas Sirijoje.

Libija

Libija vis dar išgyvena sudėtingą politinį pereinamąjį procesą. Atstovų Rūmai vis dar nepatvirtino Nacionalinės santarvės vyriausybės, kaip numatyta 2015 m. gruodžio 17 d. Schirate (Marokas) pasirašytame Libijos politiniame susitarime. Nors Konstitucijos rengimo asamblėja darbą jau baigė, neaišku, ar galės būti surengtas referendumas dėl Konstitucijos, ir jeigu taip, kada. Daugelyje šalies vietų vis dar susiduriama su smurtinių susidūrimų ir teroristinių išpuolių grėsme. Todėl 2016 m. žmogaus teisių padėtis Libijoje toliau blogėjo.

⁶¹ Tai, be kita ko, 2016 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl padėties Sirijoje (2016/2933(RSP), 2016 m. spalio 6 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl Sirijos (2016/2894(RSP) ir 2016 m. balandžio 12 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl padėties Viduržemio jūros regione ir poreikio nustatyti holistinį ES požiūrį į migraciją (2015/2095(INI).

Libijos gyventojai kenčia nuo ginkluotų grupuočių lygiagrečiai veikiančių struktūrų – jos toliau nebaudžiamos vykdo žmogaus teisių pažeidimus. Visų konflikto šalių ginkluotos grupuotės vykdo žmogaus teisių pažeidimus, įskaitant tiesioginius puolimus be atrankos prieš civilius gyventojus ir civilinę infrastruktūrą, neteisėtus žudymus, kankinimus ir netinkamą elgesį neteisėtuose sulaikymo centruose, savavališko sulaikymo atvejus, pagrobimus, priverstinį dingimą ir priverstinį perkėlimą. Ginkluotos grupuotės toliau grobia civilius gyventojus dėl jų giminystės ryšių, tapatybės arba faktinės ar įsivaizduojamos politinės priklausomybės. Žmogaus teisių pažeidimai buvo itin šiurkštūs ir plačiai paplitę ISIS kontroliuojamuose rajonuose – pranešama, kad juose buvo vykdomi savavališki nužudymai, masinės žudynės, kankinimai, savavališki sulaikymai, priverstinės santuokos ir vaikų santuokos.

Teismų sistema tebėra struktūriškai silpna ir patiria ginkluotų nereguliarių karinių pajėgų spaudimą. Teismų nuosprendžiai ne visada vykdomi efektyviai, o laikotarpiu po revoliucijos Libijoje apskritai klesti neteisėtumas. Dėl nederamo spaudimo ir išpuolių prieš teismų sistemos suinteresuotuosius subjektus (prokurorus, teisėjus ir advokatus) labai kliudoma pasinaudoti teise kreiptis į teismą po atitinkamų įvykių. Dėl to, kad apgadintos teismų patalpos, dirba mažiau teismų. Dėl sąlygų teisminėse institucijose dar labiau padidėjo korupcijos šalyje lygis. 2016 m. Libija užėmė 170-ą vietą pagal organizacijos „Transparency International“ korupcijos suvokimo indeksą.

Kadangi nereguliarios karinės pajėgos turi daug galios, institucijų pastangos užtikrinti teisės vykdymą dažnai suvaržomos. Organizacija „Human Rights Watch“ pranešė, kad tūkstančiai kalėjimuose laikomų žmonių yra savavališkai sulaikyti ilgam laikui, patiria kankinimus ir kitokį netinkamą elgesį. Migrantų, pabėgėlių ir šalies viduje perkeltų asmenų padėtis toliau kelia ypač didelį susirūpinimą.

Kaip minima 2016 m. humanitarinių reikmių apžvalgoje (10 psl.), 2016 m. šalies viduje perkeltų asmenų skaičius Libijoje sumažėjo iki 313 000 asmenų – iš jų maždaug 140 000 buvo rytinėje dalyje, 151 000 – vakarinėje dalyje ir 22 000 – pietinėje dalyje. Buvo įvertinta, kad iš šių šalies viduje perkeltų asmenų pagalbos reikėjo 241 000 asmenų. Dauguma iš šių šalies viduje perkeltų asmenų buvo aptikti didžiuosiuose miestuose, įskaitant Bengazį, Misratą ir Tripolį. Teigiama, kad 2016 m. šalies viduje perkeltiems asmenims labiausiai reikėjo materialinės pagalbos, pastogės, medicininės paramos ir maisto. Buvo įvertinta, kad 2016 m. šalyje buvo maždaug 357 259 migrantai ir pabėgėliai, iš kurių, kaip nustatyta, 295 652 asmenims labai reikėjo pagalbos. Tebegresia pavojus, kad jie bus laikomi neribotą laiką oficialiuose migrantų sulaikymo centruose ir vietos nereguliarių karinių pajėgų grupuočių valdomuose centruose. Sąlygos šiuose centruose itin nesaugios, jie perpildyti, juose yra tik labai ribota galimybė naudotis teisine apsauga, gauti maisto, naudotis sanitarijos priemonėmis ar sveikatos priežiūros paslaugomis arba tokios galimybės visai nėra, be to, juose vykdomi smurtiniai išpuoliai, žaginama, vyksta turto prievartavimas ir išnaudojama. 2016 m. tarptautinėms organizacijoms buvo suteikta ribota galimybė patekti į kai kuriuos oficialius centrus, tačiau nereguliarių karinių pajėgų valdomi neformalūs centrai iš esmės tebėra neprieinami humanitarinėms organizacijoms. Libija tebėra pagrindinė tranzito šalis, per kurią į ES, visų pirma centrinės Viduržemio jūros regiono dalies maršrutu, patenka prekybos žmonėmis aukos; Tarptautinės migracijos organizacijos (TMO) duomenimis, iš 11 000 nigeriečių moterų ir mergaičių, patekusių į Italiją 2016 m., 80 proc. yra prekybos žmonėmis seksualinio išnaudojimo tikslu aukos Europos Sąjungoje.

Libijos teisėje nepakankamu mastu draudžiamas smurtas šeimoje, o jos įstatymais dėl asmeninio statuso toliau diskriminuojamos moterys, ypač kiek tai susiję su santuoka, santuokos nutraukimu ir paveldėjimu. Tos pačios lyties asmenų santykiai yra uždrausti ir už juos baudžiama iki penkerių metų laisvės atėmimo bausme.

Daugelis konflikto šalių vykdė išpuolius prieš pilietinės visuomenės organizacijas. 2016 m. Pilietinės visuomenės komisija paskelbė taisykles, kuriomis griežtai apribojama vietos ir tarptautinių pilietinės visuomenės organizacijų veikla. Pilietinės visuomenės komisijos valdyba nustatė daug apribojimų, taikomų tarptautinių nevyriausybinų organizacijų darbui Libijoje, ir pradėjo jį kontroliuoti.

Organizacija „Žurnalistai be sienų“ pranešė, kad 2016 m. nužudyti du žurnalistai. Kalbant apie 2016 m. pirmą pusmetį, Libijos spaudos laisvės centras nagrinėja septynis žmogžudysčių ir pasikėsinimo nužudyti atvejus ir 48 atvejus, susijusius su priverstiniu dingimu, žmonių grobimu, savavališku sulaikymu, fizine agresija, grasinimais ir žodine agresija, suėmimu ir laikinu sulaikymu, neteisingu žurnalistų atleidimu ir jų darbo cenzūra. 2016 m. Libija užėmė 164-ą vietą pagal organizacijos „Žurnalistai be sienų“ pasaulio spaudos laisvės indeksą.

2016 m. gegužės mėn. Misratos ir Tavergos savivaldybės pasiekė susitarimą, pagal kurį, be kita ko, įsteigiamas komitetas, kuris lankysis kalėjimuose Misratos mieste. Tačiau dar nėra parengtas konkretus planas dėl Tavergos gyventojų, kurie perkelti nuo 2011 m. rugpjūčio mėn., grįžimo.

Nepaisant iššūkių, su kuriais susiduriama dėl to, kad vietoje nėra vykdoma tarptautinė ar ES veikla, ES toliau diskutavo žmogaus teisių klausimu su Libijos valdžios institucijomis ir Libijos pilietinės visuomenės atstovais. ES delegacija aktyviau koordinavo veiksmus žmogaus teisių klausimais su ES valstybėmis narėmis ir tarptautinėmis organizacijomis. 2016 m. spalio mėn. buvo pradėtas organizacijos „JT Moterys“ vykdomas ES lėšomis finansuojamas tyrimas dėl finansinės įtraukties, ekonominės plėtros ir moterų, kuriame įtrauktas konkretus skyrius apie Libiją (Libijos padėties lyčių srityje profilis).

Žmogaus teisių gynėjai tapo vienu pagrindinių ginkluotų grupuočių taikinių. 2016 m. ES toliau rėmė žmogaus teisių gynėjus ir pradėjo EDŽTRP lėšomis finansuojamą projektą, kurio tikslas – sustiprinti Libijoje žmogaus teisių srityje dirbančių NVO pajėgumus.

Bendrą ES bendradarbiavimo strategiją Libijoje sudarė dvi kryptys: parama Libijos politiniam susitarimui, Nacionalinės santarvės vyriausybei ir vietos valdžios institucijoms stiprinant institucijas ir projektų, kurie būtų tiesiogiai naudingi pažeidžiamiems migrantams, šalies viduje perkeltiems asmenims ir pabėgėliams, taip pat priimančiosioms bendruomenėms, įgyvendinimas. Pavyzdžiui, pagal Regioninės plėtros ir apsaugos programą buvo pradėti projektai siekiant teikti tiesioginę pagalbą Libijoje esantiems ar jos pakrantėje išlaipintiems migrantams, pabėgėliams ir prieglobsčio prašytojams, atrinktų sulaikymo centrų atstatymui ir Libijos pakrančių apsaugos pajėgų mokymui procedūrų, taikomų po migrantų išlaipinimo, klausimais.

Keliais pereinamiesiems procesams skirtais projektais daugiausia dėmesio skiriama vietos valdymui siekiant gerinti savivaldybių tarybų gebėjimą valdyti ir teikti tinkamas paslaugas, taip pat didinti Libijos pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimą politiniuose procesuose ir vietos reikaluose. Žiniasklaidos sektoriuje įgyvendinamas projektas „Žiniasklaida Libijoje“, pagal kurį toliau rengiami specialistų mokymai žurnalistų etikos ir reporterio darbo priešiškoje aplinkoje bei krizių zonose klausimais.

Siekiant atsižvelgti į skubiausiai tenkintinus Libijos gyventojų poreikius, keliais projektais siekiama pagerinti sveikatos priežiūros prieinamumą, galimybę gauti išsilavinimą ir veiksmingiau kovoti su smurtu dėl lyties. Sulaikymo centruose ir priimančiojoje bendruomenėje esantiems migrantams teikiama tiesioginė pagalba, užtikrinama jų apsauga ir teikiamos pagrindinės sveikatos priežiūros paslaugos. Libijoje užstrigusiems migrantams, kurie nori sugrįžti į savo šalį, siūloma savanoriška repatriacija. 2016 m. ES finansavo maždaug 500 migrantų savanorišką grįžimą.

Maroko Karalystė

Per penkerių metų laikotarpį nuo 2011 m. Konstitucijos priėmimo Marokas tęsė veiklą teisėkūros srityje – priimta 15 iš 19 pagrindinių įstatymų, nustatytų Konstitucijoje. 2016 m. spalio 7 d. surengti įstatymų leidžiamosios valdžios rinkimai. Ta proga į Maroką buvo išsiųsta Europos rinkimų ekspertų misija.

2016 m. ES toliau stengėsi bendradarbiauti remdama vyriausybės vykdomas reformas ir toliau rėmė pilietinės visuomenės suinteresuotuosius subjektus. Migrantų teisės, moterų teisės, teisminių institucijų ir pataisos įstaigų sistemos reforma – tai tos pagrindinės sritys, kuriose su ES parama buvo imtasi naujos politikos.

Nors veiksmingas 2011 m. Konstitucijos įgyvendinimas tebėra iššūkis vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu, 2016 m. padaryta didelė pažanga:

- 2016 m. kovo 24 d. priimti pagrindiniai įstatymai dėl Aukščiausiosios teisminių institucijų tarybos ir dėl Teisėjų statuto;
- surengus viešas konsultacijas dėl Baudžiamojo kodekso peržiūros, 2016 m. birželio mėn. Teisingumo ministerija pateikė parlamentui įstatymo projektą; šį projektą šiuo metu svarsto Teisingumo ir žmogaus teisių komitetas;
- kalbant apie pilietinės visuomenės vaidmenį, 2016 m. gegužės 31 d. parlamentas priėmė du pagrindinius įstatymus, susijusius su dalyvaujamąja demokratija, t. y. dėl teisės inicijuoti teisės aktus ir teisės pateikti peticijas;

– kalbant apie valdymą, Marokas oficialiai pradėjo įgyvendinti nacionalinę kovos su korupcija strategiją – 10 programų, kurias sudaro 239 projektai įvairiuose susijusiuose sektoriuose ir įstaigose, sutartinę sistemą. 2016 m. Marokas užėmė 90-ą vietą pagal organizacijos „Transparency International“ paskelbtą korupcijos suvokimo indeksą;

– kalbant apie moterų teises, 2016 m. buvo priimtas įstatymo, kuriuo įsteigiama Lyčių lygybės ir kovos su diskriminacija institucija (APALD), projektas;

– galiausiai, kalbant apie migrantų teises, 2016 m. rugpjūčio mėn. parlamentas priėmė Kovos su prekyba žmonėmis įstatymą; vis dėlto, įstatymai dėl prieglobsčio ir migracijos vis dar rengiami. Be to, 2016 m. Marokas pradėjo antrą neteisėtų imigrantų padėties įteisinimo etapą.

Žmogaus teisių srityje tebėra didelių iššūkių.

Praėjus dvejiems metams po to, kai 2014 m. lapkričio mėn. buvo pateikti aktai siekiant ratifikuoti Jungtinių Tautų konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį fakultatyvų protokolą, nacionalinio prevencijos mechanizmo sukūrimo klausimas vis dar svarstomas ir vis dar pranešama apie įtariamo netinkamo elgesio veiksmus.

Saviraiškos laisvė, asociacijų ir susirinkimų laisvė išlieka pagrindiniais aspektais. 2016 m. Marokas užėmė 131-ą vietą pagal organizacijos „Žurnalistai be sienų“ 2016 m. pasaulio spaudos laisvės indeksą. Kelios temos ir toliau yra ypač opios. Kalbant apie asociacijų ir susirinkimų laisvę, kelios pilietinės visuomenės organizacijos pareiškė susirūpinimą dėl jų steigimo akreditavimo terminų.

Pagal Baudžiamojo kodekso 489 straipsnį homoseksualumas vis dar prilyginamas nusikaltimui. 2016 m. pranešta apie homofobijos atvejus.

Galiausiai, kalbant apie mirties bausmę, įstatymo dėl Baudžiamojo kodekso peržiūros projekte vis dar numatytos nuostatos dėl mirties bausmės taikymo. Marokas toliau *de facto* taiko mirties bausmės moratoriumą.

ES ir Marokas tradiciškai palaikydavo atvirą ir konstruktyvų dialogą demokratijos ir žmogaus teisių klausimais – visų pirma Asociacijos tarybos ir Žmogaus teisių, demokratijos ir valdymo pakomitečio posėdžiuose. Tačiau po 2015 m. gruodžio mėn. priimto teismo sprendimo dėl ES ir Maroko žemės ūkio susitarimo, 2016 m. nebuvo surengta nė vieno Asociacijos tarybos ir Žmogaus teisių, demokratijos ir valdymo pakomitečio posėdžio. ES stengiasi atnaujinti ir sustiprinti dialogą abiem temom.

Svarbi ES finansinės paramos Marokui dalis – parama demokratinėms reformoms ir darniam bei įtraukiam ekonominiam vystymuisi. Didelė šios paramos dalis skiriama kaip parama biudžetui siekiant remti socialines reformas, ekonominės veiklos plėtojimą, valdymo gerinimą, lygybės didinimą, migracijos politikos gerinimą ir teisingumo bei pataisos įstaigų sistemos reformą. ES žino, koks svarbus pilietinės visuomenės vaidmuo demokratizacijos procese, todėl taip pat teikia tiesioginę paramą įvairioms pilietinės visuomenės organizacijoms.

Apskritai vyksta pozityvi teisės aktų sistemos raida – priimta arba baigiama rengti nemažai dokumentų. ES tebėra įsipareigojusi remti reformų procesą veiksmingai įgyvendinant konstitucinius principus.

Vakarų Sachara

Jungtinės Tautos yra įtraukusios Vakarų Sacharą į priklausomų teritorijų sąrašą – dėl jos statuso vis dar vyksta derybų procesas prižiūrint Jungtinėms Tautoms. Todėl yra tebevykdomas JT vadovaujamas procesas, kuriame konflikto šalims padedama siekti teisingo, tvaraus ir visoms šalims priimtino politinio sprendimo, kuris suteiktų Vakarų Sacharos gyventojams apsisprendimo teisę pagal susitarimus, atitinkančius Jungtinių Tautų Chartijoje nustatytus principus ir tikslus. 2016 m. balandžio 29 d. JT Saugumo Taryba priėmė Rezoliuciją 2285 (2016), kuria dar metams pratęsė Jungtinių Tautų misijos dėl referendumo Vakarų Sacharoje (MINURSO) įgaliojimus.

ES ne kartą reiškė susirūpinimą dėl užsitęsusio konflikto ir jo poveikio saugumui, žmogaus teisėms ir regioniniam bendradarbiavimui.

Be to, ES nuolat reiškė paramą JT ir JT ST rezoliucijoms, kuriose šalys raginamos toliau stengtis geriau propaguoti žmogaus teises ir užtikrinti geresnę šių teisių apsaugą Vakarų Sacharoje, taip pat palankiai įvertinta tai, kad sustiprinta Nacionalinė taryba žmogaus teisių komisijų, veikiančių ad Dachloje ir al Ajūne, klausimais.

ES taip pat stebėjo atskirus įtariamų žmogaus teisių pažeidimų atvejus, palaikydama ryšius su pilietinės visuomenės organizacijomis, žmogaus teisių gynėjais, Nacionaline žmogaus teisių taryba ir jos regioniniais biurais.

Alžyro Liaudies Demokratinė Respublika

Aplinkybėmis, kai dėl žemų naftos ir dujų kainų esama finansinių sunkumų, 2016 m. vasario mėn. Alžyras įvykdė konstitucinę reformą, kuria siekta sustiprinti teisinę valstybę ir paskatinti pagrindinių teisių apsaugą. Priimti keli įstatymai šioms nuostatoms įgyvendinti. Vis dėlto kartais praktikoje ir toliau buvo trukdoma naudotis kai kuriomis iš šių teisių – visų pirma susirinkimų laisve ir saviraiškos laisve.

ES parama pilietinei visuomenei tebėra vienas iš pagrindinių prioritetų Alžyre, visų pirma kiek tai susiję su vietos dalyvaujamąja demokratija ir pilietinės visuomenės atsparumu bendruomenių lygmeniu. ES taip pat aktyviai siūlo paramą žmogaus teisių gynėjams, daugiausia pagal temines kryptis. Vis dėlto norint stebėti teismo procesus vis dar reikėjo gauti išankstinį institucijų leidimą. Galiausiai ES taip pat rėmė moterų ir vaikų teisių propagavimą.

2012 m. Asociacijų įstatymas toliau trukdo Alžyre veikti tiek vietos, tiek tarptautinėms asociacijoms. Keli ES partneriai vis dar nėra gavę institucijų leidimo oficialiai užsiregistruoti kaip asociacijos ir todėl negali tinkamai veikti šioje šalyje. Alžyre vis dar taikomi teisės rinktis į susirinkimus apribojimai – sistemingai atsisakoma išduoti leidimus rinktis į susibūrimus. Buvo uždrausti keli asociacijų rengti susibūrimai žmogaus teisių klausimais, o jų organizatoriai buvo suimti ir vėliau paleisti nepateikus kaltinimų.

Alžyras dar nėra visapusiškai įgyvendinęs Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) 87 konvencijos dėl asociacijų laisvės ir teisės jungtis į organizacijas gynimo, kiek tai susiję su nepriklausomų profesinių sąjungų kūrimu. 2016 m. TDO rekomendavo Alžyrai užtikrinti, kad nebūtų trukdoma registruoti nepriklausomas profesines sąjungas, ir grąžinti į ankstesnes pareigas valstybės pareigūnus, kurie buvo atleisti remiantis įtariama diskriminacija prieš profesines sąjungas.

Nepaisant dinamiškos žiniasklaidos aplinkos, Alžyro pastangos užtikrinti pliuralizmą ir spaudos laisvę ne visada sulaukdavo oficialios paramos praktikoje. Tokios administracinės priemonės kaip veiklos licencijų išdavimas žiniasklaidos priemonėms, statybos leidimų išdavimas ar finansavimas reklamos priemonėmis buvo naudojamos darant spaudimą nepriklausomai žiniasklaidai. Nepaisant pastarojo meto konstitucinių pakeitimų, prokurorai ir toliau reikalavo skirti griežtas laisvės atėmimo bausmes už žiniasklaidos srityje daromus pažeidimus. Analogiškai keli tinklaraštininkai buvo apkaltinti garbės ir orumo įžeidimu ir jiems skirtos laisvės atėmimo bausmės. 2016 m. Alžyras užėmė 129-ą vietą pagal organizacijos „Žurnalistai be sienų“ pasaulio spaudos laisvės indeksą.

2016 m. vasario mėn. patvirtinus Konstitucijos peržiūrą įtraukta nemažų patobulinimų, pavyzdžiui, prezidento kadencijų skaičius apribotas iki dviejų, panaikintos laisvės atėmimo bausmės už su žiniasklaida susijusius pažeidimus, sustiprintas teismų nepriklausomumas ir nustatyta, kad kardomasis kalinimas yra išskirtinio pobūdžio. Taip pat paskelbta, kad amazigų kalba yra oficiali Alžyro Respublikos kalba. Patvirtinus Konstitucijos peržiūrą Alžyras priėmė naują rinkimų įstatymą, kuriame atsižvelgta į kai kurias ES rekomendacijas dėl būtinybės padidinti skaidrumą ir atsekamumą. Įsteigta nepriklausoma rinkimų komisija (*Haute Instance Independent pour la Surveillance des Elections*). Taip pat sukurta Žmogaus teisių taryba, o Nacionalinei komisijai socialiniais ir ekonominiais klausimais (CNES) suteiktas konstitucinis statusas. Tas pats pasakytina ir apie Nacionalinę korupcijos prevencijos ir kovos su korupcija įstaigą – 2016 m. rugsėjo mėn. buvo paskirti jos nariai. Tuo pat metu, pagal 2016 m. korupcijos suvokimo indeksą, kurį paskelbė organizacija „Transparency International“, Alžyras užima 108 vietą. Vis dėlto tebelieka abejonių dėl pirmiau minėtų institucijų savarankiškumo ir vis dar neaišku, kaip jos veiks praktikoje.

ES ir Alžyras toliau bendradarbiavo žmogaus teisių klausimais vykdydami politines konsultacijas ir Politinio dialogo, žmogaus teisių ir saugumo pakomitetyje. 2016 m. Alžyro pilietinės visuomenės organizacijoms suteiktas ES finansavimas paveldo ir kultūros srityse, taip pat, vykdamas programas PATRIMOINE ir PAJE, jaunimo ir užimtumo srityse. Daugiau kaip 30 projektų suteiktas ES finansavimas pagal temines kryptis (EDŽTRP ir CSO-LA). Be to, 2016 m. kartu su Vidaus reikalų ministerija patvirtinta nauja programa CARDEL, pagal kurią bus remiamas piliečių dalyvavimas vietos valdyme, taip sukuriant naują galimybę nuolat palaikyti politinį dialogą su valdžios institucijomis. Pagal temines kryptis ES taip pat finansuoja daug įvairių projektų – nuo techninės pagalbos iki vietos asociacijų ir sveikatos priežiūros prieinamumo migrantams gerinimo. Vykdydama Lyčių lygybės veiksmų planą ES toliau remia lyčių srities projektus ir toliau siūlo mokymosi ir gebėjimų stiprinimo galimybes žmogaus teisių gynėjams, visų pirma remdama Alžyro žmogaus teisių apsaugos lygą.

Alžyras bus įvertintas 2017 m. atliekant visuotinį periodinį vertinimą, o ruošdamasi šiam vertinimui ES aktyviai bendradarbiavo su pilietinės visuomenės organizacijomis. Alžyras yra ratifikavęs visas svarbiausias tarptautines žmogaus teisių konvencijas, išskyrus 2000 m. pasirašytą Romos statutą, kuriuo įsteigiamas Tarptautinis baudžiamasis teismas, ir 2007 m. pasirašytą Konvenciją dėl apsaugos nuo priverstinio dingimo. 2016 m. Alžyre pirmą kartą apsilankė JT specialusis pranešėjas teisės į sveikatą klausimais. Tačiau dar neįvyko jau nuo 2011 m. planuojami JT specialiųjų pranešėjų susirinkimų ir asociacijų laisvės klausimais ir kankinimo klausimais vizitai. Alžyras toliau laikosi mirties bausmės moratoriumo.

Siekiant pašalinti toliau esamus trūkumus bus itin svarbu greitai ir veiksmingai įgyvendinti Konstitucijos peržiūrą. Visų pirma reikės priimti papildomų teisės aktų siekiant užtikrinti, kad būtų tinkamai apsaugotos Konstitucijoje garantuotos pagrindinės teisės, įskaitant teisę laisvai rinktis į susirinkimus, burtis į asociacijas ir teisę į saviraiškos laisvę, laikantis visuotinai sutartos Darnaus vystymosi tikslų darbotvarkės iki 2030 m. principų. Tai ypač svarbu kalbant apie Asociacijų įstatymą.

Tuniso Respublika

2016 m. Tunisas padarė pažangą perėjimo prie demokratijos procese, nepaisant sunkumų, su kuriais toliau susidūrė. Pagrindinis principas, kurio turi būti laikomasi propaguojant pagrindines teises ir laisves Tunise, kaip ir anksčiau yra veiksmingas 2014 m. Konstitucijos įgyvendinimas.

Pagrindiniai uždaviniai valdymo srityje buvo susiję su institucijų ir konstitucinių bei nepriklausomų organų kūrimu ir veikimu. Nors Tuniso parlamento veikimas pagerėjo, vis dėlto šios institucijos veiksmingumas buvo apribotas dėl nepakankamų išteklių. Vienas iš sudėtingiausių institucinių uždavinių, su kuriuo susiduria Tunisas – decentralizavimas ir finansiniu bei administraciniu požiūriu nepriklausomų vietos valdžios institucijų kūrimas. Tačiau tai būtina padaryti, be kita ko, siekiant mažinti didėjančius regioninius skirtumus šalyje.

2016 m. buvo vykdomos svarbios reformos, kad būtų galima surengti savivaldos rinkimus, visų pirma Rinkimų įstatymo reforma ir naujo įstatymo dėl vietos valdžios institucijų projekto rengimas. Dėl vėlavimo priimti šiuos naujus teisės aktus savivaldos reikimų data nukelta į 2017 m. Nepriklausomų organų (įskaitant penkis konstitucinius organus), kuriems pavesta remti demokratiją, kūrimas yra pasiekęs skirtingus etapus – iš esmės šioje srityje buvo vėluojama. Jų administracinis ir finansinis nepriklausomumas labai nevienodas ir kai kuriais atvejais esama pavojaus, kad nepakaks lėšų jam užtikrinti. Itin didelį susirūpinimą kelia nuo 2011 m. didėjanti korupcija – taip trukdoma geram valdymui ir pastangoms vykdyti reformas. 2016 m. Tunisas užėmė 75-ą vietą pagal organizacijos „Transparency International“ korupcijos suvokimo indeksą. Pažanga padaryta 2016 m. gruodžio 9 d. priėmus 2016-2020 m. nacionalinę gero valdymo ir kovos su korupcija strategiją ir jos 2017–2018 m. veiksmų planą. Be to, 2016 m. sukurta nauja ministerija, kuri prižiūrės šių užduočių vykdymą. Kita vertus, su įstatymais dėl informatorių apsaugos, neteisėto praturtėjimo ir turto deklaravimo susijusi pažanga lėta, o korupcijos bylos užlaikomos teismuose.

Kalbant apie teisminių institucijų reformą, 2016 m. spalio mėn. išrinkti Aukščiausiosios teisminių institucijų tarybos nariai, tačiau kuriant Konstitucinį Teismą pažangos nepadaryta. Vis dar susiduriama su kliūtimis pereinamajame teisingumo procese, kurį vykdo 2014 m. pabaigoje sukurta „*Instance Vérité et Dignité*“ (Teisingumo ir orumo komisija). Nukentėjusieji pirmą kartą viešai išklausti 2016 m. lapkričio 17–18 d.

Padėtis kalėjimuose tebėra nesaugi, o viena iš pagrindinių problemų – perpildymas. Beveik 6000 kalinių apkaltinti narkotikų vartojimu ir už tai nuteisti. Šiuo metu svarstomas įstatymo dėl esamų teisės aktų, kuriais numatoma mažiausiai vienų metų trukmės laisvės atėmimo bausmė už narkotikų vartojimą, peržiūros projektas.

Toliau kaltinama netinkamu elgesiu ir kankinimais, visų pirma kalėjimuose ir sulaikymo centruose. Tunisas yra pirmoji regiono šalis, kuri 2016 m. sukūrė nacionalinį prevencijos mechanizmą vykdydama savo įsipareigojimus pagal Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą fakultatyvų protokolą (OPCAT), tačiau esama pavojaus, kad nepakaks lėšų jo veikimui užtikrinti, kaip ir kitų nepriklausomų institucijų atveju.

Imtasi svarbių priemonių žmogaus teisių propagavimo ir apsaugos srityje. Parlamentas svarsto naują įstatymo dėl diskriminavimo projektą. Toliau kelia susirūpinimą pagarbos LGBTI asmenų žmogaus teisėms klausimas. Kyla klausimas, ar tai, kad homoseksualūs asmenys yra teisiami remiantis Baudžiamuoju kodeksu (230 straipsnis) ir yra įgyvendinamos Baudžiamojo kodekso nuostatos dėl priverstinių sveikatos tikrinimų, atitinka Konstituciją. Liepos mėn. parlamentui pateiktas įstatymo dėl smurto prieš moteris projektas.

2016 m. kovo mėn. parlamentas priėmė naują įstatymą dėl galimybės susipažinti su informacija. Šiuo įstatymu apibrėžiama Konstitucijos 32 straipsnyje (dėl nuomonės, saviraiškos, informacijos laisvės ir laisvės publikuoti garantavimo) įtvirtinta teisė ir sukurama nepriklausoma institucija; ją kuriant kol kas atsiliekama nuo grafiko. Nepaisant to, kad padaryta ši svari pažanga ir sukurta Nepriklausoma aukščiausioji audiovizualinės komunikacijos institucija (HAICA), žurnalistai ir tinklaraštininkai vis dar persekiojami (visų pirma remiantis Karo tarnybos kodekso 91 straipsniu ir Baudžiamojo kodekso 128 straipsniu, pagal kuriuos vis dar numatytos griežtos laisvės atėmimo bausmės už valdžios institucijų ar karinių institucijų garbės ir orumo įžeidimą). 2016 m. Tunisas užėmė 96-ą vietą pagal organizacijos „Žurnalistai be sienų“ pasaulio spaudos laisvės indeksą.

Tuniso pilietinė visuomenė yra energinga ir įvairi. Pilietinei visuomenei susirūpinimą kelia šiuo metu vykdoma reforma siekiant pakeisti liberalų Įstatyminių dekretų Nr. 88-2011, reglamentuojantį asociacijas.

2016 m. ES visuose savo vedamuose dialoguose ir bendradarbiaudama dar kartą patvirtino remianti Tuniso perėjimą prie demokratijos. 2016 m. rugsėjo 29 d. vyriausiosios įgaliotinės ir Komisijos bendrame komunikate „*ES paramos Tunisui stiprinimas*“ nurodyta, kad geras valdymas yra viena iš konkrečių prioritetinių sričių, kuriose ES teikia didesnę paramą. Tunisas yra vienintelis partneris iš pietinių kaimyninių šalių, su kuriuo ES rengia trišalius dialogus, kuriuose dalyvauja pilietinės visuomenės atstovai, rengiantis pakomitečių posėdžiams ir kitiems dialogams bei deryboms. 2016 m. ši svarbi praktika buvo nuosekliai taikoma.

2016 m. ES toliau teikė finansinę paramą Tuniso perėjimo procesui pagal kelias vykdomas ir naujas sektorių programas, skirtas moterų teisių propagavimui, teisminių institucijų ir pataisos įstaigų sistemų reformai, decentralizavimui, ir įgyvendindama nemažai pilietinei visuomenei skirtų iniciatyvų pagal programą „Parama pilietinei visuomenei“ ir kitas programas bei projektus. Be to, pagal Regioninės plėtros ir apsaugos programą buvo pradėti du projektai, kuriais remiamos Tuniso pastangos migracijos valdymo ir humanitarinės pagalbos srityse siekiant patenkinti pažeidžiamų migrantų poreikius.

Tunisas yra aštuonių iš devynių pagrindinių JT žmogaus teisių srities sutarčių ir visų pagrindinių JT konvencijų šalis. 2016 m. pateikta III ataskaita dėl Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą. Tunisas išrinktas JT žmogaus teisių tarybos nariu 2017–2019 m. kadencijai, o 2017 m. bus atliekamas jo visuotinis periodinis vertinimas.

ES palankiai vertina Tuniso ir Europos Tarybos bendradarbiavimą pasitelkiant ES finansuojamą II Pietų programą ir toliau ragina Tunisą prisijungti prie Europos Tarybos konvencijų ir protokolų.

IV. RUSIJA IR VIDURINĖ AZIJA

Rusijos Federacija

2016 m. bendra žmogaus teisių padėtis Rusijoje ir toliau pasižymėjo tuo, kad buvo nuolat ribojamos pagrindinės laisvės ir varžoma nepriklausoma pilietinė visuomenė. Parlamentas priėmė įstatymus, kuriais didinami teisėsaugos ir saugumo agentūrų įgaliojimai. 2016 m. pabaigoje išryškėjo dar viena ilgalaikė problema – kankinimo naudojimas pataisos įstaigose.

ES prioritetais šioje srityje daugiausia dėmesio skirta Rusijos pilietinės visuomenės organizacijų ir žmogaus teisių gynėjų pajėgumo stiprinimui, taip pat pažeidžiamiausių Rusijos visuomenės sluoksnių, tai yra vaikų, moterų, neįgaliųjų ir čiabuvių bendruomenių, gyvenimo sąlygų gerinimui vykdamas ES finansuojamus projektus.

2016 m. buvo toliau ir vis plačiau įgyvendinami ribojamieji įstatymai – šiais metais taip pat nustatyti nauji represiniai teisės aktai. Metų pabaigoje į Teisingumo ministerijos sudarytą „užsienio agentų“ sąrašą įtrauktų NVO skaičius pasiekė 154, palyginti su 111 NVO 2015 m. pabaigoje. Tarp svarbių organizacijų, prieš kurias 2016 m. imtasi tokių veiksmų, yra ne tik tarptautinė draugija „Memorialas“, bet ir Levados centras (apklausų ir tyrimų organizacija), organizacija „Šiaurės Kaukazo ekologinis stebėjimas“ (aplinkosaugos srities NVO) ir vis daugiau NVO, aktyviai veikiančių socialinių klausimų srityje. Birželio mėn. pradėta byla prieš NVO „Dono moterys“ steigėją Valentiną Čerevatenko – taigi, ji yra pirmas asmuo, kurio atžvilgiu pradėtas tyrimas siekiant iškelti baudžiamąją bylą pagal įstatymą dėl užsienio agentų.

Be to, trys subjektai paskelbti „nepageidaujamomis organizacijomis“ pagal atitinkamą įstatymą (juo uždraudžiama visa tokių organizacijų veikla Rusijoje arba su Rusija); taigi, dabar tokių organizacijų yra septynios ir jos visos susijusios su JAV. Tai, kad lapkričio mėn. buvo laikinai uždarytas organizacijos „Amnesty International“ biuras Maskvoje, yra nepagrįsto gerai žinomos NVO persekiojimo pavyzdys.

Valdžios institucijos toliau riboja susirinkimų laisvę mitinguose ir net vieno asmens rengiamuose piketuose. Kaltinimai kankinimais, kurios paskelbė Ildaras Dadinas, nuteistas ir įkalintas už taikius vieno asmens protestus, vėl atkreipė dėmesį į susirinkimų laisvės apribojimus Rusijoje ir sistemingą kankinimo naudojimą Rusijos pataisos įstaigų sistemoje.

Liepos mėn. Prezidentas V. Putinas pasirašė vadinamąjį Jarovajos teisės aktų dėl kovos su terorizmu ir ekstremizmu rinkinį. Naujosiomis nuostatomis išplėsti teisėsaugos tarnybų įgaliojimai, ypač metaduomenų saugojimo atžvilgiu, ir nustatyta baudžiamoji atsakomybė už turimų žinių apie planuojamą teroristinę veiklą nepranešimą. Rusijos valdžios institucijos traukia žmones baudžiamojon atsakomybėn pareikšdamos kaltinimus nusikalstamu separatizmu ir ekstremizmu, taip pat už internetu išplatintą medžiagą. Vienas iš teismo persekiojimo pagal kovos su ekstremizmu įstatymus simbolių – buvusi Ukrainos bibliotekos Maskvoje direktorė Natalija Šarina; 2016 m. pabaigoje jos teismo procesas buvo dar nepasibaigęs.

2016 m. įsigaliojo įstatymas, kuriuo apribojama žiniasklaidos priklausymo nuosavybės teise užsienio subjektams dalis (nuo 50 % iki 20 %); juo Rusijoje dar labiau apribota žiniasklaidos laisvė. Rugsėjo mėn. nepriklausomas žurnalistas Zhalaudi Gerievas, gerai žinomas dėl savo reportažų apie Čėčėnijos valdžios institucijų daromus pažeidimus, nuteistas trejų metų laisvės atėmimo bausme remiantis abejonių keliančiais kaltinimais narkotikų turėjimu. Jo atvejis yra vienas iš daugelio pasibaisėtinos žmogaus teisių padėties Čėčėnijoje ir žiniasklaidos laisvės apribojimų pavyzdžių.

2016 m. rugsėjo mėn. įvyko parlamento rinkimai; ESBO / Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuro rinkimų stebėjimo misijos vertinimu, jie buvo administruojami skaidriai, tačiau ji nurodė, kad išliko abejonių dėl demokratinių įsipareigojimų, o rinkimų aplinką neigiamai veikė pagrindinių laisvių ir politinių teisių apribojimai, griežtai kontroliuojama žiniasklaida ir vis didesnis pilietinės visuomenės suvaržymas, taip pat trūkumai, susiję su kandidatų registracija ir teisine sistema. ES nepripažino Krymo pusiasalyje surengtų Valstybės Dūmos rinkimų; deputatus iš neteisėtai aneksuoto Krymo Taryba įtraukė į asmenų, kuriems taikomas draudimas keliauti / turto įšaldymas, ES sąrašą.

Nepaisant to, kad kai kurie neteisėtai Rusijoje įkalinti Ukrainos piliečiai, tarp jų – Nadia Savčenko, buvo paleisti į laisvę, Rusijoje vis dar yra daug neteisėtai sulaikytų Ukrainos piliečių.

ES daugkartinėms pastangoms surengti prasmingo formato konsultacijas žmogaus teisių klausimais priešinamasi, ir taip apribojamos ES galimybės žmogaus teisių klausimais tiesiogiai bendrauti su Rusijos valdžios institucijomis.

Vis dėlto ES naudojami visomis kitomis turimomis galimybėmis, įskaitant vyresniųjų pareigūnų susitikimus, tarptautinius forumus (visų pirma JT, ESBO ir Europos Tarybą) ir viešus pareiškimus, kad pareikštų susirūpinimą dėl žmogaus teisių padėties Rusijoje. 2016 m. vyriausioji įgaliotinė ir Komisijos pirmininko pavaduotoja arba jos atstovė spaudai paskelbė kelis pareiškimus šiuo klausimu, taip pat keli tokie pareiškimai paskelbti tarptautiniuose forumuose. ES delegacija Maskvoje, koordinuodama veiksmus su valstybėmis narėmis, dalyvavo keliuose su žmogaus teisėmis susijusiuose teismo procesuose ir visoje šalyje lankė NVO. Ši delegacija taip pat organizavo kelis renginius su žmogaus teisių gynėjais bei pilietinės visuomenės organizacijomis ir reguliariai su jais susitikdavo. Lapkričio mėn. Europos Parlamente surengti skubūs debatai dėl Ildaro Dadino bylos ir kankinimų Rusijoje.

ES finansavo 17 projektų, kurių bendra vertė yra 10 mln. EUR ir kurie pradėti įgyvendinti 2016 m., daugiausia dėmesio skiriant pilietinės visuomenės ir žmogaus teisių gynėjų pajėgumo stiprinimui, švietimui ir žmogaus teisių bei pagrindinių laisvių propagavimui, paramai nepriklausomai žiniasklaidai, paramai vaikams, moterims bei neįgaliesiems ir aplinkosaugos iniciatyvoms regionuose, kuriuose gyvena čiaabuvių bendruomenės.

2016 m. lapkričio mėn. Rusija atšaukė savo parašą po Tarptautinio baudžiamojo teismo Romos statutu. Šį sprendimą, panašu, nulėmė tai, kad netrukus Tarptautinis baudžiamasis teismas (TBT) tirs Rusijos veiksmus Gruzijoje ir Ukrainoje ir kad esama raginimų TBT atlikti Rusijos veiksmų Sirijoje tyrimą.

2015 m. gruodžio mėn. priėmus naują įstatymą, kuriuo Rusijos Konstituciniam Teismui leidžiama nurodyti nevykdyti tarptautinių žmogaus teisių organų sprendimų, jeigu laikoma, kad jie prieštarauja Rusijos konstitucijai, 2016 m. balandžio mėn. Rusijos Konstitucinis Teismas pirmą kartą priėmė sprendimą, kad privalomas Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas Rusijoje yra „nevykdytinas“. Europos Tarybos Ministrų Komitete ES pareiškė susirūpinimą dėl šio įstatymo įgyvendinimo.

Žmogaus teisių padėtis Rusijoje tebėra sudėtinga. Nepaisant vis dažnesnių grasinimų, persekiojimo ir vis mažesnės laisvės veikti, Rusijos pilietinė visuomenė tebėra stipri ir pasiryžusi toliau siekti, kad būtų gerbiamos žmogaus teisės ir pagrindinės laisvės.

Kazachstano Respublika

Bendra žmogaus teisių padėtis šioje šalyje blogėja. Priimti (arba šiuo metu rengiami) keli teisės aktų pakeitimai, kuriais siekiama sugriežtinti visuomenės kontrolę siekiant kovoti su radikalizacija ir smurtiniu ekstremizmu. Esama grėsmės, kad šiais pakeitimais bus gerokai sumažintos galimybės veikti pilietinei visuomenei ir pažeistos kelios pagrindinės teisės.

ES prioritetas – padidinti institucinės struktūros, kuri suteikia pilietinei visuomenei galimybę dalyvauti priimant sprendimus ir sudaro sąlygas remti pilietinės visuomenės pajėgumo stiprinimą, visų pirma siekiant propaguoti saviraiškos laisvę ir asociacijų bei taikių susirinkimų laisvę, efektyvumą.

Kazachstanas susidūrė su įvairiomis žmogaus teisių ir demokratijos srities problemomis, ypač saviraiškos laisvės ir asociacijų bei taikių susirinkimų laisvės srityse. Vyriausybę kritikuojantys asmenys dažnai būdavo nutildomi tuo pretekstu, kad jie kursto socialinę nesantaiką. Prašymai surengti taikias demonstracijas dažnai būdavo atmetami. NVO buvo nustatyta daug sudėtingų ir jų veiklai kliudančių pareigų teikti ataskaitas.

Tarptautinė darbo konferencija išnagrinėjo Kazachstano trūkumus įgyvendinant TDO pagrindinę Konvenciją dėl asociacijų laisvės ir teisės jungtis į organizacijas gynimo tiek darbuotojų, tiek darbdavių organizacijų atžvilgiu. Tarptautinė darbo konferencija primygtinai paragino vyriausybę iš dalies pakeisti atitinkamus teisės aktus. Didelį susirūpinimą kelia prieš profesines sąjungas nukreipti veiksmai, kurių buvo imtasi 2016 m. pabaigoje; Tarptautinės darbo konferencijos priežiūros institucijos atidžiau įvertins šį klausimą.

2016 m. kovo mėn. surengti parlamento rinkimai nebuvo nei laisvi, nei demokratiški. ESBO rinkimų stebėjimo misija padarė išvadą, kad Kazachstanui dar reikia daug padaryti, kad būtų įvykdyti ESBO nustatyti įpareigojimai demokratinių rinkimų srityje.

Nemaža pažanga padaryta stengiantis panaikinti kankinimo ir netinkamo elgesio reiškinį. Taip pat dėtos pastangos reformuoti teismų sistemą (tačiau iki šiol teisminių institucijų nepriklausomumui vis dar esama didelių kliūčių). Paleistas iš kalėjimo žmogaus teisių gynėjas Vladimiras Kozlovas – jis buvo sulaikytas po 2011 m. įvykių Žangaezene.

ES toliau dalyvavo diskusijose žmogaus teisių ir demokratijos klausimais su Kazachstanu įvairiais formatais, be kita ko, Bendradarbiavimo taryboje (spalio mėn.) ir Bendradarbiavimo komitete (kovo mėn.).

Lapkričio mėn. įvyko metinis dialogas žmogaus teisių klausimais. Dialogas suteikė galimybę konstruktyviai pasikeisti nuomonėmis įvairiausiais klausimais, įskaitant asociacijų laisvę, moterų teises, sulaikytų asmenų kankinimo ir netinkamo elgesio su jais prevenciją, spaudos laisvę ir religijos ar tikėjimo laisvę. ES paragino Kazachstaną kuo greičiau priimti antrą nacionalinį veiksmų planą žmogaus teisių srityje. ES pripažino dideles Kazachstano pastangas siekiant užkirsti kelią netinkamam elgesiui su sulaikytaisiais, be kita ko, veikiant nacionaliniam prevencijos mechanizmui, ir paragino įgyvendinti išvadas, kurias po apsilankymo Kazachstane 2016 m. rugsėjo mėn. paskelbė JT kankinimo prevencijos pakomitetas. ES pareiškė susirūpinimą dėl nepriklausomoms žiniasklaidos priemonėms daromo spaudimo ir galimų neigiamų naujojo Mokėjimų įstatymo padarinių, taip pat dėl apkaltinamųjų nuosprendžių Maxo Bokayevo ir Talgato Ayano atžvilgiu, susijusių su 2016 m. pavasarį vykusiomis demonstracijomis dėl žemės.

ES delegacijos atstovai stebėtojų teisėmis dalyvavo Žmogiškosios dimensijos konsultacinio patariamojo organo (platformos, kurioje vyriausybės ir pilietinės visuomenės atstovai palaiko dialogą vadovaujant Užsienio reikalų ministerijai) posėdyje. ES taip pat dalyvavo keliuose vyriausybės organizuojuose susitikimuose, seminaruose ir apskritojo stalo diskusijose žmogaus teisių klausimais ir palaikė reguliarius ryšius su vyriausybės atstovais.

ES delegacija surengė įvairius susitikimus su pilietinės visuomenės atstovais ir ES valstybių narių atstovybių Astanoje atstovais, kad aptartų aktualius žmogaus teisių klausimus, visų pirma planuojamus Mokėjimų įstatymo, Žiniasklaidos įstatymo ir Religinių asociacijų įstatymo pakeitimus.

ES reiškė susirūpinimą darydama pareiškimus, sakydama kalbas ir imdamasi kitų formalių ir neformalių veiksmų, kad paragintų Kazachstano vyriausybę užtikrinti pagarbą žmogaus teisėms. ES delegacija, glaudžiai koordinuodama veiksmus su ES valstybėmis narėmis ir panašių pažiūrų partnerėmis, ėmėsi nacionalinėms valdžios institucijoms skirtų informavimo iniciatyvų, remiant su žmogaus teisėmis susijusių bylų nagrinėjimą, ir stebėjo Maxo Bokayevo ir Talgato Ayano teismo procesą.

2016 m. ES toliau teikė finansinę paramą projektams, finansuojamiems Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP) lėšomis. Šiuo metu ES delegacija valdo tris projektus, kurių bendra vertė – 803 715 EUR. Šie projektai vykdomi tokiose srityse kaip saviraiškos laivė, pilietinės visuomenės pajėgumo stiprinimas ir žmogaus teisių gynėjų apsauga.

Nuo 2017 m. EDŽTRP lėšomis bus įgyvendinami du nauji projektai. Pirmojo projekto tikslas – skatinti pilietinės visuomenės organizacijų ir valstybės institucijų bendradarbiavimo žmogiškosios dimensijos ir teisėkūros proceso srityje institucionalizavimą. Antrojo projekto tikslas – stiprinti pilietinės visuomenės suinteresuotųjų subjektų, įskaitant žmogaus teisių gynėjus, aktyvistus, teisininkus, visuomenines tarybas ir žiniasklaidos atstovus, gebėjimus užtikrinti, kad valdžios institucijos būtų atskaitingos už teisių į saviraiškos, taikių susirinkimų ir asociacijų laisvę įgyvendinimą.

Be to, ES delegacija paskelbė kvietimą atlikti tyrimą siekiant apžvelgti lyčių padėtį Vidurinės Azijos regione, įskaitant Kazachstaną. Šis tyrimas padės geriau suprasti lyčių nelygybę, jame bus nustatytos diskriminacijos priežastys ir pateiktos rekomendacijos.

Kazachstanas yra devynių pagrindinių JT žmogaus teisių konvencijų, išskyrus Tarptautinę konvenciją dėl visų darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos, šalis ir yra paskelbęs nuolatinį kvietimą visiems specialiesiems pranešėjams.

Kazachstanas dar nėra pasirašęs Tarptautinio pilietinio ir politinio teisių pakto Antrojo fakultatyvinio protokolo mirties bausmei panaikinti. Kazachstano konstitucija mirties bausmė panaikinama visų nusikaltimų, išskyrus teroro aktų, dėl kurių žūsta žmonės, ir ypač sunkių nusikaltimų, padarytų karo metu, atveju. Vis dėlto nuo 2003 m. taikomas mirties bausmės moratoriumas. Kazachstanas atliko aktyvų vaidmenį JT derybose, kurias užbaigus įsteigtas Tarptautinis baudžiamasis teismas, tačiau dar neprisijungė prie Romos statuto sistemos.

Reikia padaryti didelę pažangą įgyvendinant įvairius įstatymus, kurie buvo priimti radikalizacijos ir smurtinio ekstremizmo prevencijos tikslu, siekiant užtikrinti, kad taikant šiuos įstatymus nebūtų daroma neigiamo poveikio pilietinės visuomenės veikimui.

Tai, kad laikomasi tarptautinių standartų, turi būti pademonstruota galutiniais sprendimais teismuose nagrinėjamose bylose, ypač susijusiose su saviraiškos laisve ir susirinkimų laisve.

Kirgizijos Respublika

2016 m. žmogaus teisių padėtis apskritai išliko stabili. Pažymėtina, kad buvo teigiamų pokyčių teisėkūros srityje – probleminės teisėkūros iniciatyvos buvo atmestos arba jų nagrinėjimas buvo sustabdytas ir priimtas naujas teisės aktas, kuriuo gerinama žmogaus teisių padėtis. Nepaisant to, buvo daromi neigiami vieši pareiškimai dėl kai kurių pilietinės visuomenės suinteresuotųjų subjektų ir pastarieji buvo bauginami. Konstitucijos pakeitimais daromas poveikis žmogaus teisių padėties suvokimui.

ES prioritetas – teismų sistemos, kuri suteiktų galimybę veiksmingai įgyvendinti teisinės valstybės principą, plėtojimas. ES taip pat aktyviai remia demokratinį valdymą. Be to, ES remia institucinės struktūros, kuria būtų užtikrinta teisė nebūti kankinamam ir nepatirti netinkamo elgesio bei mažumoms priklausančių asmenų teisių propagavimas, plėtojimą.

Teisinė valstybė tebėra pažeidžiama – plačiai paplitusi korupcija, taip pat ir teismų sistemoje. Teisės aktai sistemingai tobulinami, tačiau ne visada tinkami įgyvendinami. Tai pakerta pasitikėjimą institucijomis ir teisėsaugos tarnybomis.

Pilietinė visuomenė atlieka aktyvų vaidmenį. Pilietinė visuomenė ir tarptautinė bendruomenė gerai įvertino tai, kad parlamentas atmetė įstatymo, kuriuo finansavimą iš užsienio gaunančioms nevyriausybinėms organizacijoms būtų nustatytos naujos pareigos teikti ataskaitas, projektą. Vis dėlto buvo daromi diskredituojantys vieši pareiškimai dėl kai kurių žmogaus teisių gynėjų ir pilietinės visuomenės atstovų ir pastarieji buvo bauginami arba persekiojami. Etninių mažumų padėtis tebėra sudėtinga. Priimančioji šalis pasiūlė pakeisti ESBO centro statusą – jis vykdė svarbią veiklą srityse, susijusiose su žmogaus teisėmis ir teisine valstybe.

Naujas įstatymas, kuriuo kriminalizuojamas religinių nepilnamečių besituokiančiųjų santuokos sudarymo ceremonijų organizavimas ar vykdymas, yra svarbus žingsnis siekiant užtikrinti geresnę mergaičių apsaugą nuo priverstinių ir ankstyvų santuokų.

Valdžios institucijos siekia, be kita ko, bendradarbiaudamos su tarptautiniais organais, sukurti mechanizmus, kuriais būtų užkirstas kelias kankinimui ir kitų formų žiauriam ir nežmoniškam elgesiui. Dėl to, kad teisinės apsaugos priemonės sulaikymo įstaigose yra ribotos, sulaikyti asmenys tampa labiau pažeidžiami iš karto po sulaikymo. Atvejais, apie kuriuos pranešta, retai atliekamas išsamus tyrimas, po kurio nusikaltimų vykdytojai būtų patraukti baudžiamojon atsakomybėn, o aukoms būtų suteikta kompensacija.

Aukščiausiasis Teismas atsižvelgė į JT žmogaus teisių komiteto nuomonę dėl Azimjano Askarovo pateikto skundo ir atnaujino bylą, kad būtų atliktas papildomas tyrimas, nors vis dėlto neįgyvendino visų komiteto rekomendacijų. Šis pakartotinis bylos nagrinėjimas pritraukia daug dėmesio tiek vietos, tiek tarptautiniu mastu, nes turi simbolinę reikšmę – siekiama susitaikymo ir teisingumo visiems po 2010 m. įvykių.

Konstitucijos pakeitimai, priimti taikiai ir skaidriai per referendumą, sukėlė abejonių dėl konsultacijų proceso įtraukimo ir susirūpinimą dėl žmogaus teisių svarbos apskritai mažėjimo; anksčiau jos buvo laikomos svarbiausia nacionaline vertybe.

ES toliau dalyvavo diskusijose žmogaus teisių ir demokratijos klausimais su Kirgizijos Respublika įvairiais formatais, be kita ko, Bendradarbiavimo taryboje (vasario mėn.) ir Bendradarbiavimo komitete (spalio mėn.). Birželio mėn. Biškeke surengtame metiniame dialoge žmogaus teisių klausimais plačiu mastu dalyvavo vyriausybės ir stebėsenos organų atstovai, kad aptartų daug įvairių klausimų, be kita ko, susijusių su teisingumo ir teisminių institucijų reformos vykdymu, geru valdymu, kankinimo prevencija, kova su smurtiniu radikalėjimu, kova su smurtu prieš moteris ir pažeidžiamų grupių apsauga. Sąjungos vyriausioji įgaliotinė užsienio reikalams ir saugumo politikai bei Komisijos pirmininko pavaduotoja ir ES specialusis įgaliotinis Vidurinėje Azijoje aktyviai nagrinėjo žmogaus teisių klausimus dvišaliuose susitikimuose. Europos Parlamentas surengė tarpparlamentinį susitikimą su Kirgizijos parlamento nariais (balandžio mėn.).

ES suteikė Kirgizijos Respublikai papildomų prekybos lengvatų pagal bendrąją lengvatų sistemą (BLS+), pripažindama, kad ji ratifikavo 27 pagrindines tarptautines konvencijas žmogaus teisių ir darbuotojų teisių, darnaus vystymosi ir gero valdymo srityse, ir remdama veiksmingą šių konvencijų įgyvendinimą.

ES delegacija palaikė reguliarius ryšius su pilietine visuomene bei valdžios institucijomis ir naudodamasi diplomatinėmis priemonėmis skatino gerbti žmogaus teises. ES delegacija pasiekė, kad metinis pilietinės visuomenės seminaras būtų rengiamas reguliariai. Šiais metais pagrindinė tema buvo kova su korupcija. Sostinėje ir regionuose surengta papildomų apskritojo stalo diskusijų ir podiumo diskusijų. Konkrečiuose renginiuose, pavyzdžiui, BLP+ įgyvendinimui skirtame seminare ar regioninėje konferencijoje smurtinio ekstremizmo prevencijos klausimu, platesniu požiūriu aptarta nemažai žmogaus teisių klausimų.

Paskelbus JT žmogaus teisių komiteto nuomonę dėl A. Askarovo bylos, vyriausiosios įgaliotinės ir Komisijos pirmininko pavaduotojos atstovė spaudai paskelbė viešą pareiškimą, kuriame raginama visapusiškai įgyvendinti rekomendacijas; vėliau buvo paskelbtas papildomas pareiškimas dėl bylos atnaujinimo.

2016 m. ES toliau teikė finansinę paramą projektams, finansuojamiems vystomojo bendradarbiavimo priemonės ir Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP) lėšomis.

Vykdamas vystomąjį bendradarbiavimą viena iš pagrindinių sričių – parama teisinės valstybės propagavimui. ES rėmė vykdomą teisminių institucijų reformą, taip pat tai, kad sukurta profesionalesnė, labiau nepriklausoma, labiau atskaitinga ir skaidresnė teismų sistema. Dar vienu projektu pagal teisinės valstybės programą daugiausia dėmesio skiriama kovai su korupcija. Kiti ES finansuojami projektai pagal tą pačią teisinės valstybės programą skirti pilietinės visuomenės gebėjimui pranešti apie korupcijos atvejus ir stiprinti demokratinį valdymą. Ketverių metų trukmės teisinės valstybės programai skirta 9,5 mln. EUR. Be to, ES toliau svariai remia demokratijos stiprinimą teikdama paramą rinkimams – skirta 13,1 mln. EUR dydžio parama biudžetui. Planuojamas šios programos poveikis – užtikrinus didesnę rinkimų procesų patikimumą, įtraukumą ir skaidrumą bus dar labiau padidintas išrinktų organų teisėtumas ir visuomenės pasitikėjimas demokratinėmis institucijomis.

Papildomais projektais buvo teikiama parama kankinimo prevencijai, sudarytos geresnės sąlygos supaprastinti civilinę registraciją ir užtikrinti visų piliečių teises šioje srityje, skatinama užtikrinti neįgaliųjų teisių įgyvendinimą, propaguojamas moterų vaidmuo stiprinant taiką ir skatinama užtikrinti tautinių grupių lygybę bei piliečių dalyvavimą.

Kirgizijos Respublika yra prisijungusi prie kelių tarptautinių žmogaus teisių konvencijų ir konstruktyviai bendradarbiavo su JT žmogaus teisių organais. Nuo 2016 m. iki 2018 m. ši šalis yra JT žmogaus teisių tarybos narė. Tačiau po Konstitucijos peržiūros buvo išbrauktas straipsnis, kuriuo Kirgizija įsipareigoja imtis priemonių atkurti asmenų teises ir (arba) kompensuoti žalą, jei to paprašo tarptautinės žmogaus teisių institucijos. Tuo pačiu metu pradėtas ESBO centro įgaliojimų persvarstymas.

Tadžikistano Respublika

2016 m. bendra žmogaus teisių padėtis šalyje pablogėjo augant žmogaus teisių pažeidimų skaičiui. Tadžikistanas buvo vis labiau politiškai centralizuojamas, esant autoritarinėms tendencijoms, ir buvo labai apribota susirinkimų, asociacijų, žiniasklaidos ir religijos laisvė.

Nepaisant to, vyriausybė bendradarbiavo su JT, bendradarbiavo su kai kuriomis pilietinės visuomenės organizacijomis prieš rengiant JT ataskaitas ir dėjo pastangas pagerinti padėtį teisės nebūti kankinamam srityje.

ES prioritetas – apsaugoti esminį politinį ir žiniasklaidos pliuralizmą, propaguoti opozicijos aktyvistų ir jų artimųjų asmeninį saugumą, stiprinti religijos laisvę ir propaguoti moterų ir vaikų teises. ES taip pat domisi bedarbių teisėmis skurdo atžvilgiu ir su radikalėjimu susijusiomis problemomis.

Būta įvairių problemų, ypač politinio pliuralizmo ir susirinkimų laisvės srityse. 2015 m. rugpjūčio mėn. uždraudus Tadžikistano islamo atgimimo partiją (TIAP), 2016 m. jos vadovai buvo nuteisti ilgalaikio laisvės atėmimo bausmėmis – taip iš esmės buvo nutildyti svarbiausi opozicijos balsai. 2016 m. surengtu referendumu Tadžikistano prezidentui suteikta asmens neliečiamybė iki gyvos galvos. Žiniasklaidai ir vis dažniau NVO buvo daromas nuolatinis spaudimas. Pasigirdo dažnų kaltinimų dėl korupcijos. ESBO biuras Dušanbėje pranešė apie problemas, susijusias su jo vykdomu darbu žmogaus teisių srityje. Išrinkus prezidentą E. Rahmoną eiti pareigas iki 2020 m., o artimus šeimos narius ir platesnio jo klano atstovus vis dažniau skiriant į aukštas postus, 2016 m. apskritai sumažėjo politinio dalyvavimo erdvė.

Teigiamas aspektas yra tai, kad vyriausybė aktyviai dėjo pastangas pagerinti moterų ir vaikų teises, taip pat įtvirtinti teisę nebūti kankinamam, visų pirma sulaikytų asmenų atžvilgiu. Šiuo tikslu ji bendradarbiavo su pilietinės visuomenės organizacijomis.

ES toliau dalyvavo diskusijose su Tadžikistanu žmogaus teisių ir demokratijos klausimais įvairiais formatais, be kita ko, Bendradarbiavimo taryboje (vasario mėn.) ir Bendradarbiavimo komitete (rugsėjo mėn.). Birželio mėn. Dušanbėje surengto metinio dialogo žmogaus teisių klausimais metu vyko atvira diskusija įvairiais klausimais, įskaitant asociacijų laisvės, saviraiškos laisvės, religijos laisvės, kalinimo sąlygų, kankinimo ir netinkamo elgesio prevencijos, bepilietybės bei moterų ir vaikų teisių klausimus.

Tiek oficialiai, tiek ir neoficialiai, be kita ko, pareiškimuose, kalbose ir praktiniuose seminaruose, ES reiškė susirūpinimą, kad paskatintų Tadžikistano vyriausybę užtikrinti visapusišką pagarbą žmogaus teisėms, laikantis savo tarptautinių įsipareigojimų. ES delegacija atidžiai stebėjo TIAP lyderių teismo procesus ir daug kartų kontaktavo su Tadžikistano vyriausybe dėl šių procesų ir padėties, susijusios su žiniasklaidos laisve. Daug dėmesio skirdama saviraiškos laisvei, ES delegacija ėmė rengti reguliarius žiniasklaidos pusryčius vietos ir tarptautinės žiniasklaidos žurnalistams.

ES delegacijos rengiami pilietinės visuomenės seminarai tapo sisteminga praktika, pavyzdžiui, 2016 m. spalio mėn. Tadžikistane ji suorganizavo 7-ą pilietinės visuomenės seminarą, kuriame nagrinėtos radikalėjimo ir smurtinio ekstremizmo temos.

Birželio mėn. ilgalaikėmis laisvės atėmimo bausmėmis nuteisus opozicinės TIAP lyderius, 2016 m. birželio mėn. vyriausiosios įgaliotinės ir Komisijos pirmininko pavaduotojos atstovė spaudai paskelbė viešą pareiškimą, kuriame pareikštos ES abejonės dėl teismo procesų teisėtumo, o Tadžikistano vyriausybė paraginta užtikrinti visų Tadžikistano piliečių pagrindines laisves net ir saugumo operacijų metu, taip pat laikytis teisinės valstybės principo. Pareiškime ES taip pat pareiškė susirūpinimą dėl galimai žalingo nuosprendžių poveikio Tadžikistano visuomenės sanglaudai apskritai.

2016 m. birželio mėn. Europos Parlamentas priėmė Parlamento rezoliuciją, kurioje Tadžikistano vyriausybė kritikuojama dėl iš esmės neigiamų pokyčių daugelyje žmogaus teisių sričių. ES su ES valstybėmis narėmis ir panašių pažiūrų partnerėmis glaudžiai koordinavo veiklą dėl kelių kitų žmogaus teisių iniciatyvų.

2016 m. ES toliau teikė finansinę paramą projektams, finansuojamiems Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP) lėšomis.

2016 m. buvo vykdomi keturi projektai, kurių bendra finansavimo suma sudarė šiek tiek mažiau nei 1 mln. EUR. Šiuose projektuose daugiausia dėmesio skirta socialinėms, ekonominėms ir kultūrinėms kalinių ir buvusių kalinių teisėms Tadžikistane (0,3 mln. EUR), žiniasklaidos ir pilietinės visuomenės aktyvistų įgalėjimui siekiant remti demokratines reformas (0,22 mln. EUR), pilietinės visuomenės vaidmens ir gebėjimų skatinimui siekiant mažinti visuomenės atotrūkį nuo demokratizacijos procesų (0,28 mln. EUR) ir politinio pliuralizmo bei sąžiningų rinkimų skatinimui sukuriant platformą politinių partijų, NVO ir rinkimų institucijų dialogui (0,18 mln. EUR). Šie projektai buvo užbaigti 2016 m.

2016 m. buvo paskelbti kvietimai teikti paraiškas dėl penkių naujų projektų, finansuojamų EDŽTRP lėšomis, skiriant maždaug 2 mln. EUR per keletą metų.

Tadžikistanas yra prisijungęs prie kelių tarptautinių žmogaus teisių konvencijų, ir visos pagrindinės konvencijos buvo ratifikuotos. ES taip pat siekia įtikinti Tadžikijos vyriausybę pasirašyti Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą fakultatyvų protokolą. 2016 m. rugsėjo mėn. Jungtinių Tautų žmogaus teisių tarybos darbo grupė atliko Tadžikistano vertinimą vykdydama visuotinių periodinių vertinimų (VPV) procesą. Atlikus vertinimą padaryta išvada, kad Tadžikistanas pademonstravo konstruktyvų požiūrį ir atvirumą VPV ciklo metu. Tadžikistanas pritarė 153 iš 203 rekomendacijų.

Visose srityse reikės padaryti didelę pažangą siekiant įtvirtinti Tadžikistane teigiamą demokratinių reformų, politinio dalyvavimo ir saviraiškos laisvės vystymo kryptį.

Turkmėnistanas

2016 m. bendra žmogaus teisių padėtis šalyje tebekėlė susirūpinimą. Nors 2016 m. rugsėjo mėn. priimtoje Konstitucijoje numatyta saugoti ir stiprinti žmogaus teises, dėl didelio teisės aktų sistemos atotrūkio nuo jos praktinio įgyvendinimo tebebuvo žmogaus teisių srities pažeidimų ir trūkumų. Vyriausybė ėmėsi tam tikrų teigiamų veiksmų gruodžio mėn. priimdama Ombudsmeno įstatymą.

ES prioritetas – toliau stiprinti viešojo administravimo įstaigų gebėjimus siekiant įgyvendinti tarptautinėse konvencijose įtvirtintas nuostatas, visapusiškai gerbiant žmogaus teises, remiant teismų ir kalėjimų sistemų reformas, taip pat gerinant galimybę patekti į kalėjimus, ir remiant pilietinę visuomenę bei žmogaus teisių gynėjus.

Buvo plačiai nepaisoma pilietinių laisvių, be kita ko, ribojama žodžio, spaudos, susirinkimų, judėjimo ir religijos laisvė. Tebebuvo daug savavališkų suėmimų ir kankinimų, atsisakymo užtikrinti tinkamą procesą ir teisingą bylos nagrinėjimą atvejų, taip pat savavališko kišimosi į asmeninį, namų gyvenimą ir korespondenciją atvejų. Be to, būta nerimą keliančių signalų, kad valdžios institucijos sugriežtino teisės laisvai judėti, teisės valdyti nuosavybės teise, naudoti turtą ir disponuoti juo ir informacijos laisvės suvaržymus ir apribojimus.

2016 m. rudenį prezidentas paskelbė, kad 2017 m. vasario mėn. prezidento rinkimai pirmą kartą bus daugiapartiniai; rinkimuose turėtų varžytis trys politinės partijos ir iš viso devyni užsiregistravę kandidatai. Pastaraisiais metais ESBO / ODIHR nė vieno rinkimų nepripažino laisvais ir sąžiningais, o artėjantys rinkimai, nepaisant papildomų politinių partijų dalyvavimo, vargu ar suteiks rinkėjams tikrą pasirinkimą tarp politinių alternatyvų ir mažai tikėtina, kad bus užtikrinta piliečių teisė pakeisti vyriausybę surengiant laisvus ir demokratinius rinkimus.

Tarptautinė darbo konferencija išnagrinėjo Turkmėnistano trūkumus įgyvendinant TDO pagrindinę Konvenciją dėl priverstinio darbo panaikinimo, atsižvelgdama į plačiai naudojamą priverstinio darbo praktiką medvilnės gamybos sektoriuje. ES paragino vyriausybę užtikrinti teisės aktų atitiktį ir imtis veiksmingų priemonių, kad priverstinio darbo praktika nuimant medvilnės derlių būtų visiškai panaikinta. Tarptautinė darbo konferencija paprašė Turkmėnistano parengti veiksmų planą šiuo klausimu.

2016 m. priimti kai kurie svarbūs įstatymai ir kiti dokumentai, kuriais veiksmingiau stiprinamos ir apsaugomos žmogaus teisės: sausio mėn. priimtas plataus užmojo nacionalinis veiksmų planas žmogaus teisių srityje. Jame numatytos itin svarbios teismų sistemos, socialinio ir ekonominio, kultūros ir politinio sektorių reformos, nors dar reikia nustatyti šio plano įgyvendinimo stebėsenos mechanizmą. Rugsėjo mėn. buvo priimta patikslinta Konstitucija, pagal kurią pirmą kartą šalies teisinėje sistemoje sukurta žmogaus teisių komisaro institucija; gruodžio mėn. priimtas Ombudsmeno įstatymas.

ES toliau su Turkmenistanu vedė diskusijas žmogaus teisių ir demokratijos klausimais įvairiais formatais, įskaitant dialogą žmogaus teisių klausimais ir jungtinį komitetą. Kasmetiniame dialoge žmogaus teisių klausimais, kuris buvo surengtas gegužės mėn. Briuselyje, vyko atvira diskusija įvairiais klausimais, įskaitant kalinimo sąlygas, pranešamus kankinimo ir priverstinio dingimo atvejus. ES ragino Turkmenistaną imtis tolesnių veiksmų siekiant veiksmingai įgyvendinti teismų reformas, kad būtų užtikrintas teisinės valstybės principo laikymasis, taip pat asociacijų, saviraiškos ir įsitikinimų laisvė. ES taip pat paprašė Turkmenistano sušvelninti pilietinės visuomenės veiklos apribojimus, įskaitant registravimo reikalavimus, užmegzti dialogą su pilietinės visuomenės organizacijomis ir teikti informaciją apie dingusių kalinių likimą ir buvimo vietą. Ji taip pat paragino išlaisvinti konkrečius kalinius, kurių pavardės nebuvo paviešintos. Be to, aptartas Ombudsmeno įstatymo priėmimas ir šios institucijos nepriklausomumo svarba.

Lapkričio mėn. per metinį jungtinio komiteto posėdį Briuselyje ir kovo bei lapkričio mėn. ES specialiojo įgaliojimo Vidurinėje Azijoje kartu su EIVT Vidurinės Azijos skyriaus atstovais vizitų į Ašchabadą metu ES ir Turkmenistanas konstruktyviai aptarė žmogaus teisių klausimus.

ES kartu su UNDP ir OHCHR rėmė Turkmenistaną jam rengiant pirmąjį nacionalinį veiksmų planą žmogaus teisių srityje. ES toliau rėmė šią šalį surengdama Turkmenistano teisėjų ir teisininkų mokymą žmogaus teisių konvencijų klausimais, o savo regioninės teisinės valstybės platformos kontekste – seminarus ombudsmeno institucijos ir pilietinės visuomenės klausimais.

ES pareiškė susirūpinimą dėl kelių su žmogaus teisėmis susijusių atvejų verbalinėmis notomis ir kitais veiksmais, glaudžiai juos koordinuodama su ES valstybėmis narėmis ir panašių pažiūrų partnerėmis, kad paskatintų Turkmenistano vyriausybę užtikrinti visapusišką pagarbą žmogaus teisėms.

Vietos lygmeniu ryšių su ES biuras toliau skatino valdžios institucijas užtikrinti pagarbą žmogaus teisėms ir reguliariai rengė konsultacinius susitikimus su pilietine visuomene. Gruodžio mėn. ES biuras taip pat dalyvavo antrame vizite į vieną iš Turkmenistano kalėjimų.

2016 m. ES toliau įgyvendino tris su žmogaus teisėmis susijusius projektus tiek dvišaliu, tiek regioniniu lygmenimis. Pagal Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę (EDŽTRP) ji rėmė Tarptautinę teisininkų komisiją (TTK), vykdydama 0,7 mln. EUR vertės mokymo seminarų Turkmenistano teisėjams ir advokatams žmogaus teisių konvencijų klausimais projektą. Pagal vystomojo bendradarbiavimo priemonę įgyvendinant ES teisinės valstybės platformos Vidurinei Azijai iniciatyvą (1,8 mln. EUR vertės regioninis projektą) Turkmenistane suorganizuoti seminarai, visų pirma ombudsmeno ir pilietinės visuomenės vaidmens klausimais. Spalio mėn. prasidėjo dvišalis 4,5 mln. EUR vertės projektas „Parama viešojo administravimo gebėjimų stiprinimui“, kuriuo siekiama tobulinti valstybės tarnautojų kvalifikaciją ir stiprinti institucijas.

2015 m. ir 2016 m. Turkmenistanas dalyvavo metiniuose ESBO žmogiškosios dimensijos įgyvendinimo susitikimuose. 2016 m. Turkmenistanas kreipėsi į UNDP ir ESBO dėl pastabų ir rekomendacijų dėl patikslintos Konstitucijos projekto. Turkmenistanas yra vienos iš ESBO operacijų vietoje priimančioji šalis, *Ašchabade veikia ESBO centras*, kuris bendradarbiauja su valdžios institucijomis įvairiais žmogaus teisių klausimais (teisinė valstybė, lyčių lygybė, žiniasklaidos laisvė, prekyba žmonėmis). Turkmenistanas nepratęsė atviro kvietimo įgaliotiesiems ekspertams.

Reikia padaryti didelę pažangą norint sumažinti didžiulį teisės aktų sistemos ir praktinio tarptautinių žmogaus teisių priemonių ir nacionalinių įstatymų dėl žmogaus teisių apsaugos ir stiprinimo įgyvendinimo atotrūkį. Dar reikia išrinkti ombudsmeną ir įsteigti jo biurą, taip pat sukurti nacionalinio veiksmų plano žmogaus teisių srityje įgyvendinimo stebėsenos mechanizmą.

Uzbekistano Respublika

Nepaisant pastarojo meto pokyčių ir tam tikrų teigiamų ženklų, žmogaus teisių problemų tebebuvo visose srityse. Pagrindiniai susirūpinimą keliantys klausimai tebebuvo šie: pagarba pagrindinėms pilietinėms ir politinėms teisėms, pilietinės visuomenės veiklos reglamentavimo aplinka ir persekiojimas dėl politinių motyvų, elgesys su sulaikytais asmenimis ir (arba) kankinimo prevencija ir klausimai, susiję su žmogaus teisių gynėjų darbu. Mirus ilgalaikiam vadovui I. Karimovui ir prezidentu išrinkus Š. Mirzijojevą bendra žmogaus teisių padėtis, panašu, gerėja, nors iš pradžių ji buvo labai problemiško lygio. Buvo pradėta svarbių reformų siekiant skatinti teismų nepriklausomumą bei administravimo sektoriaus atskaitomybę ir gerinti verslo aplinką ir kt. Keletas kalinių, kurių likimas kėlė susirūpinimą, paleisti į laisvę⁶², tačiau imtasi ir priešingų veiksmų (pvz., įkalinto žurnalisto M. Bekjanovo perkėlimas į vienutę).

ES prioritetą – veiksmingai spręsti vaikų darbo ir priverstinio darbo nuimant medvilnės derlių klausimą. Nors jau beveik panaikintas vaikų darbas, priverstinio darbo panaikinimą reikia atidžiai stebėti bendradarbiaujant su TDO ir kitais suinteresuotaisiais subjektais, kaip to prašė Europos Parlamentas savo gruodžio mėn. rezoliucijoje, pateiktoje kartu su galutiniu pritarimu „Tekstilės protokolui“. Uzbekistanas ratifikavo TDO konvenciją Nr. 87; taigi, šalis jau yra ratifikavusi visas pagrindines TDO konvencijas.

Susirūpinimą tebekėlė daug žmogaus teisių srities klausimų, visų pirma politinių kalinių sulaikymas, laisvės atėmimo bausmių savavališkas pratęsimas, pasigirdę kaltinimai kankinimu, pernelyg griežtas NVO reglamentavimas, saviraiškos, informacijos, religijos, susirinkimų ir asociacijų laisvės apribojimai ir problemos, susijusios su korupcija ir nebaudžiamumu.

⁶² Be to, beveik 40 000 pagal baudžiamąją teisę nuteistų kalinių potencialiai atitinka malonės suteikimo vykdant bendrą metinę amnestiją reikalavimus (tikimasi, kad galutinis skaičius bus maždaug 5 000).

Vis dėlto naujoji vadovybė dėjo dideles pastangas spręsti gyventojų nusiskundimus, visų pirma per vadinamuosius administracijos „virtualiuosius biurus“, kuriuose piliečiai gali pateikti skundą internetu ir dėl skundo pažadama imtis tolesnių veiksmų. Dar vienas teigiamas pavyzdys – be jau esamo žmogaus teisių ombudsmeno sukurtas „verslo ombudsmenas“. Be to, naujai išrinktas prezidentas iškėlė klausimą dėl Parlamento narių politinės atskaitomybės prieš rinkėjus ir paskelbė neseniai atnaujinto kovos su korupcija įstatymo įgyvendinimą. Naujoji vadovybė taip pat vykdė atviresnę komunikaciją ir, atrodo, kad lengviau reaguoja į kritiką.

Gruodžio mėn. vykusius prezidento rinkimus pirmą kartą stebėjo visavertė ESBO / ODIHR rinkimų stebėjimo misija; ji užfiksavo daug sisteminių ir techninių trūkumų. Nors dėl rinkimų sistemos realios alternatyvos naujam prezidentui buvo neįmanomos, pastebėtas tam tikras padėties pagerėjimas palyginti su ankstesniais rinkimais. Be to, naujasis prezidentas paragino imtis papildomų valdymo reformų, kurios turės būti netrukus įgyvendintos, pvz., regionų gubernatoriai (chokimai) bus renkami tiesioginiuose rinkimuose. Jis taip pat paskelbė 2017 metus „dialogo su tauta ir rūpinimosi žmogumi metais“.

ES toliau dalyvavo diskusijose žmogaus teisių ir demokratijos klausimais su Uzbekistanu įvairiais formatais, įskaitant metinį ES ir Uzbekistano Teisingumo, vidaus reikalų, žmogaus teisių ir susijusių klausimų pakomitečio posėdį, kuris įvyko lapkričio mėn. Vyko pasitarimai dėl plataus klausimų spektro; jie buvo konstruktyvūs ir draugiški, nepaisant to, kad abi šalys kėlė sudėtingų klausimų.

ES taip pat reiškė susirūpinimą arba akcentavo teigiamus pokyčius pareiškimuose, kalbose, susitikimuose, imdamasi formalių ir neformalių veiksmų, kad paskatintų Uzbekistano vyriausybę užtikrinti visapusišką pagarbą žmogaus teisėms.

2016 m. ES delegacijai Taškente neleista apsilankyti sulaikymo vietose.

Lapkričio mėn. į Uzbekistaną su vizitu atvyko Europos Parlamento delegacija. Delegacijos nariai susitiko su valdžios institucijų atstovais ir žmogaus teisių gynėjais ir (arba) pilietinės visuomenės nariais.

Be to, ES, savo veiksmus glaudžiai koordinuodama su ES valstybėmis narėmis ir panašių pažiūrų partnerėmis, ėmėsi kelių nacionalinėms institucijoms skirtų formalių ir neformalių agitacinių iniciatyvų dėl kelių su žmogaus teisėmis susijusių teismo bylų.

ES toliau teikė finansinę paramą projektams, finansuojamiems vystomojo bendradarbiavimo priemonės, priemonės, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos (IcSP), ir Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP) lėšomis. Keturiais projektais (dviem EDŽTRP, vienu IcSP ir vienu vystomojo bendradarbiavimo priemonės projektu), skiriant iš viso 8 mln. EUR sumą, buvo remiamos reformos, susijusios su vaikų ir priverstiniu darbu nuimant medvilnės derlių, priemonės, kuriomis siekiama stiprinti pilietinės visuomenės gebėjimus žmogaus teisių, vaikų teisių propagavimo ir apsaugos bei pažeidžiamų grupių socialinių, ekonominių ir kultūrinių teisių propagavimo ir apsaugos srityje ir kt. Visų pirma IcSP ir vystomojo bendradarbiavimo priemonės projektu buvo remiamos reformos ir dialogas, susiję su darbuotojų teisėmis medvilnės sektoriuje, be kita ko, tarptautinė medvilnės derliaus nuėmimo stebėseną ir informuotumo didinimo kampanijos. Pastarieji dveji metai įgyvendinant projektą parodė, kad šalyje leidžiama vykdyti tarptautinę stebėseną, kalbėti apie priverstinio darbo riziką nebėra tabu, o vaikų darbas renkant medvilnę nebėra socialiai priimtinas Uzbekistane. Europos Parlamentas pripažino šią pažangą, gruodžio 14 d. balsavimo metu pritaręs ES ir Uzbekistano partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimo Tekstilės protokolui, kurio patvirtinimas buvo sustabdytas nuo 2011 m.

Uzbekistanas yra prisijungęs prie daugumos tarptautinių žmogaus teisių konvencijų. ES toliau ragino Uzbekistaną ratifikuoti Konvencijos prieš kankinimą fakultatyvų protokolą, kuris padėtų spręsti nuolatinių skundų dėl kankinimo, taip pat nacionalinio prevencijos mechanizmo sukūrimo klausimus.

Rengdamasis 2018 m. įvyksiančiam trečiam Žmogaus teisių tarybos darbo grupės atliekamam vertinimui vykdant visuotinių periodinių vertinimų (VPV) procesą ir vykdydamas tolesnę veiklą, susijusią su 2013 m. vertinimu, 2014 m. Uzbekistanas priėmė nacionalinį veiksmų planą (NVP). Įgyvendinant šį NVP Nacionalinis žmogaus teisių centras jau sudarė susitarimo memorandumą su UNDP.

Daug kas priklausys nuo tolesnio naujosios vadovybės pradėtų reformų vykdymo ir veiksmingo įgyvendinimo. ES yra suinteresuota remti šią pažangą, kai tai įmanoma, ir pradėjo diskusijas dėl galimybių sustiprinti bendradarbiavimą. Visų pirma turėtų būti užkirstas kelias bet kokiam darbo standartų nuimant medvilnės derlių prastėjimui, laikantis Europos Parlamento rezoliucijos dėl Tekstilės protokolo. Pasibaisėtini žmogaus teisių pažeidimai turėtų likti praeityje.

V. AFRIKA

Afrikos Sąjunga (AS). Bendra Afrikos ir ES strategija

2016 m. bendradarbiaujant su Afrikos Sąjungos komisija daugiausia dėmesio skirta 2015 m. lapkričio mėn. Kigalyje AS ir ES dialogo žmogaus teisių klausimais metu priimtų bendrų įsipareigojimų įgyvendinimui. Buvo padaryta nemaža pažanga įgyvendinant daugelį tų įsipareigojimų. Visų pirma lapkričio mėn., pažymint Afrikos žmogaus teisių metus, Aruše surengtas aukšto lygio dialogas žmogaus teisių propagavimo ir apsaugos klausimais, kuriame ypač daug dėmesio skirta moterų teisėms (2016 m.). Vykdomas bendras darbas įgyvendinant dar kitus įsipareigojimus, kaip antai remiamas Afrikos politikos įgyvendinant JT verslo ir žmogaus teisių pagrindinius principus metmenų kūrimas ir skatinama ratifikuoti Afrikos Sąjungos žmogaus teisių ir valdymo srities teisės aktus. ES ir AS padarė du bendrus pareiškimus žmogaus teisių srityje, minint atitinkamai Tarptautinę nebaudžiamumo už nusikaltimus prieš žurnalistus panaikinimo dieną ir Tarptautinę demokratijos dieną. Neseniai paskelbti bendri ES ir AS rinkimų stebėjimo grupių, nusiųstų į Gana ir Tanzaniją (Zanzibarą), pareiškimai.

ES ir AS bendradarbiavimą žmogaus teisių srityje paskatino 2016–2018 m. Panafrikos programa, kuria numatoma teikti paramą įvairioms AS įstaigoms bei institucijoms ir pilietinei visuomenei. Ji apima finansinę ir techninės pagalbos paramą Afrikos žmogaus teisių sistemai (Afrikos žmogaus ir tautų teisių komisijai, Afrikos žmogaus ir tautų teisių teismui, Afrikos vaiko teisių ir gerovės komitetui ir Panafrikos Parlamentui). Ja taip pat remiama programa, skirta AS rinkimų stebėjimo pajėgumams ir metodikai stiprinti, visų pirmą ilgalaikio stebėjimo srityje. Dar ji apima paramą UNICEF / Jungtinių Tautų gyventojų fondo (UNFPA) vadovaujamai kovai su moterų lyties organų žalojimu, kurios svarbi dalis yra bendradarbiavimas su Afrikos Sąjungos komisija. Be to, pagal EDŽTRP ES remia specialius Afrikos žmogaus ir tautų teisių komisijos mechanizmus asociacijų laisvės, mirties bausmės panaikinimo ir moterų teisių srityse.

Angolos Respublika

2016 m., laikotarpiu prieš 2017 m. rugpjūčio mėn. numatytus surengti parlamento ir prezidento rinkimus, žmogaus teisių padėčiai buvo būdingas politinės erdvės mažėjimas.

ES toliau rėmė visišką Angolos konstitucijos įgyvendinimą, visų pirma, kiek tai susiję su teisminių institucijų nepriklausomumu, saviraiškos, asociacijų bei taikių susirinkimų laisve ir savavališku sulaikymu.

Teisminių institucijų nepriklausomumas 2016 m. buvo užtikrintas geriau nei ankstesniais metais. Kabindoje sulaikytas (dėl sukilimo prieš valstybę) politinis aktyvistas Aukščiausiojo Teismo sprendimu buvo paleistas. Be to, „15 + 2“ jaunų aktyvistų byloje 17 aktyvistų, pripažintų kaltais dėl parengiamųjų veiksmų sukilimui prieš valstybę, buvo pritaikytas bendros amnestijos įstatymas ir todėl jie buvo paleisti į laisvę, o jų bylos nutrauktos. Vis dėlto pastarojo meto žūtys (be kita ko, 14 metų berniukas žuvo nuo šūvio į galvą) griauinant neteisėtai pastatytus namus prie naujo oro uosto sostinėje Luandoje – tai pasikartojančio nepagrįsto per didelio policijos ir (arba) karinių pajėgų naudojimo pavyzdys.

Nacionalinė Asamblėja neseniai patvirtino naują žiniasklaidos teisės aktų rinkinį, kuriuo dar labiau ribojama žiniasklaidos laisvė. Keturiais įstatymais, sudarančiais naują žiniasklaidos teisės aktų rinkinį, naujai priežiūros įstaigai (Angolos socialinių ryšių reguliavimo įstaigai) suteikiama visų žiniasklaidos priemonių, įskaitant socialinę žiniasklaidą ir internetą, kontrolė. Dėl žiniasklaidos įstatymo galėtų atsirasti galimybių taikyti cenzūrą ir riboti pagrindines laisves. Naujajame teisės aktų rinkinyje taip pat paliktas garbės ir orumo įžeidimo nusikaltimas ir įtrauktos „nesąžiningų šaltinių“ ir „neteisėto informacijos gavimo“ nuorodos – elementai, kurie galėtų padaryti neigiamą poveikį tiriamajai žurnalistikai.

ES toliau diskutavo su Angolos valdžios institucijomis žmogaus teisių ir demokratijos klausimais. ES paragino Angolą užtikrinti visapusišką pagarbą žmogaus teisėms. ES, savo veiksmus glaudžiai koordinuodama su ES valstybėmis narėmis ir panašių pažiūrų partnerėmis, ėmėsi kelių nacionalinėms institucijoms skirtų formalių ir neformalių informavimo iniciatyvų keliose su žmogaus teisėmis susijusiose teismo bylose. 2016 m. kovo 29 d. ES delegacija ir valstybių narių ambasados šioje šalyje paskelbė vietos lygmens pareiškimą, reaguodamos į „15 + 2“ jaunų aktyvistų apkaltinamuosius nuosprendžius, ir pareiškė abejones dėl to, ar suteiktos tinkamo teisinio proceso garantijos ir ar taikytas proporcingumo principas. Vyriausiosios įgaliotinės ir Komisijos pirmininko pavaduotojos atstovė spaudai paskelbė du pareiškimus dėl Kabindos politinio aktyvisto laisvės atėmimo baudmės ir paleidimo iš kalėjimo; kaltinimai buvo panaikinti.

Be to, ES delegacija palaiko nuolatinį dialogą su pilietinės visuomenės atstovais, tarptautinėmis organizacijomis ir kitais šalyje veikiančiais paramos teikėjais.

2016 m. ES toliau teikė finansinę paramą projektams, finansuojamiems Europos plėtros fondo (EPF) lėšomis, taip pat pagal Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę (EDŽTRP), vystomojo bendradarbiavimo priemonę ir Pilietinės visuomenės organizacijų ir vietos valdžios institucijų (CSO-LA) programas. EDŽTRP ir CSO-LA asignavimai 2016 m. buvo skirti paramai pilietinės visuomenės organizacijoms, dirbančioms, kad būtų pagerinta žmogaus teisių padėtis Angoloje. 2016 m. vietos lygmeniu paskelbtas kvietimas teikti pasiūlymus daugiausia dėmesio skiriant dviem svarbiems prioritetams: teisei kreiptis į teismą, ypač daug dėmesio skiriant teisininkų padėjėjų teikiamai pagalbai pažeidžiamoms gyventojų grupėms, ir pilietiniam ugdymui atsižvelgiant į būsimus rinkimus; buvo atrinktos trys nacionalinės NVO.

Tuo pačiu metu buvo pradėti keturi 10-ojo EPF lėšomis finansuojami projektai, iš kurių du – regioniniai (PALOP⁶³–Rytų Timoras); jais padaryta labai reikalingų patobulinimų įvairiose valdymo srityse, pvz., viešųjų finansų priežiūros, teisingumo vaikams ir kovos su korupcija srityse.

2016 m. gegužės mėn. JT specialusis pranešėjas migrantų žmogaus teisių klausimais baigė vizitą šalyje ir pateikė rekomendacijų. 2016 m. birželio 24 d. posėdyje Jungtinių Tautų Ekonominė ir Socialinė Taryba ir Ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių komitetas svarstė ketvirtą ir penktą periodines ataskaitas dėl Angolos ir priėmė kelias pastabas. Angola rengia savo laikotarpio visuotinio vidurio visuotinius periodinius vertinimus (VPV) kitų metų diskusijoms.

Kalbant apie ekonomines teises, naftos kainos kritimas daro didelį poveikį labiausiai pažeidžiamoms gyventojų grupėms. Be to, labai sumažėjo vyriausybės gebėjimas imtis veiksmų.

Žemės valdymas ir galimybė naudotis žeme yra labai svarbūs aspektai, kuriuos reikėtų stebėti. Dėl žemės užvaldymo, žemės ūkio veiklos vystymo ir statybų planų išplėtimo ir toliau bus interesų konfliktų – su tradicinėmis bendruomenėmis, kurios gyvena iš žemės, ir su neteisėtų ir (arba) teisėtų pastatų, kurie iškilo aplink pagrindines miestų teritorijas, gyventojais.

NVO ir toliau taikomi 2015 m. NVO įstatymu nustatyti registracijos reikalavimai, dėl kurių jau nutraukiamas tam tikras tarptautinis finansavimas, taip dar labiau apribojant vietos NVO pajėgumą veikti.

Benino Respublika

Beninas išsiskiria iš Vakarų Afrikos šalių gera žmogaus teisių padėtimi, t. y. savo teigiamu įdirbiu pilietinių ir politinių teisių srityse. Tačiau 2016 m. Vyriausioji audiovizualinio ir ryšių sektorių institucija nusprendė laikinai sustabdyti tam tikrų privačių žiniasklaidos priemonių veiklą. 2016 m. labai pablogėjo opozicijos ir pilietinės visuomenės prieiga prie viešosios žiniasklaidos, visų pirma nacionalinės televizijos.

⁶³ Portugaliskai kalbančių Afrikos šalių grupė.

ES Beninui nustatyti 2016–2020 m. laikotarpio žmogaus teisių prioritetai yra: vaiko teisių apsauga, moterų teisės, ekonominės ir socialinės teisės ir visų pirma galimybė naudotis pagrindinėmis paslaugomis, kova su korupcija bei nebaudžiamumu ir teisė kreiptis į teismą.

Susirūpinimą tebekelia vaikų teisių padėtis: jų teisės ribojamos taikant smerktiną praktiką, visų pirma tai reiškiny, kai vaikai perduodami globėjų šeimoms ir išnaudojami, tebevykdomos priverstinės ar ankstyvos santuokos (vienas iš 10 vaikų susituokia iki 15 metų, o trys iš 10 vaikų – iki 18 metų amžiaus), vadinamųjų „vaikų raganų“ marginalizavimas ar net vaikžudystė ir seksualinė prievarta mokyklose, kuri kartais tampa ankstyvo nėštumo priežastimi. 2016 m. Pasaulio vergovės indekso duomenimis 32 000 žmonių Benine yra šiuolaikinės vergovės aukos dėl darbo namų ūkyje („vidomegon“ praktika, vaikai vergai), dėl priverstinio darbo (žemės ūkyje, žvejyboje, statyboje) ir seksualinio išnaudojimo.

Dėl plačiai paplitusios sukčiavimo ir korupcijos praktikos pažeidžiamos gyventojų socialinės ir ekonominės teisės. Naujoji vyriausybė įsipareigojo ištaisyti šią padėtį, tačiau rezultatus dar reikia įvertinti. Dėl teismų sistemos silpnumo ir lėtumo ir dėl korupcijos tame sektoriuje kartais vykdomi savavališki suėmimai ir sulaikymai, ištęsimas kardomojo kalnimo laikotarpis ir atsisakoma vykdyti teisingumą, išlieka nebaudžiamumas. Yra pranešimų apie linčo teismo atvejus ir atvejus, kai policija panaudojo pernelyg didelę jėgą. Padėtis kalėjimuose tebėra nesaugi, nes kalnimo sąlygos yra apgailėtinos, o kai kur vien kalnimo sąlygomis pažeidžiamas žmogaus orumas.

Beninas užbaigė rinkimų ciklą: 2015 m. surengė įstatymų leidžiamosios valdžios ir vietos valdžios rinkimus, o 2016 m. – prezidento rinkimus. Išorės stebėtojai juos įvertino kaip patikimus, laisvus ir sąžiningus. 2016 m. kovo mėn. prezidentu išrinktas Patrice'as Talonas; tai buvo dar vienas demokratinis ir taikus valdžios perdavimas. Jis veiklą pradėjo plataus užmojo privačiam sektoriui palankių ir institucinių reformų darbotvarke, įsipareigojęs panaikinti ankstesnio režimo korumpuotumo ydas. Vis dėlto ši darbotvarkė kol kas įgyvendinama gana lėtai.

2016 m. ES reguliariai rengė politinį dialogą su Benino vyriausybe įvairiomis sudėtimis. ES delegacijos ir valstybės narės, palaikydamos ryšius su Benino vyriausybe įvairiais lygmenimis, išskėlė kelis klausimus, įskaitant tai, kaip skatinti pagarbą vaikų bei moterų teisėms ir jų įgalėjimą ir užtikrinti tinkamą tolesnę veiklą įgyvendinant visuotinio periodinio vertinimo rekomendacijas, vykdydamos informavimo iniciatyvas, demaršus, ir rengdamos reguliarius misijų vadovų susitikimus. ES ir jos valstybės narės nuolat dalyvauja sektorinėse techninių ir finansinių partnerių (TFP) grupėse visose srityse, pavyzdžiui, teisingumo ir socialiniame sektoriuose, įskaitant lyčių klausimus ir socialinę apsaugą.

Pagal bendrą paramos pilietinei visuomenei veiksmų planą (2014–2017 m.) buvo toliau remiamos pilietinės visuomenės organizacijos, skatinant piliečių dalyvavimą, žmogaus teisių propagavimą ir skatinant sudaryti palankesnes sąlygas Benino žmonėms naudotis pagrindinėmis socialinėmis paslaugomis. Be to, paramos pilietinei visuomenei programos buvo įgyvendinamos siekiant sustiprinti piliečių vykdomos stebėsenos ir atskaitomybės mechanizmus – ir centriniu, ir vietos lygmenimis. Taipogi atliktas svarbus darbas remiant jaunimo organizacijas.

Taip pat imtasi veiksmų socialinės paramos centrums visoje šalyje remti; jie ir toliau teikia konsultavimo paslaugas žmonėms, kurių teisės pažeidžiamos. Lyčių klausimai yra gerai integruoti į ES ir jos valstybių narių programas.

Organizacijai „Transparency International“ įsteigus Nacionalinę profesinio sąžiningumo sistemą (NPS) ir stebint veiklos rezultatus pagal šią sistemą, 2016 m. ES nustatė konkrečius veiksmus, kurių reikia imtis siekiant užtikrinti veiksmingesnę kontrolę, kad būtų panaikinta korupcija Benine. 2016 m. lapkričio mėn. Ministrų taryba priėmė NVO konsorciumo pasiūlytą veiksmų planą.

2016 m. ES ir jos valstybės narės pritarė tam, kad būtų išplėsta ir pradėta įgyvendinti nacionalinė teisingumo sektoriaus politika (pranc. *Programme National de Développement du Secteur de la Justice* – PNDSJ). Vykdam Paramos teisingumui projektą (pranc. *Projet d'Appui à la Justice* –PAJ) ES remia Benino pastangas padidinti pirmosios instancijos ir apeliacinių teismų sistemos teisminių mechanizmų veiksmingumą. Teisingumo sektoriaus grupė palaikė nuolatinį dialogą su valdžios institucijomis visais PNDSJ įgyvendinimui svarbiais klausimais, įskaitant teismų sistemos stiprinimą ir teisminės pagalbos mechanizmo planavimą.

Kadangi ES nuolat rėmė vyriausybės programos, skirtos gyvenimo sąlygoms kalėjimuose gerinti, įgyvendinimą, pagerėjo kalinių, įskaitant sulaikytus nepilnamečius, gyvenimo sąlygos.

Visus projektus ir programas iš esmės plačiai nušviečia Benino žiniasklaida. Svarbiomis progomis sakant kalbas, platinant dokumentus ir skelbiant pranešimus spaudai suteikiama galimybė pabrėžti ES ir valstybių narių dalyvavimą sprendžiant žmogaus teisių klausimus.

Beninas toliau bendradarbiavo su Jungtinių Tautų agentūromis ir kitomis žmogaus teisių srities agentūromis. Ši šalis yra Europos Sąjungos sąjungininkė daugeliu klausimų, įskaitant mirties bausmę ir Tarptautinio baudžiamojo teismo (TBT) jurisdikciją.

2016 m. šalyje lankėsi JT Kankinimo prevencijos pakomitečio atstovai.

Nors pilietinių ir politinių teisių balansas laikomas teigiamu, labiausiai pažeidžiamų asmenų teisės, vaikų teisės ir moterų teisės vis dar yra gerokai mažesnės už priimtina standartą, net palyginti su padėtimi kai kuriose kaimyninėse šalyse. Be to, visuomenei daug pažeidimų atrodo visiškai priimtini, todėl sunku užtikrinti veiksmingą apsaugą.

Botsvanos Respublika

Botsvanoje rezultatai žmogaus teisių srityje iš esmės yra patenkinami, tačiau esama tam tikrų didelių trūkumų. Botsvana iš tiesų yra vienintelė pietinės Afrikos dalies šalis, kuri tebetaiko mirties bausmę. LGBTI asmenų padėtis nepagerėjo, nors už homoseksualius veiksmus, kurie laikomi nusikalstama veika, retai patraukiama baudžiamojon atsakomybėn, o homoseksualumas šalies visuomenės vis labiau priimamas. Be to, Aukščiausiasis Teismas patvirtino ankstesnį sprendimą, kuriuo už LGBTI asmenų žmogaus teises kovojančiai NVO leista oficialiai įsiregistruoti, o vyriausybės apeliacinis skundas buvo atmestas.

Sanų / basarvos genties mažumos padėtis vis dar sunki ir ši problema nėra tinkamai sprendžiama. Esama grėsmės žodžio laisvei – sklinda kalbos apie bandymus daryti poveikį žiniasklaidai ir didėjančią įtampą tarp vykdomosios valdžios ir teisminių institucijų, taip pat teisminėse institucijose.

ES toliau dirba mirties bausmės panaikinimo ir mažumoms priklausančių asmenų teisių, įskaitant sanų / basarvos genties mažumos teises, klausimais. Vienas iš ES prioritetų taip pat yra stiprinti vietos žmogaus teisių organizacijų gebėjimus.

Nuo 1966 m. pasiektos nepriklausomybės mirties bausmė buvo įvykdyta ne mažiau kaip 48 nuteistiems nusikaltėliams. Paskutinė egzekucija įvykdyta 2016 m. gegužės mėn. Ši byla buvo ginčytina visų pirma dėl to, kad vykdant teismines procedūras nebuvo įvertinta psichikos sveikata; į tai nebuvo atsižvelgta ir malonės suteikimo nagrinėjimo procese. Giminaičiai nėra informuojami apie egzekuciją iš anksto, o po jos kūnas neatiduodamas.

ES palaiko ryšius su Botsvana vykdydama Kotonu susitarimo 8 straipsnyje numatytą politinį dialogą su šia šalimi. Tačiau 2016 m. dialogas neįvyko dėl užimtos užsienio reikalų ministro darbotvarkės – jis kandidatuoja į Afrikos Sąjungos komisijos pirmininko pareigas. ES delegacija ne kartą kėlė žmogaus teisių klausimus įvairiomis progomis, be kita ko, demaršais Tarptautinių reikalų ir bendradarbiavimo ministerijoje, daugiausia nuolatinio sekretoriaus ir nuolatinio sekretoriaus pavaduotojo ir direktoriaus lygmeniu. 2016 m. ES misijos toliau reguliariai keitėsi informacija su vietos žmogaus teisių organizacijomis ir su kitais svarbiais partneriais, pavyzdžiui, JAV ir JT (UNICEF, UNAIDS).

ES delegacija konkrečiai remia žmogaus teisių srities pilietinės visuomeninės organizacijas Europos plėtros fondo (EPF) ir Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP) lėšomis. 2016 m. birželio mėn. vietos lygmeniu paskelbtas kvietimas teikti pasiūlymus, kuriuo siekiama skatinti pilietinį ugdymą demokratijos principų, dalyvavimo, teisių ir pareigų srityse, gerinti galimybę čiabuvių vaikams, moterims ir (arba) vyrams naudotis viešosiomis paslaugomis ir užtikrinti, kad įgalėtų moterys, stiprinant moterų dalyvavimą sprendimų priėmimo struktūrose visais lygmenimis. Be to, delegacija politiškai remia žmogaus teisių gynėjus ir jų veiksmus skelbdama pranešimus spaudai ir palaikydama 8 straipsniu grindžiamus dialogus.

Botsvana dažnai laikosi ES pozicijos ir jai pritaria keliuose tarptautiniuose forumuose (JT GA, ŽTT, TBT). Botsvana šiuo metu yra Žmogaus teisių tarybos narė. Vyriausybė nedvejoja pareikšti savo nuomonę, ar ji pritaria TBT, prezidento kadencijoms taikomoms konstitucinių apribojimų laikymuisi arba žmogaus teisių ar tarptautinės teisės pažeidimų pasmerkimui (pvz., Šiaurės Korėjoje, Sirijoje ar Zimbabvėje). ES misijos ėmėsi reikiamų demaršų vietos valdžios institucijų atžvilgiu ŽTT posėdžių ir JT GA 3-ojo komiteto posėdžių kontekste, taip pat prieš svarbius tarptautinius susitikimus (dėl Konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims, TBT).

Regioniniu lygmeniu Botsvana iki 2016 m. vis dar nebuvo pasirašiusi / ratifikavusi Pietų Afrikos vystymosi bendrijos protokolo dėl lyčių lygybės. Botsvana ir Mauricijus lieka vienintelės dvi Pietų Afrikos vystymosi bendrijos šalys, kurios dar nėra pasirašiusios protokolo dėl lyčių lygybės.

2013 m. Žmogaus teisių tarybos darbo grupė atliko Botsvanos antrą vertinimą vykdant visuotinių periodinių vertinimų procesą. Botsvanoje atstovybės turinčios ES valstybės narės – Prancūzija, Vokietija ir Jungtinė Karalystė, taip pat ES delegacija ne kartą siūlė padėti vyriausybei įgyvendinti rekomendacijas. Iki šiol vyriausybė nepaprašė jokios paramos ir padaryta labai nedaug pastebimos pažangos įgyvendinant priimtas rekomendacijas. Tačiau tai, kad Tarptautinių reikalų ir bendradarbiavimo ministerija bendrauja su NVO kito visuotinio periodinio vertinimo ataskaitos rengimo etape, yra teigiamas ženklas.

Burkina Faso

Po 2014 m. ir 2015 m. neramumų Burkina Faso įvyko radikalios permainos. Per šį laikotarpį įvykusiame liaudies sukilime buvo nuverstas Prezidentas B. Compaoré. Po to buvo pereinamieji metai, 2015 m. rugsėjo mėn. žlugęs karinis perversmas ir 2016 m. sausio mėn. Uagadugu įvykdytas didelis teroristinis išpuolis prieš civilius gyventojus. Po nepriekaištingo ir patikimo rinkimų proceso 2015 m. lapkričio mėn. išrinktas naujas prezidentas Rochas Kaboré; jis pradėjo eiti pareigas 2016 m. sausio mėn.

ES prioritetai – saugumas ir stabilumas, gerinti teismų sistemą ir kalėjimų sąlygas, kovoti su vaikų ekonominiu išnaudojimu, prekyba žmonėmis ir priverstiniu darbu ir, galiausiai, remiantis kovos su lyčių nelygybe strategija, didinti moterų teises.

Pastaraisiais dvejais metais padaryta tam tikra pažanga plėtojant demokratiją ir taip duotas pavyzdys kitoms Afrikos šalims, tačiau ši šalis susiduria su didelėmis socialinėmis ir ekonominėmis problemomis dėl plačiai paplitusio skurdo, aukšto jaunimo nedarbo lygio ir netvaraus demografinio augimo. Labiausiai pažeidžiamos grupės yra moterys, ypač jaunos moterys, taip pat vaikai ir neįgalieji.

Dėl to, kad nėra valstybės kontrolės prie sienos su Maliu, dėl to, kad Malyje ir Nigeryje veikia teroristinės grupės, taip pat dėl labai problemiško smurtinio radikalėjimo padidėjimo ir kartu palyginti silpnų saugumo pajėgų, saugumo padėtis šalies šiaurėje blogėja. Dėl to gali labiau pablogėti pagrindinių žmogaus teisių padėtis šiaurėje.

Pilietinė visuomenė atlieka aktyvų vaidmenį Burkina Faso ir turėjo lemiamos įtakos nuverčiant Prezidentą B. Compaoré. Asociacijų ir saviraiškos laisvė yra veiksminga ir garantuota konstitucijos.

Įsteigta nepriklausoma komisija siekiant parengti naują konstituciją. Jos įgaliojimai apima demokratijos stiprinimą didinant institucinę pusiausvyrą, teisminių institucijų nepriklausomumą, stiprinant atskaitomybę, teisinę valstybę ir žmogaus teises, visų pirma moterų teises, ir teises aplinkos srityje. Mirties bausmės panaikinimas yra įtrauktas į teksto projektą, kuris turi būti priimtas per referendumą, tačiau tam gali būti pasipriešinta per šiuo metu vykstančias konsultacijas. Nuo 1998 m. mirties bausmė nebuvo vykdoma.

2016 m. kovo mėn. įstatymu buvo sustiprinti Nacionalinės žmogaus teisių komisijos įgaliojimai ir autonomija laikantis tarptautinių standartų.

ES padėjo Burkina Fasui vykdyti pereinamojo laikotarpio procesą ir sutelkė visas savo priemones, kad padėtų stiprinti valstybės pajėgumus ir ekonominį bei socialinį vystymąsi. 2016 m. įvyko keletas aukšto lygio vizitų, įskaitant Komisijos nario N. Mimicos ir ES specialiojo įgaliotinio Sahelyje Á. Losados misiją. Kadangi ypatingą susirūpinimą kelia saugumas, nuspręsta stiprinti bendradarbiavimą naudojant priemonę, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos, ir ES skubiosios pagalbos patikos fondą. Be to, bus teikiama parama pagrindinėms socialinėms paslaugoms atokiose vietovėse šalies šiaurinėje dalyje.

2016 m. liepos mėn. įvyko pagal 8 straipsnį vedamas politinis dialogas; jame aptarti saugumo, teisingumo, institucinės reformos ir žmogaus teisių klausimai.

ES ir jos valstybės narės padeda teisingumo ir vidaus reikalų ministerijoms kontroliuoti neregulias karines vietas savigynos pajėgas, vadinamąsias „koglveegos“, kurios yra atsakingos už žmogaus teisių pažeidimus. Pagrindinės paramos kryptys yra teisminių institucijų teritorinio tinklo stiprinimas, teisminių institucijų profesionalumo didinimas, teisė kreiptis į teismą, žmogaus teisių srities mokymas, skirtas įvairioms grupėms (saugumo pajėgoms, žiniasklaidai, teisėjams) ir mokykloms. Naujais projektais bus sprendžiami vaikų darbo aukso kasyklose ir sąlygų kalėjimuose klausimai.

Žmogaus teisių gynėjai, įskaitant moteris žmogaus teisių gynėjas, remiami, *inter alia*, teikiant teisinę pagalbą.

Pilietinės visuomenės organizacijos yra ES programos, kuria siekiama gerinti sąlygas kalėjimuose (sanitarinių sąlygų, teisinių konsultacijų, reintegracijos srityse), naudos gavėjos. Kardomojo kalinimo mažinimas yra vienas iš rodiklių, kuriuos reikia stebėti. ES ir valstybės narės teikdamos paramą daugiausia dėmesio skiria moterų apsaugai, pavyzdžiui, kovos su smurtu ir lyties organų žalojimu veiksmų skatinimui, taip pat vaikų, visų pirma pažeidžiamų vaikų, apsaugai ir jaunų nusikaltėlių integracijai.

Burkina Faso pažanga žmogaus teisių srityje buvo grindžiama veiksmų planu, parengtu remiantis visuotiniu periodiniu vertinimu (VPV). Naujausias VPV buvo atliktas 2013 m. ir buvo pateiktos 165 rekomendacijos, visų pirma dėl klausimų, susijusių su vaikų apsauga, kankinimo prevencija ir kova su juo, kova su korupcija, ir klausimų, susijusių su teisminių institucijų nepriklausomumu. Pavyzdžiui, po to, kai pereinamojo laikotarpio vyriausybė peržiūrėjo konstituciją, Aukščiausiąjai teisėjų tarybai pirmininkauja Kasacinio teismo pirmininkas, o ne Burkina Faso prezidentas.

Būsiami ES veiksmai, be kita ko, bus parama konsultacijų dėl konstitucinės reformos procesui, parama pilietinei visuomenei didinant įvairių grupių, visų pirma jaunimo, informuotumą apie žmogaus teises ir jai prisidedant prie demokratinio valdymo, parama pilietiniam ugdymui ir radikalėjimo prevencijos veiksams, teisminėms institucijoms ir kalinimo sąlygų gerinimui, gimimų registravimui ir civilinei metrikacijai, žmogaus teisėms neteisėtos kasybos atveju, žmogaus teisėms ir teisinės valstybės stiprinimui, vykdant saugumo sistemos reformą.

Burundžio Respublika

2016 m. bendrai žmogaus teisių padėčiai Burundyje toliau buvo būdingi sistemingi žmogaus teisių pažeidimai, įskaitant žudymus, priverstinius dingimus ir kankinimo bei netinkamo elgesio atvejus, ir kartu išliko nebaudžiamumas; be to, pagrindinės laisvės buvo labai ribotos.

ES prioritetas – ir toliau daugiausia dėmesio skirti daugeliui pažeidimų, kurie įvyko per pastaruosius kelerius metus, kaip nurodyta 2016 m. kovo 14 d. Tarybos sprendime pagal ES ir AKR⁶⁴ partnerystės susitarimo (Kotonu susitarimo)⁶⁵ 96 straipsnį.

Pagrindiniai spręstini klausimai – tai dideli ir sistemingi teisės į gyvybę pažeidimai, kankinimo ir žeminančio elgesio naudojimas policijoje, seksualinis ir kitų formų smurtas dėl lyties, nepriklausomų tyrimų stoka, visų pirma priverstinio dingimo atvejais, plačiai paplitęs nebaudžiamumas, savavališki suėmimai ir įkalinimas ir nepriklausomos teismų sistemos ir teisės į teisingą bylos nagrinėjimą nebuvimas.

Kiti trūkumai yra susiję su pagrindinėmis laisvėmis, įskaitant žodžio ir saviraiškos, susirinkimų, demonstracijų ir spaudos laisves – joms iškilusi ypač didelė grėsmė. Lyčių nelygybė tebėra giliai įsišaknijusi šioje šalyje; šioje srityje daroma nedaug pažangos.

2016 m. nebuvo užfiksuota pagerėjimo, o pasak Vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuro Burundyje, pastebėtas nerimą keliantis padėties pablogėjimas, daugiausia susijęs su priverstinio dingimo atvejais.

ES toliau vedė diskusijas žmogaus teisių ir demokratijos klausimais su Burundžiu pagal 2016 m. kovo 14 d. Tarybos sprendimą (Kotonu susitarimo 96 straipsnį). Žmogaus teisių klausimai tose diskusijose buvo sistemingai keliama tiek neformaliai, tiek formaliai (dar kartą nagrinėjant sprendimą), nes žmogaus teisės ir pagrindinės laisvės yra įsipareigojimų, kurių tikimasi iš Burundžio vyriausybės, pagrindas. Tačiau Burundžio valdžios institucijos neigė visus kaltinimus ir pareiškė esančios pasirengusios atlikti tyrimą atsižvelgdamos į tarptautinės bendruomenės (daugiausia JT ir AS) dėtą pastangą.

⁶⁴ Afrikos, Karibų ir Ramiojo vandenyno valstybių grupė.

⁶⁵ Partnerystės susitarimas tarp Afrikos, Karibų jūros bei Ramiojo vandenyno grupės valstybių ir Europos bendrijos bei jos valstybių narių.

Nors ES bandė palaikyti reguliarius ryšius su vietos pilietine visuomene, 2016 m. metinis formalus susitikimas su Burundžio žmogaus teisių gynėjais ir aktyvistais neįvyko, nes iškiliausi gynėjai turėjo bėgti iš šalies, o tie, kurie liko Burundyje, turėjo arba elgtis labai diskretiškai, arba slapstytis.

Tokiomis sudėtingomis aplinkybėmis, kai žmogaus teisių gynėjams tenka veikti slapta, o matoma parama duoda priešingų rezultatų, ES bendrai finansavo du EDŽTRP projektus; juos šiuo metu įgyvendina tarptautinės NVO, palaikydamos partnerystę su vietos pilietinės visuomenės organizacijomis. Vieno projekto tikslas – remti žmogaus teisių gynėjus, o kito – sustiprinti kovą su smurtu dėl lyties. Be to, Tarptautinės konferencijos Didžiųjų ežerų regiono klausimais (ICGLR) įgyvendinamas regioninis projektas „taika ir saugumas“ yra skirtas, *inter alia*, seksualinio smurto prieš moteris ir vaikus prevencijai ir kovai su juo stiprinti. ES taip pat EDŽTRP neatidėliotinos pagalbos fondo lėšomis rėmė žmogaus teisių gynėjus ir žurnalistus, kuriems kyla pavojus dėl jų kasdienio darbo.

Nuo 2008 m. Burundis yra įsteigęs atskaitingų ir reaguojančių institucijų ir yra prisijungęs prie kelių tarptautinių ir regioninių žmogaus teisių konvencijų. Tačiau šios institucijos nėra nepriklausomos, o atitinkami žmogaus teisių įstatymai ir konvencijos arba nėra įgyvendinami, arba daugeliu atveju yra ignoruojami. 2016 m. Burundis energingai ginčijo kelias tarptautines ataskaitas, kuriose užfiksuoti šiurkštūs žmogaus teisių pažeidimai. 2016 m. spalio mėn. vyriausybė sustabdė savo bendradarbiavimą su Vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuru Burundyje ir paragino Biurą peržiūrėti susitarimą dėl būstinės.

2016 m. spalio mėn. Burundis pranešė apie savo pasitraukimą iš TBT.

Burundžio vyriausybė vis dar laikosi nerimą keliančio neigimu grindžiamo požiūrio ir patvirtina savo nebaudžiamumo kultūrą kiekvieną kartą, kai ES arba kiti tarptautiniai suinteresuotieji subjektai kreipiasi dėl žmogaus teisių padėties šalyje.

Žaliojo Kyšulio Respublika

Apskirtai Žaliojo Kyšulio rezultatai žmogaus teisių srityje 2016 m. išliko teigiami dėl tvirtų politinių institucijų, nepriklausomos spaudos, nepriklausomų teisminių institucijų ir veikiančios demokratinės politinės sistemos, kuria užtikrinama pagarba žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms.

Vis dėlto, nepaisant apskritai teigiamų rezultatų žmogaus teisių ir demokratinio valdymo srityse, kai kurie žmogaus teisių klausimai vis dar kelia susirūpinimą Žaliajame Kyšulyje, būtent, pranešama apie policijos smurtą kalinių ir sulaikytųjų atžvilgiu, vilkinamos bylos, prekyba žmonėmis, seksualinio vaikų išnaudojimo atvejai, be kita ko, vykstant sekso turizmui, vaikų darbas ir smurtas dėl lyties.

2016 m. ES toliau vedė reguliarią dialogą dėl demokratijos ir žmogaus teisių įtvirtinimo remiantis ES ir Žaliojo Kyšulio specialiąja partneryste, kuria numatytas tvirtesnis politinis dialogas demokratijos, žmogaus teisių, teisinės valstybės ir gero valdymo srityse. Specialiosios partnerystės veiksmų plane ypač daug dėmesio skiriama moterų ir vaikų teisėms, migrantų padėčiai, kovai su smurtu šeimoje, teismų sistemos tobulinimui, kovai su korupcija ir gero valdymo skatinimui. Be to, 27 tarptautinių konvencijų dėl žmogaus teisių, darbuotojų teisių, aplinkos apsaugos ir klimato kaitos, taip pat dėl gero valdymo ratifikavimas ir veiksmingas įgyvendinimas ir toliau stebimas pagal ES BLS+ susitarimus, kurių šalis yra ir Žaliasis Kyšulys. 2016 m. gruodžio mėn. ES taip pat paskelbė Žaliajam Kyšuliui skirtą 2016–2020 m. lyčių lygybės veiksmų planą.

Be to, Žaliasis Kyšulys tebebuvo vienas iš retų stabilios ir gerai veikiančios daugiapartinės parlamentinės demokratijos Afrikoje atvejų. 2016 m. šalyje įvyko treji taikūs ir sąžiningi rinkimai; todėl kovo mėn. buvo sudaryta nauja Ministro Pirmininko Ulisses Correia e Silva vadovaujama vyriausybė, o spalio mėn. įvykusiuose prezidento rinkimuose prezidentu perrinktas Jorge Carlosas Fonseca.

2016 m. ES pagal EDŽTRP finansavo projektą „Parama prekybos partneriams, įskaitant BLS+ lengvatomis besinaudojančias šalis, siekiant veiksmingai įgyvendinti tarptautinius darbo standartus ir vykdyti ataskaitų teikimo prievoles“. Žaliasis Kyšulys yra vienintelė Afrikos šalis, kuri gavo naudos iš šio projekto.

ES vykdė demaršus su žmogaus teisėmis susijusiais klausimais, įskaitant TBT.

Tarptautiniu mastu Žaliasis Kyšulys ratifikavo daugumą tarptautinių ir regioninių priemonių, susijusių su žmogaus teisėmis, ir tebebuvo tvirtas TBT rėmėjas. Vis dėlto geri šalies rezultatai ratifikavimo srityje nebuvo atkartoti atitinkamų ataskaitų teikimo prievolių srityje. Nuolatiniai vėlavimai ataskaitų teikimo srityje didžia dalimi paaiškinami menkais šalies nedidelių administracinių institucijų pajėgumais. Pavyzdžiui, 2016 m. gruodžio mėn. JT komitetas prieš kankinimą apžvelgė padėtį šalyje, susijusią su Konvencija prieš kankinimą, ir pateikė tam tikrų pastabų, nes šalies ataskaita nebuvo pateikta.

Nepaisant tam tikros pastaraisiais metais padarytos pažangos, smurtas dėl lyties ir socialinė bei ekonominė moterų diskriminacija tebėra įsigalėjusi Žaliojo Kyšulio labiau kaimiškoje visuomenės dalyje. Tai sritis, kurioje reikia pažangos. Kita prioritetinių veiksmų sritis yra dabartinės 2004 m. įsteigtos Nacionalinės žmogaus teisių ir pilietybės komisijos nepriklausomumas. Sprendimas suderinti Komisijos statusą ir lėšas su Paryžiaus principais vis dar nepriimtas parlamente.

Kamerūno Respublika

2016 m. Kamerūnas susidūrė su grupuotės „Boko Haram“ keliama grėsme saugumui šiauriausioje šalies dalyje – ši teroristinė grupė vykdė šiurkščius žmogaus teisių pažeidimus, o šalis buvo kaltinama žmogaus teisių pažeidimais saugumo pajėgoms reaguojant į šią grėsmę.

Pilietinės teisės, pavyzdžiui, saviraiškos laisvė, be kita ko, naudojantis socialine žiniasklaida, ir susirinkimų laisvė patyrė spaudimą visų pirma vykstant pilietinės visuomenės protestams ir streikams šiaurės vakarų ir pietvakarių regionuose, kai buvo reiškiami anglakalbės mažumos nusiskundimai.

2016 m. taip pat toliau kėlė nerimą blogėjančios kalinimo sąlygos, problemiškos galimybės naudotis teise kreiptis į teismą ir sistemingi pažeidžiamų mažumų ir žmogaus teisių gynėjų teisių pažeidimai.

ES prioritetai buvo konsoliduoti demokratiniais procesais, įskaitant rinkimų procesus, propaguoti ir apsaugoti pažeidžiamoms grupėms / mažumoms priklausančių asmenų teises, kovoti su mirties bausme ir tobulinti teisingumo sistemą, taip pat apsaugoti žmogaus teisių gynėjus ir jų teises. Be to, vienas iš svarbių susirūpinimą keliančių klausimų buvo galimybė naudotis pagrindinėmis paslaugomis, ypač tose vietovėse, kuriose vyrauja nesaugumas.

Be bendros galimybių naudotis pagrindinėmis paslaugomis problemos, be kita ko, dėl nesaugumo ar dramatiškos humanitarinės padėties šalies šiauriausioje ir rytinėje dalyse, pagrindinės žmogaus teisių problemos yra susijusios su kalinimo sąlygomis, teise kreiptis į teismą, žmogaus teisių pažeidimais kovos su terorizmu kontekste, pažeidžiamų mažumų (pvz., vaikų, moterų, LGBTI asmenų ir t. t.) teisių pažeidimais, taikių susirinkimų ir asociacijų laisvės apribojimais, taip pat grėsmėmis saviraiškos laisvei.

Tačiau 2016 m. liepos mėn. priėmus naują Baudžiamąjį kodeksą įvyko keli teigiami pokyčiai: juo kriminalizuotas lyties organų žalojimas, nustatytos įkalinimo alternatyvos, pvz., su laisvės atėmimu nesusijusios bausmės, ir uždraustas išvaymas iš sutuoktinių bendros nuolatinės gyvenamosios vietos be teisminės institucijos sprendimo. Kodekse taip pat bandoma kriminalizuoti korupciją viešojo administravimo konkursuose. Kita vertus, naujuoju kodeksu nepanaikinta mirties bausmė, o homoseksualumas vis dar laikomas nusikalstama veika. Dar neaišku, kaip kai kurios iš itin svarbių naujojo kodekso nuostatų bus įgyvendinamos praktiškai.

ES toliau sprendė žmogaus teisių ir demokratizacijos klausimus palaikydama politinį dialogą su valdžios institucijomis tiek formaliuose posėdžiuose, tiek neformaliai. Taip pat buvo atlikti keli demaršai dėl įvairių žmogaus teisių klausimų, siekiant propaguoti, be kitų principų, mirties bausmės panaikinimą ir Romos statuto ratifikavimą. Neformaliuose dvišaliuose pasitarimuose buvo iškelti keli klausimai, įskaitant pagarbą žmogaus teisėms kovoje su terorizmu ir galimybę naudotis pagrindinėmis viešosiomis paslaugomis vietovėse, kuriose vyrauja nesaugumas.

ES lankėsi ir aktyviai dalyvavo seminaruose, konferencijose ir kituose viešuose renginiuose, kuriuose buvo aptariami žmogaus teisių klausimai, įskaitant smurto rinkimų metu prevenciją, LGBTI asmenų pilietinės visuomenės stebėjimo centro atidarymą, lyčių lygybę, jaunimo vaidmenį, Žmogaus teisių dienos renginius ir kalinimo sąlygas. ES taip pat lankėsi keliuose RFI („Radio France International“) korespondento Ahmedo Abba, kuris kaltinimas „bendrininkavimu vykdant teroro aktus“, bylos nagrinėjimo teisme posėdžiuose.

ES palaikė nuolatinį dialogą ir vedė konsultacijas su vietos pilietinės visuomenės atstovais ir žmogaus teisių gynėjais. ES visus metus lankėsi tų suinteresuotųjų subjektų organizuojamuose renginiuose.

2016 m. ES toliau teikė finansinę paramą projektams, finansuojamiems Europos plėtros fondo (EPF) ir Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP) lėšomis. 2015 m. paskelbto kvietimo teikti pasiūlymus tikslai – remti dalyvaujamąją demokratiją, įskaitant parlamentą; propaguoti saviraiškos laisvę, spaudos laisvę, asociacijų ir taikių susirinkimų laisvę; propaguoti dialogą ir pilietinį ugdymą siekiant stabilumo ir takaus bendruomenių sambūvio; ir prisidėti prie pasitikėjimo rinkimų procesais atmosferos. 2016 m. buvo vykdomi du projektai, kuriais siekiama prisidėti prie dalyvaujamosios demokratijos ir propaguoti pilietines bei politines teises. Be to, kitais projektais buvo sprendžiami kiti klausimai, apimantys patobulintą parlamento vaidmenį, lyčių pusiausvyrą politikoje, jaunimo dalyvavimą viešuose debatuose ir žiniasklaidos bei pilietinės visuomenės vaidmenį rinkimų procesuose.

Dar kituose projektuose buvo nagrinėjami tokie klausimai kaip smurtas prieš moteris, moterų padėtis įvairiuose regionuose, čiabuvių tautų dalyvavimas miškų valdyje, kalnimo sąlygų gerinimas ir nepilnamečių justicija. Galiausiai, regioniniu projektu, kuris įgyvendinamas ir Kamerūne, buvo prisidedama prie aplinkos gynėjų Kongo baseine teisių propagavimo. ES taip pat paskelbė kvietimą teikti pasiūlymus dėl programos, kuria siekiama remti atsakingą naudojimosi žeme valdymą propaguojant Neprivalomas atsakingo žemės, žuvininkystės ir miškų išteklių valdymo gaires sprendžiant nacionalinio aprūpinimo maistu saugumo klausimus.

Kamerūnas ratifikavo kelis pagrindinius tarptautinius žmogaus teisių dokumentus, pavyzdžiui, Tarptautinį pilietinių ir politinių teisių paktą, Konvenciją dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims ir Konvenciją prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą. Kita vertus, kai kurie dokumentai, pavyzdžiui, Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą fakultatyvus protokolas, buvo pasirašyti, bet dar nėra ratifikuoti. Vykdam visuotinį periodinį vertinimą Kamerūnas ne kartą atsisakė pasirašyti ir ratifikuoti kitus dokumentus, pavyzdžiui, Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto Antrąjį fakultatyvinį protokolą mirties bausmei panaikinti. Paskiausias Kamerūno VPV įvyko 2013 m., o kitas bus atliktas 2018 m. gegužės mėn.

Centrinės Afrikos Respublika

2016 m. nuolatinis nebaudžiamumas Centrinės Afrikos Respublikoje (CAR) prisidėjo prie tolesnio nestabilumo ir nesaugumo visoje šalyje ir Bangyje. 2015–2016 m. rinkimų procesas (įstatymų leidžiamosios valdžios ir prezidento rinkimai) buvo taikus – nepranešta apie jokių didesnių saugumo incidentus – ir juose balsavo daug moterų. Dislokuota Jungtinių Tautų daugialypė integruota stabilizavimo misija Centrinės Afrikos Respublikoje (MINUSCA) neabejotinai prisidėjo prie iš esmės taikaus politinio perėjimo proceso užbaigimo CAR ir palengvino šį procesą. Tačiau naujai išrinktos valdžios institucijos vis dar susiduria su plačiai paplitusiais žmogaus teisių pažeidimais ir ginkluotų grupių buvimu didžiojoje šalies dalyje. Teisingumo sistema vis dar silpna ir neveiksminga, o vyriausybė negali suteikti jokių garantijų gyventojams teisinės valstybės srityje ir kovoje su nebaudžiamumu.

CAR teisingumo sistemai, kuri buvo silpna jau prieš konfliktą, dar labiau pakenkė kova sostinėje ir aplink ją, nes buvo sunaikinti oficialūs dokumentai, o teisinės tarnybos priverstos trauktis. Net ir šiandien yra nedaug veikiančių teismų ar dirbančių teisėjų už sostinės Bangio ribų, ir tik aštuoni iš 35 šalies kalėjimų yra veikiantys. Sulaikytieji laikomi griūvančiuose ir perpildytuose pastatuose, dėl to sąlygos yra nesveikos. Dėl prasto saugumo ne kartą būta pabėgimų iš kalėjimo.

Dėl konflikto Centrinės Afrikos Respublikoje penktadalis visų gyventojų paliko savo namus ir bėgo arba šalies viduje arba į kaimynines šalis, ypač į Kamerūną ir Čadą. Dabartinėje padėtyje po konflikto žemės sklypai gali būti užgrobiami, o namai ar įmonės plėšiami siekiant privačių tikslų; tai gali visam laikui sutrikdyti pabėgėlių ir perkeltųjų gyventojų grįžimo dinamiką. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, kurioms būdinga tai, kad smurtaujama visoje teritorijoje, o ginkluotos grupuotės nuo 2013 m. vykdo pažeidimus, padėtis, susijusi su seksualinės prievartos ir smurto prieš gyventojus, visų pirma moteris ir jaunimą, atvejais, kelia ypač didelį susirūpinimą.

Nuolatinis ginkluotų grupuočių buvimas Centrinės Afrikos teritorijoje ir saugumo chaosas dėl grupuotės „Seleka“ įvykdyto valdžios užgrobimo visam laikui padarė poveikį vaikų ir šeimų gyvenimo sąlygoms. Ginkluotos grupuotės užverbavo daug vaikų – pasak UNICEF, daugiau nei 10 000 nepilnamečių – kasdieniams namų ruošos darbams dirbti, arba taip pat tarnauti kariais. Be to, susitaikymo procesui itin svarbiu prioritetu tampa 2015 m. birželio mėn. įstatymu sukurto Specialaus baudžiamojo teismo veiklos pradžia. CAR valdžios institucijos ėmėsi veiksmų siekdamos įsteigti šį teismą, remiant MINUSCA. 2016 m. lapkričio mėn. paskelbti kvietimai teikti valstybių kandidatus tam tikriems postams, pvz., tarptautinių teisėjų ir kitų darbuotojų postams; neseniai pradėtas įdarbinimo į nacionalinius postus procesas.

2016 m. ES savo intervencinius veiksmus daugiausia vykdė teisingumo srityje, įgyvendindama projektą RESEJEP⁶⁶ (teisingumo ir policijos sektorių atkūrimas – EPF), kuriuo daugiausia siekiama kovoti su nebaudžiamumu, atkurti valstybės valdžią, instituciškai stiprinti teisingumo administravimą, modernizuoti teisę, tobulinti teismų organizavimą bei veikimą ir mokyti teisminių institucijų darbuotojus.

Be to, 2016 m. Europos Sąjunga toliau dėjo pastangas gerinti žmogaus teisių padėtį šalyje, daugiausia dėmesio skirdama reguliariai rengiamam dialogui su naująja vyriausybe ir tvirtai remdama prezidento F. Touaderos politinę valią pagerinti bendrą žmogaus teisių padėtį. 2016 m. antrąjį pusmetį atnaujinus pagal Kotonu susitarimo 8 straipsnį vykdomą politinį dialogą, ES ir jos valstybės narės pradeda išsamesnį ir nuolatinį dialogą su Centrinės Afrikos Respublikos vyriausybe. Dėl trūkumų ir problemų, susijusių su žmogaus teisių padėtimi šalyje ir kova su nebaudžiamumu, reikės nuolat vykdyti tolesnę veiklą. 2016 m. ES ir jos valstybės narės išplėtė savo veiksmų Centrinėje Afrikos Respublikoje aprėptį patvirtindamos visapusišką požiūrį, įskaitant BSGP misiją (ES mokymo misiją, skirtą nacionalinėms pajėgoms FACA) ir ES patikos fondo „Fond Bekou“ veiklos tęstinumą.

⁶⁶ Pavadinimo prancūzų kalba „*Réhabilitation des secteurs de la justice et de la police*“ akronimas.

2016 m. ES padarė keletą pareiškimų. Pavyzdžiui, 2016 m. spalio mėn. Centrinės Afrikos Respublikai ratifikavus Konvencijos prieš kankinimą fakultatyvų protokolą buvo paskelbtas ES pareiškimas vietos lygmeniu. Vyriausiosios įgaliotinės ir Komisijos pirmininko pavaduotojos atstovo spaudai biuras taip pat paskelbė pareiškimą, kuriais smerkiami neseniai įvykdyti pinigų prievartavimo veiksmai ir civilių gyventojų nužudymai arba prieš MINUSCA pajėgas nukreipti veiksmai, kurie galėtų būti laikomi karo nusikaltimais.

Žmogaus teisių srities strategijai Centrinės Afrikos Respublikoje nustatytais ES prioritetais daugiausia dėmesio skiriama keliems aspektams. Itin svarbu toliau skatinti vykdomus veiksmus, kuriais siekiama atkurti teismų sistemą, atkurti baudžiamosios grandinės veikimą ir užtikrinti kalėjimų sistemos saugumą ir ją atstatyti.

2016 m. ES finansavo kelis projektus Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP), priemonės, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos (IcSP), ir ES patikos fondo Centrinės Afrikos Respublikoje – „Fond Bekou“ – lėšomis. Šiuo metu vykdomi trys EDŽTRP projektai siekiant didinti pilietinės visuomenės organizacijų pajėgumus. Šiais projektais daugiausia siekiama gerinti galimybes kreiptis į teismą asmenims, kurie dėl savo padėties yra pažeidžiami, užtikrinti veiksmingą gyventojų naudojimąsi savo teisėmis, kovoti su nebaudžiamumu pasitelkiant vietos ir nacionalinius suinteresuotuosius subjektus ir remti tarptautinių nusikaltimų aukas.

Be to, IcSP buvo remiamas Vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuras (OHCHR) pasitelkiant MINUSCA Žmogaus teisių skyrių), daugiausia dėmesio skiriant vietos pilietinės visuomenės pajėgumų stiprinimui. Tai taip pat atitiko CAR skirtą 2014–2017 m. OHCHR strategiją, kurioje daugiausia dėmesio skiriama, *inter alia*, kovai su nebaudžiamumu ir atskaitomybės bei teisinės valstybės stiprinimui. Per šį projektą ES padėjo užtikrinti geresnį tarptautinės bendruomenės supratimą apie žmogaus teisių padėtį ir didinti jos informuotumą apie ją, rinkti informaciją, susijusią su žmogaus teisių pažeidimais visoje šalyje, ir teikti patikimą informaciją sprendimus priimančioms asmenims. Be to, šiuo projektu OHCHR buvo sudarytos sąlygos reguliariai vykdyti stebėseną ir atlikti tyrimus, kai pranešama apie žmogaus teisių pažeidimus. Be to, buvo surengti mokymo kursai pilietinės visuomenės partneriams, kad jie galėtų vykdyti stebėsenos veiklą šalyje.

IcSP lėšomis taip pat finansuotas projektas dėl šalies viduje perkeltų asmenų ir pabėgėlių būsto, žemės ir nuosavybės teisių propagavimo ir apsaugos, įskaitant darbą skatinant juos grįžti namo.

Centrinės Afrikos Respublika reguliariai ir visapusiškai bendradarbiauja su Vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuru Ženevoje. Belaukiant politinio pereinamojo proceso Centrinės Afrikos Respublikoje, 2013 m. lapkričio mėn. vyriausybė sugebėjo pateikti savo šalies ataskaitą visuotiniam periodiniam vertinimui. Be to, Žmogaus teisių tarybos posėdyje 2016 m. birželio mėn. surengtas interaktyvus dialogas CAR klausimais. Nuo 2014 m. vykdant OHCHR nepriklausomo eksperto įgaliojimus valdžios institucijoms buvo padedama ir jos buvo skatinamos imtis būtinų ir tinkamų priemonių kovojant su nebaudžiamumu ir stiprinti dialogą dėl žmogaus teisių padėties šalyje.

Čado Respublika

2016 m. bendra žmogaus teisių padėtis Čade išliko nepalanki. Grupotė „Boko Haram“ kėlė grėsmę ir dėl to buvo perkelta dešimtys tūkstančių žmonių šiame regione. Be to, Čado valdžios institucijos buvo apkaltintos laisvių ribojimu ir susidorojimu su opozicija; saugumo pajėgos nuolat naudojo pernelyg didelę jėgą, vyravo nebaudžiamumas.

2016 m. pabaigoje padaryta teisės aktų pakeitimų, visų pirma nustatant mirties bausmės panaikinimą (išskyrus terorizmo atvejus), tačiau naujasis baudžiamasis kodeksas dar turi būti konsoliduotas.

Specialusis Afrikos Teismas Dakare buvusį Čado prezidentą Hissene Habre nuteisė kalėti iki gyvos galvos už nusikaltimus žmoniškumui. Afrikos teismo iniciatyva, kuriai pritarė ES, tapo istorine pergale ir rodo pavyzdį tarptautinio teisingumo srityje.

ES dirbo vadovaudamasi penkiais prioritetais: demokratinių principų (įskaitant politinį dalyvavimą ir pilietinę visuomenę), saugumo pajėgų, teisingumo, pažeidžiamų asmenų (moterų, vaikų, pabėgėlių ir / šalies viduje perkeltų asmenų) teisių ir žmogaus teisių gynėjų apsaugos prioritetų.

Rimtų problemų kilo visų pirma dėl Prezidento Idriso Deby ir jo politinės partijos „Mouvement patriotique du Salut“ visapusiško dominavimo vykdomosios ir įstatymų leidžiamosios valdžios atšakose, teisminėms institucijoms taip pat stokojant nepriklausomumo ir gebėjimų.

Nepotizmas ir korupcija yra tvirtai įsišakniję, o dėl vyriausybės veiklos skaidrumo stokos pagilėjo šalies patiriama finansų ir ekonomikos krizė. 2016 m. vasario mėn. jauna mergina teigė, kad ji buvo išprievartauta grupės aukšto rango pareigūnų vaikų; jie liko nenubausti. Šis atvejis sukėlė kelis pilietinės visuomenės protestus ir toliau kelia visuomenės pasipiktinimą ir ją telkia. Tai taip pat patvirtina, kad smurtas dėl lyties, įskaitant smurtą prieš vaikus, yra plačiai paplitęs šioje šalyje – ji užima žemą vietą tarptautiniuose indeksuose daugiausia atsižvelgiant į moterų lyties organų žalojimą ir vaikų santuokas.

Kitos žmogaus teisių problemos, be kita ko, yra plačiai paplitusios represijos vykstant politiniams ir pilietinės visuomenės protestams, taip pat pažeidimus darančios saugumo pajėgos. 2016 m. demonstracijos ir susirinkimai buvo sistemingai draudžiami. Vyriausybė Čado ežero regione paskelbė nepaprastąją padėtį ir *de facto* laikėsi militarizuoto politinio požiūrio šalies šiaurinėje dalyje.

Kalbant apie spaudos laisvę, vietos spauda buvo laisvai leidžiama, tačiau socialinė žiniasklaida („Facebook“, „WhatsApp“, „Twitter“) buvo su pertrūkiais blokuojama. Valdžios institucijos taip pat kartais atjungdavo internetą ir SMS žinučių paslaugas, o trims „TV5 Monde“ dirbantiems Prancūzijos žurnalistams buvo laikinai sustabdyta akreditacija.

2016 m. balandžio mėn. įvyko prezidento rinkimai – santykinai tvarkingai ir dalyvaujant opozicijai; panaudoti biometriniai surašymo duomenys. Prezidentas I. Deby, kuris valdžioje yra nuo 1990 m. valstybės perversmo, laimėjo pirmąjį turą, surinkęs 60 % balsų. Vis dėlto šį procesą temdė pažeidimai, pilietinės visuomenės atstovų sulaikymai ir teismo procesai. Taip pat būta polemikos dėl dešimčių asmenų „dingimo“ karinėse pajėgose ir represinių veiksmų prieš juos, nes jie galbūt balsavo už opoziciją. Įstatymų leidžiamosios valdžios rinkimai (turėję įvykti 2015 m.) buvo atidėti neribotam laikui.

2016 m. gruodžio mėn. Nacionalinė Asamblėja priėmė Baudžiamojo kodekso pakeitimą, kuriuo siūloma panaikinti mirties bausmę (išskyrus terorizmo atvejus), kriminalizuoti vaikų santuokas ir smurtą dėl lyties, taip pat į kodeksą įtraukti karo nusikaltimus ir kankinimą.

ES toliau dalyvavo diskusijose žmogaus teisių ir demokratijos klausimais su Čadu vedama politinį dialogą (pagal 8 straipsnį) ir dialogą su Nacionaline Asamblėja, taip pat darydama pareiškimus, rengdama praktinius seminarus ir taikydama neformalias priemones.

Per prezidento rinkimus ES rėmė rinkimų ekspertų misiją ir finansavo informuotumo didinimo projektą. Parama saugumo pajėgų reformai buvo teikiama pasitelkus kelis forumus, rengiant mokymo kursus ir vykdant bendrus veiksmus dėl gairių ir dėl policijos elgesio stebėjimo centro. ES dirbo glaudžiai koordinuodama veiksmus su ES valstybėmis narėmis šiuo klausimu.

Dirbti su žmogaus teisių gynėjais Čade buvo sudėtinga. Prieš rinkimus penki žmogaus teisių gynėjai buvo suimti ir nuteisti dėl taikių protesto akcijų organizavimo. Vyriausiosios įgaliotinės ir Komisijos pirmininko pavaduotojos atstovė spaudai paskelbė viešą pareiškimą, o vietos lygmeniu ES delegacija apėmė žmogaus teisių gynėjus kalėjime ir lankėsi teismo procese.

Kadangi ES daug dėmesio skiria visų formų smurtui dėl lyties, ji finansavo veiksmus (naudodamasi keletu bendradarbiavimo priemonių) informuotumo didinimo ir teisės kreiptis į teismą srityse. Viename iš atliktų įvertinimų nustatyti būdai, kaip lyčių aspektą įtraukti į visus 11-ojo EPF lėšomis finansuojamus projektus.

2016 m. taikant Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę (EDŽTRP) buvo įgyvendinti penki projektai siekiant apsaugoti ir propaguoti vaikų ir moterų teises visame Čade. Kalbant apie teisingumo ir policijos reformą, 2014 m. ir 2016 m. užbaigti du ES projektai, o Europos Sąjunga pradėjo dirbti su atitinkamomis ministerijomis ir kitais pagrindiniais suinteresuotaisiais subjektais siekiant nustatyti naujas programas, kurios turėtų būti pradėtos 2017 m.

Patikslintu Baudžiamuoju kodeksu (Asamblėjos priimtu 2016 m.) Čadui bus sudarytos sąlygos įvykdyti kai kuriuos žmogaus teisių srities įsipareigojimus, kylančius iš tarptautinių sutarčių ir konvencijų, kurias jis anksčiau ratifikavo.

Nors Čadas yra Romos statuto šalis, jo parama Tarptautiniam baudžiamajam teismui negalėtų būti laikoma savaime suprantama. Sudano Prezidentas O. Al Bashiras laisvai lankėsi Čade 2016 m. rugpjūčio mėn., nepaisant TBT pareikštų kaltinimų.

Patikslinto Baudžiamojo kodekso paskelbimą ir faktinį įgyvendinimą reikėtų toliau stebėti, visų pirma dėl mirties bausmės – ją vis dar leidžiama taikyti terorizmo bylose ir jos atveju teisės normos galėtų būti aiškinamos politiškai.

Sritys, kuriose sudėtinga toliau daryti pažangą, yra politinės teisės ir laisvės, taip pat valdžios galių pusiausvyra (vykdomoji valdžia dominuoja, o teismai yra silpni) ir įtraukus valdymas.

Įstatymų leidžiamosios valdžios rinkimai dar nesurengti, o decentralizacija dar neįvykdyta. Nors Čado saugumo pajėgos turi reputaciją kaip gebančios veiksmingai kovoti su tarptautiniu terorizmu, jos taip pat yra liūdnai pagarsėjusios dėl nederamo elgesio su vietos civiliais gyventojais ir naudojasi nepotizmu bei nebaudžiamumu.

Komorų Sąjunga

2016 m. bendrai žmogaus teisių padėčiai Komoruose buvo būdinga tai, kad daugėjo smurto prieš moteris ir vaikus. Moterims parlamente ir vyriausybėje atstovaujama itin menkai. Vyriausybė ėmėsi tam tikrų teigiamų veiksmų, be kita ko, gruodžio mėn. priėmė nacionalines veiksmų gaires dėl kovos su smurtu dėl lyties. Vis dar yra problemų, visų pirma lyčių lygybės, korupcijos, trūkstamo pasitikėjimo teismų sistema ir bendros nebaudžiamumo kultūros srityse. Komorai neratifikavo svarbių tarptautinių konvencijų žmogaus teisių srityje ir dar nėra panaikinę mirties baudą.

ES žmogaus teisių srities prioritetai šioje šalyje yra veiksminga kova su smurtu dėl lyties, pagarbos vaikų teisėms skatinimas, teisingumo sistemos reforma, kova su korupcija, nacionalinių institucijų stiprinimas ir rinkimų sistemos reformos. ES toliau diskutavo su Komorais žmogaus teisių ir demokratijos klausimais įvairiais formatais, be kita ko, dažnai rengiamose misijose, viešosios diplomatijos renginiuose (įskaitant renginius su ne ES paramos teikėjais) ir vedama politinį dialogą. ES toliau teikė finansinę paramą projektams, finansuojamiems Europos plėtros fondo (EPF) ir Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP) lėšomis.

Per pastaruosius du rinkimų raundus 2015 m. ir 2016 m. Komoruose atsiskleidė demokratinės brandos procesas. 2016 m. prezidento rinkimų proga paskelbtame pranešime vyriausiosios įgaliotinės atstovės spaudai paragino vesti tarpusavio dialogą Komoruose siekiant pradėti esmines reformas, kurios būtinos siekiant įtraukiai stiprinti teisinę valstybę ir konsoliduoti darnaus vystymosi bazę šioje šalyje. Iki šiol šios pastangos nebuvo toliau plėtojamos, o prezidentas ir Konstitucinis teismas šiuo metu aptarinėja (iki šiol nepriklausomos) Kovos su korupcija agentūros, kurią prezidentas ketina panaikinti, likimą. Kaip pati svarbiausia Komorų vystomojo bendradarbiavimo partnerė ES aktyviai padėjo vykdyti rinkimų procesą.

Atliekant 2014 m. visuotinį periodinį vertinimą Komorams buvo paskirta daug užduočių žmogaus teisių padėčiai gerinti; jas buvusi vyriausybė visiškai pripažino. 2016 m. nebuvo imtasi jokių papildomų priemonių; be kita ko, Komorų vis dar neratifikuota Kovos su kankinimu konvencija.

Kongo Demokratinė Respublika

2016 m. žmogaus teisių padėtis Kongo Demokratinėje Respublikoje toliau blogėjo. Tais metais JT Jungtinis žmogaus teisių biuras (UNJHRO) registravo žmogaus teisių pažeidimų pagausėjimą 30 %, palyginti su 2015 m. Daugumą iš šių pažeidimų padarė valstybės suinteresuotieji subjektai, daugiausia rytinėse provincijose. Tačiau vis daugiau atvejų registruota vakarinėse provincijose; tai daugiausia lėmė tai, kad nebuvo surengti rinkimai, kaip reikalaujama pagal Kongo konstituciją, ir dėl to sumažėjo demokratijos erdvė.

2016 m. rugsėjo ir gruodžio mėn. įvyko smurtinės demonstracijos Kinšasoje ir kituose miestuose, jose vyriausybės pajėgos naudojo neproporcingą mirtiną jėgą. Tai žingsnis atgal, palyginti su valdžios institucijų pozicija liepos mėn., kai, nepaisant visuomenės gatvėse rodomos tvirtos paramos po kelerių užsienyje praleistų metų sugrįžusiam iškiliam opozicijos lyderiui Etienne'ui Tshisekedi, susirėmimų nebuvo. Iki 2016 m. pabaigos buvo uždraustos politinio pobūdžio demonstracijos, o RFI transliacijos užblokuotos. 2016 m. gruodžio 19 d. užblokuota socialinė žiniasklaida.

2016 m. spalio mėn. vykdant nacionalinį dialogą, kurį palengvino Afrikos Sąjungos paskirtas Edemas Kodjo ir kurį rėmė „Groupe de Soutien“ dalyvaujant ES, buvo pasiektas kai kurių opozicinių partijų, prezidentinei daugumai priklausančių partijų ir tam tikrų vietos pilietinės visuomenės atstovų susitarimas. Keli žmogaus teisių gynėjai buvo laikinai paleisti iš kalėjimo. 2016 m. gruodžio mėn. buvo surengtas tolesnis dialogas tarpininkaujant „Conférence épiscopale du Congo“ (CENCO). Šis dialogas užbaigtas 2016 m. gruodžio 31 d. pasirašius susitarimą, žinomą kaip „Accord du Saint Sylvestre“ (Šventojo Silvestro susitarimas). Šiame susitarime konkrečiai paminėtos priemonės, kuriomis siekiama mažinti įtampą, pvz., paleisti politinius kalinius, tačiau šių priemonių įgyvendinimas kol kas buvo labai ribotas. Susitarime nustatyta, kad prezidento, parlamento ir provincijų valdžios rinkimai turėtų būti surengti iki 2017 m. pabaigos ir kad Prezidentas J. Kabila nesibalotiruos trečiajai kadencijai. Susitarimas buvo įvertintas teigiamai, tačiau daugėja rimtą susirūpinimą keliančių klausimų dėl nepakankamo įgyvendinimo.

Rytinėse provincijose toliau aktyviai veikia gerai įsitvirtinusios ginkluotos grupuotės ir formuojasi naujos grupuotės. Panašu, kad dvi itin svarbios sukilėlių grupuotės – Jungtinės demokratinės pajėgos (ADF) ir Ruandos demokratinės išlaisvinimo pajėgos (FDLR) – buvo susilpnintos, bet vis dar kelia grėsmę civiliams gyventojams. Didėjantis tarpbendruomeninis smurtas, ypač smurtas tarp nandų ir kinjaruanda kalba kalbančios bendruomenių Šiaurės Kivu bei tva ir bantu bendruomenių Tanganikos provincijoje, toliau kelia itin didelį susirūpinimą. Vis daugiau didelių smurtinių incidentų pastaruoju metu pastebima Kasajaus provincijose.

Teismų sistema toliau piktnaudžiaujama, o Konstitucinio teismo priimamuose sprendimuose būta politinio šališkumo. Valdžios institucijos toliau nesugeba išsamiai tirti žmogaus teisių pažeidimų, kuriuos padarė valstybės valdžios institucijos.

Trūksta Kongo valdžios institucijų bendradarbiavimo su ES dėl dialogo pagal 8 straipsnį surengimo. Nepaisant to, kad 2016 m. nebuvo vedamas dialogas pagal 8 straipsnį, ES ne kartą kėlė žmogaus teisių klausimus palaikydama ryšius su teisingumo ministru ir vykdė lobistinę veiklą dėl didesnio moterų įtraukimo į politinį dialogą.

2016 m. buvo sutarta dėl žmogaus teisių ir demokratijos strategijos KDR, laikantis prioriteto propaguoti saviraiškos, demonstracijų ir asociacijų laisvę; propaguoti demokratinę sistemą, kaip nustatyta Kongo Demokratinės Respublikos Konstitucijoje, ir skatinti moterų dalyvavimą politiniame gyvenime; skatinti ir stiprinti sąžiningą bei lengvai prieinamą teisingumo sistemą, įskaitant kovą su nebaudžiamumu, visų pirma už seksualinį smurtą atsakingų asmenų nebaudžiamumu; skatinti lyčių lygybę, visų pirma viešajame gyvenime, ir pagarbą moterų teisėms, ypač seksualinio smurto ir smurto dėl lyties aukų teisėms; taip pat remti žmogaus teisių gynėjus ir propaguoti jų veiklą.

Per šiuos metus buvo paskelbtos kelios deklaracijos ir pareiškimai, įskaitant du pareiškimus konkrečiai dėl KDR ir tris pareiškimus vietos lygmeniu dėl žmogaus teisių ir demokratijos padėties šalyje. 2016 m. spalio mėn. Užsienio reikalų taryba paskelbė išvadas, kuriose taip pat apsvarstyti žmogaus teisių klausimai, o 2016 m. gruodžio mėn. pranešimu spaudai paskelbtos ES sankcijos septyniems Kongo saugumo pajėgų nariams dėl žmogaus teisių negerbimo. ES delegacija lankėsi žmogaus teisių gynėjų teismo procesuose ir reguliariai palaikė ryšius su vietos ir tarptautinėmis nevyriausybinėmis organizacijomis, be kita ko, rėmė 24 žmones EDŽTRP neatidėliotinos pagalbos fondo, skirto žmogaus teisių gynėjams, kuriems kyla pavojus, lėšomis. Be to, ES delegacija pradėjo žmogaus teisių gynėjų apsaugai skirtą projektą „Pro-DDH“, užbaigė 2016 m. Lyčių lygybės veiksmų planą, pabrėždama tvirtą ES įsipareigojimą didinti lyčių lygybę ir gerinti moterų padėtį visuomenėje, taip pat spręsti smurto dėl lyties problemą šalyje.

10-ojo EPF lėšomis finansuojamomis ir 2016 m. užbaigtomis ES teisingumo programomis buvo padedama gerinti Kongo teisingumo sistemą, visų pirma kovojant su nebaudžiamumu. Atsižvelgiant į 2016 m. spalio mėn. paskelbtas Tarybos išvadas buvo atidėta 11-ojo EPF lėšomis finansuojamų naujų teisingumo ir policijos programų vykdymo pradžia. Tačiau ES priemonės, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos (IcSP), lėšomis remia „Cellules d’appui aux poursuites“ (paramos baudžiamajam persekiojimui grupės) karinio teisingumo sistemoje. Be to, 2016 m. pradėtas naujas projektas, skirtas šiurkščių žmogaus teisių pažeidimų ir tarptautinės humanitarinės teisės pažeidimų KDR aukų teisei kreiptis į teismą ir gauti žalos atlyginimą. Šį projektą, kuris buvo grindžiamas Europos Parlamento iniciatyva, Pietų Kivu ir Katangoje įgyvendina JT vystymosi programa ir NVO „Track Impunity Always“ (TRIAL).

Delegacija toliau rėmė rinkimų stebėjimo mokymo ir pilietinio ugdymo projektus, taip pat teikė tam tikrą techninę paramą Rinkimų komisijai (CENI). Šiuo metu vykdomas naujas IcSP lėšomis finansuojamas projektas dalyvaujant CEJP/CENCO, siekiant remti pastangas įgyvendinti susitarimą. Vykdoma 11 projektų pilietinio ugdymo srityje, kuriais siekiama šviesti gyventojus apie jų demokratines teises.

Kongo Respublika

2016 m. bendra šalies padėtis stabilizavosi po prieštaringo referendumo ir 2015–2016 m. rinkimų laikotarpio. Saugumo padėtis Pulo regione ir su naftos kaina susijęs ekonomikos nuosmukis tebekelia susirūpinimą; gali būti, kad tai yra KDR destabilizavimo daromas šalutinis poveikis.

ES tikslais daugiausia dėmesio skiriama demokratinio valdymo gerinimui, ypač žmogaus teisių gynėjų apsaugai; kovai su kankinimu, taip pat su nežmonišku ir žeminančiu elgesiu, apsaugant pažeidžiamas gyventojų grupes, ir ekonominių bei socialinių teisių propagavimui.

Apskritai 2016 m. įvykdyta šiurkščių žmogaus teisių pažeidimų, kurie iš dalies buvo susiję su krize po rinkimų, bet kartu su pataisos įstaigų sistemos bendrais trūkumais, taip pat jie buvo įvykdyti mažumų ir pažeidžiamų grupių atžvilgiu. Žiniasklaidos laisvė buvo smarkiai apribota ir užfiksuota atvejų, kai policija naudojo pernelyg didelę jėgą, pavyzdžiui, kai Brazavilyje ir Puant Nuare rinkimų ir referendumo proceso metu buvo nužudyti 23 asmenys. Keletas opozicijos partijų narių yra įkalinti arba ištremti. Kankinimai labai dažnai tebėra įprastinis policijos veiksmų elementas. Nacionalinė žmogaus teisių institucija nėra veiksmi.

Be to, 2016 m. ES nesulaukė politinio dialogo žmogaus teisių ir demokratijos klausimais pažangos. Konstitucinio referendumo ir prezidento rinkimų kontekste tęsėsi šešių mėnesių trukmės (2016 m. kovo–spalio mėn.) diplomatinė krizė po to, kai ES padarė pareiškimų, kuriuose kritikuota demokratinio valdymo pažangos stoka. Tokiomis aplinkybėmis negalėjo vykti joks politinis dialogas. Be to, dėl diplomatinės krizės buvo sustabdyta didžioji dalis politinių veiksmų žmogaus teisių klausimais, įskaitant numatytus susitikimus su Teisingumo ministerija. Neatsakyta į kelis teisingumo ministrui 2016 m. spalio mėn. pateiktus prašymus tirti įtariamus smurto bei kankinimo atvejus ir sudaryti palankesnes sąlygas žmogaus teisių srities NVO lankytis sulaikymo centruose.

Vyriausybė dėjo tam tikras pastangas pagerinti žmogaus teisių padėtį, visų pirma 2015 m. priimdama Konstituciją, į kurią įtrauktos nuostatos dėl mirties bausmės panaikinimo ir lyčių lygybės, ir siekia užtikrinti išsamias konsultacijas pasitelkdama keletą patariamųjų organų.

ES tęsė dialogą su pilietinės visuomenės organizacijomis formaliais ir neformaliais kanalais, siekdama pasikeisti nuomonėmis ir aptarti itin svarbius susirūpinimą keliančius žmogaus teisių klausimus. 2016 m. lapkričio 18 d.–gruodžio 10 d. EUDEL Brazavilyje ir Puant Nuare surengė dviejų savaitių trukmės renginį žmogaus teisių tema, kuriame išskirtinis dėmesys skirtas vaikų teisėms, kovai su smurtu prieš moteris ir ŽIV. Kampanija apėmė EUDEL, NVO Prancūzijos ambasados ir susijusių tarptautinių organizacijų bei Kongo valdžios institucijų organizuotą veiklą.

Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP) ir EPF bendru finansavimu buvo paremti keturi projektai, kuriais propaguojamos čiabuvių teisės, ginamos mažumoms ir pažeidžiamoms grupėms priklausančių asmenų teisės, stiprinama pilietinė visuomenė ir valstybiniai suinteresuotieji subjektai, gerinamos moterų ir mergaičių teisės ir saugomos vaikų teisės. Kaip techninės pagalbos priemonė buvo užbaigtas dar vienas projektas, kuriuo remiami Kongo pilietinės visuomenės organizacijų gebėjimų stiprinimo veiksmai.

ES finansuotas projektas PAREDA buvo užbaigtas 2016 m. gegužės 31 d., o pagrindiniai jo rezultatai, be kita ko, buvo aštuonių nacionalinių kodeksų peržiūra ir įstatymo projekto parengimas: šie tekstų projektai buvo oficialiai pateikti Kongo Vyriausybei siekiant, kad ji juos oficialiai patvirtintų ir jie įsigaliotų, jei įmanoma, iki 2017 m. birželio mėn. su rinkimais susijusios darbo pertraukos.

Išskyrus mirties bausmės klausimą ir Konvencijos prieš kankinimą papildomo protokolo ratifikavimą 2016 m. gegužės mėn., Vyriausybė nesiėmė jokių svarbių veiksmų, kad priartėtų prie ES ginamų pozicijų dėl šiai šaliai skirtų ar teminių žmogaus teisių rezoliucijų JT kontekste.

Bendradarbiavimas su Kongo valdžios institucijomis itin svarbiais klausimais, tokiais kaip tolesnė demokratizacija, teisinė valstybė ir bendras valdymo tobulinimas, tebėra itin svarbus, visų pirma žmogaus teisių pažeidimų kontekste.

Dramblio Kaulo Kranto Respublika

2016 m. bendra žmogaus teisių padėtis Dramblio Kaulo Krante išliko tokia pati. Abejų rinkimų – įstatymų leidžiamosios valdžios rinkimų ir konstitucinio referendumo – procesai vyko taikiai.

ES žmogaus teisių srities prioritetai Dramblio Kaulo Krante yra teisė į saugumą, teisingumas ir teisinė valstybė; kova su nebaudžiamumu ir parama susitaikymui; parama demokratijai, pilietinei visuomenei ir žmogaus teisių gynėjų apsauga; vaikų ir moterų teisės, pirmiausia kovos su seksualiniu smurtu prieš moteris ir vaikų darbu priemonės.

Problemos Dramblio Kaulo Krante apima smurtą prieš moteris, prievartą šeimoje ir vaikų darbą, visų pirma žemės ūkyje ir neteisėtos kasybos pramonėje. Teisingumo sistema, kuri vis dar nėra pakankamai nepriklausoma, patikima ir prieinama, taip pat kelia susirūpinimą. Problemų kelia įkalinimo sąlygos ir kardomojo kalinimo naudojimas. Žemės naudojimo teisės stato šalies stabilumą į pavojų. Korupcija daro poveikį skaidrumui ir geram valdymui. Vyriausybė ėmėsi įvairių veiksmų, kad sudarytų palankesnes sąlygas susitaikymui, finansinei aukų kompensacijai, ištremtų asmenų grįžimui, kalinių išlaisvinimui ir turto grąžinimui, tačiau susitaikymui įtaką daro nebaudžiamumas. Naujosios konstitucijos nuostatos dėl TBT yra dviprasmiškos, o Prezidentas A. Ouattara paskelbė, kad joks Dramblio Kaulo Kranto pilietis nebus teisiamas TBT, kol šalis nėra ratifikavusi Romos statuto. Kitos problemos kyla dėl didelio asmenų be pilietybės skaičiaus – vyriausybė įsipareigojo spręsti šį klausimą vadovaudamasi civilinės metrikacijos modernizavimo strategija. Nepaisant didelio ekonomikos augimo, galimybė naudotis pagrindinėmis paslaugomis tebėra didelių sunkumų, o žmogaus socialinės raidos indeksas tebėra santykinai žemas (172 iš 188). Išvedant JT taikos palaikymo misiją – Jungtinių Tautų operaciją Dramblio Kaulo Krante (UNOCI), sektoriaus reforma dar nėra iki galo įgyvendinta .

Nors pilietinė visuomenė yra gana dinamiška, vis dar reikia sustiprinti jos pajėgumus. Vis dėlto trūksta tikro institucinio struktūrinio dialogo, o tai nepalengvina dalyvavimo priimant politinius sprendimus.

Nors laikoma, kad per abu rinkimų procesus laikytasi demokratinių standartų, stebėtojai atkreipė dėmesį, kad valdžios institucijos kartais nepagrįstai riboja spaudos ir demonstracijų laisvę.

Vyriausybė yra įsipareigojusi propaguoti žmogaus teises ir patvirtino politiką, kuria sprendžiami privalomo mokyklos lankymo, vaikų darbo ir prekybos žmonėmis klausimai. Už nusikaltimų, padarytų laikotarpiu kilus krizei po rinkimų, tyrimą atsakingas Specialusis tyrimų padalinys (CSEI) 2016 m. padarė tam tikrą pažangą – pateikė kaltinimus atsakingiems asmenims. Konstitucine ir teisine sistemomis laikomasi pagarbos demokratiniams principams, žmogaus teisėms ir teisinės valstybės principui. Be to, naujojoje Konstitucijoje patvirtinami tam tikri principai, įskaitant nediskriminavimo principus.

Palaikydama nuolatinį politinį ryšį ir vedama oficialų politinį dialogą ES naudoja šiuo kanalu siekdama vesti dialogą ir vykdyti politinius mainus su Vyriausybe žmogaus teisių klausimais. Naujausias oficialus politinio dialogo susitikimas, kuriame dalyvavo ES ambasadoriai ir užsienio reikalų ministras, įvyko 2016 m. kovo mėn. Visų pirma buvo aptarti radikalizavimo ir neteisėtos migracijos klausimai.

ES remia žmogaus teisių gynėjus dotacijomis žmogaus teisių organizacijoms pagal Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę (EDŽTRP).

Į ES ir Dramblio Kaulo Kranto sutartį dėl gero valdymo ir vystymosi (11-asis EPF) įtraukti rodikliai apima pažangą gimimo registravimo, teisės kreiptis į teismą ir kardomojo kalinimo trukmės apribojimo klausimais. Be to, ES remia žemės naudojimo tvarkos reformą, kuria siekiama įtvirtinti žemės naudojimo teises. Konkrečiai tam skirtu dialogu ir bendradarbiavimu buvo sprendžiami teisingumo stiprinimo bei teisės kreiptis į teismą ir saugumo sektoriaus reformos naudojant 10-ąją bei 11-ąją EPF ir stabilumo priemonę klausimai.

ES taip pat tęsia nuolatinį dialogą su visų politinių pažiūrų politinėmis partijomis, taip pat su žmogaus teisių srityje veikiančiomis Dramblio Kaulo Kranto pilietinės visuomenės organizacijomis ir NVO. 2016 m. ES delegacija toliau įgyvendino tvirtą ir įvairiapusišką bendradarbiavimą žmogaus teisių srityje. Per EDŽTRP ES rėmė susitaikymą, pereinamojo laikotarpio teisingumą, moterų teises ir konfliktų prevenciją. Be to, konkrečia vietos NVO skirta parama (programomis LIANE 1 ir LIANE 2) bei dotacijomis pagal Pilietinės visuomenės ir vietos valdžios institucijų programas ES remia pilietinės visuomenės ir vietos valdžios institucijų savarankiškumo ir gebėjimų stiprinimą.

Nacionalinė žmogaus teisių komisija, padedama JT taikos palaikymo misijos UNOCI, kurios išvykimas iš šalies numatytas 2017 m., parengė 2017–2020 m. visapusišką nacionalinį veiksmų planą. Nepriklausomas ekspertas žmogaus teisių klausimais palankiai įvertino Dramblio Kaulo Kranto pažangą rinkimų srityje, tačiau kartu akcentavo, kad susirūpinimą kelia tam tikri žmogaus teisių klausimai (visų pirma moterų teisės ir nebaudžiamumo klausimai). 2016 m. UNOCI atliko svarbų vaidmenį, susijusį su lyčių aspektu saugumo sektoriuje.

Džibučio Respublika

2016 m. bendra žmogaus teisių padėtis šalyje nepagerėjo ir toliau buvo vykdomi tam tikri žmogaus teisių srities aktyvistų (visų pirma tų, kurie nepriklauso oficialiai patvirtintoms arba toleruojamoms žmogaus teisių grupėms), žurnalistų ir atvirai kritiką reiškiančių Vyriausybės priešininkų persekiojimo veiksmai. Opozicija ir nauji vidaus politikos suinteresuotieji subjektai turi mažai politinės erdvės. Džibučio Vyriausybės ir opozicijos partijų koalicijos „Union pour le Salut National“ („Nacionalinio gelbėjimo sąjunga“) dialogas demokratinių reformų klausimais pagal 2014 m. inicijuotą pagrindų susitarimą nutrūko prieš 2016 m. balandžio mėn. surengtus prezidento rinkimus.

ES prioritetai, be kita ko, yra parama žmogaus teisių gynėjams bei grupėms ir instituciniams suinteresuotiesiems subjektams bei NVO, suteikiant jiems priemones veiklai, susijusiai su žmogaus teisių gynimu ir propagavimu, vykdyti, dėti pastangas apsaugoti pažeidžiamas grupes, ypatingą dėmesį skiriant gatvės vaikams, migrantams ir pabėgėliams, ir gerinti moterų ir vaikų teisių apsaugą. ES bendradarbiaus su Vyriausybe, visų pirma su teisingumo ministru ir moterų ir šeimos reikalų ministru, siekdama puoselėti dialogą žmogaus teisių srityje ir pilietinės visuomenės projektų rengimą.

2016 m. Džibutyje kilo įvairių problemų, visų pirma susijusių su tuo, kad policija ir teisingumo sistema naudojamos nuomonės ir saviraiškos laisvei apriboti, ir su atvejais, kai policija įtariama naudojusi pernelyg didelę jėgą. Kitos problemos žmogaus teisių srityje yra, be kita ko, savavališki opozicijos vadovų ir žmogaus teisių srities aktyvistų sulaikymai ir įkalinimai, trunkantys kelias dienas ir nesikreipiant į teismą, taip pat draudimai keliauti.

2016 m. Prezidentas Ismailas Omaras Guellehas buvo išrinktas ketvirtai kadencijai. Nors vienas tarptautinis stebėtojas patvirtino buvus tam tikrų pažeidimų, jie prezidento rinkimų rezultatams įtakos neturėjo. Ta proga padarytame pareiškime vyriausiosios įgaliotinės ir Komisijos pirmininko pavaduotojos atstovė spaudai paragino visas politines jėgas tęsti politinį dialogą siekiant pagerinti teisinės valstybės padėtį, panaikinti pastaraisiais metais šalyje tvyrojusią įtampą ir sustiprinti tvaraus ir įtraukaus vystymosi pagrindą.

ES toliau dalyvavo diskusijose su Džibučio Respublika žmogaus teisių ir demokratijos klausimais, be kita ko, 2016 m. vasario mėn. įvykusiame politiniame dialoge pagal 8 straipsnį. Diskusijos buvo atviros ir jose aptarti įvairūs klausimai, įskaitant saviraiškos laisvę ir asociacijų laisvę.

Žmogaus teisių gynėjų atžvilgiu ES stebi padėtį ir reguliariai palaiko dialogą su Vyriausybe ir atitinkamomis organizacijomis. Atsižvelgiant į tai, kad pilietinės visuomenės stiprinimas yra vienas iš svarbiausių ES prioritetų Džibutyje, ES pradėjo procesą struktūriškesniam dialogui su pilietinės visuomenės organizacijomis šalyje užmegzti.

2016 m. buvo vykdomi žmogaus teisių srities diplomatiniai informavimo veiksmai. 2016 m. spalio mėn. užsienio reikalų ir tarptautinio bendradarbiavimo ministrui pateiktas demaršas dėl TBT. 2016 m. lapkričio mėn. tam pačiam ministrui pateiktas demaršas dėl rezoliucijos dėl mirties bausmės taikymo moratoriumo (JT GA 71). Du neformalūs su žmogaus teisėmis susiję demaršai buvo pateikti ir teisingumo ministrui. 2016 m. gegužės mėn. Europos Parlamentas priėmė rezoliuciją dėl žmogaus teisių padėties Džibutyje.

2016 m. ES toliau teikė finansinę paramą projektams, finansuojamiems Europos plėtros fondo (EPF) ir Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP) lėšomis.

ES vykdo keletą su pilietine visuomene susijusių projektų, visų pirma moterų teisių (įskaitant moterų lyties organų žalojimo klausimą), kaimo vietovių atsparumo ir neįgalių asmenų teisių srityse. 2016 m. ES skyrė dvi sutartis dėl dotacijų moterų ir vaikų teisių apsaugai pabėgėlių bendruomenėse. ES taip pat remia Rytų Afrikos žurnalistų asociacijos administruojamą projektą, kuriuo siekiama stiprinti Džibučio žurnalistų gebėjimus. Pirmas šio projekto veiksmas buvo 2016 m. rugpjūčio mėn. surengtas seminaras.

Pusiaujo Gvinėjos Respublika

Dėl Pusiaujo Gvinėjos neskaidraus ir faktiškai represinio režimo 2016 m. bendra žmogaus teisių padėtis šalyje ir toliau kėlė didelį susirūpinimą. Sistemingai buvo vykdomi žmogaus teisių pažeidimai, o saugumo pajėgos toliau smurtavo prieš politinius aktyvistus bei pilietinę visuomenę ir juos persekiojo bei stebėjo. Be to, teisminėms institucijoms įtaką daro prezidento ir vykdomoji valdžia.

ES prioritetas – toliau remti veiksmus, kuriais siekiama daugiau laisvės ir prisidedama prie pilietinės visuomenės, daugiausiai dėmesio skiriant ekonominėms, socialinėms ir kultūrinėms teisėms. ES daug dėmesio skiria politinių aktyvistų padėčiai.

2016 m. balandžio mėn. įvyko prezidento rinkimai. Juose būta trūkumų, opozicija rinkimus boikotavo, o nuo 1979 m. valdantis prezidentas buvo „perrinktas“, už jį balsavus 93,7 proc. rinkėjų.

Saviraiškos, asociacijų ir susirinkimų laisvė Pusiaujo Gvinėjoje liko labai apribota. Politiniai oponentai buvo reguliariai išsiunčiami į savo gimtuosius kaimus be galimybės iš jų išvykti arba ištremiami. Deja, 2014 m. iniciatyva įteisinti politines partijas dar nedavė teigiamų rezultatų – viešumas griežtai kontroliuojamas, o opozicijos partijos arba paprastos partijų narių iniciatyvos ir toliau puolamos vos tik pareiškus menkiausią kritiką. Viena iš įteisintų partijų „Ciudadanos por la Innovación“ („Piliečiai už inovacijas“) pasmerkė tai, kad savavališkai sulaikyti mažiausiai du regioniniai vadovai ir priekabiau jama prie partijos nacionalinio vadovo. Režimas griežtai kontroliavo televiziją ir spaudą, o interneto skvarba išliko nedidelė.

Pilietinė visuomenė ir toliau turėjo labai mažai erdvės. Susirūpinimą tebekėlė griežta organizacijų kontrolė ir organizacijų registravimo manipuliacija. 2016 m. kovo mėn. lyderiaujančios pilietinės visuomenės grupės „Centro de Estudios e Iniciativas para el Desarrollo“ („Mokslinių tyrimų ir iniciatyvų vystymo srityje centras“, CEID) veikla buvo sustabdyta, o tai paveikė Pusiaujo Gvinėjos pažangą siekiant vėl tapti Gavybos pramonės skaidrumo iniciatyvos (GPSI) nare.

2016 m. tarp ES ir Pusiaujo Gvinėjos nevyko jokių politinių dialogų ar dialogų žmogaus teisių klausimais. ES ryžtingai reišė susirūpinimą, pavyzdžiui, vyriausios įgaliotinės ir Komisijos pirmininko pavaduotojos pareiškime po nesąžiningai surengtų rinkimų, kuriuos ES pavadino „praleista proga demokratizacijos procese“.

Nuo tada, kai 2014 m. Pusiaujo Gvinėja įstojo į Portugališkai kalbančių šalių bendriją, šalyje tebetaikomas mirties baudmės moratoriumas.

Prieš žmogaus teisių gynėjus Pusiaujo Gvinėjoje nuolat vykdomos represijos ir jie persekiojami, todėl labai nedaug piliečių apskritai drįsta kelti tokius klausimus. Be to, žmogaus teisių srityje nėra atvirai veikiančių ar šioje srityje užregistruotų NVO, nors teoriškai tokia veikla leidžiama 2006 m. įstatymu dėl NVO.

2016 m. ES suteikė finansinę paramą projektams, finansuojamiems Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP) lėšomis. Vieno projekto naudos gavėjas yra organizacija CEID („Centro de Estudios e Iniciativas para el Desarrollo“), o jo numatoma trukmė – iki 2018 m. pabaigos. Juo siekiama sustiprinti pilietinę visuomenę, propaguoti žmogaus teises ir visų pirma skatinti, kad nevyriausybines organizacijas koordinuotų nacionalinė įstaiga. Kitu projektu Pusiaujo Gvinėjoje bus propaguojamos vaiko teisės. Jį 2017–2018 m. įgyvendins UNICEF, ir juo numatoma sukurti vaikų gimimų registrą. Europos plėtros fondo (EPF) lėšomis dvišalių projektų nebuvo finansuota, nes Pusiaujo Gvinėja nėra ratifikavusi ES ir Afrikos, Karibų ir Ramiojo vandenyno (AKR) valstybių grupės Kotonu susitarimo.

Kitas Žmogaus teisių tarybos darbo grupės atliekamas Pusiaujo Gvinėjos vertinimas visuotinių periodinių vertinimų kontekste numatytas 2019 m. 2016 m. nepadaryta pažangos, susijusios su 2014 m. visuotinio periodinio vertinimo rekomendacijomis ir įgyvendinimu.

Pusiaujo Gvinėja paprašė Portugaliskai kalbančių šalių bendrijos techninės paramos teisės aktams suderinti mirties bausmės moratoriumo kontekste, taip pat galėtų būti pasiūlyta parama teisminių institucijų ir pataisos įstaigų sistemos reformai. Reikalinga parama pilietinės visuomenės ir nevyriausybinų suinteresuotųjų subjektų, kurie yra silpni ir jiems sistemingai kenkiama, vaidmeniui. Be kita, ko reikėtų stebėti jų įnašą į oficialią Vyriausybės strategiją („Plan nacional de desarrollo económico 2020“, liet. „2020 m. nacionalinis ekonominės plėtros planas“).

Eritrėjos Valstybė

Bendra žmogaus teisių padėtis Eritrėjoje 2016 m. toliau kėlė susirūpinimą – šalyje beveik neegzistuoja politinės teisės ir laisvės. Pilietinės visuomenės organizacijos ir toliau turi gana mažai erdvės.

ES prioritetas – formaliuose ir neformaliuose susitikimuose spręsti žmogaus teisių pažeidimo problemas šalyje, taip pat spręsti neribotos trukmės karo tarnybos klausimą: tai ir makroekonominė padėtis yra vieni iš svarbiausių migracijos stūmos veiksnių.

Yra įvairių problemų, ypač problemų, susijusių su saviraiškos ir asociacijų laisve ir su tuo, kad nėra rinkimų ir neegzistuoja laisva žiniasklaida. Kitos žmogaus teisių problemos, be kita ko, yra teisinės valstybės nebuvimas ir savavališko sulaikymo be teismo proceso atvejai.

Kalbant apie įkalintus asmenis, 2016 m. negauta jokios naujos informacijos apie sulaikytų žurnalistų ir sąžinės kalinių likimą, nors tarptautinė bendruomenė tokios informacijos ne kartą reikalavo.

Vis dėlto Eritrėja sustiprino savo bendradarbiavimą su ES. Prekybos žmonėmis ir neteisėto žmonių gabenimo problemų klausimu Eritrėjos Valstybė tebedalyvauja Chartumo procese ir ES ir Somalio pusiasalio migracijos maršruto iniciatyvoje, kurie pradėti vykdyti 2014 m. lapkričio mėn.

2016 m. ES toliau akcentavo tai, kad Eritrėja nesilaiko įsipareigojimų žmogaus teisių srityje. Per paskiausią dialogo pagal 8 straipsnį susitikimą 2016 m. balandžio mėn. buvo aptarti pagrindiniai žmogaus teisių klausimai, pavyzdžiui, karo tarnyba, pilietinės bei politinės teisės, migracija bei prekyba žmonėmis ir Eritrėjai pateiktų visuotinio periodinio vertinimo rekomendacijų įgyvendinimas. Šis dialogas suteikė ES svarbią galimybę pakartoti savo poziciją aktualiais klausimais.

Pilietinės visuomenės organizacijos, įskaitant tas, kurios veikia žmogaus teisių srityje, vis dar turi gana mažai erdvės. Laikydamosi žmogaus teisių nedalumo principo ES toliau deda pastangas ir remia veiksmus, kuriais propaguojamos ir ginamos įvairios žmogaus teisės ir žmogaus teisių srityse veikiantys subjektai.

2016 m. vienu atveju imtasi žmogaus teisių srities diplomatinių informavimo veiksmų. 2016 m. lapkričio mėn. užsienio reikalų ministrui pateiktas demaršas dėl JT GA rezoliucijos dėl mirties bausmės taikymo moratoriumo.

Be to, 2016 m. gruodžio mėn. ES surengė viešą renginį Tarptautinei žmogaus teisių dienai pažymėti. Renginyje dalyvavo daug Eritrėjos Valstybės Vyriausybės, tarptautinės bendruomenės ir pilietinės visuomenės atstovų.

2016 m. kovo mėn. Europos Parlamentas balsavo dėl rezoliucijos dėl žmogaus teisių padėties Eritrėjoje ir išreiškė susirūpinimą dėl žmogaus teisių padėties.

2016 m. buvo paskelbti pilietinės visuomenės organizacijoms skirti nauji kvietimai teikti pasiūlymus. ES toliau rėmė veiklą, kuria siekiama propaguoti žmogaus teises, visų pirma veiklą, susijusią su darbuotojų teisėmis, moterų ir vaikų teisėmis ir neįgaliųjų teisėmis. Šiuo metu vykdoma 20 projektų, kuriais siekiama pirmiau nurodytų tikslų. Kitais ES remiamais vystomojo bendradarbiavimo projektais tokiose srityse, kaip prieiga prie vandens ir aprūpinimas maistu, prisidedama siekiant užtikrinti pagrindines gyventojų teises.

2016 m. liepos 1 d. JT žmogaus teisių taryba bendru sutarimu priėmė rezoliuciją dėl žmogaus teisių padėties Eritrėjoje. Rezoliucijoje išreikštas didelis susirūpinimas dėl Tyrimo komisijos dėl žmogaus teisių padėties Eritrėjoje ataskaitos išvadų.

Kalbant apie mirties bausmę, 2016 m. lapkričio mėn. JT Generalinės Asamblėjos 3-iojo komiteto posėdyje Eritrėja buvo viena iš rezoliucijos prieš mirties bausmę rėmėjų.

Etiopijos Federacinė Demokratinė Respublika

2016 m. bendra žmogaus teisių padėtis šalyje tebekėlė susirūpinimą. 2015 m. prasidėjęs protesto judėjimas sustiprėjo, o Oromijos ir Amharos regionuose įvyko smurtinių susidūrimų. 2016 m. spalio 9 d. paskelbta nepaprastoji padėtis dar labiau pablogino žmogaus teisių padėtį, nes jos priemonėmis sustabdytas naudojimasis įvairiomis pilietinėmis ir politinėmis teisėmis. Saugumo padėtis iš esmės nurimo, tačiau įtampa Oromijoje ir smurto Amharos regione mastas vis dar dideli.

2016 m. taip pat smarkiai padaugėjo atvejų, kai Kovos su terorizmu deklaracija panaudota prieš žurnalistus, tinklaraštininkus, žmogaus teisių srities aktyvistus ir opozicijos narius – tais metais užfiksuoti atvejai sudarė 30 proc. visų nuo 2009 m. užfiksuotų atvejų.

ES prioritetas – remti laipsnišką politinės sistemos atvėrimą, taip pat pagarbą saviraiškos, spaudos ir asociacijų laisvei. Galiausiai, regione vykdydama savo platesnę veiklą migracijos srityje, ES dalyvavo keliose iniciatyvose, susijusiose su migrantų ir pabėgėlių teisėmis Etiopijoje.

Spalio mėn. pradžioje vykusioje oromo tautos Ireecha šventėje kilus panikai žuvo žmonių, o po to įvairiose šalies dalyse prasidėję neramumai baigėsi smurtiniais išpuoliais prieš viešųjų ir užsienio investicijų objektus. Reaguodama į tai, spalio 9 d. Etiopijos Vyriausybė paskelbė šešių mėnesių trukmės nepaprastąją padėtį: taikomomis priemonėmis dar labiau apribota saviraiškos, susirinkimų ir judėjimo laisvė, taip pat teisė protestuoti ar streikuoti. Nepaprastosios padėties sąlygomis numatyta, kad saugumo pajėgos gali atlikti kratą, areštuoti bei konfiskuoti turtą be teismo orderio ir stebėti naudojimąsi ryšių priemonėmis. Etiopijos Vyriausybė oficialiai paskelbė, kad nepaprastosios padėties metu sulaikyti 24 000 asmenų – apytiksliai pusė jų jau paleista po „perauklėjimo laikotarpio“. Suimti keli opozicijos vadovai, kaip antai Merera Gudina, o dėl to mažėja prasmingo politinio dialogo galimybės. Interneto ir socialinės žiniasklaidos apribojimai veikia saviraiškos laisvę, o bendra žiniasklaidos aplinka labai pablogėjo – išaugo baimė ir sustiprėjo savicenzūra.

2016 m. birželio mėn. pasirašytame ES ir Etiopijos strateginio bendradarbiavimo dokumente numatyta, kad prioritetiniai sektorių dialogai, be kita ko, vyks žmogaus teisių ir valdymo klausimais. Tai sudarytų galimybes suteikti oficialumo su Vyriausybe vykstančioms diskusijoms dėl žmogaus teisių padėties ir jas suaktyvinti. Pirmiausia – 2017 m. pradžioje – Adis Abeboje bus pradėtas dialogas žmogaus teisių ir valdymo klausimais.

Be to, atsižvelgdama į tebesitęsiančią krizę ir į politinių reformų bei Etiopijos politinės sistemos atvėrimo poreikį, ES pradėjo dialogą su Vyriausybe ir kitais suinteresuotaisiais subjektais dėl politinių reformų ir geresnio valdymo perspektyvų. ES delegacija taip pat remia opozicijos partijų narių ir Etiopijos Vyriausybės dialogo palengvinimą. Pagal ES+ bendrą programavimą valdymas yra nustatytas kaip viena iš prioritetinių bendradarbiavimo sričių.

Nuo tada, kai prasidėjo šiuo metu vykstanti krizė, ES padarė keletą viešų pareiškimų dėl politinės ir žmogaus teisių padėties ir paragino vesti politinį dialogą bei imtis reformų priemonių. Netrukus po to, kai buvo paskelbta nepaprastoji padėtis, vyriausioji įgaliotinė ir Komisijos pirmininko pavaduotoja Federica Mogherini, aptardama padėtį su Ministru Pirmininku Hailemariamu Dessalegnu, dar kartą pakartojo, kad žmogaus teisės turi būti gerbiamos visais atvejais.

ES delegacija taip pat reguliariai vykde teismo procesų stebėseną ir analizavo Kovos su terorizmu deklaracijos / Baudžiamojo kodekso bylas, įskaitant tinklaraštininkų, žurnalistų, opozicijos partijų, žmogaus teisių srities aktyvistų politinius teismo procesus ir su protestais susijusias bylas.

ES pilietinės visuomenės fondas yra vienintelė tarptautinė finansavimo priemonė, kuriai Etiopijoje leidžiama remti žmogaus teisių srityje veikiančias pilietinės visuomenės organizacijas. 2016 m. siekiant padėti Etiopijos labdaros organizacijoms ir bendrijoms pagal šį fondą buvo paskelbtas kvietimas teikti pasiūlymus. Visų pirma Žmogaus teisių taryba bus raginama skatinti gerbti žmogaus teises ir propaguoti teisinę valstybę, tinkamą teisinį procesą bei demokratinės sistemos sukūrimą.

ES toliau teikė paramą universitetams ir pilietinės visuomenės organizacijoms švietimo žmogaus teisių klausimu ir teisinės pagalbos srityje ir atliko aktyvų vaidmenį Lyčių klausimų darbo grupėje. Dar vienas projektas yra susijęs su darbuotojų moterų teisėmis, kova su korupcija, neįgaliųjų teisių propagavimu ir įtraukiu vystymusi.

Kalbant apie įkalintųjų teises, ES rėmė Tarptautinį Raudonojo Kryžiaus komitetą (TRKK), kuris Etiopijos kalėjimuose vykdo išsamią programą.

Migrantų ir pabėgėlių teisių atžvilgiu 2016 m. reguliariai vyko aukšto lygio dialogai Bendrosios migracijos ir judumo darbotvarkės (BMJD) kontekste. Buvo pradėtos dvi atitinkamos programos, kuriose labai akcentuojami pabėgėlių ir pažeidžiamų migrantų apsaugos elementai: Regioninės plėtros ir apsaugos programa ir Geresnio migracijos valdymo programa.

Etiopijos Vyriausybė aktyviai propaguoja pabėgėlių teises ir susitarė dėl Darbo vietų kūrimo susitarimo, kuriuo 30 000 pabėgėlių bus užtikrintos įsidarbinimo galimybės; be to, vadovų aukščiausiojo lygio susitikime pabėgėlių klausimais ji įsipareigojo siekti, kad pabėgėliams būtų suteikta daugiau teisių.

Vyriausybė priėmė naują 2016–2018 m. nacionalinį veiksmų planą dėl žmogaus teisių (NHRAP II). Buvo surengta keletas konsultacijų; vertimo į anglų k. šiuo metu nėra.

Gabono Respublika

Po 2016 m. rugpjūčio 27 d. surengtų prezidento rinkimų Gabone bendra žmogaus teisių padėtis labai pablogėjo. Rimtų tyrimų siekiant išsiaiškinti tiesą apie įtariamus šiurkščius žmogaus teisių pažeidimus, įskaitant neteismines egzekucijas, priverstinius dingimus, savavališkus sulaikymus, kankinimą ir ilgalaikį kalinimą nežmoniškomis sąlygomis, neatlikta. Tvyrojo baimė, buvo vykdomos represijos, bauginama ir pernelyg ribojama žiniasklaidos ir saviraiškos, susirinkimų bei manifestacijų laisvė.

ES prioritetas – remti nepriklausomą po rinkimų įvykdytų žmogaus teisių pažeidimų tyrimą ir preliminarų nagrinėjimą Tarptautiniame baudžiamajame teisme siekiant sutaikyti gyventojus ir užtikrinti, kad atsakingi asmenys stotų prieš teisną. Dėl Vyriausybės neskaidrumo buvo labai sunku įvertinti pareikštų įtarimų mastą.

Penkios pagrindinės sritys, kuriose ES imasi veiksmų žmogaus teisių klausimais Gabone, yra šios: demokratija ir valdymas, kova su korupcija, kalinimo ir kardomojo kalinimo sąlygos, veiksmai ritualinių nusikaltimų atžvilgiu ir veiksmai savavališko sulaikymo, kankinimų ir priverstinių dingimų atžvilgiu.

Prieš prezidento rinkimus ir po jų asociacijų ir taikių susirinkimų, saviraiškos ir informacijos laisvės buvo griežtai varžomos. Po to, kai 2016 m. po rinkimų kilo riaušės, teisingumo sistemai buvo pareikšta griežta kritika dėl nepriklausomumo stokos ir tinkamo teisinio proceso nebuvimo. 2016 m. rugpjūčio 31 d.–rugsėjo 5 d. suimti 800 žmonių. Po 2016 m. rugsėjo mėn. riaušių ženkliai padaugėjo kaltinimų dėl kankinimų, priverstinių dingimų, savavališkų ir (arba) politinių sulaikymų ir nužudymų.

2016 m. birželio mėn. parlamentas peržiūrėjo Ryšių kodeksą; jis įsigalios 2017 m. sausio mėn. ir juo bus nustatyti tam tikrų spaudos laisvės aspektų teisiniai suvaržymai. Šį kodeksą pažeidusiems žurnalistams arba žiniasklaidos priemonėms nustatytos sankcijos apima baudas, priverstinį laikiną arba galutinį uždarymą ir draudimą vykdyti profesinę veiklą.

ES padėjo Gabono žmogaus teisių gynėjams palaikyti ryšius su Europos žmogaus teisių gynėjų organizacijomis. ES užtikrino jų apsaugą ir Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę (EDŽTRP) sudarė jiems galimybes tęsti tyrimus žmogaus teisių srityje.

Gabono vyriausybei paprašius, ES pirmą kartą atsiuntė ES rinkimų stebėjimo misiją prezidento rinkimams stebėti. Gabono demokratų partijos kandidatas Ali Bongo Ondimba užsitikrino antrą septynerių metų trukmės prezidento kadenciją rinkimuose surinkęs 50,66 proc. balsų (už opozicijos vadovą Jeaną Pingą balsavo 47,27 proc. rinkėjų). Iš karto po to, kai rugpjūčio 31 d. buvo paskelbti preliminarūs rezultatai, kilo smurtinės riaušės. Buvo padegta Nacionalinė Asamblėja ir keletas viešųjų pastatų. Respublikos gvardija rugpjūčio 31 d. pasikėsino į opozicijos vadovo Jeano Pingo būstinę. Palyginti su oficialiais duomenimis apie keturis žuvusiuosius, pilietinės visuomenės atstovų dabartiniais duomenimis, žuvo 28 žmonės, dingo daugiau kaip 90 žmonių, o 600 asmenų tebekalinami.

Gabono valdžios institucijos ir žiniasklaida vykdė ilgalaikę politiniais motyvais grindžiamą kampaniją prieš ES, rinkimų stebėjimo misiją ir jos narius, siekdamos pakirsti pasitikėjimą jais, be kita ko, bauginant jos darbuotojus ir klausantis jų pokalbių. Gruodžio 12 d. Librevilyje pateiktoje galutinėje ataskaitoje išreikštos rimtos abejonės dėl rinkimų proceso sąžiningumo bei jų galutinių rezultatų ir pasiūlytos tam tikros esminės rekomendacijos dėl rinkimų, institucinės ir teisminės sistemos reformos.

2016 m. ES įvairiais formatais, įskaitant pusmetinius politinio dialogo pagal 8 straipsnį susitikimus, kurie buvo surengti birželio ir gruodžio mėn. Librevilyje, dalyvavo diskusijose su Gabonu žmogaus teisių ir demokratijos klausimais. Vis dėlto vyriausybės pasirengimas atviroms ir sąžiningoms diskusijoms apie įtariamus žmogaus teisių pažeidimus buvo labai ribotas.

Vyriausiosios įgaliotinės ir Komisijos pirmininko pavaduotojos ir rinkimų stebėjimo misijos pareiškimuose, reaguodama į diskusijas Europos Parlamente, taip pat aukšto lygio susitikimuose ir neoficialiais ryšių kanalais ES reiškė didelį susirūpinimą siekdama paraginti vyriausybę užtikrinti visapusišką pagarbą žmogaus teisėms. ES delegacija palaikė ryšius su vietos pilietine visuomene dėl įrodymų apie žmogaus teisių pažeidimus surinkimo. Kasmetiniame pilietinės visuomenės susitikime su delegacija aptariamos visos susirūpinimą keliančios žmogaus teisių sritys.

Per 2016 m. gruodžio mėn. įvykusį politinio dialogo pagal 8 straipsnį susitikimą ES paragino Gabono valdžios institucijas suaktyvinti politinį dialogą pagal Kotonu susitarimo VII priedą. Be to, glaudžiai bendradarbiaudama su ES valstybėmis narėmis ir tarptautiniais partneriais (Afrikos Sąjunga, Jungtinių Tautų regioniniu biuru Centrinėje Afrikoje (UNOCA), JT būstine, Vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuru (OHCHR) Ženevoje ir Jaundėje, JAV ir Tarptautine frankofonijos organizacija) ES propagavo nepriklausomą įtarimų dėl šiurkščių žmogaus teisių pažeidimų tyrimą ir visišką pagarbą pagrindinėms teisėms.

2016 m. ES teikė finansinę paramą projektams, finansuojamiems EDŽTRP ir Europos plėtros fondo. Vienu EDŽTRP projektu, kurį partnerystės pagrindu su Gabono asociacija „L'association gabonaise des journalistes agenciers de presse écrite et audiovisuelle“ įgyvendino Kamerūno asociacija „Journalistes en Afrique pour le développement“ (JADE), buvo siekiama piliečius geriau informuoti apie rinkimų procesą ir mokyti Gabono žurnalistus nešališkos, objektyvios ir nepriklausomos žurnalistikos. Antru EDŽTRP projektu siekiama teikti paramą pilietinės visuomenės organizacijoms, kad propaguojant demokratines vertybes, įtraukų politinį dialogą ir piliečių dalyvavimą būtų konsoliduotas ir sustiprintas jų vaidmuo rinkimų ciklo metu. Konkretus tikslas yra apmokyti vietos rinkimų stebėtojus ir remti jų veiksmus rinkimų proceso Gabone metu.

Birželio mėn. buvo paskelbtas kvietimas teikti pasiūlymus pagal Nevalstybinių subjektų ir vietos valdžios institucijų (NSA-LA) programą siekiant didinti nevalstybinių subjektų ir vietos valdžios institucijų gebėjimus, atskaitomybę bei sprendimų priėmimą ir piliečių dalyvavimą valstybės politikoje; galutinis tikslas yra užtikrinti, kad įtrauki vietos plėtra atitiktų gyventojų lūkesčius.

Afrikos žmogaus ir tautų teisių komisija neseniai paskelbė griežtą rezoliuciją dėl Gabono, kurioje Vyriausybė raginama skubiai pradėti nešališkus įtariamų žmogaus teisių pažeidimų tyrimus. Tiek Vyriausybė, tiek opozicija paprašė TBT preliminariai išnagrinėti po rinkimų kilusio smurto atvejus. ES ketino remti regioninio OHCHR greitą faktų nustatymo vertinamąją misiją žmogaus teisių pažeidimų klausimu. Atskaitingumas buvo laikomas būtinu elementu siekiant sutaikyti Gabono žmones ir konstruktyviai prisidėti prie nacionalinio dialogo proceso. Vis dėlto JT nusprendė misiją atidėti iki tol, kai bus užbaigtas nacionalinis dialogas.

Gabonas yra daugumos tarptautinių žmogaus teisių konvencijų sutarties šalis ir dalyvauja atitinkamų JT organų, susijusių su žmogaus teisėmis, veikloje. Vis dėlto Gabonas dar nėra ratifikavęs Afrikos demokratijos, rinkimų ir valdymo chartijos. Kitas visuotinio periodinio vertinimo procesas yra numatytas 2017 m. lapkričio mėn. Nors Konstitucijoje garantuojamas nepriklausomas teisminės ir rinkimų sistemų veikimas, jis ir toliau yra varžomas. Daug socialinių ir ekonominių teisių nėra nuosekliai užtikrinamos.

Gambijos Respublika

2016 m. žmogaus teisių ir teisinės valstybės padėtis Gambijoje valdant buvusiam Prezidentui Y. Jammehui ir toliau kėlė susirūpinimą, ypač tokiose srityse kaip spaudos laisvė, mirties bausmė, kalinimo sąlygos, LGBTI asmenų žmogaus teisės, savavališki sulaikymai, kalinimai nesilaikant Konstitucijoje nustatyto 72 val. termino ir teismų nepriklausomumas. 2016 m. gruodžio mėn. prezidento rinkimus laimėjo Adama Barrow'as.

ES veiksmais daugiausiai dėmesio skirta su teisine valstybe, saviraiškos laisve ir nediskriminavimu susijusiems klausimams. ES toliau ragino Gambiją sudaryti Nacionalinę žmogaus teisių komisiją po to, kai vyriausybė pranešė apie tokius ketinimus. Vis dėlto konkrečių rezultatų po šių pranešimų dar nesulaukta.

2016 m. asmenys buvo toliau savavališkai sulaikomi ir kalinami nesilaikant tinkamo teisinio proceso principo. Nacionalinė žvalgybos agentūra kalinimo atvejų nepripažino, nors buvo rimtų įrodymų, kad sulaikytieji dažnai buvo kankinami ir žeminami Nacionalinės žvalgybos agentūros taikomo kardomojo kalinimo metu. Vyriausybė neįgyvendino Afrikos žmogaus ir tautų teisių komisijos rezoliucijos 134 (2008), kuria Gambija raginama tirti visus įtarimus dėl kankinimo veiksmų sulaikymo metu ir neteisminių egzekucijų, ir neįvykdė Vakarų Afrikos valstybių ekonominės bendrijos (ECOWAS) teisingumo teismo sprendimo, kuriuo Gambijai nurodoma atlyginti žalą neteisminės egzekucijos aukos šeimai, reikalavimų.

Žurnalistai buvo įkalinami remiantis represiniais įstatymais žiniasklaidos srityje, o LGBTI asmenys buvo toliau diskriminuojami. Iš mažumos genties kilęs buvęs Prezidentas Y. Jammehas grasino Gambijos pagrindinei etninei bendruomenei.

Saugumo pajėgos žiauriai numalšino du retus smulkaus masto ir taikius viešus protestus, surengtus 2016 m. balandžio 14–16 d. Areštuota apie 50 asmenų, o vienas asmuo mirė policijos areštinėje. Dauguma areštuotųjų buvo stipriausios opozicijos partijos – Suvienytosios demokratų partijos (UDP) nariai ir vykdomieji vadovai. Teismo proceso metu buvo surengti kiti smulkaus masto protestai, pasibaigę sulaikymais. Liepos mėn. 30 žmonių, įskaitant UDP vadovus, buvo nuteisti kalėti trejus metus. Dar vienas asmuo, areštuotas šiomis aplinkybėmis ir kalinamas valstybės, mirė rugpjūčio 20 d., po to, kai jam valstybinėje ligoninėje buvo padaryta operacija.

Tapo akivaizdu, kad teisminės institucijos nėra nepriklausomos, kai paties Y. Jammeho partijos prašymas ištirti prezidento rinkimų rezultatus negalėjo būti išnagrinėtas, nes prezidentas buvo atleidęs per daug Aukščiausiojo Teismo teisėjų.

2016 m. pradžioje Gambija pasiekė tolesnių teigiamų rezultatų, susijusių su moterų ir vaikų teisėmis – buvo priimtas įstatymas, kuriuo kriminalizuojama moterų lyties organų žalojimo praktika. Vėliau 2016 m. buvo priimtas įstatymas, kuriuo buvo uždrausta vaikų santuoka. Balsų skaičiavimu vietoje buvo suteikta skaidrumo gruodžio mėn. prezidento rinkimams – juos laimėjo opozicijos partijų koalicijos remiamas opozicijos kandidatas Adama Barrow'as. Jam laimėjus rinkimus visi už dalyvavimą balandžio mėn. protestuose nuteisti kaltinamieji buvo paleisti už užstatą. Vis dėlto pareigas tuo metu tebėjęs Prezidentas Y. Jammehas atsisakė perduoti valdžią ir šalis atsidūrė labai įtemptoje politinėje aklavietėje – ji truko visą gruodžio mėn.

Visus 2016 m., vadovaujant Prezidentui Y. Jammehui, Europos Sąjunga reguliariai skatino gerinti padėtį žmogaus teisių ir gero valdymo srityse, o palaikydama diplomatinius ryšius, įskaitant dalyvavimą dialoge pagal 8 straipsnį ir pareiškimus bei demaršus, reiškė susirūpinimą dėl konkrečių žmogaus teisių pažeidimų. Reaguodama į balandžio mėn. protestus, ES per atstovę spaudai paskelbė pareiškimą, kuriame smerkiama neproporcinga saugumo pajėgų reakcija ir raginama atlikti tyrimą. Keletas kitų tarptautinių veikėjų taip pat paskelbė pareiškimus, o Europos Parlamentas priėmė rezoliuciją.⁶⁷ Rugpjūčio mėn. ES paskelbė dar vieną pareiškimą; jame primygtinai raginama ištirti du mirties kardomojo kalinimo įstaigose atvejus.⁶⁸ Gruodžio ir sausio mėn. susidarius politinei aklavietei, ES visapusiškai palaikė ECOWAS, JT ST ir Afrikos Sąjungos poziciją, kad rinkimų rezultatais išreikšta Gambijos žmonių valia privalo būti gerbiama. ES paskelbė kelis pareiškimus, kuriais raginama taikiai perduoti valdžią, ir Užsienio reikalų taryboje atkreipė valstybių narių dėmesį į padėtį Gambijoje. Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemone (EDŽTRP) buvo suteikta parama atskirų Prezidento Y. Jammeho oponentų apsaugai.

2016 m. ES toliau buvo pagrindinė paramos Gambijai vystomojo bendradarbiavimo srityje teikėja. Europos plėtros fondo komiteto prašymu šios lėšos toliau buvo teikiamos, kiek įmanoma, per nevalstybinius subjektus. 2016 m. sausio mėn. buvo pasirašyta pirmojo etapo (2015–2016 m.) nacionalinė orientacinė programa.

Pagal valdymo komponentą buvo tęsiama techninės pagalbos, skirtos teisei kreiptis į teismą ir teisiniam švietimui Gambijoje užtikrinti, projekto penkerių metų trukmės pilietinio informuotumo kampanija, buvo informuoti 250 Alkalolu (vietos valdžios atstovai) ir ženkliai prisidėta rengiant peržiūrėtos Gambijos universiteto Teisės fakulteto mokymo programos projektą ir galutinę jos redakciją. Projektu baigtas rengti teisėjų mokymo planas ir mokymo programa ir paskelbtas Gambijos šiuolaikinės ir šariato teisės teismų praktikos leidinys.

⁶⁷ 2016 m. gegužės 12 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl Gambijos (2016/2693(RSP))

⁶⁸ 2016 m. rugpjūčio 25 d. ES išorės veiksmų tarnybos atstovės spaudai pareiškimas dėl Gambijos opozicijos nario Ebrima Solo Krummah'o mirties kardomojo kalinimo įstaigoje.

Gambija nėra ratifikavusi svarbių tarptautinių konvencijų, visų pirma Konvencijos prieš kankinimą ir Konvencijos dėl priverstinio dingimo. Be to, 2016 m. lapkričio mėn. buvęs Prezidentas Y. Jammehas atšaukė Gambiją iš Tarptautinio baudžiamojo teismo Romos statuto šalių. Vis dėlto naujoji šalies vadovybė šį atšaukimą jau panaikino.

Ganos Respublika

Pagal 2016 m. laisvės pasaulyje indeksą Ganoje saviraiškos laisvė ir religijos laisvė yra užtikrintos Konstitucija ir iš esmės gerbiamos praktikoje. Pagrindinės žmogaus teisės ir laisvės yra įtvirtintos Ganos 1992 m. Konstitucijoje, tačiau joje nepaminėtos kai kurios itin svarbios žmonių grupės. Tarp jų yra LGBT asmenys, nes tradicinė religinė visuomenė nėra palanki homoseksualumo atžvilgiu ir LGBT bendruomenė yra diskriminuojama.

Už tam tikrų rūšių sunkius nusikaltimus tebeskiriama mirties bausmė, tačiau ji nevykdoma, nes taikomas moratoriumas. Vis dėlto, iniciatyvos panaikinti mirties bausmę atrodo praradusios pagreitį, nes joms matomai trūksta Ganos gyventojų palaikymo.

Nors egzistuoja Moterų ir vaikų reikalų ministerija, kuri užsiima socialine apsauga, Ganos policijos tarnyboje veikia specialus padalinys dėl smurto šeimoje ir yra įsteigti specialūs teismai lyčių klausimams spręsti, visos šios institucijos vis dar nepakankamai finansuojamos. Vaikų darbas tebėra rimta problema: daug vaikų, užuot lankę mokyklą, turi padėti savo tėvams ūkininkauti ar užsiimti žvejyba. Viena iš pagrindinių problemų – tai, kad nėra išsamios vaikų srities politikos ir strategijos. Su neįgaliais vaikais dažnai vis dar elgiamasi nežmoniškai, jie žeminami, o naujagimių, kūdikių ir vaikų iki 5 metų mirtingumas, netinkama mityba, smurtas prieš vaikus, vaikų skurdas ir nelygybė yra didelės problemos. Kitos problemos žmogaus teisių srityje yra, be kita ko, smurtas šeimoje ir smurtas dėl lyties.

Pagal „Žurnalistų be sienų“ parengtą pasaulio spaudos laisvės indeksą Gana yra 26-oje vietoje, palyginti su 22-a vieta ankstesniais metais, kai šalis buvo pasiekusi aukščiausią visų laikų poziciją. Pasak organizacijos „Freedom House“, Ganoje, palyginti su visu regionu, teisių ir laisvių padėtis tebėra gana gera: politinių teisių srityje ji surinko 37 taškus iš 40 (kaip ir 2015 m.), o pilietinių teisių srityje – 46 taškus iš 60 (tašku mažiau nei 2015 m.).

Nors įgyvendinimo procesas galbūt vyksta lėčiau nei pageidaujama, Gana yra pasirašiusi ir ratifikavusi daugumą esamų žmogaus teisių srities dokumentų, įskaitant Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) konvencijas. Be to, viso politinio spektro atstovai rodo politinę valią laikytis visų anksčiau pasirašytų ir ratifikuotų priemonių.

Labai jaučiama korupcija ir neveiksmingumas viešajame sektoriuje, ypač teisminėse tarnybose, o susikaupusių bylų mastas kelia susirūpinimą. Be to, galimybės gauti teisinę pagalbą yra labai menkos, o dėl to daug žmogaus teisių pažeidėjų lieka nenubausti. Pagrindinė organizacijos „Transparency International“ pastaba yra, kad Ganos valdžios institucijos turi kruopščiai tirti pareiškimus dėl teismų korupcijos.

2016 m. Gana tarptautinėje arenoje savo pozicijos pirmiau minėtais klausimais iš esmės nepakeitė ir neatsiribojo nuo savo partnerių Afrikoje. Vis dėlto Gana buvo pirmoji Afrikos šalis, Žmogaus teisių taryboje balsavusi už ES remiamos rezoliucijos dėl Burundžio projektą, kurio simbolinė vertė yra didžiulė.

2016 m. ES delegacija keletą kartų susitiko su žmogaus teisių ir demokratijos srityje veikiančiomis Ganos pilietinės visuomenės organizacijomis, kad peržiūrėtų žmogaus teisių gynimo strategiją ir aptartų tokius klausimus kaip korupcija, teisė kreiptis į teismą, vaikų darbas ir LGBT klausimai.

Gvinėjos Respublika

2016 m. bendra žmogaus teisių padėtis šalyje pagerėjo, nes buvo padaryta tam tikra pažanga, pvz., įgyvendinta Baudžiamojo kodekso ir Baudžiamojo proceso kodekso reforma – kriminalizuoti kankinimai bei lyties organų žalojimas ir panaikinta mirties bausmė už eilinius nusikaltimus.⁶⁹ Vis dėlto tebėra didelių iššūkių, susijusių su teisinės valstybės stiprinimu, teise kreiptis į teismą, lyčių lygybe ir kova su nebaudžiamumu. Nepakankamas atstovavimas moterims visuomeniniame gyvenime ir tai, kad trūksta galimybių naudotis socialiniais bei ekonominiais ištekliais ir paslaugomis, taip pat vis dar kenkia moterų padėčiai Gvinėjoje.

ES prioritetai, be kita ko, yra šie: teisės kreiptis į teismą ir kovos su nebaudžiamumu propagavimas, demokratijos ir kovos su korupcija stiprinimas, turto ir asmenų apsaugos užtikrinimas didinant saugumo pajėgų veiksmingumą, pažeidžiamų gyventojų reintegravimas, parama žmogaus teisių pažeidimų aukoms ir lyčių lygybės propagavimas akcentuojant kovą su moterų lyties organų žalojimu ir smurtu prieš moteris.

Po to, kai 2015 m. buvo perrinktas Prezidentas A. Condé, o spalio 12 d. buvo pasirašytas Gvinėjos vidaus susitarimas, kuriuo sudaromos galimybės naujam demokratijos įtvirtinimo laikotarpiui pradėti, 2016 m. politinė aplinka pagerėjo. Įtvirtinant demokratiją vis dar reikia įveikti didelius iššūkius, pavyzdžiui, surengti vietos rinkimus, kurie po susitarimo pasirašymo buvo atidėti du kartus, išspręsti netvirtu valdžios pasidalijimo, menkų viešojo administravimo institucijų bei teismų pajėgumų ir didelio korupcijos masto problemas. Vis dar labai reikalingos teisingumo ir saugumo sričių reformos. ES kaip stebėtoja dalyvavo Gvinėjos vidaus dialoge, po kurio spalio 12 d. pasirašytas susitarimas, ir toliau remia tolesnės veiklos procesą.

Tarp pasiekimų – 2016 m. spalio mėn. įgyvendinta Baudžiamojo kodekso ir Baudžiamojo proceso kodekso reforma: kriminalizuoti kankinimai – tiek kaip atskiri nusikaltimai, tiek kaip atsakomybė sunkinančios aplinkybės – bei lyties organų žalojimas ir panaikinta mirties bausmė. Ginant žmogaus teises pilietinė visuomenė taip pat atlieka vis svarbesnį vaidmenį.

⁶⁹ Kariniame teisingumo kodekse vis dar buvo numatyta mirties bausmė už išimtinis nusikaltimus, įskaitant išdavystę ir sukilimą karo arba nepaprastosios padėties metu.

2016 m. sausio mėn. paskyrus naują vyriausybę, pasikeitė žmogaus teisių ministro pareigybės pavadinimas (dabar – nacionalinės vienybės ir pilietybės ministras), tačiau pagrindinis jo vaidmuo institucinėje žmogaus teisių gynimo struktūroje, kartu su 2015 m. sukurta nepriklausoma nacionaline žmogaus teisių institucija, nepasikeitė. Nuo 2014 m. vyksta pasirengimo nacionalinėms konsultacijoms dėl žmogaus teisių (*Etats Généraux des droits de l'homme*) procesas; tuo remiantis turėtų būti parengtas nacionalinis strateginis žmogaus teisių planas.

2016 m. ES įvairiais formatais, naudodamasi visomis formaliomis ir neformaliomis galimybėmis, įskaitant vietos dialogą žmogaus teisių klausimais, toliau dalyvavo diskusijose su Gvinėja dėl žmogaus teisių ir demokratijos. 2016 m. spalio mėn. ES delegacija Konakryje padarė demaršą dėl mirties bausmės taikymo moratoriumo. ES reguliariai palaikė dialogą su pilietinės visuomenės grupėmis, kurios užsiima žmogaus teisių klausimais.

2016 m. ES toliau teikė finansinę paramą projektams, finansuojamiems Europos plėtros fondo (EPF), Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP) ir priemonės, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos (IcSP), lėšomis. Dotacija Tarptautinei žmogaus teisių federacijai (FIDH) konkrečiai siekiama padėti rugsėjo 28 d. žudynių aukoms ir įtraukti valdžios institucijas bei kitus subjektus į kovą su nebaudžiamumu ir nacionalinio susitaikymo propagavimą.

Saugumo sektoriaus reformos programos ir projektų, skirtų konfliktų prevencijai ir taikaus konfliktų sprendimo propagavimui, kontekste ES įgyvendinti veiksmai 2016 m. padarė didelį poveikį: šie veiksmai apėmė, be kita ko, pirotechnikos deaktivavimo kampaniją Kindijoje ir projektus miškų regione, kuriais buvo skatinamas buvusių kareivių socialinis ir ekonominis reintegravimas ir remiama konfliktų prevencija ir taikus bei tausios gamtos išteklių valdymas.

Gvinėja yra įvairių tarptautinių žmogaus teisių konvencijų sutarties šalis, tačiau nėra pasirašiusi Tarptautinės konvencijos dėl visų asmenų apsaugos nuo priverstinio dingimo, Tarptautinės konvencijos dėl visų darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos, Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto antrojo fakultatyvinio protokolo mirties bausmei panaikinti ir Vaiko teisių konvencijos dviejų fakultatyvinių protokolų.

Reikia pademonstruoti reikšmingą pažangą vykdant teisingumo srities ir teisės kreiptis į teismą reformą siekiant aiškiai parodyti, kad šalis yra įsipareigojusi kovoti su nebaudžiamumu. 2017 m. turėtų įvykti kaltinamųjų rugsėjo 28 d. žudynėmis teismo procesas. Po teisinio mirties bausmės taikymo moratoriumo mirties bausmė turėtų būti oficialiai panaikinta.

Bisau Gvinėjos Respublika

2016 m. nepranešta apie rimtus žmogaus teisių pažeidimus, tačiau dėl nuo 2015 m. rugpjūčio mėn. užsitęsiosios politinės krizės toliau silpnėjo valstybės gebėjimai, įskaitant teisėsaugą. Susidurta su sunkumais laikantis demokratinių principų, o riboti gebėjimai ir finansiniai apribojimai toliau kenkė valstybės valdžios institucijų galimybėms veiksmingai atlikti savo funkcijas žmogaus teisių srityje. Buvo atidėtos reformos žmogaus teisių gynimui ir propagavimui esminėse srityse, tokiose kaip teisingumas, saugumas ir gynyba.

ES prioritetas – skatinti, kad būtų puoselėjama demokratija ir laikomasi teisinės valstybės principo. Tai, be kita ko, apima teisės kreiptis į teismą stiprinimą ir sulaikytųjų asmenų teisių apsaugą, taip pat informacijos laisvės ir pilietinės visuomenės rėmimą. Be to, ES siekia propaguoti moterų ir vaikų teises, visų pirma smurto, prekybos žmonėmis ir seksualinės prievartos ar išnaudojimo kontekste.

Kyla įvairių problemų, ypač demokratijos ir teisinės valstybės, teisės kreiptis į teismą ir moterų bei vaikų teisių srityse. Dėl nuo 2015 m. rugpjūčio mėn. susidariusio politinio nestabilumo ir besikeičiančių vyriausybių šalis, o ypač Nacionalinė Asamblėja, atsidūrė institucinėje aklavietėje, o kartu tai sukėlė didelių sunkumų dabartiniam šalies valdymui. Politinę konfrontaciją ir institucinį paralyžių lydi vis prastėjanti socialinė bei ekonominė padėtis ir didėjanti nestabilumo rizika.

Be to, korupcija ir nebaudžiamumas vis dar kelia susirūpinimą. Tarptautinė tyrimo komisija, kurią 2013 m. liepos mėn. įsteigti rekomendavo nacionalinė nebaudžiamumo, teisingumo ir žmogaus teisių klausimų konferencija, vis dar neegzistuoja ir nepadaryta pažangos kuriant pereinamojo laikotarpio teisingumo mechanizmus ar rengiant siūlomą nacionalinę konferenciją dėl susitaikymo. 2016 m. lapkričio mėn. po viešų protestų dėl politinės padėties demonstracijos buvo uždraustos.

Teigiamas aspektas yra tai, kad nesikėsinta į spaudos laisvę. Nors pastaruoju metu valdžios institucijos bandė kontroliuoti opozicijos žiniasklaidą, joms sutrukdė pilietinės visuomenės, politikų ir žmogaus teisių grupių veiksmas.

ES toliau dalyvavo žmogaus teisių ir demokratijos gynimo Bisau Gvinėje veikloje vedama dialogą vietos lygmeniu ir ES vietos Žmogaus teisių darbo grupės veiksmas. 2016 m. ypatingas dėmesys buvo skirtas politiniam procesui. Tiek vedama dvišalį dialogą, tiek savo regioniniais ir tarptautiniais veiksmais, ypač kaip Bisau Gvinės tarptautinių partnerių (Jungtinių Tautų, Afrikos Sąjungos, Vakarų Afrikos valstybių ekonominės bendrijos, Europos Sąjungos ir Portugaliskai kalbančių šalių bendrijos) grupės P5 aktyvi narė, ES skatino bendru sutarimu grindžiamą taikų esamos krizės sprendimą. Pareiškimuose, kalbose ir praktiniuose seminaruose ES išreiškė susirūpinimą dėl žmogaus teisių klausimų ir ėmėsi įvairių veiksmų, siekdama paskatinti Bisau Gvinės Vyriausybę užtikrinti visapusišką pagarbą žmogaus teisėms.

Dėl šalyje tvyrančios aštrios politinės krizės konkrečių žmogaus teisių gynėjų, t. y. tinklaraštininkų, kurių atkaklius straipsnius galima neteisingai palaikyti prezidento puolimu, padėtis pastaruoju metu ėmė kelti susirūpinimą. Iki šiol neprireikė jokių veiksmų.

2016 m. ES toliau teikė finansinę paramą projektams, finansuojamiems Europos plėtros fondo (EPF) ir Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP) lėšomis. 10 iš šių projektų buvo skirti pažeidžiamiausių asmenų teisėms.

Trimis projektais buvo stiprinamos vaikų ir moterų, kuriuos reikia išlaisvinti nuo visų rūšių smurto, visų pirma nuo moterų lyties organų žalojimo, teisės. Be to, imtasi veiksmų, susijusių su moterų ir mergaičių socialiniu bei ekonominiu įgalėjimu ir paliktų vaikų (neįgalių vaikų, „užkerėtų“ vaikų) teisių apsauga. 2016 m. pradėta vykdyti naują projektą, kuriuo padedama stiprinti neįgaliųjų teises ir įgalinti šioje srityje veikiančias pilietinės visuomenės organizacijas. Be to, 2016 m. pradėta įgyvendinti bandomąjį projektą, kuriuo įgyvendinamos nacionalinės informavimo kampanijos dėl teisių sveikatos srityje ir kovojama su nebaudžiamumu ir korupcija sveikatos sektoriuje.

Nuo 2012 m. ES vykdo veiksmus Bisau Gvinėjos kalėjimuose, remia NVO, kurios siekia pagerinti kalinių reintegraciją ir jų teisių propagavimą, taip pat siekia paskatinti viešąsias institucijas įsipareigoti ginti tokias teises.

2011 m. sukurta žmogaus teisių observatorija, kurios veikla buvo toliau propaguojama 2016 m., imantis konkrečių veiksmų surinkti duomenims ir nustatyti rodiklius, reikalingiems informacijai apie žmogaus teisių padėtį teikti. Bisau ir visoje šalyje buvo vykdomos didelio masto kampanijos.

Bisau Gvinėja yra prisijungusi prie kelių tarptautinių žmogaus teisių konvencijų, bet kai kurių iš jų dar nėra ratifikavusi. Visų pirma Bisau Gvinėja turėtų ratifikuoti Tarptautinį ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktą (ICESCR), Tarptautinę konvenciją dėl visų darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos, Tarptautinę konvenciją dėl visų asmenų apsaugos nuo priverstinio dingimo ir Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą fakultatyvų protokolą.

Politinė kova, į kurią šalis yra nugrimzdusi, ir dėl to kilęs institucinis paralyžius trukdo Bisau Gvinėjai reguliariai imtis veiksmų įvairiais klausimais, įskaitant žmogaus teisių klausimus. Be to, dėl sustojusios Nacionalinės Asamblėjos veiklos būtų sudėtinga vykdyti tarptautinių konvencijų ratifikavimo vidaus procesą, nes tam reikalingas Parlamento pritarimas.

Jungtinių Tautų agentūros (UNDP, UNICEF, UNODC) ir Jungtinių Tautų integruotas taikos kūrimo biuras Bisau Gvinėjoje (UNIOGBIS) vykdo įvairias bendradarbiavimo programas demokratizacijos bei paramos rinkimams, vaiko teisių, kovos su organizuotu nusikalstamumu bei korupcija ir teisingumo bei saugumo srityse.

Tam, kad būtų galima įgyvendinti svarbias valdymo, teisingumo ir saugumo sektorių reformas, o tarptautiniai paramos teikėjai galėtų atnaujinti savo įsipareigojimus, šalį būtina stabilizuoti. Reikės įdiegti institucinę žmogaus teisių gynimo ir propagavimo struktūrą.

Kenijos Respublika

2010 m. priimta Kenijos Konstitucija žmogaus teisių atžvilgiu yra pažangi, tačiau dar reikia įvykdyti tam tikrus konstitucinius reikalavimus. Nebaudžiamumas, korupcija, gentinė santvarka, silpnos institucijos ir nepakankamas teisinės valstybės principų laikymasis ir toliau neigiamai veikia piliečių galimybes naudotis pilietinėmis ir politinėmis teisėmis.

ES prioritetas Kenijoje – remti Konstituciją, itin didelį dėmesį skiriant penkiems pagrindiniams prioritetams: moterų teisėms, žmogaus teisių gynėjams, žmogaus teisių institucijoms ir saugumo pajėgoms, pilietinei erdvei, nebaudžiamumo ir atskaitomybės klausimams.

Vietos ir tarptautinės NVO toliau praneša apie kankinimus, žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio, išžaginimo bei seksualinės prievartos ir sulaikytų asmenų mirčių atvejus. Kalėjimų sąlygos ir toliau yra labai prasto dėl perpildymo, prastėjančių paslaugų ir infrastruktūros. Policija tebėra kaltinama korupcija, pernelyg didelės jėgos naudojimu ir neteisminėmis egzekucijomis. Be to, yra problemų, susijusių su lyčių klausimais, smurtu prieš moteris ir LGBTI asmenų diskriminavimu.

Kenijai besirengiant 2017 m. rugpjūčio mėn. visuotiniams rinkimams, vis dar matyti, kad esama kliūčių piliečių dalyvavimui rinkimų procese. Nors iš esmės Teisių aktu suteikiama teisė į taikius susirinkimus, praktikoje šios teisės yra varžomos įstatymais, kuriais reglamentuojami neteisėti susirinkimai, neapykantos kurstymas ir pasipriešinimas suėmimui.

2016 m. kovo mėn. buvo priimtas žmogaus teisių veiksmų planas – šalies tolesnės veiklos atsižvelgiant į visuotinio periodinio vertinimo procesą dalis. Kenijos generalinis prokuroras nurodė, kad Kenija toliau laikysis *de facto* moratoriumo mirties bausmės taikymui. Nuo 1986 m. mirties bausmė nebuvo įvykdyta nė karto, o 2016 m. spalio mėn. Prezidentas didžiąją dalį nuosprendžių dėl mirties bausmės pakeitė kalėjimu iki gyvos galvos.

2016 m. duomenimis, Kenija ir ES šiuo metu reguliariai rengia ES misijų vadovų ir vyresniųjų (ministrų lygmens) Kenijos Vyriausybės pareigūnų, taip pat kitų vadovaujančių asmenų, kaip antai pagrindinių opozicijos partijų vadovai, politinio dialogo susitikimus. ES per šiuos susitikimus pasinaudojo proga, *inter alia*, išsamiai apsvarstyti žmogaus teisių klausimus. Atitinkami Kenijos atstovai, tokie kaip generalinis prokuroras ir Vyriausybės sekretorius, atsakingas už jaunimo, lyčių ir viešojo administravimo klausimus, atvirai ir konstruktyviai teikė informaciją apie esamą padėtį ir žmogaus teisių apsaugos stiprinimo Kenijoje perspektyvas.

Visuotinio periodinio vertinimo matrica apima žmogaus teisių gynėjų apsaugą. Vis dėlto žmogaus teisių gynėjams jų bendruomenėse toliau grasinama ir jie persekiojami, o prie to prisideda ir saugumo pajėgos. Žmogaus teisių srities advokato Willy Kimani ir jo vairuotojo nužudymas šiuo atžvilgiu yra kraštutinis atvejis.

ES delegacija dalyvauja reguliariai rengiamuose Žmogaus teisių gynėjų grupės, kuriai pirmininkauja Nyderlandų ambasada, posėdžiuose ir toliau atidžiai stebi išpuolių prieš žmogaus teisių gynėjus atvejus. ES delegacija finansavo moterų žmogaus teisių gynėjų (WHRD) priemonių rinkinio sukūrimą – šis priemonių rinkinys pradėtas teikti lapkričio 25 d. Nairobi Mathare rajono lūšnynuose. Priemonių rinkiniu siekiama sukurti stipresnius moterų žmogaus teisių gynėjų (WHRD) apsaugos tinklus.

ES prisideda prie rinkimų procesų stiprinimo Kenijoje bendro fondo, kurį administruoja UNDP su subjekto „JT moterys“ pagalba. Savo indėliu ES siekia plėtoti stipresnes teises ir institucines struktūras, kuriomis bus suteikiamas pagrindas skaidriems, patikimiems bei taikiems rinkimams ir didesniai rinkėjų informuotumui dalyvaujant rinkimų procese. Bendras fondas pradėjo veikti antroje 2015 m. pusėje, o jo veikla bus tęsiama iki 2018 m. pabaigos. Paramos gavėja, be kita ko, yra Nepriklausoma rinkimų ir rinkimų apygardų nustatymo komisija, kuriai teks didžiausia pagal programą teikiamos paramos dalis. Kiti paramos gavėjai – Kenijos valdžios institucijos ir organizacijos, kurios dalyvauja rengiant teisės aktų projektus, sprendžiant politinių partijų ginčus, reglamentuojant žiniasklaidą, taip pat moterų įgalėjimo ir saugumo sričių veikloje.

Be to, ES prisideda prie nacionalinės rinkiminių konfliktų prevencijos ir reagavimo į juos iniciatyvos (UWIANO), kuri yra finansuojama IcSP lėšomis.

Be to, ES per EDŽTRP remia kelias keturių NVO įgyvendinamas žmogaus teisių programos (ACORD, „Oxfam GB“, „We Effect“ ir fondą „Media Focus on Africa“), skirtas moterų politiniam dalyvavimui ir lyderystei 2017 m. visuotiniuose rinkimuose. Šiomis programomis identifikuojamos politikoje siekiančios dalyvauti moterys, jos apmokomos, vykdomos informuotumo didinimo kampanijos siekiant paskatinti moterų lyderystę ir propaguoti moterų balsavimo svarbą, taip pat siekiama suaktyvinti moterų dalyvavimą politinių partijų procesuose ir sudaryti moterų dalyvavimui ir moterų lyderystei palankią žiniasklaidos aplinką.

Kiti pagal EDŽTRP vykdomi veiksmai – tai, be kita ko, Europos mokymų žemės ūkio klausimais komiteto (CEFA) administruojama programa, skirta žmogaus teisių pažeidimams Kenijoje stebėti ir sąlygoms šios šalies kalinimo įstaigose pagerinti, ir Kenijos nacionalinės žmogaus teisių komisijos (KNCHR) administruojama programa, skirtą konstitucinėms teisėms apsaugoti, žmogaus teisių gynėjų apsaugai ir saugumui užtikrinti.

Pagal vystomojo bendradarbiavimo priemonės žmogaus socialinės raidos biudžeto eilutę finansuojama ir CESVI (Italijos NVO) administruojama programa siekiama penkiose apskrityse patobulinti nepilnamečių justicijos sistemą. Kenija yra pasirašiusi daugumą tarptautinės teisės konvencijų ir sutarčių, įskaitant Romos statutą, tačiau dar nėra ratifikavusi tam tikrų protokolų, be kita ko, dėl diskriminacijos panaikinimo moterims, dėl kovos su žiauriu, nežmonišku ar žeminančiu elgesiu, dėl apsaugos nuo priverstinio dingimo, dėl vaiko teisių ir dėl neįgaliųjų teisių.

Be to, ES skiria daug dėmesio žiniasklaidos laisvei ir saviraiškos laisvei, visų pirma rinkimų kampanijos kontekste. ES taip pat ragina Keniją kuo įmanoma visapusiškiau dalyvauti atitinkamuose daugiašaliuose veiksmuose, kad būtų sustiprintas Kenijos, kaip vienmintės ES tarptautinės partnerės, vaidmuo daugiašaliu lygmeniu ir pasaulio mastu.

Lesoto Karalystė

2016 metai buvo politiškai nestabilūs, o tai turėjo įtakos teisei valstybei ir kenkė priežiūros institucijų veiklai. Nors pagrindinės teisės yra nustatytos Konstitucijoje, tam tikra paprotinės teisės praktika šios teisės yra pažeidžiamos. Buvo priimtas Žmogaus teisių komisijos aktas, kuriuo įsteigta Žmogaus teisių komisija, tačiau pastaroji ne visiškai laikosi JT Paryžiaus principų. Pažanga žiniasklaidos politikos priėmimo srityje užvilkinama, ir padaugėjo grasinimų žurnalistams.

Vyriausybė ėmėsi keleto teigiamų veiksmų, kad įgyvendintų pagrindines Pietų Afrikos vystymosi bendrijos (SADC) tyrimo komisijos rekomendacijas. Trys opozicijos lyderiai, kurie nuo 2015 m. gegužės mėn. gyveno tremtyje Pietų Afrikoje, pranešė apie savo grįžimą.

ES prioritetai – propaguoti glaudesnę partnerystę su pilietinės visuomenės organizacijomis (PVO), įskaitant socialinius partnerius, ir valdžios institucijų, Parlamento ir PVO tarpusavio partnerystę, taip pat propaguoti lyčių lygybę ir moterų teises, įgalėjimą ir dalyvavimą. Tarp ES prioritetų yra ir lobizmo veiksmai prieš amnestijos įstatymo projektą, kuriuo siūloma įvesti bendrosios amnestijos nuostatas.

Įvairių problemų kyla ypač dėl smurto dėl lyties, įskaitant prievartą šeimoje, išžaginimus ir LGBTI asmenų diskriminavimą. Apie 16 karinių profesionalų tebekalinami po to, kai 2015 m. juos areštavo Lesoto gynybos pajėgos dėl kaltinimų sukilimu arba tuo, kad sukilimo nenumalšino. Jiems vis dar nesurengtas teisingas bylos nagrinėjimas ir gauta patikimų pranešimų apie labai prastas kalėjimų sąlygas ir apie sulaikytųjų kankinimus. Be to, Tarptautiniam Raudonojo Kryžiaus komitetui (TRKK) neleidžiama patekti pas šiuos sulaikytuosius. Tarp pareigūnų korupcija ir nepotizmas yra plačiai paplitę, o Kovos su korupcija ir ekonominiais nusikaltimais direktoratas sprendė keletą rimtų didelio masto korupcijos bylų.

Prieštaringas amnestijos įstatymo projektas, kuriuo Lesoto saugumo pajėgų nariams siekiama suteikti amnestiją dėl 2007 m.–2015 m. gruodžio mėn. įvykdytų veiksmų, buvo pateiktas Parlamente per paskutinę metų sesiją, 2016 m. lapkričio mėn. ES pareiškė rimtą susirūpinimą dėl to, kad įstatymu gali būti skatinamas nebaudžiamumas, ir ėmėsi iniciatyvių lobistinių veiksmų, siekdama, kad Vyriausybė įstatymo projektą atmestų.

Nuo 2015 m. įvykusių pirmalaikių rinkimų šalį valdo septynių partijų koalicijos Vyriausybė. Visos partijos pripažino taikių rinkimų rezultatus. Atsižvelgiant į Tūkstantmečio vystymosi tikslus Lesotas padarė pažangą lyčių lygybės srityje, o pagal lyčių atotrūkio mažinimą Afrikoje pirmauja, o pasaulio mastu yra 16-oje vietoje. Be to, Lesotas priėmė keletą įstatymų, kuriais atsižvelgiama į lyčių aspektą.

Ragindama Lesoto Vyriausybę įgyvendinti SADC tyrimo komisijos rekomendacijas ES laikosi griežtos pozicijos. ES yra nepaprastai susirūpinusi dėl amnestijos įstatymo projekto nuostatų. Neskaitant kitų iniciatyvų, buvo akcentuojama ES pozicija dėl mirties bausmės taikymo panaikinimo ir (arba) moratoriumo.

ES delegacija žmogaus teisių gynėjams teikė moralinę paramą, be kita ko, sulaikytųjų karinių profesionalų sutuoktinių iniciatyvinės grupės veiksmais, susitikimais su jais ir keliant su jais susijusius klausimus Vyriausybės ministrams.

2016 m. ES toliau teikė finansinę paramą projektams, finansuojamiems Europos plėtros fondo (EPF) ir Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP) lėšomis. Pagal ES vykdomą konkrečiai šaliai skirtą paramos programą Lesotui EDŽTRP lėšomis suteikta reikšminga parama.

Finansavimą gavusiais trimis projektais susitelkta į stipresnės partnerystės su PVO, įskaitant socialinius partnerius, taip pat valdžios institucijų, Parlamento bei PVO partnerystės propagavimą, į paramą kovai su smurtu dėl lyties ir į moterų įgalėjimo propagavimą. Be to, bus prisidedama Piliečių iniciatyvos dėl socialinės atskaitomybės (PISA) programa (11-asis EPF), vykdant pilietinį ugdymą ir kitą veiklą, kuria siekiama didinti piliečių informuotumą apie valdymo struktūras ir jų galimybes dalyvauti demokratiname ir vystymosi procesuose.

Lesotas yra pasirašęs ir ratifikavęs beveik visas pagrindines JT ir Afrikos Sąjungos priemones, įskaitant konvencijas ir protokolus dėl žmogaus teisių apsaugos, išskyrus ICCPR fakultatyvinį protokolą, kuriuo siekiama panaikinti mirties bausmę, ir CAT fakultatyvinį protokolą. Lesotas laikosi išlygos dėl CEDAW, kiek tai susiję su sosto paveldėjimu ir vadovavimu. Tik keletas šių dokumentų yra kodifikuoti nacionalinėje teisėje. Visi gyventojai gali kreiptis į JT žmogaus teisių komitetą ir į specialiuosius pranešėjus konkrečių žmogaus teisių pažeidimų klausimais, taip pat į Jungtinių Tautų Ekonominę ir Socialinę Tarybą (ECOSOC) moterų teisių pažeidimų klausimais. Šalis yra Afrikos Sąjungos narė, todėl piliečiai ir NVO gali teikti skundus Afrikos žmogaus ir tautų teisių komisijai. Lesotas prisijungė prie Tarptautinio baudžiamojo teismo (TBT) ir 2016 m. pabaigoje patvirtino savo ketinimą likti jo nare. Nuo 2015 m. lapkričio mėn. Lesotas Žmogaus teisių tarybos specialiesiems pranešėjams yra išdavęs nuolatinį kvietimą atvykti į šalį.

Tarptautinių sutarčių perkėlimas į nacionalinę teisę kelia didelių sunkumų. Trūksta ekspertinių žinių ir pakankamai pajėgumų, todėl sunku perkelti tarptautinius įsipareigojimus į nacionalinę teisę. Pasiūlyme dėl valdymo veiksmų dokumento pagal 11-ąją EPF numatoma parama šioje konkrečioje srityje.

Liberijos Respublika

Nepaisant visos nuo pilietinio karo padarytos pažangos, 2016 m. toliau kilo didelių problemų ir tęsėsi pažeidimai. Mirties bausmės panaikinimas, lyčių lygybė, moterų teisės ir įgalėjimas, teisės aktų dėl kovos su vaikų darbu ir išnaudojimu vykdymo užtikrinimas, skurdo mažinimas ir geresnės galimybės pasinaudoti teise kreiptis į teismą, gauti sveikatos priežiūros paslaugas ir siekti išsilavinimo tebėra darbotvarkėje. Toliau reikia skirti dėmesį žmonių, nukentėjusių nuo didelio masto žemės nuomos ir gavybos pramonės veiklos, teisėms. Susirūpinimą kelia prastos kalėjimų sąlygos ir didelis laikinai sulaikytų asmenų skaičius. Visuose valdžios organuose ir visais lygmenimis yra įsigalėjusi korupcija ir piktnaudžiavimas įgaliojimais. Dėl žemų daugumos valstybės tarnautojų algų, minimalaus mokymo darbo vietoje ir menkos teisminių institucijų atskaitomybės gilėja korupcija viešojo administravimo srityje ir stiprėja nebaudžiamumo kultūra.

2016 m. ES toliau aktyviai veikė žmogaus teisių srityje, be kita ko, palaikydama formalų ES ir Liberijos politinį dialogą. Be to, ES siekė prisidėti prie viešų debatų tokiais klausimais kaip mirties bausmė ir smurtas dėl lyties, teikdama informaciją, be kita ko, pasitelkdama žiniasklaidos priemones. Tiek ES, tiek valstybės narės suteikė praktinę paramą žmogaus teisių klausimams spręsti įgyvendindamos konkrečius projektus moterų teisių bei vaikų teisių srityse ir teisingumo sektoriuje. Geras valdymas yra itin svarbus klausimas nacionalinėje orientacinėje programoje – pagal susitarimą su Liberijos Vyriausybe šia programa iki 2020 m. remiamasi vykdant bendradarbiavimą.

Pripažinta, kad paeiliui įvykę prezidento ir įstatymų leidžiamosios valdžios rinkimai buvo iš esmės laisvi ir sąžiningi. Tiek pagal organizacijos „Freedom House“ laisvės reitingą, tiek pagal nepriklausomos įmonės „Economist Intelligence Unit“ demokratijos indeksą Liberija yra aukštesnėje pozicijoje nei Užsachario Afrikos vidurkis ir nei daug jos kaimyninių šalių. Vis dėlto tai, kad demokratijos indekso reitingas vyriausybės veikimo atžvilgiu yra labai žemas (0,8 skalėje nuo 0 iki 10), rodo, kad išoriškai teigiama padėtis slepia problemas. Dėl gebėjimų, korupcijos ir valdžios sutelkimo problemų Liberijos vyriausybė nepajėgia veiksmingai reaguoti į gyventojų poreikius ir lūkesčius. Teisės aktų leidėjų instituciniai gebėjimai vykdyti savo priežiūros funkcijas yra silpni. Teisės aktų leidėjai prastai suvokia savo vaidmenį, teises ir atsakomybes ir dažnai, regis, daugiau dėmesio skiria tam, kad patenkintų siauro pobūdžio politinius ir asmeninius interesus.

Liberijos vyriausybė pripažino daugelį šių problemų ir imasi veiksmų, kad jos būtų sprendžiamos, tačiau ji taip pat pabrėžė, kad reikia gerbti šalyje priimtą nuomonę tokiais klausimais kaip LGBT asmenų teisės ir mirties bausmė. Daugelyje sričių išteklių trūkumas ir riboti pajėgumai kliudo pastangoms laikytis tarptautinių įsipareigojimų, be kita ko, susijusių su ekonominėmis ir socialinėmis teisėmis.

Šiuo metu Liberijoje Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP) lėšomis įgyvendinami keli projektai. Projektą „Pilietinės visuomenės pajėgumų propaguoti moterų ir mergaičių teisę kreiptis į teismą ir kovoti su moterų lyties organų žalojimu stiprinimas“ River Seso ir Didžiosios Basos apygardose įgyvendina „ActionAid“ ir „Basos moterų asociacija vystymosi srityje“. Pagal šį projektą dirbama su vietos bendruomenių organizacijomis siekiant užkirsti kelią smurtui dėl lyties ir kovoti su kenksminga tradicine praktika, įskaitant moterų lyties organų žalojimą. Liberijos Nacionalinė Raudonojo Kryžiaus draugija per Danijos Raudonąjį Kryžių įgyvendina bendruomeninę iniciatyvą dėl žmogaus teisių ir lyčių lygybės propagavimo Liberijos kaimo vietovėse ir deda pastangas, kad būtų sustiprinti Raudonojo Kryžiaus pajėgumai siekiant spręsti lyčių lygybės klausimą, taip pat siekia kovoti su diskriminacija dėl lyties ir spręsti Lofos, Bongo ir Nimbos apygardų kaimo bendruomenių pažeidžiamumo problemą.

2016 m. pradėti įgyvendinti pagal 2015 m. kvietimą teikti pasiūlymus atrinkti nauji veiksmai, įskaitant „Carter Centre“ įgyvendinamą projektą dėl teisinės valstybės ir gero valdymo stiprinimo didinant skaidrumą ir galimybę gauti informacijos saugumo ir teisingumo sektoriuose.

Pagal iniciatyvą „AWARE“ (Vakarų Afrikos atsakas į Ebolos virusinės ligos protrūkį) ES Liberijoje pirmenybę teikė paramai švietimo sektoriui. Pagrindinis ES paramos, kuria propaguojama galimybė Liberijos mokyklose gauti saugaus vandens, tikslas yra užtikrinti galimybę gauti švaraus vandens mokyklose ir sutelkti bendruomenes tam, kad suteikta infrastruktūra būtų prižiūrima ir ja būtų tinkamai naudojamas. Kartu su organizacija „Gelbėkit vaikus“ vykdamą Europos stabilumo priemonės lėšomis finansuojamą projektą konkrečiai buvo paremtas vaikų bei jaunimo dalyvavimas ir profesinis mokymas.

Madagaskaro Respublika

Žmogaus teisių padėtis Madagaskare negerėja. Skurdas yra pagrindinė mokyklos nebaigimo priežastis. Nesaugumas ir neteisėta prekyba gamtos ištekliais, nesaugi moterų, vaikų ir neįgaliųjų padėtis, nusikalstamumas ir korupcija turi didelės įtakos pagarbai žmogaus teisėms. Policijos smurto ir viešo linčiavimo atvejai yra dažni.

ES veiksmai daugiausiai yra sutelkti į penkias sritis: pagrindinių laisvių propagavimą (paramą politinio stabilumo ir demokratijos stiprinimui); pagarbą žmogaus teisėms teisingumo vykdymo srityje; vaiko teisių propagavimą; moterų teisių propagavimą bei smurto prieš moteris panaikinimą ir paramą žmogaus teisių gynėjams.

Padaugėjo saugumo pajėgų smurto prieš civilius atvejų, teisinamų tuo, kad daugėja ginkluotų banditų (Dahalo). Smurtauojama ir prieš protestuotojus, žurnalistus bei politikus. Bendra saugumo ir teisingumo sričių darbuotojų korupcija lėmė tai, kad labai išaugo gyventojų vykdomo teisingumo ir linčiovimo mastas: spalio–gruodžio mėn. užfiksuota virš 60 gyventojų įvykdyto teisingumo aukų (Dahalo) – asmenys buvo nužudyti dėl galvijų vagysčių. Be to, didėja skurdas, o nacionalinė vystymosi programa tebėra vien popierius. Pusė visų vaikų nėra nuolat aprūpinami maistu. Visuomeninis gyvenimas ir socialiniai sektoriai yra užvaldyti korupcijos. Kalėjimų sąlygos (erdvė, mityba, higiena, sveikatos priežiūra) tebekelia problemų.

Moterų padėtis yra nesaugi: 30 proc. jų pastoja nesulaukusios 19 metų, 30 proc. mergaičių meta mokyklą negavusios vidurinio išsilavinimo, 25 proc. moterų patiria fizinį smurtą, o 40 proc. yra paliekamos po santuokos. Moterys toliau diskriminuojamos pilietybės kodeksu, kuriuo joms nesuteikiama teisė savo sutuoktiniams perduoti pilietybės. 2016 m. Tarptautinė darbo konferencija išnagrinėjo Madagaskaro trūkumus įgyvendinant TDO pagrindų konvenciją dėl nepriimtino vaikų darbo. ES pareiškė susirūpinimą dėl vaikų, priverstų dirbti kasyklose ir karjeruose, seksualiai išnaudojamų ir priverstų dirbti gatvėse, padėties. Tarptautinė darbo konferencija pareikalavo, kad Madagaskaras neatidėliotinai imtųsi veiksmingų atsakomųjų veiksmų tokiai nepriimtino vaikų darbo praktikai panaikinti.

2016 m. pagaliau buvo sukurta nepriklausoma nacionalinė žmogaus teisių komisija (CNIDH). Nacionalinis kovos su prekyba žmonėmis biuras prisideda mažinant prekybos žmonėmis mastą. Be to, uždraustas priverstinis darbas. Vis dėlto apskaičiuota, kad 5000 malagasių vis dar kenčia nuo šios praktikos, daugiausia Persijos įlankos šalyse.

Europos savaitės metu veikė žmogaus teisėms skirtas standas. ES palaiko daug partnerysčių su pilietine visuomene žmogaus teisių propagavimo tikslais. Kasmet pasirašoma sutarčių dėl dotacijų, o jų matomumas yra didelis. Vis dėlto 2016 m. buvo nutraukta svarbi demokratijos rėmimo programa (INCIPALIS).

ES palaiko reguliarių politinį dialogą prezidento ir ministro pirmininko lygmenimis, o žmogaus teisėms šiame dialoge skiriamas didžiausias dėmesys. 2016 m. šiame kontekste spręsti klausimai daugiausiai buvo susiję su korupcija, neteisėta prekyba ir piktnaudžiavimu gamtos ištekliais, taip pat policijos smurtu, minios smurtu (dėl jo CNIDH jau padarė pareiškimą), pasirengimu rinkimams (spalio mėn. ES surengė padėties po rinkimų stebėjimo misiją), nauju įstatymu dėl žiniasklaidos, įvairiomis institucinėmis reformomis ir piliečių galimybėmis naudotis pagrindinėmis paslaugomis.

ES remia ne pavienius asmenis, kaip antai žmogaus teisių gynėjus – ji laikydamasi gebėjimų stiprinimo požiūrio per programą DINIKA apmoko nacionalinių NVO mokytojus. Šia programa siekiama sustiprinti Madagaskaro pilietinės visuomenės organizacijų (PVO) gebėjimus, kad jos būtų atsakingos, informuotos ir ekonominiu požiūriu kompetentingos partnerės, o kartu siekiama stiprinti viešo interesų gynimo gebėjimus ir išsamiai konsultuoti vietos ir nacionalines Madagaskaro PVO, kad būtų padidintas piliečių informuotumas apie jų socialines, ekonomines ir politines teises. Pilietinės visuomenės vaidmuo smerkiant žmogaus teisių pažeidimus yra svarbus, pavyzdžiui, korupcijos klausimu tokį vaidmenį atlieka platforma „Rohy“, aplinkosauginių žmogaus teisių pažeidimų (neteisėtos prekybos ištekliais) klausimu – platforma „Alliance Voahary Gasy“, o visuomeninio gyvenimo ir politinių klausimų analizės srityje – įstaiga „L'Observatoire de la vie publique“ (SEFAFI).

Be programos PASSOBA, kuria devyniuose iš 21 šalies regiono siekiama pagerinti finansines galimybes gauti išsilavinimą ir propaguoti švietimo bei švietimo paslaugų kokybę, taip pat vykdomi keli mažesni vaiko teisių projektai.

Moterų teisių gynimo srityje kai kurie remiami pilietinės visuomenės organizacijų partnerių prioritetai apima kovą su santuokiniu smurtu ir smurtu šeimoje, pagalbą moterims kreipiantis į teismą, kovą su nebaudžiamumu smurto atvejais, paramą moterims ir vaikams, kurie susiduria su teisinėmis problemomis, galimybę naudotis žeme, moteris kaimo ekonomikos sektoriuje ir pažeidžiamas sostinės šeimas. Administravimo ir teisingumo srityje delegacija tiesiogiai valdo programą „Visiems naudingas administravimas“. Ši programa apima visas valstybės intervencijos sritis, kurios yra susijusios su žmogaus teisėmis, ir yra vykdoma palaikant dialogą su Vyriausybe. Laipsniškai įgyvendinamos visuotinio periodinio vertinimo rekomendacijos. Vienas to pavyzdys – CNIDH sukūrimas (atsižvelgiant į 2014 m. visuotinį periodinį vertinimą).

JT specialusis pranešėjas žmogaus teisių ir aplinkos klausimais lankėsi šalyje 2016 m. spalio mėn. ir paragino stiprinti kovą su korupcija ir neteisėta prekyba. Jis taip pasmerkė įvairius žinomus atvejus.

Didžiausi iššūkiai propaguojant žmogaus teises bus kova su skurdu ir korupcija, saugumo padėties blogėjimo sustabdymas ir visų pirma taikių, skaidrių, sąžiningų ir laisvų rinkimų surengimas.

Malavio Respublika

2016 m. bendra žmogaus teisių padėtis šalyje liko gana stabili. Pagrindinės problemos tebėra susijusios su lyčių lygybe, smurtu prieš moteris ir vaikus, dideliu vaikų santuokų mastu, albinizmu, diskriminacija dėl lytinės orientacijos, kalinimo kalėjimuose sąlygomis, ekonominėmis ir socialinėmis teisėmis ir visų pirma maisto prieinamumu ir galimybėmis naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis.

2016 m. ES santykių su Malaviu kontekste siekdama žmogaus teisių ir demokratijos tikslų daugiausiai dėmesio skyrė albinizmo, smurto dėl lyties, LGBTI asmenų žmogaus teisių, lyčių lygybės, kalėjimų, rinkimų reformų ir laisvos žiniasklaidos palaikymo klausimams.

Pagrindinės laisvės, kaip antai asociacijų, judėjimo, žodžio ir susirinkimų laisvės, yra saugomos Konstitucija ir iš esmės laikoma, kad jos yra gerbiamos. Malavis priėmė keletą įstatymų, kuriais siekiama pagerinti žmogaus teisių padėtį. Malavis daro teigiamą pažangą siekdamas užtikrinti lyčių lygybę, teisingumą lyčių atžvilgiu ir suteikti galių moterims. Pagrindiniai pasiekimai yra tai, kad besimokančios Malavio universitete moterys sudaro 40 proc. visų studentų, 100 proc. medicinos studentėlių gauna stipendiją, o teisės aktai yra rengiami ir peržiūrimi atsižvelgiant į lyčių aspektą. Smurtas dėl lyties tebėra viena iš didžiausių vystymosi kliūčių Malavyje. Prie smurto dėl lyties paplitimo prisideda tam tikri veiksmai, įskaitant ankstyvas santuokas, kenksmingą kultūrinę praktiką, religinius įsitikinimus, žemą raštingumo lygį ir menką ekonominę įgalėjimą.

Politinės partijas reglamentuojanti teisinė sistema Malavyje yra silpna, ją reikia peržiūrėti ir reformuoti. Būtų galima priimti teisės aktus, kuriais būtų reglamentuojamos iš privačiųjų šaltinių surinktos politinių partijų lėšos – taip būtų padidintas skaidrumas ir atsakomybė, nes politinės partijos turėtų skelbti metines audito patikrintas sąskaitas.

2014 m. rinkimai pasižymėjo pažeidimais ir įtarimais dėl balsų klastojimo, o tai lėmė išplitusį nepasitikėjimą rinkimų valdymu. ES rinkimų stebėjimo misija dar kartą patvirtino poreikį panaikinti rinkimų sistemos spragas iki kitų, 2019 m. vyksiančių rinkimų. Pažanga dabartiniame rinkimų reformos procese yra lėta, o ES toliau teiks paramą.

Apskritai ES palaiko ryšius su Malavio vyriausybe žmogaus teisių klausimais politinio dialogo su Malaviu pagal 8 straipsnį veiklos kontekste. Delegacija kėlė žmogaus teisių klausimus demaršuose ir kituose forumuose, be kita ko, su Teisingumo ir konstitucinių reikalų ministerija. Be to, 2016 m. ES misijos toliau reguliariai keitėsi informacija su kai kuriomis pagrindinėmis žmogaus teisių organizacijomis šalyje ir su kitais svarbiais partneriais, pavyzdžiui, JAV ir JT.

Delegacija palaiko reguliarius ryšius su vietos pilietinės visuomenės organizacijomis ir žmogaus teisių gynėjais.

Malavis gavo ES paramą pagarbai žmogaus teisėms šalyje didinti – tai daroma stiprinant Malavio žmogaus teisių komisijos gebėjimus. ES toliau rėmė lyčių lygybės darbotvarkę kartu su Jungtinių Tautų gyventojų fondu (UNFPA) įgyvendindama projektus, skirtus lyčių lygybės ir moterų įgalėjimo klausimams, taip pat kartu su vietos NVO vykdydama mažesnės apimties intervencijas. ES ir jos valstybės narės toliau rėmė vietos PVO, propaguojančias mažumoms ir pažeidžiamoms grupėms priklausančių asmenų, įskaitant LGBTI asmenis ir albinosus, teises. Vaiko teisių klausimas taip pat sprendžiamas įgyvendinant projektus, kuriais remiamas vaiko apsaugos sistemų stiprinimas.

Malio Respublika

2016 m. taikos susitarimas, kurį 2015 m. pasirašė Malio Vyriausybė ir du ginkluoti judėjimai, buvo įgyvendinamas lėtai, be to, teroristams vėl pradėjus vykdyti išpuolius prieš Malio ginkluotųjų pajėgų ir tarptautinių pajėgų narius, vietos valdžios pareigūnus, humanitarines organizacijas ir civilius, visiškai pablogėjo saugumo padėtis. Todėl šiomis saugumo aplinkybėmis bendrai žmogaus teisių padėčiai Malyje toliau buvo būdingi sistemingi žmogaus teisių pažeidimai. Sistemingi pažeidimai apėmė savavališkus žudymus, kankinimą, ilgalaikį neteisėtą kalinimą, ginkluotų grupuočių vykdomą nepilnamečių verbavimą, seksualinį smurtą ir bauginimus. Dėl konflikto pabėgėlių ir šalies viduje perkeltų asmenų padėtis liko prasta.

ES prioritetai žmogaus teisių srityje nepasikeitė. Jie apima taikos, susitaikymo ir teisingumo propagavimą; pagarbos moterų, vaikų ir kitų pažeidžiamų grupių teisėms skatinimą; paramą pastangoms kovoti su nebaudžiamumu stiprinant chroniškai apleistas teismines institucijas; ir paramą pastangoms kovoti su šalyje plačiai paplitusia korupcija.

Be saugumo krizės daromo poveikio žmogaus teisėms, kitos problemos Malyje, be kita ko, yra šios: smurtas dėl lyties, įskaitant moterų lyties organų žalojimą; prekyba žmonėmis; labai prastos kalėjimų sąlygos; pranešimai apie vergiją bei vaikų darbą, neteisėtas migrantų gabenimas ir tam tikroms grupėms, kaip antai neįgalieji ar albinosai, priklausančių asmenų diskriminavimas ir diskriminavimas dėl etninės kilmės (pvz., juodaodžių tuaregų). Kitos akcentuotinos problemos yra giliai įsišaknijusi korupcija viešojo administravimo srityje ir silpnos bei neveiksmingos teisminės institucijos, kurios prisideda prie nuolatinio nebaudžiamumo ir sulaikytų bei kaltinamų asmenų įstatymais įtvirtintų teisių pažeidimo bei kalėjimų perpildymo.

2016 m. lapkričio mėn. 92 proc. iš 703 šalies savivaldybių surengė vietos valdžios rinkimus, o moterys sudarė 31 proc. visų kandidatų. Nors iš esmės rinkimai vyko priimtinais, šiaurinių ir centrinių regionų 43 savivaldybėse balsuoti sutrukdė ginkluoti asmenys ir nesaugi padėtis. Išpuolio metu žuvo keturi Malio kareiviai, kurie buvo įpareigoti užtikrinti saugų balsadėžių pervežimą.

2016 m. buvo ir apčiuopiamos pažangos žmogaus teisių srityje. Tiesos, teisingumo ir susitaikymo komisija toliau plėtė savo įtaką visos šalies regionuose, įskaitant daugumą teritorijų šalies šiaurinėje dalyje. 2016 m. lapkričio mėn. Ministrų Taryba patvirtino nacionalinę politiką dėl žmogaus teisių, kuria daugiausiai dėmesio skiriama žmogaus teisių propagavimui ir apsaugai, žmogaus teisių srityje veikiančių subjektų rėmimui ir tarptautiniam bendradarbiavimui žmogaus teisių srityje. Šiai politikai įgyvendinti Teisingumo ir žmogaus teisių ministerijoje buvo sukurtas Žmogaus teisių skyrius. Lapkričio mėn. Malyje prasidėjo generolo Amadou Haya Sanogo ir 17 bendrų atsakovų, kaltinamų 2012 m. Malio pareigūnų atžvilgiu įvykdytais nusikaltimais žmogaus teisių srityje, teismo procesas – tai teigiamas žingsnis šalyje kovojant su nebaudžiamumu. Galiausiai pažymėtina ir Nacionalinės žmogaus teisių komisijos reforma pagal Paryžiaus principus.

ES, būdama tarptautinės tarpininkavimo grupės taikos susitarimui pasiekti narė, toliau aktyviai dalyvavo imantis tarptautinių pastangų taikai Malyje užtikrinti. Be to, ES tiek politiniu, tiek veiklos požiūriu tvirtai rėmė Nacionalinės žmogaus teisių komisijos reformą. 2016 m. ES delegacija pradėjo specialų veiksmų žmogaus teisių klausimais koordinavimo procesą tarp paramos Maliui teikėjų ir toliau vadovavo politiniam dialogui su valdžios institucijomis korupcijos ir neteisėto praturtėjimo (viena iš pagrindinių kliūčių Malio vystymuisi užtikrinti) klausimais. Kalbant konkrečiau apie veiklą, ES BSGP misijos Malyje, EUTM Mali ir EUCAP Sahel Mali, bendradarbiaudamos su JT misija Malyje, Malio gynybos ir saugumo pajėgų nariams toliau teikė mokymą žmogaus teisių teisės ir tarptautinės humanitarinės teisės klausimais.

ES delegacija remia nacionalinės vystymosi strategijos ir 2015 m. taikos susitarimo įgyvendinimą, teikdama bendrą paramą biudžetui (Sutartis dėl paramos valstybei stiprinti II – 2016 m. išmokėta 69,5 mln. EUR). 2016 m. išmokos patvirtinimui visų pirma taikyta sąlyga – Tiesos, teisingumo ir susitaikymo komisijos (CVJR), taip pat Nusiginklavimo, demobilizacijos ir reintegracijos komisijos (DRR) įsteigimas ir pradėjimas veikti. Pagal tą pačią priemonę kova su korupcija taip pat nurodyta taikomuose veiklos rezultatų rodikliuose, kuriais grindžiama kintama dalis. Viena iš šių rodiklių svarbiausias aspektas – vidaus kontrolė ir tai, kad audituoti subjektai įgyvendintų kompetentingos įstaigos (CGSP arba bendrojo viešųjų paslaugų kontrolieriaus) pateiktas išvadas. Nustatyta, kad 2016 m. šio rodiklio kriterijus buvo įvykdytas.

2016 m. pabaigoje atlikta EDŽTRP sutarties pataisa sudaro sąlygas ES remti ieškovų dalyvavimą rezonansiniame buvusio chuntos lyderio Amadou Haya Sanogo, kaltinamo neteisminėmis egzekucijomis prieš specialųjį armijos padalinį „Bérets Rouges“, kuris, kaip tuo metu buvo laikoma, neparėmė karinio perversmo, teismo procese. Tos pačios priemonės (EDŽTRP) lėšomis ES remia Nacionalinę žmogaus teisių komisiją (CNDH): taip visų pirma 2016 m. jai buvo sudarytos sąlygos apsilankyti kalėjimuose bei policijos nuovadų sulaikymo kamerose ir pranešti apie kalinimo sąlygas Malyje.

ES parama taip pat teikiama vietos pilietinės visuomenės organizacijoms už lobistinę, stebėsenos ir sąmoningumo ugdymo veiklą vaiko ir jaunimo teisių srityje (keturios vykdomos EDŽTRP sutartys).

Priemonės, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos, finansavimą gauna vietos studija (*Studio Tamani*), kuri, remiama fondo *Fondation Hirondelle*, kuria tokį turinį kaip žinios, pokalbių laidos ir programos apie vaikus ir moteris, o šį turinį kasdien transliuoja 56 vietos radijo stotys penkiomis kalbomis visoje šalyje. Šių laidų reikšmingumas ir reitingai yra ypač dideli atokiose Malio vietovėse, pavyzdžiui, Timbaktu ir Kidalyje. Jos padeda mažinti įtampą tarp bendruomenių šiose vietovėse, kuriose didelė konfliktų tikimybė, kadangi transliuojama neštresnė informacija apie politiką bei saugumą ir skatinama taikiai keistis nuomonėmis.

Pagal Skubiosios pagalbos Saheliui patikos fondą ES delegacija šiuo metu siūlo projektinį pasiūlymą dėl saugumo pajėgų vykdomos bendruomenės informavimo veiklos centriniame regione (Moptyje); jo instituciniai gebėjimai bus remiami pagal kitą patikos fondo projektą (PARSEC), kurį 2016 m. patvirtino Patikos fondo veiklos komitetas.

Malis yra ratifikavęs daugumą tarptautinių ir regioninių žmogaus teisių sutarčių, visas TDO pagrindines konvencijas ir jų protokolus. 2016 m. Malis toliau bendradarbiavo su JT žmogaus teisių sistema, be kita ko, su JT nepriklausomu ekspertu žmogaus teisių padėties Malyje klausimais; pastarasis šalyje apsilankė 2015 m. pabaigoje, o 2016 m. sausio mėn. paskelbė savo ataskaitą. Malis taip pat dalyvavo liepos mėn. Moterų diskriminacijos panaikinimo komitete vykusiose diskusijose dėl jo šeštosios ir septintosios ataskaitų. Malis toliau rėmė TBT nepaisant sudėtingo regioninio konteksto. 2016 m. rugsėjo mėn. TBT vykęs teismo procesas, kuriame buvo teisiamas islamo kovotojas, padėjęs sunaikinti Timbaktu šventyklas 2012 m. vykusio konflikto metu, buvo plačiai pripažintas kaip precedento neturintis įvykis Malyje ir tarptautinio teisingumo sistemos kontekste.

Reikia didelės pažangos tokiose srityse kaip kova su nebaudžiamumu, visų pirma kiek tai susiję su žmogaus teisių pažeidimais, padarytais 2012 m. krizės metu, be kita ko, sukuriant nepriklausomą nacionalinį prevencijos mechanizmą, kurio paskirtis – stebėti kalinimo vietas. Taip pat reikia daryti pažangą, susijusią su moterų ir mergaičių teisėmis ir lyčių lygybe visose srityse, įskaitant lytinę ir reprodukcinę sveikatą ir teises. Tai yra ypač svarbu, kadangi moterų ir mergaičių padėčiai ir toliau didelį poveikį daro regresyvus Šeimos kodeksas, priimtas 2011 m. religiniams judėjimams darant spaudimą panaikinti ankstesnį progresyvesnį įstatymą. Be to, įgyvendinant taikos procesą reikia veiksmingai įtraukti moteris. Valdžios institucijos taip pat turi toliau kurti reikiamas teisinės sistemas, kuriomis būtų apsaugomos žmogaus teisės, pavyzdžiui, Neįgaliųjų socialinės apsaugos įstatymą.

Mauritanijos Islamo Respublika

Mauritanija susiduria su esminiais vidaus ir išorės iššūkiais. Santykiai tarp atskirų šalies bendruomenių tampa vis sudėtingesni, kadangi juodaodžių ir haratinų bendruomenės jaučiasi atskirtos ir diskriminuojamos; tai gali vesti prie radikalizacijos ir kelti grėsmę šalies vienybei.

ES veiksmais žmogaus teisių srityje Mauritanijoje daugiausia dėmesio skiriama teisingumo sistemos tobulinimui, kovai su vergija, kovai su kankinimu ir netinkamu elgesiu, visų pirma remiant atitinkamą nacionalinį prevencijos mechanizmą, kovai su diskriminacija dėl etninės priklausomybės ir lyties, visų pirma su smurtu prieš moteris, pilietinės visuomenės organizacijų statusui ir mirties bausmės panaikinimo klausimui. ES taip pat labai didelį susirūpinimą kelia migrantų teisės.

Tebesama atotrūkio tarp gana pažangių teisės aktų, kuriais kovojama su vergija bei jos liekanomis, ir tų teisės aktų įgyvendinimo. 2015 m. buvo priimtas naujas kovos su vergija įstatymas, tačiau dėl to, kad tvirtų įgyvendinimo ir stebėsenos mechanizmų nėra, šios pažangios politikos poveikis yra nedidelis. 2016 m. buvo priimtas pirmas ir vienintelis nuosprendis. 2016 m. Tarptautinė darbo konferencija atkreipė dėmesį į TDO pagrindinės Konvencijos dėl priverstinio darbo panaikinimo įgyvendinimo trūkumus ir primygtinai paragino vyriausybę užtikrinti, kad būtų griežtai vykdomi 2015 m. teisės aktai. TDO sesijoje buvo paskelbtas ES pareiškimas ir ES teikia konkrečią paramą vyriausybei, kad ši vykdytų įsipareigojimą įgyvendinti šiuolaikinių vergijos formų panaikinimo veiksmų gaires ir tolesnę veiklą, susijusią su pastarojo meto teisės aktų kovos su vergija srityje įgyvendinimu.

Nerimą vis dar kelia moterų padėtis. Nepadaryta jokios pažangos siekiant patvirtinti naujo įstatymo, kuriuo užkertamas kelias visų formų smurtui prieš moteris, projektą; jis vis dar įstrigęs parlamente. ES remia tai, kad būtų patvirtintas šis naujo įstatymo projektas, taip pat tai, kad būtų įgyvendintas dabartinis 2015–2018 m. veiksmų planas dėl lyčių ir programa, kuria siekiama panaikinti moterų lyties organų žalojimo praktiką.

Kalbant apie teisingumą, vis dar nėra patvirtinta sektorių politika su vidutinės trukmės laikotarpio prioritetais. Kaip pagrindas tolesnėms reformoms 2016 m. buvo priimtas trejų metų trukmės veiksmų planas ir nacionalinė strategija teisės kreiptis į teismus srityje. Rezultatų dar nematyti. Taip pat nepadaryta jokios pažangos NVO ir politinių partijų statuso srityje. Parlamente blokuojamas naujas kontroversiškas įstatymas dėl asociacijų atsižvelgiant į kritiką, kad juo išlaikoma dabartinė sistema, pagal kurią reikalaujama gauti išankstinį leidimą, o Vidaus reikalų ministerijai suteikiama veiksmų laisvė dėl NVO ir politinių partijų registracijos.

Valdant Prezidentui Mohamedui Ouldui Abdelui Azizui, kuris yra valdžioje nuo 2009 m. ir šiuo metu yra įpusėjęs savo antrąją (paskutinę) kadenciją, Mauritnijai pavyksta išsaugoti akivaizdų vidaus stabilumą. Prezidentas M. Azizas aiškiai nurodė, kad laikysis Konstitucijoje nustatyto dviejų kadencijų limitu. 2016 m. spalio mėn. įvyko nacionalinis politinis dialogas, tačiau jį boikotavo didelė opozicijos dalis. Dialogo rezultatai – pasiūlymai dėl konstitucinių pataisų, įskaitant Senato panaikinimą ir šalies vėliavos ir himno pakeitimus. Siūlomus pakeitimus reikės patvirtinti 2017 m., o po to gali būti surengti išankstiniai įstatymų leidžiamosios valdžios ir vietos rinkimai.

Visais 2016 m. buvo intensyvinamas dialogas žmogaus teisių klausimais su valdžios institucijomis ir žmogaus teisių gynėjais, visų pirma dėl dviejų pagrindinių atvejų, dėl kurių ES yra padariusi pareiškimus vietos lygmeniu ir susitikusi su atitinkamais vyriausybės nariais. Tie du atvejai taip pat parodo Mauritanijos vidaus įtampą. Pirmasis atvejis yra susijęs su jaunu tinklaraštininku, kuris 2014 m. pabaigoje buvo nuteistas mirties bausme už apostazę, tačiau vis dar kalėjime laukia kito teismo proceso. Per visus 56 šalies gyvavimo metus Mauritanija prieš tai nebuvo priėmusi mirties nuosprendžio dėl apostazės. Tai, kad reguliariai vykstančiose aktyviai nuomonę reiškiančių asmenų demonstracijose raginama įvykdyti jo mirties bausmę, rodo, kad dalis Mauritanijos visuomenės gali suradikalėti. Kitas atvejis yra susijęs su kovos su vergija judėjimu „Abolicionistinio judėjimo atgaivinimo iniciatyva“ (*Initiative de Resurgence du Mouvement Abolitionniste*), kurio atžvilgiu įvyko teismo procesas ir buvo nuteista 13 aktyvistų nepaisant procedūrinių pažeidimų ir pagrįstai įtariamo kalinamų asmenų kankinimo. Apeliacinis teismas nuosprendžius sušvelnino ir daugumą jų paleido į laisvę, tačiau trys aktyvistai palikti toliau kalėti. Nepaisant ES ir kitų tarptautinių subjektų raginimų nebuvo pradėtas joks tyrimas dėl įtariamo kalinamų asmenų kankinimo ar netinkamo elgesio su jais.

2016 m. pagal Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę (EDŽTRP) ir vystomojo bendradarbiavimo priemonę buvo įgyvendinti trys projektai, kurie apėmė pažeidžiamų vaikų apsaugą, buvusių vergų ekonominį įgalėjimą ir paramą taikiam bendruomenių sambūviui (ginčų dėl žemės sprendimui). 2017 m. ir 2018 m. bus įgyvendinami trys nauji projektai kovos su vergija ir kalėjimų srityje, o naujas kvietimas teikti pasiūlymus apims projektus, skirtus kovai su smurtu prieš moteris.

Mauritanijos vyriausybė, siekdama pagerinti saugumo kontrolę, sugriežtino priemones, kuriomis migrantams leidžiama įteisinti savo buvimą ir gauti leidimus dirbti. ES bendradarbiauja su Mauritanijos valdžios institucijomis ir pilietine visuomene, siekiant užtikrinti, kad būtų gerbiamos migrantų teisės. Dviem 2016 m. patvirtintais Mauritanijai skirtais ES patikos fondo projektais daugiausia dėmesio skiriama, atitinkamai, nelydimų vaikų padėčiai ir sąlygoms, kuriomis migrantai gražinami į savo kilmės šalis. Mauritanijoje pradėtas įgyvendinti projektas pagal Regioninės plėtros ir apsaugos programą siekiant padidinti vietos pajėgumus teikti pagalbą (paramą sveikatos priežiūros srityje, teisinę pagalbą ir paramą reintegracijos srityje) užstrigusiems ir pažeidžiamiems migrantams.

2016 m. gegužės mėn. šalyje apsilankė JT specialusis pranešėjas ypač didelio skurdo ir žmogaus teisių klausimais. Jo ataskaitą vyriausybė atmetė, nes, jos manymu, ji šališka. Tačiau, apskritai, Mauritanija visada pritardavo visų JT specialiųjų pranešėjų prašymams apsilankyti šalyje ir rodė norą bendradarbiauti su tarptautinėmis žmogaus teisių institucijomis.

2016 m. pradžioje šalyje apsilankęs JT specialusis pranešėjas kankinimo ir kitokio žiauraus, nežmoniško arba žeminančio elgesio ar baudimo klausimais atkreipė dėmesį į atotrūkį tarp teisės aktų ir jų įgyvendinimo. Jis ypač pabrėžė kankinimo kalnimo metu prevencijos svarbą ir tai, kad beveik visiškai neatliekama įtariamų kankinimo ir netinkamo elgesio atvejų tyrimų.

Mauricijaus Respublika

Vertinant pagal tarptautinius standartus Mauricijus apskritai yra pasiekęs gerų rezultatų žmogaus teisių apsaugos ir pagarbos joms srityje. Pagal 2016 m. Afrikos valdymo Mo Ibrahim indeksą (IIAG) jis dešimtus metus iš eilės išlieka lyderiu bendro valdymo Afrikoje srityje.

ES prioritetai yra moterų teisių propagavimas, vaiko teisių apsauga, smurto prieš vaikus panaikinimas, LGBTI asmenų žmogaus teisių apsauga ir teisinės valstybės bei žmogaus teisių institucijų stiprinimas.

Smurtas šeimoje tebėra itin didelė problema. 25 % moterų teigia patyrusios vienokios ar kitokios formos smurtą dėl lyties. Reikia toliau dėti pastangas gerinant žmogaus teisių užtikrinimą lyčių lygybės, smurto prieš moteris ir vaikus, LGBTI asmenų diskriminacijos ir kalnimo sąlygų srityse.

2016 m. vyriausybė ėmėsi teigiamų žingsnių: iš dalies pakeitė kelis teisės aktus, pavyzdžiui, Apsaugos nuo smurto šeimoje (įstatymo pakeitimo) įstatymą ir Nacionalinės moterų tarybos įstatymą, kuriuo numatoma šiuolaikiškesnė ir tinkamesnė teisėkūros sistema, siekiant propaguoti moterų įgalėjimą ir lyčių lygybę. Taip pat baigti rengti Vaikų apsaugos strategija ir veiksmų planas, dėl kurių 2014 ir 2015 m. ES teikė reikšmingą paramą Lyčių lygybės, vaiko vystymosi ir šeimos gerovės ministerijai.

Vieni iš pagrindinių Mauricijaus Respublikos 2013–2016 m. įgyvendinamos dabartinės paramos biudžetui programos rezultatų – pažeidžiamoms grupėms priklausančių gimdyvių sveikatos pagerinimas ir kūdikių mirštamumo lygio sumažinimas.

ES toliau dalyvavo įvairių sudėčių diskusijose su Mauricijaus Respublika žmogaus teisių ir demokratijos klausimais, be kita ko, 2016 m. sausio mėn. įvykusiame politiniame dialoge pagal 8 straipsnį, taip pat vykdydama vystomąjį bendradarbiavimą.

ES viešosios diplomatijos veikloje daug dėmesio skirta lyčių klausimams. ES ir jos valstybės narės toliau rėmė kovą su smurtu dėl lyties pasitelkdamos ES delegacijos vadovaujamą kampaniją „Ansam kont la violans“. Šioje kampanijoje dalyvavo žinomi asmenys ir ji buvo plačiai nušviesta žiniasklaidoje, be kita ko, socialinėje žiniasklaidoje.

Visus 2016 m. ES delegacijos vadovė savo viešojoje veikloje išskirtinį dėmesį skyrė lyčių klausimams; birželio mėn. ji dalyvavo Respublikos Prezidento suorganizuotame tarptautiniame moterų forume kaip viešos specialistų diskusijos dalyvė. ES taip pat reguliariai palaikė ryšius su žmogaus teisių gynėjais, visų pirma kalinimo sąlygų ir LGBTI asmenų žmogaus teisių klausimais.

Mozambiko Respublika

2016 m. bendra žmogaus teisių padėtis Mozambike pablogėjo. Tai daugiausia susiję su politine ir karine įtampa tarp vyriausybės ir opozicinės partijos RENAMO. Visų pirma, toliau būta nužudymo atvejų, kurie buvo neištirti, vykdytos represijos ir buvo bauginami vyriausybės oponentai, o mozambikiečiai toliau bėgo iš konflikto apimtų teritorijų į kaimynines šalis, kad išvengtų smurto.

ES prioritetai atspindi pokyčius, susijusius su politine ir karine įtampa. Be taikos ir demokratinio susitaikymo, tarp prioritetų taip pat yra parama pilietinių ir politinių teisių, pavyzdžiui, saviraiškos laisvės, galimybės susipažinti su informacija ir teisinės valstybės, stiprinimui. Ypač daug dėmesio taip pat skirta moterų teisėms, įskaitant nacionalinės vaikų santuokų reiškinio panaikinimo strategijos įgyvendinimą.

Rengiamu demokratiniu profiliu / demokratijos veiksmų planu buvo siekiama padėti lengviau nustatyti bendrus prioritetus su valstybėmis narėmis. Šiuo atžvilgiu ES nuolat stengėsi skatinti dialogą siekiant ilgalaikio susitaikymo ir įtrauktesnio demokratinio sprendimo. Vyriausiosios įgaliotinės ir Komisijos pirmininko pavaduotojos atstovė spaudai paskelbė tris pareiškimus šiuo klausimu. Be to, ES iniciatyviai rėmė pagrindines teises ir laisves, įskaitant saviraiškos laisvę. Pagal politinio dialogo pagal 8 straipsnį (2016 m. įvyko du posėdžiai) darbotvarkę buvo nagrinėjami šie klausimai, taip pat poreikis stiprinti teisinę valstybę.

Mozambiko vyriausybė paskelbė, kad 2017 m. šalyje apsilankys JT specialioji pranešėja neteisminio, neatidėliotino ar savavališko mirties bausmės vykdymo klausimais. Su vyriausybe įvairiomis progomis taip pat buvo nagrinėjami kiti klausimai, susiję su žmogaus teisių gynėjais ir atskirais atvejais. Iškviesti į policiją žmogaus teisių gynėjai prirėmę būdami lydimi. Keturiomis atskirais atvejais buvo pradėtas taikyti Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP) mechanizmas, kad būtų padengtos teisinės ir medicininės išlaidos. Be to, dviejuose ES finansuojamuose projektuose buvo pritarta pataisoms, kad NVO galėtų panaudoti nenumatytais išlaidoms skirtas lėšas nuostoliams, patirtiems po apiplėšimo ir kitų bauginimo atvejų, padengti.

Demokratizacija buvo remiama vykdančiais 11 EPF projektų, kuriuose daugiausia dėmesio skiriama pilietiniam ugdymui ir dalyvaujamajam planavimui. Buvo pradėta vykdyti veikla pagal tris EDŽTRP projektus, kuriais propaguojama teisė gauti informaciją (teisė gauti informaciją gavybos pramonėje, vietos bendruomenės vykdoma socialinės apsaugos programų stebėsena, pilietinės visuomenės rėmimas siekiant propaguoti teisę gauti informaciją, teises ir saviraiškos laisvę). ES ir valstybės narės daugeliui PVO teikė finansinę paramą, techninę pagalbą ir mokymą, be kita ko, įgyvendinant programą PAANE (ES) ir programą AGIR (Švedija, Nyderlandai, Danija). Be to, ES žmogaus teisių gynėjų grupei suorganizavo mokymo kursus.

ES ir valstybės narės toliau rėmė PVO, vykdančias veiklą moterų teisių ir lyčių lygybės srityje (moterų ekonominis įgalėjimas, moterų politinis dalyvavimas, smurtas dėl lyties, lytinė ir reprodukcinė sveikata ir teisės, galimybė gauti išsilavinimą). Oficialiai pradėtas rengti ES finansuojamas šalies lyčių lygybės padėties profilis. Pradėti trys EDŽTRP projektai moterų ir vaiko teisių srityse. ES taip pat aktyviai prisidėjo kovojant su smurtu prieš moteris ir vaikus: pagal ES finansuojamą projektą pradėjo veikti „trumpasis telefono numeris“, kuriuo galima pranešti apie smurtą šeimoje Matoloje. Pagal dar vieną ES finansuojamą projektą buvo sukurtas vaikų pagalbos centras, kuris teikia pagalbą smurto Pemboje atvejais (panašios pagalbos tarnybos veikia Beiroje ir Nakaloje).

Įgyvendinant programą AGIR buvo konkrečiai dirbama vaiko teisių ir kovos su smurtu prieš vaikus, vaikų santuokomis ir prekyba vaikais klausimais. Be to, programos įgyvendintojai bendradarbiavo su žmogaus teisių gynėjais, kurie kovoja su, be kita ko, pagyvenusių žmonių, vaikų, moterų, užsikrėtusių ŽIV / sergančių AIDS asmenų, neįgaliųjų ir LGBT asmenų diskriminacija.

Mozambike lankėsi JT nepriklausoma ekspertė žmogaus teisių užtikrinimo asmenims, kuriems būdingas albinizmas, klausimais ir Kankinimo prevencijos pakomitečio atstovai. 2016 m.

Mozambike taip pat buvo atliktas antras visuotinis periodinis vertinimas; šalis pritarė 180 iš 210 rekomendacijų. Tačiau jis nepritarė svarbioms rekomendacijoms, pavyzdžiui, susijusioms su TBT ir LGBTI asmenų klausimais.

Taikos užtikrinimas ir demokratijos įtvirtinimas tebėra svarbus ateities uždavinys. Be to, reikia toliau daryti pažangą stiprinant teisingumą ir užtikrinant pagarbą pagrindinėms teisėms. Šiuo atžvilgiu ir toliau ypatingo dėmesio reikalauja lyčių klausimai, įskaitant lygias teises, nors šioje srityje ir pasiekta pažangos.

Namibijos Respublika

2016 m. bendra žmogaus teisių padėtis šalyje buvo patenkinama. Namibijoje yra sukurta pažangi teisės aktų sistema, skirta žmogaus teisių apsaugai. Be to, ji yra viena iš nedaugelio šalių, priėmusių veiksmų planą žmogaus teisių srityje. Vis dėlto pranešama apie žmogaus teisių pažeidimus, apimančius neproporcingą jėgos naudojimą sulaikant asmenis, pernelyg ilgą kardomąjį kalinimą ir diskriminaciją prieš moteris ir vaikus. Nepaisant 2010 m. priimtose nacionalinės lyčių lygybės politikos, su moterų subordinacija susijusi tradicinė elgsena prisideda prie plačiai paplitusio smurto šeimoje, įskaitant išprievartavimus ir nužudymus.

Visais 2016 m. ES prioritetine sritimi laikė moterų teisių (įskaitant smurto dėl lyties pažabojimą), vaiko teisių ir mažumų teisių (išskirtinį dėmesį skiriant čiabuviams ir marginalizuotiems asmenims) propagavimą ir apsaugą.

Socialinių ir ekonominių teisių užtikrinimas tebėra nepakankamo lygio. Nedarbas, skurdas ir nelygybė tebėra pagrindinės Namibijos problemos, kurios taip pat daro poveikį žmogaus teisių padėčiai šalyje. Ši socialinė bei ekonominė aplinka ir piktnaudžiavimas narkotikais bei alkoholiu, taip pat nepakankamas švietimas sudaro palankias sąlygas aplinkai, kurioje smurtas prieš moteris ir mergaites yra plačiai paplitęs reiškinys. Kiti pastarojo meto incidentai yra susiję su žiniasklaidos laisve, nepaisant to, kad Namibija užima aukštą vietą pagal šalių klasifikaciją šioje srityje.

Pavyzdžiui, 2016 m. pradžioje valstybinės institucijos nurodė iš Japonijos filmavimo grupės, tiriančios KLDK darbuotojų įdarbinimą Namibijoje, konfiskuoti filmuotą medžiagą. Nors tai buvo pavienis incidentas, jis atspindi bendrą vaizdą, kad vyriausybė bando pažaboti žiniasklaidą tam tikromis temomis.

Svarbus teigiamas žingsnis – Nacionalinės kovos su korupcija strategijos priėmimas. Parengti įstatymo dėl informatorių apsaugos ir įstatymo dėl liudytojų apsaugos projektai; jie šiuo metu svarstomi Teisingumo ministerijoje. Teisingumo ministerija taip pat iš dalies keičia Ekstradicijos įstatymą, siekdama užtikrinti, kad Namibija netaptų saugiu prieglobsčiu besislapstantiems asmenims. 2016 m. buvo inicijuoti ir yra tebesvarstomi trys svarbūs teisės aktai, kurie yra būtini siekiant sustiprinti vaiko teisių apsaugą: Šalies gyventojų registravimo įstatymo projektas, Elektroninių pervedimų ir kovos su kibernetiniais nusikaltimais įstatymo projektas ir Vaikų teisingumo įstatymo projektas (kuriame nustatoma, kad amžius nuo kurio gali būti patraukta baudžiamojon atsakomybėn yra 12 metų (anksčiau – 7 metai).

ES toliau įvairiais formatais diskutavo su Namibija žmogaus teisių ir demokratijos klausimais. 2016 m. birželio 8 d. įvyko politinis dialogas pagal 8 straipsnį; jame buvo aptarti pagrindiniai su žmogaus teisėmis susiję klausimai, būtent, balsavimo modeliai Jungtinėse Tautose, TBT, ir tolesnė veikla, susijusi su paskutiniu visuotiniu periodiniu vertinimu (įskaitant mažumų, LGBTI asmenų, moterų ir vaiko teisių, smurto dėl lyties ir teismų administravimo klausimus).

2016 m. ES toliau teikė finansinę paramą projektams, finansuojamiems Europos plėtros fondo (EPF) ir Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP) lėšomis. 2016 m. EDŽTRP kvietime teikti pasiūlymus nurodyti konkretūs tikslai – propaguoti ir apsaugoti moterų ir mergaičių teises, daugiausia dėmesio skiriant smurto dėl lyties ir paauglių nėštumo klausimams, ir apsaugoti bei propaguoti kultūrines teises, ypač daug dėmesio skiriant etninių mažumų ir čiabuvių kultūrinėms teisėms.

Buvo sėkmingai įgyvendinta ir 2017 m. bus baigta programa PARMaCM (spartesnio gimdyvių ir vaikų mirtingumo mažinimo programa). Pagal programą šalia sveikatos įstaigų keturiuose Namibijos regionuose statomi gimdymo laukimo namai, kurie pakeis laikinas stovyklas ir suteiks kaimuose gyvenančioms moterims saugią vietą belaukiant gimdymo.

2016 m. viduryje sėkmingai baigtas įgyvendinti susitarimas dėl įnašo su UNICEF „Socialinis atsakingumas ir mokyklų valdymas švietimo sektoriuje Namibijoje“. Projektu pavyko sudaryti sąlygas pilietinės visuomenės organizacijoms ir regioninio bei nacionalinio lygmens švietėjams vadovauti socialinio atsakingumo priemonių plėtojimui ir taikymui su mokyklų bendruomenėmis ir jas šviesti apie vaiko teises ir pilietinę atsakomybę.

2016 m. sėkmingai įgyvendintas ir užbaigtas projektas *MoMu (Moving on, Moving up)* (judėti į priekį ir kilti) – užsikrėtusių ŽIV jaunuolių įtraukties užtikrinimas). Pagrindinis projekto tikslas – įgalinti pažeidžiamus jaunuolius įveikti socialinę atskirtį ir skurdą sudarant palankesnes sąlygas dalyvauti gyvenimo įgūdžių artelėse ir susitikimuose ir per įvairias žiniasklaidos platformas jaunimą informuojant.

2016 m. sėkmingai įgyvendintas ir užbaigtas CLaSH (Asociacija, skirta Namibijos vaikams, turintiems kalbos, kalbėjimo ir klausos sutrikimų) projektas „Įgalėjimas per švietimą. Klausos sutrikimų turintys vaikai, jų šeimos ir bendruomenė“. Jame daugiausia dėmesio skirta visuomenės informavimo apie vaikų klausos netekimą ir poreikį imtis tinkamų ankstyvųjų intervencinių veiksmų bei nustatyti nuolatinės paramos strategijas didinimui.

Aštuoniuose Namibijos regionuose buvo sėkmingai įgyvendintas ir 2016 m. užbaigtas LGBTI projektas „Kova su LGBTI asmenų diskriminacija Namibijoje ir lygių teisių propagavimas“. Pagal programą buvo plėtojamos LGBTI asmenų organizacijų žinios, įgūdžiai ir gebėjimai.

Nigerio Respublika

Žmogaus teisių padėtis Nigeryje vis dar tebėra labai nestabili dėl pažeidžiamos ekonominės ir kritiškos saugumo regione padėties, kurią daugiausia nulėmė įvesta nepaprastoji padėtis Difoje ir atsinaujinę išpuoliai netoli šiaurinio Malio. Nigeris yra apsuptas krizių pietinėje Libijoje, šiauriniame Malyje ir Čado ežero regione ir turi skirti daug išteklių (tiek žmogiškųjų, tiek finansinių), kad užkirstų kelią šiems neramumams išplisti į šalį. Saugumo problemos ir joms įveikti dedamos fiskalinės pastangos blogina sunkią finansinę padėtį, kurią sukėlė žemos žaliavų kainos, finansų krizė Nigerijoje ir klimato kaitos poveikis gyvenimo būdui, kuriuo derinama žemdirbystė ir klajoklinė gyvulininkystė.

Atsižvelgiant į tai, ES veiksmais daugiausia dėmesio skiriama keturiems strateginiams prioritetams: demokratinių principų ir teisinės valstybės įtvirtinimui; galimybės visiems piliečiams visoje šalyje naudotis nešališka, nepriklausoma ir visiems lygia teisingumo sistema; vietos šalies gyvenime ir galimybės visapusiškai naudotis savo teisėmis užtikrinimui Nigerio moterims; sąlygų nigeriečiams taikiai, oriai ir saugiai gyventi ir dirbti, naudojantis paslaugomis, teise į kurias turi užtikrinti valstybė, sudarymui.

Nepranešta apie jokių didelių žmogaus teisių pažeidimus. Vis dėlto reikėtų atidžiai stebėti kai kurias situacijas, įskaitant tai, kad ilgą laiką be teismo yra kalinami keletas žmonių, ir tai, kad socialiniuose tinkluose ir kai kurių imamų pamoksluose pastebėta religinio nepakantumo požymių, ir imtis tolesnių veiksmų dėl jų. Nepaisant dviejų ES demaršų, 2016 m. Nigeris pakeitė savo nuomonę ir, užuot balsavęs už rezoliuciją dėl mirties bausmės taikymo moratoriumo, balsuodamas susilaikė.

2016 m. pirmąjį ketvirtį daugiausia dėmesio skirta prezidento ir įstatymų leidžiamosios valdžios rinkimams. Tvyrant politinei įtampai Prezidentas M. Issoufou rinkimų procese, kurį boikotavo opozicija, didele balsų dauguma perrinktas antrai (paskutinei) kadencijai. Prezidentas M. Issoufou ir jo vyriausybė gali pasikliauti turima tvirta dauguma parlamente, kuris turėtų pritarti jo programos „Atgimimo aktas II“ pagrindinių kryptų, be kita ko, susijusių su demokratija ir žmogaus teisėmis, įgyvendinimui. Nigeriui taip pat iškilo naujas uždavinys – suvaldyti didėjančius neteisėtų migrantų, per šią šalį vykstančių tranzitu į Libiją ir Europą, srautus.

Nigerio valdžios institucijos yra politiškai įsipareigojusios įgyvendinti tarptautinius ir šalies teisės aktus žmogaus teisių srityje. Žmogaus teisių aspekto integravimas į Nigerio teisės aktus, atitinkamų tekstų platinimas ir populiarinimas ir papročių kaip teisinės priemonės, papildančios šiuolaikinę teisę, užrašymas ir toliau laikomi prioritetais pagal įvairius žmogaus teisių planus. Tačiau, nepaisant tam tikros pažangos, pavyzdžiui, to, kad yra paskirtas ministras, konkrečiai atsakingas už moterų ir vaikų klausimus, dėl žmogiškųjų ir finansinių išteklių trūkumo ir kai kuriais atvejais politinės atsakomybės stokos, visų pirma, kiek tai susiję su moterų statusu, veiklos požiūriu atsiliekama.

Užstrigusių migrantų padėtis kelia vis didesnę susirūpinimą; šį klausimą sprendžia ES. Nigeris taip pat sprendžia savo paties migrantų grąžinimo iš Libijos ir Alžyro klausimą. ES remia veiksmus jų padėčiai pagerinti, teikdama visapusišką paramą, be kita ko, sudarydama geresnes sąlygas asmenis, kurie pasirengę savanoriškai grįžti į savo kilmės šalį. Kalbant apie prieglobstį, Nigeris vykdo atvirumo ir priėmimo politiką prieglobsčio prašytojų ir pabėgėlių jo teritorijoje atžvilgiu. Be to, tam tikra ribota dalis atvejų priskiriama Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biuro kompetencijai atsižvelgiant į prastai parengtą nukreipimo sistemą, pagal kurią yra tik viena galimybė – prašyti prieglobsčio Nigeryje. Įgyvendindama Regioninės plėtros ir apsaugos programą ES skatina migrantus pasinaudoti statuso nustatymo procedūromis, priėmimo sąlygomis ir prieglobsčio prašytojams skirta pagalba.

Kalbant apie ES paramą, sektorių dialoge svarstomi visi strategijoje išdėstyti prioritetai. Su Nacionaline žmogaus teisių komisija (CNDH) reguliariai palaikomi dvišaliai kontaktai ir rengiami susitikimai konkrečiais klausimais, kuriuos tyrė ši komisija (pvz., žmogaus teisių padėtis Difos regione paskelbus nepaprastąją padėtį). Žmogaus teisių gynėjų darbas apskritai yra gerbiamas. Tačiau retkarčiais pranešama apie sulaikymo ar bauginimo atvejus po pareiškimų ar publikacijų, kuriuose abejojama vyriausybės veiksmais.

Paramos biudžetui programomis taip pat remiami labai svarbūs žmogaus teisių klausimai, pavyzdžiui, teisė kreiptis į teismus (be kita ko, gerinant teisminių tarnybų veikimą ir mažinant asmenų, kuriems skirtas kardomasis kalinimas, skaičių), sveikatos priežiūros prieinamumas ir galimybė gauti išsilavinimą, visų pirma nepalankiausioje padėtyje esančioms grupėms, įskaitant moteris ir mergaites. Naujoje 2016 m. pasirašytoje švietimo sektoriui skirtoje Sutartyje dėl sektoriaus reformos nustatytas pagrindinis tikslas – galimybių gauti išsilavinimą srityje mažinti diskriminaciją dėl lyties, priklausymo socialinei klasei ir gyvenamosios vietos.

Teikiant bendrą paramą biudžetui 2016 m. daugiausia dėmesio visų pirma skirta rinkimų procesui pasitelkiant 4 mln. EUR specialųjį finansinį paketą, kad būtų prisidėta prie šio proceso skaidrumo ir nešališkumo.

Pagal programą PAJED II (Teisingumo ir teisinės valstybės rėmimo programa) toliau buvo remiama tam tikra Nacionalinės žmogaus teisių komisijos ir Nacionalinės veiksmų kovos su neteisėtu žmonių gabenimu ir prekyba žmonėmis srityje koordinavimo komisijos, atsakingų už nacionalinių strategijų šiame sektoriuje kūrimą, veikla.

Pagal Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę (EDŽTRP) 2016 m. su Nacionaline žmogaus teisių komisija buvo pasirašyta sutartis dėl vieno naujo projekto jos strategijai remti. Kitos dvi sutartys bus pasirašytos 2017 m. Šiais naujais projektais papildomi dabartiniai veiksmai, siekiant pagerinti kalėjimų sąlygas, įskaitant kalinamų nepilnamečių gyvenimo sąlygas, ir kovoti su vaikų santuokomis ir visų formų vergija.

Misija EUCAP SAHEL Niger toliau moko saugumo pajėgas ir tam tikrus teisingumo srities suinteresuotuosius subjektus tinkamai įgyvendinti kovos su terorizmu ir migracijos srities teisės aktus visiškai laikantis žmogaus teisių ir tarptautinės žmogaus teisių teisės bei baudžiamosios teisės ir užtikrinti aukų bei pažeidžiamų grupių, pavyzdžiui, moterų, vaikų, migrantų ir pabėgėlių, apsaugą.

2016 m. buvo atliktas Nigerio visuotinis periodinis vertinimas. Nigeris pritarė 164 iš 168 per ankstesnį vertinimą padarytų rekomendacijų ir „atkreipė dėmesį“ į vieną rekomendaciją. Likusios trys rekomendacijos, susijusios su klajoklių ir ūkininkų teisėmis, buvo atidėtos.

Nigerijos Federacinė Respublika

Nors Nigerijoje įvyko demokratinių pokyčių, kurie sudarė sąlygas, *inter alia*, vykdyti intensyvius politinius debatus ir žiniasklaidai aktyviai veikti, kalbant apie bendrą žmogaus teisių padėtį 2016 m., pažymėtina, kad saugumo pajėgos padarė žmogaus teisių pažeidimų kovodamos su nusikalstamumu ir jį malšindamos. Silpna ir korumpuota baudžiamosios justicijos sistema nėra užtikrinama pakankama kontrolė. Nigerija yra pasirašiusi pagrindinius tarptautinius žmogaus teisių dokumentus ir yra priėmusi svarbių įstatymų savo piliečių teisėms apsaugoti. Tačiau teisinių prievolių vykdymo užtikrinimas ir įgyvendinimas tebėra sunkus uždavinys, o vyriausybė, kaip matyti, nenori tirti žmogaus teisių pažeidimų ir už juos patraukti baudžiamojon atsakomybėn, kai laikoma, kad prieštaraujama nacionalinio saugumo interesams. Nigerijos piliečiams naudotis savo ekonominėmis, socialinėmis ir kultūrinėmis teisėmis trukdo socialinių paslaugų neadekvatumas ir ypač nelygus pajamų paskirstymas. Šariatas taikomas 12 valstijų ir jame esama nuostatų, kuriomis įteisinama moterų diskriminacija ir marginalizacija. Tos pačios lyties santuokų draudimo įstatymo projektu, kuris po priėmimo 2014 m. tapo įstatymu, toliau numatoma baudžiamoji atsakomybė už tos pačios lyties asmenų santykius, gėjų santuokas ir narystę LGBTI organizacijose. Didžioji dalis visuomenės yra labai konservatyvi lytinių teisių srityje ir įstatymo projektui pritarė.

ES prioritetai yra žmogaus teisių apsauga konflikto situacijose, patikimų ir skaidrių rinkimų skatinimas, galimybės naudotis teisingumo sistema, mažumoms priklausančių asmenų teisių propagavimas ir moterų teisės.

Esama įvairių problemų, susijusių visų pirma su saugumo pajėgų brutaliu elgesiu ir atskaitomybės stygiumi, kankinimo taikymu (tai vis dar sudaro didelės daugumos nuosprendžių pagrindą) ir neteisėtu sulaikymu. Kartais buvo pažeista arba apribota religinių arba regioninių mažumų teisė į taikius susirinkimus; to pavyzdžiai: Zarijoje įvykdytas šiitų nužudymas arba 2016 m. gegužės mėn. vykusių Biafros aktyvistų neteisėtų susirinkimų nuslopinimas griežtomis priemonėmis. Valdžios institucijos neįgyvendino kai kurių teismų sprendimų remdamosi nacionalinio saugumo motyvais.

2015 m. prezidento ir parlamento rinkimus užtikrintai laimėjo Muhammadu Buharis ir jo partija „Visuotinis pažangusis kongresas“ (APC), įveikdami Goodlucką Jonathaną ir jo Liaudies demokratinę partiją (PDP). Tai pirmasis kartas Nigerijos istorijoje, kai pareigas einantis prezidentas pralaimėjo opozicijos kandidatui visuotiniuose rinkimuose. Apskritai laikoma, kad naujausi rinkimai buvo sąžiningi ir buvo tinkamai surengti, tačiau juos aptemdė smurto atvejai (160 žuvusiųjų, palyginti su 1 200 mirties atvejų ankstesniuose rinkimuose).

Priėmus ir įgyvendinus Baudžiamosios justicijos vykdymo aktą galėtų sumažėti nebaudžiamumo ir vėlavimo atvejų.

ES toliau įvairiais formatais diskutuoja su Nigerija žmogaus teisių ir demokratijos klausimais. Paskiausias dialogas žmogaus teisių klausimais įvyko lapkričio mėn. Abudžoje; jame dalyvavo ES misijų vadovai ir Užsienio reikalų ministerijos nuolatinis sekretorius. ES nedvejodama išsakė susirūpinimą savo pareiškimuose (dėl mirties bausmės, nebaudžiamumo, grupuotės „Boko Haram“, dėl incidento Zarijoje, vaikų darbo ir t. t.) ir viešuose reginiuose (seminaruose, minint Tarptautinę žmogaus teisių dieną, Pasaulinę spaudos laisvės dieną, Tarptautinėje darbo konferencijoje), kad paragintų Nigeriją užtikrinti visapusišką pagarbą žmogaus teisėms.

Parama pilietinei visuomenei daugiausia naudojasi žmogaus teisių gynėjai.

2016 m. ES toliau teikė paramą projektams, finansuojamiems Europos plėtros fondo (EPF) lėšomis, o teisinė valstybė, valdymas ir demokratija tebėra vienas iš trijų pagrindinių sektorių pagal 11-ąją EPF (2014–2020 m.)

ES rėmė federalinės ir vietos valdžios reformas, kad būtų sustiprintas atskaitingumas. Ji taip pat remia teisingumo sektorių ir baudžiamosios justicijos sistemą, kad būtų pagerintas jų prieinamumas ir sustiprinta pagarba žmogaus teisėms. ES skatina moterų dalyvavimą taikos procese šiaurės Nigerijoje, stiprinant moterų gebėjimą stebėti, kaip laikomasi žmogaus teisių. Be to, ES remia demokratinį valdymą Nigerijoje stiprinant pilietinės visuomenės organizacijas ir tuo tikslu vykdo vieną projektą, susijusį su demokratiniu valdymu, ir vieną projektą, susijusį su piliečių inicijuotais pokyčiais.

Ruandos Respublika

2016 m. šalyje būta didelių žmogaus teisių pažeidimų ir apribojimų, tačiau pasiekta ir pažangos žmogaus teisių srityje. Saviraiškos laisvė ir susirinkimų laisvė ir toliau buvo varžomos. Toliau buvo pranešama apie savavališko sulaikymo atvejus, ypač skurstančių ir marginalizuotų piliečių sulaikymo „tranzito“ centruose atvejus. Buvo pranešama apie priverstinio dingimo ir ginkluotųjų bei saugumo pajėgų neproporcingo jėgos panaudojimo atvejus. Tuo pačiu metu vyriausybė rodė pasiryžimą užtikrinti socialines ir ekonomines teises, pavyzdžiui, moterų teises ir jų įgalėjimą, ir dalyvavo JT atliekamame visuotinio periodinio vertinimo procese.

2016 m. ES toliau savo veikloje daugiausia dėmesio skyrė penkioms pagrindinėms temoms: saviraiškos laisvei palankios aplinkos sukūrimui; asociacijų laisvės propagavimui siekiant atviros ir įtraukios visuomenės; pilietinės visuomenės įtraukumo užtikrinimui; aktyvių ir savo nuomonę reiškiančių žmogaus teisių gynėjų apsaugai ir priemonių kovojant su kankinimu ir neteisėtu sulaikymu stiprinimui.

Tokios pagrindinės politinės teisės kaip saviraiškos laisvė, susirinkimų laisvė ir asociacijų laisvė yra ribotos. Dėl griežtų taisyklių ir pasitaikančių persekiojimo atvejų pilietinei visuomenei ir politinei opozicijai yra sunku veikti nepriklausomai. Savavališkas ir dažnai ilgas ruandiečių kalinimas (dauguma atvejų tranzito centruose) tebėra problema. Pagal turimas žinias, dauguma sulaikytųjų tranzito centruose yra gatvės prekiautojai, priklausomybės ligomis sergantys žmonės ir kai kuriais atvejais netgi nepilnamečiai, kurie dėl šios patirties turėtų reabilituotis. Pranešama apie policijos ir ginkluotųjų pajėgų netinkamo elgesio, smurto ir neproporcingo jėgos panaudojimo atvejus. Ruandos valdžios institucijos dar nėra suteikusios galimybės patekti į šiuos centrus atitinkamoms NVO ir diplomatinės bendruomenės atstovams.

Šalis didžiuojasi bendru sutarimu grindžiamu požiūriu į valdymą, o ruandiečiai skatinami dalyvauti dialoge su valdžios institucijų atstovais. Vietos rinkimai buvo surengti 2016 m., prezidento rinkimai numatyti 2017 m. rugpjūčio mėn., o parlamento rinkimai – 2018 m. Atrodo, kad politiniai judėjimai ir opozicijos kandidatai registruodamiesi vis dar patiria sunkumų. Būta pranešimų, kad neregistruotų partijų nariai toliau suimami arba prie jų priekabiauama. Teisinė rinkimų sistema nėra aiški, o 2016 m. gruodžio mėn. – likus septyniems mėnesiams iki rinkimų kampanijos pradžios, vis dar nebuvo paskelbtas Rinkimų įstatymas.

Teisingumo ministerija parengė veiksmų, kurių būtų imamasi kartu su Nacionaline žmogaus teisių komisija ir Pilietinės visuomenės koalicija, planą, tačiau jį dar reikia įgyvendinti. Ruanda vėl pakilo į aukštesnę vietą pagal Pasaulio lyčių nelygybės ataskaitą ir 2016 m. pasaulyje užėmė penktąją vietą. Be to, Ruanda tebėra trečioje vietoje iš Afrikos valstybių pagal organizacijos „Transparency International“ rengiamą Korupcijos suvokimo indeksą. Valdžios institucijos glaudžiai bendradarbiavo su „Never Again“ ir „Interpeace“ jų atliekamo tyrimo „Valdymas su piliečiais ir jų labui“ ir rekomendacijų srityje. Po teisingumo ministro pažintinio vizito Nyderlanduose vyriausybė pradėjo vykdyti darbą, kad būtų tobulinama reguliavimo sistema, skirta tranzito centrams.

ES ir valstybės narės toliau sprendė žmogaus teisių ir demokratijos klausimus du kartus metuose rengiamuose politiniuose dialoguose su vyriausybe (tiek pagal Kotonu susitarimo 8 straipsnį, tiek kitais lygmenimis). Delegacija taip pat suorganizavo viešosios diplomatijos renginių, pavyzdžiui, viešas specialistų diskusijas, rašinio konkursus, radijo laidas ir seminarus. Ji paminėjo tokias progas kaip Tarptautinės spaudos laisvės diena ir Tarptautinė žmogaus teisių diena. ES ir valstybių narių atstovai lankėsi kalėjimuose ir pabėgėlių stovyklose ir toliau ragino šalį suteikti galimybę patekti į kalėjimus ir tranzito centrus.

2016 m. pabaigoje po Europos Parlamento Moterų teisių ir lyčių lygybės komiteto narių vizito Europos Parlamentas priėmė rezoliuciją dėl Ruandos, kurioje kritikavo režimą dėl blogėjančios žmogaus teisių padėties.

ES atidžiai stebi žmogaus teisių padėtį Ruandoje, įskaitant kritišką žmogaus teisių gynėjų padėtį. Susitikimuose su valdžios institucijomis ji atitinkamai kelia su atskirais atvejais susijusius klausimus. ES taip pat remia pilietinę visuomenę ir jos veikėjus per Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę (EDŽTRP).

EDŽTRP, Pilietinės visuomenės organizacijų ir vietos valdžios institucijų programos ir EPF lėšomis 2016 m. iš viso finansuota 14 projektų, susijusių su žmogaus teisėmis ir demokratizacija. Šiuose projektuose daugiausia dėmesio skirta pilietinės visuomenės gebėjimų žmogaus teisių srityje stiprinimui, vaiko teisių propagavimui, piliečių dalyvavimo stiprinimui, veiksmingo ir atskaitingo valdymo ir nešališko teisingumo skatinimui ir bendro informuotumo apie žmogaus teises didinimui. Keliais projektais buvo konkrečiai prisidėta prie to, kad į laisvę buvo paleista 12 neteisėtai sulaikytų žmonių.

Jungtinėse Tautose Ruanda yra viena iš įtakingiausių partnerių Afrikos grupėje ir dažnai pritaria ES remiamoms rezoliucijoms. Tačiau 2016 m. Ruanda susilaikė balsuodama dėl JT Generalinės Asamblėjos rezoliucijos dėl mirties bausmės taikymo moratoriumo (ji rėmė šį žingsnį ankstesnėse sesijose). Ruanda buvo išrinkta JT žmogaus teisių tarybos nare ir 2017 m. sausio mėn. pradės eiti pareigas. Ruanda nėra TBT narė.

Vyriausybė vykdė darbą, susijusį su 50 iš 83 rekomendacijų, kurioms ji pritarė visuotinio periodinio vertinimo 2015–2019 m. ciklo metu. Buvo vykdomas konsultacinis procesas, siekiant parengti veiksmų gaires, skirtas rekomendacijų įgyvendinimui remti. Vyriausybė dar turi baigti savo nacionalinį žmogaus teisių srities veiksmų planą.

2016 m. Ruanda pranešė, kad ji atšaukia savo pagal 34 straipsnio 6 dalį pateiktą deklaraciją iš Protokolo dėl Afrikos žmogaus ir tautų teisių teismo; tai reiškia, kad ruandiečiai nebegali tiesiogiai pateikti individualių skundų.

San Tomė ir Prinsipės Demokratinė Respublika

2016 m. šalyje įvyko prezidento rinkimai, po kurių prezidento valdžia buvo perduota taikiai, nepaisant tam tikros sumaišties rinkimų procese ir apgailestaujamo tuometinio prezidento pasitraukimo iš antrojo rinkimų turo. Šalyje šiuo metu ta pati partija kontroliuoja abi vykdomosios valdžios šakas ir turi tvirtą daugumą parlamente. Nepaisant to, kad žmogaus teisių padėtis pilietinių ir politinių teisių požiūriu iš esmės yra gera, keletas dalykų vis dar kelia susirūpinimą: diskriminacija ir smurtas dėl lyties, įskaitant smurtą šeimoje; vis dar reikia spręsti vaikų darbo ir seksualinės prievartos prieš vaikus, taip pat korupcijos klausimą.

ES prioritetai San Tomė ir Prinsipėje yra ekonominės, socialinės ir kultūrinės teisės (įskaitant prieigą prie geriamojo vandens), vaiko teisės, moterų teisės ir lyčių lygybė, taip pat žmogaus teisių dokumentų ratifikavimo ir jų nuostatų perkėlimo į nacionalinę teisę skatinimas. Kalbant apie pastarąjį punktą, buvo imtasi informavimo veiksmų dėl Romos statuto.

Pagrindinės žmogaus teisių problemos San Tomė ir Prinsipėje yra diskriminacija ir smurtas dėl lyties, vaikų teisės, neužtikrinta teisė kreiptis į teismus, menkos galimybės naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis ir korupcija.

2016 m. pabaigoje šalis ėmėsi būtinų veiksmų, kad ratifikuotų penkias pagrindines JT konvencijas: Ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktą (ICESCR), Konvenciją prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą (CAT), Konvenciją dėl visų darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos (ICMW), Konvenciją dėl visų formų rasinės diskriminacijos panaikinimo (ICERD) ir Pilietinių ir politinių teisių paktą (ICCPR), taip pat jo Antrąjį fakultatyvinį protokolą mirties bausmei panaikinti.

Atliekama Šeimos įstatymo peržiūra, siekiant susieti moterų teises su kova su skurdu. San Tomė valdžios institucijos taip pat rengia 2016–2017 m. veiksmų planą nacionalinei vaiko apsaugos politikai įgyvendinti. Šalis padarė apčiuopiamos pažangos kovos su maliarija srityje, todėl sumažėjo mirtingumo, ypač vaikų, rodiklis. Tačiau šiam pasiektam rezultatui neigiamos įtakos gali turėti tai, kad buvo nutraukti diplomatiniai santykiai su svarbiausia vystymosi partnere kovoje su maliarija – Taivanu, o Pasaulinis kovos su AIDS, tuberkulioze ir maliarija fondas vykdo mažiau veiklos.

ES žmogaus teisių ir demokratizacijos klausimus sprendė vykdomame oficialiame politiniame dialoge su valdžios institucijomis, taip pat dvišaliuose susitikimuose. Taip pat surengta keletas demaršų keliais su žmogaus teisėmis susijusiais klausimais, visų pirma siekiant propaguoti Romos statuto bei kitų svarbiausių tarptautinių žmogaus teisių dokumentų ratifikavimą ir jų perkėlimą į šalies teisinę sistemą. ES taip pat toliau palaikė ryšius su pilietinės visuomenės organizacijomis ir žmogaus teisių gynėjais, o jų veikla buvo remiama ES atstovams dalyvaujant jų renginiuose ir teikiant finansavimą.

ES toliau teikė finansinę paramą projektams, kurie finansuojami Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP) lėšomis ir kuriais siekiama, kad veikla būtų orientuota į kovą su diskriminacija dėl lyties ir į moterų dalyvavimo socialiniame, ekonominiame ir viešajame gyvenime gerinimą.

ES finansavo projektus, kuriais propaguojamos moterų teisės ir įgalėjimas, kovojama su smurtu dėl lyties, ginamos vaiko teisės ir stiprinami pilietinės visuomenės gebėjimai užtikrinti, kad valdžios institucijos atsakytų už savo veiksmus, taip pat projektus, kuriais kartu su vietos subjektais ir pilietinės visuomenės subjektais gerinamos sanitarinės sąlygos (įskaitant saugų geriamąjį vandenį) ir pragyvenimo lygis pažeidžiamose bendruomenėse.

San Tomė ir Prinsipė visuotinis periodinis vertinimas pastarąjį kartą buvo atliktas 2015 m. lapkričio mėn. Visuotinis periodinis vertinimas buvo svarbi priemonė 2016 m. siekiant bendradarbiauti su vyriausybe daugeliu esminių žmogaus teisių klausimų, įskaitant žmogaus teisių dokumentų ratifikavimą, vaiko teises, smurtą dėl lyties ir smurtą šeimoje, taip pat neįgaliųjų teises. San Tomė ir Prinsipė pratęsė nuolatinį kvietimą JT žmogaus teisių tarybos įgaliotiesiems ekspertams.

Šiuo metu San Tomė ir Prinsipė, bendradarbiaudama su Nacionaliniu lyčių lygybės institutu (INPG) ir Jungtinių Tautų gyventojų fondu (UNFPA), rengia pirmąją ataskaitą dėl Konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims (ją vėluojama pateikti).

Nors ir priimtas politinis sprendimas įsteigti ombudsmeno pareigybę, to dar nepadaryta. Be to, svarbus institucinis žingsnis būtų įsteigti nacionalinę žmogaus teisių instituciją laikantis Paryžiaus principų.

Svarbus prioritetas turėtų būti toliau daryti pažangą apsaugant moterų ir vaikų žmogaus teises, be kita ko, įgyvendinant Nacionalinį kovos su vaikų darbu planą ir sukuriant Nacionalinį vaiko teisių komitetą, taip pat užtikrinant Baudžiamojo kodekso nuostatų, susijusių su seksualine prievarta prieš vaikus, vykdymą. Galiausiai būtų svarbu dėti daugiau pastangų kovoti su korupcija, gerinti kalėjimų sąlygas ir išplėsti teisę kreiptis į teismus, kad ji būtų prieinama pažeidžiamiausios grupės. Kalbant apie San Tomė ir Prinsipės įsipareigojimus 2015 m. visuotinio periodinio vertinimo metu, jei ji ratifikuotų Romos statutą, tai būtų tvirtas signalas kovojant su nebaudžiamumu.

Seišelių Respublika

Pagal 2016 m. Afrikos valdymo Mo Ibrahim indeksą Seišeliai užėmė ketvirtąją vietą iš 54 Afrikos tautų pagal įvairiausias su valdymu susijusius kriterijus. ES toliau dalyvavo įvairių sudėčių diskusijose su Seišelių Respublika žmogaus teisių ir demokratijos klausimais, be kita ko, pasitelkdama politinį dialogą, viešąją diplomaciją ir vykdydama vystomąjį bendradarbiavimą. Vyriausybė ėmėsi kai kurių teigiamų veiksmų priimdama teisės aktų pakeitimus dėl žmogaus teisių, tačiau vis dar reikia dėti daugiau pastangų, ypač kiek tai susiję su smurtu prieš vaikus, kalinimo kalėjimuose sąlygomis ir pernelyg ilgu kardomojo kalinimo laikotarpiu, korupcija viešojo administravimo srityje, prekyba žmonėmis ir silpnomis priežiūros organizacijomis.

ES tikslas yra toliau propaguoti pagarbą žmogaus teisėms, demokratiją ir teisinės valstybės principą, ypač kiek tai susiję su rinkimų procesų stiprinimu, žmogaus teisių ir su valdymu susijusių institucijų stiprinimu ir kova su smurtu šeimoje.

2016 m. birželio mėn. politinio dialogo metu vyriausybė pripažino, kad visuotinis periodinis vertinimas suteikia vertingą platformą atviram dialogui žmogaus teisių apsaugos klausimais. Tai, kad 2016 m. gegužės mėn. Seišeliai dekriminalizavo sodomiją ir tos pačios lyties asmenų lytinius santykius, rodo vyriausybės pasiryžimą laikytis šių rekomendacijų.

Vietos pilietinė visuomenė veikia ir yra aktyvi, tačiau erdvė jai veikti palaipsniui mažėja. Vyriausybės nustatytais apribojimais varžomas jų gebėjimas veikti ir imtis veiksmų, pvz., privaloma LGBTI asmenų asociacijos registracija gali užtrukti iki šešių mėnesių.

Dar nėra sustiprintos nepriklausomos nacionalinės žmogaus teisių institucijos, visų pirma Ombudsmeno tarnyba ir Žmogaus teisių komisija.

Be to, steigiama Kovos su korupcija komisija, kuri nepriklausomai šalintų esamas spragas ir spręstų klausimus, susijusius su korupcijos atvejų tyrimais. Komisija galės tirti korupcijos atvejus tiek viešajame, tiek ir privačiajame sektoriuose. Nors šalis pakilo trimis vietomis pagal Korupcijos suvokimo indeksą, situaciją būtų galima dar pagerinti.

Siera Leonės Respublika

Pasibaigus civiliniam karui padaryta pažanga žmogaus teisių srityje yra įspūdinga. Tačiau iš esmės vis dar yra didelių problemų ir pažeidimų.

ES tikslai žmogaus teisių srityje: mirties bausmės panaikinimas, lyčių lygybės ir moterų įgalėjimo propagavimas, teisės aktų dėl kovos su vaikų darbu ir išnaudojimu vykdymo užtikrinimas, skurdo mažinimas ir geresnių galimybių pasinaudoti teise kreiptis į teismą, gauti sveikatos priežiūrą ir išsilavinimą sudarymas. Be to, vienas iš ES prioritetų taip pat yra žmonių, nukentėjusių nuo didelio masto žemės nuomos ir gavybos pramonės veiklos, teisių apsauga ir propagavimas. Europos Sąjunga Žmogaus teisių taryboje kėlė klausimus vyriausybei dėl žmogaus teisių padėties šalyje.

Žmogaus teisių srities teisinė sistema yra pakankamai gera, tačiau pagrindinė problema tebėra jos įgyvendinimas. Žmogaus teisių komisija yra veiksminga stebėsenos įstaiga, nors nuo 2016 m. pabaigos nesusidaro kvorumas, kadangi dirba tik du iš penkių komisijos narių. Susirūpinimą kelia vyriausybės rodoma tendencija sugriežtinti pilietinės visuomenės erdvės veikti kontrolę, didėjantis taikių susirinkimų laisvės ribojimas ir mažėjanti saviraiškos laisvė, be kita ko, socialinėje žiniasklaidoje, o tai gali vesti prie vidinės cenzūros.

2016 m. lapkričio mėn. Konstitucijos peržiūros komitetas baigė rengti savo ataskaitą. Valdančiosios partijos „Visų žmonių kongresas“ atstovai nebuvo patenkinti jos turiniu. Galiausiai nutarta, kad tie, kurių nuomonės su ataskaita nesutapo, jas pateiks raštu ir jos bus įtrauktos į galutinę ataskaitą kaip papildymas. Pradinio tvarkaraščio, pagal kurį 2017 m. pabaigoje planuota surengti referendumą, tikriausiai nepavyks laikytis dėl techninių parengiamųjų darbų.

Nors vyriausybė yra pasiryžusi toliau įgyvendinti mirties bausmės taikymo moratoriumą, vidaus reikalų ministras paskelbė keletą mirties bausmei palankių pareiškimų, kuriuose pabrėžiama, kad mirties bausmė tebėra teisės aktuose, ir kuriais nurodė atlikti kartuvių remontą ir jų bandymus. Konstitucijos peržiūros komiteto galutinėje ataskaitoje nėra nuostatų dėl mirties bausmės panaikinimo, o vyriausybė vis dar turi parengti galutinę Baudžiamųjų procedūrų įstatymo projekto redakciją.

2016 m. valdžios institucijų veiksmų dėl teisės rinktis į taikius susirinkimus tendencijos buvo neigiamos. Jos paskelbė griežtą įspėjimą dėl planuojamų protestų neturint išankstinio leidimo, o gavusios prašymą leidimo nesuteikdavo. Nerimą taip pat kelia tendencija sugriežtinti taisykles dėl NVO ir pilietinės visuomenės organizacijų darbo, be kita ko, patvirtinti ribojamąsias ir griežtas administracines nuostatas, kurias taikant galėtų būti suvaržyti NVO įgyvendinimo gebėjimai, taip pat pasiektos vyriausybės koordinavimo pajėgumų ribos.

Po sumažėjusios veiklos dėl tam tikros tradicinės praktikos uždraudimo pratrūkus Ebolos virusinei ligai laikotarpio slaptosios moterų draugijos pradėjo aktyviau pasisakyti už neribotą moterų lyties organų žalojimo praktiką. Buvo pranešta apie vieną mirties dėl moterų lyties organų sužalojimo ir vieną priverstinio moters lyties organų sužalojimo atvejį.

ES delegacija kartu su valstybėmis narėmis (Vokietija, Airija ir Jungtine Karalyste) nenuilstamai dirbo, kad būtų įgyvendinta Siera Leonei skirta ES žmogaus teisių ir demokratijos srities strategija. To siekiama taikant tokias priemones kaip politinis dialogas su vyriausybe, be kita ko, dėl žmogaus teisių padėties ir žmogaus teisių srities iššūkių, tačiau taip pat ir teikiant nuolatinę paramą žmogaus teisių srities suinteresuotiesiems subjektams, visų pirma Žmogaus teisių komisijai ir pilietinei visuomenei, ir prireikus viešose ar privataus pobūdžio diskusijose informuojant apie svarbiausius žmogaus teisių ir demokratijos klausimus.

2016 m. balandžio mėn. parlamentas ratifikavo Jungtinių Tautų konvenciją dėl asmenų be pilietybės statuso ir 1961 m. Konvenciją dėl asmenų be pilietybės skaičiaus mažinimo.

2016 m. sausio mėn. Siera Leonė dalyvavo antrame Žmogaus teisių tarybos atliekamo visuotinio periodinio vertinimo cikle. Daugumoje rekomendacijų priminta apie pagrindines problemas, kurios jau buvo nustatytos pirmajame vertinime 2011 m. Iš visų 208 rekomendacijų vyriausybė atkreipė dėmesį į 31 rekomendaciją: šešias dėl LGBTI asmenų klausimų, aštuoniolika dėl moterų lyties organų žalojimo / žalingos tradicinės praktikos, keturias dėl nėščių mergaičių švietimo ir tris dėl lyčių lygybės.

Somalia Federacinė Respublika

2016 m. bendra žmogaus teisių padėtis šalyje tebebuvo prasta. Dėl Somalyje ilgai trunkančio ginkluotojo konflikto toliau žūsta, yra sužeidžiami arba priversti persikelti daugybė žmonių. „Al-Shabaab“, smurtą naudojanti radikalių islamistų sukilėlių grupuotė, toliau vykdo šiurkščius žmogaus teisių pažeidimus savo kontroliuojamose vietovėse, o vyriausybės kontroliuojamose vietovėse, pavyzdžiui, Mogadiše, vykdo mirtinus išpuolius prieš civilius asmenis. Vyriausybei bandant pagerinti žmogaus teisių padėtį daugiausia dėmesio skirta gero valdymo federaliniu ir regioniniu lygmeniu užtikrinimui. Nors ir pasiekta pažangos, tačiau šiuo metu ji tebėra lėta ir nepastovi.

Toliau nurodytomis ES prioritetinėmis sritimis reaguojama į konkrečią šalies padėtį ir atsižvelgiama į ES pajėgumus ir pridėtinę vertę šioje srityje. Prioritetinės sritys yra teisingumo gerinimas ir civilių asmenų apsaugos Somalyje stiprinimas, pagarba moterų ir mergaičių teisėms, saviraiškos ir žiniasklaidos laisvės propagavimas, taip pat dalyvavimo demokratiniuose procesuose užtikrinimas.

Tai, kad iš esmės nėra teisinės valstybės, tebėra didžiausia kliūtis žmogaus teisėms apsaugoti. Teisminės institucijos ir policija yra silpnos, korumpuotos ir joms trūksta gebėjimų. Vis dar nėra priimta daugelio pagrindinių teisės aktų. Nebaudžiamumas už nusikaltimus yra įprastas. Dažnai taikomos tokios priemonės kaip mirties bausmė, neatidėliotinas sulaikymas ir mirties bausmės vykdymas, taip pat karo teismų naudojimas civilinėse bylose. Moterys ir vaikai ir toliau priklauso pažeidžiamiausiems asmenims, kurie kenčia nuo besitęsiančio konflikto ir nuo sistemingo smurto bei diskriminacijos. Politikoje ir versle yra nepakankamai moterų, o smurtas dėl lyties yra dažnas reiškinys. Paminėtinas teigiamas dalykas – 2016 m. gruodžio 27 d. prisiekdintame naujajame parlamente yra daug daugiau moterų: jos užima apie 24 % vietų. Nepaisant to, kad 2015 m. buvo ratifikuota Vaiko teisių konvencija, vaiko teisių padėtis vis dar kelia susirūpinimą. Visų pirma Somalio žmogaus teisių padėtį toliau blogina tai, kad visos konflikto šalys verbuoja, naudoja ir kalina vaikus. Kalbant apie saviraiškos laisvę, Somalis žurnalistams ir tinklaraštininkams tebėra viena pavojingiausių šalių pasaulyje, nes jie gali būti savavališkai sulaikyti ir nužudyti, o žiniasklaidos paslaugų teikėjų veikla nutraukta. Nors nuo 2012 m., kai pagerėjo saugumo padėtis, nužudyta mažiau žurnalistų, Somalis antrus metus iš eilės užėmė pirmą vietą pagal Pasaulinį nebaudžiamumo indeksą. 2016 m. padaryta tam tikra pažanga Konstitucijos peržiūros procese – peržiūrėti visi Konstitucijos skyriai. Vis dėlto neįvyko plataus pobūdžio ir darnus politinis dialogas, kuriame dalyvautų ne vien tik Konstitucija suteiktus įgaliojimus turinčios institucijos, o tai, kad nebuvo įtrauktos pilietinės visuomenės organizacijos, kelia ypač didelį nerimą. Ribotas rinkimų procesas, kuriame dalyvavo 14 025 somaliečiai, kad išrinktų savo atstovus į federalinį parlamentą, turėjo būti skaidresnis ir įtraukesnis. Iš esmės pranešama apie aukštą korupcijos ir bauginimo lygį. Nepriklausomam rinkimų ginčų sprendimo mechanizmui nepavyko atlikti savo funkcijos, kadangi šia priemone spręsti nebaudžiamumo klausimą, pasirodo, neįmanoma.

ES ir valstybės narės visus metus vykdė veiklą keliose prioritetinėse srityse. Tai, be kita ko, apėmė privačiąją diplomatiją ir veiklą su Puntlando valdžios institucijomis tokiais klausimais kaip 50-ies ar daugiau vaikų kalinimas Garovės kalėjime nuo 2016 m. kovo mėn. Palyginti su 2015 m., 2016 m. padaryta gerokai mažiau viešų pareiškimų; pirmenybė buvo teikiama privatesniems kanalams, kadangi taip veiksmingiau užtikrinama, kad bus pasiekta rezultatų. Tačiau minint Tarptautinę ir Europos kovos su mirties bausme dieną ES misijų vadovai paskelbė pranešimą spaudai dėl mirties bausmės Somalyje, kuriame taip pat akcentuojami tinkamo proceso bei karo teismų naudojimo klausimai ir būtinybė įgyvendinti mirties bausmės taikymo moratoriumą laikantis paskiausiam visuotiniame periodiniame vertinime nustatytų įsipareigojimų.

Kalbant apie saviraiškos ir žiniasklaidos laisvę, ES kartu su valstybėmis narėmis padarė pareiškimą, kuriame išreiškė susirūpinimą dėl to, kad didelė dauguma su tuo susijusių atvejų nėra tiriami, ir paragino valstybę užtikrinti pagarbą teisėms į nuomonės ir saviraiškos laisvę, jas apsaugoti ir propaguoti.

EPF veiksmais daugiausia dėmesio skirta teisės kreiptis į teismus stiprinimui, suteikiant teisinę pagalbą daugiau kaip 7 800 asmenų (išskirtinį dėmesį skiriant smurto dėl lyties, įskaitant seksualinį smurtą, klausimams) ir sudarant sąlygas mobiliesiems teismams dirbti atokesnėse šalies dalyse, kad valstybinė teisingumo sistema būtų pasiekiamą kaimo gyventojams (beveik 850 bylų).

Alternatyvaus ginčų sprendimo centruose buvo nagrinėta apie 3 590 bylų. Be to, buvo remiamos 174 stipendijos teisei universitete studijuoti, kad į sistemą patektų daugiau specialistų, turinčių universitetinį teisinį išsilavinimą. Teisinio sąmoningumo ugdymo kampanijomis buvo pasiekti 34 000 žmonių (per radiją ir (arba) televiziją); šiose kampanijose daugiausia dėmesio skirta juridinėms teisėms, moterų ir vaiko teisėms, pabėgėlių teisėms ir lyčių lygybei, taip pat informuotumo didinimui apie formalios teisingumo sistemos funkcijas ir įgaliojimus paprotinės teisės sistemos atžvilgiu.

Visus 2016 m. daugiau dėmesio kreipta į tai, kad būtų tinkamai surinkta lyčių statistika veiksmų teisinės valstybės srityje, kad būtų galima nustatyti atskaitos taškus. Konkretesniais veiksmais Somalilande buvo tiesiogiai sprendžiama seksualinio smurto ir smurto dėl lyties problema: 125 nukentėjusiems asmenims suteikta psichologinė bei socialinė parama ir (arba) medicininė parama, ir (arba) jiems suteiktas prieglobstis ir užtikrintas jų saugumas.

Remdama demokratizaciją ES nusiuntė rinkimų ekspertų misiją į Somalį; jos išvados turėtų būti remiamasi diskusijose apie pagrindinius ES prioritetus esant naujai sistemai.

2016 m. sausio 22 d. įvyko antrasis Somalio visuotinis periodinis vertinimas; jo metu Somalio federalinė vyriausybė pareiškė įsipareigojanti laikytis visuotinių žmogaus teisių ir perspėjo, kad pasaulyje atsiradus naujiems „karštiesiems taškams“ Somalis neturėtų būti išbrauktas iš tarptautinio prioritetinio sąrašo. Somalis pranešė, kad Somalio federalinė vyriausybė ir žmogaus teisių gynėjai žmogaus teisių veiksmų gairių kontekste patvirtino veiksmų planą, kuriame daugiausia dėmesio skiriama keturioms prioritetinėms sritims: nepriklausomos Nacionalinės žmogaus teisių komisijos įsteigimui, Žmogaus teisių ministerijos gebėjimų stiprinimui, pažeidžiamų grupių ir civilių asmenų apsaugai ir tarptautinės humanitarinės teisės laikymuisi.

Kaip pagrindinės grupės narys Somalis taip pat aktyviai dalyvavo interaktyviame dialoge su nepriklausomu ekspertu Somalio klausimais 33-iojoje JT žmogaus teisių tarybos sesijoje. Susijusioje rezoliucijoje pripažinta, kad žmogaus teisių padėtis pagerėjo dėl to, kad pagerėjo saugumo padėtis ir buvo imtasi teisėkūros veiksmų, pavyzdžiui, priimtas Įstatymas dėl Nacionalinės žmogaus teisių komisijos. Tačiau joje pareikštas susirūpinimas dėl pranešimų apie žmogaus teisių pažeidimus Somalyje, daugiausia prieš moteris, vaikus, šalies viduje perkeltus asmenis ir žurnalistus, ir akcentuota, kad reikia sunaikinti nebaudžiamumo kultūrą.

Apskritai, kalbant apie Somalį vieša kritika kartais gali pakenkti, jei ji nėra tinkamai priderinta. ES turėtų ne tik toliau vykdyti veiksmus pagal ES prioritetines sritis, bet ir turėtų tęsti struktūrinį dialogą žmogaus teisių klausimais, kai tik bus suformuota nauja vyriausybė.

Pietų Afrikos Respublika

Įspūdingoje ir pažangioje Pietų Afrikos konstitucijoje įtvirtintos žmogaus teisės ir užtikrinta pagrindinių politinių laisvių apsauga. Apskritai demokratinės institucijos veikia tinkamai ir veikia stabdžių ir atsvarų sistema. Teisminės institucijos taip pat veikia patikimai ir nepriklausomai.

Naujojoje 2017 m. žmogaus teisių strategijoje siūloma sutelkti ES veiksmus į šias sritis: teisinės valstybės principas, teisė kreiptis į teismą ir kova su nebaudžiamumu; atskaitingumo mechanizmų, įskaitant teisės aktų leidėjus, teismines institucijas ir institucijas pagal Konstitucijos 9 skyrių, stiprinimas; socialinės ir ekonominės teisės; lyčių lygybė, moterų įgalėjimas ir kova su smurtu dėl lyties; įtrauktis, įskaitant klausimus, susijusius su migrantais, rasizmu, LGBTI asmenimis ir neįgaliaisiais; taip pat žmogaus teisių tarptautinė dimensija.

Pietų Afrikoje įdiegta plataus užmojo teisinė sistema, kuria propaguojamos ir apsaugomos socialinės ir ekonominės teisės, pavyzdžiui, teisė į būstą, sveikatos priežiūrą, vandenį, darbą ir švietimą. Pietų Afrikai minint Konstitucijos 20 metų sukaktį įvairūs visuomenės sluoksniai vis dažniau reiškia susirūpinimą ir nepasitenkinimą tuo, kad trūksta įtraukių pokyčių.

Nepaisant padarytos svarbios pažangos, be kita ko, politinių teisių srityje, socialinės ir ekonominės teisės vis dar nėra užtikrintos daugeliui gyventojų, o Pietų Afrika užima antrą vietą tarp pasaulio šalių, kuriose nelygybė yra didžiausia. Skurdas, nelygybė ir rasė yra tarpusavyje susiję aspektai.

2016 m. Pietų Afrikos vyriausybė surengė Afrikos konferenciją LGBTI klausimais, o vidaus reikalų ministras uždraudė į Pietų Afriką atvykti JAV kunigui draudimą motyvuodamas prieš LGBTI asmenis nukreiptos neapykantos kurstymu. Vyriausybė vėl atnaujino savo įsipareigojimą kovoti su rasizmu – pradėjo viešas konsultacijas dėl nacionalinio veiksmų plano, skirto kovai su rasizmu, rasine diskriminacija, ksenofobija ir susijusiu nepakantumu. Pietų Afrikos žmogaus teisių komisija minėdama Pietų Afrikos žmogaus teisių komisijos 20 metų sukaktį taip pat skyrė daug dėmesio kovai su rasizmu ir tyrė daug įtariamo rasizmo atvejų ir šiuos atvejus perdavė nagrinėti lygybės teismams.

2016 m. lapkričio 9 d. Briuselyje įvyko ketvirtasis ES ir Pietų Afrikos struktūrinio dialogo forumas žmogaus teisių klausimais. Būdamos strateginėmis partnerėmis abi šalys siekia bendrų tikslų – užtikrinti demokratiją, žmogaus teises, gerą valdymą, pakantumą ir pagarbą teisinės valstybės principui. Kalbant apie vidaus lygmenį, diskusijose daugiausia dėmesio skirta rasizmo, rasinės diskriminacijos, ksenofobijos ir susijusio nepakantumo panaikinimo klausimui, taip pat viešosios tvarkos palaikymui ir žmogaus teisėms. Kalbant apie daugiašalius klausimus, abi šalys aptarė šaliai skirtas ir temines rezoliucijas, visų pirma klausimus, susijusius su asmenų diskriminacija dėl seksualinės orientacijos ir lyties tapatybės, moterų įgalėjimu, tarptautinėmis korporacijomis ir kitomis verslo įmonėmis, verslo ir žmogaus teisėmis, žmogaus teisių gynėjais, teise į vystymąsi ir ekonominių, socialinių bei kultūrinių teisių užtikrinimu pasaulio mastu, vaiko teisių propagavimu ir apsauga, privačiomis karinėmis ir saugos tarnybomis, teisės kreiptis į teismus gynimu ir aukų apsauga.

2016 m. Pietų Afrikoje buvo vykdomas įvairaus pobūdžio bendradarbiavimas žmogaus teisių klausimais. Taikant integruotą požiūrį buvo siekiama sujungti techninę pagalbą ir finansinę paramą (įskaitant žmogaus teisių aspekto integravimą į visas vystymosi priemones) su visuomenės informavimu ir politiniu dialogu įvairiais lygmenimis. Finansinė parama teikiama visų pirma pagal Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę (EDŽTRP), Pilietinės visuomenės bei vietos valdžios institucijų programos (CSO-LA) temines biudžeto eilutes ir Vystomojo bendradarbiavimo finansinę priemonę (teisingumas, švietimas ir sveikata). ES delegacija kartu su ES valstybėmis narėmis taip pat suorganizavo viešosios diplomatijos renginių, pavyzdžiui, ciklą „ES įkvėpiantys mąstytojai“ (*EU Inspiring Thinkers*). 2016 m. renginiuose daugiausia buvo nagrinėjami lyčių lygybės ir smurto dėl lyties, LGBTI asmenų žmogaus teisių, viešosios tvarkos palaikymo ir migracijos klausimai. ES delegacija ilgą laiką remia parlamentines institucijas. 2016 m. buvo patvirtinta nauja įstatymų leidžiamosios valdžios rėmimo programa, kuria siekiama sustiprinti jos gebėjimus vykdyti priežiūrą. Pagal programą kviečiama teikti pasiūlymus remti pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimą įstatymų leidžiamosios valdžios vykdomame priežiūros cikle. 2016 m. ES ir pilietinės visuomenės organizacijos pasirašė septynias sutartis dėl dotacijų, skirtas projektams, kuriais remiamos galimybės naudotis socialinėmis ir ekonominėmis teisėmis. Su Tarptautine migracijos organizacija / Advokatų žmogaus teisių srityje tinklu buvo baigtas specialus projektas, kuriuo prisidedama prie kalnakasių migrantų pagrindinių politinių, ekonominių ir socialinių teisių apsaugos stiprinant žmogaus teisių gynėjų, dirbančių su kalnakasiais migrantais ir jų šeimomis, žinias ir organizacinius bei techninius gebėjimus.

Pietų Afrikos narystė JT žmogaus teisių taryboje (pratęsta iki 2019 m.) atskleidė sudėtingą žmogaus teisių padėtį šalyje, visų pirma daugiašalių klausimų atžvilgiu. Trečiąjį Pietų Afrikos visuotinį periodinį vertinimą planuojama atlikti 2017 m. gegužės mėn.

2016 m. spalio 19 d. Pietų Afrika pranešė Jungtinių Tautų generaliniam sekretoriui apie savo sprendimą pradėti pasitraukimo iš Tarptautinio baudžiamojo teismo (TBT) Romos statuto procesą. Pietų Afrika atliko svarbų vaidmenį steigiant TBT ir viena iš pirmųjų pasirašė Romos statutą. Spalio 21 d. vyriausiosios įgaliotinės deklaracijoje Europos Sąjungos vardu dėl Pietų Afrikos, Burundžio ir TBT Europos Sąjunga pareiškė labai apgailestaujanti dėl tokio sprendimo.

ES toliau palaikys ryšius su Pietų Afrika ieškant būdų, kaip jos galėtų išlikti Romos statuto partnerėmis likusį narystės laikotarpį. 2016 m. abi šalys nusprendė pasikonsultuoti su atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais vidaus lygmeniu, kad galėtų kuo skubiau ir prieš 2017 m. įvyksiantį ES ir Pietų Afrikos aukščiausiojo lygio susitikimą sušaukti specialų Pietų Afrikos ir ES susitikimą.

Abi šalys taip pat susitarė išnagrinėti būdus, ką dar jos galėtų ateityje drauge padaryti, siekdamos propaguoti prioritetinius bendro intereso klausimus ir išplėsti bendradarbiavimą, be kita ko, vykdyti tolesnę veiklą, susijusią su renginiu kovos su kankinimu srityje („Kodėl turėtume investuoti į kankinimo aukų reabilitaciją?“), kurį 2016 m. ES ir Pietų Afrika kartu su Danija suorganizavo Ženevoje, taip pat spręsti vaikų migrantų klausimą. Abi šalys taip pat susitarė keistis informacija apie esamus pokyčius ir aptarti, kaip pagerinti Žmogaus teisių tarybos efektyvumą ir veiksmingumą.

Pietų Sudano Respublika

2016 m. išplito ir suintensyvėjo smurtas tarp Sudano liaudies išlaisvinimo judėjimo/ armijos (SPLM/A), Opozicinio Sudano liaudies išlaisvinimo judėjimo / armijos (SPLM/A-iO) ir ginkluotų grupuočių. Pranešta apie tai, kad žudomi ir loštinami civiliai gyventojai, žmonės badauja, yra žaginami ir patiria kitų formų seksualinį smurtą, verbuojami vaikai kariai ir puldinėjamos mokyklos, ligoninės bei humanitariniai darbuotojai. Pereinamojo laikotarpio nacionalinės vienybės vyriausybė griežtai apribojo žmogaus teises ir darė spaudimą pilietinei visuomenei ir žiniasklaidai. 2016 m. lapkričio mėn. ataskaitoje JT Saugumo Tarybai JT generalinis sekretorius įspėjo, kad Pietų Sudanas yra atsidūręs ant bedugnės krašto ir kad bet kada gali įvykti katastrofa.

ES prioritetas išliko tas pats – skatinti visas konflikto šalis visiškai nutraukti karo veiksmus ir dalyvauti įtraukiamame politiniame procese, grindžiamame 2015 m. Susitarimu dėl konflikto sprendimo.

Nors 2016 m. balandžio mėn. pagal Susitarimą dėl konflikto sprendimo buvo suformuota Pereinamojo laikotarpio nacionalinės vienybės vyriausybė, liepos mėn. Džuboje vėl staiga prasidėjo smurtas, o pirmasis viceprezidentas Riekas Macharas pabėgo iš šalies. JT vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuras ir JT misija Pietų Sudane (UNMISS) pranešė, kad liepos mėn. kovose kariaujančios pusės akivaizdžiai nepaisė žmogaus teisių teisės bei humanitarinės teisės ir tyčia taikiniais rinkosi civilius gyventojus, be kita ko, remdamosi jų etnine kilme. 2016 m. rugsėjo mėn. JT ekspertų Pietų Sudano klausimu grupės ataskaitoje pažymėta, kad tai, kad Džuboje tiek SPLA, tiek SPLA-iO beatodairiškai naudojo ginklus tankiai gyvenamose vietovėse (be kita ko, SPLA naudojo atakos sraigtasparnius), rodo, kad buvo akivaizdžiai nekreipiamas dėmesys į civilių gyventojų gyvybes. Žuvo šimtai žmonių, įskaitant civilius asmenis. Misija UNMISS užregistravo mažiausiai 217 išžaginimo aukų; šiuos nusikaltimus įvykdė SPLA, SPLA-iO ir kitos ginkluotos grupuotės. Daug civilių asmenų buvo savavališkai suimti; kai kurie jų vėliau buvo paleisti, o kitų buvimo vieta tebėra nežinoma. Buvo priekabijuojama prie žurnalistų ir jie bauginami (areštuojuojant ir grasinant smurtu), o kai kurių žiniasklaidos priemonių veikla nutraukta; žurnalistą Johną Gatluaką Nhialą, kaip pranešama, nužudė SPLA kareiviai.

Nors vėliau Džuboje padėtis nurimo, kovos tęsėsi daugelyje kitų regionų, visų pirma Didžiojoje Ekvatorijoje. ES ekspertų grupė atkreipė dėmesį, pavyzdžiui, į daug pranešimų apie su SPLA susijusių ginkluotųjų pajėgų prieš civilius gyventojus nukreiptus beatodairiškus veiksmus Jėjuje ir aplink jį, įskaitant neteismines egzekucijas, išžaginimus, pagrobimus, savavališkus suėmimus ir sulaikymus, kankinimą, mušimą, marodieriavimą ir civilių asmenų turto sunaikinimą.

Vaikai buvo toliau verbuojami kariauti. UNICEF pranešė, kad, be 16 000 vaikų kareivių, kurie buvo užverbuoti nuo 2013 m. gruodžio mėn., nuo 2016 m. pradžios ginkluotos grupuotės dar užverbavo maždaug 650 vaikų.

JT specialusis patarėjas genocido prevencijos klausimais po misijos Pietų Sudane lapkričio mėn. pažymėjo, kad esama didelio pavojaus, kad bus eskaluotas etninis smurtas, ir galimas genocidas. Provokuojamojo pobūdžio retoriką lydėjo tiksliniai tam tikroms etninėms grupėms priklausančių asmenų nužudymai ir išžaginimai. Specialusis patarėjas atkreipė dėmesį į pranešimus apie tikslinį žudymą, lošinimą, žalojimą, išžaginimą ir barbarišką mačečių naudojimą siekiant išžudyti šeimas.

2016 m. vasario mėn. Nacionalinė teisėkūros asamblėja priėmė Nevvyriausybinių organizacijų įstatymą ir Pagalbos ir atstatymo komisijos įstatymą, kurie kartu su įgyvendinimo aktais sudaro sąlygas pereinamojo laikotarpio vyriausybei įkyriai kištis į pilietinės visuomenės veiklą. Vėliau NVO pareikalauta teikti prašymus dėl jų registracijos atnaujinimo: kai kurių NVO atveju prašymai buvo atmesti arba pagrasinta juos atmesti. Nacionalinė saugumo tarnyba (NSS) turi įgaliojimus sulaikyti įtariamuosius, stebėti ryšius, atlikti kratas ir areštuoti turtą be jokios teisminės priežiūros. Buvo pranešta, kad ši tarnyba lankėsi NVO, tikrino telekomunikacijų įrangą ir reikalavo „mokesčių“. Buvo daug išpuolių prie žurnalistus ir žmogaus teisių gynėjus dėl jų kasdien vykdomo darbo. 2015 m. gruodžio 30 d. buvo sulaikytas laikraščio „El Tabeer“ redaktorius Josephas Afandi už parašytą straipsnį, kuriama kritikuojamas SPLM; į laisvę jis buvo paleistas vasario 19 d. 2016 m. kovo 4 d. jį pagrobė nežinomi asmenys, o po keturių dienų jis buvo rastas – jo kūnas smarkiai apdegęs ir buvo matyti akivaizdžios kankinimo žymės.

2016 m. lapkričio mėn. JT žmogaus teisių taryboje atliktas Pietų Sudano visuotinis periodinis vertinimas. Pateiktos 233 rekomendacijos. Buvo išreikštas susirūpinimas dėl įvairių sunkių žmogaus teisių pažeidimų, įskaitant vyriausybės pajėgų vykdomus civilių asmenų žudymus, žurnalistų ir žmogaus teisių gynėjų suėmimus, vaikų kareivių verbavimą ir sistemingai vykdomą smurtą dėl lyties, įskaitant seksualinį smurtą; šie pažeidimai daromi visiško nebaudžiamumo aplinkybėmis.

Atsižvelgiant į žmogaus teisių pažeidimų Pietų Sudane sunkumą, 2016 m. kovo mėn. JT žmogaus teisių taryba nusprendė įsteigti Pietų Sudano žmogaus teisių komisiją. 2016 m. gruodžio mėn. JT žmogaus teisių taryba surengė specialų posėdį Pietų Sudano klausimais. Taryba pasmerkė visų konflikto šalių Pietų Sudane vykdomus žmogaus teisių pažeidimus, įskaitant tikslinius žudymus, prieš etnines grupes nukreiptą smurtą, žaginimą ir kitų formų seksualinį smurtą ir smurtą dėl lyties, plačiai paplitusį vaikų verbavimą ir naudojimą, savavališkus suėmimus ir sulaikymą, kankinimą, nepagrįstą galimybės teikti humanitarinę pagalbą nesuteikimą ir išpuolius prieš mokyklas, religinių apeigų vietas, ligonines ir Jungtinių Tautų bei susijusius taikos palaikymo darbuotojus. 2016 m. gruodžio 1 d. Žmogaus teisių komisija pažymėjo, kad keliose Pietų Sudano vietovėse vykdomas nuolatinis etninis valymas: žmonės mariniami badu, vykdomi grupiniai išžaginimai ir deginami kaimai. Komisija pabrėžė, kad yra protu nesuvokiama, koks didžiulis yra visų ginkluotų grupuočių Pietų Sudane įvykdytų moterų ir mergaičių išžaginimų mastas: 70 % JT civilių gyventojų apsaugos stovyklose besiglaudžiančių moterų yra prievartavimo aukos. Grupinis žaginimas tapo toks įprastas reiškinys, kad buvo laikoma, jog tai yra normalu.

Gegužės, liepos ir gruodžio mėn. ES Užsienio reikalų taryba priėmė išvadas dėl Pietų Sudano, kuriose ES, *inter alia*, pareiškė didelį susirūpinimą dėl didelių žmogaus teisių pažeidimų, paragino užtikrinti atskaitomybę ir primygtinai paragino Afrikos Sąjungą imtis veiksmų, kad būtų įkurtas Pietų Sudano mišrusis teismas.

Sudano Respublika

2016 m. valstybės valdžios institucijos toliau vykdė didelius žmogaus teisių ir tarptautinės humanitarinės teisės pažeidimus. Žmogaus teisių pažeidimai, be kita ko, apėmė taikiems protestams taikomus apribojimus, žiniasklaidos cenzūrą, žmogaus teisių gynėjų persekiojimą ir jų sulaikymą, pilietinės visuomenės organizacijų veiklos apribojimą ir religijos laisvės apribojimus.

ES toliau laikėsi prioriteto skatinti labiau gerbti tarptautinę humanitarinę teisę ir žmogaus teises, visų pirma asociacijų, saviraiškos ir susirinkimų laisvę.

Sunkių žmogaus teisių ir tarptautinės humanitarinės teisės pažeidimų padaryta ginkluotojo konflikto Darfūre, Pietų Kordofano ir Mėlynojo Nilo vilajose metu. JT nepriklausomas ekspertas Sudano klausimais atkreipė dėmesį į pareiškimus dėl beatodairiškų žudymų, kaimų deginimo, seksualinės prievartos prieš moteris ir didelio masto civilių asmenų perkėlimo Darfūre. Bombarduojant iš oro ir apšaudant artilerijos ugnimi Pietų Kordofano ir Mėlynoje Nilo vilajose žuvo civilių asmenų. Užregistruota mažiausiai 20 civilių gyvenviečių bombardavimo iš oro atvejų Pietų Kordofane, įskaitant 2016 m. gegužės mėn. įvykusį incidentą Haibano apskrityje – jo metu žuvo šeši vaikai. Organizacija „Amnesty International“ tvirtino, kad Sudano valdžios institucijos Maros kalnų regione Darfūre panaudojo cheminius ginklus ir dėl to žuvo iki 250 žmonių, tačiau Sudano valdžios institucijos paneigė šį tvirtinimą. Valdžios institucijos ne kartą neleido JT agentūroms ir humanitarinėms organizacijoms patekti į daugelį vietovių Darfūre, Pietų Kordofano ir Mėlynoje Nilo vilajose. 2016 m. kovo mėn. vyriausybė su JT pasirašė nacionalinį veiksmų planą vaikams apsaugoti ginkluotųjų konfliktų metu. 2016 m. gruodžio mėn. vyriausybė paskelbė paliaubas; jos turėtų trukti iki 2017 m. birželio mėn.

Nacionalinė žvalgybos ir saugumo tarnyba (NŽST) toliau baugino ir sulaikydavo (dažnai nesuteikdami teisės susisiekti su išoriniu pasauliu) politinius aktyvistus. 2016 m. balandžio mėn. dėl studentų protestų universitetuose visame Sudane žuvo trys protestuotojai ir sulaikyta daugiau kaip 100. 2016 m. lapkričio mėn. įvedus ekonomines reformas NŽST iš anksto suėmė beveik 200 opozicinių grupių ir profesinių sąjungų narių, kad užkirstų kelią pilietinio nepaklusnumo judėjimui; apie 90 sulaikytųjų tebėra kalinami. 2016 m. gruodžio mėn. saugumo tarnybos suėmė dr. Mudawi Ibrahimą, inžinerijos profesorių ir žymų žmogaus teisių gynėją; jis vis dar tebėra sulaikytas ir jam nėra pateikta jokių kaltinimų.

Sudano valdžios institucijos konfiskavo laikraščių kopijas, neribotam laikui sustabdė kai kurių laikraščių leidybą ir teisė asmenis už kritišką rašymą. Pavyzdžiui, keletą kartų saugumo tarnybų pareigūnai konfiskavo dienraščio „Al-Gareeda“ spausdintus egzempliorius. Kovo mėn. NŽST iškvietė ir apklausė žurnalistą, išspausdinusį straipsnį apie korupciją. 2016 m. rugsėjo mėn. po to, kai socialinėje žiniasklaidoje du opozicinės partijos nariai sukritikavo NŽST; jie buvo nuteisti už melagingų kaltinimų skleidimą.

Valdžios institucijos toliau riboja asociacijų laisvę. Vasario mėn. NŽST atliko netikėtas kratas pilietinės visuomenės organizacijos „Mokymo ir žmogaus socialinės raidos centras“ (TRACKS) biuruose. Šių kartų išdava yra tai, kad šiuo metu 10 centro darbuotojų ir partnerių yra teisiami už nusikaltimus prieš valstybę ir šnipinėjimą; trys iš jų laikomi sulaikyti daugiau kaip septynis mėnesius. 2016 m. kovo mėn. ES finansuojamų žmogaus teisių gynėjų grupei buvo neleista vykti į informacines sesijas, siekiant pasirengti visuotiniam periodiniam vertinimui JT žmogaus teisių taryboje. Daugelis pilietinės visuomenės organizacijų, bandydamos pratęsti savo registraciją, susidūrė su vilkinimu arba jų prašymai buvo atmesti.

Toliau buvo priekabiauama prie krikščionių ir jie persekiojami: 2015 m. gruodžio mėn.–2016 m. kovo mėn. laikotarpiu buvo suimta mažiausiai aštuoni kunigai ir bažnyčios atstovai.

Kalbant apie bendradarbiavimą su Tarptautiniu baudžiamuoju teismu, Prezidento O. al-Bashiro atžvilgiu tebegaliojo du arešto orderiai, kuriuos šis teismas išdavė kaltindamas nusikaltimais žmoniškumui, karo nusikaltimais ir genocidu. 2016 m. Sudano vyriausybė nedėjo jokių pastangų perduoti įtariamąjį. Sudano vyriausybė nurodė esanti pasirengusi leisti atlikti AS specialiojo siuntinio vadovaujamą faktų nustatymo misiją Kafia Kingyje dėl Viešpaties pasipriešinimo armijos, kad būtų iširti nuolatiniai gandai, jog čia slapstosi Viešpaties pasipriešinimo armijos lyderis Josephas Kony, kurio atžvilgiu yra išduotas TBT arešto orderis.

Europos Sąjunga padarė keletą pareiškimų, kuriuose pasmerkė Sudane vykdomus žmogaus teisių pažeidimus. ES stebėjo keletą teismo procesų Sudane ir Sudano valdžios institucijoms kėlė klausimus dėl kelių atskirų atvejų. ES delegacija toliau palaikė glaudžius santykius su žmogaus teisių gynėjais.

ES įgyvendino keletą Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP) projektų, įskaitant projektą, kuriuo remiama Nacionalinė žmogaus teisių komisija.

Balandžio mėn. Sudane lankėsi JT nepriklausomas ekspertas žmogaus teisių Sudane klausimais. Jis padarė išvadą, kad žmogaus teisių užtikrinimas tebėra didelis iššūkis Sudanui, ir pažymėjo didėjančią susirūpinimą vis platesniu mastu NŽST vykdomais veiksmais. JT žmogaus teisių taryba rugsėjo mėn. vieniems metams pratęsė nepriklausomo eksperto įgaliojimus.

2016 m. gegužės mėn. įvyko antrasis Sudano visuotinio periodinio vertinimo ciklas; pateikta daug rekomendacijų. Sudanas pritarė 139 rekomendacijoms ir sutiko peržiūrėti 54 rekomendacijas. Sudanas nėra ratifikavęs nei JT konvencijos prieš kankinimą, nei JT konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims, tačiau nurodė norintis apsvarstyti ratifikavimo galimybę.

Svazilando Karalystė

Kalbant apie bendrą žmogaus teisių padėtį 2016 m. Svazilande, pažymėtina, kad pažanga sprendžiant pagrindines šalies problemas lieka netolygi. Nors imtasi teigiamų žingsnių kai kuriose srityse, siekiant sustiprinti darbuotojų teises, įskaitant politines teises, vis dar reikia pokyčių priimant ar įgyvendinant teisėkūros priemones šiuo atžvilgiu. Moterų teisių apsauga nėra pakankamai užtikrinta ir vis dar reikalingos politinės reformos, kuriomis būtų siekiama suderinti įprastinę politinę struktūrą su naująja politine erdve.

ES prioritetiniai veiksmai 2016–2020 m. laikotarpiu – remti propagavimą ir sąmoningumo ugdymą, kad būtų užtikrinta visapusiška pagarba demokratiniais principams, teisėms ir laisvėms, kaip įtvirtinta 2005 m. Konstitucijoje ir kituose tarptautiniuose susitarimuose, remti šalies iniciatyvas, kuriomis siekiama užtikrinti lyčių lygybę, moterų įgalėjimą ir vaiko teisių propagavimą, remti teisminių institucijų gebėjimų stiprinimą, teisinę valstybę ir teisę kreiptis į teismus, taip pat skatinti mirties bausmės panaikinimą *de jure*.

Esama daug dalykų, kuriems reikia skirti dėmesio, ypač darbuotojų teisių srityje, įskaitant politines teises. Nepaisant pažangos, padarytos TDO kriterijų srityje, tebėra neišspręstų klausimų, tokių kaip ginčytinas Kovos su terorizmu įstatymas, kuriuo pažeidžiama susirinkimų ir asociacijų laisvė. Taip pat peržiūrėtas Viešosios tvarkos įstatymas ir Pataisos įstaigų įstatymas, tačiau šie įstatymai dar nėra oficialiai priimti. Daug pastangų taip pat reikia dėti lyčių lygybės ir moterų įgalėjimo srityje. Be to, dėl teisinių apribojimų ir gebėjimų suvaržymų dar ne visu pajėgumu veikia Žmogaus teisių komisija. Teisinė valstybė, įskaitant teismines institucijas, taip pat vis dar silpna. Vis dar reikalingos didelės politinės sistemos, kuria siekiama suderinti tradicinį požiūrį, grindžiamą įprastine monarchija, ir šiuolaikinę atvirą demokratine sistemą, reformos, įskaitant rinkimų sistemos, kuri būtų grindžiama ne politinių partijų programomis, o atskirais asmenimis, reforma.

Nepaisant šių trūkumų, šalyje pasiekta tam tikrų teigiamų permainų. 2016 m. TDO standartų priežiūros mechanizmai išbraukė Svazilandą iš atvejų, į kuriuos reikia atkreipti ypatingą dėmesį, sąrašo, nes pripažinta, kad padaryta tam tikra pažanga darbuotojų teisių srityje ir šalis palaipsniui tapo *de facto* mirties bausmę panaikinusia valstybe. 2016 m. gruodžio mėn. pirmą kartą Svazilandas balsavo už JT GA rezoliuciją dėl mirties bausmės taikymo moratoriumo.

Šiame kontekste ES tebėra aktyvi veikėja: ji remia reformas ir skatina dialogą su vyriausybe visais su žmogaus teisėmis ir demokratija susijusiais klausimais, be kita ko, veda reguliary dialogą pagal 8 straipsnį (Kotonu) ir vykdo aktyvią viešąją diplomaciją.

Vykdydama konkrečius projektus, visų pirma pagal EDŽTRP, ES padeda stiprinti pilietinės visuomenės organizacijų pajėgumą atlikti aktyvų vaidmenį propaguojant ir ginant žmogaus teises, be kita ko, kiek tai susiję su dalyvavimu vykdant visuotinį periodinį vertinimą ir tolesne su juo susijusia veikla. Be to, ES rėmė kelias iniciatyvas, kuriomis siekiama pagerinti moterų padėtį šalyje. Taip pat buvo parengta ES programų lyčių aspekto analizės ataskaita; buvo parengtas ir 2016 m. lapkričio mėn. pateiktas antrasis Lyčių lygybės veiksmų planas (LLVP). Šiuo metu įgyvendinami septyni projektai, kuriems teikiamos dotacijos pagal EDŽTRP teminę biudžeto eilutę ir kuriais daugiausia dėmesio skiriama tokiems klausimams kaip kultūrinės teisės, vaikų ir moterų teisės, teisė kreiptis į teismą ir teisė gauti informaciją.

Delegacija įvairiomis progomis paskelbė kelis pareiškimus ir kartu su kitais suinteresuotaisiais subjektais įgyvendino kelias propagavimo iniciatyvas, įskaitant lobistinę veiklą siekiant priimti Kovos su seksualiniais nusikaltimais ir smurtu šeimoje įstatymą. Be to, ES palaiko reguliarius ryšius su Svazilando vyriausybe, kad būtų išnagrinėti būdai remti būsimą 2018 m. rinkimų procesą.

2016 m. gegužės mėn. atliktas antrasis Svazilando visuotinis periodinis vertinimas. Tiek vyriausybė, tiek pilietinės visuomenės organizacijos pateikė ataskaitas JT dėl žmogaus teisių padėties šalyje ir dėl pažangos įgyvendinant rekomendacijas nuo paskiausio vertinimo 2011 m. spalio mėn. Svazilandas pritarė 133 iš 183 gautų rekomendacijų.

Tai, kad užtikrinamos palankios sąlygos peržiūrėti, priimti ir įgyvendinti svarbius teisės aktus, pavyzdžiui, Kovos su terorizmu aktą, Viešojo administravimo aktą ir Pataisos įstaigų aktą, yra žingsnis tolesnės pažangos link, nes suteikia postūmį tolesnei politinės sistemos reformai rengiantis 2018 m. rinkimams. Lyčių klausimai ir moterų įgalėjimas taip pat nurodyti kaip sritys, kuriose reikia daryti tolesnę pažangą.

Tanzanijos Jungtinė Respublika

Tanzanija laikosi daugumos tarptautinių konvencijų dėl žmogaus teisių ir formalių demokratijos standartų. Kelerius pastaruosius metus nuolat daroma pažanga socialinių ir ekonominių teisių ir visuomenės dalyvavimo srityse. Tačiau 2016 m. politinei erdvei ir saviraiškos laisvei poveikį padarė neigiamos permainos, įskaitant viešų politinių susirinkimų ir mitingų uždraudimą ir drakonišką Akto dėl kibernetinių nusikaltimų taikymą. 2016 m. kovo mėn. vienašališkai surengusi pakartotinius rinkimus Zanzibare, Tanzanija nukrypo nuo iki šiol teigiamų rezultatų demokratijos srityje. 2016 m. sausio ir kovo mėn. ES padarė pareiškimus vietos lygmeniu, kuriuose ragino derybų keliu surasti politinį sprendimą dėl rinkimų aklavietės salose.

Žmogaus teisių ir demokratijos srityje ES dirbo atsižvelgdama į šiuos prioritetus Tanzanijoje: moterų ir vaikų teisių gynimas ir propagavimas, saviraiškos laivės ir teisės rinktis į susirinkimus propagavimas ir tolesnė su rinkimais susijusi veikla.

Vykdydama savo veiklą ES daugiausia dėmesio ir toliau skyrė įtraukios ir pliuralistinės demokratijos propagavimui, visapusiškai mažumoms priklausančių asmenų teisių apsaugai, griežtam teisinės valstybės principo laikymuisi ir pagarbai žmogaus teisėms. Tendencijos žmogaus teisių ir demokratijos srityje nuo 2015 m. spalio mėn. visuotinių rinkimų kėlė vis didesnį susirūpinimą, visų pirma kiek tai susiję su žiniasklaida, politine erdve, pilietine visuomene ir LGBTI bendruomene. Siekiant pagerinti padėtį, turėtų būti pašalintos didelės struktūrinės kliūtys, įskaitant švietimo sistemos trūkumus, ribotus institucinius pajėgumus ir dažnai žalingą visuomenėje įsišaknijusią praktiką ir tradicijas. Net ir srityse, kuriose jau įdiegtos teisinės ir institucinės sistemos, tebebuvo nemažų įgyvendinimo iššūkių. Tai pasakytina dėl smurto prieš moteris ir vaikus, kuris vis dar labai dažnas namuose ir mokyklose. Nacionalinis smurto prieš vaikus ir moteris prevencijos ir jo panaikinimo veiksmų planas ir informuotumo didinimo kampanija „Pasakyk smurtui „Ne““ buvo įgyvendinti tik iš dalies. Moterų lyties organų žalojimas yra neteisėtas, tačiau tebėra plačiai praktikuojamas visoje šalyje.

2016 m. ES pasinaudojo galimybėmis paskelbti viešus pareiškimus, susijusius su pažeidžiamomis grupėmis, kaip antai moterimis, vaikais ir asmenimis, sergančiais albinizmu. 2016 m. Tanzanijos ir ES politinio dialogo pagal 8 straipsnį susitikimas nebuvo surengtas, tačiau buvo naudojamosi esamais politiniais kanalais siekiant išreikšti susirūpinimą ir paskatinti teigiamus veiksmus. 2016 m. Arušoje, Dar es Salame ir Zanzibare įvyko regioninės konsultacijos su pilietine visuomene, kad jų rezultatais būtų galima pasinaudoti nustatant ES prioritetus žmogaus teisių ir demokratijos srityje.

ES delegacija surengė kelis apsilankymus vietoje ir dalyvavo teismo posėdžiuose, susijusiuose su žmogaus teisių gynėjais ir gyvulių augintojais. ES delegacija kartu su ES valstybėmis narėmis atidžiai stebėjo konkrečias bylas, susijusias su žiniasklaida ir Akto dėl kibernetinių nusikaltimų taikymu, taip pat su LGBTI susijusius klausimus. Pagal Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP) skubios pagalbos priemonę ES delegacija suteikė paramą reaguodama į persekiojamų žmogaus teisių gynėjų prašymus ir paskyrė nedideles dotacijas, skirtas teisinei pagalbai žmogaus teisių gynėjams, dirbantiems su gyvulių augintojais ir LGBTI bendruomene, ir jų apsaugai.

2016 m. ES toliau teikė finansinę paramą projektams, finansuojamiems Europos plėtros fondo (EPF) ir EDŽTRP lėšomis. Iki 2016 m. pabaigos buvo laipsniškai užbaigta Demokratinio įgalėjimo projekto veikla. Į projektą, kuriuo remiama teisės sektoriaus reforma Zanzibare, įtrauktas specialus nepilnamečių justicijai skirtas komponentas. Buvo įgyvendinami devyni projektai, kuriais dėmesys sutelktas į pilietinės visuomenės gebėjimų žmogaus teisių srityje stiprinimą, paramą kovai su smurtu dėl lyties, moterų įgalėjimo skatinimą ir vaikų teisių propagavimą.

2016 m. rugsėjo mėn. vykusio paskiausio visuotinio periodinio vertinimo metu Tanzanija atmetė svarbias rekomendacijas dėl mirties bausmės panaikinimo, fizinių bausmių, minimalaus leidžiamo santuokinio amžiaus, vedybinio prievartavimo, žiniasklaidos laisvės, čiabuvių tautų teisių ir su LGBTI susijusių klausimų. Tanzanija atsisakė iš dalies pakeisti įstatymą dėl santuokos, kad minimalus leidžiamas santuokinis amžius būtų padidintas iki 18 metų tiek mergaitėms, tiek berniukams. Vedybinis prievartavimas nėra kriminalizuotas. Tanzanija kol kas nesiėmė veiksmų, kad įgyvendintų savo įsipareigojimą ratifikuoti JT Konvenciją prieš kankinimą. Teismų sistema tebetoleravo smurto, kurį vykdo saugumo tarnybos, nebaudžiamumą. Teigiami aspektai – visuotiniame periodiniame vertinime pripažintos pastangos ir pažanga apskritai propaguojant žmogaus teises, sprendžiant korupcijos problemą, mažinant skurdą, užtikrinant moterų įgalėjimą ir kovojant su prekyba žmonėmis.

Togo Respublika

Žmogaus teisių padėtis Toge yra susijusi su socialiniu ir ekonominiu kontekstu šalyje ir su jos nesena praeitimi. Togas yra skurdi šalis (55 % gyventojų skursta), socialinė nelygybė joje yra itin didelė, šalis susiduria su sunkumais siekdama įveikti krizę ir konsoliduoti demokratiją. Tai, nesant stiprių valstybės institucijų, lemia daug trūkumų ne tik ekonominių ir socialinių teisių srityje, bet ir kitose srityse.

Vykdydama veiksmus, ES derino politinį dialogą ir bendradarbiavimą teikiant paramą vystymuisi, daugiausia dėmesio skirdama teisingumui, nacionaliniam susitaikymui, pilietinei visuomenei, saugumo pajėgoms ir moterims. Kai kuriose srityse 2016 m. buvo pereinamasis laikotarpis tarp 10-os ir 11-os Europos plėtros fondo (EPF) programų, taip pat tais metais buvo pradėtos įgyvendinti naujos EDŽTRP programos.

Atlikus visuotinį periodinį vertinimą 2016 m. buvo patvirtinta, kad žmogaus teisių padėtis Toge tam tikrais aspektais pagerėjo, visų pirma teisinės sistemos ir kalinių gyvenimo sąlygų (pradėjus veikti naujam kalėjimui) srityse. Tačiau pagrindinėse susirūpinimą keliančiose srityse, kaip antai kalinimo sąlygos, saugumo pajėgų nebaudžiamumas ir moterų teisės, tebėra rimtų problemų.

2016 m. buvo surengtos dvi konferencijos nacionalinio susitaikymo klausimais, atitinkamai – politinių reformų klausimais, kurių surengė *Haut-Commissariat à la reconciliation et au renforcement de l'Unité nationale* (HCRRUN), ir valdžios perdavimo vietos struktūroms klausimais, kurių surengė vyriausybė.

Kalbant apie teisinę sistemą padėtis pagerėjo dviem aspektais. 2016 m. rugsėjo 14 d. Togas oficialiai JT pateikė Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto Antrojo fakultatyvinio protokolo mirties bausmei panaikinti ratifikavimo dokumentą. Vyriausiosios įgaliotinės ir Komisijos pirmininko pavaduotojos atstovė spaudai paskelbė pareiškimą, kuriame pasveikino Togą. 2016 m. rugsėjo 29 d. Nacionalinė asamblėja priėmė įstatymą, kuriuo buvo pakeistas Baudžiamasis kodeksas; jame padaryti du patobulinimai, susiję su kankinimu. Pirma, kankinimo apibrėžtis visiškai atitinka Konvenciją prieš kankinimą, nes dabar nurodoma pareigūnų atsakomybė. Antra, su kankinimu susijusiems nusikaltimams dabar netaikomas senaties terminas, kaip 2012 m. lapkričio mėn. Togui buvo rekomendavęs Komitetas prieš kankinimą.

Žmogaus teisių klausimas buvo įtrauktas į ES ir Togo politinio dialogo pagal 8 straipsnį darbotvarkę, įskaitant, be kitų aspektų, tai, kad saugumo pajėgų pareigūnai, dalyvavę vykdant smurtinius veiksmus Dapaonge 2015 m. lapkričio mėn., nėra patraukti baudžiamojon atsakomybėn. Po susitikimo su teisingumo ministru į laisvę buvo išleisti du mokytojai, dalyvavę Dapaongo įvykiuose.

Viešoji diplomacija pasirodė esanti naudinga priemonė siekiant didinti informuotumą ir informuoti apie ES pageidavimą dirbti kartu su Tongo suinteresuotaisiais subjektais, kad būtų labiau gerbiama žmogaus teisės. Sakant viešas kalbas buvo pasinaudota proga pareikšti esminių nuostatų dėl nacionalinio susitaikymo. ES delegacija taip pat suteikė patalpas keliems reginiams, kuriuos surengė pilietinės visuomenės organizacijos.

Pagal programą, kuria remiama teisingumo sistema (11-asis EPF), buvo imtasi veiksmų pagerinti Teisingumo ministerijos pajėgumus ir veiksmingumą. Siekiant pagerinti išteklių paskirstymą buvo atlikti auditai. Šiuo klausimu buvo galutinai patvirtinta nauja organizacinė schema ir buvo padaryta pastebima pažanga kuriant reikiamas tarnybas. Šiuo metu vykdoma veikla dar vienoje – galimybių kreiptis į teismą didinimo – srityje. Pagal programą taip pat remiama veikla, kuria siekiama užtikrinti tinkamą tolesnę veiklą, susijusią su korupcijos atvejais, apie kurias pranešė institucinė audito valdyba, ir jų stebėseną.

2016 m. buvo užbaigti 5 veiksmai pagal EDŽTRP, kuriuos įgyvendino pilietinės visuomenės organizacijos ir kurių tikslas buvo dirbti klausimais, susijusiais su neįgaliais asmenimis, jaunimu ir susitaikymu, žodžio laisve, kova su nebaudžiamumu ir pagrindinių teisių apsauga kasybos įmonėse.

Buvo parengta ir priimta pilietinės visuomenės organizacijoms skirta nauja programa PROCEMA (11-asis EPF); ji turėtų būti pradėta įgyvendinti trečią 2017 m. ketvirtį.

Naujosios policijos akademijos, remiamos pagal 10-ojo EPF programą, veiklos pradžia buvo uždelsta dėl biudžeto suvaržymų poveikio Togo įnašams. Buvo rastas sprendimas ir pirmasis dalinis turėtų pradėti mokymą 2017 m. kovo mėn. Šiuo projektu ES siekia sustiprinti saugumo pajėgų gebėjimus ir profesionalumą, kad jos veiksmingiau dirbtų ir laikytųsi pagrindinių teisių ir laisvių principų.

2016 m. spalio mėn. JT žmogaus teisių taryboje įvyko Togo visuotinis periodinis vertinimas. Togas buvo palankiai įvertintas dėl kelių permainų nuo paskiausio vertinimo 2011 m., visų pirma dėl patobulinimų, padarytų naujajame Baudžiamajame kodekse 2015 m. Daugelis delegatų atkreipė dėmesį į iššūkius, visų pirma susijusius su žmogaus teisių gynėjų ir žurnalistų teise į susirinkimų ir saviraiškos laisvę, nepakankamu gimimo registravimu, kalėjimų perpildymu, kalinimo sąlygomis ir lyties organų žalojimu. Togas atmetė rekomendacijas dėl prisijungimo prie Tarptautinio baudžiamojo teismo Romos statuto ir dėl LGBTI asmenų žmogaus teisių. Homoseksualumas yra kriminalizuotas, tačiau praktikoje sankcijos netaikomos, jeigu LGBTI asmenys vengia viešumos.

Saugumo pajėgų nebaudžiamumas tebėra didžiulis iššūkis; 2016 m. nebuvo žengta reikšmingų žingsnių. Togo valdžios institucijos nėra visiškai įgyvendinusios kelių ECOWAS teisingumo teismo sprendimų.

Prastos kalinimo sąlygos kalėjimuose ir pernelyg dažnai taikomas kardomasis kalinimas (maždaug du iš trijų kalinamų asmenų laukia teismo) tebėra tarp pagrindinių susirūpinimą keliančių žmogaus tiesių padėties aspektų. Kaliniai negauna pakankamų pagrindinių paslaugų, pavyzdžiui, maisto (maitinama viena kartą per dieną) ir sveikatos priežiūros. Neveiksminga teismų sistema yra pagrindinė priežastis, dėl kurios daug žmonių kalėjime laukia teismo.

Teisminių institucijų srityje tebėra didelių iššūkių. Togas dar neatnaujino Baudžiamojo proceso kodekso, kuris buvo priimtas dar 1983 m. Dabartiniame kodekse nenumatyta, kad sulaikyti asmenys iš karto po sulaikymo turėtų galimybę susisiekti su advokatu. Nors buvo dedamos tam tikros pastangos, teisingumo sistemos padėtis tebėra prasta – žmogiškųjų išteklių kiekybiškai trūksta, jų kokybė prasta, jie nepakankamai apmokyti, iš biudžeto skiriama nepakankamai lėšų, trūksta įrangos.

Nors Togas yra priėmęs teisinių nuostatų dėl moterų teisių (pvz., 2015 m. Baudžiamajame kodekse ir 2012 m. *Code des personnes et de la famille*), esama atotrūkio tarp teisinės sistemos ir jos įgyvendinimo. Nors teisinėje sistemoje numatytas vienodas požiūris į vyrus ir moteris, be kita ko, kiek tai susiję su paveldėjimu ir galimybe naudotis žemės nuosavybės teise, praktikoje moterys susiduria su kliūtimis siekdamos šias teises realizuoti.

Ugandos Respublika

Nepaisant to, kad žmogaus teisių ir demokratijos padėtis Ugandoje, palyginti su visu regionu, yra nebloga, Uganda ir toliau patyrė iššūkių, susijusių daugiausia su pilietinėmis ir politinėmis teisėmis. 2016 m. ES rinkimų stebėjimo misija tarp kitų susirūpinimą keliančių sričių nurodė nepakankamą rinkimų komisijos nepriklausomumą, politikos monetizavimą, opozicijos politikų ir rėmėjų bauginimą ir ribojamą Viešosios tvarkos palaikymo akto interpretavimą sustiprinant valstybės kontrolę ir ribojant teisę rinktis į susirinkimus ir saviraiškos laivę. Vis dėlto ES rinkimų stebėjimo misija pripažino ypatingą Ugandos gyventojų susidomėjimą rinkimų procesu ir pasiryžimą jame dalyvauti.

ES veiksmais žmogaus teisių ir demokratijos srityje daugiausia dėmesio buvo skiriama susirinkimų, asociacijų, saviraiškos ir spaudos laisvei, atskaitomybei ir kovai su korupcija, pereinamojo laikotarpio teisingumui, žmogaus teisių gynėjų apsaugai ir mirties bausmės panaikinimui, vaikų teisėms ir apsaugai, moterų teisėms, lyčių lygybei ir kovai su diskriminacija.

Ugandoje didžiausios problemos žmogaus teisių srityje tebebuvo, be kita ko, nepakankama pagarba asmens neliečiamybei (neteisėtas žudymas ir kankinimai), pilietinių laisvių suvaržymai, smurtas ir diskriminacija moterų ir vaikų, neįgaliųjų ir LGBTI bendruomenės atžvilgiu. Tarp rimtų iššūkių žmogaus teisių ir demokratijos srityje taip pat buvo korupcija, savavališkas ir politiškai motyvuotas suėmimas ir sulaikymas, kalinių teisės susirašinėti nepaisymas ir ilgi kardomojo kalinimo laikotarpiai, teisės į teisingą bylos nagrinėjimą suvaržymai, sunkios kalinimo sąlygos, minios smurtas, prekyba žmonėmis ir vaikų darbas.

2016 m. birželio mėn. vykusio dialogo pagal 8 straipsnį su užsienio reikalų ministru metu šalys apsvarstė svarbiausius prioritetus žmogaus teisių ir demokratijos srityje, įskaitant rinkimų reformos, politinės erdvės ir žiniasklaidos laisvės klausimus. 2016 m. rugsėjo mėn. įvykusio susitikimo su ministru pirmininku metu buvo iškelti klausimai, susiję su politinėmis reformomis ir teisine valstybe. ES pradėjo bendradarbiauti su generaliniu prokuroru, kad galėtų stebėti pažangą įgyvendinant Aukščiausiojo Teismo sprendimą dėl prezidento rinkimų, taip pat tai, kaip atsižvelgiama į ES rinkimų stebėjimo misijos rekomendacijas.

Klausimai, susiję su žmogaus teisių gynėjais, taip pat buvo keliami politinio dialogo su vyriausybe susitikimuose; ES aktyviai dalyvavo paramos teikėjų darbo grupės susitikimuose, skirtuose žmogaus teisių gynėjų klausimams. ES suteikė paramą žmogaus teisių gynėjams pagal Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP) nedidelių skubios pagalbos dotacijų priemonę ir pagal kitus atitinkamus ES valstybių narių mechanizmus. 2016 m. ES žmogaus teisių gynėjų premija buvo paskirta žurnalistų žmogaus teisių gynėjų tinklo koordinatoriui Robertui Sempalai.

Nepaisant pilietinės visuomenės organizacijų veiklai gan palankios teisinės ir reglamentavimo aplinkos, organizacijoms, dirbančioms gynimo srityje, dažnai neleidžiama visapusiškai vykdyti savo įgaliojimų. ES toliau glaudžiai bendradarbiavo su vyriausybe nevyriausybinių organizacijų akto įgyvendinimo klausimais ir surengė du struktūrinio dialogo susitikimus su pilietinės visuomenės organizacijomis.

Atskaitomybės srityje ES ragino parengti ir įgyvendinti kovos su korupcija politiką ir atitinkamus teisės aktus ir rėmė priežiūros institucijas ir mechanizmus. Buvo pradėtas vykdyti ES projektas, kuriuo siekiama prisidėti prie skurdo mažinimo ir įtraukaus socialinio ir ekonominio vystymosi remiant Ugandos kovos su korupcija ir atskaitomybės srities institucijas. Kitas projektas buvo skirtas makroekonominiam stabilumui stiprinti ir atskaitomybei bei skaidrumui viešųjų finansų valdymo srityje didinti. Be to, ES delegacija pradėjo dirbti sektoriaus reformos sutarties dėl paramos biudžetui valdymo srityje klausimu, daugiausia dėmesio skiriant teisingumo ir teisėtvarkos sektoriui ir atskaitomybės sektoriui.

ES toliau skatino vesti Ugandoje konstruktyvius debatus dėl Tarptautinio baudžiamojo teismo (TBT) ir ragino patvirtinti pereinamojo laikotarpio teisingumo politiką. 2016 m. lapkričio mėn. surengto ES misijos vadovų vizito šiaurės Ugandoje metu buvo siekiama, bendraujant su suinteresuotaisiais subjektais, gauti informacijos iš pirminių šaltinių apie susitaikymo padėtį. 2016 m. gruodžio mėn. paskelbtame pareiškimе ES apgailestavo dėl smurto Kasesės apskrityje ir paragino atlikti visapusišką tyrimą. Pagal Demokratinio valdymo priemonę, visų pirma jos teisių, teisingumo ir taikos komponentą, buvo siekiama, be kitų tikslų, sustiprinti pereinamojo teisingumo mechanizmus.

ES vykdė mirties bausmės panaikinimo agitacinę veiklą. Tai apėmė visuomenės informavimą ir pranešimų skelbimą žiniasklaidoje Pasaulinės kovos su mirties bausme dienos proga, kai ES delegacijos vadovas aplankė mirties bausme nuteistus kalinius Luziros didžiausio saugumo kalėjime Kampaloje. ES taip pat aptarė su vyriausybe galimybę laipsniškai panaikinti mirties bausmę.

Siekdama remti moterų ir vaikų, taip pat pažeidžiamų bendruomenių teises, ES vedė reguliarias diskusijas su vyriausybe ir toliau skatino priimti atitinkamus teisės aktus. Konkrečiau, dažnai buvo keičiamasi nuomonėmis tokiomis temomis kaip moterų įgalėjimas, smurtas dėl lyties, lytinė ir reprodukcinė sveikata ir teisės. ES taikė teisėmis grindžiamą požiūrį visiems savo projektams ir programoms ir ypatingą dėmesį skyrė vaikų, moterų ir neįgaliųjų teisėms. Kelių vystomojo bendradarbiavimo projektų, vykdomų tiek nacionaliniu, tiek regioniniu lygmenimis, pagrindinis tikslas buvo spręsti smurto prieš vaikus problemą. ES taip pat suteikė paramą LGBTI aktyvistams pagal EDŽTRP nedidelių skubios pagalbos dotacijų priemonę. Be to, ES delegacija valdė projektus, vykdomus pagal teminę priemonę, kuriais buvo propaguojamas nediskriminavimas kultūriniu ir etniniu pagrindu ir sprendžiamos problemos, susijusios su diskriminacija dėl lyties ir neįgaliųjų diskriminacija.

Ugandos visuotinis periodinis vertinimas buvo atliktas 2016 m. lapkričio mėn. Šalis buvo palankiai įvertinta dėl nacionalinio veiksmų plano žmogaus teisių srityje projekto, dėl to, kad priėmė Kankinimų prevencijos ir draudimo aktą, ir dėl svetingumo pabėgėlių atžvilgiu. Buvo akcentuotos šios susirūpinimą keliančios sritys: LGBTI bendruomenės narių teisės, saviraiškos, asociacijų ir susirinkimų laisvė, moterų ir mergaičių teisės, kankinimai ir mirties bausmė.

Zambijos Respublika

Kalbant apie bendrą padėtį Zambijoje 2016 m., pagrindinis įvykis šalyje buvo rugpjūčio 11 d. surengti visuotiniai rinkimai – jų metu buvo suvaržyta žiniasklaidos laisvė ir pasitaikė su rinkimais susijusių smurtinių incidentų. Nepaisant esamų teisinių struktūrų ir institucijų, tebėra suvaržymų, ribojančių žmogaus teisių ir demokratijos srities teisės aktų ir politikos įgyvendinimą.

ES prioritetai, be kita ko, yra smurto dėl lyties problemos sprendimas, moterų teisių ir ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių propagavimas, skaidraus valdymo, be kita ko, kovos su korupcija, stiprinimas, galimybių gauti informaciją ir padėties saviraiškos, susirinkimų ir asociacijų laisvės srityje gerinimas, teisingos ir veiksmingos teisingumo sistemos propagavimas ir nediskriminavimo aplinkos puoselėjimas daugiausia dėmesio skiriant marginalizuotoms grupėms.

Daugumos Zambijos gyventojų galimybės kreiptis į teismą tebėra ribotos – taip suvaržoma jų teisė į teisingą bylos nagrinėjimą, daugiausia dėl informuotumo stokos, finansinių suvaržymų ir dėl to, kad teisinių struktūrų kaimo vietovėse nėra. Moterų ir mergaičių teisės tebekelia susirūpinimą, o moterų dalyvavimo visuotiniuose rinkimuose lygis nuvylė. Kiti susirūpinimą keliantys žmogaus teisių klausimai – prastos kalėjimo sąlygos, lytinė ir reprodukcinė sveikata ir teisės, LGBTI asmenų padėtis (vienas translytis asmuo nuteistas ilgą laiką kalėti) ir neįgaliųjų padėtis.

Kalbant apie teigiamas permainas, į 2016 m. Konstitucijos keitimo aktą įtrauktos kelios nuostatos moterų ir mergaičių teisių srityje, pavyzdžiui dėl Teisingumo lyčių atžvilgiu ir lyčių lygybės komisijos įsteigimo. 2016 m. šiek tiek sumažėjo pranešimų apie smurto dėl lyties atvejus, tačiau toks smurtas tebėra plačiai paplitęs ir priimtinas didelei visuomenės daliai. Buvo įsteigti du teismai, kuriuose skubos tvarka nagrinėjamos smurto dėl lyties bylos (pirmieji tokie teismai pietinėje Afrikos dalyje), šalyje taip pat dedamos pastangos didinti informuotumą siekiant kovoti su vaikų santuokomis. Pastaruoju klausimu 2016 m. buvo priimta 2016–2020 m. strategija dėl vaikų santuokų panaikinimo.

ES rėmė šalies viduje sutartus prioritetus ir tikslus tiek politiniu lygmeniu, tiek vykdydama ES vystomojo bendradarbiavimo programas. Vedant dialogą pagal 8 straipsnį dėmesys buvo sutelktas į tokius klausimus kaip moterų teisės, saviraiškos laisvė ir mirties bausmė.

Demokratijos ir žmogaus teisių klausimai, kaip antai lyčių aspektas ir kova su korupcija, taip pat buvo iškelti bendrame ES misijų vadovų susitikime su Prezidentu E. Lungu spalio mėn.

Kalbant apie mirties bausmę, buvo dedamos tikslinės agitavimo pastangos Zambijai rengiantis balsuoti JT GA dėl moratoriumo gruodžio mėn.

ES ir valstybės narės tebėra itin svarbios Zambijos partnerės vystymosi srityje. 2016 m. daugiausia ES / valstybių narių projektų buvo vykdoma teikiant paramą šiose srityse: moterų ir mergaičių teisės ir kova su smurtu dėl lyties, ekonominės, socialinės ir kultūrinės teisės (galimybė naudotis sveikatos priežiūros ir švietimo paslaugomis), skaidrus valdymas ir kova su korupcija.

Prieš visuotinius rinkimus ES nusiuntė rinkimų stebėjimo misiją, kurią sudarė 124 stebėtojai, įskaitant keturių narių Europos Parlamento delegaciją; misija dirbo 10 Zambijos provincijų nuo birželio 29 d. iki rugsėjo 12 d. Rinkimų stebėjimo misija įvertino visą rinkimų procesą pagal Zambijos tarptautinius ir regioninius įsipareigojimus dėl tikrų ir skaidrių rinkimų ir jos įstatymus. Misija padarė išvadą, kad balsavimas vyko taikiai ir apskritai buvo gerai administruojamas, tačiau pranešė, kad neigiamas rinkimų aspektas buvo sistemingas šališkumas valstybinėje žiniasklaidoje ir kad buvo taikomi apribojimai kampanijų atžvilgiu.

Europos Sąjunga nuo metų pradžios paskelbė kelis pareiškimus siekdama paskatinti taikius, skaidrius, patikimus ir įtraukius rinkimus. Kalbant apie laikotarpį po rinkimų, ES vyriausiosios įgaliotinės ir Komisijos pirmininko pavaduotojos atstovė spaudai paskelbė pareiškimą dėl įvykių po rinkimų, kuriame reikalaujama atšaukti dviejų radijo stočių ir vienos TV stoties veiklos suspendavimą.

Kalbant apie žmogaus teisių gynėjus, ES dalyvauja tiesiogiai remiant LGBTI žmogaus teisių gynėjus.

2016 m. ES toliau teikė finansinę paramą projektams, finansuojamiems Europos plėtros fondo (EPF), Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP) lėšomis ir pagal vystomojo bendradarbiavimo priemonės nevalstybinių subjektų ir vietos valdžios institucijų (NSA-LA) programą.

Zambija ratifikavo pagrindinius tarptautinius dokumentus, susijusius su žmogaus teisėmis. 2016 m. ji pakartojė remianti Tarptautinį baudžiamąjį teismą ir patvirtino tolesnę savo narystę jame, nepaisant to, kad kelios Afrikos šalys pranešė apie savo ketinimą pasitraukti iš TBT 2016 m.

Zambijos visuotinio periodinio vertinimo procesas numatytas 2017 m.

Vienas iš naujų ES prioritetų Zambijoje – ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių propagavimas ypatingą dėmesį skiriant vaikų teisei į gerą sveikatos priežiūrą ir švietimą. Nors ES jau aktyviai veikia šioje srityje, vykdydama vystomąjį bendradarbiavimą, visų pirma sveikatos priežiūros, švietimo ir socialinės apsaugos programas, šis naujas prioritetas taps tvirtesniu ES politinio dalyvavimo akcentu.

Zimbabvės Respublika

2016 m. bendra žmogaus teisių padėtis Zimbabvėje labai pablogėjo, visų pirma demonstrantų, susijusių su socialine žiniasklaida, ir opozicinių partijų narių atžvilgiu. Politinių partijų mitingai, netgi surengti gavus teismų leidimą, dažnai buvo išvaikyti policijos. Demonstrantai buvo bauginami, be kita ko, smurtinėmis priemonėmis, šimtai protestuotojų buvo įkalinti be tinkamo proceso (nors galiausiai visi buvo išleisti į laivę už užstatą). Žinoma daugiau nei 10 gerai dokumentuotų ir tikslingai įvykdyto socialinių judėjimų vadovų ir jų šeimos narių pagrobimo ir kankinimo atvejų.

Visus 2016 m. ES pirmenybę teikė tiek institucijoms, tiek pilietinės visuomenės organizacijoms, dalyvaujančioms įgyvendinant naująją Konstituciją, visų pirma naująją Teisių deklaraciją, taip pat socialinėms ir ekonominėms bei kultūrinėms teisėms. Papildomo dėmesio buvo skirta teisinės valstybės stiprinimui, žmogaus teisių gynėjų veiklos, moterų ir vaikų teisių, mažumų teisių propagavimui ir apsaugai.

Kiti žmogaus teisių srities klausimai buvo susiję su pagalbos maistu politizavimu, visų pirma tuose regionuose, kuriuose pagalbą maistu skirsto vyriausybė. Kalbant apie demokratiją ir gerą valdymą, pasiūlytu Konstitucijos pakeitimu Prezidentui R. Mugabei būtų suteikti vykdomieji įgaliojimai skirti vyriausiąjį teisėją, vyriausiojo teisėjo pavaduotoją ir Aukščiausiojo teismo pirmininką – tokia nuostata specialiai buvo panaikinta 2013 m. priėmus naująją Konstituciją. Šį pasiūlymą griežtai kritikuoja pilietinės visuomenės grupės.

Teigiamas aspektas yra tai, kad Zimbabvė įsipareigojo susilaikyti dėl JT GA rezoliucijos dėl mirties bausmės moratoriumo ir pasiūlyti šiuo metu mirties bausmės įvykdymo laukiantiems asmenims šią bausmę pakeisti įkalinimu iki gyvos galvos. Be to, Zimbabvės žmogaus teisių komisija turėjo galimybę vis aktyviau atlikti savo vaidmenį ir paskelbė pranešimus, kuriuose buvo pasmerktas pernelyg didelis smurto naudojimas vasarą vykusiuose protesto renginiuose ir pagalbos maistu politizavimas.

ES toliau įvairiais formatais diskutavo su Zimbabve žmogaus teisių ir demokratijos klausimais. Lapkričio 25 d. buvo surengtas politinio dialogo pagal 8 straipsnį susitikimas nuolatinio sekretoriaus / ambasadorių lygmeniu; jame buvo svarstomi visi pagrindiniai klausimai, susiję su žmogaus teisių ir demokratijos padėtimi šalyje.

ES ne vieną kartą išreiškė susirūpinimą pareiškimuose vietos lygmeniu, kalbose, seminaruose ir ėmėsi oficialių ir neformalių veiksmų, kad paskatintų Zimbabvę užtikrinti visapusišką pagarbą žmogaus teisėms. ES delegacija paskelbė penkis pareiškimus vietos lygmeniu, kuriuose išreiškė susirūpinimą dėl dingusio aktyvisto Itai Dzamaros pagrobimo, vietos valdymo, smurto, teisės į taikų protestą ir dėl socialinių aktyvistų grobimo bei žiauraus elgesio su jais.

Rugsėjo 15 d. Europos Parlamentas priėmė rezoliuciją, kurioje pasmerkė žmogaus teisių pažeidimus ir paragino ES „atidžiai apsvarstyti, ar dera iš naujo taikyti tam tikras ribojamąsias priemones“.⁷⁰

Gruodžio 5 d. ES misijos vadovai surengė struktūrinio dialogo susitikimą su pilietine visuomene, kuriame buvo svarstomi klausimai, susiję su konstitucine sistema, lapkričio 2 d. įvykusių Zimbabvės visuotiniu periodiniu vertinimu ir erdve pilietinės visuomenės veiklai.

VI. ARABIJOS PUSIASALIS

Bahreino Karalystė

Praėjus penkeriems metams po neramumų Bahreino Karalystėje, ES ir toliau atidžiai stebi įvykius vietoje ir prireikus įvairiais kanalais išreiškia susirūpinimą dėl žmogaus teisių padėties šalies viduje.

⁷⁰ 2016 m. rugsėjo 15 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl Zimbabvės (2016/2882(RSP))

ES nuolat ragino visas konflikto šalis nekeliant išankstinių sąlygų taikiai pradėti konstruktyvų tikro nacionalinio susitaikymo procesą ir dialogą. ES atidžiai stebėjo kai kurias iniciatyvas, kurių ėmėsi Bahreino vyriausybė, ypač Bahreino nepriklausomos tyrimo komisijos rekomendacijų visapusišką įgyvendinimą ir su žmogaus teisėmis susijusių institucijų, pavyzdžiui, policijos ombudsmeno Vidaus reikalų ministerijoje, Nacionalinės žmogaus teisių institucijos ir Kalinių ir sulaikytųjų teisių komisijos, darbą. Vis dėlto sąlygos, būtinos tikram ir tvariam susitaikymui, dar nebuvo sukurtos ir ES ne vieną kartą ragino visus Bahreino gyventojus pasinaudoti naujosiomis institucijomis siekiant užtikrinti, kad jos galėtų konkrečiai pagerinti žmogaus teisių padėtį Bahreine, be kita ko, remiantis Nacionalinės žmogaus teisių institucijos ir ombudsmeno ataskaitose pateiktomis rekomendacijomis, kad būtų pasiektas ilgalaikis ir tvarus stabilumas ir klestėjimas visiems Bahreino gyventojams.

ES nuolat palaikė dialogą su Bahreino valdžios institucijomis susirūpinimą keliančiais žmogaus teisių klausimais karalystėje, kartu patardama nesiimti priemonių, kuriomis galėtų būti pakenkta šalies stabilumui. EIVT įgyvendino kelias Bahreino valdžios institucijoms skirtas oficialias ir neformalias agitacines iniciatyvas tokiais klausimais, kaip intensyvėjantis saviraiškos laisvės slopinimas, atskiros garsios politinių ir žmogaus teisių aktyvistų bylos, pagrindinės opozicinės politinės draugijos vadovų įkalinimas ir jos likvidavimas, žmogaus teisių aktyvistams taikomas draudimas keliauti, didelis pilietybės atėmimo atvejų skaičius ir mirties nuosprendžiai bylose, kuriose buvo pateikti skundai dėl įtariamo kankinimo ir netinkamo elgesio.

Vyriausioji įgaliotinė ir Komisijos pirmininko pavaduotoja bei EIVT ne tik paskelbė keletą viešų pareiškimų⁷¹, bet ir palaikė reguliarius tiesioginius ryšius su Bahreino politikos veikėjais ir aktyvistais. ES specialusis įgaliotinis žmogaus teisių klausimais Ženevoje susitiko su Bahreino užsienio reikalų ministru ir ministro pavaduotoju. Pirmasis neformalios ES ir Bahreino žmogaus teisių darbo grupės posėdis įvyko balandžio 4 d. Manamoje.

⁷¹ Europos išorės veiksmų tarnyba, 2016 m. liepos 5 d. atstovės spaudai pareiškimas dėl pastarojo meto įvykių Bahreine ir 2016 m. liepos 5 d. atstovės spaudai pareiškimas dėl nuosprendžio Ali Salmanui.

ES toliau ragino visas politines draugijas pradėti nacionalinį dialogą siekiant reformos ir nacionalinio susitaikymo, kaip vienintelio perspektyvaus kelio pirmyn, o valdžios institucijas paragino pradėti bendradarbiauti su opozicija ir apsvarstyti galimybę taikyti pasitikėjimo stiprinimo priemonės, be kita ko, išleisti į laisvę taikius aktyvistus. ES griežtai pasmerkė bet kokios formos ir bet kurios konflikto šalies naudojamą smurtą politiniams tikslams pasiekti.

Rugsėjo 14 d. Ženevoje ES paskelbė visų ES valstybių narių pagal 2 punktą sutartą ES pareiškimą, kuriame ES išreiškė susirūpinimą dėl žmogaus teisių padėties Bahreine.

Vasario 4 d. Europos Parlamentas skubos tvarka priėmė rezoliuciją dėl mirties bausmės nuteisto bahreiniečio Mohammedo Ramadano atveju.⁷² Rezoliucijoje Parlamentas išreiškė susirūpinimą ir nusivylimą dėl to, kad Bahreinas vėl pradėjo vykdyti mirties bausmę, pasmerkė saugumo pajėgų tariamai vykdomą kalinių kankinimą ir išreiškė susirūpinimą dėl to, kad kovos su terorizmu įstatymai naudojami siekiant bausti už politinius įsitikinimus ir neleisti piliečiams užsiimti politine veikla.

Liepos 7 d. Europos Parlamentas skubos tvarka priėmė rezoliuciją dėl Bahreino, kurioje išreiškė susirūpinimą dėl vis aktyvesnės represijų žmogaus teisių gynėjų ir politinės opozicijos atstovų atžvilgiu ir jų persekiojimo kampanijos ir atkreipė dėmesį į draudimus keliauti, pilietybės atėmimą, Nabeelio Rajabo, Zainabo Al-Khawajos, Mohammedo Ramadano, Ali Moosos ir šeicho Ali Salmano atvejus, taip pat „Al-Wefaq“ veiklos sustabdymą.⁷³

Gruodžio 17–19 d. buvo surengtas Europos Parlamento narių vizitas į Bahreino Karalystę.

Kuveito Valstybė

Pagrindiniai klausimai, kuriuos ES aptarė su Kuveito valdžios institucijomis, buvo asmenų be pilietybės (vadinamųjų „bidoons“) padėtis, mirties bausmė, saviraiškos laisvė ir užsieniečių darbuotojų ir namų ūkio darbuotojų padėtis.

⁷² 2016 m. vasario 4 d. Europos Parlamento rezoliucija „Bahreinas: Mohammedo Ramadano atvejis“ (2016/2557(RSP))

⁷³ 2016 m. liepos 7 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl Bahreino (2016/2808(RSP))

ES stebėjo, kaip įgyvendinami neseniai priimti teisės aktai, reglamentuojantys darbuotojų teises, taikomas namų ūkio darbuotojams. Dabar pagal šiuos teisės aktus aiškiai apibrėžtos namų ūkio darbuotojų teisės ir pareigos, taip sumažinant netinkamo elgesio su jais galimybes. Naujaisiais teisės aktais numatoma teigiamų pokyčių, ir ES toliau stebės jų įgyvendinimą ir vykdymo užtikrinimo mechanizmus.

Susitikimuose su Kuveito valdžios institucijomis ES išreiškė susirūpinimą dėl kelių žmogaus teisių aktyvistų suėmimo dėl taikaus naudojimosi savo teisėmis į saviraiškos, asociacijų ir susirinkimų laisvę.

Po JT žmogaus teisių taryboje atlikto Kuveito visuotinio periodinio vertinimo ES ragina Kuveito valdžios institucijas įgyvendinti šio vertinimo rekomendacijas ir toliau stebės šį procesą.

ES žino apie asmenų be pilietybės problemą Kuveite, nes iki šiol dar nerasta rimto šios klausimo sprendimo.

ES kėlė darbuotojų migrantų teisių, visų pirma jų teisės gauti išsilavinimą valstybinėse mokyklose, klausimą.

Omano Sultonatas

ES susirūpinimą ir toliau kėlė kelios teismo bylos, iškeltos asmenims, kurie dalyvavo protestuose arba reiškė savo nuomonę socialinėje žiniasklaidoje, tačiau ji taip pat atkreipė dėmesį, kad daugelyje šių bylų buvo suteikta malonė. Kitas ES susirūpinimą keliantis klausimas – darbuotojų migrantų diskriminacija taikant darbo įstatymus ir praktikoje, taip pat jų statusas ir padėtis apskritai. ES palaikė ryšius su Omano valdžios institucijomis dėl užsieniečių darbuotojų padėties ir prekybos žmonėmis.

ES toliau remia JT specialųjį pranešėją teisės laisvai rinktis į taikius susirinkimus ir jungtis į asociacijas klausimais Maina Kiai; birželio 17 d. įvykusiame 29-ame JT žmogaus teisių tarybos posėdyje jis pateikė savo vizito Omane, surengto 2014 m. rugsėjo mėn., ataskaitą, kurioje teigiama, kad Omano gyventojų teisė rinktis į taikius susirinkimus „iš esmės praktikoje neegzistuoja“.

Kai tik buvo galimybė, ES kėlė klausimus Omano valdžios institucijoms dėl žmogaus teisių gynėjų Ismaelio al-Meqbali, Helalio al-Alawi ir Saeedo Jadado, interneto aktyvistų Hassano al-Bashamo ir Abdullah Habibo, rašytojo Hammoodo al-Shukaily ir žurnalistų Yousefo al-Haj ir Ibrahimo al-Maamari atvejų.

Kataro Valstybė

ES ir jos valstybės narės ypač daug dėmesio skyrė visų pirma saviraiškos laisvei ir nepriklausomos žiniasklaidos plėtojimui, pastangoms stiprinti pilietinę visuomenę priimant liberalesnius teisės aktus dėl asociacijų laisvės ir pilietinės visuomenės iniciatyvų, žmogaus teisių gynėjams skiriamai paramai, moterų teisėms ir darbuotojų migrantų darbo bei gyvenimo sąlygų gerinimui.

Pasaulyje daug dėmesio tebeskiriama darbuotojų migrantų sąlygoms Katarė, nes būta pranešimų apie nesumokėtus atlyginimus, problemas sveikatos ir saugos srityse, netinkamą būstą ir darbuotojų kilmės šalyse dirbančias nesąžiningas darbo agentūras rengiantis 2022 m. vyksiančiam FIFA Pasaulio futbolo taurės čempionatui.

ES palankiai įvertino 2015 m. spalio mėn. priimtus ir 2016 m. gruodžio mėn. įsigaliojusius teisės aktus kaip svarbų žingsnį siekiant sistemą „kafala“ (sponsoriavimas) pakeisti visiškai sutartimis grindžiama sistema. ES toliau stebės jų įgyvendinimą.

Be to, Tarptautinėje darbo organizacijoje (TDO) Katarui yra pateiktas skundas pagal TDO įstatų 26 straipsnį dėl TDO konvencijos dėl darbo inspekcijos (Nr. 81) ir Konvencijos dėl priverstinio darbo (Nr. 29) pažeidimo. Kovo mėn. buvo surengtas TDO trišalis vizitas, o kovo mėn. įvykusios TDO administracinės tarybos sesijos metu ir birželio mėn. įvykusioje Tarptautinėje darbo konferencijoje Kataras pakartojo esąs pasirengęs bendradarbiauti su tarptautiniais organais. ES palankiai įvertino teigiamus pokyčius ir paragino Katarą konstruktyviai spręsti likusius neišspręstus klausimus.

Saudo Arabijos Karalystė

Kalbant apie bendrą žmogaus teisių padėtį 2016 m., tebebuvo daug susirūpinimą keliančių klausimų, tačiau keliose srityse stebima tam tikra pažanga. Didelį susirūpinimą kelia mirties nuosprendžių vykdymas: šiais metais mirties bausmė buvo įvykdyta 154 asmenims, o tai yra ketvirtas rodiklis pasaulyje. Dėl globos sistemos yra ribojama moterų nepriklausomybė. 2016 m. sumažėjo saviraiškos laisvės (įskaitant internetą) aprėptis. Buvo padaryta tam tikra pažanga moterų ir sporto srityje, be to, moterims sudaryta galimybė verstis daugiau profesijų darbo rinkoje. Buvo imtasi tam tikrų teigiamų veiksmų darbuotojų migrantų sąlygų srityje, tačiau regione ir Saudo Arabijos Karalystėje vyraujanti sistema „kafala“ (sponsoriavimas) turėtų būti panaikinta.

ES nuolat bendravo su Saudo Arabijos valdžios institucijomis vedamos dialogą žmogaus teisių klausimais ir skatino tęsti vykdomas reformų priemones, taip pat ragino panaikinti mirties bausmę ir nevykdyti mirties bausmės nuosprendžių. Sritys, į kurias buvo sutelktas dėmesys, apėmė ir moterų teises, visų pirma ekonominį moterų įgalėjimą ir moterų viešąjį atstovavimą, vaikų teises, saviraiškos laisvę ir susirinkimų laisvę, religinę toleranciją ir nediskriminavimą ir migrantų teises.

2014 m. Kovos su terorizmu įstatymo ir Kovos su kibernetiniais nusikaltimais įstatymo taikymo sritis plačiai interpretuojama – visus 2016 m. buvo toliau mažinama saviraiškos laisvės ir susirinkimų laisvės aprėptis taikant griežtas bausmes žmogaus teisių gynėjams.

Apskritai neatrodo, kad 2015 m. gruodžio mėn. paskelbtas ir 2016 m. kovo mėn. įsigaliojęs Asociacijų ir fondų įstatymas suteikia pakankamai garantijų, kad asociacijos bus užregistruotos. Dar reikia visapusiškai įgyvendinti darbo teisės aktų pakeitimus, kuriais siekiama pagerinti darbuotojų migrantų padėtį, tačiau namų ūkio darbuotojams iš dalies pakeistas įstatymas netaikomas. Globos sistema teberiboja moterų teises.

Kalbant apie teigiamus poslinkius, moterys ekonomiškai įgalėja – joms sudarytos palankesnės sąlygos patekti į darbo rinką leidus verstis daugiau profesijų, kurios anksčiau buvo prieinamos tik vyrams. Teigiamas poslinkis – rugpjūčio 1 d. Bendrojoje sporto valdyboje buvo įsteigtas moterų departamentas, o jo vadove paskirta Princesė Reema bint Bandar al-Saud. Nuo 2016 m. gegužės mėn. moterims leidžiama išduoti jų santuokos liudijimo kopiją, taip užtikrinant jų paveldėjimo teises.

Įgyvendinus iš dalies pakeistus darbo teisės aktus, sudarytos galimybės darbuotojams migrantams darbo užmokestį gauti tiesioginiu banko pavedimu, nustatytas maksimalus darbo valandų skaičius ir reglamentuojamos teisėtos atostogos (laikinojo nedarbingumo atostogos, motinystės atostogos ir t. t.).

2016 m. balandžio mėn. karališkuoju dekretu buvo apribotos Dorybių skatinimo ir ydų prevencijos komiteto galios taikyti asmenims kardomąjį kalinimą – taip grindžiamas kelias didesnei laisvei.

ES nuolat bendradarbiavo su Saudo Arabijos valdžios institucijomis susirūpinimą keliančiais žmogaus teisių klausimais karalystėje ir kartu ragino įgyvendinti reformų priemones. Didžiausią susirūpinimą kelia, be kita ko, klausimai, susiję su vyrų teikiamos globos sistema ir moterų teisėmis, mirties bausme, teismų reforma, saviraiškos laisve, religine tolerancija ir užsieniečių darbuotojų diskriminacija bei jų teisėmis.

Be kelių viešų pareiškimų, visų pirma dėl masinio mirties bausmės įvykdymo 47 kaliniams sausio 2 d.⁷⁴, EIVT, glaudžiai koordinuodama veiksmus su ES valstybėmis narėmis ir panašių pažiūrų partneriais, ėmėsi kelių oficialių ir neformalių agitacinių iniciatyvų Saudo Arabijos valdžios institucijų atžvilgiu dėl kelių su žmogaus teisėmis susijusių teismo bylų.

ES reguliariai palaikė ryšius su pilietinės visuomenės organizacijomis bei žmogaus teisių gynėjais ir kelis kartus atitinkamoms valdžios institucijoms kėlė klausimus dėl susirūpinimą keliančių atvejų. Nuo 2013 m. ES delegacija turi leidimą diplomatomis dalyvauti viešuose teismo posėdžiuose. Nuo to laiko kartu su ES valstybių narių ambasadomis stebėjo kelis teismo posėdžius, be kita ko, ir 2016 m.

⁷⁴ 2016 m. sausio 2 d. vyriausiosios įgaliotinės ir Komisijos pirmininko pavaduotojos Federicos Mogherini pareiškimas dėl įvykdytų mirties nuosprendžių Saudo Arabijoje
http://eeas.europa.eu/statements-eeas/2016/160102_01_en.htm

Europos Sąjunga per ES delegaciją Rijade prieš kiekvieną Žmogaus teisių tarybos posėdį ir JT GA Trečiojo komiteto posėdį Saudo Arabijos valdžios institucijoms pristatydavo ES prioritetus ir iniciatyvas.

ES taip pat išreiškė susirūpinimą dėl jaunuolių, laukiančių mirties bausmės įvykdymo, nors suėmimo metu jie dar buvo nepilnamečiai, o tai yra Vaiko teisių konvencijos, kurią Saudo Arabija yra pasirašiusi, pažeidimas.

ES palankiai įvertino darbo teisės pakeitimus, kuriais buvo pagerinta darbuotojų migrantų padėtis, ir iš dalies pakeistų teisės aktų įgyvendinimą 2016 m., taip pat paragino padaryti daugiau pakeitimų, kad būtų visiškai panaikinta sistema „kafala“ (sponsoriavimas).

Sausio 19 d. Europos Parlamentas surengė debatus dėl blogėjančių Saudo Arabijos ir Irano santykių; atsakydama į klausimus vyriausioji įgaliotinė ir Komisijos pirmininko pavaduotoja pabrėžė ES pastangas šioje srityje.

Vasario 7–12 d. Europos Parlamento Užsienio reikalų komiteto nariai apsilankė Saudo Arabijos Karalystėje, Katarė ir Jungtiniuose Arabų Emyratuose, o spalio 1–3 d. Saudo Arabijos Karalystėje lankėsi Europos Parlamento narė Rachida Dati. Gruodžio 19–21 d. Europos Parlamento nariai taip pat lankėsi Saudo Arabijos Karalystėje – dalyvavo tarpparlamentiniame Europos Parlamento ir Patariamiosios tarybos (Shura) atstovų susitikime.

ES pritaria kai kurių JT žmogaus teisių ekspertų išreikštam susirūpinimui dėl pernelyg didelio masto kovos su terorizmu priemonių, dėl kurių gali nukentėti su terorizmu nesusiję žmogaus teisių gynėjai ir interneto politiniai aktyvistai.

Jungtiniai Arabų Emyratai

ES ir toliau aktyviai stebėjo žmogaus teisių padėtį Jungtiniuose Arabų Emyratuose (JAE), glaudžiai koordinuodama veiklą su ES valstybių narių ambasadomis.

2016 m. gegužės 25–26 d. Abu Dabyje buvo sėkmingai surengtas šeštas neformalios ES ir JAE žmogaus teisių darbo grupės susitikimas, kuriame dalyvavo EIVT, JAE užsienio reikalų ministerijos ir JAE šakinių (Teisingumo, Vidaus reikalų, Tolerancijos ir Jaunimo reikalų) ministerijų atstovai. Posėdžiuose, kurių atmosfera buvo iš esmės pozityvi, diskutuota visais ES susirūpinimą keliančiais klausimais, įskaitant saviraiškos laisvės, vaikų teisių, moterų ir jaunimo įgalėjimo, darbuotojų teisių, teisės kreiptis į teismą ir kalinimo sąlygų klausimus.

Bendradarbiaudami su kilmės šalimi, JAE parodė ryžtą mėgindami apriboti piktnaudžiavimą įdarbinant darbuotojus migrantus. Ypač svarbu garantuoti darbuotojų teisę pasirinkti darbdavį. 2015 m. rugsėjo 29 d. JAE darbo ministras paskelbė naują dekretą dėl darbo santykių reglamentavimo; šis dekretas įsigaliojo 2016 m. sausio 1 d. Šios nuostatos – neginčytinai reikšminga pažanga darbuotojų migrantų apsaugos JAE srityje. Konkrečiai, šiomis nuostatomis visų pirma siekiama užkirsti kelią pradinio darbo pasiūlymo pakeitimui kitokia, darbuotojui mažiau palankia, galutine darbo sutartimi, taip pat sudaryti sąlygas darbuotojams pakeisti darbdavį JAE jų neįpareigojant grįžti į savo kilmės šalį.

ES veiksmai buvo sutelkti į tolesnės veiklos, susijusios su įvairiais įstatymais ir teisės aktais, kurie buvo įgyvendinti šalyje siekiant pagerinti žmogaus teisių padėtį, stebėseną. ES delegacija ir toliau vykdo demaršus žmogaus teisių klausimais, skirtus JAE užsienio reikalų ir tarptautinio bendradarbiavimo ministerijai. Svarbiausios diskusijos žmogaus teisių klausimais vyksta JAE ir ES žmogaus teisių darbo grupės posėdžiuose.

JAE valdžios institucijos toliau taikė griežtus tiek saviraiškos, tiek asociacijų laisvės apribojimus, visų pirma tais atvejais, kai JAE vyriausybė buvo kritikuojama ir raginama vykdyti demokratines reformas. 2016 m. buvo kelis kartus pritaikytas 2012 m. JAE Kovos su kibernetiniais nusikaltimais įstatymas, kuriame nurodyta, kad „dėl bet kurios rūšies netinkamo kompiuterio / išmaniojo įtaiso arba elektroninio tinklo / sistemos naudojimo gali būti skiriama laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmė ir (arba) 50 000–3 mln. JAE dirhamų dydžio bauda“.

Nepaisant to, kad JAE sėkmingai stiprina **moterų vaidmenį** visuomenėje (aukštos pareigos ministrų kabinete, Federalinėje nacionalinėje taryboje, ministerijose ir privačiame sektoriuje; patvirtintas privalomas moterų dalyvavimas patikėtinių valdybose; įsteigta Lyčių pusiausvyros taryba ir t. t.), būtina tolesnė pažanga siekiant padidinti moterų vaidmenį šeimoje ir geriau užtikrinti moterų teisę kreiptis į teismą (smurto šeimoje, globos, skyrybų atveju ir t. t.). Tai, kaip vyriausybė aiškina šariatą, taikoma asmens civilinės būklės atvejais ir šeimos teisei. Įstatymas draudžia moterims musulmonėms tekėti už vyrų, kurie nėra musulmonai. Vaikų, gimusių iš mišrių santykių, diskriminacija tebėra itin svarbus klausimas, juolab tokių santuokų nuolat daugėja.

Visus 2016 m. buvo akcentuojami priverstinio dingimo atvejai, įskaitant Emyratų ekonomisto ir akademiko Dr. Nassero bin Ghaith dingimą. Pirmasis uždaras teismo posėdis įvyko 2016 m. balandžio 4 d.

Jemeno Respublika

2016 m. šalyje tebesitęsė karas, padėtis buvo nesaugi, vykdomi su karo veiksmais susiję žiaurumai. Civiliai gyventojai, institucijos ir įrenginiai smarkiai nukentėjo tapę kariaujančių šalių (sąmoningai pasirinktais) taikiniais. Vyriausybė tremtyje šalį kontroliuoja labai ribotai.

ES prioritetą yra pagerinti bendrą padėtį Jemene, daugiausia dėmesio skiriant politiniam procesui, humanitarinės pagalbos teikimui, būdams tęsti bendradarbiavimą, atsigavimui po konflikto ir dialogo atkūrimui ypatingą dėmesį skiriant žmogaus teisių klausimams.

Su karu susiję žmogaus teisių klausimai, įskaitant tarptautinės humanitarinės teisės pažeidimų, vaikų karių dalyvavimo ginkluotame konflikte ir šalies viduje perkeltų asmenų klausimus, bus itin svarbūs darbotvarkės punktai kartu su „tipiškais“ su lyčių aspektu susijusiais klausimais.

Ekstremistinių / teroristinių organizacijų, tokių kaip „Arabijos pusiasalio Al Kaida“ ir ISIL / „Da'esh“, vaidmuo užpildant saugumo spragas didėja ir dėl to kyla grėsmė demokratijai – šioms problemoms reiks skirti ypatingą dėmesį ir imtis konkrečių veiksmų.

Tęsiantis konfliktui vis didesnę susirūpinimą kelia vaikų verbavimas karo tikslais ir jų pasitelkimas vykdant karo veiksmus. Turi būti imtasi priemonių, kad būtų užkirstas kelias tokiam verbavimui ir pasitelkimui.

Politinis procesas Jemene yra sutelktas į JT pastangas įtraukti konflikto šalis į taikos derybas, prieš tai tvariai nutraukus karo veiksmus. ES pagal programą ERMES remia šį procesą vykdydama deeskalavimo veiklą.

ES tebėra pasiryžusi užtikrinti netrukdomą komercinių krovinių ir humanitarinės pagalbos srautą į Jemeną; ši šalis yra beveik visiškai priklausoma nuo importo, tačiau dėl apribojimų į ją patekti jos gyventojai negauna būtiniausių išteklių, todėl joje mitybos nepakankamumas yra pasiekęs kritinius lygius. Šiuo tikslu ES tiek politiškai, tiek finansiškai rėmė JT tikrinimo ir patikrų mechanizmą (UNVIM), naudojamą komercinių krovinių į Jemeną atžvilgiu.

ES taip pat rėmė humanitarinės pagalbos teikimo partnerius Jemene, savo principingą, strateginę, daugelį sektorių apimančią humanitarinę pagalbą skirdama civiliams gyventojams, labiausiai nukentėjusiems nuo konflikto ir aprūpinimo maistu krizės. ES teikė prioritetą gyvybiškai svarbiai pagalbai sveikatos, mitybos, aprūpinimo maistu užtikrinimo, apsaugos, aprūpinimo pastoge / ne maisto produktais, vandens ir sanitarijos sektoriuose.

ES reiškė susirūpinimą dėl tarptautinės žmogaus teisių teisės pažeidimų ir tarptautinės humanitarinės teisės pažeidimų, o konkrečiau – dėl išpuolių prieš civilius. Tai buvo daroma skelbiant pareiškimus ir oficialių bei neoficialių kontaktų su konflikto šalimis metu.

ES aktyviai remia Jemeno žmogaus teisių gynėjus ir pilietinę visuomenę trimis priemonėmis: Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemone (EDŽTRP), priemone, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos, (IcSP) ir Pilietinės visuomenės organizacijų ir vietos valdžios institucijų programa (CSO-LA).

2016 m. buvo užbaigti 10 projektų, kurių tikslu sudarytų sutarčių bendra suma buvo 4 481 784 EUR, o pagal juos iš viso išmokėta 2 177 074 EUR. Tarp jų – Jemeno apklausų centro įgyvendintas projektas pagal IcSP, kuriuo susitelkta į civilines taikos kūrimo priemones, konfliktų prevenciją ir sprendimą, ir projektas dėl vaikų karių (prevencija ir demobilizavimas), kurį įgyvendino Danijos pabėgėlių reikalų taryba, taip pat projektai, kuriais propaguojamos žmogaus teisės, skatinamos civilinės taikos kūrimo priemonės ir demokratinis dalyvavimas ir remiamos nacionalinės NVO.

2016 m. 10 projektų buvo dar vykdomi ar buvo pradėti vykdyti. Bendra jų vertė – 6 637 855 EUR, iš jų tais metais išmokėta 3 334 089 EUR. Pagal stambiausią projektą, kuris finansuojamas IcSP lėšomis ir kurio bendra vertė yra 2 mln. EUR su papildomais valstybių narių įnašais, remiamas JT tikrinimo ir patikrų mechanizmas (UNVIM). Projektus pagal EDŽTRP, kuriais susitelkta į vaikų teises, jaunimo padėtį, nacionalinį dialogą ir mirties bausmės panaikinimą, įgyvendina tokios organizacijos, kaip antai „Saferworld“, Danijos raudonasis kryžius ir UNICEF.

JT žmogaus teisių tarybos rezoliucijoje 30/18 dėl žmogaus teisių padėties Jemene numatyta toliau teikti techninę paramą Jemeno nacionalinei tyrimo komisijai.

Irako Respublika

Bendra padėtis šalyje 2016 m. – žmogaus teisių padėtis tebebuvo kritiška, tebebuvo aktualūs iššūkiai, susiję su karu su ISIL / „Da'esh“, humanitarinė situacija tebebuvo ekstremali. Etninių ir religinių mažumų padėtis buvo itin sunki.

ES politika žmogaus teisių srityje Irake daugiausia dėmesio skiriama civilių apsaugai konflikto metu ir po jo, etninių / religinių mažumų apsaugai, nacionaliniam ir socialiniam susitaikymui, Irako žmogaus teisių komisijos nepriklausomumui ir smurto dėl lyties problemai. ES nuolat pakartoja raginimus Irakui pasirašyti Romos statutą ir prisijungti prie Tarptautinio baudžiamojo teismo (TBT), taip pat prisijungti prie Ženevos konvencijos II papildomo protokolo ir jį įgyvendinti – tai sustiprintų Irako valdžios institucijų ir su jomis susijusių pajėgų galimybes visapusiškai įgyvendinti tarptautinę humanitarinę teisę. Visus metus ES toliau rėmė Ministrą Pirmininką H. al-Abadi jam įgyvendinant reformų programą, kuria buvo sprendžiami klausimai, susiję su plačiai paplitusia korupcija ir nepakankamu viešųjų paslaugų teikimu. Ji ragino vyriausybę vesti dialogą su visomis Irako visuomenės grupėmis ir daryti pažangą nacionalinio susitaikymo procese.

Esama įvairių problemų žmogaus teisių srityje; jos visų pirma susijusios su priverstiniais dingimais, kliūtimis šalies viduje perkeltiems asmenims sugrįžti arba priverstiniu jų grąžinimu, taip pat su jų nuosavybės sunaikinimu, prievartiniais išvartymais (be kita ko, religiniu pagrindu) ir šeimų, įtariamų sąsajomis su ISIL / „Da'esh“, judėjimo laisvės atėmimu ir priverstiniu laikymu stovyklose. Be to, netinkamas teisinis procesas ir nepakankami teisingo bylų nagrinėjimo standartai, su konfliktu susijęs seksualinis smurtas ir vaikų karių verbavimas yra įprasti reiškiniai. Itin opus klausimas – šalies viduje perkeltų vyriškos lyties asmenų, įskaitant nepilnamečius, saugumo patikros. Kankinimai tebėra plačiai paplitę policijos sulaikymo centruose, tardymo kameroose ir kalėjimuose. Buvo persekiojami ir žudomi žurnalistai, ypač ISIL / „Da'esh“ kontroliuojamose teritorijose. Dažnai pateikiami kaltinimai korupcija, paplitęs nebaudžiamumas. Dėl nepakankamo vyriausybės skaidrumo ir nepakankamos prieigos buvo sunku įvertinti daugelio žmogaus teisių problemų, apie kurias buvo pranešta, mastą.

Irako vyriausybė dalyvavo apsaugant civilius vykdant karinę kampaniją, kuria siekiama iš ISIL / „Da'esh“ susigrąžinti teritorijas, visų pirma Rytų Mosule. Per šį pirmąjį kampanijos etapą artilerijos smūgiai buvo riboti ir buvo stengiamasi apsaugoti savo namuose esančius civilius. Skirtingai nei ankstesnių mūšių atveju, kadangi buvo laikomasi Mosulo humanitarinės operacijų koncepcijos, didžioji dauguma civilių (550 000 asmenų), užuot pabėgę, galėjo saugiai likti savo namuose (Vakarų Mosulo kampanijos metu padėtis pasikeitė). Tai, kad 2016 m. rugsėjo mėn. buvo priimtas Amnestijos įstatymas ir įstatymas, kuriuo buvo uždrausta partija „Ba'ath“, o 2016 m. gruodžio mėn. – Įstatymas dėl Liaudies mobilizacijos pajėgų, gali būti laikoma žingsniais tinkama linkme.

2016 m. gegužės mėn. Tarybos išvados⁷⁵ užsienio reikalų ministrai griežtai pasmerkė ISIL / „Da'esh“ nuolat vykdomus sunkius, sistemingus ir plačiai paplitusius žmogaus teisių pažeidimus ir paragino jų vykdytojus patraukti atsakomybėn. Jie taip pat akcentavo, kad konflikto šalys turi laikytis tarptautinės teisės, įskaitant humanitarinę ir žmogaus teisių teisę, tiek karo veiksmų metu, tiek, kai taikytina, jiems pasibaigus; kad saugumo patikros procedūros turi atitikti nacionalinę ir tarptautinę teisę, o stovyklose turi būti išlaikytas jų humanitarinis ir civilinis pobūdis. ES taip pat reikalavo užtikrinti, kad šalies viduje perkeltų asmenų grįžimas į kilmės vietas būtų saugus, vykdomas pateikiant visą informaciją, savanoriškas ir nediskriminuojantis, laikantis tarptautinių apsaugos standartų.

⁷⁵ 2016 m. gegužės 23 d. Tarybos išvados dėl Sirijai ir Irakui, taip pat „Da'esh“ keliamos grėsmės klausimui skirtos ES regioninės strategijos (dok. 9105/16) ir 2016 m. spalio 17 d. Tarybos išvados dėl Sirijos.

2016 m. spalio 27 d. Europos Parlamentas priėmė Rezoliuciją dėl padėties Šiaurės Irake (Mosulas).⁷⁶ Europos Parlamentas taip pat skubos tvarka surengė debatus dėl masinių kapaviečių Irake, juose pasmerkė ISIS / „Da'esh“ įvykdytus žiaurumus. 2016 m. Sacharovo premija buvo paskirta dviem jazidėms moterims, kurios patyrė ISIS / „Da'esh“ vergovę. Keli Europos Parlamento nariai lankėsi šiaurinėje Irako dalyje.

2016 m. kovo 16 d. Bagdade įvyko Bendradarbiavimo komiteto, įsteigto pagal ES ir Irako partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimą (PBS), posėdis. Diskusijų žmogaus teisių / demokratijos klausimais metu buvo kalbama apie masines kapavietes, karo nusikaltimus ir lytinę prievartą.

ES delegacija kas mėnesį rengė ES žmogaus teisių darbo grupės posėdžius tiek Bagdade, tiek Erbile, ir jiems pirmininkavo. Kasmetinis ES delegacijos susitikimas su žmogaus teisių gynėjais įvyko 2016 m. kovo mėn. ES delegacija taip pat vykdo įvairią kultūrinę veiklą.

ES nedvejodama išreiškė susirūpinimą skelbdama pareiškimus ir bendrus agitacinius pranešimus. Vyriausiosios įgaliotinės ir Komisijos pirmininko pavaduotojos atstovė spaudai nuolat skelbė viešus pareiškimus dėl ISIL / „Da'esh“ išpuolių prieš civilius. ES delegacija paskelbė kelis pareiškimus, pvz., dėl žiniasklaidos laisvės, dėl politinės krizės ir dėl Amnestijos įstatymo priėmimo. ES delegacija Bagdade vykdė demaršus dėl mirties bausmės ir dėl žurnalistų saugumo.

2016 m. ES toliau teikė finansinę paramą projektams, kurie buvo finansuojami vystomojo bendradarbiavimo priemonės, ES patikos fondo, sukurto reaguojant į krizę Sirijoje („Madad“), priemonės, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos (IcSP), Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP), Pilietinės visuomenės organizacijų ir vietos valdžios institucijų programos (CSO-LA) ir programos „Paramos tarpininkavimui Europos ištekliai“ (ERMES) lėšomis.

⁷⁶ 2016 m. spalio 27 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl padėties Šiaurės Irake (Mosule) (2016/2956(RSP)).

Igyvendinant projektus žmogaus teisių srityje daugiausia dėmesio skirta:

- a) susitaikymui: parama dialogui, šalies viduje perkeltų asmenų ir priimančiųjų bendruomenių konflikto mažinimas, susirūpinimą keliantys dingusių asmenų ir smurto religiniu pagrindu klausimai, kultūrinio paveldo ir įvairovės apsauga;
- b) švietimui: gebėjimų užtikrinti pradinį ir vidurinį ugdymą stiprinimas;
- c) vietos valdymui: decentralizavimas;
- d) saugumui: baudžiamoji justicija ir teisinė valstybė, kovos su terorizmu teisės aktų, atitinkančių žmogaus teisių reikalavimus, rengimas.

2016 m. ES parėmė humanitarinės pagalbos teikimo partnerius Irake daugiau nei 159 mln. EUR suma, savo principingą, strateginę, daugelį sektorių apimančią humanitarinę pagalbą skirdama visoms labiausiai nuo konflikto nukentėjusioms gyventojų grupėms, remdamasi tik jų poreikiais. Teikdama paramą šalyje ES daugiausia dėmesio skyrė civilių gyventojų apsaugai karo veiksmų metu bei po jų ir nuolat gynė humanitarinių principus, ragindama visas konflikto šalis laikytis tarptautinės humanitarinės teisės ir tarptautinės žmogaus teisių teisės. Šiame kontekste už humanitarinę pagalbą ir civilinę saugą atsakingas Europos Komisijos narys Christosas Stylianidesas skelbė viešus pareiškimus ir buvo vienas iš aukšto lygio renginio dėl Irako, vykusio JT GA metu, organizatorių; renginyje daugiausia dėmesio skirta priemonėms, kuriomis siekta apsaugoti civilius per visas karines operacijas Irake, ypač Mosule. Taip pat buvo propaguojamos Humanitarinės pagalbos ir pagalbos maistu darbo grupės (COHAFA) bendros gairės dėl humanitarinės krizės Irake (dėl jų COHAFA susitarė spalio mėn., žr. dok. 13388/16); jose daugiausia dėmesio skirta civilių gyventojų apsaugai ir tarptautinės humanitarinės teisės laikymuisi. Per kelias aukšto lygio misijas šalyje, įskaitant Komisijos nario C. Stylianideso apsilankymą 2016 m. liepos mėn., buvo pristatoma nuosekli pozicija.

Irakas yra kelių tarptautinių žmogaus teisių konvencijų šalis, tačiau daugelio konvencijų dar nėra ratifikavęs. Dar nėra prisijungta prie šių pagrindinių sutarčių: 1951 m. JT Konvencijos dėl pabėgėlių statuso ir Konvencijos dėl senaties termino netaikymo už karo nusikaltimus. Be to, Irakas nėra pasirašęs Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą ir Konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims fakultatyvių protokolų dėl skundams taikomų procedūrų, taip pat nėra prisijungęs prie Tarptautinio baudžiamojo teismo (TBT) statuto.

VII. AZIJA

Afganistano Islamo Respublika

2016 m. žmogaus teisių padėtis Afganistane tebebuvo pavojinga, visų pirma kiek tai susiję su moterų ir vaikų teisėmis, taip pat su žmogaus teisių gynėjų ir žiniasklaidos padėtimi. Vis dėlto keliose srityse buvo imtasi pozityvių veiksmų, o valdžios institucijos išreiškė pasiryžimą daryti pažangą skatinant žmogaus teisių apsaugą visoje šalyje.

ES prioritetai tebebuvo moterų teisės, vaikų teisės, mirties bausmės, kankinimo ir netinkamo elgesio klausimai, teisė kreiptis į teismą, saviraiškos laisvė, socialiai pažeidžiami asmenys ir neįgalieji. ES taip pat aktyviai dalyvavo sprendžiant tolesnio demokratizavimo Afganistane klausimą.

2016 m. Afganistanas ir toliau susidūrė su įvairiomis problemomis, visų pirma kiek tai susiję su moterų teisėmis, smurtu prieš moteris, smurtu prieš vaikus, žmogaus teisių gynėjais ir saviraiškos ir žiniasklaidos laisvės užtikrinimu. Problemos, susijusios su teisingumo sistema ir kova su korupcija, tebėra aktualios. Toliau buvo vykdomos mirties bausmės: 2016 m. gegužės mėn., nepaisant ES ir jos valstybių narių protestų, buvo įvykdyta mirties bausmė šešiems vyriškiams. Buvo nuolat pranešama apie kankinimus ir kitokį netinkamą elgesį, taip pat apie savavališkus suėmimus ir sulaikymus. 2016 m. ypač didelį susirūpinimą kėlė tai, kad žuvo labai daug civilių⁷⁷, beveik trečdalis iš jų – vaikai.

Talibanas savo kontroliuojamose teritorijose prievarta taiko šariato teisę neatsižvelgdamas į teisingo bylos nagrinėjimo principus; remiantis žiniasklaidos pranešimais Talibanas yra atsakingas už bent 14 moterų, apkaltintų „nusikaltimais moralei“, nužudymą 2016 m. Visus 2016 m. Talibanas ir toliau kėlė grėsmę žiniasklaidai, be kita ko, 2016 m. sausio 20 d. Kabule įvykdė savižudžio išpuolį prieš autobusą, kuriuo važiavo TV stoties darbuotojai.

2016 m. rugsėjo mėn. Afganistanas priėmė naują Rinkimų įstatymą, o lapkričio mėn. buvo paskirti dviejų pagrindinių rinkimų organų nariai. ES aktyviai palaiko dialogą su visomis atitinkamomis šalimis, pabrėždama poreikį atkurti Afganistano visuomenės pasitikėjimą rinkimų institucijomis ir demokratiniiais procesais. Rinkimų reforma dar turi būti visapusiškai įgyvendinta, kad būtų užbaigta pereiga prie demokratijos po 2014 m. prezidento rinkimų.

⁷⁷ 8 397 su konfliktais susijusios civilių aukos (2 562 žuvusieji ir 5 835 sužeisti), remiantis 2016 m. spalio mėn. paskelbta UNAMA trečiojo ketvirčio ataskaita dėl civilių gyventojų apsaugos ginkluotų konfliktų metu.

2016 m. teigiami laimėjimai, be kita ko, buvo šie: pradėtas įgyvendinti nacionalinis planas dėl moterų, taikos ir saugumo (JT ST rezoliucija 1325), parengtas išsamaus Vaikų akto projektas ir patvirtintas teisingumo sektoriaus reformos planas. Buvo padaryta pažanga didinant moterų dalyvavimą politiniame gyvenime: vyriausybė paskyrė moterį Aukštosios taikos tarybos nare, buvo paskirtos ir parlamento patvirtintos keturios ministrės moterys, o dvi moterys buvo paskirtos provincijų gubernatoriėmis (viena iš jų jau pašalinta iš šių pareigų). Be to, vyriausybė paskyrė penkias moteris ambasadores, o aštuonios moterys yra ministrų pavaduotojos.

Rinkimų įstatymo priėmimas ir rinkimų organų narių paskyrimas buvo itin svarbūs žingsniai siekiant rinkimų reformos, kuria būtų užtikrinti patikimi, skaidrūs ir įtraukūs rinkimai. 2016 m. vyriausybė parengė galutinę Baudžiamojo kodekso projekto redakciją, į kurią, be kitų, buvo įtrauktos baudžiamosios nuostatos, pateiktos Įstatyme dėl smurto prieš moteris pašalinimo; turi būti siekiama galutinio šio kodekso priėmimo. 2016 m. gegužės mėn. Gynybos ministerija, Vidaus reikalų ministerija ir Nacionalinis saugumo direktoratas su Afganistano Nepriklausoma žmogaus teisių komisija pasirašė susitarimo memorandumą dėl ombudsmeno.

2016 m. ES ir Afganistanas tęsė vietos dialogą žmogaus teisių klausimais – antrasis Afganistano ir ES vietos dialogas žmogaus teisių klausimais įvyko 2016 m. birželio mėn., o kitas susijęs susitikimas buvo surengtas 2016 m. lapkričio mėn. Žmogaus teisės taip pat buvo svarbus spalio mėn. įvykusios Briuselio konferencijos dėl Afganistano darbotvarkės klausimas; taip pat jis buvo svarstomas lyčių aspektui skirtame papildomame šios konferencijos renginyje „Igalėtos moterys, klestintis Afganistanas“. ES ir toliau akcentavo svarbą Afganistano Nepriklausomos žmogaus teisių komisijos vaidmenį teikiant pranešimus apie žmogaus teisių padėtį Afganistane ir vykdant jos stebėseną.

Žmogaus teisių gynėjų padėtis tebebuvo svarbi diskusijų tema. Kovo 15 d. Švedijos ambasada ir ES surengė konferenciją saviraiškos laisvės ir žurnalistų saugumo tema. ES ir toliau kas du mėnesius rengė susitikimus su žmogaus teisių gynėjais ir Žmogaus teisių gynėjų komitetu – tai yra strategijos dėl žmogaus teisių gynėjų dalis. Vasario 1 d. ES surengė seminarą dėl ES+ vietos strategijos dėl žmogaus teisių gynėjų Afganistane peržiūros, o gruodžio mėn. ši strategija buvo peržiūrėta.

Talibanui surengus puolimą 2016 m. spalio mėn. Kunduze, ES surengė ekstremaliosios situacijos koordinavimo posėdį (ir jam pirmininkavo), kad būtų teikiama parama karo veiksmų zoną paliekantiems žmogaus teisių gynėjams ir žurnalistams. ES koordinavo paramos, kuri buvo skirta taip pat žmogaus teisių gynėjams ir žurnalistams iš Helmando, Faros ir Uruzgano provincijų, teikimą kartu su Žmogaus teisių gynėjų komitetu, kitomis Afganistano PVO ir tarptautine bendruomene keliuose posėdžiuose 2016 m. spalio ir lapkričio mėn.

2016 m. ES tebebuvo viena svarbiausių paramos teikėjų Afganistane, ji gynė žmogaus teises įgyvendindama įvairias savo priemones ir temines programas. ES delegacija įgyvendina 27 sutartis dėl pilietinės visuomenės, žmogaus teisių, lyčių lygybės ir žiniasklaidos bei socialinės apsaugos rėmimo. Projektai remiamas pilietinės visuomenės vaidmuo propaguojant žmogaus teises ir skatinant demokratines reformas, sukuriama aplinka, kurioje Afganistano moterys labiau įgalėja dalyvauti visuomenės gyvenime; didinamas marginalizuotų šalies viduje perkeltų asmenų miesto aplinkoje politinis dalyvavimas ir jų teisių apsauga, gilinamos jaunimo lyderių žinios pilietiniais, lyčių lygybės ir žmogaus teisių klausimais, remiami žmogaus teisių gynėjai; mažinamas smurtas šeimoje prieš moteris ir mergaites ir vykdoma jo prevencija; taip pat teikiama politinė parama, sudaromos galimybės gauti profesinį mokymą, stiprinti gebėjimus ir gauti psichologines bei socialines konsultacijas. ES ir toliau teikė paramą nacionalinio plano dėl moterų, taikos ir saugumo įgyvendinimui kaip pagrindinė paramos teikėja pagal keturis projektus, kurie šiuo metu vykdomi aštuoniose provincijose.

Be to, ES pagal Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę (EDŽTRP) skyrė penkias skubios pagalbos dotacijas siekdama paremti maždaug 200 žmogaus teisių gynėjų ir žurnalistų, paliekančių karo veiksmų zonas Kunduzo, Helmando, Faros ir Uruzgano provincijose. 2016 m. taip pat buvo skirtos 2 dotacijos atskiriems žmogaus teisių gynėjams.

Afganistanas įsipareigojo bendradarbiauti su Tarptautiniu baudžiamuoju teismu (TBT) ir oficialiai pakviesti TBT atvykti į Afganistaną. Afganistanas dar nėra pasirašęs Tarptautinio pilietinio ir politinio teisių pakto Antrojo fakultatyvinio protokolo mirties bausmei panaikinti. Mirties bausmė tebebuvo diskusijų objektas dialogo žmogaus teisių klausimais metu; ES nuolat ragino paskelbti moratoriumą. Afganistanas taip pat išreiškė pasiryžimą pasirašyti Konvencijos prieš kankinimą fakultatyvų protokolą.

Artimiausioje ateityje reikėtų sutelkti dėmesį į pažangą visose pirmiau nurodytose srityse. ES tęs dialogą žmogaus teisių klausimais derindama jį su visapusiška viešąja diplomatija ir agitacine veikla.

Irano Islamo Respublika

Nepaisant tam tikros ribotos pažangos, įskaitant tai, kad Prezidentas H. Rouhani pristatė Piliečių teisių chartiją, 2016 m. žmogaus teisių padėtis Irane tebekėlė susirūpinimą. Nuolat išskylantis klausimas – įvykdytų mirties bausmių skaičius; jis, nors ir mažesnis nei 2015 m., tebebuvo didelis. Pilietinės laisvės tebebuvo ribojamos, visų pirma ir toliau nebuvo užtikrinamas laisvas ir teisingas teismo procesas, buvo pažeidžiamos saviraiškos, religijos bei tikėjimo laisvės ir moterų teisės. Taip pat buvo atkreiptas dėmesys į padidėjusį asmenų, turinčių dvigubą pilietybę, suėmimų skaičių. TDO toliau atidžiai vertino trūkumus susirinkimų laisvės srityje ir 2016 m. lapkričio mėn. akcentavo, kad šie trūkumai yra labai dideli ir į juos reikia nedelsiant reaguoti.

ES toliau reiškė susirūpinimą dėl žmogaus teisių Irane, naudodamasi įvairiomis oficialiomis ir neoficialiomis, dvišalėmis ir daugiašalėmis priemonėmis. ES paskelbė pareiškimą dėl sąžinės kalinių⁷⁸ ir vykdė demaršus dėl kelių atskirų atvejų, kai asmenims grėsė neatidėliotinas mirties bausmės įvykdymas dėl su narkotikais susijusių nusikaltimų ar dėl nusikaltimų, įvykdytų dar esant nepilnamečiams. Ji paragino Irano vyriausybę susilaikyti nuo mirties bausmės skyrimo visų pirma dėl nusikaltimų, kurie pagal tarptautinę žmogaus teisių teisę nelaikomi „sunkiausiais nusikaltimais“. ES įvairiomis progomis ne kartą išreiškė susirūpinimą dėl didelio įvykdytų mirties bausmių skaičius šalyje. Kaip ir ankstesniais metais, ES parėmė rezoliuciją dėl žmogaus teisių padėties Irane, kurią Jungtinių Tautų Generalinėje Asamblėjoje Niujorke pateikė Kanada.

⁷⁸ Europos išorės veiksmų tarnyba, 2016 m. gegužės 20 d. atstovės spaudai pareiškimas dėl žmogaus teisių gynėjo N. Mohammadi nuteisimo Irane ir 2016 m. rugsėjo 30 d. atstovės spaudai pareiškimas dėl Narges Mohammadi laisvės atėmimo bausmės patvirtinimo Irane.

Rinkimai į 10-o šaukimo parlamentą (medžlisą) ir 5-o šaukimo Ekspertų asamblėją Irane buvo surengti vasario mėn. ir balandžio mėn. (antrasis turas); dalyvavo 60 % rinkėjų, buvo aukštas jaunų ir vidurinėsios klasės rinkėjų dalyvavimo rodiklis. Prieš rinkimus vyko patikros procesas – Sergėtojų taryba patvirtino 6 333 kandidatų iš 12 076 užsiregistravusių kandidatūras. Galiausiai 4 844 kandidatai varžėsi dėl 290 vietų medžlise, o 159 (iš 161 patvirtinto) – dėl 88 vietų Ekspertų asamblėjoje. Į naująjį medžlisą buvo išrinktas rekordinis moterų skaičius – 17 (tai sudaro 6 % visų narių).

2016 m. gruodžio 19 d. Prezidentas H. Rouhani paskelbė Piliečių teisių chartiją (pirmasis projektas buvo paskelbtas 2013 m.), taip įvykdydamas 2013 m. rinkimų kampanijos metu duotą pažadą. Dokumente pažadėtas iraniečiams konstitucija suteiktų teisių „laikymasis ir stiprinimas“; tai turėtų būtų laikoma vilčių suteikiančiu žingsniu.

Mirties bausmė buvo vienas svarbiausių klausimų 2016 m.; kai kurios Irano valdžios institucijos pripažino, kad mirties bausmė nėra veiksmingas atgrasomasis veiksnys narkotikų prekeiviams. Šiame kontekste naujasis medžlisas pradėjo potencialiai reikšmingą reformą, kuria siekiama sumažinti mirties bausmės įvykdymų už nesmurtinius su narkotikais susijusius nusikaltimus. 2016 m. teigiamas poslinkis buvo tai, kad keliais atvejais mirties bausmės įvykdymas buvo atidėtas arba sustabdytas atsižvelgus į diplomatinis demaršus ir tarptautinių žmogaus teisių NVO pareikštus viešus protestus.

Žmogaus teisių klausimai yra plačios ir išsamios bendradarbiavimo su Iranu darbotvarkės, kuri buvo parengta po to, kai sausio 16 d. prasidėjo visapusiško veiksmų plano įgyvendinimas, dalis. Bendrame pareiškime, dėl kurio balandžio 16 d. susitarė vyriausioji įgaliotinė ir Komisijos pirmininko pavaduotoja F. Mogherini ir užsienio reikalų ministras M. J. Zarifas, patvirtinta, kad abi pusės yra pasiryžusios stiprinti ir propaguoti žmogaus teises ir pradėti dialogą žmogaus teisių klausimais. Lapkričio mėn. įvyko pirmas žmogaus teisių klausimams skirtas susitikimas; jame buvo pirmą kartą pasikeista nuomonėmis. ES toliau tęs neoficialius pokalbius su Iranu ir palaipsniui kels susirūpinimą keliančius klausimus aukšto lygio politinio dialogo ir kontaktų politiniu lygmeniu kontekste.

Spalio 25 d. Europos Parlamentas priėmė rezoliuciją dėl naujos strategijos Irano atžvilgiu po susitarimo dėl branduolinės programos. Joje ES raginama užtikrinti, kad žmogaus teisių klausimas būtų įtrauktas į visus bendradarbiavimo su Iranu aspektus, ir skatinama plėtoti ES ir Irano dialogą žmogaus teisių klausimais.

Bendras žmogaus teisių padėties Irane pagerėjimas priklausys nuo 2017 m. prezidento rinkimų rezultatų, naujosios vyriausybės įsipareigojimo užtikrinti žmogaus teises ir medžliso paramos, taip pat nuo teismų sistemos Irane. ES yra pasirengusi remti, kiek įmanoma, reformų procesą taikant sutartą sistemą ir glaudžiai koordinuojant veiksmus su valstybėmis narėmis.

Pietryčių Azijos valstybių asociacija (ASEAN)

21-ame ASEAN ir ES ministrų susitikime, įvykusiame 2016 m. spalio 13–14 d. Bankoke, abiejų šalių užsienio reikalų ministrai patvirtino įsipareigojimą „*propaguoti ir apsaugoti žmogaus teises ir pagrindines laisves, teisinės valstybės principą, lyčių lygybę, moterų įgalėjimą ir skatinti abipusę valstybių ir tautų pagarbą, be kita ko, keičiantis gerąja praktika, plėtojant dialogus, rengiant seminarus ir vykdant kitas iniciatyvas*“.

Šie aspektai ir toliau bus svarbūs ES ir ASEAN santykių elementai, be kita ko, vedant ES ir ASEAN dialogą žmogaus teisių politikos klausimais, ir ES laukia, kada įvyks antras dialogo politikos klausimais susitikimas Pietryčių Azijoje.

Bangladešo Liaudies Respublika

Bangladešo ekonomika nuolat sparčiai auga, dėl to vis labiau mažinamas skurdas ir daroma vis didesnė socialinė ir ekonominė pažanga (švietimas, sveikatos apsauga), tačiau kartu nėra daroma pažanga žmogaus teisių apsaugos ir pagarbos teisinei valstybei srityje. Susirūpinimą ir toliau kėlė nestabili saugumo padėtis, mažėjanti demokratinė erdvė ir vis blogesnė pilietinių ir politinių teisių padėtis, įskaitant neteismines egzekucijas ir priverstinius dingimus, taip pat ribojamieji veiksmai opozicijos ir žmogaus teisių aktyvistų atžvilgiu.

Pagrindiniai ES prioritetai žmogaus teisių ir demokratijos srityse tebėra teismų reforma, mažumoms priklausančių asmenų teisės, žmogaus teisių gynėjai, moterų ir vaikų teisės, parama pilietinei visuomenei ir darbuotojų teisių užtikrinimas. ES taip pat ragino Bangladešą suformuoti nepriklausomą, nešališką ir nešališką rinkimų komisiją, kad kiti parlamento rinkimai būtų laisvi, sąžiningi ir įtraukūs.

2016 m. saugumo padėtis Bangladeše blogėjo – karinės grupuotės įvykdė išpuolių prieš religinių ir etninių mažumų bendruomenes ir jų maldos vietas, buvo žudomi tinklaraštininkai, žurnalistai, akademinio pasaulio atstovai ir pasauliečiai, buvo priverstinio dingimo atvejų. Teisinę valstybę ir teisėsaugą žlugdo valdžios institucijų nesugebėjimas suimti ir nubausti kaltininkus, o tai prisideda prie bendros nebaudžiamumo kultūros. Teismai, nepaisant formalaus jų atskyrimo nuo vykdomosios valdžios, nepateisina žmonių lūkesčių, kad jie yra iš tikrųjų nepriklausomos institucijos, o teisė kreiptis į teismą yra labai ribota dėl chroniškų teisingumo sistemos problemų.

Tebėra problemų, susijusių su lyčių lygybe, mažumoms priklausančių asmenų teisėmis, moterų ir vaikų teisėmis, neįgaliųjų teisėmis, pagrindinėmis darbuotojų teisėmis, profesinių sąjungų registravimu ir sąžininga darbo praktika, saviraiškos ir žiniasklaidos laisve, susirinkimų laisve ir rohinjų padėtimi. 2016 m. pagal pasaulio spaudos laisvės indeksą Bangladešas buvo 144 vietoje iš 180 šalių. Priėmus kelis teisės aktus (Skaitmeninio saugumo aktą, Aktą dėl nusikaltimų, susijusių su Bangladešo išsilaisvinimo karo neigimu, Pilietybės aktą) bus labai apribota saviraiškos laisvė. 2016 m. parlamentui priėmus Užsienio dotacijų (savanoriškos veiklos) reguliavimo įstatymą bus nustatyti dar didesni pilietinės visuomenės darbo apribojimai. 2016 m. buvo įvykdyti du mirties nuosprendžiai dėl nusikaltimų, padarytų 1971 m. nepriklausomybės kovų metu.

2016 m. šalis pasirinko vienpartinę sistemą; opozicija (Bangladešo nacionalistų partija ir partija „Jamaat-e-Islami“) neturi atstovų parlamente ir praktiškai jokios įtakos politiniam procesui arba ta įtaka yra labai minimali. Be to, partija „Jamaat-e-Islami“ buvo labai susilpninta įvykdžius mirties bausmes jos vadovams, nuteistiems už nusikaltimus nepriklausomybės kovų metu, ir nuolat persekiojant jos rėmėjus. 2016 m. vietos rinkimų (*Union Parishad*), kuriuose dalyvavo opozicija, metu, be kita ko, vyko smurtiniai susirėmimai ir buvo užfiksuota rinkimų pažeidimų.

2016 m. spalio mėn. Bangladešo parlamentas priėmė Įstatymą dėl Ginčų dėl žemės Čitagongo kalvų ruože sprendimo komisijos; įgyvendinus šį įstatymą būtų reikšmingai prisidėta prie daugelio ginčų dėl žemės Čitagongo kalvų ruože sprendimo.

Kalbant apie pagrindines darbuotojų teises, Bangladešas pagal Tvarumo susitarimą padarė tam tikrą pažangą darbuotojų saugos srityje, tačiau būtina padaryti daugiau kovojant su nesąžininga darbo praktika. Į 2016 m. birželio mėn. Tarptautinės darbo konferencijos išvadas įtraukta „speciali dalis“ dėl Bangladešo, kurioje jis raginamas geriau įgyvendinti TDO Konvenciją dėl asociacijų laisvės.

ES atidžiai stebėjo žmogaus teisių padėtį šalyje vedama politinį dialogą, pasitelkdama viešąją diplomaciją, vykdydama vystomojo bendradarbiavimo veiklą, bendraudama su kultūros srities ir pilietinės visuomenės atstovais ir susitikdama su žmogaus teisių organizacijomis ir gynėjais. ES nuolat ragino Bangladešą daryti pažangą žmogaus teisių ir demokratijos klausimais visuose susitikimuose su Bangladešo partneriais, visų pirma Gero valdymo, žmogaus teisių ir migracijos pogrupio susitikime (jie rengiami kas dvejus metus), surengtame 2016 m. gruodžio mėn. Briuselyje. ES išreiškė susirūpinimą dėl neteisminių egzekucijų ir priverstinio dingimo atvejų, mirties bausmės, asociacijų laisvės ir saviraiškos laisvės ir apskritai dėl mažėjančios erdvės pilietinei visuomenei. ES taip pat kėlė klausimus dėl mažumų padėties, vaikų santuokų, vaikų darbo ir smurto šeimoje. 2016 m. ES misijos Dakoje vadovai paskelbė šešis pareiškimus žmogaus teisių tema.

ES primygtinai ragino Bangladešą politiškai pripažinti teigiamą žmogaus teisių gynėjų vaidmenį. ES palaikė ryšius su Nacionaline žmogaus teisių komisija, taip pat su daugeliu žmogaus teisių gynėjų, atidžiai stebėdama atskirus atvejus, kai žmogaus teisių gynėjai buvo persekiojami už žmogaus teisių pažeidimų demaskavimą. Pagal Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę EDŽTRP buvo nuolat teikiama parama žmogaus teisių srityje veikiančioms NVO.

2016 m. įvairios organizacijos, vykdančios veiklą moterų teisių ir įgalėjimo, vaikų teisių, politinių ir pilietinių teisių, ekonominių teisių, čiabuvių teisių, mažumoms priklausančių asmenų teisių ir vyresnio amžiaus asmenų teisių srityse, įgyvendino 22 mln. EUR vertės ES projektus žmogaus teisių srityje. Projektai buvo finansuojami pagal įvairias priemones ar programas, visų pirma pagal EDŽTRP ir paramos pilietinei visuomenei ir vietos valdžios institucijoms programą (CS-LA).

Bangladešas šiuo metu (2015 m.–2017 m. laikotarpiu) yra JT žmogaus teisių tarybos narys. Didinti dalyvavimą politiniame procese ir to proceso įtraukumą tebėra vienas iš pagrindinių iššūkių Bangladešui. Rengiantis trečiajam visuotiniam periodiniam vertinimui (2018 m. gegužės mėn.) būtų itin svarbu sudaryti galimybes laisvai funkcionuoti pilietinei visuomenei. Itin svarbūs darbotvarkės klausimai turėtų būti Tvarumo susitarimo įgyvendinimas ir darbuotojų teisių užtikrinimas.

Butano Karalystė

Po pirmųjų parlamento rinkimų 2008 m. Butanas padarė geroką pažangą demokratizacijos proceso ir žmogaus teisių srityse, dirbdamas tokiais klausimais, kaip antai kova su korupcija, geresnės galimybės naudotis socialinėmis paslaugomis (sveikatos priežiūra, švietimas), lyčių lygybės skatinimas, moterų ir vaikų teisių apsauga ir skurdo panaikinimas.

2016 m. pagrindinis ES prioritetas žmogaus teisių ir demokratijos srityse buvo remti Butano vyriausybės pastangas stiprinti demokratiją įgalinant vietos valdžios institucijas ir kuriant gyvybingą pilietinę visuomenę, taip pat padėti apsaugoti moterų ir vaikų teises, skatinti lyčių lygybę. ES tęsė bendradarbiavimą su Butanu siekiant išspręsti ilgalaikę problemą, susijusią su nepalietišškai kalbančiais Butano pabėgėliais Nepale.

Pagrindiniai žmogaus teisių klausimai yra, be kita ko, tam tikri susirinkimų ir asociacijų laisvės apribojimai, žiniasklaidos autocenzūra ir susirūpinimą keliantys klausimai, susiję su religijos ar tikėjimo laisve. Vienas iš svarbiausių klausimų tebėra nuolatinis Butano nepalietišškai kalbančių pabėgėlių tapatybės nustatymo ir repatriacijos iš Nepalo į Butaną proceso įgyvendinimo vilkinimas. 2017 m. pasibaigus pabėgėlių perkėlimui į trečiąsias šalis, Nepale turėtų likti maždaug 12 000–13 000 pabėgėlių.

2013 m. visuotiniuose rinkimuose ir 2016 m. vietos vyriausybės rinkimuose dalyvavo palyginti nedaug rinkėjų. 2016 m. vietos rinkimuose dalyvavo dvigubai daugiau moterų nei pirmuosiuose vietos rinkimuose 2011 m. 2016 m. gegužės mėn. šalyje buvo įregistruotos 49 pilietinės visuomenės organizacijos. Lyčių nelygybė Butane tebeegzistuoja. 2016 m. Pasaulio ekonomikos forumo ataskaitoje dėl lyčių nelygybės pasaulyje Butanas užėmė 121 vietą iš 144 šalių. Moterų politikų yra itin mažai. Vis dėlto moterų valstybės tarnautojų pastaraisiais metais padaugėjo.

Pagal pasaulio spaudos laisvės indeksą (2016 m. balandžio mėn.) Butanas užėmė 94 vietą iš 180 šalių – 2016 m. spaudos laisvės požiūriu jis pasistūmėjo 10 vietų aukštyn. Butanas geriausiai įvertintas iš visų 8 Pietų Azijos šalių.

Vyriausybė pradėjo vykdyti iniciatyvą, kad būtų priimtose gairės siekiant ratifikuoti kai kuriuos pagrindinius dokumentus žmogaus teisių srityje. Vyriausybė pripažįsta smurto šeimoje problemą šalyje ir 2016 m. toliau dėjo pastangas ją išspręsti, visų pirma vykdydama informuotumo didinimo kampanijas.

ES bendradarbiavo su Butano vyriausybe žmogaus teisių klausimais įvairiais formatais, visų pirma paskiausiose – 2015 m. lapkričio mėn. Timpu surengtose (šeštose) – kas dvejus metus rengiamose konsultacijose. 2016 m. vasario mėn. ES ambasadorius T. Kozłowski lankėsi Butane, kad įteiktų savo skiriamuosius raštus, o 2016 m. rugpjūčio mėn. naujoji Butano ambasadorė ES Pema Choden įteikė savo skiriamuosius raštus Pirmininkui D. Tuskui.

Pagal 2014–2020 m. daugiametę orientacinę programą ES paramą daugiausia teikia pilietinės visuomenės stiprinimui ir vietos valdžios reformai siekiant sutvirtinti decentralizacijos procesą ir įgaliojimų bei išteklių perdavimą. Daugiau nei pusė lėšų skiriama geram valdymui remti. Dėmesys telkiamas į vietos valdžios institucijų įgalėjimą, pilietinės visuomenės pajėgumų plėtojimą ir paramą valdymo reformoms valstybės lėšomis. Į darnaus žemės ūkio ir tvarios miškininkystės sektorių kaip kompleksinis klausimas integruojamas stiprus lyčių komponentas.

Po paskiausio visuotinio periodinio vertinimo (2014 m.) Butanas įgyvendino daug vertinime nurodytų rekomendacijų, kaip antai dėl galimybės naudotis socialinėmis paslaugomis (pvz., sveikatos priežiūra ir švietimu), skurdo panaikinimo, smurto šeimoje problemos bei lyčių lygybės klausimų sprendimo ir kovos su korupcija. Butanas ėmėsi reikšmingų veiksmų visų pirma kovos su korupcija ir moterų bei vaikų teisių apsaugos srityse.

Butanas yra pasirašęs ir ratifikavęs Konvenciją dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims ir Vaiko teisių konvenciją bei jos fakultatyvinius protokolus. Vyriausybė pradėjo vykdyti iniciatyvą, kad būtų priimtos gairės siekiant ratifikuoti kitus dokumentus žmogaus teisių srityje.

Butanas turi imtis ryžtingų veiksmų, kad būtų pasirašytos tarptautinės sutartys žmogaus tiesių srityje.

Žvelgiant į ateitį, ES daugiausia dėmesio skirs paramai vyriausybės pastangoms stiprinti demokratiją, be kita ko, įgalinant vietos valdžios institucijas, apsaugant moterų ir vaikų teises ir propaguojant lyčių lygybę.

Brunėjaus Darusalamas

Brunėjaus Darusalamas yra absoliuti monarchija, nuo 1963 m. valdoma nepaprastosios padėties, kurią įvedė dabartinio valdovo sultono Hassanalio Bolkiah tėvas, sąlygomis. Kaimo „tarybos“ ir patariamieji organai, įskaitant Teisėkūros tarybą, kartu turi nedidelę įtaką rekomenduojant ir tvirtinant teisės aktus. Apskritai Brunėjaus visuomenė yra tolerantiška (sekmadieniai ir Kalėdos yra įstatymo nustatytos nedarbo dienos), tačiau šalis yra priėmusi konservatyvios formos islamą ir siekia jį toliau plėtoti vadovaudamasi malajų islamo monarchijos koncepcija.

Skirtingai nei ankstesniais metais, 2016 m. nebuvo pastebėta, kad dėl malajų islamo monarchijos koncepcijos kasdienis piliečių gyvenimas būtų tapęs sudėtingesnis. 2015 m. gruodžio mėn. „Kalėdų eglutės kontroversija“ nepasikartojė. Neabejotina, kad iš esmės vyriausybės politika visais aspektais tebėra orientuota į žmones. Monarchija ir toliau rodo didelį ryžtą puoselėti žmonių, kurie gyvena ramioje harmoningoje aplinkoje, gerovę.

2013 m. spalio mėn. paskelbtame Šariato baudžiamojo kodekso akte pateiktos nuostatos, kurios turi įtakos religijos laisvę reglamentuojančiai teisinei struktūrai. 1 etapas (kaip bausmę numatant tik baudas ir įkalinimą) buvo pradėtas įgyvendinti 2014 m. gegužės mėn. Teismams buvo perduotos tik kelios bylos. 2016 m. nebuvo jokių požymių, rodančių, ar bus pradėti įgyvendinti kiti kodekso etapai ir kada tai būtų padaryta. Tačiau tebekelia susirūpinimą tai, kad visapusiškai įgyvendinus Šariato baudžiamąjį kodeksą, būtų pakenkta ilgalaikiams tarptautiniams įsipareigojimams žmogaus teisių srityje.

Laipsniškas šariato baudžiamosios teisės įdiegimas gali būti vertinamas kaip bandymas sustiprinti socialinę bei religinę drausmę ir išsaugoti malajų kultūrą, tradicijas ir papročius, o ne bausti už nusikaltimus ar siekti sustabdyti didėjančią nusikalstamumą, nes jis Brunėje nėra paplitęs. Siekiama išsaugoti dabartinę Brunėjaus visuomenę ir įamžinti jos „pagrindines vertybes“. Baudžiamuoju kodeksu papildyta galiojanti Brunėjaus šariato šeimos teisė. Kadangi nėra požymių, rodančių, kad 2 ir 3 etapai būtų pradėti įgyvendinti artimiausiu metu, ir turima tik apytikrių duomenų, kaip šariato teisinė samprata bus derinama su galiojančiais įstatymais, šiuo etapu vis dar sunku vertinti, kaip šariato baudžiamoji teisė galėtų būti įgyvendinama ateityje.

ES dvišaliuose susitikimuose su Brunėjaus valdžios institucijomis nuolat kėlė žmogaus teisių klausimus. ES valstybės narės reguliariai ragino Brunėjų prisijungti prie daugiau pagrindinių JT žmogaus teisių dokumentų. 2016 m. valstybės narės, turinčios atstovybes Brunėjuje, tęsė dialogą su pilietine visuomene ir kitais suinteresuotais subjektais (pvz. bažnyčiomis).

2016 m. balandžio mėn. Brunėjus ratifikavo Neįgaliųjų teisių konvenciją, o gegužės mėn. – Vaiko teisių konvencijos fakultatyvinį protokolą dėl vaikų dalyvavimo ginkluotuose konfliktuose. Akivaizdu, kad Brunėjus turėtų labiau gerbti darbuotojų teises, visų pirma kiek tai susiję su darbuotojais migrantais. Pagrindiniai paktai žmogaus teisių srityje, pavyzdžiui, Konvencija prieš kankinimą ir Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas (TPPTP), dar nėra ratifikuoti.

Mianmaras / Birma

2016 m. Mianmare / Birmoje tęsėsi taikus perėjimo prie demokratijos procesas – vasario 1 d. įvyko naujojo parlamento inauguracija, pirmą kartą po daugiau nei penkių dešimtmečių buvo išrinktas civilis prezidentas, o kovo 30 d. pradėjo darbą naujoji vyriausybė. Aung San Suu Kyi, kuriai pagal 2008 m. kariškių parengtą konstituciją negalima užimti aukščiausių pareigų, užima valstybės patarėjos, užsienio reikalų ministrės ir prezidento tarnybos ministrės pareigas.

Saviraiškos laisvės ir susirinkimų ir asociacijų laisvės padėtis pablogėjo. Nerimą kelia žiniasklaidos laisvės apribojimai, žurnalistų, žmogaus teisių gynėjų, aktyvistų ir paprastų piliečių bauginimas, suėmimai ir persekiojimas, taip pat Telekomunikacijų akto 66 dalies d punkto ir Baudžiamojo kodekso 505 dalies b punkto taikymas.

Vyriausybė užkirto humanitarinės pagalbos nuo konflikto nukentėjusiems žmonėms teikimo galimybę, todėl teikti gyvybiškai svarbią pagalbą bei apsaugos paslaugas ir reaguoti į pažeidimus Rachinų valstijoje (ypač po to, kai 2016 m. spalio mėn. šiaurėje prasidėjo saugumo „valymo“ operacija), Kačinų valstijoje (visų pirma vyriausybės nekontroliuojamose vietovėse) ir Šanų valstijoje tebėra didelis iššūkis.

Taip pat buvo pradėtos iniciatyvos siekiant formuoti teisinės valstybės puoselėjimo kultūrą, gerinti žmogaus teisių padėtį ir atlikti teisės aktų sistemos peržiūrą. Pirmiausia buvo išlaisvinta daugiau kaip 300 politinių kalinių, aktyvistų ir žmogaus teisių gynėjų. Neteisėta paskelbta radikali budistų organizacija, žinoma dėl neapykantos musulmonams kurstymo. Atsižvelgdama į tai, kad tarptautinė bendruomenė, įskaitant ES, didelę svarbą teikia kebliai pilietybės neturinčių rohinjų mažumos padėčiai, Aung San Suu Kyi, vos tik pradėjusi eiti savo pareigas, nusprendė imtis šalinti pagrindines padėties Rachinų valstijoje priežastis. Šiam tikslui pasiekti žengti svarbūs žingsniai: įkurta buvusio JT generalinio sekretoriaus Kofi Annano vadovaujama Patariamoji Rachinų valstijos klausimų komisija, įsteigtas Taikos, stabilumo ir vystymosi užtikrinimo Rachinų valstijoje centrinis komitetas ir rengiamas Rachinų valstijai skirtas ilgalaikis socialinio bei ekonominio vystymosi planas. Išreikšdama pasitikėjimą vyriausybės įsipareigojimu gerinti žmogaus teisių padėtį ir siekti demokratijos bei nacionalinio susitaikymo, 2016 m. rugsėjo mėn. ES nusprendė nebesiūlyti JT Generalinės Asamblėjos Trečiajame komitete priimti rezoliuciją dėl žmogaus teisių padėties Mianmare / Birmoje, kurią priimti ji siūlė nuo 1991 m.

Dėl griežto saugumo pajėgų atsako reaguojant į 2016 m. spalio 9 d. įvykdytus tris koordinuotus išpuolius prieš sienos apsaugos policijos postus Rachinų valstijos šiaurėje buvo visiškai sustabdyta įprastinė humanitarinė pagalba – nuo to laiko daugiau kaip 150 000 žmonių neturėjo galimybių gauti humanitarinės pagalbos, dėl saugumo operacijos susidarė naujų tokios pagalbos poreikių, daugiau kaip 70 000 rohinjų buvo priversti ieškoti prieglobsčio kaimyniniame Bangladeše, o daugiau kaip 20 000 žmonių, kurių kaimai buvo sudeginti iki pamatų, buvo priversti persikelti. Vyriausybė paneigė pranešimus apie rimtus saugumo pajėgų įvykdytus žmogaus teisių pažeidimus.

Be to, atsižvelgiant į didelį skaičių rimtų incidentų apsaugos srityje, apie kuriuos pranešta per pastaruosius kelis mėnesius, nerimą kelia nesugebėjimas vykdyti apsaugos veiklą. Šie incidentai, apie kuriuos pranešta (daugumos jų JT negalėjo nepriklausomai patikrinti dėl tebevaržomų galimybių patekti į regioną), apima išžaginimus, seksualinę prievartą ir prievartą dėl lyties, nužudymus, pagrobimus ir savavališkus sulaikymus (įskaitant tai, kad nemažai vaikų vis dar yra sulaikymo įstaigose).

Centrinėje Rachinų valstijos dalyje taikoma apartheido sistema apima didelius judėjimo suvaržymus, dėl kurių gyventojai musulmonai neturi galimybės naudotis pragyvenimo šaltiniais ir gauti pagrindines paslaugas, taip pat 120 000 žmonių, uždarytų į stovyklas 5 metams, segregaciją. Be to, priemonės, skirtos asmenų be pilietybės problemai spręsti (didžiausi atvejų skaičiai pasaulyje), tebėra visiškai nepakankamos.

Taika tapo svarbiausiu naujosios vyriausybės prioritetu, todėl vėl buvo suaktyvintas taikos procesas su daugiau nei dvylika etninių ginkluotų grupių. 2016 m. rugpjūčio 31 d. – rugsėjo 4 d. įvyko pirmasis nacionalinio politinio dialogo, vadinamosios 21-ojo amžiaus Panglango konferencijos, raundas. Šia proga vyriausioji įgaliotinė ir Komisijos pirmininko pavaduotoja F. Mogherini padarė pareiškimą, kuriame palankiai vertinama įtraukesnė pažanga, o visi suinteresuotieji subjektai raginami konstruktyviai ir atsižvelgiant į ateities perspektyvą bendradarbiauti, kad konfliktas būtų nutrauktas.

Tuo tarpu, UNHCR metinės Pasaulinių tendencijų studijos duomenimis, 2016 m. pabaigoje pabėgėlių iš Mianmaro skaičius tarp dešimties šalių, iš kurių kilę daugiausia pabėgėlių, buvo aštuntas, ir sudarė 490 300 (2015 m. jis siekė 451 800).

Nors derybos buvo atnaujintos, suaktyvėję karo veiksmai tarp Mianmaro armijos ir etninių ginkluotų grupių Kačinų valstijoje ir šiaurinėje Šanų valstijos dalyje pakirto pasitikėjimą taikos procesu. Galimybės teikti humanitarinę pagalbą perkeltiems gyventojams ne vyriausybės kontroliuojamose teritorijose yra prasčiausios nuo 2011 m., kai atsinaujino konfliktas, ir pranešama apie gausius ir itin sunkius etninių mažumų žmogaus teisių pažeidimus.

Kaip liudija padėtis Rachinų valstijos šiaurėje, Šanų valstijoje ir Kačinų valstijoje, nepanašu, kad Mianmaro kariuomenė laikytųsi proporcingumo principo ir skirtų kovotojus nuo civilių.

ES specialusis įgaliotinis žmogaus teisių klausimais dalyvavo 2016 m. lapkričio 20–24 d. Mianmare / Birmoje įvykusiame trečiajame dialoge žmogaus teisių klausimais. Susitikimuose su valstybės patarėja ir Mianmaro ginkluotųjų pajėgų vyriausiuoju vadu jis ragino skubiai atnaujinti humanitarinės pagalbos teikimą Rachinų valstijos šiaurėje, sudaryti daugiau galimybių žiniasklaidai ir nepriklausomiems stebėtojams ten nuvykti ir pradėti nepriklausomą bei patikimą tyrimą dėl spalio 9 d. išpuolių ir vėliau įvykdytų operacijų. Jis taip pat pabrėžė, kad svarbu tęsti valstybės patarėjos jau pradėtas iniciatyvas, skirtas pagrindinėms problemoms Rachinų valstijoje spręsti. Kituose susitikimuose ES specialusis įgaliotinis aptarė žiniasklaidos laisvės ir saviraiškos laisvės klausimus bei vykdomą teisės aktų peržiūros procesą.

Prieš įvykstant dialogui žmogaus teisių klausimams buvo surengtas pilietinės visuomenės forumas. Tarp rūpimų klausimų buvo klausimai dėl keturių įstatymų „dėl rasės ir religijos apsaugos“, smurto prieš moteris, naujų žodžio ir saviraiškos laisvės apribojimų, politinių kalinių, kalinimo sąlygų, darbo įstatymo reformos, nepakankamų konsultacijų rengiant naujus teisės aktus, taikos proceso ir skaidrumo, kiek tai susiję su būsimu ES ir Mianmaro / Birmos investicijų apsaugos susitarimu.

2016 gruodžio 2 d. atstovas spaudai padarė pareiškimą, kuriame dar kartą išreiškiamas susirūpinimas dėl padėties Rachinų valstijoje ir suaktyvėjusių karo veiksmų šalies šiaurės rytų dalyse.

2016 m. birželio 1 d. Bendrame komunikate „ES strategijos dėl Mianmaro / Birmos aspektai. Specialioji partnerystė siekiant demokratijos, taikos ir klestėjimo“ išdėstytas intensyvesnis ES dalyvavimas remiant perėjimą prie demokratijos, taiką, nacionalinį susitaikymą ir įtraukų darnų vystymąsi. Demokratija, teisinė valstybė, geras valdymas ir žmogaus teisės yra pagrindinės bendradarbiavimo sritys. 2016 m. birželio 20 d. ES užsienio reikalų ministrai palankiai įvertino bendrą komunikatą, kuriame išdėstytas planas dėl nuoseklaus, plataus užmojo ir į ateitį orientuoto ES dalyvavimo ir intensyvesnio bendradarbiavimo su Mianmaru / Birma, ir pakartojo, kad yra pasirengę visapusiškai remti šalies perėjimą prie demokratijos.

Siekdama stiprinti demokratiją, ES užmezgė ryšius su Mianmaro armija, kuri vis dar yra svarbus politinis veikėjas, kad galėtų supažindinti ją su ES kariuomenių vaidmeniu ir veikimu. 2016 m. birželio mėn. šalyje apsilankė ES karinio komiteto pirmininkas generolas M. Kostarakosas ir po to pakvietė šalies vyriausiąjį vadą dalyvauti lapkričio 7–8 d. įvyksiančiame 28 ES valstybių narių kariuomenės vadų susitikime. Politiniame ir saugumo komitete vyriausiasis vadas paaiškino, koki vaidmenį kariuomenė atlieka politikoje ir taikos procese.

2016 m. rugsėjo mėn. ES dalyvavo antrajame „Iniciatyvos remti pagrindines darbuotojų teises ir praktiką Mianmare“ suinteresuotųjų subjektų forumo. Be kitų klausimų, buvo aptarti prioritetai bei iššūkiai, susiję su šalies darbo įstatymų bei praktikos modernizavimu, geresne atitiktimi tarptautiniams darbo standartams, taip pat tai, kaip plėtojant šį procesą reikėtų skatinti įtraukų bendradarbiavimą su vidaus ir tarptautiniais suinteresuotaisiais subjektais.

2016 m. Europos Parlamentas priėmė dvi rezoliucijas dėl Mianmaro / Birmos, kuriose ypač daug dėmesio skiriama rohinjų padėčiai.⁷⁹

ES Jungtinių Tautų žmogaus teisių taryboje toliau teikė rezoliuciją dėl Mianmaro / Birmos, pagal kurią JT specialiojo pranešėjo įgaliojimai pratęsimi dar vieniems metams. Rezoliucija buvo priimta be balsavimo. ES taip pat rėmė atnaujintą šalies bendradarbiavimą su TDO, visų pirma susijusį su priverstinio darbo panaikinimu ir asociacijų laisve.

Kambodžos Karalystė

2016 m. Kambodžoje didėjo politinė įtampa tarp valdančiosios partijos – Kambodžos liaudies partijos (CPP), ir pagrindinės opozicinės partijos – Kambodžos nacionalinės gelbėjimo partijos (CNRP): suimta ir sulaikyta opozicijos narių, pilietinės visuomenės veikėjų ir žmogaus teisių gynėjų.

⁷⁹ 2016 m. liepos 7 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl Mianmaro, ypač dėl rohinjų padėties (2016/2809(RSP)) ir 2016 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl rohinjų mažumos padėties Mianmare (2016/3027(RSP)).

2016 m. gegužės 30 d. ES pareiškime vietos lygmeniu raginama nutraukti teisminį tuometinio opozicijos lyderio ir pilietinės visuomenės organizacijų atstovų persekiojimą. 2016 m. birželio 9 d. rezoliucijoje Europos Parlamentas išreiškė gilų susirūpinimą dėl blogėjančios atmosferos opozicijos politikų bei žmogaus teisių aktyvistų atžvilgiu Kambodžoje ir pasmerkė kaltinimų dėl politinių motyvų taikymą, taip pat teisminį žmogaus teisių gynėjų ir aktyvistų persekiojimą⁸⁰.

2016 m. liepos mėn. nužudyto žymaus politikos analitiko ir vyriausybės kritiko Kem Ley laidotuvių ceremonijoje dalyvavo tūkstančiai Kambodžos piliečių. Kem Ley bylos teisminis tyrimas buvo baigtas 2016 m. gruodžio mėn. 2016 m. nauji kaltinimai pateikti ištremtam CNRP pirmininkui Sam Rainsy. Remiantis pranešimais, 2016 m. spalio mėn. Kambodžos vyriausybė Sam Rainsy uždraudė grįžti į šalį. 2016 m. lapkričio mėn. opozicijos senatorius Hong Sok Houras nuteistas septynerių metų laisvės atėmimo bausme už klastojimą ir socialinio chaoso kurstymą. Dėl tos pačios bylos penkerių metų laisvės atėmimo bausme gruodžio mėn. buvo nuteistas Sam Rainsy, jam pačiam nedalyvaujant. 2016 m. lapkričio mėn. už Ministro Pirmininko Hun Seno apkaltinimą prisidėjęs prie liepos 10 d. įvykdyto politikos analitiko Kem Ley nužudymo, 18 mėnesių laisvės atėmimo bausme, jam pačiam nedalyvaujant, nubaustas opozicijos senatorius Thak Lany.

2016 m. gruodžio mėn. Ministro Pirmininko Hun Seno prašymu CNRP pirmininko pavaduotojui Kem Sokha suteikta karaliaus malonė, atleidžiant jį nuo penkių mėnesių laisvės atėmimo bausmės. Gruodžio mėn. karaliaus malonė suteikta kitam opozicijos nariui Seang Chetui ir jis išleistas į laisvę. Nagrinėjant bylą prieš Kem Sokha buvo suimti keturi Kambodžos NVO ADHOC pareigūnai ir Nacionalinio rinkimų komiteto generalinio sekretoriaus pavaduotojas (žiniasklaidoje įvardijami kaip „ADHOC 5“). Jiems vis dar taikomas 2016 m. balandžio 28 d. pradėtas kardomasis kalinimas, nepaisant to, kad, remiantis pranešimais, vyriausybė įsipareigojo juos išlaisvinti ne vėliau kaip 2016 m. gruodžio 31 d. 2016 m. TDO toliau atidžiai vertino trūkumus susirinkimų laisvės srityje ir lapkričio mėn. akcentavo, kad šie trūkumai yra labai dideli ir į juos reikia nedelsiant reaguoti. ES reiškė susirūpinimą dėl nuolatinių asociacijų laisvės ribojimų ir nepakankamos darbuotojų teisių apsaugos.

⁸⁰ 2016 m. birželio 9 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl Kambodžos (2016/2753(RSP)).

2016 m. gegužės mėn. surengtame devintame ES ir Kambodžos jungtinio komiteto posėdyje ES iškėlė keletą žmogaus teisių srities klausimų, visų pirma dėl politinių įvykių, įskaitant NVO darbuotojų suėmimą; mažėjančios politinių debatų ir kritikos erdvės; žodžio laisvės apskritai; konfliktų dėl žemės sprendimo; rizikos, susijusios su Asociacijų ir nevyriausybinų organizacijų įstatymo taikymu; klausimų, susijusių su teisės aktais dėl profesinių sąjungų, telekomunikacijų ir kibernetinių nusikaltimų.

Ginčai dėl žemės tebėra itin svarbus klausimas Kambodžoje. Kambodžos vyriausybė ėmėsi tam tikrų pozityvių veiksmų. Tačiau ginčų dėl žemės sprendimo srityje pažanga tebėra lėta. ES bendradarbiavo su Kambodžos vyriausybe siekiant suformuoti nepriklausomą auditą pretenzijoms dėl žemės, susijusiems su tam tikromis su cukrumi susijusiomis ekonominėmis žemės koncesijomis, nagrinėti. Tačiau Kambodžos vyriausybė vis dar nėra priėmusi oficialaus sprendimo dėl audito įgyvendinimo.

2017 m. birželio mėn. į savivaldybės rinkimus buvo užregistruota daugiau nei 7,8 mln. rinkėjų, iš jų teisę balsuoti turėjo 81 %. ES teikė paramą rinkimų reformai, visų pirma tobulinant rinkėjų registracijos procesą. ES parama apima keletą sričių: parama projektams, susijusiems su registracijos procesu; Nacionaliniam rinkimų komitetui teikiama techninė parama, susijusi su teisės ir pilietinio ugdymo aspektais; parama 2017 m. ir 2018 m. vyksiančių rinkimų vietiniam stebėjimui; su rinkimais susijusio smurto kontrolė.

2016 m. ES delegacija labai aktyviai dalyvavo įgyvendinant žmogaus teisių iniciatyvas, kurios, ES nuomone, yra labai svarbios Kambodžai – jos apima aplinkos apsaugą ir žemės naudojimo teises, asociacijų laisvę, teismų nepriklausomumą ir demokratiją (įskaitant skaidrius, patikimus ir įtraukius rinkimus). Pagrindiniai veiksmai, kurių ėmėsi ES delegacija, buvo Žmogaus teisių dienos proga surengto kalbėtojų forumo organizavimas ir finansinės paramos teikimas projektams, susijusiems su žmogaus teisių propagavimu. Be to, ES delegacija nuolat rengė susitikimus su pagrindiniais vyriausybės veikėjais gero valdymo ir demokratijos klausimais, kaip antai teisingumas ir teisminių institucijų nepriklausomumas bei tinkamas teisinis procesas, vienodos sąlygos rinkimuose ir žemės naudojimo teisės. Šie klausimai taip pat buvo aptarti su opozicijos ir pilietinės visuomenės lyderiais. ES delegacija taip pat padėjo surengti Europos Parlamento Žmogaus teisių pakomitečio vizitą 2016 m. kovo 30 d. – balandžio 2 d. ir jame dalyvavo.

Pagal EDŽTRP teminę biudžeto eilutę ES remia pilietinės visuomenės organizacijas, kurios moko ir remia žmogaus teisių gynėjus. ES taip pat remia pilietinės visuomenės organizacijas, kurios dirba žemės reformos srityje, daugiausia dėmesio skirdama iš savo žemių iškeldintų skurdžiai gyvenančių kaimo bendruomenių rėmimui, čiaabuvių tautų žemės naudojimo teisių ir teisių į miškus rėmimui, taip pat neturtingų miestiečių rėmimui siekiant, kad būtų pripažintos jų teisės naudotis žeme.

ES yra viena iš svarbiausių Kambodžos teismų specialiųjų kolegijų (ECCC) finansuotojų. Be teismų kolegijų, ES padeda pilietinės visuomenės organizacijoms, kurios įgyvendina teismo pripažintus projektus, susijusius su konfliktų prevencija ir žalos atlyginimu bendruomenei. 2016 m. lapkričio 23 d. ECCC Aukščiausiojo Teismo kolegija patvirtino mirties nuosprendžius buvusiems Raudonųjų khmerų vadovams Nuon Chea ir Khieu Samphanui už nusikaltimus žmoniškumui, susijusius su Pnompenio evakuacija iškart po miesto žlugimo 1975 m. balandžio 17 d.

JT specialusis pranešėjas žmogaus teisių klausimais 2016 m. Kambodžoje lankėsi du kartus ir išreiškė susirūpinimą dėl „mažėjančios“ erdvės pilietinės visuomenės veiklai Kambodžoje. Ženevoje vykusioje JT žmogaus teisių taryboje 2016 m. rugsėjo 14 d. paskelbtame bendrame pareiškime (39 šalių vardu, įskaitant 28 ES valstybes nares, JAV ir Japoniją) išreikštas susirūpinimas dėl šiuo metu eskaluojamos politinės įtampos Kambodžoje ir dėl neproporcingų teisinių veiksmų, kurių, atrodo, imamasi prieš vyriausybės kritikus.

Kambodžos vyriausybė tam tikrą JT vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuro (OHCHR) veiklą Kambodžoje yra įvertinusi kaip kišimąsi į jos vidaus reikalus. Po užsitęsusių diskusijų 2016 m. gruodžio mėn. buvo pasirašytas naujas dvejų metų laikotarpio Kambodžos ir OHCHR susitarimo memorandumas.

Kinijos Liaudies Respublika

2016 m. ES toliau vykdė savo įsipareigojimą skatinti žmogaus teisių visuotinumą ir aktyviai bei tvariai padėti gerinti žmogaus teisių padėtį Kinijoje.

Pagrindiniai ES prioritetai, susiję su žmogaus teisių padėtimi Kinijoje, 2016 m. nepakito: skatinti labiau vadovautis teisinės valstybės principu; remti saviraiškos laisvę; remti pilietinę visuomenę, žmogaus teisių gynėjus ir mažumoms priklausančius asmenis, visų pirma uigūrus ir tibetiečius. Kitas ES prioritetas – Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto (TPPTP) ratifikavimas; šį paketą Kinija pasirašė 1998 m. ir įsipareigojo jį ratifikuoti dviejų visuotinių periodinių vertinimų (2009 m. ir 2013 m.) metu. ES taip pat toliau dėjo pastangas savo pasaulinės kampanijos dėl mirties bausmės panaikinimo kontekste, nes Kinijoje įvykdoma daug mirties nuosprendžių. Tačiau buvo pradėtos kai kurios reformos, kuriomis siekiama sumažinti vykdomų mirties nuosprendžių skaičių. ES toliau reikalavo, kad Kinija laikytųsi savo įsipareigojimų pagal JT Chartiją ir tarptautinę teisę, kurie taip pat yra atspindėti Kinijos konstitucijoje, ir paragino Kiniją savo politiką vykdyti laikantis šių įsipareigojimų.

Bendrai vertinant, 2016 m. Kinija toliau gerino socialinę ir ekonominę padėtį, iš skurdo ištrūkdama milijonus savo piliečių. Vis dėlto bendra žmogaus teisių padėtis Kinijoje Europos Sąjungai tebekelia nerimą. Deja, nesant procedūrinių garantijų sulaikytų asmenų atžvilgiu, pastangos didinti teisminių institucijų nepriklausomumą bei profesionalumą ir užtikrinti teisę į teisingą bylos nagrinėjimą, laikantis 2012 m. Baudžiamojo proceso įstatymo reformos, nebuvo veiksmingos.

Žmogaus teisių gynėjų padėtis toliau blogėjo po 2015 m. liepos mėn. įvykdytų žmogaus teisių srities teisininkų ir žmogaus teisių gynėjų sulaikymų ir suėmimų bangos. 2016 m. pabaigoje iš 300 asmenų, su kuriais 2015 m. liepos mėn. buvo bandyta susidoroti, apie 17 teisininkų ir žmogaus teisių gynėjų vis dar buvo sulaikyti arba laikomi stebėjimo sąlygomis. Europos Sąjungai kelia nerimą tai, kad vykdam šiuos sulaikymus neužtikrintas pakankamas skaidrumas ir, kaip pranešama, asmenims nebuvo suteiktos procedūrinės garantijos dėl galimybių susisiekti su savo šeimos nariais ir pačių pasirinktais advokatais. Buvo nuolat pranešama apie netinkamą elgesį su sulaikytais asmenimis ir tais, kuriems taikomos vadinamosios „stebėjimo sąlygos“, sulaikytuosius laikant nežinomose vietose be teisės susirašinėti. Šių sulaikytų asmenų šeimos nariai taip pat pranešė apie valdžios institucijų nuolat vykdomą įvairių formų bauginimą.

ES išreiškė susirūpinimą dėl šiais metais, ypač 2016 m. rugpjūčio mėn., sulaikytų ir nuteistų žmogaus teisių srities teisininkų ir aktyvistų, smerkdama apkaltinamuosius nuosprendžius Zhai Yanminui, Hu Shigenui, Zhou Shifengui ir Gou Hongguo, ir pareiškė kritiką dėl to, kad teismo proceso metu nesilaikoma pačios Kinijos baudžiamojo proceso įstatymo ir pažeidžiamos kaltinamųjų teisės į tinkamą gynybą. ES taip pat susirūpinusi atkreipė dėmesį į tai, kaip buvo elgiamasi su nepagrįstai apkaltintais ES diplomatais, 2016 m. rugpjūčio mėn. Tiandzine mėginusiais stebėti šį teismo procesą, kuris pagal Kinijos teisę turėjo vykti atvirai.

Nerimą tebekelia etninėms ir religinėms mažumoms priklausančių asmenų, ypač Tibete ir Sindziange, žmogaus teisių padėtis. Kovotojo už tibetiečių kalbą Tashi Wangchuko sulaikymas 2016 m. sausio mėn. ir 2016 m. kovo mėn. Tibeto tinklaraštininkui Druklo skirtas nuosprendis rodo, kad Tibete toliau ribojama saviraiškos laisvė. Sugriauta Larung Gar budistų akademija, vienuolių ištremimas ir vadinamasis „patriotinis perauklėjimas“ sukėlė daug sielvarto Tibeto bendruomenėje ir netgi paskatino savižudybes. Nors Tibeto gyventojų susideginimų sumažėjo, 2016 m. pranešta apie tris naujus atvejus. Sindziange buvo nuolat pranešama apie socialinius neramumus ir represijas, susijusias su uigūrų ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių, įskaitant islamo praktiką, apribojimais. 2016 m. sausio mėn. 19 metų laisvės atėmimo bausme už internete skelbiamus savo straipsnius buvo nubaustas aktyvistas Zhang Haitao, o uigūrų mokslininkas Ilham Tohti, kuris propagavo lygybę ir skirtingų etninių grupių tarpusavio supratimą, toliau kalinamas iki gyvos galvos (šis nuosprendis jam paskirtas 2014 m.).

2016 m. buvo tęsiama teisinė reforma, kovo mėn. įsigaliojo Įstatymas dėl smurto šeimoje, o sausio mėn. – Kovos su terorizmu įstatymas. 2016 m. lapkričio mėn. taip pat buvo priimtas Kinijos kibernetinio saugumo įstatymas. 2016 m. balandžio 28 d. buvo priimtas Įstatymas dėl užsienio nevyriausybinių organizacijų (NVO); jis įsigalios 2017 m. sausio 1 d. 2016 m. pradėtos rengti Religijos reikalų nuostatų, Policijos įstatymo ir advokatų kontoroms skirtų administracinių priemonių pataisos. Nors ES palankiai įvertino tai, kad įsigaliojo pirmasis nacionalinis įstatymas dėl smurto šeimoje, kiti teisės aktų pakeitimai kėlė nerimą. ES ir jos valstybės narės dalyvavo rengiant viešas konsultacijas dėl šių įstatymų ir teisės aktų, siekdama paskatinti Kiniją vengti žmogaus teisių apribojimų ir nepriimti įstatymų, kurie neatitiktų Kinijos įsipareigojimų pagal tarptautinę teisę, tačiau rezultatams tai didelio poveikio nepadarė.

Europos Sąjungai tebekelia nerimą Kinijos namų ūkių registracijos sistema (*hukou*), nes ji yra nepalanki piliečiams, kurių gyvenamoji vieta yra kaimo vietovėse. 2016 m. Kinijos valdžios institucijos toliau vykdė sistemos reformą ir pašalino kai kurias administracines kliūtis, trukdančias įdarbinti darbuotojus migrantus, tačiau reikia tolesnių reformų, kad darbuotojai migrantai turėtų geresnes galimybes gauti leidimus apsigyventi ir socialines paslaugas. Tai padidintų didelės Kinijos gyventojų dalies gerovę ir būtų naudinga Kinijos ekonomikai, nes padidėtų vartojimas.

Moterų teisės yra saugomos pagal Kinijos konstituciją. Tačiau vis dar pasitaiko neatitikimų, o moterų teisių gynimas dažnai yra suvaržytas. 2016 m. Kinija padarė savo Gyventojų ir šeimos planavimo įstatymo pakeitimų, kuriais visoms susituokusioms poroms leista turėti po du vaikus. 2016 m. sausio mėn. valdžios institucijos nutraukė gerai žinomo moterų teisinės pagalbos centro veiklą ir tai sukėlė moterų teisių aktyvistų protestus. Nors Kinija priėmė teisės aktus, skirtus lygybei darbo vietoje užtikrinti, 2016 m. paskelbtuose pranešimuose (įskaitant 2016 m. kovo mėn. naujienų agentūros „Xinhua“ – oficialios KLR spaudos agentūros – paskelbtą straipsnį) nurodyta, kad Kinijos visuomenėje moterų diskriminacija vis dar yra paplitusi. Pagal 2016–2020 m. Lyčių lygybės veiksmų planą ES rėmė ir surengė nemažai moterų teisėms skirtų renginių.

Ypatingą susirūpinimą Kinijos piliečiams kelia aplinkos būklė, įskaitant oro kokybę ir vandens saugą. Reaguodama į tai, Kinijos vyriausybė ir toliau šiam klausimui skyrė daug dėmesio – pateikė kelis naujus teisės aktus, kuriuose nustatyti plataus užmojo tikslai, ir parengė naujas nuostatas dėl vykdymo užtikrinimo ir įgyvendinimo, be kita ko, dėl galimybės visuomenei susipažinti su informacija ir NVO teisės iškelti viešojo intereso bylas žalą aplinkai padariusiems privatiems subjektams. Nepaisant to, Kinijai vis dar kyla didelių įgyvendinimo problemų. Tam tikra pažanga padaryta mažinant oro taršą tokiuose miestuose kaip Pekinas, nors oro taršos lygis vis dar gerokai viršija PSO standartus ir vis dar laikas nuo laiko pasitaiko tiršto smogo atvejų. Rimta problema tebėra vandens prieinamumas ir tarša.

2016 m. Kinijoje tebebuvo ribojama laisvė burti profesines sąjungas – vienintelė oficialiai pripažinta profesinių sąjungų organizacija yra Visos Kinijos profsąjungų federacija, kurią kontroliuoja Kinijos komunistų partija (KKP). Darbuotojų teisių srityje veikiančios visuomeninės organizacijos ir toliau buvo sistemingai kontroliuojamos ir malšinamos, ypač Guangdongo provincijoje. Pastaraisiais metais, įskaitant 2016 m., Kinijoje padaugėjo kolektyvinių derybų taikymo atvejų, nors sprendžiant darbo ginčus jos, palyginti su vis didėjančiu darbo ginčų atvejų skaičiumi, taikomos vis dar santykinai mažai. Ekonominiu požiūriu, 2016 m. toliau buvo didinamas minimalusis darbo užmokestis ir kiti darbo užmokesčio lygiai, tai prisidėjo prie skurdo mažinimo ir ekonominės gerovės didinimo; tačiau problemų vis dar kelia darbo ginčai dėl neišmokėto ar iš dalies išmokėto darbo užmokesčio.

ES tęsė bendradarbiavimą su Kinija žmogaus teisių klausimais įvairiais lygmenimis ir skirtingose platformose. Visų pirma, Pirmininkas D. Tuskas išreiškė ES susirūpinimą tiek dvišaliu pagrindu susitikime su Kinijos Prezidentu Xi Jinpingu ir Ministru Pirmininku Li Keqiang, tiek kalbėdamas viešai 2016 m. liepos 12–13 d. Pekine įvykusio ES ir Kinijos aukščiausiojo lygio susitikimo spaudos konferencijoje. Jis pabrėžė, kad ES teikia daug svarbos žmogaus teisėms, kaip neatsiejamai jos santykių su Kinija daliai, visų pirma kalbant apie spaudos laisvę ir saviraiškos, susirinkimų ir asociacijų laisvę.

2016 m. ES paskelbė penkis pareiškimus dėl žmogaus teisių padėties Kinijoje. Sausio 22 d. atstovo spaudai pareiškime kritikuotas ES piliečio ir žmogaus teisių aktyvisto Peterio Dahlino suėmimas.⁸¹ Sausio 29 d. vietos lygmeniu paskelbtame pareiškime ES teigiamai įvertino P. Dahlino paleidimą į laisvę, tačiau pareiškė susirūpinimą dėl daugelio kitų žmogaus teisių gynėjų ir teisininkų sulaikymo.⁸² 2016 m. gegužės 24 d. ir 2016 m. rugpjūčio 5 d. ES paskelbė pareiškimą vietos lygmeniu ir atstovo spaudai pareiškimą, kuriuose Kinija raginama užtikrinti visišką skaidrumą ir tinkamą teisinį procesą nagrinėjant sulaikytų žmogaus teisių srities teisininkų bylas, atsižvelgiant į rekomendacijas, kurias 2015 m. gruodžio mėn. jai pateikė JT komitetas prieš kankinimą.⁸³ ES taip pat pabrėžė, kad sulaikyti asmenys turėtų turėti galimybę pasinaudoti advokato paslaugomis ir būti lankomi šeimos narių. 2016 m. gruodžio 10 d. Tarptautinės žmogaus teisių dienos proga vietos lygmeniu paskelbtame pareiškime⁸⁴ ES dar kartą paragino išlaisvinti Nobelio taikos premijos laureatą Liu Xiaobo ir kitus žmogaus teisių srities teisininkus ir gynėjus, įskaitant Li Hepingą, Wang Quanzhangą, Xie Yangą ir ypač Jiang Tianyongą, apie kurio sulaikymą Kinijos policija paskelbė 2016 m. gruodžio mėn., t. y. po mėnesio nuo jo nepaaiškinamo dingimo.

Nepaisant intensyvių ES organizacinių pastangų ir 2016 m. liepos mėn. vykusiame ES ir Kinijos aukščiausiojo lygio susitikime Kinijos prisiimto įsipareigojimo iki 2016 m. pabaigos surengti kasmetinio ES ir Kinijos dialogo žmogaus teisių klausimais 35-ą raundą, šis susitikimas 2016 m. neįvyko.

Žmogaus teisių padėtį Kinijoje ES padėjo gerinti ir remdama pilietinės visuomenės organizacijas Kinijoje, dirbančias konkrečiai ties žmogaus teisių klausimais, pagal EDŽTRP priemonę, ir skatindama partnerystes su Kinijos valdžios institucijomis pagal nevalstybinių subjektų (NS) priemones. Projektuose daugiausia dėmesio buvo skiriama teisinės valstybės stiprinimui, galimybei kreiptis į teismą, taip pat pažeidžiamų grupių, įskaitant moteris, vaikus ir mažumas, teisių apsaugai.

⁸¹ 2016 m. sausio 22 d. ES išorės veiksmų tarnybos atstovės spaudai pareiškimas dėl ES piliečio Peterio Dahlino suėmimo ir sulaikymo.

⁸² 2016 m. sausio 29 d. ES delegacijos Kinijoje pareiškimas „ES susirūpinimą keliantys klausimai, susiję su žmogaus teisių padėtimi Kinijoje“.

⁸³ 2016 m. gegužės 24 d. ES delegacijos Kinijoje pareiškimas „ES susirūpinimą keliantys klausimai, susiję su žmogaus teisių padėtimi Kinijoje“ ir 2016 m. rugpjūčio 5 d. ES išorės veiksmų tarnybos atstovės spaudai pareiškimas dėl nuosprendžių Kinijos teisininkams ir kitiems žmogaus teisių gynėjams dėl kaltinimų ardomąja veikla prieš valstybę.

⁸⁴ Europos Sąjungos pareiškimas Tarptautinės žmogaus teisių dienos proga, 2016 m. gruodžio 9 d.

Dėmesį į žmogaus teisių padėtį Kinijoje ES atkreipė savo 4 punkto pareiškimuose, paskelbtuose trijose – kovo, birželio ir rugsėjo mėnesiais vykusiose – Žmogaus teisių tarybos eilinėse sesijose. Keletas ES valstybių narių kovo mėn. vykusioje Žmogaus teisių tarybos sesijoje taip pat prisijungė prie pagal 2 punktą paskelbto pareiškimo dėl Kinijos. 2016 m. rugpjūčio mėn. Kinija priėmė JT specialųjį pranešėją ypač didelio skurdo ir žmogaus teisių klausimais – tai buvo pirmasis JT specialiojo pranešėjo vizitas į Kiniją nuo 2010 m. gruodžio mėn. Vienas iš šio apsilankymo rezultatų buvo pateikta rekomendacija, kad Kinija parengtų „atskaitomybės mechanizmus“, kuriais piliečiai galėtų pasinaudoti tuomet, kai pažeidžiamos jų teisės.

Ypatingasis Administracinis Kinijos Liaudies Respublikos Regionas Makao

Laikantis Makao Pagrindiniame įstatyme įtvirtinto principo „viena šalis – dvi sistemos“, toliau buvo įgyvendinamos Makao žmonių teisės ir pagrindinės laisvės ir laikomasi teisinės valstybės principo. Makao naudojamosi daugeliu piliečių laisvių ir užtikrinamos žmogaus teisės bei pagrindinės laisvės. Vis dėlto vyriausybė ir toliau nepritarė Jungtinių Tautų komiteto prieš kankinimą siūlymui įsteigti nepriklausomą žmogaus teisių įstaigą, motyvuodama tuo, kad tokia rekomendacija netaikytina Makao, kaip Ypatingajam Administraciniam Kinijos Liaudies Respublikos Regionui. Pagrindinės problemos žmogaus teisių srityje Makao yra prekyba žmonėmis, didesnio demokratinio dalyvavimo sistemos stoka ir neužtikrintas teisės aktų dėl kolektyvinių derybų vykdymas.

2016 m. ES organizuodama seminarus ir vykdydama kampanijas internetu toliau rėmė vietos žmogaus teisių gynėjų ir NVO veiklą, keitėsi su jais informacija, taip pat stiprino jų gebėjimus. Po 2016 m. sausio mėn. įvykusio bendro praktinio seminaro prekybos žmonėmis klausimu ES ir Makao tikisi sustiprinti savo bendradarbiavimą šioje srityje.

Ypatingasis Administracinis Kinijos Liaudies Respublikos Regionas Honkongas

Laikantis Honkongo Pagrindiniame įstatyme įtvirtinto principo „viena šalis – dvi sistemos“, toliau buvo iš esmės įgyvendinamos Honkongo žmonių teisės ir pagrindinės laisvės ir laikomasi teisinės valstybės principo. Nepaisant to, kad nėra visuotinės rinkimų teisės, apskritai buvo įvertinta, kad Įstatymų leidžiamosios tarybos rinkimai vyko be trukdžių. Tačiau penkių Honkongo knygų platintojų dingimas tapo nerimą keliančia principo „viena šalis – dvi sistemos“ erozija. Šis atvejis sukėlė didelį politikų ir apskritai pilietinės visuomenės susirūpinimą.

2016 m. sausio 7 d. ir 2016 m. balandžio 25 d. pareiškimuose ES laikėsi nuomonės, kad šis penkių knygų leidėjų atvejis yra pats didžiausias iššūkis Honkongo Pagrindiniame įstatyme įtvirtinto principo „viena šalis – dvi sistemos“ atžvilgiu nuo pat Honkongo perdavimo Kinijos Liaudies Respublikai (KLR) 1997 m.⁸⁵ Šis atvejis privertė rimtai susirūpinti dėl pagarbos žmogaus teisėms, pagrindinėms laisvėms bei teisinės valstybės principui. ES paragino visapusiškai laikytis Ypatingojo Administracinio Kinijos Liaudies Respublikos Regiono Honkongo (toliau – YAR Honkongas) konstitucinės tvarkos. Ji paragino visas šalis atkurti Honkongo gyventojų ir tarptautinės bendruomenės pasitikėjimą Pagrindiniu įstatymu ir principu „viena šalis – dvi sistemos“. ES taip pat skatino YAR Honkongą ir centrinės valdžios institucijas pradėti konstruktyvias diskusijas, kuriomis būtų siekiama atnaujinti rinkimų reformą ir susitarti dėl demokratiškos, teisingos, atviros ir skaidrios rinkimų sistemos.

ES toliau rėmė Honkongo pilietinę visuomenę palaikydama reguliarius ryšius su žmogaus teisių gynėjais, NVO ir žiniasklaidos atstovais, taip pat kampanijų žmogaus teisių klausimais organizavimą. ES, vykdydama įvairias kampanijas ir seminarus, taip pat rėmė moterų teises ir LGBTI asmenų žmogaus teises.

Sausio mėn. ES, bendradarbiaudama su Honkongo už saugumą atsakingo sekretoriaus biuru, surengė praktinį seminarą dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos.

⁸⁵ 2016 m. sausio 7 d. Europos išorės veiksmų tarnybos atstovės spaudai pareiškimas dėl asmenų, susijusių su „Mighty Current“ leidykla Honkonge, dingimo, ir 2016 m. balandžio 25 d. Europos Komisijos ir Europos išorės veiksmų tarnybos pranešimas spaudai, dėl paskelbtos 2015 m. metinės ataskaitos dėl Honkongo specialiojo administracinio regiono.

Taivanas

Žmogaus teisių padėtis Taivane iš esmės yra gera. Vis dėlto ES ir toliau ragina Taivaną netaikyti mirties bausmės. Gegužės mėn. įvykdyta viena mirties bausmė, o prieš tai mirties bausmės buvo įvykdytos 2015, 2014, 2013, 2012 ir 2011 m. pažeidžiant *de facto* moratoriumą, kurio buvo laikomasi nuo 2005 iki 2010 m. Vietos lygmeniu paskelbtame pareiškime ES paragino nedelsiant paskelbti mirties bausmės vykdymo moratoriumą, kaip 2013 m. rekomendavo tarptautinių ekspertų grupė. ES bendradarbiavo su vietos valdžios institucijomis ir pilietine visuomene dėl veiksmingų pastangų atnaujinti mirties bausmės moratoriumo laikymąsi siekiant oficialiai panaikinti mirties bausmę. Atsižvelgdamos į tai, ES ir jos valstybės narės bendradarbiauja su Taivanu pagal ES ir Taivano teisėjų mainų programas. Nuo 2015 m. Aukščiausiasis Teismas patvirtino tik vieną mirties nuosprendį. Reguliaraus dialogo su Taivanu – ES ir Taivano metinių konsultacijų su prekyba nesusijusiais klausimais – metu ES reiškė susirūpinimą dėl mirties bausmės ir tolesnio jos taikymo. Be mirties bausmės klausimo, ES taip pat bendradarbiauja su Taivanu dėl lyčių lygybės ir LGBTI asmenų žmogaus teisių – šioje srityje Taivanas yra vertinamas kaip teigiamas pavyzdys Azijos ir Ramiojo vandenyno regionui.

Indijos Respublika

Indija yra demokratinė ir pliuralistinė šalis, kurioje piliečių teisių apsauga, remiantis pagrindiniais sekuliarizmo ir lygybės principais, įtvirtinta 1950 m. konstitucijoje ir susijusiuose teisės aktuose, ją užtikrina tvirtos institucijos. Nors Indija padarė didelę pažangą, užtikrinti pagarbą žmogaus teisėms tokioje didelėje ir įvairialypėje šalyje tebėra sunkiai įveikiama užduotis. Tačiau Indijos gyvybinga pilietinė visuomenė vykdo veiklą siekdama skatinti pagarbą žmogaus teisėms ir jų apsaugą, o vyriausybė pradėjo vykdyti šalies labiausių skurstančių gyventojų rėmimo programas.

2016 m. ES prioritetai Indijoje buvo remti pastangas kovojant su diskriminacija ir nelygybe, propaguoti lyčių lygybę ir vaikų teises, ginti asmens neliečiamybę ir remti žmogaus teisių gynėjų teises. ES taip pat skatina Indijoje įvesti mirties bausmės moratoriumą.

Nepaisant teisinių apsaugos priemonių ir išvystytos teismų sistemos, įgyvendinti teisę kreiptis į teismą gali būti sunku, ypač marginalizuotoms bendruomenėms, dažnai skundžiamasi dėl pernelyg užsitęsusių procedūrų. Dėl perpildytų kalnimo įstaigų ir labai didelio nebaigtų nagrinėti bylų skaičiaus kalnimo sąlygos yra prastos. Šiuo metu žmogaus teisių srityje susirūpinimą keliantys klausimai yra susiję su religijos ar tikėjimo laisve, saviraiškos laisve ir žmogaus teisių gynėjų, įskaitant žurnalistus, teisėmis. 2016 m. daugelio PVO veiklos licencijų panaikinimas pagal Užsienio įnašų reguliavimo aktą tapo dažnu klausimu diskutuojant apie pilietinės visuomenės erdvę. Be to, nepaisant vyriausybės pastangų, šalyje ir toliau vykdomi diskriminacijos dalitų atžvilgiu veiksmai ir smurtas prieš moteris. Nors 2016 m. mirties bausmių įvykdyta nebuvo, mirties bausmė vis dar nurodyta galiojančiuose įstatymuose kaip taikytina „ypač retais“ atvejais ir atrodo, kad viešojo nuomonė šiai bausmei pritaria.

Indija yra pati didžiausia pasaulio demokratija, kurioje rinkėjų aktyvumas yra palyginti didelis, tačiau moterų politinis dalyvavimas tebėra silpnas. Šiuo metu Parlamento Žemuosiuose ir Aukštuosiuose Rūmuose moterys sudaro tik apie 11,2 % narių. Valstybės lygmeniu moterų teisės aktų leidėjų skaičius yra mažas. Tačiau Indija yra nustačiusi kvotas vietos valdžios lygmeniu – trečdalis vietų yra rezervuotos moterims.

Siekdama pagerinti ekonomines, socialines ir kultūrines teises, vyriausybė pradėjo vykdyti keletą programų, kuriomis siekiama suteikti daugiau galimybių gauti išsilavinimą, turėti prieigą prie energijos, naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis, turėti būstą ir naudotis transporto paslaugomis, taip pat turėti prieigą prie vandens ir gauti sanitarijos paslaugas. Indija taip pat priėmė Neįgalųjų teisių įstatymą, kuriuo jos teisės aktai buvo suderinti su JT neįgalųjų teisių konvencija. Policija ir administracija aktyviau nagrinėjo smurto prieš moteris atvejus.

ES įvairiais formatais ir įvairiais lygmenimis bendradarbiavo su suinteresuotaisiais subjektais Indijoje, įskaitant pareigūnus, žmogaus teisių klausimais dirbančias institucijas, pilietinės visuomenės atstovus ir plačiąją visuomenę. ES taip pat remia įvairius žmogaus teisių klausimams skirtus renginius bei juose dalyvauja ir vis dažniau naudojami socialinės žiniasklaidos priemonėmis informacijai skleisti. Nors dialogas žmogaus teisių klausimais vietos lygmeniu 2016 m. neįvyko, 2016 m. kovo mėn. aukščiausiojo lygio susitikime ES ir Indija pripažino savo įsipareigojimą tokius mainus surengti ir susitarė stiprinti bendradarbiavimą ir veiksmų koordinavimą tarptautiniuose forumuose, be kita ko, galbūt plėtoti dialogą lyčių lygybės klausimais.

Parama žmogaus teisių gynėjams tebėra vienas svarbiausių ES prioritetų Indijoje. ES bendravo su žmogaus teisių gynėjų tinklu, be kita ko, lankydamosi vietoje, o atskirais atvejais palaikė ryšius su Nacionaline žmogaus teisių komisija. ES ir toliau aktyviai stebi pokyčius ir teikia pagalbą tiems, kuriems jos reikia, be kita ko, konkrečiais atvejais naudodamasi skubios paramos žmogaus teisių gynėjams mechanizmu.

ES pagal EDŽTRP programą toliau teikė Indijai finansinę paramą tokiose srityse kaip lyčių ir vaikų teisės, neįgaliųjų teisės, čiabuvių tautų teisės, kova su prekyba žmonėmis, mirties bausmės panaikinimas ir saviraiškos internete bei realiame gyvenime laisvė.

Indija dar neratifikavo kai kurių pagrindinių tarptautinių žmogaus teisių dokumentų ir pagrindinių darbo standartų. Parlamente yra pateikti keli įstatymų, kuriais siekiama įgalinti Indiją ratifikuoti jos pasirašytas tarptautines sutartis, projektai. Darbo ministras Bandaru Dattatreya užsiminė, kad Indija yra pasirengusi ratifikuoti TDO konvencijas (132 ir 182), nes vyriausybė patvirtino 2016 m. Vaikų darbo įstatymo pakeitimą, kuriuo draudžiama dirbti vaikams iki 14 metų. Indija – JT Žmogaus teisių tarybos narė yra iki 2017 m. Rengiantis 2017 m. gegužės mėn. visuotiniam periodiniam vertinimui, 2016 m. pilietinės visuomenės organizacijos paskelbė kelias ataskaitas ir surengė konsultacijas su suinteresuotaisiais subjektais.

ES toliau aktyviai bendradarbiaus su įvairiais suinteresuotaisiais subjektais siekdama remti žmogaus teisių propagavimą ir apsaugą Indijoje. Aktyviau keičiantis patirtimi ir gerąja praktika, taip pat didinant paramą institucijų stiprinimui ir suinteresuotųjų subjektų įgalinimui, būtų galima prisidėti sprendžiant struktūrines problemas, šalinant institucinius trūkumus ir įsigalėjusią visuomeninės praktiką, kuri trukdo visapusiškiau įgyvendinti žmogaus teises.

Indonezijos Respublika

Indonezija yra stabilios demokratijos šalis, kurioje vyksta laisvi ir sąžiningi rinkimai, žiniasklaida yra įvairiapusė ir aktyvi, o pilietinė visuomenė – gyvybinga. Pagrindinės žmogaus teisės užtikrinamos įstatymais, o institucinę žmogaus teisių sistemą sudaro Nacionalinė žmogaus teisių komisija, Nacionalinė komisija dėl smurto prieš moteris ir Vaikų apsaugos komisija.

Pagrindinis ES veiklos Indonezijoje žmogaus teisių srityje prioritetas yra skatinti panaikinti mirties bausmę, pradedant mirties bausmių vykdymo moratoriumu. ES taip pat dirba kovos su diskriminacijos srityje, visų pirma siekdama sustiprinti mažumų grupių apsaugą. Kitos prioritetinės sritys – verslas ir žmogaus teisės, teisė kreiptis į teismą ir moterų naudojimas žmogaus teisėmis.

2016 m. liepos mėn. Indonezija įvykdė mirties bausmę keturiems žmonėms – visos bausmės skirtos už su narkotikais susijusius nusikaltimus. Mažiausiai 130 kalinių laukia mirties bausmės įvykdymo. Problema tebelieka tai, kad neužtikrinama tinkama mažumų (įskaitant religines grupes, pvz., ahmadijus ir šiitus arba LGBTI bendruomenę) apsauga ir jos yra diskriminuojamos. Keli ministrai, politikai ir religiniai vadovai yra paskelbę prieš LGBTI asmenis nukreiptų pastabų, o šioje srityje dirbančios pilietinės visuomenės patiria spaudimą. Ir toliau surūpinimą kelia saviraiškos laisvės ir taikių susirinkimų laisvės apribojimai Papua ir Vakarų Papua provincijose, kuriose taikūs protestuotojai dažnai suimami ir taikomi įstatymai dėl valstybės išdavimo. Pažadėti tyrimai dėl praeityje įvykdytų žmogaus teisių pažeidimų vykdomi lėtai.

Svarbus žingsnis į priekį – parlamente priimtas Įstatymas dėl neįgaliųjų teisių. Ačeho provincijoje įsteigta Tiesos ir susitaikymo komisija, skirta šioje provincijoje dešimtmetį trukusio konflikto metu įvykdytiems žmogaus teisių pažeidimams (konfliktas baigėsi 2005 m. Helsinkio taikos susitarimu) tirti. Vyriausybė rėmė precedento neturintį simpoziumą antikomunistinio „valymo“ ir 1965–1966 m. masinių žudynių tema, suteikiant galimybę aukoms ir jų giminaičiams pateikti savo požiūrį į įvykius.

ES ir Indonezijos dvišalio bendradarbiavimo pagrindas yra partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimas. PBS yra grindžiamas bendromis vertybėmis ir nustato bendrus įsipareigojimus saugoti ir propaguoti žmogaus teises. Šeštas ES ir Indonezijos dialogo žmogaus teisių klausimais susitikimas įvyko birželio mėn. Briuselyje. Tai buvo proga pasikeisti nuomonėmis dėl migrantų teisių, nediskriminavimo / mažumoms priklausančių asmenų teisių, teisės kreiptis į teismą / baudžiamosios politikos, verslo ir žmogaus teisių ir kovos su smurtiniu ekstremizmu. Abi pusės susitarė dėl konkrečių tolesnių veiksmų baudžiamosios politikos ir verslo bei žmogaus teisių srityse.

Birželio mėn. prieš mirties bausmės įvykdymą ES paskelbė pareiškimą, kuriame Indonezijos vyriausybė raginama nutraukti mirties bausmės vykdymą ir vėl taikyti *de facto* moratoriumą. ES palaikė glaudžius ryšius su aukšto lygio pareigūnais, pabrėždama savo nepritarimą mirties bausmės taikymui. Spalio 10 d., minint Pasaulinę kovos su mirties bausme dieną, ES delegacija vykdė socialinės žiniasklaidos kampaniją prieš mirties bausmę.

ES delegacija reguliariai rengė susitikimus su mažumų grupėmis ir nepakantumo aukomis, įskaitant religinių mažumų grupių atstovus ir LGBTI organizacijas. ES delegacija toliau bendradarbiavo su didžiausia šalies musulmonų organizacija „Nahdlatul Ulama“, propaguojančia toleranciją ir pliuralizmą.

ES įdėmiai stebėjo įvykius Papua bei Vakarų Papua provincijose ir surengė keletą susitikimų su Papua žmogaus teisių gynėjais.

Kartu su Nacionaline žmogaus teisių komisija („Komnas HAM“) ir Kankinimo prevencijos asociacija, ES delegacija surengė praktinį seminarą kankinimo prevencijos klausimu; po jo buvo pasirašytas susitarimo memorandumas, kuriuo sudaryta kankinimo prevencijos darbo grupė; ji lankysis kalinimo vietose.

ES delegacija, bendradarbiaudama su organizacijos „JT Moterys“ Indonezijos padaliniu surengė komiksų ir animacinių filmų konkursą „Planet 50–50“, po jo suorganizuota paroda ir 26 renginiai su įvairiais partneriais per 16 dienų vykusią agitacijos prieš smurtą lyties pagrindu kampaniją „16 Days of Activism“, įskaitant ES diplomatinę atstovybių vadovų įsipareigojimą „HeForShe“.

ES teikė finansinę paramą įvairiems žmogaus teisių srities projektams, finansuojamiems Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP) lėšomis. 2016 m. pagal EDŽTRP buvo remiama 11 įvairiems klausimams skirtų projektų, kurių temos, be kita ko, buvo konfliktų sprendimas ir tarpininkavimas, religijos laisvė, neįgaliųjų teisės, parama žmogaus teisių gynėjams, verslas ir žmogaus teisės ir atsakomybė už žmogaus teisių pažeidimus.

Indonezija yra ratifikavusi visas pagrindines JT žmogaus teisių konvencijas. Vienas iš 2015–2019 m. Nacionaliniame žmogaus teisių veiksmų plane numatytų prioritetų yra „pasirengti ratifikuoti tarptautinius žmogaus teisių dokumentus“, įskaitant Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą fakultatyvų protokolą ir Romos statutą. 2007–2010 m. Indonezija buvo JT Žmogaus teisių tarybos narė ir buvo perrinkta kitai 2012–2017 m. kadencijai.

Indonezija pritarė 144-ioms 2012 m. visuotinio periodinio vertinimo rekomendacijoms. Pagrindinės rekomendacijos, kurioms pritarta, buvo susijusios su tarptautinių konvencijų, visų pirma Konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims (CEDAW) fakultatyvinio protokolo ratifikavimu, kankinimo kriminalizavimu, žmogaus teisių propagavimu, partnerysčių su nacionalinėmis žmogaus teisių institucijomis skatinimu, tam tikrų teisių, visų pirma religinių mažumų, vaikų, moterų ir žmogaus teisių gynėjų teisių, apsauga ir toliau vykdoma kova su prekyba žmonėmis. Kitas Indonezijos visuotinis periodinis vertinimas bus atliktas 2017 m. gegužės mėn.

Japonija

2016 m. bendra žmogaus teisių padėtis šalyje išliko stabili, šiek tiek pažengta nediskriminavimo ir baudžiamojo proceso teisės srityje. Japonija tebėra nusistovėjusios ir gerai veikiančios demokratijos šalis, kurioje iš esmės užtikrinama didelė pagarba žmogaus teisėms.

Daugiausia dėmesio žmogaus teisių srityje Japonijoje ES skyrė tebetaikomai mirties bausmei ir baudžiamojo teisingumo sistemai, įskaitant kalinių teises. ES taip pat aktyviai veikia lyčių lygybės ir moterų įgalėjimo srityje, taip pat nediskriminavimo ir atviros visuomenės stiprinimo srityse.

2016 m. pagrindiniai spręstini žmogaus teisių klausimai, apie kuriuos pranešė Japonijos ir tarptautinės žmogaus teisių organizacijos, be kita ko, buvo mirties bausmės vykdymas, taip pat Japonijos sulaikymo įstaigų būklė ir teisinė sistema (baudžiamojo teisingumo sistema). Kitos problemos žmogaus teisių srityje, be kita ko, buvo smurtas šeimoje, seksualinis priekabiavimas ir moterų diskriminavimas darbo vietoje; prekyba žmonėmis, įskaitant užsienio stažuotojų išnaudojimą; vaikų išnaudojimas; visuomenės vykdoma diskriminacija prieš asmenis, priklausančius mažumoms (įskaitant LGBTI asmenis ir neįgaliuosius). Taip pat pranešta apie stiprėjančią vidinės cenzūros tendenciją žiniasklaidoje (visų pirma kalbant apie nacionalinius transliuotojus), kai kuriais atvejais tai buvo susiję su akivaizdžiu politiniu spaudimu.

2016 m. pagrindiniai teigiami pokyčiai buvo 2016 m. gegužės mėn. įvykdyta baudžiamojo proceso teisės reforma, dėl kurios padėtis šiek tiek pagerėjo – visų pirma tai susiję su tuo, kad vis dažniau daromi apklausų vaizdo įrašai, ir su įrodymų atskleidimu. Tačiau vykdant reformą nebuvo išspręsti kai kurie įsisenėję probleminiai klausimai, pavyzdžiui, dėl kardomojo kalnimo sistemos (*daiyo kangoku*), pagal kurią policija įtariamuosius gali laikyti iki 23 dienų nepateikus oficialių kaltinimų.

Kiti įsidėmėtini įvykiai, be kita ko, buvo 2016 m. gegužės mėn. priimtas pirmasis Japonijos kovos su neapykantą kurstančiomis kalbomis įstatymas – taip žengtas žingsnis siekiant pažaboti ksenofobiją. Vis dėlto, nors 2016 m. gegužės 24 d. priimtame teisės akte neteisėtai diskriminuojančios kalbos smerkiamos kaip „neatleistinos“, teisės akte jos nėra teisiškai draudžiamos ir už jas nenumatoma bausmės. Tačiau reikia pažymėti, kad šiuo naujuoju teisės aktu jau yra pasirėmusios kelios vietos valdžios institucijos, siekdamos uždrausti radikalių dešiniųjų pažiūrų grupuočių, besityčiojančių iš nuolatinių Japonijos gyventojų korėjiečių (*zainichi*), visuomeninius susirinkimus. Be to, 2016 m. gruodžio mėn. Japonijos parlamentas priėmė teisės aktus, kuriais pripažįstama, kad, nepaisant įvairių politikos priemonių įgyvendinimo, vis dar diskriminuojami vadinamieji *burakumin* (buvę atstumtieji), ir paprašė vyriausybės dėti tolesnes pastangas, kad tokia diskriminacija būtų panaikinta. Juo centrinė valdžia ir savivaldybės įpareigojamos sukurti konsultacijų sistemas, sustiprinti švietimą ir prireikus pradėti tyrimą dėl *buraku* diskriminacijos.

ES toliau dalyvavo sprendžiant žmogaus teisių klausimus, visų pirma dėl mirties bausmės taikymo. ES ir ES valstybės narės, kartu su kitomis panašaus požiūrio besilaikančiomis šalimis, vietos lygmeniu paskelbtuose pranešimuose ir laiškuose pareiškė prieštaraujančios mirties bausmės taikymui. ES delegacija ir ES valstybės narės šia tema surengė keletą praktinių seminarų ir konferencijų, taip siekdamos informuoti visuomenę. Reguliaraus dialogo žmogaus teisių klausimais susitikimas įvyko liepos mėn. Tokijuje, jame buvo aptarti įvairūs klausimai, įskaitant lyčių lygybę, verslą ir žmogaus teises, taip pat bendradarbiavimą daugiašaliuose forumuose.

Kalbant apie vietinę veiklą įgyvendinant pagrindinius žmogaus teisių srities prioritetus, ES delegacija kartu su keturių valstybių narių ambasadomis gegužės 8 d., artėjant Tarptautinei kovos su homofobija, transfobija ir bifobija dienos proga (gegužės 17 d.), dalyvavo ketvirtą kartą rengiamose seksualinių mažumų eitynėse „Tokyo Rainbow Pride“, kurių bendras šūkis buvo „Kartu už lygybę ir įvairovę“.

Japonijos pilietinės visuomenės stiprinimo tikslu ES delegacija ES ir Japonijos dialogo žmogaus teisių klausimais proga surengė bendrą išankstinį informacinį susirinkimą. Daugeliui nevyriausybinų organizacijų tai buvo pirmoji galimybė susitikti su kitomis pilietinės visuomenės organizacijomis.

Lyčių lygybės ir moterų įgalėjimo klausimais ES delegacija surengė socialinės žiniasklaidos kampaniją kovo 8-osios tema, siekdama geriau informuoti apie lyčių lygybę ir skatinti „JT Moterų“ kampaniją „HeForShe“, prie kurios prisijungė visi vyriškos lyties ES ambasadoriai. Gruodžio 12 d. ES delegacija surengė ES aukšto lygio konferenciją ekonominio moterų įgalėjimo tema (<http://together4equality.eu/>). Joje beveik 300 dalyvių buvo suteikta galimybė keistis patirtimi ir žiniomis.

2016 m. balandžio mėn. ES paskelbė kvietimą teikti pasiūlymus tema „Bendradarbiavimas su Japonijos pilietine visuomene pagrindinių teisių srityje: mirties bausmė ir baudžiamojo teisingumo sistema“, o gruodžio mėn. buvo pasirašyta dotacijos sutartis su Redingo universitetu, bendradarbiaujant su Kalinių teisių centru, vietine pilietinės visuomenės organizacija, kuri propaguoja mirties bausmės uždraudimą. Dvejų metų projektu, kuris oficialiai pradedamas įgyvendinti 2017 m. sausio mėn., daugiausia dėmesio bus skiriama informacijos didinimo ir diskusijų mirties bausmės klausimu skatinimo veiklai, taip pat bus įgyvendinami propagavimo veiksmai Japonijoje. Dotacijos gavėjai glaudžiai koordinuos savo veiklą su ES žmogaus teisių darbo grupe Japonijoje.

Atsižvelgiant į nuomonių panašumą labai įvairiais žmogaus teisių klausimais, ES ir Japonija glaudžiai bendradarbiavo daugiašaliame kontekste, įskaitant JT Žmogaus teisių taryboje ir JT Generalinėje Asamblėjoje bendrai pateiktas rezoliucijas dėl žmogaus teisių padėties KLDK.

Turėtų būti skatinami aktyvesni nacionaliniai debatai mirties bausmės klausimu, taip pat reikėtų nuodugniau reformuoti kardomojo kalinimo sistemą ir gerinti supratimą apie kalinių teises. Taip pat bus tęsiamas dvišalis bendradarbiavimas lyčių lygybės klausimu, įtraukiant verslo atstovus ir pilietinę visuomenę. Toliau gali tekti išsamiau stebėti migrantų padėtį, atsižvelgiant į mažėjantį gyventojų skaičių ir darbuotojų trūkumą, taip pat pasirengimą 2020 m. Tokijo olimpinėms žaidynėms.

Korėjos Respublika

2016 m. Korėjos Respublikoje toliau buvo saugomos žmogaus teisės, kaip ir turėtų būti šalyje, kurioje yra tvirta demokratinė infrastruktūra. Tačiau kartais tam, kaip demokratija įgyvendinama, įtakos turi geopolitinis regioninis kontekstas ir iššūkiai, susiję su ilgalaikė socialine praktika, todėl dėl kai kurių sričių kyla susirūpinimas.

ES savo veiksmams daugiausia dėmesio skyrė darbui su Korėjos pilietine visuomene ir valdžios sektoriaus suinteresuotaisiais subjektais siekdama propaguoti saviraiškos ir susirinkimų laisvę, taip pat darbuotojų teises; atlikti karo prievolę dėl įsitikinimų atsisakantiems asmenims skiriamos laisvės atėmimo bausmės nagrinėjimui; lyčių lygybei; mažumų grupėms, įskaitant LGBTI asmenis; mirties bausmės vykdymo moratoriumo išlaikymui. Vienas iš prioritetų taip pat buvo tęsti glaudų bendradarbiavimą su Korėjos Respublika tarptautiniuose žmogaus teisių forumuose.

Pagrindiniai susirūpinimą keliantys klausimai yra susiję su neigiamomis tendencijomis saviraiškos ir susirinkimų laisvės srityje. Tarp kitų klausimų yra kelių šimtų asmenų, atsisakiusių atlikti karo prievolę dėl įsitikinimų, kalinamas, lyčių nelygybė, ypač kiek tai susiję su vienodomis galimybėmis įsidarbinti, ir iniciatyvių vyriausybės priemonių skatinti geresnį visuomenės požiūrį į LGBTI asmenis trūkumas. Mirties bausmė vis dar galioja, nors nuo 1997 m. taikomas mirties bausmių vykdymo moratoriumas.

ES reguliariai palaikė ryšius su įvairiausių politinių pažiūrų asmenimis ir pilietinės visuomenės organizacijomis (PVO), dirbančiais įvairiais žmogaus teisių klausimais, įskaitant žmogaus teisių gynėjų aplinką.

ES stiprino ir plėtė savo bendradarbiavimą su vyriausybės departamentais, atsakingais už žmogaus teisių apsaugą. Šiose diskusijose, be kita ko, buvo aptariama, kaip dar labiau gerinti žmogaus teisių gynėjų aplinką.

ES suaktyvino bendradarbiavimą su Korėjos nacionaline žmogaus teisių komisija (KNŽTK). 22 ES diplomatinių atstovybių vadovai Seule kartu su KNŽTK pirmininku aptarė ES susirūpinimą keliančius klausimus, susijusius su jos prioritetais žmogaus teisių srityje. ES ekspertai prisidėjo prie KNŽTK iniciatyvų, įskaitant iniciatyvas verslo ir žmogaus teisių bei pagyvenusių žmonių teisių klausimais.

Buvo glaudžiau bendradarbiaujama su organizacijomis, dirbančiomis lyčių lygybės ir smurto prieš moteris panaikinimo srityse. Bendradarbiaujant, be kita ko, surengtos konferencijos dalyvavimo darbo rinkoje tema ir seminaras dėl kovos su smurtu dėl lyties.

ES ir daugelis ES valstybių narių bendradarbiavo su pilietinės visuomenės organizacijomis, propaguojančiomis LGBTI asmenų žmogaus teises, ir dalyvavo, taip pat ambasadorių lygmeniu, Seulo LGBTI asmenų eitynių festivalyje.

Į Vietos patarėjų grupę (VPG), suformuotą pagal ES ir Korėjos laisvosios prekybos susitarimo darnaus vystymosi skyrių, įtraukti Korėjos ir Europos žmogaus teisių gynėjai. Apie savo surengtą diskusiją aplinkos ir darbo klausimais VPG pateikė ataskaitą vyriausybės lygmens Prekybos ir darnaus vystymosi komitetui.

ES bendradarbiavo su žmogaus teisių gynėjais, dirbančiais žmogaus teisių Šiaurės Korėjoje klausimais. Delegacija palaikė glaudžius ryšius su šiuo klausimu dirbančiomis pilietinės visuomenės organizacijomis ir toliau bendradarbiavo su Vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuro tarnyba Seule.

Pagal ES partnerystės priemonę buvo finansuojamas lyginamasis tyrimas dėl Tarptautinės darbo organizacijos konvencijos Nr. 111 įgyvendinimo. Projektą inicijavo Prekybos ir darnaus vystymosi komitetui pavaldi Vietos patarėjų grupė. Projektas padėjo Korėjos ir ES suinteresuotiesiems subjektams keistis informacija apie konvencijos įgyvendinimą abiejuose regionuose ir apie jos poveikį siekiant išvengti diskriminacijos darbo vietoje.

Korėjos Respublika buvo labai teigiamai įvertinta už veiksmingą pirmininkavimą JT Žmogaus teisių tarybai 2016 m. Tiek Žmogaus teisių taryboje, tiek Generalinėje Asamblėjoje Korėjos Respublika pademonstravo, kad jos vertybės panašios į ES vertybes, – jos balsavimo rezultatai buvo panašiausi iš visų kitų ne Europos šalių partnerių.

Korėjoje vyriausybė glaudžiai bendradarbiavo su JT specialiuoju pranešėju teisės laisvai rinktis į taikius susirinkimus ir burtis į asociacijas klausimais, JT specialiuoju pranešėju dėl aplinkai saugaus tvarkymo ir pavojingų medžiagų bei atliekų šalinimo poveikio žmogaus teisėms ir JT verslo ir žmogaus teisių darbo grupe.

2016 m. Seule pirmą kartą buvo surengtos trečiosios kasmetinės ES ir Korėjos Respublikos konsultacijos žmogaus teisių klausimais. Dvišalis dialogas dar kartą patvirtino požiūrių bendrumą daugiašaliais ir teminiais klausimais ir bendrą norą stiprinti bendradarbiavimą rengiant įvairias žmogaus teisių srities iniciatyvas.

Korėjos Liaudies Demokratinė Respublika (KLDLDR)

Bendrai vertinant, 2016 m. žmogaus teisės šalyje ir toliau buvo šiurkščiai ir sistemingai pažeidinėjamos, nesant jokio patikimo atsakomybės už buvusių ir dabartinių pažeidimus mechanizmo. KLDLDR toliau atsisakydavo bet kokio bendradarbiavimo su JT žmogaus teisių tarybos įgaliotaisiais ekspertais.

ES prioritetas – užtikrinti pažangą vietoje visose įmanomose srityse. Dėl ribotų ES ir valstybių narių ryšių su KLDLDR pareigūnais mažėja sričių, kuriose būtų galima konstruktyviai spręsti problemas bendradarbiaujant su šalies vyriausybe. ES primygtinai reikalavo, kad būtų užtikrinta atsakomybė (be kita ko, kad JT Saugumo Taryba perduotų padėties KLDLDR klausimą nagrinėti Tarptautiniam baudžiamajam teismui (TBT)) ir tarptautinės teisės (negrąžinimo principo) laikymasis, kiek tai susiję su prieglobsčio užsienyje siekiančiais KLDLDR piliečiais.

Kaip parodyta, pasiremiant dokumentais, 2014 m. galutinėje JT tyrimo komisijos dėl žmogaus teisių KLDLDR ataskaitoje, daug struktūrinių problemų yra visose srityse, susijusiose su žmogaus teisėmis ir demokratija. Ataskaitoje teigiama, kad kai kurie pažeidimai gali prilygti nusikaltimams žmoniškumui.

Vis dėlto 2016 m. tam tikrais aspektais pasistūmėta teigiama linkme: KLDLDR pateikė ataskaitas Vaiko teisių komitetui ir Visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims komitetui, taip pat ratifikavo JT neįgaliųjų teisių konvenciją.

Dėl nepalankių politinių aplinkybių paskiausias (14-as) ES ir KLDLDR politinio dialogo raundas, kuriame buvo keliami žmogaus teisių klausimai, buvo surengtas 2015 m. gegužės mėn.

Šalyje yra kelios nacionalinės organizacijos, kurios sprendžia žmogaus teisių problemas, tačiau jos yra neatsiejama valdžios struktūros dalis. Kai kurios iš jų yra gavusios užsienio paramą, skirtą labiausiai pažeidžiamoms visuomenės grupėms remti. ES palaikė glaudžius ryšius su Korėjos Respublikoje įsikūrusiomis pilietinės visuomenės organizacijomis, dirbančiomis žmogaus teisių padėties KLTR klausimu, ir toliau bendradarbiavo su Vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuro tarnyba Seule.

ES finansuoja keletą KLTR vykdomų projektų, kuriais daugiausia dėmesio skiriama apsirūpinimui maistu, sveikatos priežiūrai, vandens tiekimui ir sanitarijos paslaugoms. Žmogaus teisių klausimas keliamas netiesiogiai teikiant šią pagalbą (pvz., žmonių teisė į maistą, pragyvenimo šaltinį). Kai kuriais ES finansuojamais projektais taip pat remiamos KLTR organizacijos, kurios sprendžia neįgaliųjų ir vyresnio amžiaus asmenų socialinės įtraukties klausimus. ES finansuojami projektai skiriami labiausiai pažeidžiamiems visuomenės nariams (vaikams, vyresnio amžiaus asmenims, pažeidžiamoms ūkininkų bendruomenėms ar grupėms ir t. t.) padėti. Be to, reaguojant į didelius potvynius, per ECHO buvo teikiama ES finansuojama humanitarinė pagalba.

Žmogaus teisių padėties KLTR klausimui dar kartą buvo skirta Žmogaus teisių tarybos rezoliucija (A/HRC/31/L.25; Japonijos ir ES bendrai inicijuota rezoliucija) ir JT Generalinės Asamblėjos rezoliucija (A/RES/71/202; ES ir Japonijos bendrai inicijuota rezoliucija) – abiejose rezoliucijose pabrėžti labai dideli struktūriniai trūkumai KLTR. JT Saugumo Taryba žmogaus teisių padėtį KLTR nagrinėjo 2016 m. gruodžio mėn.

KLDR nėra ES delegacijos. ES vietos lygmeniu rotacijos tvarka kas šeši mėnesiai atstovauja ES valstybių narių ambasados (2016 m. – CZ ir SE).

Laoso Liaudies Demokratinė Respublika

Nors bendra žmogaus teisių padėtis 2016 m. tebebuvo sudėtinga, pasikeitus vadovybei palaipsniui tęsėsi Laoso ekonominis ir politinis pereinamasis laikotarpis. 2016 m. Laosas toliau rengė itin svarbius žmogaus teisių srities teisės aktus. 2016 m. Laosas pirmininkavo ASEAN.

ES toliau teikė paramą Laosui jam siekiant užsibrėžto tikslo iki 2020 m. tapti teisinės valstybės visuomene. 2016 m. Laosas ėmėsi svarbios kampanijos, skirtos kovai su korupcija visais lygmenimis.

Yra keletas problemų, viena iš jų –ribota pilietinės visuomenės veiklos erdvė. Po socialinių teisių šalininko Sombath Somphone dingimo 2012 m. gruodžio mėn. pilietinės visuomenės narių gretose juntama vidinė cenzūra ir netgi baimė. Saviraiškos laisvė ir susirinkimų laisvė tebėra smarkiai ribojamos, o vyriausybę kritikuoti yra pavojinga, kaip parodė trijų jaunuolių suėmimas už „antivyriausybinių propagandą“ 2016 m. kovo mėn. Kitos problemos, be kita ko, yra nebaudžiamumo rizika, atsižvelgiant į teismų sistemos trūkumus.

Vis dar neišspręstos etninių mažumų problemos, tačiau vyriausybė įsipareigojusi padėti gerinti. LGBTI asmenys toleruojami; diskriminacija dėl seksualinės orientacijos ir lytinės tapatybės nėra laikoma nusikaltimu.

2016 m. Laosas surengė Nacionalinės Asamblėjos rinkimus ir, nors šioje šalyje yra vienpartinė sistema, rinkimuose būta tam tikros konkurencijos. Nacionalinė Asamblėja įgauna vis daugiau politinės svarbos ir vis ryžtingiau atlieka teisėkūros ir kontrolės funkcijas. Naujai įsteigtos provincijų asamblėjos taip pat gali prisidėti užtikrinant dalyvavimą ir atskaitomybę.

Laosas nuolat plėtoja ir stiprina savo teisinę sistemą. Po to, kai 2015 m. pabaigoje buvo iš dalies pakeista konstitucija, 2016 m. buvo aptarta Baudžiamojo kodekso peržiūra ir jis turėtų būti priimtas 2017 m. pradžioje. Kodekso peržiūros procesas suteikė galimybę surengti plačias konsultacijas Laose ir su tarptautiniais partneriais. Nors peržiūrėtas Baudžiamasis kodeksas dar turi būti oficialiai priimtas, į dabartinį projektą įtraukta svarbių teigiamų elementų. Laosas yra ratifikavęs septynias iš devynių pagrindinių žmogaus teisių konvencijų ir patvirtina, kad šiuo metu rengiasi ratifikuoti Tarptautinę konvenciją dėl visų asmenų apsaugos nuo priverstinio dingimo. Svarbu paminėti, kad taip pat yra rengiamas Sutarčių įstatymo projektas, kuriuo siekiama užtikrinti tinkamą Laoso tarptautinių įsipareigojimų perkėlimą į nacionalinius teisės aktus.

Vis dar taikoma mirties bausmė, nors nuo 1989 m. įvestas *de facto* mirties bausmės vykdymo moratoriumas. Be kitų teigiamų pastarojo meto pokyčių, galima nurodyti, kad už mažiau nusikaltimų gali būti baudžiama mirties bausme. 2016 m. lapkričio mėn. Nacionalinės Asamblėjos nariai pirmą kartą svarstė mirties bausmės klausimą, kai kurie nariai laikėsi pozicijos, kad ji turi būti panaikinta.

ES toliau labai aktyviai dirbo su valdžios institucijomis, taip pat su pilietine visuomene, dažnai bendradarbiaudama su ES valstybėmis narėmis. Dirbant, be kita ko, teko kreiptis į valdžios institucijas dėl sunkioje padėtyje esančių asmenų, įskaitant Lenkijos piliečio Bounthanho Thammavongo, kuris 2015 m. buvo nuteistas penkerių metų laisvės atėmimo bausme už prieš Laosą nukreiptą propagandą, atvejį. Viešosios diplomatijos srityje delegacija toliau rengė kampanijas socialiniuose tinkluose ir organizavo itin svarbius renginius, pavyzdžiui, Žmogaus teisių dienos, Tarptautinės kovos su homofobija dienos ir Pasaulinės informuotumo apie autizmą didinimo dienos proga. Kasmetinis dialogas žmogaus teisių klausimais buvo šiek tiek atidėtas ir įvyks 2017 m. vasario mėn.

2016 m. gruodžio mėn. buvo pasirašytas finansavimo susitarimas su ES dėl paramos Nacionalinei Asamblėjai, pilietinei visuomenei ir teisingumo sektoriui bendrai finansuojant Vokietijai ir Šveicarijai, o našus vystomasis bendradarbiavimas su Laoso valdžios institucijomis žmogaus teisių bei teisingumo sektoriaus srityse toliau buvo plėtojamas.

Laosas šiuo metu įgyvendina tolesnę veiklą, susijusią su 2015 m. jo atžvilgiu atliktu visuotiniu periodiniu vertinimu, ir, manoma, rengia nacionalinį VPV veiksmų planą.

Malaizija

Nepaisant tam tikros pažangos vaikų ir moterų teisių srityje, žmogaus teisių padėtis Malaizijoje 2016 m. pablogėjo – vis dažniau pasitaikė saviraiškos laisvės apribojimų.

Pagrindinis ES prioritetas yra skatinti panaikinti mirties bausmę. Kiti ES prioritetai – remti žmogaus teisių gynėjus; propaguoti saviraiškos laisvę; propaguoti lyčių lygybę, įskaitant LGBTI asmenų žmogaus teises; skatinti pagrindinių žmogaus teisių konvencijų ratifikavimą; propaguoti religijos laisvę.

Internetas ir socialinė žiniasklaida daugiausia tebeveikia laisvai, tačiau yra atidžiai prižiūrimi. Valdžios institucijos pasirinktinai atlieka tyrimus ir pateikia kaltinimus disidentų atžvilgiu pagal Komunikacijų ir multimedijos įstatymą ir Antivyriausybės veiklos įstatymą. Dėl tokių veiksmų atsiranda didelė vidinė cenzūra.

Malaizijoje yra labai menki rezultatai, susiję su spaudos laisve. Nors 2016 m. pagal pasaulio spaudos laisvės indeksą ji pakilo viena pozicija (146-ta vieta iš 180), trijų interneto naujienų portalų uždarymas ir dviejų Australijos žurnalistų suėmimas rodo, jog spaudos laisvei Malaizijoje vis dar gresia pavojus.

2016 m. buvo dažniau remiamasi Baudžiamojo kodekso nuostata dėl „parlamentinei demokratijai kenksmingos veiklos“ – tai yra neaiškiai apibrėžta nusikalstama veika, už kurią baudžiama 20 metų laisvės atėmimo bausme. Pagal šią nuostatą dėl „Bersih 5“ surengto mitingo už skaidrius ir sąžiningus rinkimus buvo apklausta „Bersih“ (NVO koalicijos, siekiančios skatinti žmogaus teises ir sąžiningus rinkimus) pirmininkė Maria Chin Abdullah; 2016 m. lapkričio mėn. ji buvo kalinta vienutėje 10 dienų.

Valdžios institucijos daugeliui žmogaus teisių gynėjų už „neigiamo vyriausybės įvaizdžio formavimą“ pritaikė draudimus keliauti. Policija atliko tyrimus dėl kelių iš Atviros visuomenės fondo lėšas gavusių pilietinės visuomenės organizacijų ir opozicijai palankių naujienų portalų.

Malaizijoje mirties bausme nuteisti 1 064 asmenys. Žinoma, kad 2016 m. įvykdyti devyni mirties nuosprendžiai. Malaizijoje mirties bausmės įvykdymo laukia devyni ES piliečiai.

Padaryta pažanga vaikų ir moterų teisių srityje – 2016 m. lapkričio mėn. vyriausybė parlamentui pateikė Įstatymo reformos (santuokos ir skyrybų) pakeitimą, kuriuo užkertamas kelias vienašališkam vieno iš tėvų sprendimui keisti nepilnamečių religiją. Naujajame įstatyme, jei jis bus priimtas, bus numatyta, kad vaikai tėvų santuokos sudarymo metu pasirinktą tikėjimą išpažintų iki 18 metų, kai jie patys galės pasirinkti religiją. Įstatymo projektas bus dar kartą svarstomas 2017 m. kovo mėn. parlamento sesijoje.

2016 m. žmogaus teisių srityje labai daug dėmesio skirta tam, kad būtų užbaigtos derybos dėl ES ir Malaizijos partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimo (PBS); jis galiausiai buvo parafuotas balandžio mėn. Tai buvo proveržis, nes dėl susitarimo buvo deramasi nuo 2011 m., o vienas iš labiausiai matomų teigiamų PBS aspektų bus numatomas bendradarbiavimas žmogaus teisių klausimais. Nuo 2011 m. neįvyko nė vieno dialogo žmogaus teisių klausimais susitikimo su Malaizija, bet įsigaliojus PBS dialogo susitikimai turės būti rengiami kasmet.

Pagal ES mechanizmą *ProtectDefenders.eu* buvo suteikta viena bendra apsaugai skirta dotacija; sprendimą, kam konkrečiai ją skirti, priėmė organizacija „Front Line Defenders“ ir 2016 m. vasario mėn. paskyrė ją Khalido Ismatho, kuriam grėsė sulaikymas ir buvo grasinama žodžiu, teisinėms išlaidoms padengti.

2016 m. Kvala Lumpūre Malaizijos pilietinės visuomenės organizacijoms buvo surengti du mokymo seminarai dėl pasiūlymų rengimo. EUDEL, ES valstybės narės ir tų pačių pažiūrų besilaikančios šalys toliau reguliariai rengė koordinavimo susitikimus žmogaus teisių gynėjų klausimais, dalyvavo žmogaus teisių gynėjų teismo posėdžiuose ir dalijosi informacija apie konkrečias bylas.

Maldivų Respublika

Politiniu požiūriu 2016 m. Maldivams buvo neramūs metai – neigiamos tendencijos pastebimos beveik visose pagrindinių teisių srityse. Vyriausybė teikė naujus teisės aktus ir vykdė teisinius nagrinėjimus neužtikrindama tinkamo proceso bei pažeisdama tarptautinius standartus ir taip toliau mažino demokratinę erdvę laisvai opozicijos, pilietinės visuomenės ir žiniasklaidos demokratijos veiklai. Didelį susirūpinimą tebekelia politinis kišimasis į teismų veiklą ir didėjanti įtampa tarp politinių veikėjų. Maldivų politinė izoliacija padidėjo dėl jų sprendimo pasitraukti iš Tautų Sandraugos. Tarptautinių tarpininkų pastangos pradėti visų šalių dialogą nedavė rezultatų.

ES prioritetai Maldivuose ir toliau yra, be kita ko, pagarba pilietinėms ir politinėms teisėms; teisinės valstybės stiprinimas, teisminių institucijų nepriklausomumas ir valdžių padalijimas; laisvų ir sąžiningų rinkimų rengimas; moterų politinis atstovavimas ir ekonominis įgalėjimas, pažanga moterų teisių srityje ir moterų diskriminacijos, prievartos ir smurto prieš moteris panaikinimas.

ES įvairiomis progomis yra pareiškusi susirūpinimą dėl sumažėjusios demokratinės erdvės ir naujojo Įstatymo dėl garbės ir orumo įžeidimo, taip pat dėl kitų susirūpinimą keliančių klausimų – dėl mirties bausmės, saviraiškos laisvės, susirinkimų laisvės, tai, kad neužtikrinamas tinkamas procesas, o teisminės institucijos nėra pakankamai nepriklausomos. ES taip pat paragino vesti tikrą politinį dialogą.

2016 m. žurnalistai ir socialinės žiniasklaidos aktyvistai ir toliau buvo bauginami, buvo ribojamos jų galimybės teikti informaciją, jiems buvo grasinama mirtimi. Dideli žiniasklaidos laisvės apribojimai nustatyti naujajame Įstatyme dėl garbės ir orumo įžeidimo ir žodžio laisvės projekte, kuriame vėl kriminalizuojamas garbės ir orumo įžeidimas. Žiniasklaida, žmogaus teisių grupės ir tarptautinė bendruomenė, įskaitant ES, tvirtai pasmerkė šį įstatymą. Liepos 31 d. ES delegacija prisijungė prie kitų šalių paskelbiant pareiškimą dėl naujojo įstatymo, o rugpjūčio 11 d. pareiškimą taip pat paskelbė Europos Komisijos atstovas spaudai.

Rugpjūčio mėn. buvo iš dalies pakeistas Laisvės rinktis į taikius susirinkimus įstatymas, kuriuo apribota konstitucinė laisvė rinktis į taikius susirinkimus.

Kitą mėnesį „Al Jazeera“ parodė dokumentinį filmą „Stealing Paradise“, kuriame teigiama, kad aukšto lygio politikai yra įsivėlę į plačią pinigų plovimo schemą ir viešųjų lėšų pasisavinimo schemą, susijusias su salų nuoma kurortų plėtrai. Šiuo metu visi dokumentiniame filme kalbėję asmenys dėl grasinimų ir bauginimų gyvena tremtyje.

Kalbant apie teigiamus pokyčius, nepaisant Aukščiausiojo Teismo sprendimo patvirtinti tris mirties nuosprendžius ir vyriausybės paskelbtų pareiškimų apie mirties bausmės atnaujinimą, buvo tebetaikomas *de facto* mirties bausmės vykdymo moratoriumas. Liepos 1 d. Europos Komisijos atstovas spaudai paskelbė pareiškimą dėl pirmą kartą nuo 1953 m. Aukščiausiojo Teismo patvirtintos mirties bausmės. Jame Maldyvų vyriausybė raginama „toliau taikyti *de facto* mirties bausmės vykdymo moratoriumą, kaip pirmą žingsnį siekiant jos panaikinimo.“

2016 m. vasario mėn. Europos Parlamento Delegacija ryšiams su Pietų Azijos šalimis apsilankė Maldyvuose ir atliko padėties šalyje vertinimą, vykdydama tolesnę veiklą, susijusią su dviem (2015 m. balandžio mėn. ir 2015 m. gruodžio mėn.) Europos Parlamento priimtomis rezoliucijomis. Delegacijos nariai išreiškė didelį susirūpinimą dėl demokratijos padėties šalyje, pabrėžė, kad teisminės institucijos nėra nepriklausomos, nesilaikoma tarptautinių teisinių standartų, ir paragino pradėti tikrą politinį dialogą.

Gegužės mėn. ES diplomatinių atstovybių Šri Lankoje vadovai Malėje susitiko su Maldyvų vyriausybe, opozicija, Parlamento pirmininku, Žmogaus teisių komisija ir Rinkimų komisija. Be kitų susirūpinimą keliančių klausimų, buvo kalbama apie nepakankamą teisminių institucijų nepriklausomumą, saviraiškos laisvę ir e. balsavimo galimybę.

ES ir jos valstybės narės toliau bendradarbiavo ne tik su Maldivų vyriausybe, bet ir su opozicijos politikais ir pilietine visuomene. Kovo mėn. ES delegacija paskelbė vietinės NVO „Maldivian Democracy Network“ vykdomosios direktorės vaizdo pranešimą, skirtą Tarptautinei moters dienai paminėti, kuriame daug dėmesio skiriama vyrų ir moterų nelygybės Maldivuose klausimui. Lapkričio mėn. Tarptautinės demokratijos dienos proga ES bendrai su vietine NVO „Transparency Maldives“ finansavo meno parodą Maldivuose. Gruodžio mėn. ES delegacija paminėdama Žmogaus teisių dieną paskelbė tremtyje gyvenančios Maldivų žurnalistės Zaheenos Rasheed vaizdo pranešimą, kuriame pabrėžiama laisvos spaudos svarba ginant žmogaus teises.

ES taip pat finansavo teisės specialistų misiją, kurios tikslas – išnagrinėti Maldivų teismų sistemą ir pateikti rekomendacijų dėl teisės aktų sistemos, teisminių institucijų procedūrų ir praktikos reformos.

Mongolija

2016 m. bendra padėtis žmogaus teisių srityje išliko gera – įvyko konkurencingi parlamento rinkimai ir padaryta pažanga tokiose srityse kaip vaiko teisės, teisė į sveiką aplinką, taip pat smurto šeimoje klausimu. Tačiau taip pat buvo ir neigiamų tendencijų, pavyzdžiui, naujojo Baudžiamojo kodekso įgyvendinimo atidėjimas. Mongolijos dabartinė ekonomikos ir finansų krizė atsilieps bendrai žmogaus teisių aplinkai ir socialinei bei ekonominei padėčiai, visų pirma pažeidžiamų asmenų grupėms.

Bendradarbiaudama su Mongolija žmogaus teisių klausimais ES daugiausia dėmesio skyrė tokiems klausimams, kaip teisinės valstybės propagavimas, pagalba ugdant pilietinę visuomenę, priemonių, skirtų pažeidžiamų grupių nacionaliniu lygmeniu ir atokiose vietovėse įgalėjimui, teikimas ir galimybių naudotis veiksmingais žalos atlyginimo mechanizmais ir viešosiomis paslaugomis, kuriomis galima propaguoti ekonomines, socialines ir kultūrines teises, užtikrinimas.

Nepaisant gana geros žmogaus teisių padėties, būta ir neigiamų pokyčių, įskaitant naujojo Baudžiamojo kodekso įgyvendinimo atidėjimą iki 2017 m. liepos mėn. Naujajame Baudžiamajame kodekse panaikinama mirties bausmė ir, vadovaujantis Konvencija prieš kankinimą, yra numatytas kankinimo draudimas. Jame taip pat pateiktos nuostatos dėl didesnių bausmių už nusikaltimus prieš asmenis dėl jų seksualinės orientacijos ar lytinės tapatybės.

2016 m. birželio mėn. įvyko parlamento rinkimai, kuriuose triuškinančia pergale (85 % balsų) laimėjo opozicinė MPP (Mongolijos Liaudies partija). Šie rezultatai reiškia, kad valdoma bus bendru sutarimu (Prezidento rinkimai numatyti 2017 m. viduryje). Pagal ESBO rinkimų stebėjimo misijos ataskaitą, rinkimų diena praėjo sklandžiai, o kampanija buvo konkurencinga, nepaisant paskutinę minutę padarytų teisės aktų dėl rinkimų pakeitimų poveikio Mongolijos demokratiniam vystymuisi. Rinkimai buvo konkurencingi ir buvo gerbiamos susirinkimų ir asociacijų laisvės.

Mongolijai toliau teikiama parama pagal Europos Sąjungos BLS + sistemą, o 2016 m. lapkričio mėn. ji pateikė stebėsenos rezultatų lentelę, kurioje nurodyta įvairių tarptautinių konvencijų įgyvendinimo padėtis.

ES toliau bendradarbiauja su Mongolija žmogaus teisių ir demokratijos klausimais ES ir Mongolijos jungtiniame komitete ir specialiai skirtame ES ir Mongolijos dialoge žmogaus teisių klausimais, kuris turi būti pradėtas 2017 m., kaip abi šalys įsipareigojo 2015 m. gruodžio mėn.

Be to, kad žmogaus teisės ir lygių galimybių principai integruojami į paramą vystymuisi, į kai kuriuos iš projektų Mongolijoje įtraukta konkreti žmogaus teisių tema arba programa. Pora pavyzdžių – projektas „Give people a voice!“, kuriuo siekiama stiprinti visuomenės dalyvavimą atliekant investicijų į kasybos sektorių planavimą, kad būtų užtikrinta Mongolijos žmonių sveikata bei gera gyvulių ir aplinkos būklė, ir Tarptautinės migracijos organizacijos (TMO) projektas dėl pažeidžiamų migrantų ir prekybos žmonėmis aukų Mongolijoje apsaugos. Dedamos pastangos 2017 m. sukurti Lyčių lygybės iniciatyvinę grupę Mongolijoje – jai padės kontaktiniai asmenys lyčių lygybės klausimais ir ji sieks užtikrinti pažangą įgyvendinant ES Lyčių lygybės veiksmų planą II (GAP II). Darbuotojų teisių srityje ES finansuoja projektą, kuriuo siekiama remti darbo vietų kūrimą Mongolijoje, ir projektą, susijusį su profesiniu mokymu ir švietimu. Šiais projektais siekiama, kad būtų geriau laikomasi tarptautinių darbo standartų ir remiamas jaunimo, ypač kaimo vietovėse, užimtumas Mongolija taip pat yra viena iš šalių, gaunančių paramą pagal ES EDŽTRP lėšomis finansuojamą projektą „Parama prekybos partneriams, įskaitant BLS+ lengvatomis besinaudojančias šalis, siekiant veiksmingai įgyvendinti tarptautinius darbo standartus ir vykdyti ataskaitų teikimo prievoles“.

2016 m. balandžio mėn. Mongolijos vyriausybė priėmė nacionalinį veiksmų planą dėl visuotinio periodinio vertinimo rekomendacijų įgyvendinimo (2016–2019 m. VPV veiksmų planas). Jame pabrėžiamos konkrečios nuostatos, kuriomis siekiama iš naujo patvirtinti „Nacionalinę neįgaliųjų teisių rėmimo programą“, parengti, priimti ir įgyvendinti „Antrą programos dėl neįgalių vaikų lygių galimybių gauti išsilavinimą etapą“, remti „Neįgalių piliečių užimtumą“, gerinti viešojo transporto techninių standartų kokybę, procedūras ir paslaugas ir didinti visuomenės informuotumą skleidžiant informaciją ir rengiant televizijos programas, atsižvelgiant į nacionalinių mažumų, moterų, vaikų, neįgaliųjų ir LGBTI asmenų poreikius.

Didelį susirūpinimą tebekelia Mongolijos ekonomikos ir finansų krizės poveikis jos visuomenei ir instituciniams pajėgumams, visų pirma kiek tai susiję su teisėsaugos struktūromis ir korupcija.

Nepalo Federacinė Demokratinė Respublika

2015 m. paskelbus naująją Nepalo konstituciją, kurioje įtvirtinta daugelis žmogaus teisių aspektų, Nepalas dabar turi ją įgyvendinti priimdamas naujus teisės aktus. 2016 m. pažanga buvo daroma lėtai dėl įvairių visuomenės grupių nesutarimų dėl konstitucijos. Praėjus dešimt metų nuo taikos susitarimo, kuriuo buvo baigtas 10 metų trukęs pilietinis karas, priėmimo 2006 m., vis dar neišspręsti su karo palikimu susiję klausimai, o pažadas veiksmingai išnagrinėti pilietinio karo metu įvykdytus žmogaus teisių pažeidimus daugiausia tebėra neįvykdytas.

ES prioritetą yra skatinti įgyvendinti konstitucijoje įtvirtintas žmogaus ir pilietines teises, užtikrinti teises kreiptis į teismą ir atlyginti žalą konflikto aukoms ir teikti paramą nukentėjusiems nuo žemės drebėjimo jų namų atstatymui.

Diskriminacija ir nelygybė tebėra didelė problema Nepalo visuomenėje. Giliai įsišaknijusios socialinės vertybės yra didelė kliūtis siekiant lygybės ir todėl reikalingas ilgalaikis požiūris, kuris apimtų politinį marginalizuotų ir pažeidžiamų grupių dalyvavimą ir galimybę jiems naudotis socialinėmis paslaugomis. Nuolat pranešama apie smurto šeimoje, žudymo dėl kraičio, išžaginimo, vaikų santuokų, tradicinių žalingų praktikų ir kitų smurto dėl lyties atvejus. Įsisenėję prietariai kliudo tinkamai įgyvendinti teisę kreiptis į teismą. Kai kurios grupės, pavyzdžiui, dalitės, neįgalios moterys, ir žmogaus teisių gynėjai yra ypač pažeidžiami. Vis dar neužtikrintos konflikto aukų teisės. Vienas prieštaringas aspektas yra pilietybės sistema, kuri yra sudėtinga ir nepalanki moterims ir dėl kurios gali paastrėti bepilietybės problema Nepale.

Naujojoje konstitucijoje pateiktos nuostatos, kuriomis siekiama spręsti istoriškai nepakankamo moterų ir marginalizuotų grupių dalyvavimo politiniame procese problemą. Pagal 84 straipsnio 8 dalį visose Nepalo valstybinėse institucijose, įskaitant teisės aktų leidėjus, moterims rezervuota 33 procentų vietų – tai didžiausia dalis Pietų Azijoje. 2016 m. Nepale buvo paskirta pirmoji vyriausioji teisėja, moterys užėmė tris iš keturių aukščiausių valstybės postų, įskaitant prezidentės ir parlamento pirmininkės postus.

Pagal pasaulio spaudos laisvės indeksą Nepalas yra 105 pozicijoje iš 180, pagal įvertinimą Nepale klesti pliuralistinė žiniasklaida.

Atsižvelgdama į 2015 m. lapkričio mėn. 9-os ES ir Nepalo jungtinės komisijos išvadas, kuriose nagrinėjama žmogaus teisių padėtis Nepale, ES toliau bendradarbiavo su šalies vyriausybės atstovais, pareigūnais, žmogaus teisių institucijomis, visų pirma Nacionaline žmogaus teisių komisija, pilietinės visuomenės organizacijomis ir kitais suinteresuotaisiais subjektais.

ES delegacija aktyviai dalyvavo Žmogaus teisių gynėjų darbo grupėje, kuri atidžiai stebi žmogaus teisių gynėjų padėtį ir taip pat teikia paramą pagal įgyvendinamus pilietinės visuomenės projektus.

ES tęsė darbą prioritetinėse srityse, įskaitant lyčių lygybės, nediskriminavimo ir kovos su nebaudžiamumu sritis, vykdydama vystymosi programas ir konkrečius žmogaus teisių srities veiksmus, skirtus padėti labiausiai pažeidžiamiems. ES toliau rėmė nacionalinio veiksmų plano dėl JT ST rezoliucijų 1325 ir 1820 dėl moterų, taikos ir saugumo ir dėl smurto prieš moteris įgyvendinimą, kuriam teikė finansavimą per Nepalo taikos patikos fondą.

Teminiais projektais, finansuojamais pagal EDŽTRP, nevalstybinių subjektų ir vietos valdžios institucijų (NSA-LA) programą ir stabilumo priemonę (IfS-RRM) buvo padedama propaguoti ekonomines, socialines ir kultūrines marginalizuotų bendruomenių teises, šalinti jų diskriminaciją (įskaitant jų įtraukimą į socialinę ir politinę areną), taip pat skatinti valstybės institucijų atskaitomybę ir skaidrumą.

2015 m. visuotinio periodinio vertinimo (VPV) išvados tebebuvo puikus atspirties taškas ES delegacijai vykdyti tolesnę su demokratija ir žmogaus teisėmis susijusią veiklą. 2016 m. ES delegacija finansavo dialogą su įvairiais suinteresuotaisiais subjektais dėl tolesnių veiksmų, susijusių su visuotinio periodinio vertinimo rekomendacijomis.

ES dalyvavo pagrindinėje žmogaus teisių grupėje, kuri toliau vertino žmogaus teisių padėtį ir stebėjo, kaip įgyvendinama su įvairiais svarbiais klausimais, įskaitant pereinamojo laikotarpio teisingumo klausimus, susijusi veikla. Tarptautinė bendruomenė paragino vyriausybę užtikrinti, kad pereinamojo laikotarpio teisingumo procesas atitiktų tarptautinius standartus, ypač atsižvelgiant į aukų teises į skaidrumą, tiesą ir veiksmingą teisinę gynybą.

Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biuras toliau ragina ieškoti ilgalaikių sprendimų dėl pabėgėlių iš Butano, likusių Nepale pasibaigus grupės perkėlimo programai.

2015 m. konstitucijos nuostatų įgyvendinimas tebėra pagrindinis Nepalo uždavinys, be kita ko, reikės stiprinti naujųjų žmogaus teisių institucijų (Nacionalinės žmogaus teisių komisijos, Nacionalinės moterų komisijos ir t. t.) gebėjimus, taip pat surengti demokratinius rinkimus vietos, regionų ir nacionaliniu lygmenimis.

Pakistano Islamo Respublika

Nepaisant tam tikrų institucinių ir teisinių priemonių, kurių vyriausybė ėmėsi 2016 m., Pakistane liko neišspręstų įvairių ir didelių susirūpinimą keliančių žmogaus teisių problemų; jos dar labiau aštrėja dėl silpnos baudžiamojo teisingumo sistemos ir religinio bei karinio ekstremizmo. Saugumo problemos ir toliau trukdė daryti pažangą teisės kreiptis į teismą ir teisinės valstybės srityse.

2016 m. ES prioritetai ir toliau buvo saviraiškos laisvė, moterų teisės ir lyčių lygybė, religijos ar tikėjimo laisvė, teisinė valstybė ir teisė kreiptis į teismą, taip pat mirties bausmės klausimas. ES taip pat aktyviai dalyvavo užtikrinant žmogaus teisių gynėjų apsaugą.

Plačiai paplitusi vidinė cenzūra ir bauginimas. Pakistanas laikomas viena iš pavojingiausių pasaulio vietų žurnalistams. Ginkluotųjų pajėgų ir saugumo struktūrų kritika yra griežtai ribojama. Žmogaus teisių gynėjai, teisininkai ir sveikatos priežiūros darbuotojai, susiję su skiepijimu nuo poliomiellito, tebebuvo smurtinių išpuolių taikiniai. Buvo priimtas naujas ribojamasis Kovos su kibernetiniais nusikaltimais įstatymas, o NVO ir tarptautinės NVO jaučia didelį spaudimą, taip pat ir dėl registracijos. Vis dar labai paplitusi moterų diskriminacija ir smurtas prieš jas. Pakistane įsigalėję ryškūs aukštesniosios ir žemesniosios klasių piliečių padėties ir miestuose ir kaimuose gyvenančių moterų skirtumai. Pakistanas tebebuvo viena iš kebliausių vietų vaikams (dėl švietimo trūkumo, vaikų santuokų ir vaikų darbo). Religinėms mažumoms priklausantys asmenys Pakistane vis dar gyvena baimindamiesi persekiojimo ir smurto. Vėl buvo pranešama apie Ahmadi bendruomenės diskriminaciją ir prieš ją nukreiptą smurtą. Taip pat toliau buvo pranešama apie neteismines egzekucijas, asmenų dingimą, kankinimą ir neteisėtą sulaikymą. Teisinės valstybės principas vis dar nėra visapusiškai taikomas didelėje šalies teritorijoje, o teisė kreiptis į teismą tebėra ribota. Pakistanas toliau vykdė mirties bausmes daugeliui nuteistųjų tačiau gerokai mažiau nei ankstesniais metais. Tarp jų, kaip pranešama, buvo nepilnamečių ir sergančių psichikos ligomis, nors trimis atvejais (susijusiais su psichikos liga ar negalia) įvykdymas buvo atidėtas.

2016 m. vasario mėn. Pakistane lankėsi su rinkimais susijusios tolesnės veiklos misija. Gruodžio mėn. parlamentinis rinkimų reformos komitetas baigė rengti reformų paketo projektą, kuris turėtų būti priimtas ateinančiais mėnesiais ir į kurį įtraukta daug nuostatų atsižvelgiant į rinkimų stebėjimo misijos rekomendacijas.

Skiriama daugiau dėmesio moterų įgalėjimui (bent kiek tai susiję su teisės aktais, įstatymais dėl nusikaltimų dėl garbės ir dėl smurto prieš moteris), vaikų teisėms (dėl darbo ir dėl priverstinio vaikų darbo) ir darbuotojų teisėms; tačiau religinių ekstremistų galia nedaug apribota. Vasario mėn. vyriausybė priėmė nacionalinį veiksmų planą siekiant pagerinti žmogaus teisių padėtį Pakistane – tai pirmasis tokio pobūdžio planas, tačiau įgyvendinimas tebėra sudėtingas. Per šiuos metus Nacionalinė žmogaus teisių komisija taip pat įgijo tam tikrų naujų galių.

ES nuolat palaiko ryšius su žmogaus teisių gynėjais ir stebi jiems kylančias grėsmes. Itin sunkūs atvejai perduodami paramos žmogaus teisių gynėjams mechanizmui „EU ProtectDefenders“. Įsikišti jų labai trukdo tai, kad pagalba yra ribota laiko ir išteklių atžvilgiu, o užsienio pagalba dažnai gali jiems pakenkti. ES delegacija ir atstovybės atidžiai stebėjo kelias atskiras bylas, kurios, tikėtina, yra susijusios su žmogaus teisėmis. ES nuolat kėlė rūpimus klausimus dialogų žmogaus teisių klausimais su Pakistano vyriausybe metu ir ragino Pakistaną imtis konkrečių veiksmų. BLS + įgyvendinimas padarė tam tikrą poveikį stiprinant reformų procesą. Pakistanas taip pat tapo palankesnis visuotinio periodinio vertinimo ataskaitų atžvilgiu.

Iš paramos vystymuisi portfelio ES teikė paramą demokratinėms institucijoms, taip pat, teisinės valstybės, moterų ir vaikų teisių bei religijos ar tikėjimo laisvės srityse. ES yra viena iš pagrindinių paramos teikėjų ir tarptautinių suinteresuotųjų subjektų šioje srityje. 2016 m. lapkričio mėn. pradėta nauja programa dėl provincijų asamblėjų stiprinimo. EDŽTRP dotacijomis ES remia pilietinės visuomenės organizacijas savo strateginių prioritetų srityse, ypač daug dėmesio skirdama lyčių lygybei, religijos ir tikėjimo laisvei. Kalbant apie teisę kreiptis į teismą, ES remia veiksmus, kuriais siekiama tobulinti baudžiamosios justicijos grandinę Chaibero Pachtunchvos ir Pandžabo provincijose. Pakistanas taip pat yra viena iš šalių, gaunančių paramą pagal ES EDŽTRP lėšomis finansuojamą projektą „Parama prekybos partneriams, įskaitant BLS+ lengvatomis besinaudojančias šalis, siekiant veiksmingai įgyvendinti tarptautinius darbo standartus ir vykdyti ataskaitų teikimo prievoles“.

Pakistanas nuo 2013 m. iki 2015 m. buvo Žmogaus teisių tarybos (ŽTT) narys, tačiau 2016 m. į Tarybą nebuvo perrinktas. Pakistanas nėra išdavęs nuolatinio kvietimo JT įgaliotiesiems ekspertams. Nebaigti nagrinėti keli specialiųjų pranešėjų prašymai dėl vizitų. Pakistanas dalyvavo Vaiko teisių komiteto (CRC) 72-oje sesijoje (2016 m. gegužės mėn.) ir Rasinės diskriminacijos panaikinimo komiteto (CERD) 90-oje sesijoje (2016 m. rugpjūčio mėn.).

Tiek dėl terorizmo, tiek dėl kovos su juo kyla papildomų ir specifinių žmogaus teisių problemų, kurioms spręsti reikia tarptautinio dėmesio.

Pakistanas įdėjo daug pastangų BLS + stebėsenos procese, labiau stengdamasis parodyti, kad veiksmingai įgyvendina 27 konvencijas ir šalina trūkumus. Neabejotinai tebėra didelių iššūkių įgyvendinimo srityje, iš dalies dėl daugelio kompetencijos sričių perdavimo provincijoms. Reikalinga didesnė pažanga vietoje vykdamas veiksmingą įgyvendinimą visose provincijose ir Pakistano teritorijoje. Žmogaus teisių institucijos turi tapti savarankiškoms ir veikti visu pajėgumu. Turi būti toliau stiprinamas pilietinės visuomenės, be kita ko, NVO ir tarptautinių NVO vaidmuo teikiant paramą vystymuisi ir humanitarinę pagalbą demokratinėje visuomenėje.

Filipinų Respublika

2016 m. Filipinams vadovavo dvi skirtingos vyriausybės – vienai vadovavo Prezidentas B. Aquino (šį postą paliko birželio 30 d.), o kitai – jį šiame poste pakeitęs Prezidentas R. Duterte. Nepaisant teigiamų pokyčių kai kuriose srityse, žmogaus teisių padėtis antroje metų pusėje žymiai pablogėjo dėl vadinamosios „kovos su narkotikais“. Vis dėlto reikėtų pažymėti, kad kai kurios neigiamos žmogaus teisių srities tendencijos ir aplinkybės, pavyzdžiui, neteisminės egzekucijos (įskaitant žmogaus teisių gynėjų, čiabuvių tautų atstovų ir žurnalistų žudymus), nebaudžiamumo atmosfera, jau egzistavo ir ankstesnių administracijų metu.

Po to, kai 2016 m. sausio mėn. buvo paskelbta pirmoji BLS + ataskaita apie Filipinus, ES prioritetas buvo kartu su B. Aquino vadovaujama administracija šalinti pirmiau minėtus trūkumus. Antroje metų pusėje ES daugiausia dėmesio skyrė žudymams vykdamas „kovą su narkotikais“, taip pat galimas mirties bausmės grąžinimas.

Vadovaujant B. Aquino vyriausybei neteisminių egzekucijų skaičius sumažėjo, o Nacionalinė žmogaus teisių komisija (ŽTK) įsteigė nacionalinį neteisminių egzekucijų stebėsenos mechanizmą. Vis dėlto lieka neišspręstos įvairios problemos, visų pirma susijusios su nebaudžiamumo kultūra ir kankinimais, taip pat nebuvo priimtos labai svarbios teisėkūros priemonės. Antroje metų pusėje padėtis labai pablogėjo teisės į gyvybę, tinkamo teisinio proceso ir teisinės valstybės srityse. Pagal Filipinų nacionalinės policijos duomenis, kaip pranešta žiniasklaidoje, vykdant „kovą su narkotikais“ nuo liepos mėn. iki gruodžio mėn. vidurio žuvo apie 6 000 žmonių, trečdalis iš jų – policijos operacijų metu. Be to, per tą patį laikotarpį suimta daugiau nei 40 000 asmenų. Prezidento pareiškimai ir veiksmai tikriausiai padrąsino policiją imtis agresyvaus požiūrio kovojant su narkotikų vartotojais ir prekyautojais ir, pasak žmogaus teisių gynėjų, taip pat paskatino bendruomenės tvarkdarių vykdomas neteismines egzekucijas. „Kova su narkotikais“ vis dar susilaukia didelio visuomenės pritarimo. Du pagrindiniai prioritetai teisėkūros srityje yra mirties bausmės grąžinimas ir nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės amžiaus sumažinimas nuo 15 metų iki 12 arba 9 metų. Įstatymų projektai pateikti Kongrese siekiant juos priimti 2017 m.

Teigiami pokyčiai valdant Prezidento R. Duterte vyriausybei, be kita ko, yra: suteiktas naujas postūmis Mindanao taikos procesui, taikos derybos su Filipinų komunistų partija / Naująja tautų armija / Nacionaliniu demokratiniu frontu ir socialinė ir ekonominė darbotvarkė, kuria siekiama padėti žmonėms išbristi iš skurdo.

2012 m. pasirašytą Partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimą, pagal kurį būtų galima pradėti institucinį dialogą žmogaus teisių klausimais, dar turi ratifikuoti dvi valstybės narės ir Filipinai. ES ir valstybės narės nuolat bendradarbiavo su vyriausybe ir kitais partneriais žmogaus teisių padėties klausimu. Vykdoma BLS + stebėseną. 2016 m. rugsėjo mėn. Europos Parlamentas priėmė rezoliuciją dėl šalies įvykių; tai sukėlė neigiamą Prezidento R. Duterte reakciją.

Viena iš didžiausių problemų Filipinuose yra vyraujanti nebaudžiamumo kultūra: didelių žmogaus teisių pažeidimų atvejai, įskaitant žmogaus teisių gynėjų ir žiniasklaidos darbuotojų nužudymus, dažnai lieka neišnagrinėti. Remiantis specializuotų nevyriausybinių organizacijų ataskaitomis, 2016 m. Filipinuose nužudytas 31 žmogaus teisių gynėjas, iš kurių vienas gaudavo paramą pagal ES finansuojamą projektą. Žurnalistų gynimo komiteto sudarytame Pasauliniame nebaudžiamumo indekse Filipinai 2016 m. užėmė 4-ą vietą. Rinkimus laimėjęs Prezidentas R. Duterte yra padaręs pareiškimų, kuriuose teisingo „korumpuotų“ žurnalistų ir žmogaus teisių gynėjų nužudymą. Kita vertus, jis išleido istorinės svarbos „Isakymą dėl informacijos laisvės“ ir neseniai sukūrė prezidentinę specialios paskirties grupę smurto prieš žiniasklaidos darbuotojus klausimu.

ES padėjo pilietinės visuomenės organizacijoms ir žmogaus teisių gynėjams, teikdama projektų dotacijas žmogaus teisių gynėjams Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP) ir vystomojo bendradarbiavimo priemonės (DCI) lėšomis, vykdamas ES valstybių narių programas ir vedant dialogą su žmogaus teisių gynėjais.

Trimis EDŽTRP projektais, kuriuos įgyvendina pilietinės visuomenės organizacijos, buvo remiama žmogaus ir žemės teisių gynėjų veikla, be kita ko, teikiant prieglobsčio, teisinę ir medicininę paramą, ir mokymas. ES taip pat rėmė teisingumo sektoriaus reformą ir pastangas kovoti su nebaudžiamumu už neteismines egzekucijas ir priverstinius dingimus.

ES pradėjo vykdyti savo valdymo teisingumo srityje programą (GOJUST, kuri pakeitė EPJUST). Pagrindinis vieno iš jos keturių komponentų tikslas – stiprinti nacionalines ir regionines žmogaus teisių institucijas ir pilietinės visuomenės gebėjimą skatinti atskaitomybę ir kovoti su nebaudžiamumu (įgyvendina Ispanijos AECID).

2014–2020 m. orientacinėje daugiametėje programoje daug dėmesio skiriama nuo konflikto kenčiančiam Mindanao, kur ES remia taiką ir vystymąsi.

ES ir toliau buvo svarbi partnerė sveikatos sektoriaus reformos srityje. 2012 m. pasirašytą Atsakingos tėvystės ir reprodukcinės sveikatos įstatymą pilietinės visuomenės organizacijos, ypač moterų teisių gynėjai, įvertino kaip teigiamą postūmį ištisus dešimtmečius trunkančioje kovoje už lyčių lygybę sveikatos srityje. Pagal šį įstatymą Filipinų vyrai ir moterys turėtų turėti daugiau galimybių naudotis kokybiškomis reprodukcinės sveikatos priežiūros paslaugomis ir gauti informaciją (įskaitant šeimos planavimą). Vis dėlto Filipinų Aukščiausiasis Teismas, atsižvelgdamas į gautą peticiją, priėmė laikiną apribojančią nutartį, kuria labai apsunkinamos vyriausybės galimybės įsigyti kontracetinių priemonių; tikėtina, kad iki 2019 m. truks 70 % kontracetinių priemonių, todėl ateityje valstybinėse ligoninėse ir klinikose visoje šalyje gali pritrūkti turimų atsargų. ES remia visišką priemonės įgyvendinimą vykdydama dvišalę bendradarbiavimo programą visuotinės sveikatos priežiūros srityje su Filipinų sveikatos apsaugos departamentu ir teikdama paramą dotacijomis NVO.

ES paramą vystymuisi per vyriausybinius kanalus papildė pilietinės visuomenės organizacijoms skirtas finansavimas siekiant spręsti socialinius ir aplinkosaugos klausimus ir propaguoti čiabuvių tautų teises bei kitus žmogaus teisių klausimus, taikos stiprinimą ir socialinį vystymąsi.

ES teikė politinę paramą Mindanao taikos procesui, finansavo Tarptautinės stebėjimo grupės (IMT) civilinį komponentą, finansavo NVO, kurios reikalauja apsaugą užtikrinančių teisės aktų, ir rėmė tarptautinių įstatymų ir standartų laikymąsi. ES pasirašė dotacijos sutartį su organizacija „Save the Children“ dėl Mindanao nuo ginkluotų konfliktų nukentėjusių vaikų (CAAC) apsaugos stiprinimo.

ES ir kai kurios valstybės narės dalyvavo Maniloje įsikūrusios nuo ginkluotų konfliktų nukentėjusių vaikų draugų grupės, kuriai pirmininkauja Kanada, posėdžiuose. Grupę sudaro UNICEF ir kitos JT agentūros, taip pat šalys ir organizacijos partnerės.

Bendradarbiaudama su TDO, ES finansuoja projektą, kuriuo siekiama sustiprinti Filipinų viešojo administravimo institucijų gebėjimus įgyvendinti pagrindines TDO darbo konvencijas (tai – įsipareigojimo pagal BLS+ dalis), ir projektą, kuriuo siekiama sustiprinti prekybos poveikį užimtumui gerinant sektorių, prekybos ir užimtumo politiką bei programas ir prisidedant prie rezultatų deramo darbo ir užimtumo srityse. Šie veiksmai gali padėti gerinti padėtį Filipinuose asociacijų laisvės srityje – ją TDO asociacijų laisvės komitetas 2016 m. du kartus apibūdino kaip nepaprastai sunkią ir reikalaujančią nedelsiant reaguoti. ES taip pat pareiškė susirūpinimą dėl profesinių sąjungų narių nužudymo ir teisės aktų atitikties tarptautiniams darbo standartams, kai 2016 m. Tarptautinėje darbo konferencijoje buvo nagrinėjami pagrindinės TDO Konvencijos dėl asociacijų laisvės įgyvendinimo trūkumai.

Filipinų vyriausybei ir Jungtinių Tautų vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biurui iki šiol nepavyko susitarti dėl sąlygų, kuriomis Filipinuose galėtų apsilankyti JT specialusis pranešėjas neteisminio, neatidėliotino ir savavališko mirties bausmės vykdymo klausimais.

Kitą žmogaus teisių padėties Filipinuose visuotinį periodinį vertinimą numatoma surengti 2017 m. pirmąjį pusmetį.

2016 m. liepos 25 d. JT moterų diskriminacijos panaikinimo komitetas (CEDAW) paskelbė savo baigiamąsias pastabas dėl susijusios CEDAW konvencijos įgyvendinimo 7-os ir 8-os periodinių ataskaitų. Filipinai užima labai aukštą vietą (7-ą nuo viršaus) Pasaulio banko parengtoje lyčių lygybės reitingų apžvalgoje.

Filipinų vyriausybė turi užtikrinti, kad kova su nusikaltimais, susijusiais su narkotikais, būtų vykdoma laikantis įstatymų (įskaitant teisę į tinkamą procesą), užtikrinant Filipinų piliečių pagrindinių žmogaus teisių (įskaitant teisę į gyvybę) apsaugą ir kad būtų laikomasi proporcingumo principo. Savaime suprantama, kad tai apima ir žmogaus teisių gynėjų teises. Kaip Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto Antrojo fakultatyvinio protokolo šalis, Filipinai privalo laikytis savo įsipareigojimų pagal tarptautinę teisę.

Singapūro Respublika

2016 m. pasaulio spaudos laisvės indekse Singapūras užėmė 154-ą vietą iš 180 šalių. 2016 m. rugpjūčio mėn. parlamente priimtas įstatymas dėl teisingumo vykdymo (apsaugos). Nors bendriems įstatymo tikslams („išdėstyti ir konsoliduoti įstatymą dėl nepagarbos teismui“) buvo pritarta, pilietinės visuomenės organizacijos pareiškė susirūpinimą dėl numanomos grėsmės žodžio laisvei, visų pirma dėl kaltinimo „teismo įžeidimu“. Specialistai šiuo klausimu nurodė nuomonę susidarysiantys tada, kai bus iškelta konkreti byla ir įstatymas išbandytas praktikoje.

Singapūre už homoseksualumą ir toliau numatyta baudžiamoji atsakomybė pagal Baudžiamojo kodekso 377A skirsnį. Nors Singapūras teigia nediskriminuojantis LGBT asmenų, pilietinės visuomenės organizacijos griežtai nesutinka ir nurodo LGBT turinio cenzūrą žiniasklaidoje ir tai, kad LGBT asmenys negali naudotis teisėmis į šeimos gyvenimą ir į apsaugą nuo diskriminacijos darbo vietoje.

Bendrai sutarti tikslai Singapūrai 2016–2020 m. laikotarpiu yra ratifikuoti pagrindinius tarptautinius žmogaus teisių susitarimus, kurių šalimi jis nėra; stiprinti saviraiškos laisvę, žiniasklaidos laisvę ir politinį dalyvavimą; apsvarstyti galimybę įvesti mirties bausmės taikymo moratoriumą ir teikti išsamesnę informaciją apie tai, kaip jis taiko mirties bausmę, o ne tik nurodyti bendrą metinį skaičių; imtis veiksmų siekiant geriau apsaugoti ir užtikrinti migrantų teises; ir panaikinti baudžiamąją atsakomybę už homoseksualumą (naujas 2016–2020 m. laikotarpio tikslas).

ES delegacija stebi padėtį, susijusią su mirties nuosprendžiais, sušvelnintais nuosprendžiais ir įvykdytos mirties bausmės atvejais, remdamasi viešais šaltiniais ir ryšiais su vietos PVO, tačiau ši informacija dažnai yra neišsami ir ją sunku gauti. 2016 m. buvo keturi žinomi mirties bausmės įvykdymo atvejai – tai toks pats skaičius, kaip ir 2015 m.

2016 m. lapkričio mėn. parlamentas priėmė prezidento rinkimų reformą, o ministras pirmininkas H. L. Lee pareiškė, kad kitas prezidentas bus malajų kandidatas. Ši reforma buvo kritikuojama, nes atrankos kriterijai vertinami kaip diskriminaciniai tam tikrų kandidatų atžvilgiu.

Singapūro vyriausybė ėmėsi kai kurių, nors ir nedidelių, veiksmų siekdama pagerinti darbuotojų migrantų teises Singapūre. Pilietinės visuomenės organizacijos agitavo už tai, kad Darbo įstatymas būtų taikomas ir namų ūkio darbuotojams, ir dėl to buvo susitarta per visuotinį periodinį vertinimą.

2016 m. gruodžio mėn. buvo paskelbtos 2017–2020 m. laikotarpio veiksmų gairės neįgaliųjų klausimais. 2016 m. gruodžio mėn. buvo paskirta 17 narių patariamoji grupė, kuriai pirmininkavo švietimo valstybės ministras Janilas Puthucheary ir kurios užduotis – išnagrinėti, kaip įgyvendinamas privalomas švietimas specialiųjų poreikių vaikams.

2016 m. ES veiklą žmogaus teisių srityje sudarė stebėseną ir ataskaitų teikimas, demaršų skelbimas, intensyvus veiksmų koordinavimas su valstybėmis narėmis ir susitikimų, dialogo sesijų bei įvairių kitų renginių organizavimas. 2016 m. buvo tęsiami jau seniai vykdomi projektai, taip pat pradėti vykdyti nauji veiksmai, įskaitant bandomąją stebėseną ir partnerystę su organizacijos „JT Moterys“ Singapūro komitetu.

Pilietinės visuomenės organizacijos dalyvavo rengiant naujus tikslus ir su jomis toliau reguliariai konsultuojamasi dėl geriausių įgyvendinimo metodų.

Minint Europos ir pasaulinę kovos su mirties bausme dieną, ES delegacija Singapūre surengė podiumo diskusiją mirties bausmės tema. Tai buvo trečias kartas Singapūre, kai toks renginys įvyko ne delegacijos patalpose, o šį kartą – Singapūro nacionaliniame universitete.

Žmogaus teisių dienos proga delegacija šiemet surengė seminarą tema „Religijos ar tikėjimo laisvė Singapūre ir ASEAN“. Seminare surengtos trys diskusijos šiomis temomis: „Religijos ir tikėjimo laisvė Singapūre: daugiasubjektis požiūris“, „Religijos ir tikėjimo laisvės skatinimas ASEAN“ ir „Religijos ir žodžio laisvė iš Europos ir Pietryčių Azijos perspektyvų“.

ES valstybės narės suorganizavo įvairių renginių, be kita ko, žodžio ir spaudos laisvės, prekybos žmonėmis ir LGBT asmenų teisių klausimais.

2016 m. JT atliko antrą Singapūro visuotinį periodinį vertinimą. Nors Singapūro vyriausybė iki šiol nuolat atmeta daugumą rekomendacijų, PVO visuotinį periodinį vertinimą ir toliau vertina kaip naudingą priemonę, suteikiančią galimybių reikalauti iš vyriausybės veiksmų ir jos atskaitomybės.

Rekomendacijose, be kita ko, nurodomi šie veiksmai: nedelsiant paskelbti mirties bausmės vykdymo moratoriumą siekiant jį panaikinti, nutraukti teisminį plakimą, reformuoti įstatymus, kuriais leidžiama sulaikyti be teismo proceso (pvz., Vidaus saugumo įstatymą), ir panaikinti Baudžiamojo kodekso 377A skirsnį (baudžiamoji atsakomybė už homoseksualumą).

Visuotinės reguliarios peržiūros metu daug šalių rekomendavo, kad Singapūras ratifikuotų pagrindines konvencijas, kurių susitariančiąja šalimi jis dar nėra. Tačiau Singapūras teigia, kad prie konvencijų jis prisijungia tik tada, kai būna suderinęs savo nacionalinius įstatymus su sutartimis. Singapūras teigia, kad jau laikosi kai kurių pagrindinių žmogaus teisių konvencijų, kurių susitariančiąja šalimi jis dar nėra. To paskatintos pilietinės visuomenės organizacijos ragina vyriausybę jas ratifikuoti.

Tarp pagrindinių konvencijų, kurios dar turi būti ratifikuotos, yra Pilietinių ir politinių teisių paktas, Tarptautinis ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktas ir Konvencija prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą.

Singapūras taip pat iš esmės sutiko prisijungti prie Tarptautinio baudžiamojo teismo, nors šis įsipareigojimas dar neįgyvendintas; labiau džiugina tai, kad Singapūras sutiko apsvarstyti galimybę ratifikuoti Tarptautinę konvenciją dėl visų darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos (ICMW).

Su šiuo tikslu yra susijusi viena rekomendacija, kuri ne kartą pateikta atliekant visuotinį periodinį vertinimą – kad Singapūras įsteigtų nacionalinę žmogaus teisių instituciją, kuri prižiūrėtų, kaip taikomi žmogaus teisių standartai, kuriuos jis jau yra patvirtinęs, laikantis Paryžiaus principų. Singapūras šios rekomendacijos nepriėmė, tik „atkreipė į ją dėmesį“.

Daugumoje žmogaus teisių sričių toliau kelia susirūpinimą skaidrumo ir duomenų stygius. Apskritai, atrodo, kad daroma pažanga darbuotojų migrantų teisių ir galimo susitarimo dėl vienos naujos konvencijos klausimais, tačiau reikia intensyviai gerinti padėtį, susijusią su kitais trimis tikslais.

Šri Lankos Demokratinė Socialistinė Respublika

2016 m. bendra žmogaus teisių ir demokratijos padėtis šalyje toliau gerėjo, tačiau lėtesniu tempu nei 2015 m. Praėjus daugiau nei metams nuo nacionalinės vienybės vyriausybės sudarymo 2015 m. rugsėjo mėn., vis dar neįvykdyti visi pažadai dėl valdymo reformos, pereinamojo laikotarpio teisingumo ir ekonomikos reformos.

Pagrindinis ES prioritetas šalyje ir toliau yra visiškai įgyvendinti 2015 m. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių tarybos (JT ŽTT) rezoliuciją remiant gyventojų perkėlimą, pereinamojo laikotarpio teisingumą, nepasikartojimo užtikrinimą ir konstitucinę reformą, taip pat moterų politinių, ekonominių ir pilietinių teisių propagavimas.

Kalbant apie teigiamus aspektus, 2016 m. Šri Lanka ratifikavo Tarptautinę konvenciją dėl visų asmenų apsaugos nuo priverstinio dingimo ir šiuo metu rengia išsamius teisės aktus, kad konvencija būtų įgyvendinta nacionalinėje teisėje. Be to, priėmusi principinį sprendimą vyriausybė patvirtino teisės nuostatas, kad būtų galima išduoti dingusių asmenų pažymėjimus. Rugpjūčio mėn. parlamentas vienbalsiai priėmė įstatymą, kuriuo įsteigiamas dingusių asmenų biuras, nagrinėsiantis klausimus, susijusius su dešimtimis tūkstančių žmonių, kurie dingo dėl pilietinio ir politinio konflikto. Biuras kol kas dar nesukurtas.

Gegužės mėn. Šri Lankos žmogaus teisių komisija paskelbė išsamų sąrašą direktyvų, skirtų apsaugoti sulaikytuosius nuo plačių įgaliojimų, kuriais pagal terorizmo prevencijos įstatymą (PTA) naudojasi saugumo pajėgos. Vis dar diskutuojama dėl teisės akto projekto, kuriuo būtų pakeistas terorizmo prevencijos įstatymas ir iš dalies pakeistas baudžiamojo proceso įstatymas (CCPA), siekiant juos suderinti su tarptautiniais žmogaus teisių standartais.

2016 m. vyriausybei pavyko pasiekti didelį pagreitį konstitucinių reformų procese: buvo įsteigta Konstitucinė asamblėja ir 2017 m. pradžioje debatams pateikti šešių pakomitečių pranešimai. Šiame procese daug ginčų toliau kelia valdžios decentralizavimas. Vyriausybė ėmėsi svarbių simbolinių žingsnių siekdama susitaikymo, bet parodė mažiau ryžto imtis veiksmų stabdant kai kurių grupių mėginimus kurstyti įtampą tarp bendruomenių. Susitaikymo problemas didina lėtas tempas normalizuojant gyvenimą buvusiose konflikto zonose, kur dar nėra visiškai realizuota ekonominė „taikos dividendų“ nauda.

ES toliau dalyvavo įvairaus formato diskusijose su Šri Lanka žmogaus teisių ir demokratijos klausimais, įskaitant pirmą Darbo grupės valdymo, teisinės valstybės ir žmogaus teisių klausimais posėdį (sausio mėn.), Darbo grupę ekonomikos ir prekybos klausimais (gegužės mėn.) ir Jungtinę komisiją (liepos mėn.). Susitikimuose buvo atvirai diskutuojama įvairiais klausimais, įskaitant valdymą, teisinę valstybę, žodžio ir žiniasklaidos laisvę, kankinimus, pilietinės visuomenės stiprinimą, moterų ir vaikų teises, mažumoms priklausančių asmenų teises, darbo teises, migraciją, kovą su korupcija ir Jungtinių Tautų Žmogaus teisių tarybos (JT ŽTT) rezoliucijos, kurią rėmė ir Šri Lanka, įgyvendinimą.

2016 m. kovo mėn. ES Komisijos nariui, atsakingam už vystymąsi ir tarptautinį bendradarbiavimą, lankantis Šri Lankoje, daug dėmesio skirta žmogaus teisių srities reikalavimams, kurių Šri Lanka turi laikytis prašydama iš ES prekybos lengvatų pagal specialią darnaus vystymosi ir gero valdymo skatinamąją priemonę (BLS+); vyriausybė prašymą pateikė liepos mėnesį. Šri Lanka patvirtino pasiūlymą peržiūrėti šaliai skirtą ES vystymosi strategiją iki 2020 m. įtraukiant pagalbą valdymui ir susitaikymui, kad būtų remiamos vyriausybės pastangos šiose srityse.

2016 m. lapkričio mėn. ES Parlamento delegacijos apsilankymo metu daugiausia dėmesio skirta nacionaliniam susitaikymui, moterų įgalėjimui ir Šri Lankos paraiškai dėl BLS+. Delegacija paragino vyriausybę laikytis savo tarptautinių įsipareigojimų žmogaus teisių srityje, terorizmo prevencijos įstatymą pakeisti kitu aktu ir atlikti baudžiamojo proceso įstatymo pakeitimus.

ES delegacija toliau bendradarbiavo su pilietine visuomene ir kitais susitaikymo proceso suinteresuotaisiais subjektais. Be to, buvo surengtos ir teminės diskusijos svarbiausiais klausimais, pavyzdžiui, dėl LGBTI asmenų žmogaus teisių, lyčių lygybės ir dalyvavimo, žemės naudojimo teisių ir pagrindinių teisių. Be to, už vystymąsi atsakingo ES komisijos nario vizito metu aktyvistai, idėjų institutų ir pilietinės visuomenės atstovai buvo taip pat pakviesti aptarti sunkumų, kylančių siekiant susitaikymo. Delegacija taip pat susitiko su valstybės tarnautojais ir pilietinės visuomenės veikėjais šiaurėje, kad išgirstų nuomonių klausimais, susijusiais su JT ŽTT rezoliucijos įgyvendinimu.

Tarptautinės kovos su homofobija, transfobija ir bifobija dienos proga visų ES misijų vadovai ir kelios panašaus požiūrio besilaikančios šalys paskelbė bendrą pareiškimą. Jame paraginta pripažinti konstitucinės reformos proceso teikiamą istorinę galimybę panaikinti diskriminaciją ir anuliuoti įstatymus, pagal kuriuos už homoseksualumą numatyta baudžiamoji atsakomybė. Ataskaitiniais metais ES delegacija pateikė kelis kitus viešus pareiškimus, kuriuose kėlė žmogaus teisių klausimus, be kita ko, dėl smurto prieš moteris ir priverstinio dingimo.

2016 m. ES toliau teikė finansinę paramą projektams, finansuojamiems pagal priemonę, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos (IcSP), vystomojo bendradarbiavimo priemonę (DCI), Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę (EDŽTRP) ir pilietinės visuomenės organizacijų ir vietos valdžios institucijų (CSO-LA) temines programas.

Pagal IcSP buvo prisidėta prie Šri Lankos taikos stiprinimo prioritetinio plano remiant pradines pasitikėjimo stiprinimo priemones, o pagal vystomojo bendradarbiavimo priemonę papildomai prisidėta prie susitaikymo veiksmų.

ES pagal EDŽTRP ir CSO-LA teikia finansinę paramą organizacijoms partnerėms, kad būtų skatinamas Šri Lankos pažeidžiamiausių bendruomenių ekonominis, socialinis ir politinis vystymasis. Kai kuriuose projektuose daugiausia dėmesio skiriama tokiems klausimams, kaip kova su smurtu šeimoje ir moterų įgalėjimas, teisininkų, teisėjų bei žiniasklaidos atstovų mokymas ir pilietinės visuomenės bei vietos valdžios institucijų gebėjimų stiprinimas.

2016 m. Šri Lankos vyriausybė toliau palaikė ryšius ir bendradarbiavo su JT ir jų žmogaus teisių mechanizmais. Tarp apsilankiusiųjų buvo JT Generalinis Sekretorius, Vyriausiasis žmogaus teisių komisaras, specialusis pranešėjas teisėjų ir teisininkų nepriklausomumo klausimais, specialusis pranešėjas kankinimo ir kitokio žiauraus, nežmoniško arba žeminančio elgesio klausimais ir nepriklausomas ekspertas mažumų teisių klausimais. JT komiteto prieš kankinimą baigiamosiose pastabose dėl Šri Lankos penktos periodinės ataskaitos akcentuojami susirūpinimą keliantys klausimai, susiję su įtariamųjų ir kalinių teisėmis.

Tebėra nepaprastai svarbu daryti esminę pažangą siekiant iki galo įgyvendinti JT ŽTT rezoliuciją, be kita ko, terorizmo prevencijos įstatymą pakeisti teisės aktais, kurie atitiktų Šri Lankos tarptautinius įsipareigojimus.

Tailando Karalystė

2016 m. bendrai žmogaus teisių padėčiai šalyje ir toliau buvo būdingas regresas, kuris šalyje prasidėjo po 2014 m. gegužės mėn. karinio perversmo. Pokyčiai 2016 m. buvo įvairūs. ES prioritetai apima paramą Tailando sparčiai plėtojamai politikai darbuotojų teisių ir migrantų teisių klausimais.

Netrukus po karinio perversmo buvo paskelbta, kad rinkimai įvyks iki 2015 m. pabaigos. Tačiau numatoma rinkimų data vis atidedama.

Pažanga mirties bausmės panaikinimo kryptimi buvo lėta. Mirties bausme baudžiama ne mažiau kaip už 63 rūšių nusikaltimus. Nusikaltimų, už kuriuos baudžiama mirties bausme, skaičius toliau didėja.

Apskritai yra nedaug erdvės naudotis saviraiškos ir susirinkimų laisve. Nors kai kurie renginiai buvo uždrausti, apskritai leista daugiau diskusijų ir veiklos. Vis dėlto, valdžios institucijų dalyvavimas tokiuose renginiuose baugina (stebėjimas, dalyvių fotografavimas arba filmavimas). Tebedraudžiami daugiau nei penkių asmenų politiniai susibūrimai. Gruodžio mėn. paskirtoji Nacionalinė teisėkūros asamblėja priėmė Kompiuterinių nusikaltimų įstatymo pakeitimą, kuriuo valdžios institucijoms suteikiama galimybė dar labiau apriboti žodžio laisvę ir sudaromos palankesnės sąlygos sekti ir cenzūruoti. Mažai galimybių dalyvauti politikos formavime. Nacionalinė teisėkūros asamblėja priima teisės aktus mažai konsultuodamasi su visuomene, viešos diskusijos yra ribotos.

Rugpjūčio 7 d. referendume pritarta naujam konstitucijos projektui. Artėjant referendumui, Nacionalinė taikos ir tvarkos taryba nustatė griežtus apribojimus. Už agitavimą prieš projektą buvo faktiškai numatyta iki 10 metų kalėjimo bausmė. Tailando valdžios institucijos suėmė kelis politikus, aktyvistus ir žurnalistus, kurie kritikavo siūlomą konstituciją, viešai pareiškė balsuosiantys prieš, ragino rinkėjus atmesti konstitucijos projektą ir siekė stebėti balsavimą.

Teigiamas žingsnis yra gruodžio mėn. paskelbtas pranešimas, kad maždaug 150 000 kalinių naujojo karaliaus malonės aktu bus paleisti, arba jų nuosprendžiai bus sutrumpinti ar sušvelninti. Šis skaičius žymiai didesnis nei ankstesniais karaliaus malonės atvejais.

Pastaraisiais metais tarptautinės bendruomenės dėmesį patraukė prekyba žmonėmis ir neteisėta darbo praktika žvejybos sektoriuje ir jūros gėrybių pramonėje, ypač darbuotojų migrantų padėtis. Tailando vyriausybė suaktyvino kovos su prekyba žmonėmis priemones: iš dalies pakeitė teisinę sistemą ir sugriežtino prevencines ir vykdymo užtikrinimo priemones. Tuo pačiu metu pagerinta prekybos žmonėmis aukų apsauga. Vyriausybė paskelbė apie ketinimą 2017 m. ratifikuoti Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) Konvenciją Nr. 188 dėl darbo žvejybos sektoriuje ir Konvencijos dėl priverstinio ar privalomojo darbo protokolą (Protokolą Nr. 29). Padaryta apčiuopiama pažanga, susijusi su darbo standartais žvejybos laivuose bei jūros gėrybių pramonėje ir darbuotojų migrantų padėtimi, tačiau vykdymo užtikrinimas tebėra iššūkis ir reikia toliau dėti pastangas ateityje.

ES toliau bendradarbiavo žmogaus teisių ir demokratijos klausimais Tailande, dažnai kartu su ES valstybėmis narėmis. ES nedvejodama reikšdavo susirūpinimą darydama pareiškimus, sakydama kalbas, paskelbdama straipsnį spaudoje, organizuodama įvairius renginius ir imdamasi tiek oficialių, tiek neoficialių žingsnių, kad paskatintų vyriausybę užtikrinti visapusišką pagarbą žmogaus teisėms.

Buvo žmogaus teisių gynėjų ir aktyvistų, apkaltintų kurstymu maištauti, nusikalstamu šmeižimu, Nacionalinės taikos ir tvarkos tarybos įsakymų ir kompiuterinių nusikaltimų įstatymo pažeidimais. Kai kurie iš jų teisiami karo teismuose; tokia praktika šiuo metu palaipsniui nutraukiama ir nebetaikoma naujoms byloms, kurių atveju nusikalstamos veikos buvo padarytos po 2016 m. rugsėjo 12 d. ES delegacija, dažnai kartu su ES valstybėmis narėmis, kelis kartus apsilankė vietoje ir dalyvavo teismo posėdžiuose, taip pat lankėsi policijos įstaigose.

ES toliau teikė finansinę paramą projektams, naudodama Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę (EDŽTRP). Pradėti įgyvendinti keli svarbūs nauji projektai siekiant spręsti darbo klausimus žvejybos laivuose ir jūros produktų pramonėje, dalyvaujant vyriausybei ir TDO. Tailandas taip pat yra viena iš šalių, gaunančių paramą pagal ES EDŽTRP lėšomis finansuojamą projektą „Parama prekybos partneriams, įskaitant BLS+ lengvatomis besinaudojančias šalis, siekiant veiksmingai įgyvendinti tarptautinius darbo standartus ir vykdyti ataskaitų teikimo prievoles“.

Tailandas nėra pasirašęs 1951 m. JT pabėgėlių konvencijos. Vyriausybė neturi priėmusi vidaus teisės aktų, susijusių su pabėgėlių apsauga ar veikiančiomis prieglobsčio procedūromis. Dauguma prieglobsčio prašytojų į Tailandą atvyksta turėdami turistinę vizą. Pasibaigus vizos galiojimo laikui jie tampa neteisėtais imigrantais, kuriems gresia sulaikymas neribotam laikui arba deportacija. Pasaulio aukščiausiojo lygio susitikime humanitariniais klausimais gegužės mėn. Tailando vyriausybė paskelbė apie galimybę sukurti nacionalinę pabėgėlių tikrinimo procedūrą prieglobsčio prašytojams iš miestų.

2016 m. rugsėjo mėn. Žmogaus teisių taryba patvirtino Tailando visuotinio periodinio vertinimo rezultatus. Iš 249 gautų rekomendacijų 187 buvo pritarta. Teigiami aspektai buvo Tailando įsipareigojimai ratifikuoti Konvencijos prieš kankinimą fakultatyvų protokolą, Tarptautinę konvenciją dėl visų asmenų apsaugos nuo priverstinio dingimo ir Protokolą dėl prekybos žmonėmis prevencijos, sustabdymo bei baudimo už vertimąsi ja. Tailandas taip pat įsipareigojo panaikinti vaikų darbą, kovoti su priverčiamuoju darbu bei prekyba žmonėmis ir suteikti apsaugą darbuotojams migrantams. Vis dėlto, rekomendacijoms, susijusioms su saviraiškos ir susirinkimų laisvės apribojimais, vis dažnesniu Laikinosios konstitucijos 44 straipsnio taikymu ir teisminiu žmogaus teisių gynėjų persekiojimu, nebuvo pritarta.

Rugsėjo mėn. Tailandas taip pat prisijungė prie Neįgaliųjų teisių konvencijos fakultatyvaus protokolo. Be to, Tailandas ir toliau pateisino savo ilgalaikę LGBTI asmenų žmogaus teisių gynėjo reputaciją.

Rytų Timoro Demokratinė Respublika (RTDR)

2016 m., kalbant apie bendrą žmogaus teisių padėtį šalyje, padaryta nedidelė pažanga palyginti su ankstesniais metais. Nepadaryta jokių teisės aktų pakeitimų.

ES prioritetai yra skatinti įtraukų vystymąsi visiems Timoro gyventojams, teisė į švietimą ir sveikatos apsaugą ir kova su smurtu dėl lyties ir smurtu šeimoje.

RTDR parlamento sudėtis pagal lytį gerai subalansuota, tačiau kabinete galėtų būti žymiai daugiau moterų. Smurtas šeimoje ir smurtas prieš moteris vis dar kelia didelį susirūpinimą. Palyginti su vertinimuose pateikiamais atvejų skaičiais, teismus pasieka vis dar labai mažai bylų. 2016 m. spauda ir kai kurios NVO toliau reiškė kaltinimus korupcija, tačiau nors teismo bylų buvo nedaug, metų pabaigoje buvęs finansų ministras ir buvęs sveikatos ministro pavaduotojas buvo nuteisti kalėti dėl korupcijos. Nuostatos dėl teisinės valstybės principų ir atskaitomybės vis dar yra ribotos – iš dalies dėl pasyvaus piliečių požiūrio, kuris suprantamas atsižvelgiant į neaukštą jų išsilavinimo lygį. Teismo procedūros yra lėtos dėl žemos kvalifikacijos ir nepakankamo teisėjų bei prokurorų skaičiaus.

Vesdama politinį dialogą ES toliau bendradarbiavo su RTDR žmogaus teisių ir demokratijos klausimais.

2016 m. ES toliau teikė finansinę paramą projektams, finansuojamiems Europos plėtros fondo (EPF) ir Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP) lėšomis.

Per nacionalinę televiziją ir trylikoje mobilių peržiūrų savivaldybėse numatoma rodyti bendrai su ombudsmenu sukurta telenovelę (muilo operą) apie žmogaus teises (įskaitant smurtą šeimoje, gerą valdymą, korupciją ir nepotizmą, taip pat LGBT klausimus ir t. t.). Jos tikslas – padidinti Timoro žmonių informuotumą apie žmogaus teises. Subtitrai portugalų kalba padės pasiekti tokį patį telenovelės poveikį portugaliskai kalbančiose Afrikos šalyse (PALOP).

RTDR yra kelių tarptautinių žmogaus teisių konvencijų šalis (dažniausiai prie jų prisijungusi), tačiau dviejų dar neratifikavo ir net nepasirašė: Konvencijos dėl visų asmenų apsaugos nuo priverstinio dingimo (CED) ir Neįgaliųjų teisių konvencijos (CRPD).

2016 m. lapkričio 3 d. Žmogaus teisių tarybos darbo grupė atliko antrąjį RTDR vertinimą, kuris yra visuotinio periodinio vertinimo proceso dalis. Vertinime dalyvavo daugiau kaip 60 JT valstybių narių, ir buvo pateiktos 154 rekomendacijos. Jose, be kita ko, nurodyta, jog reikia: stiprinti teismines institucijas ir plėsti mobiliųjų teismų naudojimą; daugiau investuoti į švietimą; veiksmingai įgyvendinti įstatymus dėl seksualinio smurto ir smurto dėl lyties; tvirčiau įgyvendinti politiką, kuria kovojama su smurtu šeimoje; skirti pakankamai išteklių ir priimti veiksmingas priemonės, kad būtų galima toliau nustatyti ir įgyvendinti nacionalinį veiksmų planą dėl smurto dėl lyties; kovoti su visų formų smurtu prieš vaikus ir jų išnaudojimą; ir toliau dėti pastangas siekiant plėsti mokymus žmogaus teisių klausimais policijos ir gynybos pajėgoms.

Vyriausybė pateikė parlamentui tvirtinti žemės įstatymų rinkinio projektą, tačiau iš ankstesnio teksto, dėl kurio viešai diskutuota prieš kelerius metus, buvo išbrauktas skyrius dėl išskeldinimo – dabar šis klausimas bus reglamentuojamas taikomojo pobūdžio ministro įsakymu. Įstatymui tenka itin svarbus vaidmuo Rytų Timoro teritorijų valdyme ir ekonomikos vystymesi, tačiau taikymas bus labai sudėtingas, nes nuosavybės ir naudojimosi teisės, kurias teikė vieną kitą keitusios Portugalijos, Indonezijos, JT ir Timoro administracijos, daugeliu atvejų persidengia.

Vietnamo Socialistinė Respublika

2016 m. dėl stabilaus ekonomikos augimo atsirado gyventojų socialinės ir ekonominės padėties teigiamų pokyčių, tačiau pilietinės bei politinės teisės buvo pažeidinėjamos toliau. Žmogaus teisių gynėjai buvo persekiojami ir suimami, kai kurie iš jų nuteisti ilgą trukmę laisvės atėmimo bausmėmis. Vilčių teikiantys pokyčiai gali būti siejami su atsivėrusia politine erdve visuomenei dalyvaujant kai kurių teisės aktų rengime ir tolesne veikla įgyvendinant JT konvenciją prieš kankinimą, laikantis Vietnamo įsipareigojimų, prisiimtų per visuotinį periodinį vertinimą JT Žmogaus teisių taryboje.

ES prioritetą yra propaguoti saviraiškos laisvę ir teisinės valstybės principus. ES taip pat aktyviai dalyvauja saugant žmogaus teisių gynėjus ir remiant pilietinės visuomenės organizacijų bei dalyvaujamąsias demokratijos plėtojimą.

Didžiausią susirūpinimą ir toliau kelia saviraiškos, susirinkimų, informacijos ir spaudos laisvė. 2016 m. buvo suimti ar persekiojami keli tinklaraštininkai, žurnalistai ir žmogaus teisių aktyvistai, valstybė toliau kontroliavo žiniasklaidą, ir toliau buvo ribojama religijos laisvė ir taikios demonstracijos. Kai kurių sulaikytųjų nebuvo galima aplankyti – to negalėjo padaryti net advokatai, medicinos darbuotojai ir šeimos nariai. Smurtas dėl lyties ir korupcija vis dar plačiai paplitę, nepaisant vyriausybės kampanijų, skirtų šioms problemoms spręsti.

Vienintelė pripažįstama politinė partija yra Vietnamo komunistų partija, o visų kitų veikla – neteisėta. 2016 m. įvyko 12-asis nacionalinis partijos kongresas. 2016 m. gegužės 22 d. penkerių metų kadencijai išrinkta 14-a nacionalinė asamblėja. Prezidentu ir ministru pirmininku paskirti atitinkamai Tran Dai Quangas ir Nguyen Xuan Phucas.

Nors nusikaltimų, už kuriuos skiriama mirties bausmės, skaičius buvo sumažintas nuo 22 iki 15, o pažeidžiamoms grupėms numatyta didesnė apsauga, žmonių, kuriems skirta įkalinimo ir mirties bausmė, ir žmonių, kuriems mirties nuosprendis buvo įvykdytas, skaičius per pastaruosius penkerius metus padidėjo (laikotarpiu nuo 2011 m. birželio 30 d. iki 2016 m. birželio 30 d. mirties bausmė buvo nuteistas 681 asmuo, o nuo 2013 m. iki 2016 m. mirties nuosprendis buvo įvykdytas 429 asmenims). Vyriausybė deda vis daugiau pastangų kovoje su prekyba žmonėmis ir pirmąją regione propagodama LGBTI asmenų žmogaus teises.

Visus metus ir ypač vykstant 6-ajam ES ir Vietnamo dialogui žmogaus teisių klausimais, kuris buvo surengtas gruodžio mėn. Briuselyje, ES reiškė susirūpinimą dėl numatomų arba neseniai patvirtintų teisės aktų, susijusių su saviraiškos laisve, religijos ar tikėjimo laisve, taikių susirinkimų ir asociacijų laisve, darbo teisėmis, tinkamu teisiniu procesu, savavališku sulaikymu, kankinimu ir mirties bausme. Taip pat suaktyvintas bendradarbiavimas tarptautiniuose forumuose ir tarptautinių organizacijų rekomendacijų (ypač tų, kurios pateiktos atliekant visuotinį periodinį vertinimą) įgyvendinimas. ES pakartojo raginimą pateikti nuolatinį kvietimą JT įgaliotiesiems ekspertams, visų pirma pakviesti specialųjį pranešėją saviraiškos laisvės klausimais ir specialųjį pranešėją žmogaus teisių gynėjų padėties klausimais.

Tiek oficialioje, tiek neoficialioje aplinkoje, glaudžiai koordinuodama veiksmus su ES valstybėmis narėmis ir panašių pažiūrų šalimis, ES reiškė susirūpinimą dėl tebesitęsiančio persekiojimo ir sulaikymų, kuriuos patiria vis daugiau žmogaus teisių gynėjų ir aktyvistų. ES pakartojo savo prašymą paleisti visus asmenis, kurie sulaikyti dėl to, kad taikiai naudojo savo saviraiškos laisvę. Be to, ES pabrėžė, jog yra svarbu, kad visus sulaikytuosius būtų galima lankyti, kaip įtvirtinta Vietnamo konstitucijoje ir tarptautinėse žmogaus teisių nuostatose. Visus šiuos klausimus taip pat pabrėžė Europos Parlamentas savo skubioje 2016 m. birželio 9 d. rezoliucijoje. Europos Sąjungos delegacija aktyviai dalyvauja veiksmuose, kuriais remiami žmogaus teisių gynėjai; ji reguliariai susitinka su jais ir jų šeimomis ir, bendraudama su valdžios institucijomis, kelia klausimus dėl konkrečių atvejų.

Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP) lėšomis ES finansuoja aštuonis šiuo metu vykdomus projektus, kuriuos įgyvendina NVO. Jie apima klausimus, susijusius su etninių mažumų bendruomenių vaikų dvikalbiu švietimu, religijos laisve, LGBTI asmenų įgalėjimu, etninių mažumų moterų dalyvavimu ir žemės naudojimo teisėmis bei gamtos išteklių valdymu. Projektai, finansuojami pagal kitas biudžeto eilutes (CSO-LA ir ENRTP), taip pat yra skirti PVO gebėjimui propaguoti didesnę atskaitomybę už teikiamas paslaugas, galimybei gauti informaciją, biudžeto skaidrumui, miškų valdymui ir geresniam atstovavimui naudojant pilietinės visuomenės tinklus ir piliečiams dalyvaujant politikos formavime.

2016 m. birželio mėn. ES surengė pirmą pilietinės visuomenės dialogą su dotacijas gavusiomis NVO Hanojuje. ES taip pat rėmė dialogą tarp vyriausybės, pilietinės visuomenės veikėjų ir plačiosios visuomenės siekiant formuoti geresnį supratimą apie teigiamą indėlį, kurį pilietinė visuomenė gali įnešti į Vietnamo vystymąsi.

Artimiausiu metu reikia tolesnės pažangos stiprinant bendradarbiavimą su žmogaus teisių apsaugos mechanizmais, gerinant atitiktį sutartyse numatytų įstaigų ataskaitų teikimo mechanizmams ir įgyvendinant visuotinio periodinio vertinimo rekomendacijas.

VIII. OKEANIJA

Australijos Sandrauga

Apskritai žmogaus teisių padėtis pačioje Australijoje išlieka teigiama, ir šalis aktyviai dalyvauja propaguodama žmogaus teises Indijos ir Ramiojo vandenynų regione ir tarptautiniu mastu. Nustatyta trūkumų (ypač atliekant visuotinį periodinį vertinimą) tokiose srityse kaip pabėgėlių politika, čiabuvių tautų teisės ir kelių tarptautinių konvencijų ratifikavimas.

ES prioritetai – bendradarbiauti su Australija propaguojant žmogaus teises Indijos ir Ramiojo vandenynų regione, ieškant geriausių būdų smurto šeimoje klausimui spręsti, propaguojant čiabuvių teises, taip pat dėl pabėgėliams ir prieglobsčio prašytojams taikomos politikos žmogaus teisių aspektų.

Australijos federalinė ir valstijų vyriausybės smurtą šeimoje yra identifikavusios kaip susirūpinimą keliantį klausimą (smurtą per savo gyvenimą patiria viena iš trijų moterų). Čiabuvių tautų socialiniai rodikliai rodo, kad jos atsilieka nuo nečiabuvių gyventojų. Įkalintų ir kalinimo įstaigose mirusių čiabuvių skaičius vis dar yra neproporcingai didelis. Nors Australija yra ratifikavusi Jungtinių Tautų konvenciją dėl pabėgėlių, jos politika neteisėtai laivais atvykstančių asmenų atžvilgiu sulaukė kritikos. Tiek šalies viduje, tiek tarptautiniu mastu tebekelia ginčų kai kurie šios politikos aspektai, pavyzdžiui laivų atstūmimas ir padėtis, susijusi su užjūrio sulaikymo centrais Papua Naujojoje Gvinėjoje ir Nauru.

ES nedalyvauja Australijos vidaus procesuose, tačiau ragina šalį ratifikuoti kelis tarptautinius žmogaus teisių srities teisinius dokumentus (pavyzdžiui, Konvencijos prieš kankinimą fakultatyvų protokolą (OPCAT), Tarptautinę konvenciją dėl visų asmenų apsaugos nuo priverstinio dingimo (CED) ir Tarptautinę konvenciją dėl visų darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos).

Australija ir Europos Sąjunga parafavo pagrindų susitarimą ir pasirašys jį 2017 m. Šis susitarimas apima įsipareigojimą vadovautis demokratijos principais, žmogaus teisėmis ir teisinės valstybės principais ir atitinkamai bendradarbiauti jungtiniame komitete.

Australija ir Europos Sąjunga abi aktyviai propaguoja žmogaus teises Indijos ir Ramiojo vandenynų regione ir tarptautiniu mastu, visuotinę mirties bausmės panaikinimą, kovą su smurtu dėl lyties ir JT verslo ir žmogaus teisių pagrindinių principų įgyvendinimą.

2015 m. lapkričio mėn. įvyko antrasis Australijos visuotinis periodinis vertinimas. Australijos vyriausybė savanoriškai įsipareigojo pagerinti visuotinio periodinio vertinimo rekomendacijų stebėseną. Australijos žmogaus teisių komisija rengia viešai prieinamą interneto svetainę, kurioje būtų galima stebėti pažangą įgyvendinant visuotinio periodinio vertinimo rekomendacijas. Taip pat įsteigta tarpinstitucinė įstaiga siekiant koordinuoti ir stiprinti Australijos vyriausybės bendrą bendradarbiavimą su JT žmogaus teisių ataskaitų mechanizmais.

Fidžio Respublika

2016 m. Fidžis padarė tam tikrą pažangą demokratinio valdymo įtvirtinimo srityje, tačiau reikia dėti daugiau pastangų siekiant užtikrinti žmogaus teises praktikoje ir gerinti vyriausybės, opozicijos, pilietinės visuomenės, žiniasklaidos, privačiojo sektoriaus ir profesinių sąjungų dialogą.

2016 m. gruodžio mėn. Briuselyje surengtas antras po Fidžio grįžimo prie demokratijos ES ir Fidžio aukšto lygio politinis dialogas pagal AKR ir ES partnerystės susitarimo 8 straipsnį; renginį Fidžio vardu pradėjo Ministras Pirmininkas Josaia Voreqe Bainimarama. Susitikimo metu, be kita ko, diskutuota apie vis dar neišspręstus žmogaus teisių ir demokratijos klausimus ir pasirengimą 2018 m. visuotiniams rinkimams.

Fidžiui pavyko pasiekti tam tikrų laimėjimų įveikiant bendruomenių tarpusavio priešišumą ir kuriant bendrą nacionalinę identitetą, kaip garantuojama pagal Konstituciją. Fidžiui sugrįžus prie demokratijos buvo galima atnaujinti profesinių sąjungų, pilietinės visuomenės organizacijų (PVO) ir valdžios institucijų bendradarbiavimą ir partnerystę. Jų rezultatai apima, *inter alia*, pasirašytą Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) trišalį susitarimą ar išsamias konsultacijas dėl kelių projektų parlamento nuolatiniuose komitetuose. 2016 m. sausio mėn. Fidžyje lankėsi TDO trišalė misija, ir pasirašius bendrą įgyvendinimo ataskaitą buvo išvengta Tyrimų komisijos, kuriai būtų buvę pavesta tirti Fidžio padėtį darbo santykių ir asociacijų laisvės srityse. Fidžis yra ratifikavęs visas 8 TDO pagrindines konvencijas ir 25 kitas konvencijas.

Tačiau vis dar yra tam tikrų demokratijos trūkumų, daugiausia dėl ribojamojo pobūdžio dekretų, kurie yra viršesni už Konstitucijos nuostatas ir riboja, be kita ko, susirinkimų ir žiniasklaidos laisvę. Rugsėjo mėn. keli opozicijos lyderiai ir žinomi profesinių sąjungų atstovai buvo suimti už dalyvavimą viešame susitikime dėl 2013 m. konstitucijos, kuris buvo surengtas negavus leidimo, kurio reikalaujama pagal (2012 m.) viešosios tvarkos dekreto pakeitimus. Po šių suėmimų ir sulaikymų ES delegacija Ramiojo vandenyno regionui kartu su ES misijos Fidžyje vadovais paskelbė pareiškimą vietos lygmeniu dėl būtinybės gerbti žodžio ir susirinkimų laisvę. Vėliau suimtieji buvo paleisti nepareiškus kaltinimų.

Be to, dėl tam tikrų prieštaringų pareiškimų iki kitų rinkimų (2018 m.) buvo sustabdyti dviejų parlamento opozicijos narių įgaliojimai. Tačiau Tarpparlamentinė sąjunga manė, kad jų kalboms taikytina saviraiškos laisvė, ir paragino atstatyti sustabdytus įgaliojimus.

Visus metus ES delegacija Ramiojo vandenyno regionui vykdė demaršus ir informavimo veiklą, kviesdama Fidžį remti ES iniciatyvas žmogaus teisių srityje ir JT lygmens prioritetus.

JT specialusis pranešėjas šiuolaikinių rasizmo, rasinės diskriminacijos, ksenofobijos ir susijusios netolerancijos formų klausimais 2016 m. gruodžio mėn. lankėsi Fidžyje ir išreiškė susirūpinimą, kad visuomenėje trūksta erdvės ir galimybių konstruktyvioms diskusijoms etninės kilmės ir rasės klausimais.

Remiantis JT ataskaitomis, 64 % moterų Fidžyje per savo gyvenimą yra patyrusios kokios nors formos smurtą; siekiant spręsti smurto dėl lyties klausimą, imtasi įvairių iniciatyvų (informuotumo kampanijų).

Svarbus žingsnis pirmyn buvo Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą (UNCAT) ratifikavimas 2016 m. kovo mėn. (tačiau laikantis kelių didelės reikšmės išlygų). 2016 m. spalio mėn. Fidžyje surengtas regioninis praktinis seminaras dėl šios konvencijos ratifikavimo ir įgyvendinimo Ramiojo vandenyno regione. Teisme nagrinėtos dvi plataus atgarsio sulaukusios bylos dėl kankinimo; vienoje byloje aštuoni policijos pareigūnai ir vienas karininkas pripažinti kaltais ir nuteisti 7–9 metų trukmės kalėjimo bausmėmis.

Kalbant apie ES finansinius įsipareigojimus, ES kartu su Naująja Zelandija, Australija ir Japonija bendrai finansavo Fidžio parlamento paramos projektą, kurį įgyvendina UNDP. Be to, Teisės kreiptis į teismą programa, kuri finansuojama 11-ojo Europos plėtros fondo (EPF) lėšomis ir įgyvendinama UNDP, buvo siekiama stiprinti valdymo sistemas, visų pirma Teisinės pagalbos komisijos institucinius gebėjimus, kartu remiant PVO. Projektu „Fidžis pereinamojo laikotarpio metu: siekiant tvarios konstitucinės demokratijos“, kurį įgyvendina Piliečių konstitucinis forumas, buvo siekiama didinti PVO vaidmenį propaguojant, įgyvendinant ir stebint žmogaus teises.

Tolesnė ES parama PVO daugiausia siejosi su 2014–2017 m. Fidžio veiksmų gairėmis dėl bendradarbiavimo su pilietine visuomene; lapkričio mėn. PVO praktiniu seminaru siekiant aptarti veiksmų gairių peržiūrą ir ES finansuojama iniciatyva „Piliečių dalyvavimo stiprinimas Fidžyje“ (įgyvendinama UNDP), kurią vykdant bendradarbiauta su daugiau kaip 40 PVO ir bendruomenių grupių siekiant stiprinti dalyvaujamąją demokratiją.

Mažos Ramiojo vandenyno salų valstybės

Kiribačio Respublika

Bendra žmogaus teisių padėtis šalyje pagerėjo, ir žmogaus teisės nėra sistemingai pažeidinėjamos. Didžiausia grėsmė Kiribačiui yra klimato kaita. Šalis iki šio amžiaus pabaigos gali tapti netinkama gyventi, o tai sukels migracijos klausimų. Tradicinėse elgesio normose yra giliai įsišaknijęs smurtas dėl lyties.

Vesdama dialogą su šalimi ir pasitelkdama įvairias finansines priemones, ES propagavo žmogaus teises, lyčių lygybę ir aktyvesnį moterų dalyvavimą sprendimų priėmimo procese. Esminiai elementai įgyvendinant regionines veiksmų gaires pilietinės visuomenės organizacijoms (PVO) Ramiojo vandenyno regione buvo informuotumo didinimas ir parama pilietinei visuomenei bei nevalstybiniais subjektams.

Konstitucija draudžia diskriminaciją dėl rasės ar kilmės. Tačiau nuosavybės teise turėti žemės gali tik vietiniai *i-Kiribati*. Diskriminacija dėl lyties draudžiama tik užimtumo srityje. Įstatymu nėra uždrausta diskriminacija dėl negalios, lytinės orientacijos, lytinės tapatybės ar socialinės padėties. Savanoriški seksualiniai santykiai tarp vyrų laikomi nusikaltimu, tačiau pranešimų apie baudžiamąjį persekiojimą nebuvo.

Kiribatyje toliau dažnas seksualinis smurtas ir smurtas dėl lyties: 68 % moterų nurodė patyrusios fizinį smurtą ir (arba) seksualinę prievartą. Didelį susirūpinimą tebekelia smurtas prieš vaikus (42 % gyventojų) ir vaikų mitybos nepakankamumas. Nors vaikai nuo 2013 m. teisiškai saugomi nuo seksualinio išnaudojimo, Kiribatis tebėra kilmės šalis, iš kurios išvežamos mergaitės seksualinio išnaudojimo tikslais. Tebekelia problemų prekyautojų žmonėmis persekiojimas, taip pat fizinės bausmės vaikams. Žvelgiant pozityviau, daugiau kaip 70 % jaunų nusikaltėlių iš oficialios teisingumo sistemos nukreipiami į mokyklas arba viešuosius darbus.

Vyriausybė nėra sukūrusi oficialios sistemos prieglobsčiui ar pabėgėlio statusui suteikti. Pagrindiniam imigracijos pareigūnui suteikiama didelė veiksmų laisvė leisti užsieniečiams likti šalyje.

Moterų dalyvavimas politiniame gyvenime yra santykinai mažas. Po 2016 m. rinkimų tik trys iš 46 nacionalinio teisės aktų leidėjo narių yra moterys – viena mažiau nei ankstesniu laikotarpiu.

2016 m. žmogaus teisės buvo aptartos neoficialaus politinio dialogo su naująja Kiribačio vyriausybe metu. Dvišaliai susitikimai įvairiais lygmenimis buvo naudojami kaip platforma pagarbai žmogaus teisėms ir lyčių lygybei Ramiojo vandenyno regione, įskaitant Kiribatį, propaguoti. Visus metus ES delegacija Ramiojo vandenyno regionui taip pat vykdė demaršus ir informavimo veiklą, kviesdama Ramiojo vandenyno salų valstybes, įskaitant Kiribatį, remti ES iniciatyvas žmogaus teisių srityje ir JT lygmens prioritetus.

2016 m. rugsėjo mėn., gaunant paramą iš ES finansuojamų projektų, naujai išrinkti parlamento nariai dalyvavo dialoge dėl Kiribačio problemų, pažangos, pasiekimų ir planų žmogaus teisių srityje. ES glaudžiai bendradarbiavo su vyriausybe, regioninėmis organizacijomis, pilietine visuomene ir kitais paramos teikėjais. Nacionalinėje orientacinėje programoje, parengtoje pagal 11-ąją Europos plėtros fondą, pilietinės visuomenės organizacijoms atskirai skirta 0,5 mln. EUR.

ES taip pat finansuoja Ramiojo vandenyno salų forumo sekretoriato (PIFS) ir Ramiojo vandenyno bendrijos regioninės teisių išteklių grupės (SPC RRRT) projektą, kuriuo siekiama padidinti ratifikuotų ir įgyvendinamų žmogaus teisių srities sutarčių skaičių Ramiojo vandenyno salose. Pagal projektą buvo vykdomi dvišaliai ir regioniniai veiksmai, pvz., 2016 m. balandžio mėn. pagal jį remtas regioninis žmogaus teisių ir žiniasklaidos forumas, kuriame buvo priimta „Deklaracija dėl žmogaus teisėmis grindžiamo požiūrio į žurnalistiką Ramiojo vandenyno regione“. Įgyvendinant projektą taip pat surengtos regioninės 2016 m. konsultacijos lyčių ir teisės klausimais dėl teisės aktų, susijusių su smurtu šeimoje, įgyvendinimo; be to, pagal jį surengti keli dialogai žmogaus teisių klausimais su nacionalinių parlamentų nariais siekiant propaguoti žmogaus teises, gerą valdymą ir vystymąsi.

Šalis nėra pateikusi kvietimo JT įgaliotiesiems ekspertams, tačiau 2012 m. liepos mėn. Kiribatyje lankėsi specialusis pranešėjas vandens ir sanitarijos klausimais.

Reikia šalinti teisėkūros ir vykdymo užtikrinimo trūkumus, kylančius dėl kultūrinių normų, visų pirma kiek tai susiję su smurtu dėl lyties. Teisė į vandenį ir sanitariją įgyvendinama nepaprastai blogai, ir dėl to būta daug kūdikių ir vaikų mirties atvejų, kurių buvo galima išvengti. Taip pat reikia didinti administracinius ataskaitų teikimo pajėgumus.

Mikronezijos Federacinės Valstijos

Mikronezijos Federacinėse Valstijose (toliau – MFV) labai aktualus yra smurto prieš moteris ir prekybos žmonėmis klausimas.

Vesdama dialogą su šalimi ir pasitelkdama įvairias finansines priemones, ES propagavo žmogaus teises, lyčių lygybę ir aktyvesnį moterų dalyvavimą sprendimų priėmimo procese. Esminiai elementai įgyvendinant regionines veiksmų gaires pilietinės visuomenės organizacijoms (PVO) Ramiojo vandenyno regione buvo informuotumo didinimas ir parama pilietinei visuomenei bei nevalstybiniais subjektams.

Tiek federaliniu, tiek valstijų lygmeniu moterims gausiai atstovaujama vidurinėje ir žemutinėje vyriausybės grandyse, tačiau viršutinėse grandyse jų mažiau. Paskutiniuose 2015 m. vykusiuose rinkimuose moterų kandidačių nebuvo. Visi 14 Kongreso narių yra vyrai. MFV yra viena iš nedaugelio pasaulio šalių, kurios įstatymų leidimo institucijos sudėtyje nėra moterų.

Pagal įstatymą moterys turi lygias teises, įskaitant susijusias su turto nuosavybe ir įsidarbinimu. Moterų juridinės teisės saugomos pagal MFV nacionalinę konstituciją ir visų keturių valstijų konstitucijas. Vis dėlto, socialinė bei ekonominė diskriminacija ir smurtas prieš moteris tebėra labiausiai paplitusi problema žmogaus teisių srityje. Nėra nacionalinių teisės aktų, nustatančių baudžiamąją atsakomybę už seksualinius išpuolius, nors kiekvienoje iš valstijų yra identiški teisės aktai, kuriais nustatyta baudžiamoji atsakomybė už lytinius santykius su jaunesnėmis nei 13 metų mergaitėmis. Apie smurto šeimoje atvejus dažnai nepranešama. Nusikaltėliai retai stoja prieš teisimą, o jei būna teisiami – jiems paprastai skiriamos švelnios bausmės. Nėra konkrečių įstatymų, baudžiančių už smurtą šeimoje, nors išpuoliai yra laikomi nusikalstama veika.

Po 2015 m. pateiktos šalies ataskaitos pagal Konvenciją dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims (CEDAW) MFV pareiškė kelias išlygas dėl šios konvencijos; šiuo metu šalis siekia jas panaikinti.

MFV yra priverčiamojo darbo ir prekybos žmonėmis seksualinio išnaudojimo tikslais kilmės šalis. 2012 m. Prekybos žmonėmis įstatymu visa prekybos žmonėmis veikla pripažinta nusikalstama. Pagrindinės prekybos žmonėmis aukos yra užsienio darbuotojai migrantai ir Mikronezijos moterys bei mergaitės, kurios užsiima prostitucija. Apie daugelį prekybos žmonėmis seksualinio išnaudojimo tikslais atvejų nepranešama. MFV deda daug pastangų visose keturiose valstijose, kad nacionalinis kovos su prekyba žmonėmis veiksmų planas būtų įgyvendintas.

Profesinių sąjungų nėra, nors nėra ir jokių įstatymų, kurie draustų jas kurti. Darbo valandų arba sveikatos ir saugos standartų darbo vietoje nereglamentuoja jokie konkretūs įstatymai. Teisė streikuoti nėra teisiškai pripažįstama.

ES finansuoja Ramiojo vandenyno salų forumo sekretoriato ir Ramiojo vandenyno bendrijos regiono teisių išteklių grupės projektą, kuriuo siekiama padidinti ratifikuotų ir įgyvendinamų žmogaus teisių srities sutarčių skaičių Ramiojo vandenyno salose. Pagal projektą įgyvendinta įvairių dvišalių ir regioninių veiksmų. 2016 m. balandžio mėn. pagal jį remtas regioninis Žmogaus teisių ir žiniasklaidos forumas, kuriame buvo priimta „Deklaracija dėl žmogaus teisėmis grindžiamo požiūrio į žurnalistiką Ramiojo vandenyno regione“. Įgyvendinant projektą taip pat vestos 2016 m. regioninės konsultacijos lyčių ir teisės klausimais dėl teisės aktų, susijusių su smurtu šeimoje, įgyvendinimo. Atsižvelgiant į tai, kad Ramiojo vandenyno regiono parlamento nariai 2015 m. priėmė deklaraciją, kurioje pripažino gyvybiškai svarbų parlamento ir parlamentarų vaidmenį siekiant gerbti, įgyvendinti, saugoti ir propaguoti visų žmonių prigimtines teises Ramiojo vandenyno regione, pagal projektą surengti keli dialogai žmogaus teisių klausimais su nacionalinių parlamentų nariais, kad būtų propaguojamos žmogaus teisės, geras valdymas ir vystymasis.

2016 m. gruodžio mėn., gavusios paramą pagal ES finansuojamą projektą, MFV ratifikavo Neįgalųjų teisių konvenciją ir šiuo metu rengia savo neįgalųjų srities politiką.

ES glaudžiai bendradarbiavo su vyriausybe, regioninėmis organizacijomis, pilietine visuomene ir kitais paramos teikėjais. MFV nacionalinėje orientacinėje programoje, parengtoje pagal 11-ąją Europos plėtros fondą (EPF), pilietinės visuomenės organizacijoms atskirai skirta 0,1 mln. EUR.

2015 m. lapkričio mėn. atliktas antrasis MFV visuotinis periodinis vertinimas. Buvo atkreiptas dėmesys į pažangą kai kuriose srityse – pvz., MFV ratifikuojant Vaiko teisių konvenciją fakultatyvinius protokolus ir imantis veiksmų, kad būtų padidinta lyčių lygybė, sumažintas vaikų mirtingumas ir sumažintas klimato kaitos poveikis žmogaus teisėms. Tuo pat metu delegacijos nurodė kelis klausimus, kurie joms tebekelia susirūpinimą, pvz., didelės prekybos žmonėmis apimtis MFV; smurto šeimoje klausimą; MFV išlygas dėl Konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims (CEDAW); ir problemas, susijusias su LGBT asmenų diskriminacija. Viena iš rekomendacijų yra parengti nacionalinę lyčių politiką.

2015 m. spalio mėn. MFV ratifikavo JT Vaiko teisių konvencijos fakultatyvinį protokolą dėl vaikų dalyvavimo ginkluotuose konfliktuose. Tačiau dar daug pagrindinių tarptautinių žmogaus teisių konvencijų tebėra neratifikuotos. Remiant ES lėšomis finansuojamam projektui, MFV surengė konsultacijas ir parengė ataskaitą dėl Vaiko teisių konvencijos. Per kelis nagrinėjamus metus nebuvo surengta įgaliotųjų ekspertų vizitų, o MFV nepaskelbė nuolatinio kvietimo. MFV nėra prisijungusios prie Tarptautinio baudžiamojo teismo Romos statuto. MFV neturi nacionalinės žmogaus teisių institucijos.

Teisminės institucijos yra nepriklausomos, tačiau joms stinga finansavimo, ir tai neigiamai veikia teismų veiklą. Nedidelės nacionalinės policijos pajėgos yra atsakingos už vietos teisės aktų vykdymą, o nacionaline gynyba rūpinasi JAV.

Nauru Respublika

Nauru patirtis demokratijos, teisinės valstybės ir žmogaus teisių srityse nevienareikšmė. Bendra pabėgėlių ir prieglobsčio prašytojų padėtis regioniniame užjūrio prašymų nagrinėjimo centre nepagerėjo, nepaisant atvirų durų politikos. 2016 m. gegužės mėn. Nauru iš dalies pakeitė savo Baudžiamąjį kodeksą: panaikino mirties bausmę ir baudžiamąją atsakomybę už homoseksualumą.

ES savo finansuojamu projektu propagavo žmogaus teises ir lyčių lygybę.

Po 2 metus trukusių neramumų, kurių metu buvo sustabdyti penkių iš septynių parlamento opozicijos narių įgaliojimai, 2016 m. liepos mėn. įvyko visuotiniai rinkimai. Ribotos galimybės patekti į valstybės valdomas žiniasklaidos priemones, užsienio žurnalistų nebuvimas, saviraiškos laisvės apribojimai ir draudimas naudoti socialinės žiniasklaidos priemones – visa tai trukdė opozicijos kandidatų kampanijai. Tarptautinės rinkimų stebėtojų grupės nurodė keletą trūkumų, tačiau padarė išvadą, kad rinkimai buvo laisvi ir sąžiningi.

Nauru prezidentas Baronas Waqa buvo perrinktas; valdančioji partija laimėjo 16 iš 18 vietų, taip dar labiau konsoliduodama valdžią Nauru (ankstesnis parlamentas turėjo aštuonis opozicijai priklausančius narius). Buvo išrinkta (pakartotinai) tik viena iš keturių moterų kandidačių.

2016 m. rugpjūčio mėn. vyriausybė nusprendė panaikinti 20 žmonių pasus, įskaitant buvusį prezidentą ir kitus buvusius parlamento narius, už, kaip teigiama, dalyvavimą vienoje iš antivyriausybinių riaušių 2015 m. Vėliau sienos apsaugos ministrui buvo suteikti didesni įgaliojimai panaikinti kelionės dokumentus ir tokiu būdu neleisti asmenims išvykti.

2016 m. kovo mėn., praėjus 1000 dienų nuo užjūrio prašymų nagrinėjimo centro atidarymo, 144 prieglobsčio prašytojai kelias savaites protestavo prieš jų laikymą centre (kartu pripažindami, kad jiems leidžiama palikti stovyklą) ir reikalavo, kad būtų pripažinti pabėgėliais; daugelis iš jų buvo išlaukę ilgiau nei 3 metus, kad būtų įvertintas jų prieglobsčio prašymas. Paskutiniai savęs žalojimo incidentai įvyko gegužės mėn., kai keli pabėgėliai padegė save, o vienas mirė perdozavęs tablečių.

Nauru seniai vengia atlikti nepriklausomą užjūrio prašymų nagrinėjimo centro tikrinimą. Užsienio žurnalistams, išskyrus specialiai atrinktus paklusnius žurnalistus, neleidžiama netgi pateikti prašymo dėl vizos. 2014 m. sausio mėn. Nauru drastiškai padidino mokestį už žiniasklaidos ir verslo vizas: atitinkamai nuo 200 iki 8 000 Australijos dolerių (negrąžinama suma) ir nuo 400 iki 6 000 Australijos dolerių.

2016 m. vasario mėn. Nauru dar labiau sugriežtino vizų taisykles Australijos ir Naujosios Zelandijos piliečiams, kuriems dabar, norint apsilankyti saloje, reikia turėti Nauru piliečio laidavimą / garantiją. Nauru laiduotojams / garantams už vizų režimo pažeidimą gali grėsti iki 1 metų laisvės atėmimo bausmė.

Visus metus ES delegacija Ramiojo vandenyno regionui vykdė demaršus ir informavimo veiklą, kviesdama Ramiojo vandenyno salų valstybes, įskaitant Nauru, remti ES iniciatyvas žmogaus teisių srityje ir JT lygmens prioritetus.

Remiant ES finansuojamam projektui, 2016 m. gruodžio mėn. naujai išrinkti parlamento nariai surengė dialogą žmogaus teisių klausimais ir aptarė žmogaus teises, gerą valdymą ir darnų vystymąsi. Vyriausybei buvo perduotas rezultatų dokumentas, kuriame pateiktos rekomendacijos dėl žmogaus teisių stiprinimo Nauru.

Antrasis Nauru visuotinis periodinis vertinimas įvyko 2015 m. lapkričio mėn. ir buvo užbaigtas 2016 m. balandžio mėn. Visuotinio periodinio vertinimo metu atkreiptas dėmesys į problemas, susijusias su saviraiškos laisve, žurnalistų patekimu į šalį, fizinėmis prieglobsčio prašytojų laikymo sąlygomis ir tam tikrų tarptautinių dokumentų ratifikavimu. Teigiamas aspektas yra tai, kad Nauru gerai įvertintas už pastangas siekiant gerinti moterų ir vaikų teises ir už JT konvencijos prieš kankinimą (UNCAT) bei Neįgaliųjų teisių konvencijos ratifikavimą.

Vyriausybės nuomone, ji jau yra įgyvendinusi 19 iš 108 gautų rekomendacijų. Nauru pritarė 60 rekomendacijų ir atkreipė dėmesį į 29. Tarp rekomendacijų, kurioms pritarta – rekomendacijos ratifikuoti pagrindines žmogaus teisių konvencijas, pavyzdžiui, Konvenciją dėl visų formų rasinės diskriminacijos panaikinimo (CERD) ir Ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktą (CESCR), taip pat įsteigti nacionalinę žmogaus teisių instituciją. Tarp rekomendacijų, į kurias „atkreiptas dėmesys“ – rekomendacijos panaikinti baudžiamąją atsakomybę už tos pačios lyties asmenų lytinius santykius, panaikinti mirties bausmę, šalyje užtikrinti informacijos laisvę, spaudos laisvę ir žodžio laisvę, taip pat su prieglobsčio prašytojais, pabėgėliais ir migrantais susijusios rekomendacijos.

2016 m. gegužės mėn. Nauru iš dalies pakeitė savo Baudžiamąjį kodeksą, panaikino mirties bausmę ir baudžiamąją atsakomybę už homoseksualumą. Be to, remiamas ES lėšomis finansuojamo projekto, 2016 m. Nauru pateikė pavėluotas ataskaitas dėl Vaiko teisių konvencijos (CRC) ir Konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims (CEDAW). Pagal projektą taip pat teikta techninė pagalba Nauru ratifikuojant Vaiko teisių konvencijos fakultatyvinius protokolus, kuriuos Nauru pasirašė 2010 m.

Skirtingai nei kelios kitos Ramiojo vandenyno šalys, Nauru yra pasirašęs ir ratifikavęs kelias iš pagrindinių tarptautinių žmogaus teisių sutarčių. Vis dėlto, teisinė žmogaus teisių apsauga tebėra silpna. Tai daugiausia lemia prastas žmogaus teisių sutarčių inkorporavimas į vidaus teisę ir tai, kad trūksta vidaus teisės aktų nuostatų, kuriomis būtų užtikrinta žmogaus teisių apsauga. Nauru gebėjimą įgyvendinti tarptautines žmogaus teisių sutartis riboja finansinės aplinkybės ir ataskaitų teikimo našta. Konstitucijos peržiūra, kurią Nauru atstovai dažnai minėjo per ankstesnį visuotinį periodinį vertinimą, nebuvo užbaigta.

Nepriklausomos nacionalinės žmogaus teisių institucijos sukūrimas būtų didelis žingsnis pirmyn propaguojant ir saugant žmogaus teises Nauru.

Politinė erdvė opozicijai veikti yra ribota dėl nepriklausomos žiniasklaidos nebuvimo, suvaržymų užsienio žurnalistams, socialinės žiniasklaidos draudimo ir baudžiamojo pobūdžio priemonių, kurias priėmė vyriausybė (pavyzdžiui, pasų panaikinimas).

Konfliktų sprendimas yra sritis, kurioje ES veiksmai potencialiai galėtų turėti didžiausią poveikį sprendžiant klausimus, susijusius su demokratijos trūkumais Nauru. Tačiau, atsižvelgiant į nemažą finansinę paramą, kurią Nauru gauna iš Australijos, ES trūksta paskatų bandyti motyvuoti vyriausybę bendradarbiauti žmogaus teisių ir demokratijos srityje.

Palau Respublika

Nors vyriausybė iš esmės gerbia savo piliečių žmogaus teises, tebebuvo susiduriama su problemomis keliose srityse, įskaitant smurtą šeimoje, prekybą žmonėmis ir diskriminaciją užsienio darbuotojų atžvilgiu bei jų išnaudojimą.

Vesdama dialogą su šalimi ir pasitelkdama įvairias finansines priemones, ES propagavo žmogaus teises, lyčių lygybę ir aktyvesnį moterų dalyvavimą sprendimų priėmimo procese. Esminiai elementai įgyvendinant PVO skirtas regionines veiksmų gaires Ramiojo vandenyno regione buvo informuotumo didinimas ir parama pilietinei visuomenei bei nevalstybiniais subjektams.

2013 m. Palau ratifikavo **Neįgaliųjų** teisių konvenciją (CRPD) ir užbaigė rengti savo jungtines 2-ąją ir 3-iąją ataskaitas dėl **Vaiko teisių konvencijos (CRC)**. Ją ratifikavus, bendradarbiaujant su Ramiojo vandenyno neįgaliųjų forumu ir Ramiojo vandenyno salų forumo sekretoriato buvo surengti keli konsultacijų susitikimai, kuriuose buvo rengiama nacionalinė politika neįgaliųjų klausimais. Vis dėlto, Palau dar nėra priimta teisės aktų, kuriuose būtų numatyta visapusiška vaikų ir neįgaliųjų apsauga.

Nors Palau visuomenė yra matriarchalinė ir grindžiama motinos linija, **moterų** dalis Nacionaliniame kongrese, vyriausybėje ir aukštesnio lygio valstybės tarnybos grandyse vis dar yra maža. Nuo 2016 m. rinkimų iš 29 Nacionalinio kongreso narių keturios yra moterys. Moterys turi beveik vienodą statusą kalbant apie užimtumą viešajame ir privačiajame sektoriuje, švietimą ir visuomeninį gyvenimą. Seksualinis priekabiavimas ir išžaginimas, įskaitant sutuoktinio seksualinę prievartą, yra neteisėti. Smurtui šeimoje nėra taikomi atskiri teisės aktai ir jis tebekelia problemų. Vis dėlto, vyriausybė dėjo visuomenės švietimo pastangas siekdama kovoti su prievarta prieš moteris ir vaikus. Palau, kuris dar neratifikavo Konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims (CEDAW), daugiausia dėmesio skyrė informuotumo programoms ir konsultacijoms su pagrindiniais suinteresuotaisiais subjektais, įskaitant tradicines moterų grupes.

Dėl taisyklių, pagal kurias į Palau atvykusiems užsienio darbuotojams nepaprastai sunku pakeisti darbdavį, užsienio darbuotojams kyla padidėjęs pavojus patekti į priverstinę nelaisvę ar vergovę už skolas. Dėl to užsienio darbuotojai patiria diskriminaciją, prieš juos daromi smulkūs, o kartais ir smurtiniai nusikaltimai, taip pat vykdomi kiti žalingi veiksmai prieš asmenis ir turtą.

Palau teisės aktuose nenumatytas **prieglobsčio ar pabėgėlio statuso** suteikimas, o vyriausybė nėra sukūrusi oficialios sistemos pabėgėlių apsaugai užtikrinti. Vis dėlto, praktikoje vyriausybė užtikrino tam tikrą apsaugą nuo pabėgėlių išsiuntimo arba grąžinimo į šalį, kur jų gyvybei ar laisvei grėstų pavojus.

ES finansuoja Ramiojo vandenyno salų forumo sekretoriato ir Ramiojo vandenyno bendrijos regiono teisių išteklių grupės projektą, kuriuo siekiama padidinti ratifikuotų ir įgyvendinamų žmogaus teisių srities sutarčių skaičių Ramiojo vandenyno salose. Pagal projektą įgyvendinta įvairių dvišalių ir regioninių veiksmų. 2016 m. balandžio mėn. pagal jį remtas regioninis Žmogaus teisių ir žiniasklaidos forumas, kuriame buvo priimta „Deklaracija dėl žmogaus teisėmis grindžiamo požiūrio į žurnalistiką Ramiojo vandenyno regione“. Įgyvendinant projektą taip pat vestos 2016 m. regioninės konsultacijos lyčių ir teisės klausimais dėl teisės aktų, susijusių su smurtu šeimoje, įgyvendinimo. Atsižvelgiant į tai, kad Ramiojo vandenyno regiono parlamento nariai 2015 m. priėmė deklaraciją, kurioje pripažino gyvybiškai svarbų parlamento ir parlamentarų vaidmenį siekiant gerbti, įgyvendinti, saugoti ir propaguoti visų žmonių prigimtines teises Ramiojo vandenyno regione, pagal projektą surengti keli dialogai žmogaus teisių klausimais su nacionalinių parlamentų nariais, kad būtų propaguojamos žmogaus teisės, geras valdymas ir vystymasis.

ES glaudžiai bendradarbiavo su vyriausybe, regioninėmis organizacijomis, pilietine visuomene ir kitais paramos teikėjais. Palau nacionalinėje orientacinėje programoje, parengtoje pagal 11-ąją Europos plėtros fondą, pilietinės visuomenės organizacijoms atskirai skirta 0,2 mln. EUR.

Palau neturi **nacionalinės žmogaus teisių institucijos**, tačiau vyriausybė yra pareiškusi ketinimą ją įsteigti ir per antrąjį visuotinį periodinį vertinimą pažymėjo, kad šalis prašys partnerių paramos siekdama tuo tikslu įgyti specializuotų išteklių. Palau veikia JT žmogaus teisių konvencijų ataskaitų komitetas.

2016 m. sausio mėn. atliktas antrasis Palau **visuotinis periodinis vertinimas**. Rekomenduota, be kita ko, ratifikuoti jau pasirašytas **pagrindines žmogaus teisių sutartis**, įskaitant Konvenciją dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims (CEDAW), Tarptautinį pilietinių ir politinių teisių paktą (TPPTP), Tarptautinį ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktą (ICESCR) ir Jungtinių Tautų konvenciją prieš kankinimą (UNCAT). Palau nėra prisijungęs prie Tarptautinio baudžiamojo teismo Romos statuto.

Į **smurto prieš moteris** problemą atkreiptas dėmesys neseniai atliktoje Palau šeimos sveikatos ir saugumo studijoje („Belau Family Health and Safety Study“). Be to, šiuo metu rengiama lyčių aspekto integravimo politika ir pagal ją lyčių aspektas būtų iš esmės įtrauktas į nacionalines ir valstijų politiką ir programas.

Nėra jokių įstatymų, skirtų **seksualinei orientacijai** ir lytinei tapatybei. Lytiniai santykiai tarp tos pačios lyties asmenų buvo įteisinti 2014 m.

Pastaraisiais metais pateikta kaltinimų **korupcija** aukšto rango valstybės pareigūnams (parlamento delegatui ir buvusiam viceprezidentui). 2016 m. rugpjūčio mėn. Ombudsmeno biuras paprašė aiškesnių teisinių įgaliojimų ir didesnio nepriklausomumo. 2016 m. sausio mėn. JT surengė konsultacijas dėl kovos su korupcija, kuriomis siekiama skatinti Palau aktyviau vykdyti veiklą pagal Jungtinių Tautų konvenciją prieš korupciją.

Palau yra priėmęs teisinės priemonės ir vykdymo užtikrinimo strategijas, skirtas kovoti su prekyba žmonėmis. Įstatymais numatyta apsauga užimtumo srityje ir apsauga nuo neteisėto kelionės dokumentų paėmimo. Tačiau reikia dėti daugiau pastangų, kad būtų laikomasi nacionalinės teisės aktų, nes Palau tebėra šalis, į kurią vežamos moterys seksualinėms paslaugoms teikti ir vyrai priverstiniam darbui.

Tuvalu

Bendra žmogaus teisių padėtis šalyje pagerėjo, ir žmogaus teisės nėra sistemingai pažeidžiamos. Tradicinėse elgesio normose įsišaknijęs smurtas dėl lyties. Didžiausia Tuvalu kylanti grėsmė yra klimato kaita. Tuvalu gali tapti netinkamu gyventi iki šio amžiaus pabaigos, o tai sukels migracijos klausimų.

Galimybės administracinių pajėgumų srityje ribotos dėl mažo gyventojų skaičiaus (10 000), ir tai sukelia ypatingų sunkumų teikiant reguliarias ataskaitas pagal JT priemones – dėl to trūksta duomenų padėčiai įvertinti.

Vesdama dialogą su šalimi ir pasitelkdama įvairias finansines priemones, ES propagavo žmogaus teises, lyčių lygybę ir aktyvesnį moterų dalyvavimą sprendimų priėmimo procese. Esminiai elementai įgyvendinant PVO skirtas regionines veiksmų gaires Ramiojo vandenyno regione buvo informuotumo didinimas ir parama pilietinei visuomenei bei nevalstybiniais subjektams.

Remiant ES finansuojamam projektui, naujai išrinkti parlamento nariai 2015 m. rugpjūčio mėn. surengė dialogą žmogaus teisių klausimais. Po šių diskusijų Tuvalu vyriausybė 2016 m. spalio mėn. patvirtino 2016–2020 m. nacionalinį veiksmų planą žmogaus teisių srityje – jį numatoma pradėti įgyvendinti 2017 m. pradžioje.

ES taip pat glaudžiai bendradarbiavo su vyriausybe, regioninėmis organizacijomis, pilietine visuomene ir kitais paramos teikėjais. Nacionalinėse orientacinėse programose, parengtose pagal 11-ąją Europos plėtros fondą (EPF), pilietinės visuomenės organizacijoms atskirai skirta 0,3 mln. EUR.

ES taip pat finansuoja Ramiojo vandenyno salų forumo sekretoriato (PIFS) ir Ramiojo vandenyno bendrijos regiono teisių išteklių grupės (SPC RRRT) projektą, kuriuo siekiama padidinti ratifikuotų ir įgyvendinamų žmogaus teisių srities sutarčių skaičių Ramiojo vandenyno salose. Pagal projektą įgyvendinta įvairių dvišalių ir regioninių veiksmų. 2016 m. balandžio mėn. pagal jį remtas regioninis žmogaus teisių ir žiniasklaidos forumas, kuriame buvo priimta „Deklaracija dėl žmogaus teisėmis grindžiamo požiūrio į žurnalistiką Ramiojo vandenyno regione“. Įgyvendinant projektą taip pat vestos 2016 m. regioninės konsultacijos lyčių ir teisės klausimais dėl teisės aktų, susijusių su smurtu šeimoje, įgyvendinimo.

Tuvalu yra trijų pagrindinių žmogaus teisių konvencijų šalis: CEDAW, CRC ir CRPD. Buvo parengtas neįgaliųjų klausimų politikos projektas ir 2016 m. kovo mėn. dėl jos pradėtos nacionalinės konsultacijos. Su ES parama Tuvalu siekia įsteigti nacionalinę žmogaus teisių instituciją. Kol kas parlamentas yra įgaliojęs ombudsmeno komisiją nagrinėti kelių rūšių skundus. Tuvalu taip pat įsteigė kelis komitetus ir darbo grupes, kad būtų stebimas tarptautinių priemonių įgyvendinimas ir vykdomas jų propagavimo darbas. Šiuo metu veikia dvi darbo grupės, kurios buvo įsteigtos siekiant stebėti atitiktį Konvencijai dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims (CEDAW) ir laikytis visuotinio periodinio vertinimo ataskaitų teikimo pareigų.

Samoa Nepriklausomoji Valstybė

Lyginant su ankstesniais metais, **bendra žmogaus teisių padėtis** kiek pasitaisė. Apskritai žmogaus teisės Samoa yra ginamos įstatymu, tačiau šios apsaugos užtikrinimas ir įgyvendinimas paprastai nėra pakankamas. **Smurtas dėl lyties** ir moterų diskriminacija toliau kelia didelį susirūpinimą.

Vesdama dialogą su šalimi ir pasitelkdama įvairias finansines priemones, ES propagavo žmogaus teises, lyčių lygybę ir aktyvesnį moterų dalyvavimą sprendimų priėmimo procese. Esminiai elementai įgyvendinant PVO skirtas regionines veiksmų gaires Ramiojo vandenyno regione buvo informuotumo didinimas ir parama pilietinei visuomenei bei nevalstybiniais subjektams.

2016 m. kovo 4 d. parlamento rinkimuose valdančioji Žmogaus teisių apsaugos partija (HRPP) laimėjo 44 iš 49 vietų parlamente. Ši triuškinanti pergalė sukėlė tam tikrą susirūpinimą ir išryškino veiksmingos pilietinės visuomenės, kuri, bendradarbiaudama su vyriausybe aktyviau gintų savo teises, būtinybę.

2013 m. Samoa vyriausybė priėmė konstitucines pataisas, kuriomis nustatyta minimali 10 % **moterų parlamento narių kvota**. 2016 m. kovo mėn. rinkimuose į parlamentą buvo išrinktos tik keturios moterys. Vėliau tolesnė pagal gautų balsų skaičių moteris, Faaulusau Rosa Duffy-Stowers, pateko į parlamentą pagal kvotų sistemą – tokiu būdu 50 narių parlamente bendras moterų skaičius pasiekė 5.

2016 m. Samoa ratifikavo visus Vaiko teisių konvencijos fakultatyvinius protokolus: Fakultatyvinį protokolą dėl vaikų pardavimo, vaikų prostitucijos ir vaikų pornografijos, Fakultatyvinį protokolą dėl pranešimų procedūros ir Fakultatyvinį protokolą dėl vaikų dalyvavimo ginkluotuose konfliktuose.

Smurtas prieš vaikus tebėra problema ir paprastai toleruojamas kaip drausminimo forma; besaikis fizinis disciplinavimas tradiciškai laikomas veikiau tėvų teise, o ne susirūpinimą keliančiu žmogaus teisių klausimu. Susijęs klausimas yra vaikų seksualinis išnaudojimas, ypač šeimoje. Mokyklinio amžiaus vaikai dažnai įdarbinami kaip gatvės prekeiviai, nors pastaraisiais metais vyriausybė ėmėsi kelių veiksmų vaikams apsaugoti, priimdama nacionalinės teisės aktus, įsteigdama darbo grupę ir ratifikuodama visas pagrindines TDO konvencijas.

Nors **žiniasklaidos laisvė** Samoa iš esmės yra gerbiama, būta kelių pranešimų apie atskirus grasinimus žurnalistams. 2016 m. liepos mėn. vyriausybė įsteigė Samoa žiniasklaidos tarybą – ji turi įgaliojimus visų šalies žiniasklaidos kanalų, nepriklausomai nuo jų narystės taryboje, atžvilgiu; dėl to kilo nuogastavimų dėl pernelyg didelės vyriausybės kontrolės.

Dvišaliai susitikimai įvairiais lygmenimis buvo naudojami kaip platforma pagarbai žmogaus teisėms ir lyčių lygybei Ramiojo vandenyno regione, įskaitant Samoa, propaguoti.

2016 m. spalio 4 d. Apijoje įvyko pirmasis **ES ir Samoa aktyvesnio politinio dialogo** posėdis pagal Kotonu susitarimo 8 straipsnį. Dialoge dalyvavo pilietinės visuomenės ir privačiojo sektoriaus atstovai. ES gerai įvertino Samoa pastaruoju metu padarytą pažangą žmogaus teisių srityje, ir šalys aptarė likusius uždavinius, įskaitant pirmiau minėtų tarptautinių žmogaus teisių sutarčių ratifikavimą. ES paragino Samoa apsvarstyti galimybę panaikinti baudžiamąją atsakomybę už vyrų homoseksualumą.

ES teikia finansavimą **pilietinei visuomenei** pagal 11-ąją Europos plėtros fondo paramos pilietinei visuomenei programą. Vienas iš jos tikslų yra stiprinti pilietinės visuomenės balsą ir stebėtojos vaidmenį Samoa, kad būtų padidinta pagarba žmogaus teisėms, ypač moterų teisėms, konkrečiai dėmesį skiriant smurto prieš moteris ir jų diskriminacijos mažinimui.

Finansavimas iš ES suteikė galimybes UNICEF ir Ramiojo vandenyno bendrijos regiono teisių išteklių grupei (RRRT) 2016 m. bendrai su Samoa vyriausybe vykdyti mokymus apie ataskaitų teikimą pagal sutartis, kaip numatyta Vaiko teisių konvencijoje, ir apie jos fakultatyvinių protokolų ratifikavimą. Vesdama dialogą su šalimis ir pasitelkdama įvairias finansines priemones, ES propagavo žmogaus teises, lyčių lygybę ir aktyvesnį moterų dalyvavimą sprendimų priėmimo procese. Esminiai elementai įgyvendinant PVO skirtas regionines veiksmų gaires Ramiojo vandenyno regione buvo informuotumo didinimas ir parama pilietinei visuomenei bei nevalstybiniais subjektams. Tuo tikslu ES taip pat glaudžiai bendradarbiavo su vyriausybe, regioninėmis organizacijomis, pilietine visuomene ir kitais paramos teikėjais. Nacionalinėse orientacinėse programose, parengtose pagal 11-ąją Europos plėtros fondą, pilietinės visuomenės organizacijoms Samoa atskirai skirta 2 mln. EUR.

2016 m. gegužės mėn. atliktas antrasis Samoa **visuotinis periodinis vertinimas**. Be kita ko, pateiktos rekomendacijos ratifikuoti Neįgaliųjų teisių konvenciją, Konvenciją prieš kankinimą ir Tarptautinį ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktą. Atlikus pirmąjį visuotinį periodinį vertinimą (2011 m.), 2013 m. Samoa pavedė ombudsmeno tarnybai nagrinėti žmogaus teisių klausimus, taip įvykdydama savo įsipareigojimą sukurti nacionalinę žmogaus teisių instituciją. Ombudsmeno tarnyba laikoma veiksminga ir veikia be vyriausybės ar politinio partijų kišimosi, o 2016 m. liepos mėn. Pasaulinis nacionalinių žmogaus teisių institucijų aljansas akreditavo ją kaip „A statuso“ nacionalinę žmogaus teisių instituciją – tai nemažas laimėjimas regioniniu mastu.

Maršalo Salų Respublika (MSR)

MSR toliau darė pažangą žmogaus teisių ir valdymo srityse, tačiau, kaip daugumai kitų Ramiojo vandenyno salų valstybių, jai trūksta žmogiškųjų išteklių. Svarbiausios grėsmės tebėra klimato kaita ir ekologinės katastrofos. Jei jūros lygis toliau kils tokiu tempu, kaip dabar, MSR gresia iki amžiaus pabaigos tapti netinkama gyventi. Šalis buvo viena iš pirmųjų, ratifikavusių Paryžiaus susitarimą (2016 m. vasario mėn.).

Vesdama dialogą su šia šalimi ir pasitelkdama įvairias finansines priemones, ES propagavo žmogaus teises, lyčių lygybę ir aktyvesnį moterų dalyvavimą sprendimų priėmimo procese. Esminiai elementai įgyvendinant PVO skirtas regionines veiksmų gaires Ramiojo vandenyno regione buvo informuotumo didinimas ir parama pilietinei visuomenei bei nevalstybiniam subjektams.

2016 m. sausio 27 d. Hilda Heine tapo pirmąja šalies prezidente moterimi (ir pirmąja išrinkta moteriškos lyties valstybės vadove Ramiojo vandenyno regione).

Moterims vis dar nepakankamai atstovaujama visose politinio gyvenimo srityse, tačiau po visuotinių rinkimų moterų parlamentarių skaičius padidėjo nuo vienos iki trijų. Aktyvistai yra pasiūlę keisti šalies Konstituciją, kad moterims būtų numatytos septynios vietos, nors norint pakeisti Konstituciją reikėtų referendumo ir dviejų trečdalių daugumos.

Smurtas dėl lyties MSR tebėra problema. Apie 22 % visų MSR moterų nurodė per pastaruosius 12 mėnesių patyrusios fizinį smurtą. Nuo to laiko parlamentas priėmė Smurto šeimoje prevencijos ir apsaugos nuo jo įstatymą.

Fizinės bausmės mokykloje yra neteisėtos, tačiau namuose vis dar leidžiamos. Minimalus vaikų įdarbinimo amžius nenustatytas. Iš mokinių, lankančių pradinę mokyklą, tik 80 % toliau eina į aštuntą klasę, ir tik 70–75 % iš jų eina į vidurinę mokyklą. Vaikų apsaugai skirtų paslaugų yra mažai, o Vidaus reikalų ministerijos Žmogaus teisių biure trūksta personalo.

Visus metus ES delegacija Ramiojo vandenyno regionui vykdė demaršus ir informavimo veiklą, ragindama Ramiojo vandenyno salų valstybes, įskaitant MSR, remti ES iniciatyvas žmogaus teisių srityje ir JT lygmens prioritetus.

Remiant ES lėšomis finansuojamam projektui, 2016 m. vasario mėn. naujai išrinkti parlamento nariai surengė dialogą žmogaus teisių klausimais. Jie rekomendavo parengti nacionalinį žmogaus teisių veiksmų planą ir dėti pastangas, kad būtų įsteigta nacionalinė žmogaus teisių institucija. Dialogo metu vyriausybė įsipareigojo kasmet skirti išteklių MSR nacionaliniam moterų judėjimui, kad būtų teikiamos paslaugos smurto šeimoje aukoms.

2016 m. gegužės mėn. žmogaus teisės buvo aptartos neoficialaus politinio dialogo su naująja vyriausybe metu.

ES glaudžiai bendradarbiavo su vyriausybe, regioninėmis organizacijomis, pilietine visuomene ir kitais paramos teikėjais. MSR nacionalinėje orientacinėje programoje, parengtoje pagal 11-ąją Europos plėtros fondą, pilietinės visuomenės organizacijoms numatyta konkreti finansinių asignavimų suma (0,4 mln. EUR).

ES taip pat finansuoja Ramiojo vandenyno salų forumo sekretoriato ir Ramiojo vandenyno bendrijos regiono teisių išteklių grupės projektą, kuriuo siekiama padidinti ratifikuotų ir įgyvendinamų žmogaus teisių srities sutarčių skaičių Ramiojo vandenyno salose. Pagal projektą įgyvendinta įvairių dvišalių ir regioninių veiksmų. 2016 m. balandžio mėn. pagal jį remtas regioninis Žmogaus teisių ir žiniasklaidos forumas, kuriame buvo priimta „Deklaracija dėl žmogaus teisėmis grindžiamo požiūrio į žurnalistiką Ramiojo vandenyno regione“. Įgyvendinant projektą taip pat surengtos regioninės 2016 m. konsultacijos lyčių ir teisės klausimais dėl teisės aktų, susijusių su smurtu šeimoje, įgyvendinimo. Atsižvelgiant į tai, kad 2015 m. Ramiojo vandenyno regiono valstybių parlamentų nariai priėmė deklaraciją, kurioje pripažįstamas gyvybiškai svarbus parlamento ir parlamento narių vaidmuo siekiant gerbti, įgyvendinti, saugoti ir propaguoti visų žmonių prigimtines teises Ramiojo vandenyno regione, pagal projektą surengti keli nacionalinių parlamentų narių dialogai žmogaus teisių klausimais, kad būtų propaguojamos žmogaus teisės, geras valdymas ir vystymasis.

Prekyba žmonėmis tebėra problema; šioje srityje reikia dėti daugiau pastangų siekiant apsaugoti aukas ir geriau užtikrinti nacionalinių teisės aktų vykdymą.

Naujoji Zelandija

2016 m. **bendra žmogaus teisių padėtis** šalyje ir toliau buvo teigiama. Naujosios Zelandijos vyriausybė turi tvirtą institucinę struktūrą žmogaus teisėms propaguoti ir saugoti. Žmogaus teisių problemos Naujojoje Zelandijoje apskritai ir toliau yra palyginti nedidelės, nors kai kuriose srityse esama užsilikusių problemų – tai, pavyzdžiui, vaikų skurdas, smurtas šeimoje ir socialiniai ir ekonominiai klausimai, susiję su maorių ir Ramiojo vandenyno salų išeivių (*pasifika*) bendruomenėmis.

ES delegacija Vellingtone nustatė du prioritetinius klausimus 2016–2020 m. laikotarpiu: smurtas šeimoje, įskaitant smurtą prieš moteris, ir maorių padėtis.

Pagrindiniai 2016 m. nagrinėti klausimai buvo smurtas šeimoje, maorių padėtis, vaiko teisės, neįgaliųjų teisės, savižudybių skaičius (didžiausia savižudžių paauglių santykinė dalis) skaičių, LGBTQI asmenys, moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumai, vadovaujamas pareigas užimančios moterys (mažėja moterų įmonių direktorių skaičius), darbuotojų išnaudojimas (darbuotojai migrantai daugiausia statybos, aptarnavimo ir pieno pramonės sektoriuose), patyčios, teisė į privatumą (reikalingos kai kurios teisės aktų reformos), Naujosios Zelandijos piliečiai, neteisėtai laikomi Australijos užjūrio sulaikymo centruose.

Delegacija tris kartus susitiko su nepriklausoma žmogaus teisių komisija, kad aptartų bendrą padėtį Naujojoje Zelandijoje ir šalies veiksmų priemones. Naujosios Zelandijos žmogaus teisių komisaras Davidas Rutherfordas buvo pakviestas į misijų vadovų susitikimą 2016 m. birželio mėn. ir pateikė išsamią informaciją apie padėtį Naujojoje Zelandijoje ir būsimus Komisijos prioritetus, tuo pat metu jam užduota klausimų. Delegacija ir Komisija nuolat palaiko ryšius ir jų santykiai yra puikūs.

Remdamasi 2015 m. įgyvendintomis reformomis Naujosios Zelandijos vyriausybė pateikė daugiau kaip 50 1995 m. smurto šeimoje įstatymo pakeitimų. Šie pakeitimai susiję tiek su civiline, tiek baudžiamąja teise, įskaitant ankstyvo ir veiksmingo įsikišimo skatinimą ir priverstinių ar prievartinių santuokų draudimą. Naujosios Zelandijos vyriausybė taip pat įgyvendino 790 mln. Naujosios Zelandijos dolerių vertės vaikų materialinių nepriteklių priemonių rinkinį, sprendama kai kurias JT Vaiko teisių komiteto identifikuotas problemas .

2016 m. spalio mėn. ES ir Naujoji Zelandija pasirašė partnerystės susitarimą dėl santykių ir bendradarbiavimo (PARC). Kaip bendradarbiavimo sritis jis apima žmogaus teises ir lyčių klausimus. Laikantis ES politikos, lyčių lygybės klausimai (įskaitant su žmogaus teisėmis susijusius klausimus) tai pat buvo nagrinėjami reguliariai vykdant aukšto lygio konsultacijas, be kita ko, Australijos, Naujosios Zelandijos ir ES trišalėse konsultacijose Ramiojo vandenyno klausimais 2016 m. vasario mėn. ir pastarajame ES ir Naujosios Zelandijos dialoge saugumo klausimais 2016 m. birželio mėn.

ES viešoji diplomacija žmogaus teisių srityje Naujojoje Zelandijoje aktyviai nevykdoma, kadangi pagarbos žmogaus teisėms lygis šioje šalyje atitinka Vakarų visuomenių standartus ir atitinkamų tarptautinių teisės sistemų normas. Tačiau reguliariai palaikomi ryšiai su atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais šalyje, įskaitant Naujosios Zelandijos žmogaus teisių komisiją. ES delegacija ir reziduojančios valstybių narių diplomatinės atstovybės kartais vykdo visuomenės informuotumo tokiomis temomis kaip lyčių lygybė ar moterų teisės didinimo veiklą.

Apskritai, didžiausias iššūkis – kartais skiriama mažai išteklių, kad reformos ar veiksmų planai būtų įgyvendinti veiksmingai. Ateinančiais metais pagrindinės spręstinės problemos išliks tokios pačios – tai smurtas šeimoje ir maorių padėtis. Maoriai sudaro virš 50 % Naujosios Zelandijos kalinių skaičiaus (60 % moterų atveju).

Papua Naujosios Gvinėjos Nepriklausomoji Valstybė

Papua Naujojoje Gvinėjoje vyksta aktyvus visuomenės transformacijos procesas, sprendžiama daug įvairių žmogaus teisių problemų. Tačiau valdžios įstaigos vis dar nepakankamai ir lėtai imasi tinkamų veiksmų ir įgyvendinimo veiklos. Nepaisant to, kad per pastaruosius dvejus metus gerai padirbėta plėtojant politiką, ją reikėtų geriau įgyvendinti ir stiprinti institucijų gebėjimus.

Reikia mažinti smurtą dėl lyties, remti kovą su smurtu prieš vaikus ir įgyvendinti tarptautines konvencijas.

Pagrindinės žmogaus teisių problemos šalyje yra smurtas dėl lyties, smurtas prieš vaikus ir su raganavimu susijęs kankinimas ir žudymas. Išžaginimo ir intymaus partnerio smurto atvejų skaičius yra vienas didžiausių pasaulyje. Apie daugelį atvejų vis dar nepranešama ir tik nedaugelis iš tų, apie kuriuos pranešta, tinkamai tiriami.

2016 m. gruodžio 13 d. Nacionalinė vykdomoji taryba patvirtino ilgai lauktą didelės svarbos nacionalinį strateginį dokumentą dėl smurto dėl lyties. Nacionalinėje strategijoje, kuri turėjo būti pradėta vykdyti 2017 m. vasario mėn., buvo numatyta įsteigti specialų parlamentinį komitetą smurto dėl lyties klausimams ir nacionalinę Tarybą ir sekretoriatą smurto dėl lyties klausimams.

2016 m. smurto dėl lyties klausimui žiniasklaida skyrė daugiau dėmesio ir daugiau apie tai informavo, ypač intensyviai per lapkričio ir gruodžio mėn. Papua Naujojoje Gvinėjoje vykusią FIFA U-20 moterų pasaulio taurę, kuri yra ideali vieta informuotumui didinti ir elgsenos pokyčiams skatinti.

Papua Naujojoje Gvinėjoje mirties bausmė netaikoma dėl kultūrinių ir religinių priežasčių, tačiau teisėje ji išlaikyta kaip atgrasomoji priemonė (paskutinį kartą mirties bausmė įvykdyta 1954 m.). Visuomenės nuomonė dėl jos panaikinimo ir toliau skiriasi. Mirties bausmė įvesta 1902 m. įstatymu. Papua Naujajai Gvinėjai tapus nepriklausoma 1975 m. ja buvo baudžiama už tris nusikaltimus, tačiau nuo 2013 m. mirties bausmė jau baudžiama už šešis nusikaltimus (išdavystę, piratavimą, bandymą piratauti naudojant smurtą, su raganavimu susijusį žudymą, išžaginimą sunkinančiomis aplinkybėmis ir apiplėšimą sunkinančiomis aplinkybėmis). 2016 m. vasario mėn. ministras pirmininkas viešai pareiškė, kad laikinai sustabdoma mirties bausmės vykdymo tvarkos peržiūra.

Kalbant apie nusikaltėlių teisminį persekiojimą, teismo nutarčių kartais nesilaikoma arba teisėsaugos tarnybos jų nevykdo. Pranešama apie atvejus, kai prarandami arba suklastojami įrodymai, ypač kai tai susiję su prieštariningomis arba rezonansinėmis bylomis.

Sustiprintas vyriausybės ir pilietinės visuomenės organizacijų (PVO), kaip partnerių šalies vystymosi procese, bendradarbiavimas ir tokio bendradarbiavimo poreikis konkrečiose pagrindinės sveikatos priežiūros, švietimo, vandens ir sanitarijos, teisėtvarkos, politikos ir valdymo, žmogaus teisių ir ekonominio įgalėjimo srityse pagerins PVO dalyvavimą formuojant politiką ir politines reformas, taip pat jų galimybes pasinaudoti valdžios finansavimo mechanizmais.

Viešųjų finansų valdymo akto pakeitimas, kuris įsigalios 2017 m. sausio 1 d., laikomas svarbiu žingsniu kovojant su korupcija (ir yra susijęs su ES parama viešųjų finansų valdymo reformai).

2016 m. lapkričio 22 d. įvyko politinis dialogas. Papua Naujoji Gvinėja buvo paraginta paskubinti Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą ratifikavimo procesą, svarstyti galimybę ratifikuoti Tarptautinio baudžiamojų teismo Romos statutą, ir svarstyti apie mirties bausmės panaikinimą (mirties bausmę yra panaikinusios dauguma kitų Ramiojo vandenyno salų valstybių). ES taip pat pabrėžia, kad svarbu įsteigti nacionalinę žmogaus teisių instituciją, kuri galėtų paspartinti žmogaus teisių politikos ir visuotinio periodinio vertinimo rekomendacijų įgyvendinimą.

2016 m. ES delegacija surengė kelis dvišalius susitikimus visais lygmenimis su valstybiniais subjektais, diplomatinėmis atstovybėmis, tarptautinėmis organizacijomis ir pilietine visuomene žmogaus teisių klausimais, buvo balandžio mėn. įvykusio renginio „Yumi Olgeta“ bendraorganizatorė ir spalio mėn. dalyvavo 7-ajame Papua Naujosios Gvinėjos žmogaus teisių festivalyje. ES pateikė demaršą vyriausybei dėl mirties bausmės taikymo moratoriumo.

2016 m. gruodžio mėn. ES delegacija pasirašė sutartį su Konsultacine įgyvendinimo ir stebėsenos taryba, kuria bus remiama šalies masto platforma, skirta dialogui su nevalstybiniais subjektais, ir skatinamas aktyvus nevyriausybinių subjektų dalyvavimas tiek nacionaliniu, tiek subnacionaliniu lygmeniu, ypač daug dėmesio skiriant rajonų viešosioms išlaidoms, provincijos valdžios ir pilietinės visuomenės partnerystei, atviram vyriausybės ir visuomenės dalyvavimui, smurtui šeimoje ir seksualiniam smurtui, ŽIV / AIDS ir Gavybos pramonės skaidrumo iniciatyvai.

Paskelbus kvietimą teikti pasiūlymus dėl daugiau nei 900 000 EUR vertės projektų, buvo skirtos sutartys projektams, kuriais siekiama propaguoti moterų ir vaikų teises, spręsti smurto prieš vaikus problemą, kovoti su prekyba žmonėmis ir stiprinti teisminį persekiojimą.

Įgyvendinami kiti projektai: „Papua Naujosios Gvinėjos vadovybė prieš smurtą dėl lyties“, kurio tikslas – vyriausybės ir pilietinės visuomenės sprendimus priimančių asmenų gebėjimų stiprinimas, „HOPE – Apsaugos ir įgalėjimo namai“, kurio tikslas – skatinti žmogaus teisių gynėjų ir propaguotojų darbą, ir „Kova su smurtu prieš moteris Papua Naujojoje Gvinėje“, kurio tikslas – didinti kaimo bendruomenių informuotumą apie smurto dėl lyties poveikį, naudojant įvairius komunikacijos metodus.

2016 m. gegužės 6 d. Papua Naujoji Gvinėja pristatė savo antrą visuotinio periodinio vertinimo ataskaitą JT žmogaus teisių tarybai. Papua Naujoji Gvinėja pritarė 101 rekomendacijai iš 161, o į kitas tik atkreipė dėmesį.

Rekomenduota kovoti su smurtu dėl lyties ir su raganavimu susijusiu smurtu, stiprinti lyčių lygybę, įsteigti nepriklausomą žmogaus teisių instituciją, ratifikuoti pagrindines tarptautines konvencijas ir laikytis ataskaitų teikimo įsipareigojimų, gerinti galimybes gauti išsilavinimą ir sveikatos paslaugas, gerinti įmonių atskaitingumą, dekriminalizuoti LGBT, panaikinti mirties bausmę, atsikratyti brutalaus policijos elgesio ir pašalinti orių pataisos įstaigų trūkumą. Bendras požymis buvo lėta pažanga įgyvendinant ankstesnio vertinimo rekomendacijas.

Pagrindinis uždavinys – padaryti apčiuopiamos pažangos laikantis visuotinio periodinio vertinimo įsipareigojimų, visų pirma sprendžiant smurto dėl lyties problemą, tobulinant teisėtumą ir didinant galimybes gauti pagrindines paslaugas, kaip antai švietimo, sveikatos paslaugas, būstą ir deramą darbą. Teisėtumo problemos toliau mažina investuotojų pasitikėjimą ir yra bendra didžiausia kliūtis siekiant ekonominio vystymosi ir klestėjimo.

Saliamono Salos

Kaip ir kitose Ramiojo vandenyno šalyse ypač aktualios yra klimato kaitos ir žmogaus teisių problemos. 2016 m. žmogaus teisių padėtis apskritai pagerėjo. Susirūpinimą tebekelia lyčių nelygybė, įskaitant smurtą dėl lyties ir smurtą prieš vaikus.

Reikia propaguoti smurto dėl lyties mažinimą, remti kovą su smurtu prieš vaikus ir įgyvendinti tarptautines konvencijas.

Saliamono Salos dar turi priimti visapusę žmogaus teisių politiką. Ilgai laukti 2014 m. Šeimos apsaugos akto įgyvendinimo reglamentai buvo priimti ir oficialiai pradėti taikyti 2016 m. balandžio mėn. Šiuo aktu kriminalizuojamas smurtas šeimoje, užtikrinama nukentėjusiųjų apsauga ir suteikiami įgaliojimai teismams, policijai ir sveikatos priežiūros specialistams padėti nukentėjusiesiems gauti paslaugas, pavyzdžiui gauti medicininę priežiūrą ir kreiptis į teismą. Tačiau šiuo metu nėra teisės aktų, kuriais būtų draudžiamos fizinės bausmės vaikams.

Smurtas šeimoje tebekelia susirūpinimą nacionaliniu lygmeniu. Tyrimų duomenimis apie du trečdaliai 15–49 metų amžiaus santykius su partneriu palaikiusių moterų nurodė patyrusios intymaus partnerio fizinį ir (arba) seksualinį smurtą.

Teisinė pagalba yra oficialiai prieinama baudžiamosiose, šeimos ir civilinėse bylose per Viešojo advokato tarnybą, tačiau pažymėtina, kad ši tarnyba paprastai turi per didelį darbo krūvį ir per mažai išteklių. Įdėta daug pastangų, kad smurtą šeimoje patyrusios moterys turėtų daugiau galimybių kreiptis į teismą, ypač 2016 m. balandžio mėn. pradėjus įgyvendinti Šeimos apsaugos aktą (2014 m.).

Baudžiamojo kodekso (Seksualiniai nusikaltimai) (pakeitimas) 2015 m. aktu nustatytos naujos seksualinių nusikaltimų kategorijos. Tarp jų: pakartotinė seksualinė prievarta prieš jaunesnius nei 18 metų amžiaus vaikus, seksualinė prievarta prieš vyresnius nei 15 metų, bet jaunesnius nei 18 metų vaikus, vykdoma asmens, kuris vaikui yra pasitikėjimo objektas, autoritetas ar jį išlaiko, vaikų komercinis seksualinis išnaudojimas ir dalyvavimas vaikų seksualinio išnaudojimo medžiagos (vaizdinės, garsinės, spausdintinės ir duomenų) gamyboje, jos naudojimas, platinimas ir saugojimas.

Vyriausybė taip pat patvirtino nacionalinę taikos stiprinimo politiką, kurią rengti pradėta 2015 m. vykdant iniciatyvą po konflikto, kad būtų pasiekta tvari ir stabili taika. Užbaigtas rengti nacionalinis kovos su prekyba žmonėmis ir neteisėtu žmonių gabenimu veiksmų planas ir rengiamos teisėsaugos institucijoms skirtos Imigracijos akto įgyvendinimo gairės.

Moterų veikla ir dalyvavimas politiniame gyvenime tebėra labai vangus. Pagal Politinių partijų sąžiningumo aktą, kurį parengti padėjo ES, reikalaujama, kad ne mažiau kaip 10 % registruotų politinių partijų kandidatų skaičiaus sudarytų moterys. Siekiant atremti kliūtis, pvz., parlamente pareigas einančiųjų finansinius, kultūrinius ir įvairius kitus interesus, aukščiausiu lygiu svarstytos ir paskelbtos laikinos specialiosios priemonės, įskaitant moterims rezervuotą vietų parlamente skaičių, su ES delegacijos parama vedant dialogą politikos klausimais ir skelbiant viešus pareiškimus. Vis dėlto, iki šiol trūksta konkrečių veiksmų ir tai kelia nerimą.

2016 m. birželio mėn. vėsto dialogo politiniais klausimais metu ES paragino vyriausybę pasirašyti ir ratifikuoti svarbias žmogaus teisių priemones (be kita ko, ratifikuoti Tarptautinio baudžiamojo teismo Romos statutą, kuris pasirašytas XX a. paskutiniame dešimtmetyje). ES paragino šią šalį apsaugoti LGBTI asmenų bendruomenės teises.

Šalis pripažino, kad svarbu laiku įgyvendinti Tiesos ir susitaikymo komisijos rekomendacijas. Tiesos ir susitaikymo komisijos įgyvendinimo veiksmų gairės turėtų būti pateiktos nacionaliniam parlamentui dar šiais metais.

ES delegacija tęsė dialogą su pilietinės visuomenės organizacijomis, pvz., su Saliamono Salų „Transparency International“, korupcijos klausimais ir su ombudsmenu žmogaus teisių klausimais.

2016 m. liepos mėn. ES delegacija Saliamono Salose ir Vanuatu aktyviai dalyvavo Diplomatinės klimato srityje savaitėje; ji propagavo kelis leidinius ir bendradarbiavo su mokyklomis bei žiniasklaida. Ramiojo vandenyno regione klimato kaita ir žmogaus teisės yra labai glaudžiai susiję klausimai.

ES delegacija nuo 2016 m. atlieka vadovaujamąjį vaidmenį suburdama dialogui dėl PVO veiksmų gairių; vėliau pagal 2017 m. kvietimus teikti paraiškas bus numatytos teminės biudžeto eilutės (0,6 mln. EUR pagal Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę (EDŽTRP) ir 1,5 mln. EUR pagal Pilietinės visuomenės organizacijų ir vietos valdžios institucijų programą. Ramiojo vandenyno salų nevyriausybinių organizacijų asociacijoje šiuo metu užregistruotos 68 nevyriausybines organizacijos (NVO).

Šiuo metu ES finansuoja veiksmą „Parama iniciatyvoms ir veiksmams vaikų apsaugos nuo seksualinio išnaudojimo ir seksualinės prievartos srityje“. ES taip pat finansavo projektus moterų teisių, smurto prieš moteris, moterų įgalėjimo ir moterų dalyvavimo klausimais.

Saliamono Salos patvirtino 2016 m. sausio mėn. gavusios 139 visuotinio periodinio vertinimo rekomendacijas; iš jų 89 rekomendacijoms jos pritarė, įskaitant tarptautinės Neįgaliųjų teisių konvencijos ratifikavimą, rekomendacijas, susijusias su vaiko apsauga, fizinėmis bausmėmis, prekyba žmonėmis, švietimu seksualinio smurto klausimais ir seksualinio smurto kriminalizavimu, taip pat sutiko įsteigti nacionalinę žmogaus teisių instituciją. Vyriausybė yra įsipareigojusi per penkerius metus nustatyti nacionalinį stebėsenos, ataskaitų teikimo ir tolesnės veiklos mechanizmą.

Tongos Karalystė

Bendra žmogaus teisių padėtis šioje šalyje ir toliau yra gera. Tačiau vyriausybė, kuriai grėsė nepasitikėjimo pareiškimas, nepadarė pažangos tolesnės demokratizacijos ar Konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims ratifikavimo srityje. Vienos iš svarbiausių problemų tebėra smurtas šeimoje ir nepakankamas moterų dalyvavimas Tongos politikoje.

ES remia gebėjimų stiprinimą pilietinės visuomenės organizacijoms (PVO) ir lyčių lygybės srityje.

Sprendimų priėmimo procese moterims atstovaujama nepakankamai; 2016 m. liepos mėn. papildomuose rinkimuose į parlamentą buvo išrinkta moteris – ji tapo 5-ąja parlamento nare per visą Tongos istoriją. Nors Konstitucijoje oficialiai numatyta lygybė, praktikoje lyčių lygybė neįgyvendinta. Kaip įprasta ir tradiciškai susiklostę Tongos kultūroje, vyrai yra privilegijuoti. Kaip taisyklė, šeimoje vyrauja lyčių nelygybė – dominuojantis vaidmuo tenka vyriausiajam vyrui. Moterys negali nuosavybės teise turėti žemės ir toliau negali visapusiškai naudotis ekonominėmis teisėmis. Didelė problema yra ir smurtas šeimoje.

2016 m. lapkričio mėn. paskirtas pirmasis Tongos ombudsmenas: jis gali atlikti tyrimus vyriausybės administracijoje remdamasis bet kurio kito asmens jam pateiktu skundu arba savo iniciatyva. Šis aktas pateiktas parlamente kartu su aktu, kuriuo galiausiai skiriamas kovos su korupcija komisaras, kurio pareigos buvo laisvos nuo 2007 m.

Nors ES delegacija Ramiojo vandenyno regionui daug kartų bandė su Tonga užmegzti aukšto lygio dialogą politikos klausimais, 2016 m. jai tai nepavyko.

Visus metus ES delegacija Ramiojo vandenyno regionui vykdė demaršus ir informavimo veiklą, kviesdama Ramiojo vandenyno salų valstybes, įskaitant Tongą, remti ES iniciatyvas žmogaus teisių srityje ir JT lygmens prioritetus. Britanijos aukštoji komisarė Tongai vizito šalyje metu kėlė žmogaus teisių klausimus ir akcentavo, kad reikia geriau taikyti JT žmogaus teisių priemones.

ES ragina vyriausybę, vietos valdžios institucijas ir PVO palaikyti geriau struktūrizuotą ir veiksmingą dialogą politikos klausimais. Nacionalinėje orientacinėje programoje pagal 11-ąją Europos plėtros fondą (pasirašyta 2015 m.) Tongos PVO numatyta skirti 0,6 mln. EUR.

Įgyvendinant Ramiojo vandenyno regiono PVO skirtas regionines veiksmų gaires, 2016 m. kovo mėn. ES rėmė trijų dienų nacionalines konsultacijas vaiko apsaugos klausimu Tongoje. Rezultatas – sukurta vyriausybės ir NVO *ad hoc* patariamoji darbo grupė vaiko teisių klausimais, kuriai pavesta raginti Švietimo ministeriją daryti pažangą ataskaitų teikimo dėl Vaiko teisių konvencijos ir jos įgyvendinimo srityje.

Projektas taip pat buvo vykdomas Vidaus reikalų ministerijos moterų klausimų skyriuje siekiant teikti techninę paramą rengiant strateginius Šeimos apsaugos akto (2014 m.) ir peržiūrėtos lyčių lygybės politikos įgyvendinimo planus ir rengti įvairias konsultacijas su bendruomene naujuoju aktu numatytos apsaugos ir teisių gynimo klausimais.

Tonga nelabai aktyviai dalyvauja tarptautiniuose žmogaus teisių forumuose ir iki šiol ratifikavo tik dvi iš pagrindinių JT žmogaus teisių konvencijų (ICERD ir CRC). Vis dėlto, svarbu pažymėti, kad Tonga 2016 m. tapo Tarptautinės darbo organizacijos nare.

Vanuatu Respublika

2016 m. buvo imtasi tolesnių priemonių siekiant skatinti stipresnę, skaidresnę ir atskaitingesnę valdymo sistemą. Be to, Konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims komitete nagrinėjant padėtį Vanuatu, buvo atkreiptas dėmesys į pažangą vykdant įsipareigojimus žmogaus teisių srityje.

ES prioritetas – pilnavertės nacionalinės žmogaus teisių institucijos sukūrimas laikantis Paryžiaus principų (siekiant užtikrinti lygybę moterims ir mergaitėms, ir neįgaliesiems) ir Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą fakultatyvaus protokolo ratifikavimas.

Tebėra **neišspręstų problemų**, ypač tokiose srityse kaip lyčių lygybė, smurtas prieš moteris, prievarta šeimoje, išžaginimai ir LGBTI asmenų diskriminavimas. Taip pat nuolat pasitaiko korupcijos atvejų, įskaitant kaltinimus viešųjų ir (arba) paramos teikėjų lėšų pasisavinimu.

2016 m. vyriausybė aktyviau dirbo **skatindama moterų dalyvavimą politikoje**. Lapkričio mėn. Prezidentas Baldwinas Lonsdale'is susitiko su Nacionaline moterų taryba ir pakartoję pageidaujantis, kad moterų būtų išrinkta į parlamentą ir kad jos kandidatuotų prezidento rinkimuose. Šiame kontekste vyriausybė aptarė laikinų specialiųjų priemonių nustatymą konstitucinės pataisos forma. Prieš tai laikinos specialiosios priemonės buvo sėkmingai įgyvendintos 2014 m. savivaldos rinkimuose. Nacionalinės moterų tarybos delegacija 2016 m. gruodžio mėn. dalyvavo parlamentinės sesijos atidarymo ceremonijoje.

Kitas geras dalykas – **neabejotinas aukštas teisminių institucijų nepriklausomumo lygis**.

2015 m. spalio mėn. Vanuatu Aukščiausiasis Teismas pripažino 14 parlamento narių kaltais dėl kyšininkavimo ir korupcijos pagal Baudžiamąjį kodeksą ir nuteisė juos 3 arba 4 metams kalėjimo. Apeliacijos metu Apeliacinis teismas patvirtino sprendimą, taip įrodydamas, kad teisminės institucijos yra nepriklausomos ir tvirtai nusistačiusios prieš korupciją.

Vanuatu akredituotas ES nuolatinis atstovas yra įsikūręs Honiaroje (Saliamono Salose) ir padedamas kitų kolegų reguliariai ir veiksmingai Vanuatu vykdo ES politiką ir veiksmus. 2017 m. sausio 24 d. Briuselyje bus surengtas ketvirtas sustiprintas politinis dialogas pagal Kotonu susitarimo 8 straipsnį, jo darbotvarkėje – žmogaus teisių padėties, lyčių lygybės ir gero valdymo šalyje klausimai.

Vanuatu pritarė rezoliucijai dėl moratoriumo mirties bausmės taikymui tiek JT GA 3-iajame komitete, tiek JT GA plenariniame posėdyje gruodžio mėn. Vanuatu taip pat balsavo už kitas ES remiamas su šia šalimi susijusias ar temines rezoliucijas žmogaus teisių klausimais 3-iajame komitete lapkričio mėn.

2016 m. ES toliau teikė finansinę paramą projektams, finansuojamiems per Europos plėtros fondą (EPF), tačiau šį kartą dėmesys buvo skirtas kaimo plėtrai, nes žemės ūkio veikla gali atlikti svarbų vaidmenį skatinant ekonomikos augimą, kuriant darbo vietas ir keliant pragyvenimo lygį kaimo vietovėse. Jie gali padėti kovoti su skurdu Vanuatu ir sumažinti kėlimąsi į miestus ir kitas nepageidaujamas pasekmes, kaip antai nedarbas miestuose, narkotikų vartojimas ir smurtas.

Vanuatu sėkmingai užbaigė antrą peržiūros ciklą pagal Žmogaus teisių tarybos visuotinį periodinį vertinimą ir parengė nacionalinę sistemą, per kurią rekomendacijos bus įtrauktos į vyriausybės planavimo veiklą ir vystymosi programas. Šios priemonės skirtos pažeidžiamiausiems žmonėms – moterims, vaikams ir neįgaliesiems – apsaugoti. Vanuatu įgyvendina nacionalinį įgyvendinimo veiksmų planą, parengtą pagal rekomendacijas, kurioms pritarta 2014 m. birželio mėn.

Nepaisant šios pažangos, tebėra problemų, susijusių su žmogaus teisių įgyvendinimu, ypač išorinėse atokiose salose. Tai apima teisę kreiptis į teismą, ypač pažeidžiamų asmenų grupėms, ir konstitucinių bei teisėkūros garantijų stiprinimą

IX. ŠIAURĖS IR PIETU AMERIKA

Antigva ir Barbuda

Nors 2016 m. ir įsigaliojo kelios priemonės, kuriomis siekiama sustiprinti moterų ir vaikų teisių apsaugą, kova su smurtu šeimoje ir smurtu prieš vaikus ir toliau yra viena iš svarbiausių problemų.

ES prioritetai taip pat apima LGBTI asmenų nediskriminavimą, mirties bausmės panaikinimą ir kitus pažangius pokyčius teisinės valstybės srityje, visų pirma būtinybę spręsti kalėjimų perpildymo ir neišnagrinėtų bylų skaičiaus mažinimo klausimus.

2016 m. įsigaliojo naujas aktas dėl smurto šeimoje, kuriuo nustatyta pareiga tirti visus incidentus, apie kuriuos pranešta. Atitinkami darbuotojai buvo apmokyti teisės aktų klausimais. Didelį susirūpinimą tebekelia prekyba žmonėmis, visų pirma moterų užsieniečių įdarbinimas prostitutėmis. Vaikų nepriežiūra ir fizinis smurtas prieš juos laikomi dažniausiai pasitaikančia smurto prieš vaikus forma. 2016 m. kovo mėn. atlikus tyrimą nustatyta, kad yra paplitę atvejai, kai paaugliai seksualiai išnaudojami už materialinį atlygį. Mokyklose tebetaikomos fizinės bausmės. 2016 m. pradėtas įgyvendinti 2015 m. pavyzdinio Vaikų justicijos aktas, kuriuo siekiama bylas iš oficialių teismų nukreipti į atstatomojo teisingumo sferą, panaikinti galimybę nuteisiant skirti fizinę bausmę ir kaip alternatyvą kalėjimui numatyti sulaikytus vaikus laikyti saugiame būste. Išimtinai spręsti nepilnamečių reikalus įsteigta šeimos teismo salė.

Apie pažangą LGBTI asmenų klausimais nepranešama; tos pačios lyties asmenų lytiniai santykiai abipusiu sutarimu tebėra neteisėti ir homoseksualūs asmenys yra diskriminuojami (pvz., darbo, būsto, galimybės gauti išsilavinimą ir sveikatos priežiūros srityse), prie jų priekabiaujama žodžiu ir, nors ir rečiau, prieš juos smurtauja fiziškai. Antigva ir Barbuda išlaikė mirties bausmę, nors nuo 1991 m. mirties bausmė nebuvo vykdoma. Šalies vienintelis kalėjimas vis dar itin stipriai perpildytas.

2016 m. ES toliau kėlė pagrindinius žmogaus teisių klausimus valdžios institucijose. JT GA Trečiajame komitete surengti oficialūs demaršai. Antigva ir Barbuda, kaip Rytų Karibų subregiono dalis, naudoja ES paramą pagal Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę ir Pilietinės visuomenės organizacijų programą. Šiame kontekste vykdomi projektai daugiausia dėmesio skiria, *inter alia*, kovai su smurtu šeimoje. Kitas konkrečiai Antigvai ir Barbudai skirtas projektas įgyvendinti buvo atrinktas 2016 m. pabaigoje. Juo siekiama sumažinti recidyvizmą didinant rizikos grupei priklausančio jaunimo užimtumo galimybes.

2016 m. gegužės mėn. atliktas visuotinis periodinis Antigvos ir Barbudos vertinimas. Žmogaus teisių taryba galutinę ataskaitą priėmė rugsėjo mėn. Antigva ir Barbuda pritarė 37 iš 115 rekomendacijų ir atkreipė dėmesį į kitas 78 rekomendacijas. JT ŽTT palankiai įvertino Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos ratifikavimą 2016 m., pažangą kovos su prekyba žmonėmis teisinių priemonių srityje ir įstatymų dėl nepilnamečių justicijos priėmimą. Antigvai ir Barbudai rekomenduota toliau dėti pastangas siekiant panaikinti skurdą, gerinti sveikatos priežiūros paslaugas skiriant daugiau išteklių, toliau šalinti smurtą prieš moteris ir įsipareigoti nediskriminuoti LGBTI asmenų.

Argentinės Respublika

Apskritai žmogaus teisių padėtis Argentinoje yra gera. 1983 m. atkūrus demokratiją buvo nuolat laikomasi įsipareigojimo gerbti žmogaus teises. Taikomi plataus užmojo kovos su diskriminacija įstatymai, be kita ko, LGBTI asmenų žmogaus teisių srityje, nors visuomenėje diskriminacija nėra visai išnykusi. Argentina laikosi įsipareigojimų gerbti žmogaus teises tarptautiniu mastu, įskaitant pareiškimą, kad ji yra pasirengusi priimti pabėgėlius iš Sirijos.

Pagrindiniai ES prioritetai – remti pilietinės visuomenės dalyvavimą politikos formavimo procese ir remti atitinkamas valstybės agentūras ir pilietinės visuomenės organizacijas, dalyvaujančias žmogaus teisių apsaugos ir moterų įgalėjimo propagavimo veikloje. ES taip pat vykde veiklą, kuria remiama socialinė sanglauda ir skurdo mažinimas, kovojama su smurtu dėl lyties ir sprendžiamos institucinės prievartos problemos.

Pagrindiniai nerimą keliantys žmogaus teisių apsaugos klausimai Argentinoje yra susiję su pajamų paskirstymo nelygybe ir iš to atsirandančiu aukštu skurdo lygiu, smurtu dėl lyties ir institucinės prievartos, kylančios dėl teismų sistemos neveiksmingumo ir saugumo pajėgų korupcijos, toleravimu. 2016 m. tarptautinio dėmesio sulaukusios žmogaus teisių problemos yra, pavyzdžiui, Milagro Sala byla (čiabuvių lyderio, glaudžiai susijusio su buvusia Chuchujaus provincijos administracija, ikiteisminis kalinimas beveik visus metus, jį be kita ko apkaltinus lėšų pasisavinimu) ir ksenofobiškos ir imigrantams nepalankios retorikos atsiradimas vyraujančioje politikoje.

Be to, aukštas skurdo lygis (32 %) sudarė palankias sąlygas su narkotikais susijusiam smurtui ir nusikalstamumo padidėjimui, dėl to pasigirdo reikalavimų imtis griežtesnio atsako į nusikaltimus. Teisingumo ir saugumo pajėgos modernizuojamos, daugiausia siekiant padidinti jų veiksmingumą.

Smurtas dėl lyties ir moterų žudymas dėl lyties taip pat yra dažnas reiškinys, nepaisant pažangos teisės aktų srityje ir didelių demonstracijų, kurių metu reikalauta imtis veiksmų moterims apsaugoti. Be to, ir toliau kelia nerimą su korupcija ir prastai veikiančia teisingumo sistema susijusi institucinė prievarta.

Išstatymas dėl galimybės susipažinti su viešąja informacija bei autonominės agentūros siekiant palengvinti jo įgyvendinimą sukūrimas, taip pat projektas, kuriuo siekiama padidinti skaidrumą ir atskaitomybę rinkimų sistemoje, suteikia daug galimybių gerinti demokratinio valdymo kokybę. Be to, vyriausybė vykdo informuotumo didinimo kampanijas lyčių lygybės, smurto dėl lyties ir LGBTI asmenų žmogaus teisių klausimais.

Pilietinės visuomenės dalyvavimas viešame sprendimų priėmimo procese įvairiose šalies vietose skiriasi. Skurdžiausios gyventojų grupės turi mažai galimybių dalyvauti sprendimų priėmimo procese, klientelizmas ir toliau yra plačiai paplitęs, ypač provincijose. Grupės, apimančios neturtingus žmones, migrantus ir čiabuvius, turi labai mažai galimybių pasiekti sprendimus priimančias įstaigas.

ES ir Argentina surengs savo dialogą žmogaus teisių klausimais 2017 m. pradžioje. Prieš pradėdant dialogą vyks viešos konsultacijos su pilietine visuomene. Ir konsultacijos, ir dialogas bus pagrindas rengiant žmogaus teisių strategiją.

ES delegacija Argentinoje dirba su įvairiomis Argentinos žmogaus teisių NVO, kurios savo veiklą gali vykdyti laisvai. Be to, bendra žodžio laisvės padėtis yra gera. ES įdėmiai stebi čiabuvių bendruomenių padėtį skurdesnėse šiaurės provincijose vykdydama keletą paramos programų. Parama pagal Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę teikiama per penkis vykdomus projektus, kurių bendra vertė siekia 3,2 mln. EUR ir kuriuose daugiausia dėmesio skiriama socialinei įtraukčiai, kovai su skurdu ir smurtu dėl lyties, pilietinės visuomenės dalyvavimui ir gebėjimų stiprinimui, tarpinstitucinio bendradarbiavimo stiprinimui, moterų įgalėjimo skatinimui bei viešosios politikos rengimui ir įgyvendinimui. Visi penki projektai bus užbaigti 2017 m.

ES delegacija dalyvavo seminaruose lyčių lygybės ir moterų įgalėjimo klausimais. Delegacijos vadovas įsteigė Emaro Acostos apdovanojimą už tvarią lyderystę viešojoje tarnyboje, kuriuo pripažįstamas moterų įgalėjimas viešojoje tarnyboje ir politikoje.

ES ir Argentina pasauliuose forumuose, pavyzdžiui, JT žmogaus teisių taryboje ir JT GA, beveik visuomet laikosi vienodų pozicijų. Kitą visuotinį periodinį vertinimą numatoma atlikti 2017 m. lapkričio mėn.

Neatidėliotini uždaviniai – geriau įgyvendinti visapusiškus žmogaus teisių teisės aktus. Ateinančiais mėnesiais būtina išspręsti patikimos statistikos klausimą, nes jos nebuvimas trukdė vykdyti stebėseną ir nustatyti įgyvendinimo kriterijus.

Bahamų Sandrauga

2016 m. didžiausią susirūpinimą kėlė klausimai, susiję su lyčių lygybe ir elgesiu su migrantais. Nuvylė tai, kad per referendumą triuškinančia balsų dauguma atmesti pakeitimai, skatinantys didesnę lygybę vaiko ir sutuoktinių teisių atžvilgiu, ir tai galima laikyti žingsniu atgal sprendžiant žmogaus teisių pažeidimų klausimus.

2016 m. ES strateginiai prioritetai Bahamose buvo lyčių lygybės propagavimas, pagarbus elgesys su migrantais ir pilietybės klausimai, kalinimo sąlygų gerinimas ir mirties bausmės panaikinimas. Kiti uždaviniai susiję su vėlavimais teismo procedūrose, vaikų teisėmis ir visų atitinkamų JT dokumentų ratifikavimu.

Bahamos yra viena iš nedaugelio šalių pasaulyje, kurioje įstatymu vis dar leidžiama nelygybė ir diskriminacija dėl lyties. Ryškiausias pavyzdys Konstitucijoje – nelygybė, susijusi su galimybėmis gauti Bahamų pilietybę, taip pat vaikų nelygybė bei susituokusių ir vienišų asmenų nelygybė.

2016 m. birželio 7 d. surengtas referendumas ir balsavimas parlamente, kurių reikėjo tam, kad būtų priimti keturi Konstitucijos pakeitimai dėl lyčių lygybės. Nepaisant visiško vyriausybės, opozicijos ir tarptautinių organizacijų pritarimo, bahamiečiai triuškinančiai atmetė pasiūlytus pakeitimus.

2014 m. lapkričio mėn. priimtos imigracijos politikos įgyvendinimas tebėra ginčytinas dėl kaltinimų policijai dėl įgaliojimų viršijimo ir kitų žmogaus teisių pažeidimų. Nerimą pagrįstai kelia tai, kad ypač nukenčia migrantai iš Haičio. Pranešama, kad apytikriai 30 000–50 000 haitiečių migrantų ir jų vaikų atsisakoma suteikti Bahamų pilietybę, net jei kai kurie iš jų yra gimę Bahamose ir neturi Haičio pilietybės – dėl to jie praktiškai lieka be pilietybės.

Bahamos turi vieną kalėjimą, kurį sudaro kardomojo kalinimo centras sulaikytiesiems, kurie laukia teismo, moterų kalėjimas ir minimalaus bei maksimalaus apsaugos režimo įstaigos; pastarojoje iš jų yra nuteistų žmogžudžių kalinimo padalinys. Anot vyriausybės, dėl finansinių suvaržymų kalėjimas buvo labai perpildytas. Iš dalies ši problema sprendžiama pastačius imigrantų sulaikymo centrą už kalėjimo teritorijos ribų ir pastačius 80 kamerų kardomojo kalinimo centrą. Vis dėlto, vis dar pranešama apie prastas sąlygas šiame centre, apribotas galimybes patenkinti pagrindines reikmes ir gauti medicinos priežiūrą, apie dažnus pareigūnų fizinio smurto atvejus.

Bahamų valdžios institucijos išlaikė mirties bausmę, nors nuo 2000 m. ji nė karto nevykdyta; mirties bausmės įvykdymo laukia vienas asmuo. JK Slaptoji tarnyba bahamiečiams tebėra galutinis apeliacinis teismas, tokiu būdu nustatomas *de facto* moratoriumas, nes teisė apskusti teismo sprendimą apeliacine tvarka užkerta kelią jo įgyvendinimui.

ES toliau vyriausybei ir kitiems suinteresuotiesiems subjektams kelia žmogaus teisių klausimus, įskaitant lyčių lygybės klausimus, visų pirma dėl kitų žingsnių, kaip pasiekti pažangos lyčių lygybės srityje po to, kai referendume buvo atmesti keturi konstitucinių pakeitimų aktai, ir elgesio su migrantais, visų pirma haitiečiais, klausimus. ES toliau stengsis veikti taip, kad Bahamose būtų panaikinta mirties bausmė.

Didžiausi uždaviniai ateityje apima moterų ir vaikų teises, migrantų ir kitų pažeidžiamų grupių teises, kalinimo sąlygas ir mirties bausmės panaikinimą.

Barbadosas

Bendra padėtis yra tokia, kad nuolat reikia spręsti uždavinius, susijusius su moterų ir vaikų teisėmis, smurtu šeimoje, lytimi ir socialine orientacija, kalėjimais ir teisingumu. 2016 m. buvo imtasi teisėkūros veiksmų siekiant spręsti smurto dėl lyties problemą ir sustiprinti moterų ir vaikų apsaugą, o kitos priemonės dar rengiamos.

ES remia Barbadoso vyriausybės pastangas kovoti su smurtu šeimoje ir fiziniu smurtu bei seksualine prievarta prieš vaikus, taip pat stiprinti teisinę valstybę. Be to, ES darė spaudimą, kad būtų panaikinta mirties bausmė ir nebūtų diskriminuojami LGBTI asmenys.

Viena iš pagrindinių smurto dėl lyties problemos sprendimo kliūčių laikomas konkrečios informacijos trūkumas ir netinkami duomenų rinkimo ir vertinimo mechanizmai. Dažniausia smurto prieš vaikus forma yra nesirūpinimas vaikais, antroje vietoje – fizinis smurtas. Trūksta išteklių, kad būtų galima išnagrinėti maždaug 700 kasmet pranešamų atvejų. Teisminės institucijos susiduria su sisteminiiais vėlavimais ir dideliu skaičiumi teismo laukiančių asmenų, kuriems taikomas kardomasis kalinimas. LGBTI asmenų bendruomenė toliau stigmatizuojama, diskriminuojama ir, nors ir rečiau, tampa fizinio smurto aukomis. Vis dėlto, vis labiau girdisi gėjų teises palaikantys balsai žiniasklaidoje. Kai kurie Barbadoso politikai yra padarę labai palaikančių pareiškimų, nors pilietinės visuomenės aktyvistai kaltina vyriausybę, kad tarptautinei bendruomenei rodomas apgaulingas LGBTI asmenų žmogaus teisių padėties vaizdas. Barbadosas išlaikė privalomą mirties bausmę, nors buvo nustatytas *de facto* moratoriumas. Sustabdyti 2015 m. parlamente pradėti debatai apie privalomos mirties bausmės už išdavystę ir žmogžudystę panaikinimą.

2016 m. sausio mėn. parlamentas priėmė Prekybos žmonėmis prevencijos aktą, kurio įgyvendinamas JT Protokolas dėl prekybos žmonėmis, ypač moterimis ir vaikais, prevencijos, sustabdymo bei baudimo. Tuo pačiu metu parlamentas priėmė Seksualinių nusikaltimų akto pakeitimą, kuriuo apibrėžiamas vedybinis prievartavimas. 2016 m. vasario mėn. buvo priimtas 2016 m. Kovos su smurtu šeimoje aktas, kuriuo siekiama sustiprinti nukentėjusiųjų apsaugą ir sugriežtinti nusikaltėlių atsakomybę. Dar nepriimtas Nepilnamečių justicijos aktas.

Vietos lygmeniu ES palaiko nuolatinį politinį dialogą ir rengia neoficialias diskusijas su vyriausybe, opozicija, pilietine visuomene ir kitais atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais, aktyviai keldama pagrindinius žmogaus teisių klausimus. JT GA Trečiajame komitete surengti oficialūs demaršai. Toliau vyko dialogas mirties bausmės klausimu, ir vyriausybė ėmėsi veiksmų Nusikaltimų prieš asmenį aktui pakeisti, kad būtų panaikinta privaloma mirties bausmė už žmogžudystę.

Barbadosas gauna regioninius asignavimus pagal Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę ir Pilietinės visuomenės organizacijų programą. Vykdomuose projektuose daug dėmesio skiriama smurtui šeimoje ir protinę negalią turinčių asmenų integravimui į darbo rinką, vykdamt profesinį mokymą ir juos įdarbinant. 2016 m. buvo susitarta dėl naujo projekto, kuriuo siekiama sukurti tvarų pragyvenimą ūkininkams kaime.

Belizas

2016 m. svarbiausi susirūpinimą keliantys klausimai buvo korupcija, vaikų teisės ir pažeidžiamų asmenų grupių diskriminavimas. Teigiamas poslinkis – Aukščiausiojo teismo sprendimas, kuriuo panaikintas šalies įstatymas dėl sodomijos.

ES prioritetinės veiklos sritys Belize, be kita ko, yra pažeidžiamų asmenų ir čiabuvių grupių nediskriminavimo skatinimas, vaikų bei jaunimo teisių apsauga, lyčių lygybės didinimas ir smurto prieš moteris prevencija, ir darbas siekiant mirties bausmės panaikinimo.

Buvo pranešama apie pilietybės suteikimo proceso pažeidimus ir neteisėtų vizų ir pasų išdavimą, kai kuriais atvejais – pinigų plovimu ir prekyba žmonėmis tarptautiniu mastu įtariamais asmenims. Taip pat gauta pranešimų apie žemės padalijimo pažeidimus ir piktnaudžiavimo atvejus, turinčius neigiamą poveikį neturtingiesiems. Pasitikėjimas valdžia sumažėjo dėl pirmiau minėtų imigracijos ir žemės padalijimo skandalų, taip pat pablogėjus ekonominei situacijai ir išaugus gaujų smurtui.

Su vyriausybe diskutuojama siekiant skatinti politikos ir teisėkūros pokyčius, kad pagerėtų vaikų padėtis ir kad vaikams taptų prieinami skundų nagrinėjimo ir teisių gynimo mechanizmai.

Gruodžio mėn. delegacija surengė plataus masto diskusijas su pilietinės visuomenės organizacijomis siekiant paskatinti PVO geriau pasinaudoti kvietimu teikti pasiūlymus pagal ES EDŽTRP, kad jos galėtų padėti užtikrinti vaikų ir jaunimo saugumą, daugiausia dėmesio skiriant rizikos grupės jaunimui iš neturtingų bendruomenių.

Jungtinių Tautų narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos biuro (UNODC) duomenimis, Belizas 2010 m. užėmė antrą vietą pagal seksualinio smurto atvejų skaičių Centrinėje Amerikoje. Moterys yra neapsaugotos nuo prievartos ir smurto šeimoje, patiria lyčių nelygybę, paauglių nėštumas ir ribotos galimybės yra dažnas reiškinys. 2016 m. buvo surengtos diskusijos su specialiąja įgaliotine moterų ir vaikų klausimais ir pirmąją Belizo ledi Kim Simplis Barrow apie bendradarbiavimą iniciatyvų, kuriomis siekiama didinti lyčių lygybę ir informuotumą apie smurtą dėl lyties Belize, klausimais. 2017 m. bus pradėta vykdyti veikla, skirta specialioms dienoms, įskaitant tarptautinę moters dieną ir 16 aktyvumo prieš smurtą prieš moteris dieną.

Žmogaus teisių klausimai, įskaitant sąmoningumą lyčių klausimais, yra įtraukti į ES paramos programas Belize. 2016 m. UNICEF įgyvendino palankios aplinkos vaikų apsaugai sukūrimo projektą, kuris buvo finansuojamas Europos Sąjungos lėšomis pagal EDŽTRP.

Ateities uždaviniai: pažeidžiamų asmenų grupių nediskriminavimo užtikrinimas, vaikų ir jaunimo teisių apsauga ir propagavimas bei lyčių lygybė, kova su smurtu dėl lyties, dar neratifikuoatų JT konvencijų ratifikavimas ir teisės aktų įgyvendinimas.

Bolivijos Daugiatautė Valstybė

Apskritai Bolivija turi gerą oficialų pagrindą žmogaus teisių apsaugai. Per pastarąjį dešimtmetį įvyko teigiamų poslinkių žmogaus teisių srityje. 2009 m. konstitucijoje garantuojamas precedento neturintis žmogaus teisių skaičius, sumažėjo skurdas, o čiabuvių mažuma žymiai aktyviau dalyvauja politinėje sistemoje.

Tačiau 2016 m. uždavinys užtikrinti, kad teisės aktai būtų įgyvendami sistemiškai ir veiksmingai, nepasikeitė. Birželio mėn. įvyko nacionalinis aukščiausiojo lygio teisingumo susitikimas siekiant nustatyti teisingumo sektoriaus reformos gaires, tačiau vis dar reikia stiprinti teisingumo sistemą ir institucinius gebėjimus. Garantuoti visapusišką pagarbą pagrindinėms laisvėms tebėra svarbus uždavinys. 2016 m. vyko socialiniai protestai ir demonstracijos, kartais jų metu buvo smurtaujama.

ES prioritetai yra stiprinti teisinę valstybę, didinti galimybes kreiptis į teismą ir apsaugoti čiabuvių tautų teises. ES taip pat remia smurto prieš moteris, mergaites ir berniukus panaikinimą ir LGBTI asmenų bendruomenės teisių stiprinimą. ES delegacija Bolivijoje yra viena iš delegacijų, atrinktų vykdyti bandomąją veiklą, kad padidėtų ES paramos demokratijos kūrimui suderinamumas ir veiksmingumas, laikantis ES paramos demokratijai veiksmų darbotvarkės.

Kalbant apie Boliviją, itin didelį susirūpinimą kelia nustatytas minimalus įdarbinimo amžius (kai kuriais atvejais tai yra 10 metų); tai yra TDO konvencijos Nr. 138 pažeidimas. Taip pat daug smurtaujama prieš moteris ir per dažnai taikomas kardomasis kalinimas. Nėra konsultacijoms su čiabuvių tautomis skirto dalyvavimo mechanizmo. JT specialusis pranešėjas teisės laisvai rinktis į taikius susirinkimus ir burtis į asociacijas klausimais 2013 m. įstatymą, kuriuo pilietinės visuomenės organizacijoms suteikiamas juridinio asmens statusas, apibūdino kaip ribojantį asociacijų laisvę.

2016 m. Bolivija ėmėsi papildomų veiksmų, kad sustiprintų teisinę žmogaus teisių sistemą. Moterų teisių apsauga sustiprėjo priėmus 2012 m. kovos su priekabiavimu ir politiniu smurtu dėl lyties įstatymo 2016 m. įgyvendinimo reglamentą. LGBTI asmenų žmogaus teisės sustiprintos 2016 m. Lytinės tapatybės įstatymu, kuriuo leidžiama transseksualiems ir translyčiams asmenims pakeisti savo vardą, pavardę ir lytį teisiniuose tapatybės nustatymo dokumentuose.

ES įvairiais formatais toliau dalyvavo diskusijose su Bolivija žmogaus teisių ir demokratijos klausimais, be kita ko, vykdant stebėseną, kaip Bolivija laikosi įsipareigojimų žmogaus teisių srityje pagal bendrąją lengvatų sistemą (BLS+). ES taip pat palaikė ryšius su pilietinės visuomenės organizacijomis.

2016 m. ES toliau teikė finansinę paramą per vystomojo bendradarbiavimo priemonę ir Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę (EDŽTRP). 2016 m. buvo dirbama pagal šešias sutartis pagal EDŽTRP (2,5 mln. EUR vertės), kurių objektas yra LGBTI asmenų žmogaus teisės ir su teisingumu susiję tikslai, taip pat prekyba moterimis ir smurtas prieš moteris. Be to, ES pradėjo teikti paramą parlamento narių gebėjimams stiprinti, siekiant pagerinti teisės aktų kokybę.

Daugiašaliame kontekste Bolivija ratifikavo visas pagrindines tarptautines ir regionines žmogaus teisių konvencijas. 2015-2017 m. Bolivija yra JT žmogaus teisių tarybos narė.

Ateities uždaviniai: imtis konkrečių veiksmų siekiant panaikinti vaikų darbą ir jo šaltinius, palaikant dialogą su TDO. Be to, Bolivija turi imtis papildomų veiksmų, kad panaikintų smurtą prieš moteris ir priimtų teisės aktus dėl konsultacijoms su čiabuvių tautomis skirtą dalyvavimo mechanizmą. Būtina toliau stiprinti institucijų gebėjimus ir teisingumo sistemą, be kita ko, imtis konkrečių veiksmų siekiant pagerinti kalinimo sąlygas ir per dažnai netaikyti kardomojo kalinimo.

Brazilijos Federacinė Respublika

Per praėjusį dešimtmetį Brazilija padarė daug pažangos žmogaus teisių apsaugos srityje, tačiau daug uždavinių išlieka, o dabartinis ekonomikos nuosmukis tam tikrais atvejais gali kelti grėsmę jau padarytai pažangai. Brazilija ratifikavo beveik visas pagrindines tarptautines žmogaus teisių konvencijas ir yra pilietinių teisių internete apsaugos pradininkė.

ES prioritetai Brazilijoje: asociacijų laisvė, žmogaus teisių gynėjai, įskaitant čiabuvių lyderius, nediskriminavimas, verslas ir žmogaus teisės, teisinė valstybė ir geras valdymas.

2016 m. toliau buvo daug pranešama apie problemas Brazilijoje, susijusias su žmogaus teisėmis, konkrečiau – su smurtu prieš moteris, bauginimu ir smurtu, įskaitant kelias žurnalistų, čiabuvių lyderių ir žmogaus teisių gynėjų žmogžudystes, smurtiniais konfliktais dėl žemės, dažnai tarp čiabuvių grupių ir verslo interesų atstovų, prievartiniais išsavymais, susijusiais su didelių infrastruktūros projektų, kaip antai hidroelektrinių uztvankų, plėtojimu, arba, Olimpinių žaidynių metu, perpildytais kalėjimais, kuriuose neužtikrinamos kalinių pagrindinės žmogaus teisės ir fizinė neliečiamybė, ir neproporcingos policijos jėgos naudojimo atvejais. Skurdesnės valstijos paprastai atsilieka žmogaus teisių užtikrinimo srityje.

2016 m. – tai metai, kuriais ekonomikos nuosmukio metu politinėje arenoje padidėjo įtampa. Jai pasiekus kulminaciją buvo pradėta apkalta Prezidentei Dilmai Rousseff dėl fiskalinės atsakomybės įstatymo pažeidimo.

„Petrobras“ veiklos tyrimai atskleidė išplitusią korupciją, į kurią įsipainiojęs šalies ūkio ir politikos elitas. Atliekami tyrimai daugelio politikų atžvilgiu, įskaitant Deputatų rūmų pirmininką, kuris buvo nušalintas nuo pareigų ir vėliau suimtas remiantis kaltinimais korupcija. Įtariama, kad keli vyriausybės nariai naudojo kyšių sistemą. Aukštesnysis rinkimų tribunolas atlieka tyrimą dėl įtarimų, kad per 2014 m. prezidento rinkimų kampaniją Prezidentas M. Temeris ir buvusi Prezidentė D. Rousseff gavo nelegalių lėšų kampanijai finansuoti.

Kai kurie prieštaringi pasiūlymai dėl teisės aktų buvo stipriai kritikuojami, ypač Kovos su korupcija aktas, kuris laikomas bandymu paveikti teisminių institucijų nepriklausomumą ir sulėtinti kovos su korupcija tyrimus, ir pasiūlymas iš dalies keisti konstituciją ir suteikti Kongresui įgaliojimus nustatyti čiabuvių žemių ribas, kuris laikomas grėsme čiabuvių tautų teisėms, nes Kongrese plačiai atstovaujama žemės ūkio verslo interesams.

ES toliau propagavo žmogaus teises savo dvišaliuose santykiuose su Brazilija taikydama visas turimas priemones, įskaitant politinį dialogą, bendradarbiavimo projektus, seminarus ir vizitus. Be to, 2017 m. planuojama surengti dialogo žmogaus teisių klausimais sesiją.

ES ir jos valstybės narės surengė kelis vietos vizitus pas žmogaus teisių gynėjus ir čiabuvių grupes, taip pat dalyvavo Tyrimų komiteto, kuris tiria čiabuvių bendruomenių ir žemės savininkų konfliktus, posėdžiuose. Europos Parlamentas priėmė rezoliuciją dėl gvaranių-kaivų padėties Brazilijos Pietų Mato Grosso valstijoje, o parlamento nariai dar ir apsilankė šioje bendruomenėje. Be to, ES, glaudžiai bendradarbiaudama su ES valstybėmis narėmis, surengė neoficialias nacionalinės valdžios institucijoms skirtas informacijos sklaidos iniciatyvas, susijusias su teismo byla dėl žmogaus teisių.

ES surengė Brazilijos nacionalinio kankinimo prevencijos mechanizmo narių vizitą į ES ir Europos Tarybą, kad būtų pasidalinta kankinimo prevencijos sulaikymo centruose patirtimi.

ES toliau palaikė ryšius su pilietinės visuomenės organizacijomis Brazilijoje ir skatino suteikti joms galimybes laisvai veikti, vykdė veiklą siekdama skatinti lyčių lygybę ir informuotumą apie žmogaus teises, remti čiabuvių tautų ir žmogaus teisių gynėjų teises, gerinti LGBTI asmenų gyvenimo sąlygas ir užkirsti kelią smurtui prieš vaikus ir paauglius. ES taip pat tęsė darbą įmonių socialinės atsakomybės ir verslo ir žmogaus teisių srityje, taip pat sudarė palankesnes sąlygas Brazilijos ir Europos bendrovių mainams siekiant dalintis geriausia patirtimi atsakingo verslo ir žmogaus teisių srityse.

2016 m. su PVO pasirašyta 19 naujų įvairiems prioritetams įgyvendinti skirtų dotacijų, kurių vertė iš viso siekia 19,7 mln. EUR. Iš jų 2,5 mln. EUR skirta lyčių lygybei ir moterų įgalėjimui remti; ši parama papildė vykdomus 2,4 mln. EUR vertės projektus; 0,8 mln. EUR skirta Afrikos kilmės asmenims remti ir papildė vykdomus 2,3 mln. EUR vertės projektus, kuriais remiamos čiabuvių ir Afrikos kilmės asmenų bendruomenės; 0,9 mln. EUR skirta LGBTI asmenų bendruomenės teisėms remti; 8,3 mln. EUR skirta paramai vaikų ir paauglių teisėms; 0,5 mln. EUR skirta paramai žmogaus teisėms sulaikymo centruose.

ES sėkmingai bendradarbiauja su Brazilija tarptautiniuose forumuose, ypač Žmogaus teisių taryboje, kurioje Brazilija atlieka svarbų vaidmenį. Kitas visuotinis periodinis vertinimas bus atliekamas 2017 m. gegužės mėn.

Vienas iš pagrindinių Brazilijos uždavinių yra susijęs su čiabuvių asmenų teisėmis. JT specialusis pranešėjas čiabuvių tautų teisių klausimais apsilankė Brazilijoje 2016 m. kovo mėn. ir padarė išvadą, kad, nors Brazilija turi kelias pavyzdines konstitucines nuostatas, kuriomis remiamos čiabuvių tautų teisės, šių teisių apsaugos srityje regresuojama, ir paragino vyriausybę užtikrinti čiabuvių lyderių fizinį saugumą, atlikti visų išpuolių prieš čiabuvių tautas ir jų žudymų tyrimus, patraukti nusikaltėlius atsakomybėn ir užbaigti žemės ribų nustatymo procesą.

Kanada

Kanada tebėra vienmintė strateginė ES partnerė ir artima sąjungininkė žmogaus teisių srityje, su ja glaudžiai bendradarbiaujama per JT ir JT būstinėje. 2016 m. spalio 30 d. pasirašius ES ir Kanados strateginės partnerystės susitarimą esama daug galimybių gerinti ES ir Kanados bendradarbiavimą žmogaus teisių padėties gerinimo trečiosiose šalyse ir vidaus klausimais.

Kanada seniai turi tvirtą žmogaus teisių rėmėjos ir gynėjos visame pasaulyje reputaciją. Ją dar labiau sustiprino tai, kad 2015 m. spalio mėn. rinkimuose buvo išrinktas liberalas Ministras Pirmininkas Justinas Trudeau, kuris siekia tvirtai remti žmogaus teises.

Šalies viduje, naujai vyriausybei priėmus įtraukia ir pažangią darbotvarkę, pagrindiniu žmogaus teisių klausimu išliko tam tikrų čiabuvių tautų padėtis. Nepaisant išsamios teisinės sistemos, kurioje įtvirtintos tam tikros teisės, Kanadoje yra čiabuvių, kurie tebesusiduria su įvairiomis problemomis, kaip antai blogos gyvenimo sąlygos, mažesnės galimybės gauti išsilavinimą, įvairių formų diskriminavimas ir daugiau prievartos atvejų, ypač tarp čiabuvių moterų.

2016 m. vyriausybė patvirtino dvi svarbias priemones, susijusias su čiabuvių tautų teisėmis: 1) panaikino Kanados pareikštas išlygas ir prisiėmė įsipareigojimą visapusiškai įgyvendinti JT deklaratiją dėl čiabuvių tautų teisių (UNDRIP); 2) pradėjo viešą dingusių ir nužudytų čiabuvių moterų atvejų tyrimą; abiem šiomis priemonėmis atsižvelgiama į kai kurias JT žmogaus teisių komiteto 2015 m. Kanadai pareikštas kritines pastabas ir rekomendacijas.

Siekiant spręsti šį klausimą, federalinės vyriausybės 2016 m. kovo mėn. biudžete penkeriems ateinantiems metams numatyta 8,4 mlrd. CAD naujų išlaidų suma programoms, skirtoms čiabuvių bendruomenėms, įskaitant lėšas švietimo, rezervatų vandens užtikrinimo ir vaikams ir šeimoms skirtoms paslaugoms. Tačiau jau dabar „Pirmosios tautos“, nors ir pripažindamos, kad atnaujintas vyriausybės įsipareigojimas yra teigiamas žingsnis, mano, kad trumpalaikės ir laikinos priemonės nebus itin veiksmingos. Ši organizacija taip pat pareiškė susirūpinimą tuo, kad didžiąją skirtų lėšų dalį planuojama išmokėti po 2019 m. (t. y., po kitų numatytų surengti federalinių rinkimų), todėl kyla pavojus, kad tai neįvyks, jei naujos vyriausybės politiniai prioritetai būtų kitokie.

Šis klausimas taip pat priklauso provincijų ir teritorijų (žmogaus teisių komisijų ir tribunolų) kompetencijai.

Kiti skundai dėl žmonių teisių gaunami daugiausia iš kitų mažumų grupių. Kanados žmogaus teisių komisija, administruojanti Kanados žmogaus teisių aktą ir užtikrinanti, kad būtų laikomasi Sąžiningo užimtumo akto, pranešė, kad 58 % 2015 m. jos gautų 1207 skundų buvo grindžiami diskriminavimu dėl negalios, o 16 % – diskriminavimu dėl tautinės ar etninės kilmės.

Lyčių klausimai taip pat yra Kanados vidaus politikos dėmesio centre. Labiausiai verta pažymėti, kad vėl skiriama dėmesio smurtui prieš moteris (ypač čiabuvių moteris).

Tarptautiniu ir daugiašaliu lygmenimis Kanados pastangos žmogaus teisių srityje yra sutelktos į šiuos teminius klausimus: lyčių lygybė ir moterų ir mergaičių žmogaus teisės, vaikai ir jaunimas, tarptautiniai čiabuvių reikalai, religijos ir tikėjimo laisvė, LGBTI asmenų žmogaus teisės, žmogaus teisių gynėjai, pabėgėliai, neįgalieji, klimato kaita ir žmogaus teisės, interneto laisvė.

Kanada tradiciškai pirmauja pasaulyje moterų teisių ir lyčių lygybės propagavimo ir apsaugos srityje. Vyriausybės nuomone, lyčių lygybė yra žmogaus teisių klausimas ir vienas iš pagrindinių darnaus vystymosi, socialinio teisingumo, taikos ir saugumo komponentų. Lyčių lygybės aspektas yra integruotas į Kanados tarptautinio vystymosi politiką.

2016 m. kovo mėn. vyriausybė pateikė parlamentui imigracijos planą. Planą, kuriuo įgyvendinamas liberalų rinkiminis pažadas, daugiausia dėmesio skiriama šeimų susijungimo ir pabėgėlių skaičiaus didinimui, kartu šiek tiek sumažinant ekonominę migraciją. Pagal šią sistemą vyriausybės plane buvo numatyta perkelti 44 800 pabėgėlius, įskaitant 25 000 iš Sirijos. 2016 m. vasario mėn. pabaigoje vyriausybei pavyko perkelti 25 000 sirų; iki 2016 m. gruodžio mėn. perkelta virš 35 000 pabėgėlių.

2016 m. spalio mėn. vyriausybė pateikė 2017 m. imigracijos planą, kuriame pateikti kiek kitokie prioritetai nei 2016 m. plane: daugiau ekonominės imigracijos ir žymiai mažesnis pabėgėlių priėmimas. 2017 m. plane numatoma papildomai perkelti 25 000, o ne 44 800 asmenų (sumažinimas ypač ženklus kalbant apie vyriausybės remiamus pabėgėlius).

2016 m. ES, kai to reikėjo, atitinkamose srityse reguliariai sprendė žmogaus teisių klausimus su atitinkamais atstovais ir suinteresuotaisiais subjektais. ES delegacija visoje savo viešojoje diplomatinėje veikloje, pavyzdžiui, kalbose, interneto svetainėje ir spausdintinėje medžiagoje bei socialiniuose tinkluose, akcentuoja pagarbos žmogaus teisėms ES principus. Įtvirtintas reguliarus dialogas žmogaus teisių klausimais, jo paskutinė sesija įvyko Toronte 2016 m. birželio 28 d.

Čilės Respublika

Bendra žmogaus teisių padėtis Čilėje yra gera. Čilė yra demokratinė šalis, ji yra ratifikavusi pagrindines tarptautines ir regionines žmogaus teisių konvencijas. Nepaisant to, smurtas prieš moteris vis dar yra problema, kaip ir standartizuotų elgesio su sulaikytais asmenimis procedūrų nebuvimas.

Vyriausybė pradėjo konstitucijos reformų procesą, grindžiamą dalyvaujamuoju procesu, kurio tikslas – galimai įtraukti išsamų ir subalansuotą teisių, pareigų ir garantijų sąrašą, atitinkantį teises, įtvirtintas žmogaus teisių principuose, deklaracijose ir konvencijose.

ES prioritetai 2016 m. apėmė lyčių lygybę, čiabuvių teises, LGBTI asmenų žmogaus teises, veiksmus 1973–1990 m. karinės diktatūros kolektyvinei atminčiai išsaugoti, verslą ir žmogaus teises, taip pat kompleksinius klausimus, kaip antai pilietinės visuomenės stiprinimas ir bendradarbiavimas tarptautiniuose forumuose.

ES ir Čilės asociacijos susitarimas įgyvendinamas nuo 2003 m. Susitarimas grindžiamas pagarba demokratijos principams, pagrindinėms teisėms ir teisinei valstybei – tai pagrindiniai susitarimo elementai. Šio susitarimo įgyvendinimo kontekste 2009 m. buvo įtvirtintas specialus, reguliariai kasmet rengiamas dialogas žmogaus teisių klausimais. 2016 m. įvyko pirmas ES ir Čilės jungtinio konsultacinio komiteto posėdis, taip užtikrinant, kad įgyvendinant asociacijos susitarimą būtų tinkamai atsižvelgta į pilietinės visuomenės ir socialinių partnerių nuomones.

2016 m. dialogas ir glaudus bendradarbiavimas su Čile žmogaus teisių klausimais buvo tęsiamas. Gruodžio 12 d. buvo surengtas 7-as ES ir Čilės dialogas žmogaus teisių klausimais.

ES skyrė daugiau kaip 1 mln. EUR projektams su žmogaus teisėmis susijusiose srityse remti. 2016 m. užbaigti projektų, kurie buvo bendrai finansuojami iš Nevalstybinių subjektų ir vietos valdžios institucijų ir Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės (EDŽTRP) biudžeto eilučių, įgyvendinimo etapai. 2017 m. numatoma paskelbti naujų kvietimų teikti pasiūlymus, kuriuose daugiausia dėmesio bus skirta naujiems prioritetams, išdėstytiems 2016–2020 m. ES ir Čilės žmogaus teisių strategijoje.

Čilė deramai bendradarbiauja su JT mechanizmais, siunčia periodines ataskaitas sutarčių organams, Žmogaus teisių tarybai (visuotinis periodinis vertinimas – kitas vertinimas bus atliekamas 2019 m. sausio mėn.) ir palaiko ryšius su Žmogaus teisių tarybos įgaliotaisiais ekspertais.

Kolumbijos Respublika

Prasidėjus taikos deryboms bendra žmogaus teisių padėtis pagerėjo, tačiau dar lieka svarbių neišspręstų uždavinių. Kylant struktūrinių problemų dėl valstybės riboto gebėjimo užtikrinti veiksmingą apsaugą tam tikrose vietovėse, įgyvendinant taikos susitarimą su FARC trumpuoju laikotarpiu žmogaus teisių padėtis gali pablogėti labiau nei numatoma, ypač žmogaus teisių gynėjų padėtis, kadangi kitos grupės kovoja, kad užimtų FARC paliktą vakuumą.

Didžiulės problemos ir toliau yra susijusios su moterimis ir vaikais. Kalbant apie ekonomines, socialines ir kultūrines teises, didelis skurdas turi poveikį sveikatos priežiūros prieinamumui, galimybėms gauti išsilavinimą, vandens ir sanitarines paslaugas. Itin pažeidžiamos yra Afrikos kilmės kolumbiečių ir čiabuvių bendruomenės. TDO toliau atidžiai vertino pagrindinių darbo standartų, ypač asociacijų laisvės, įgyvendinimo trūkumus. Kita vertus, po konflikto taikomais mechanizmais turės būti sprendžiami sudėtingi klausimai, kaip antai aukų teisių, neteisminių egzekucijų, priverstinių perkėlimų, žemės grąžinimo ir pereinamojo laikotarpio teisingumo klausimai.

Tačiau plačiai sutariama, kad ilgai taikos susitarimas sudarys sąlygas platesniam valstybės dalyvavimui ir ilgalaikiam žmogaus teisių padėties šalyje pagerėjimui. Vyriausybė jau parodė optimistinių ženklų, kad žmogaus teisių apsauga bus taikos kūrimo pastangų dėmesio centre ir kad ji bus integruota į visus regioninio vystymosi planus įgyvendinant taikos susitarimą, o tai, kaip tikimasi, turėtų palengvinti nukentėjusiųjų teisių į teisingumą ir žalos atlyginimą pripažinimą ir sudaryti palankesnes sąlygas žemės grąžinimui perkeltiems asmenims ir vaikų karių reintegracijai.

Nors Kolumbijoje tiesiogiai arba netiesiogiai žmogaus teisių klausimus sprendžia daug įvairių institucijų, daugeliui iš jų trūksta lėšų, darbuotojų ir joms per mažai atstovaujama daugelyje šalies vietovių.

Nors toliau daroma pažanga teisėkūros ar reguliavimo reformų srityje, šios reformos turi būti įgyvendinamos ir jų vykdymas užtikrinamas, ypač regionų ir vietos lygiu, veiksmingiau, ir toliau susiduriama su problemomis. Korupcija, biurokratija ir institucinės galios trūkumas daugelyje šalies vietovių tebetrukdo tinkamai reaguoti į žmogaus teisių pažeidimus, todėl egzistuoja didelis nebaudžiamumas (ypač dėl to nukenčia žmogaus teisių gynėjai, profesinių sąjungų nariai ir žemės ieškovai).

ES prioritetinės sritys, be kita ko, yra žmogaus teisių gynėjai, moterų teisės, vaikų dalyvavimas ginkluotuose konfliktuose, nebaudžiamumas ir mažumos (daugiausia Afrikos kilmės kolumbiečiai ir čiabuvių tautos). Ateities prioritetai taip pat apims verslą ir žmogaus teises, pereinamojo laikotarpio teisingumą ir nukentėjusiųjų teises.

ES toliau palaiko ryšius su Kolumbijos valdžios institucijomis žmogaus teisių apsaugos srityje, visų pirma palaikant dialogus žmogaus teisių klausimais ir remiant taikos procesą. 2016 m. liepos 13 d. Briuselyje įvyko metinio dialogo 10-a sesija. Buvo aptarta daug svarbių klausimų, kaip antai moterų ir vaikų teisių propagavimas ir pagarba šioms teisėms, žmogaus teisių gynėjų apsauga, kova su nebaudžiamumu ir verslas bei žmogaus teisės.

Parama žmogaus teisių gynėjams tebėra viena iš pagrindinių susirūpinimų ES keliančių sričių, kadangi padėtis tebėra pavojinga. Itin pažeidžiamos žmogaus teisių gynėjų grupės yra žemės ieškovai ir čiabuvių bei bendruomenių lyderiai. Vyriausybė suaktyvino apsaugos pastangas, visų pirma 2016 m. grėsmingai išaugus žmogaus teisių gynėjų žudymų skaičiui. 2016 m. ES viešai pareiškė susirūpinimą ir vietos lygmeniu pateikė du pareiškimus (kovo 17 d. ir lapkričio 22 d.). Be to, ji paragino kompetentingas valdžios institucijas ištirti visus žudymus, o atsakingus asmenis patraukti atsakomybėn, ir palankiai įvertino Respublikos Prezidento veiksmus paprašyti Generalinės prokuratūros paspartinti tyrimus ir vykstančius procesus.

2016 m. ES toliau teikė finansinę paramą projektams siekiant sustiprinti žmogaus teisių apsaugą, daugiausia dėmesio skiriant žmogaus teisių gynėjams, moterims ir vaikams. ES parama, teikiama per Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę (EDŽTRP), kuri nuo 2014 m. kiekvienais biudžetiniais metais vidutiniškai siekia 1 mln. EUR, padėjo sustiprinti pilietinės visuomenės organizacijas ir paremti žmogaus teisių gynėjų, taip pat kolektyvinių teisių ir žemės grąžinimo skatinimo ir apsaugos veiklą. 2016 m. pateikus du kvietimus teikti pasiūlymus šalies ir pasaulio lygmeniu bus remiama veikla, skirta vaikams vykstant ginkluotiems konfliktams ir jiems pasibaigus.

ES paramos taikos procesui kontekste, naudojant priemonę, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos (IcSP), bus taip pat prisidėta prie žmogaus teisių stebėsenos, kurią vykdo JT vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuras (OHCHR), etape po konflikto (1,5 mln. EUR). Tai yra labai svarbu, ypač tose teritorijose, kuriose bus daugiausia FARC narių.

Kolumbijos vyriausybė visapusiškai bendradarbiauja su tarptautiniais žmogaus teisių mechanizmais ir apskritai yra geranoriška ir aktyvi dalyvė daugiašalėse derybose JT Trečiajame komitete. Įvairūs JT pranešėjai gerai įvertinimo Kolumbijos bendradarbiavimą. 2016 m. Kolumbija sutiko pratęsti JT vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuro, kuris veikia šalyje nuo 1996 m., įgaliojimus. Nuo 2003 m. Kolumbija teikė nuolatinį kvietimą JT įgaliotiesiems ekspertams.

Kolumbija taip pat bendradarbiauja su Amerikos šalių žmogaus teisių apsaugos sistema. Kolumbijai Amerikos šalių žmogaus teisių teisme buvo iškeltos 27 bylos, ji buvo pripažinta kalta 16 kartų. Naujausi Kolumbijai nepalankūs teismo sprendimai yra susiję su priverstiniais dingimais Bogotos teisingumo rūmuose 1985 m. (2014 m. lapkričio 14 d. Teismo sprendimas) ir LGBTI asmenų žmogaus teisėmis (2016 m. vasario 26 d. Teismo sprendimas). Šešios klaidingų teiginių bylos nagrinėjamos teisme.

Nors laukia didžiulė užduotis, taikos procesas žada naują optimistišką kontekstą, todėl ES turėtų sutelkti dėmesį į pagrindines sritis, kurios yra ypač aktualios ateinančius 3–4 metus ir kuriose ES pastangos gali virti veiksmais, t. y.: žmogaus teisių gynėjai, moterų ir lyčių lygybė, nukentėjusieji ir pereinamojo laikotarpio teisingumas, verslas ir žmogaus teisės, Afrikos kilmės kolumbiečiai bei čiabuvių tautos ir kitos pažeidžiamos grupės.

Kosta Rikos Respublika

Kosta Rikoje demokratija yra tvirta, pasiektas palyginti aukštas politinės ir socialinės gerovės lygis ir apskritai sukaupta daug patirties žmogaus teisių srityje. Vis dėlto, ne visos problemos išspręstos, visų pirma susijusios su socialinėmis ir ekonominėmis teisėmis, piliečių saugumu, pažeidžiamų grupių diskriminacija, lyčių klausimais ir kalinimo sąlygomis. Kosta Rika yra konstruktyvi partnerė sprendžiant daugiašalius žmogaus teisių klausimus.

Kosta Rikoje yra įsikūrusios Amerikos šalių žmogaus teisių teismo, Amerikos šalių žmogaus teisių instituto ir JT Taikos universiteto būstinės. Kosta Rika aktyviai ir konstruktyviai dalyvauja daugiašaliuose forumuose ir yra ratifikavusi visas JT konvencijas (išskyrus Tarptautinę konvenciją dėl visų darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos). Kosta Rika yra tvirta ES partnerė JT Trečiajame komitete.

ES prioritetai, be kita ko, yra kova su skurdu ir nelygybe, piliečių saugumo stiprinimas (taikant žmogaus teisėmis grindžiamą požiūrį) ir padėties kalėjimuose gerinimas itin daug dėmesio skiriant pažeidžiamoms grupėms, kovos su diskriminacija skatinimas ir aktyvesnis pažeidžiamų grupių dalyvavimas, Kosta Rikos, kaip vieno iš pagrindinių partnerių tarptautiniuose forumuose žmogaus teisių klausimais, vaidmens stiprinimas ir lyčių klausimai.

Šalis yra įsipareigojusi skatinti aktyvią viešąją politiką šioje srityje (visų pirma per 2015 m. konstitucijos reformą paskelbta, kad Kosta Rika yra „daugiaetninė ir daugiakultūrė valstybė“), tačiau tebeturi tam tikrų problemų, dažnai susijusių su prastu kai kurių galiojančių teisės aktų, susijusių su žmogaus teisių klausimais, įgyvendinimu. Pastaraisiais metais išaugo viešasis ir politinis susirūpinimas saugumo padėtimi, kadangi Kosta Rikoje užfiksuotas lėtas, tačiau nuolatinis saugumo padėties blogėjimas (visų pirma susijęs su prekyba narkotikais, organizuotu nusikalstamumu ir lengvųjų ginklų prieinamumu). Pagrindiniai socialiniai ir politiniai prioritetai – užtikrinti saugą bei saugumą ir spręsti nebaudžiamumo problemą.

Nepaisant ataskaitose nurodomos pažangos, susijusios su institucijų stiprinimu ir naujomis politikos kryptimis, itin svarbu toliau dėti ir intensyvinti pastangas, kad būtų šalinami veiksniai, kenkiantys pažeidžiamų grupių (pvz., įkalintų asmenų, migrantų, čiabuvių tautų, nuo smurto nukentėjusių moterų ir LGBTI asmenų bendruomenės) pagrindinėms teisėms. Šiuo atžvilgiu 2016 m. atliktas šeštas visuotinis periodinis vertinimas rodo, kad esama „nuolatinės struktūrinės čiabuvių tautų ir Afrikos kilmės asmenų diskriminacijos, dėl kurios sumažėja jų galimybės gauti išsilavinimą, įsidarbinti ir gauti būstą“. LGBTI asmenys laikomi pažeidžiama grupe, susiduriančia su išankstiniais visuomenės nusistatymais ir diskriminacija, be kita ko, užimtumo srityje, susidūrus su savo padėtimi piktnaudžiaujančia policija, švietimo ir sveikatos priežiūros srityse. JT ŽTT dar pareiškė susirūpinimą dėl migrantų, prieglobsčio prašytojų ir pabėgėlių stigmatizacijos ir paskatino Kosta Riką pagerinti standartus prekybos žmonėmis panaikinimo ir pagalbos nukentėjusiesiems teikimo srityse.

Nors Kosta Rika yra viena iš tų Lotynų Amerikos šalių, kurios pažiūros lyčių klausimais yra labiausiai panašios į ES, ir ji bendrai pirmininkauja JT aukšto lygio grupei moterų ekonominio įgalėjimo klausimais, svarbiausias jos uždavinys lyčių klausimais tebėra panaikinti skirtumą tarp to, kas parašyta teisės aktuose, ir jų įgyvendinimo. Išlieka didelis smurto prieš moteris lygis, galimybių gauti deramą darbą trūkumas, didelis darbo užmokesčio skirtumas ir labai didelis moterų nedarbo lygis. Kalbant apie reprodukcinės teisės, Kosta Rikos teisės aktuose leidžiamas tik terapinis abortas, atliekamas, kai kyla pavojus motinos gyvybei. Šalyje dažni paauglių nėštumo atvejai, kurie daugiausia yra susiję su pažeidžiamomis grupėmis ir ribotomis galimybėmis gauti išsilavinimą. 2016 m. gruodžio mėn. Amerikos šalių žmogaus teisių teismas patvirtino Prezidento dekretą, kuriuo leidžiamas dirbtinis apvaisinimas *in vitro*, o susijęs teisinis ginčas baigėsi susitaikymo susitarimu. Be to, buvo priimtas įstatymas, kuriuo nustatytos sankcijos už „nederamus“ lytinius santykius: baudžiama už suaugusiųjų santykius su jaunesniais nei 15 metų nepilnamečiais (jei amžiaus skirtumas yra didesnis nei 5 metai) ir draudžiamos santuokos su nepilnamečiais ir tarp įvaikių ir jų globėjų arba palikuonių. Tėvų valdžia apribojama vaiko palikimo, išžaginimo arba seksualinės prievartos atvejais.

ES ne tik palaiko reguliarią dialogą su valdžios institucijomis, bet ir propaguoja struktūrinį dialogą su visais atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais. Pirmenybė teikiama platformai „Apvalusis paramos teikėjų stalas“, kuri reguliariai rengia susitikimus su pilietine visuomene ir žmogaus teisių gynėjais. ES ir jos valstybės narės ne tik ėmėsi konkrečių demaršų, bet ir dalyvavo viešuosiuose renginiuose ir informavimo veikloje žmogaus teisių klausimais. ES toliau įgyvendino daug bendradarbiavimo projektų. Pavyzdžiui, pagal ES programą PROSEC („Sektorinė parama saugumo sektoriaus reformai Kosta Rikoje“) remiamas policijos pajėgų mokymas ir organizacija. Pagal PROEDUCA („Išsami strategija siekiant sumažinti mokyklos nebaigiančiųjų skaičių valstybinėse vidurinio išsilavinimo įstaigose“) remiami švietimo pajėgumai siekiant kovoti su vidurinę mokyklą nebaigusiu asmenų reiškiniu. Pagal Emprede („Moterų verslumo gebėjimų skatinimas siekiant sustiprinti jų ekonominį nepriklausomumą“) prisidedama prie didesnio ekonomiškai pažeidžiamų moterų ekonominio nepriklausomumo. Toliau vykdančios iš EDŽTRP finansuojamus projektus sprendžiamas pažeidžiamų asmenų, vykdančių laisvės atėmimo bausmę, diskriminavimo klausimas, ypač daug dėmesio skiriant dvigubai diskriminacijai: kalinamų jaunų ir suaugusių moterų, migrantų ir LGBTI asmenų.

Ateityje spręstini klausimai, be kita ko, yra skurdas ir nelygybė, socialinės bei ekonominės teisės, piliečių saugumas, pažeidžiamų grupių, įskaitant čiabuvių bendruomenes, moteris, vaikus, LGBTI asmenis ir migrantus, diskriminavimas, lyčių klausimai, kalinimo sąlygos. Visose srityse neišspręstas uždavinys – tinkamas ir veiksmingas teisės aktų įgyvendinimas.

Kubos Respublika

Mažėjant Kubos sąjungininkės Venesuelos paramos teikimo pajėgumams, Kuba susiduria su ekonominiais sunkumais. Atsivėrimas JAV atžvilgiu ir su naująja JAV administracija susiję neapibrėžtumai kelia ir daug lūkesčių, ir baimės. Šiomis aplinkybėmis 2016 m. toliau buvo trumpam laikui sulaikomi opozicijos nariai, aktyvistai ir žmogaus teisių gynėjai, šie sulaikymai padažnėjo.

ES prioriteto tvarka siekia prisidėti prie reformų, kuriomis didinama asociacijų ir susirinkimų laisvė, skatinti lygias galimybes (kiek tai susiję su lyčių klausimu, LGBTI asmenimis, rasizmu ir negalia), propaguoti ekonomines teises, skatinti veiksmus siekiant didesnės žiniasklaidos laisvės ir geresnių galimybių gauti informaciją, suteikti galių žmogaus teisių gynėjams. Be to, ES aktyviai stebi baudžiamosios justicijos sistemos pokyčius.

Pagrindiniai klausimai Kuboje yra žodžio laisvės ir saviraiškos, asociacijų ir susirinkimų laisvės apribojimai bei nepriklausomos spaudos nebuvimas. Pilietinės visuomenės aktyvistai ir politiniai oponentai persekiojami: konkrečiai, jie sulaikomi trumpam laikui, o kartais, kaip teigiama, jie taip pat žeminami ar prieš juos smurtauojama. Kuba yra vienos partijos demokratija, rinkimai ten vyksta savivaldybių, provincijų ir nacionaliniu lygmeniu. Savivaldybių lygmeniu kandidatus gali iškelti rinkėjai, delegatus renka visi rinkimų apygardos rinkėjai. Provincijų ir nacionaliniu lygmeniu dėl kandidatų į delegatų pareigas susitariama Kandidatų iškėlimo komitete, kuris yra sudarytas iš politinių ir „masinių organizacijų“ atstovų ir kuriam pirmininkauja partijos atstovas. Teisinės profesijos, o taipogi ir teismų sistema, nėra pakankamai nepriklausomos nuo politinės valdžios institucijų. Vyriausybė rengia teisėkūros pasiūlymus dėl naujo rinkimų įstatymo ir pakeisto asociacijų įstatymo, tačiau įstatymai Nacionalinei asamblėjai dar nepateikti. Dar viena teigiama perspektyva – šalies vadovybės atnaujinimas, Prezidentui R. Castro viešai pažadėjus pasitraukti 2018 m.

Dalyvavimas politiniame procese yra plataus pobūdžio, rengiami vietos, regionų ir nacionalinio lygmens rinkimai, tačiau dabartinėje teisinėje rinkimų sistemoje kandidatai, kurie nesilaiko pagrindinės partijos arba masinės organizacijos pozicijų, negali tapti kandidatais į provincijos ar nacionalinių delegatų pareigas.

2016 m. suintensyvėjo JAV ir Kubos politinis suartėjimas, buvo pasirašytas ES ir Kubos politinio dialogo ir bendradarbiavimo susitarimas, parodantis Kubos politinę valią plėtoti santykius. Pavyzdžiui, 2016 m. saloje surengti pirmieji oficialūs dialogai žmogaus teisių klausimais tiek su ES, tiek su JAV. Be to, 2016 m. kovo mėn. įvyko istorinis Prezidento B. Obamos vizitas į Kubą. Galimybės gauti informaciją didinamos plačiau naudojant internetą, be kita ko, kuriant viešas interneto prieigos vietas, ir sumažinus su tuo susijusias kainas.

ES ir Kubos politinio dialogo ir bendradarbiavimo susitarimo pasirašymas, ypač daug dėmesio skiriant dialogui ir bendradarbiavimui siekiant propaguoti žmogaus teises, yra svarbus proveržis plėtojant dvišalius politinius santykius. ES ir Kubos dialogas žmogaus teisių klausimais sudarė sąlygas atvirai diskusijai apie asociacijų laisvę, lyčių lygybę DVT ir Darbotvarkės iki 2030 m. kontekste, rasizmą ir ksenofobiją, taip pat elgesį su pažeidžiamomis grupėmis, įskaitant migrantus, pabėgėlius ir prieglobsčio prašytojus. Dialogas žmogaus teisių klausimais taip pat suteikė galimybę užmegzti ryšius su teismų sistema (Teisingumo ministerija ir Nacionaline teisininkų sąjunga). Galiausiai, dvišalio bendradarbiavimo kontekste taip pat reikėtų paminėti Generalinės prokuratūros dalyvavimą ekspertų mainų programoje.

ES delegacija Kuboje palaikė sistemingus ryšius su visais nepriklausomos pilietinės visuomenės sektoriais. Apsilankyta pas EP A. Sacharovo premijos laureatą, disidentą Guillermo Fariñasą, kai jis buvo paskelbęs bado streiką. Be to, ES ne kartą pareiškė susirūpinimą Kubos valdžios institucijoms dėl represijų prieš taikius protestuotojus ar aktyvistus, pavyzdžiui, „Cubalex“, nukentėjusiuosius nuo žmogaus teisių pažeidimų ginančių teisininkų grupę.

Žmogaus teisių dienos proga ES ir Švedija surengė renginį lyčių ir smurto prieš moteris klausimais. ES delegacija ir Nyderlandai taip pat surengė seminarą savarankiškai dirbančiam jaunimui, siekiant suteikti jam galių ir paremti jų veiklą. ES toliau finansavo su žmogaus teisėmis susijusius projektus, kuriais siekiama šviesti jaunimą ir suteikti jam galių, taip pat remti vyresnio amžiaus ir neįgalius asmenis.

Ateities uždaviniai ir tolesnės pažangos sritys yra daugiausia susiję su asociacijų ir susirinkimų laisve, saviraiškos ir žiniasklaidos laisve ir teisingumo sistemos veikimu.

Dominikos Sandrauga

Vienas iš svarbiausių 2016 m. žmogaus teisių darbotvarkės aspektų buvo tai, kad priimtas naujas Seksualinių nusikaltimų aktas, kuriuo siekiama kovoti su smurtu dėl lyties, kuris kartu su smurtu prieš vaikus Dominikoje tebėra didelė problema. Naujasis Seksualinių nusikaltimų aktas įsigaliojo 2016 m. lapkričio 24 d., juo padaryti toli siekiantys ankstesnių teisės aktų pakeitimai, kaip antai numatytos griežtesnės bausmės, įskaitant laisvės atėmimą iki gyvos galvos už išžaginimą, ir apibrėžtas vedybinis prievartavimas. Neseniai atliktas tyrimas parodė, kad seksualinio išnaudojimo už atlygį atvejai yra dažnas reiškinys ir yra daugiausia susiję su paaugliais. Nors fizinės bausmės dar neuždraustos įstatymu, vyriausybė skatino taikyti alternatyvias drausminančias priemones vykdydama Vaikui palankių mokyklų iniciatyvą. Kaip ir kitose Rytų Karibų jūros regiono šalyse, tos pačios lyties asmenų lytiniai santykiai abipusiu sutarimu Dominikoje laikomi neteisėtais. Nors, turimais duomenimis, paskutinį kartą mirties bausmė įvykdyta 1986 m., neatrodo tikėtina, kad mirties bausmė artimiausioje ateityje bus panaikinta.

ES remia pastangas spręsti smurto dėl lyties problemą ir kitus prioritetinius žmogaus teisių klausimus, visų pirma mirties bausmės panaikinimo, LGBTI asmenų nediskriminavimo ir geriau veikiančios teismų sistemos, kuriai būdingas neišspręstų bylų susikaupimas, klausimus.

Dominika yra vienintelė Rytų Karibų jūros regiono šalis, kurioje gyvena kalinago čiabuvių tauta – priskaičiuojama 3 000 asmenų, gyvenančių 3 782 akrų indėnų karibų teritorijoje (rezervate). Jų teisės saugomos įstatymu, kalinago žmonės aktyviai dalyvauja priimant sprendimus, kurie daro tiesioginį poveikį jiems, jų žemei ir jų ištekliams. Tačiau jų teritorijoje itin paplitęs skurdas ir nedarbas. Be to, toliau prieštaringai vertinami tokie klausimai, kaip nuolatinis ūkininkų brovimasis į rezervato teritoriją tose vietovėse, kur rezervato ribos vis dar nėra aiškiai nužymėtos, taip pat asmenų, kurie nėra indėnai karibai, teisėtas gyvenimas rezervato teritorijoje ir jų vykdomas indėnų karibų žemės pasisavinimas.

2016 m. ES per savo delegaciją Barbadosė toliau palaikė ryšius su Dominikos valdžios institucijomis pagrindiniais žmogaus teisių klausimais. Taip pat buvo vykdoma oficiali informacinė veikla JT GA Trečiajame komitete, pasitelkus žmogaus teisių rezoliucijas. Kartu su kitomis Rytų Karibų jūros regiono šalimis Dominika gauna ES paramą pagal temines biudžeto eilutes (pagal Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę ir pilietinės visuomenės organizacijų programą), įskaitant kovos su smurtu šeimoje eilutę.

Dominikos Respublika

Paskelbta, kad paskutiniai rinkimai buvo apskritai laisvi ir sąžiningi, todėl Dominikos Respublika yra atstovaujamoji demokratija, kuri veikia pagal teisinės valstybės ir valdžių atskyrimo principus. Pagrindinės laisvės yra numatytos teisės aktais. Žmogaus teisės formaliai gerbiamos, o aktualiausios konvencijos yra ratifikuotos, išskyrus konvencijas dėl darbuotojų migrantų ir jų šeimų, bepilietybės prevencijos ir asmenų apsaugos nuo priverstinio dingimo.

Tačiau praktikoje dar yra ką gerinti. Bepilietybė ir pažeidimai migrantų atžvilgiu, nebaudžiamumas ir silpnos teisinės valstybės nuostatos, saugumo pajėgų vykdomos neteisminės egzekucijos, perpildyti kalėjimai, pavojingai standartų neatitinkančios kalinimo sąlygos, ilgi kardomojo kalinimo laikotarpiai, nuolatinis smurtas prieš moteris ir vaikus, abortų kriminalizavimas bet kokiomis aplinkybėmis, asmenų diskriminavimas dėl negalios ar seksualinės orientacijos – išlieka svarbūs žmogaus teisių klausimai. 2016 m. įvyko šiek tiek daugiau neapykantos incidentų ir išpuolių prieš žmogaus teisių gynėjus, todėl šis klausimas nagrinėtas Amerikos šalių žmogaus teisių komisijoje.

Dominikos Respublika dėjo tam tikrų pastangų, kad sustiprintų žmogaus teisių apsaugą. Generalinėje prokuratūroje specialus žmogaus teisių padalinys stebi ir tiria žmogaus teisių pažeidimus ir diskriminavimo atvejus, tačiau nepakanka išteklių, kad šis darbas būtų nacionalinio masto. Teigiamai vertinama tai, kad po plataus konsultacijų proceso, kuriam vadovavo Užsienio reikalų ministerija ir Tarpinstitucinė žmogaus teisių komisija, Dominikos Respublika galiausiai parengė 2015–2020 m. nacionalinį žmogaus teisių planą. Tačiau valdžios institucijos dar nepradėjo vykdyti plano, nes, kaip pranešama, prezidentiniu lygmeniu tam tikros jėgos daro spaudimą, t. y. , katalikų bažnyčia atvirai prieštarauja LGBTI asmenų žmogaus teisių apsaugai. Be to, daug Dominikos Respublikos piliečių ir toliau neturi galimybių kreiptis į Amerikos šalių žmogaus teisių teismą, nes, šiam teismui nusprendus, kad 2013 m. Dominikos Respublikos konstitucinio teismo sprendimu iš tūkstančių Haičio kilmės Dominikos Respublikos gyventojų buvo faktiškai atimta teisė į teisėtą Dominikos Respublikos pilietybę ir kad tas sprendimas neatitinka Amerikos šalių žmogaus teisių konvencijos, Konstitucinis teismas sureagavo nepripažindamas Amerikos šalių teismo kompetencijos.

Palaikydama glaudžius santykius su Dominikos Respublikos valdžios institucijomis ir žmogaus teisių gynėjais, ES ragino vyriausybę sustiprinti žmogaus teisių apsaugą ir teikė jai nuolatinę paramą per savo projektus ir politinę propaguojamąją veiklą. Pagal Kotonu susitarimą ES ir Dominikos Respublika reguliariai palaiko politinį dialogą, kuris visada apima žmogaus teisių klausimus, nes jie yra ES bendradarbiavimo šioje srityje prioritetas. Be to, palaikomi sklandūs santykiai su daugeliu pagrindinių žmogaus teisių organizacijų, pagrindinėms žmogaus teisės propaguojančioms organizacijoms įvairia forma suteikta paramos. ES toliau labai prisideda stiprinant teisinę valstybę ir institucijas, užkertant kelią nebaudžiamumui ir apsaugant pažeidžiamas gyventojų grupes.

Ateities prioritetinės sritys: tinkamo saugumo pajėgų elgesio užtikrinimas ir kankinimo bei netinkamo elgesio išnaikinimas, kalinimo ir kardomojo kalinimo sąlygų gerinimas, kova su nuolatiniu smurtu prieš moteris ir vaikus ir pažeidžiamų mažumų teisių, įskaitant migrantų teises, apsauga, kova su prekyba žmonėmis; diskriminavimo (dėl lyties, etninės priklausomybės, LGBTI asmenų) panaikinimas, korupcijos ir nebaudžiamumo problemų sprendimas.

Ekvadoro Respublika

Nors Ekvadoras turi vieną iš pažangiausių konstitucijų ir pastaraisiais metais yra padaręs didelę pažangą socialinių ir ekonominių teisių srityje, žmogaus teisių padėtis, kiek tai susiję su pilietinėmis ir politinėmis teisėmis, 2016 m. negerėjo. Politiniai ir teisiniai pokyčiai nuo 2014 m. ypač turi įtakos saviraiškos laisvei ir asociacijų laisvei, o 2016 m. buvo pradėti nauji procesiniai veiksmai prieš pilietinės visuomenės organizacijas. Per šiuos metus padaugėjo socialinių neramumų ir susidūrimų su čiabuvių bei vietos bendruomenėmis dėl kasybos ir naftos koncesijų.

2016 m. tapo aktualūs įvairūs žmogaus teisių klausimai. Svarbiausi klausimai: pagrindinės laisvės, teisminių institucijų nepriklausomumas bei tinkamas teisinis procesas, pilietinės visuomenės, žiniasklaidos ir socialinių tinklų galimybių mažėjimas. 2016 m. liepos mėn. buvo peržiūrėta ES žmogaus teisių ir demokratijos strategija. Šiame kontekste ES tikslai žmogaus teisių ir demokratijos srityje yra: žmogaus teisių gynėjų darbo teisėtumo propagavimas, pilietinės visuomenės dalyvavimo viešojoje politikoje skatinimas ir matomumo didinimas, parama saviraiškos laisvei, pažeidžiamų grupių, įskaitant čiabuvių tautas ir mažumas, migrantus, moteris ir vaikus, geresnės apsaugos užtikrinimas.

ES ir Ekvadoro santykiuose žengtas didelis žingsnis pirmyn 2016 m. gruodžio mėn. ratifikavus Ekvadoro prisijungimą prie ES ir Kolumbijos bei Peru prekybos susitarimo. Atsižvelgdama į tai, ES plėtos dialogą su Ekvadoru dėl skyriaus, skirto darniam vystymuisi ir darbuotojų teisėms bei su aplinka susijusioms teisėms, įgyvendinimo.

2016 m. lapkričio 24 d. Briuselyje buvo surengtas trečiasis ES ir Ekvadoro aukšto lygio konsultacijų raundas. Jame, be kita ko, buvo pasikeista nuomonėmis dėl žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių. ES išreiškė susirūpinimą dėl vis didesnių saviraiškos ir asociacijų laisvės suvaržymų, socialinio protesto kriminalizavimo, teisminės sistemos nepriklausomumo ir mažesnių pilietinės visuomenės veikimo galimybių.

Vietos lygmeniu ES delegacija Ekvadore visus metus stebėjo žmogaus teisių padėties raidą ir teikė šiuo klausimu ataskaitas. Buvo surengti *ad hoc* susitikimai su partneriais iš vyriausybės, taip pat su žmogaus teisių gynėjais ir pilietinės visuomenės organizacijomis. Buvo vykdomi demaršai siekiant propaguoti ES poziciją daugiašaliu lygmeniu. 2017 m. gegužės mėn. JT žmogaus teisių taryboje bus atliktas antras šalies visuotinis periodinis vertinimas.

Pilietinės visuomenės organizacijos ir toliau rodo susidomėjimą 2014 m. priimtomis ES bendradarbiavimo su pilietine visuomene veiksmų gairėmis ir aktyviai dalyvauja jas įgyvendinant. Nepaisant to, kad pastaraisiais metais dvišaliam bendradarbiavimui lėšų buvo skiriama vis mažiau, ES toliau teikė lėšas savo žmogaus teisių prioritetams šalyje remti: šiuo metu vykdomi projektai, kurių vertė – daugiau kaip 2,5 mln. EUR, o papildoma 2016 m. gruodžio mėn. sutarta 5,48 mln. EUR suma naujiems projektams bus naudojama 2017–2018 m. laikotarpi.

Salvadoro Respublika

2016 m. bendra žmogaus teisių padėtis parodė deramą Salvadoro valdžios institucijų ryžtą įgyvendinti tarptautinius standartus, tačiau didelį susirūpinimą ir toliau kėlė sunkumai sprendžiant saugumo problemas dėl paplitusio gaujų smurto.

ES žmogaus teisių ir demokratijos prioritetai Salvadore yra: remti viešosios politikos priemonės, kuriomis siekiama socialinės sanglaudos ir vykdoma smurto prevencija, užtikrinant pagarbą žmogaus teisėms ir nukentėjusiųjų apsaugą, remti lyčių lygybę, vaikus ir jaunimą, socialinį vystymąsi ir dalyvavimą demokratiame dialoge, taip pat mažinti skurdą, kartu padedant gerinti visuotines galimybes naudotis pagrindinėmis paslaugomis ir didinti atsparumą klimato kaitos poveikiui.

Žmogaus teisių padėtis Salvadore 2016 m. toliau gerėjo keliose srityse, tačiau su piliečių saugumu susijusios rimtos problemos tebekelia didelį susirūpinimą. Vyriausybė pademonstravo aktyvų siekį daryti pažangą žmogaus teisių srityje, vedama visaapimančią dialogą su pilietine visuomene ir tarptautine bendruomene ir įsteigusi dvi naujas nacionalines tarybas (Nacionalinę švietimo tarybą ir Nacionalinę darnaus vystymosi tarybą), kuriose visų Salvadora visuomenės sektorių atstovai sprendžia nacionalinius uždavinius. Kalbant apie saugumo problemas, Nacionalinė piliečių saugumo ir sambūvio taryba pažymėjo savo antrąsias metines, o planas „El Salvador Seguro“ („Saugus Salvadoras“), kuriuo siekiama šalinti pamatines smurto priežastis, pradėjo duoti tam tikrų rezultatų – pranešama, kad ženkliai sumažėjo žmogžudysčių skaičius, nors jų vis dar įvykdoma pasibaisėtinais daug. Kovos su nebaudžiamumu srityje didelį ryžtą parodė naujasis generalinis prokuroras, paskatindamas tam įsteigti specialią darbo grupę ir pradėdamas buvusių vyriausybės narių, įskaitant buvusių prezidentus, veiklos aukšto lygio tyrimą, iri pirmą kartą imdamasis priemonių prieš gaujų finansų sistemą, taip suduodamas joms precedento neturintį smūgį. Panašiai, Aukščiausiojo teismo etikos komisija pademonstravo, kad yra pasiryžusi su nauju užmoju kovoti su korupcija teismų sistemoje, pradėjusi kelis tyrimus dėl įtariamų šios sistemos personalo neteisėtų administracinių veiksmų. Dar vienas reikšmingas 2016 m. įvykis – Salvadoras prisijungė prie Tarptautinio baudžiamojo teismo (TBT) ir taip tapo 124-a Romos statuto Šalimi.

Tačiau šalyje dar esama didelių problemų. Nepaisant teigiamų tendencijų 2016 m., plačiai išplitęs smurtas ir su gaujomis susijęs nesaugumas toliau darė didelį poveikį žmogaus teisėms. Susirūpinimą sukėlė vyriausybės sprendimas pirmenybę teikti trumpalaikėms represinėms priemonėms (pvz., nepaprastosioms saugumo priemonėms), o ne ilgalaikėms prevencijos programoms, visų pirma atsižvelgiant į tikrai baisias kalinimo sąlygas, kuriomis laikomi kaliniai pagal šį saugumo režimą, ir į neteisminių egzekucijų plitimo riziką. Tai, kad 2016 m. pradėjo veikti saugumo institucijų vidaus kontrolės mechanizmas, buvo teigiamas žingsnis siekiant švelninti riziką, tačiau reikia daugiau pastangų. Moterų teisių srityje buvo stebimos panašios nuolatinės Salvadora valdžios institucijų pastangos, pvz., 2016 m. kovo mėn. pasirašytas Lygybės paktas, tačiau lyčių nelygybė kalbant apie naudojimąsi pagrindinėmis teisėmis tebėra labai didelė.

Kitų pažeidžiamų grupių, pavyzdžiui, vaikų, čiabuvių tautų ir kalinių, padėties srityje padaryta tik nežymi pažanga. Kalbant apie LGBTI asmenų žmogaus teises, nepaisant to, kad teisės aktai apskritai patobulėjo, jų įgyvendinimas vis dar nepakankamas, o saugumo pajėgos vis dar vengia pripažinti, kad LGBTI asmenų nužudymai ir išpuoliai prieš juos yra neapykantos nusikaltimai. TDO toliau atidžiai vertino trūkumus pagrindinių darbuotojų teisių, ypač asociacijų laisvės ir teisės vesti kolektyvines derybas ir trišales konsultacijas, įgyvendinimo srityse, o Tarptautinė darbo konferencija asociacijų laisvės sritį Salvadore įvardijo kaip vieną iš dviejų sunkiausių 2016 m. jos nagrinėtų atvejų (šį klausimą ji aptarė specialioje pastraipoje). Kiti svarbūs iššūkiai yra nedidelės galimybės gauti vandens ir didėjantis šalies viduje dėl nesaugumo persikėlusių gyventojų skaičius. Migracija ir priverstinė repatriacija yra iššūkiai, kuriuos vyriausybė stengiasi įveikti stiprindama savo regioninį bendradarbiavimą, tačiau tai kelia vis didesnę susirūpinimą. Ypač negailestinga nuostata moterų ir mergaičių atžvilgiu yra abortų kriminalizavimas – abortai teismuose dažnai traktuojami kaip žmogžudystė ir už juos skiriamos kartais net 30 metų trukmės laisvės atėmimo bausmės.

Į žmogaus teisių padėties raidą ES reagavo pateikdama neoficialius ir viešus pareiškimus, kuriais parėmė iniciatyvas, kuriomis siekiama didinti gyventojų informuotumą, savo veiksmus derindama su JT agentūromis ir pilietine visuomene, o Žmogaus teisių savaitės metu – pradėdama kampaniją siekiant remti lyčių lygybę ir nutraukti smurtą prieš moteris. Tarptautinėje darbo organizacijoje ES ragino vyriausybę patraukti atsakomybės asmenis, atsakingus už profesinės sąjungos lyderio nužudymą, ir veiksmingai įgyvendinti pagrindinę TDO konvenciją dėl asociacijų laisvės, gerbiant darbdavių ir darbininkų organizacijų autonomiškumą. Rugpjūčio mėn. ES suteikė politinę ir finansinę paramą regioninėms konsultacijoms nebaudžiamumo tema, kurias surengė Jungtinių Tautų specialusis pranešėjas žmogaus teisių gynėjų padėties klausimais. ES visus metus tęsė dialogą su pilietinės visuomenės organizacijomis, rengdama konsultacijas prieš skelbiant kvietimus teikti paraiškas ir reguliariai susitikdama su žmogaus teisių gynėjais, žmogaus teisių ombudsmeno biuru ir kitais partneriais.

Dvišalio bendradarbiavimo srityje 2016 m. ES daugiausia dėmesio skyrė tolesniam šalies visuotinės socialinės apsaugos sistemos plėtojimo rėmimui. Salvadoras taip pat gavo finansavimą pagal EDŽTRP, kurios lėšomis buvo finansuojami trys 1,5 mln. EUR vertės projektai, taip pat pagal priemonę, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos, ir pagal nevalstybinių subjektų bei vietos valdžios institucijų teminę biudžeto eilutę. Pagal pastarąją 2016 m. pabaigoje buvo paskelbtas 2,6 mln. EUR vertės kvietimas teikti paraiškas, kuriuo finansuojami penki projektai. Pagrindiniai jo prioritetai – propaguoti ekonomines teises kaimo vietovėse daugiausia dėmesio skiriant smulkiesiems ūkininkams, dirbti su pažeidžiamu jaunimu ir vaikais, skatinti moterų ir jaunimo verslumą bei ekonominį įgalėjimą ir plėtoti taikos kultūrą.

Kalbant apie daugiašalį kontekstą, Salvadoro dalyvavimas JT žmogaus teisių tarybos veikloje ir jo atiduoti balsai JT GA Trečiajame komitete rodo tvirtą pasiryžimą užtikrinti žmogaus teisių apsaugą visame pasaulyje, nors Salvadoras ir susilaikė balsavime dėl Žmogaus teisių tarybos rezoliucijos dėl ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių gynėjų apsaugos, kuri buvo priimta 2016 m. kovo mėn. 2016 m. Salvadore apsilankė specialusis pranešėjas šiuolaikinių vergijos formų, įskaitant jos priežastis ir padarinius, klausimais ir specialusis pranešėjas žmogaus teisės į saugų geriamąjį vandenį ir sanitarines sąlygas klausimais.

Ateityje spręstini uždaviniai siekiant gerinti žmogaus teisių padėtį, be kita ko, yra užtikrinti ilgalaikius pakankamus išteklius socialinei politikai finansuoti, daryti pažangą kovoje su nesaugumu ir nusikalstamumu, tuo pat metu visapusiškai laikantis teisinės valstybės principų ir gerbiant žmogaus teises, ir gerinti pažeidžiamų grupių, įskaitant vaikus ir moteris, padėtį. Pažanga kovojant su korupcija ir nebaudžiamumu taip pat priklausys nuo to, ar dar kartą bus parodytas ryžtas užtikrinti valdžių atskyrimą, ypač atsižvelgiant į tai, kad 2016 m. birželio mėn. Aukščiausiasis teisingumo teismas paskelbė, jog 1993 m. amnestijos įstatymas prieštarauja konstitucijai.

Grenada

2016 m. buvo reikšmingi, nes buvo rengiamasi konstituciniam referendumui, kuris įvyko lapkričio 24 d. Balsavus 30 % rinkėjų, Grenados gyventojai triuškinančiai atmetė visus septynis aktų projektus, kuriais buvo siekiama iš dalies pakeisti 1973 m. konstituciją, įskaitant Laisvių pakeitimo įstatymo projektą. Opozicija, kuriai Atstovų rūmuose neatstovaujama nuo 2013 m. rinkimų, boikotavo šį procesą, tvirtindama, kad jis neįtraukus.

Šiuo nepasisekusiu konstituciniu referendumu buvo siekiama, *inter alia*, nustatyti ministro pirmininko mandato terminus, įsteigti nepriklausomą rinkimų ir ribų komisiją bei nustatyti fiksuotas rinkimų datas. Laisvių pakeitimo įstatymo projektu buvo siekiama išplėsti asmenų, įskaitant suimtuosius, pagrindines teises ir laisves, apsaugoti intelektinę nuosavybę, sustiprinti vaikų apsaugą, užtikrinti valstybinį švietimą visiems jaunesniems nei 16 metų asmenims ir jaunesniems nei 18 metų neįgaliesiems, užtikrinti lyčių lygybę ir užtikrinti aplinkos apsaugą bei neįgaliųjų apsaugą. Už įstatymo projektą buvo atiduota 5 069 balsai, o prieš –16 355 balsai. Panašu, kad šį neigiamą rezultatą nulėmė diskusijos apie tai, ar priėmus nuostatas dėl lyčių lygybės galiausiai būtų įteisintos ir tos pačios lyties asmenų sąjungos.

Pagrindiniai ES prioritetai žmogaus teisių srityje, be kita ko, yra smurtas šeimoje, smurtas prieš vaikus, LGBTI asmenų diskriminacija, mirties bausmės panaikinimas, taip pat teisingumo sistemos tobulinimas ir teisės į teisingą bylos nagrinėjimą ir orių kalinimo sąlygų užtikrinimas.

Smurtas šeimoje ir smurtas prieš vaikus, ypač fizinis smurtas, tebėra didelės visuomenės problemos. Fizinės bausmės vis dar nepanaikintos. „Vaikui palankių mokyklų programa“ dar nėra taikoma visose mokyklose. Tos pačios lyties asmenų lytiniai santykiai abipusiu sutarimu laikomi neteisėtais, o LGBTI piliečiai Grenadoje susiduria su diskriminacinio pobūdžio teisiniais sunkumais. Nors mirties bausmė paskutinį kartą buvo įvykdyta 1978 m., Grenada išlaiko mirties bausmę savo teisės aktuose. Baudžiamojo kodekso nuostata dėl privalomų mirties nuosprendžių už visas žmogžudystes prieštarauja Rytų Karibų Aukščiausiojo Teismo sprendimui, kad mirties bausmė taikoma tik „esant išimtinėms ir atitinkamoms aplinkybėms“ ir atlikus veiksmingą teisminę peržiūrą. Vienintelis šalies kalėjimas ir toliau yra labai perpildytas: jo užpildymo lygis yra vienas iš didžiausių regione ir pasaulyje.

Kalbant apie teigiamus pokyčius, Grenada ėmėsi veiksmų, siekdama įsteigti Nacionalinį žmogaus teisių biurą, vadovaudamasi Paryžiaus principais. 2016 m. gruodžio mėn., po to, kai buvo priimtas naujasis Biudžeto įstatymas, ji atidėjo lėšų, būtinų pradėti konsultacijoms šiuo tikslu.

2016 m. ES per savo delegaciją Barbadosė toliau bendradarbiavo su vietos valdžios institucijomis žmogaus teisių klausimais, įskaitant mirties bausmės panaikinimą ir ataskaitų teikimo mechanizmų pagal tarptautines žmogaus teisių konvencijas stiprinimą. JT GA Trečiojo komiteto veiklos kontekste buvo vykdoma oficiali informacinė kampanija.

Šalis gauna tiesioginę paramą pagal tris projektus, finansuojamus pagal EDŽTRP temines biudžeto eilutes ir Pilietinės visuomenės organizacijų programą: du iš jų skirti smurto šeimoje sričiai, o kitu projektu, dėl kurio susitarta neseniai, siekiama skatinti tvarius pragyvenimo šaltinius pažeidžiamiesiems kaimo ūkininkams Grenadoje.

Gvatemalos Respublika

2016 m. padaugėjo smurto, nukreipto prieš žmogaus teisių gynėjus, ypač prieš žurnalistus, profesinių sąjungų atstovus ir teisingumo sistemos darbuotojus, atvejų (nužudyta 14 aktyvistų, kai tuo tarpu 2015 m. – 10 aktyvistų). Kitas susirūpinimą keliantis aspektas – žmogaus teisių gynėjų ir teismo procesuose dalyvaujančių teisingumo sistemos darbuotojų kriminalizavimas, o tokios itin svarbios problemos, kaip pagarba asociacijų laisvei, čiabuvių tautų (jos sudaro 60 % gyventojų) teisėms ir moterų bei vaikų teisėms tebėra neišspręstos. Gaujų smurtas ir organizuotas nusikalstamumas tebėra dvi pagrindinės priežastys, dėl kurių padėtis šalyje yra nesaugi. Kalbant apie teigiamus dalykus, 2016 m. padaryta pažanga kovos su korupcija srityje.

Pagrindiniai ES žmogaus teisių srities prioritetai Gvatemaloje yra, be kita ko, puoselėti išsamią darbotvarkę, skirtą propaguoti ekonomines, socialines ir kultūrines teises, skatinti visapusišką tarptautinių konvencijų įgyvendinimą ir dar neratifikuoatų konvencijų ratifikavimą, remti veiksmingą esamos teisinės sistemos įgyvendinimą, kad būtų užkirstas kelias smurtui prieš moteris ir vaikus ir už tai baudžiama, teikti tikslinę paramą teisingumo sistemai (kuriai būdingos itin rimtos problemos, susijusios su nebaudžiamumu, teise kreiptis į teismą, kalinimo sąlygomis ir t. t.), įskaitant pereinamojo laikotarpio teisingumo sritį, remti žmogaus teisių gynėjus.

2016 m. itin didelį susirūpinimą kėlė grasinimai generaliniam prokurorui, Tarptautinės kovos su nebaudžiamumu Gvatemaloje komisijos (CICIG) nariui ir kovos su korupcija srityje dirbantiems teisėjams, taip pat stiprėjanti žmogaus teisių gynėjų kriminalizavimo tendencija. Tarptautinė darbo organizacija toliau tyrė 2012 m. profesinių sąjungų narių pateiktą skundą dėl Gvatemalos negebėjimo užtikrinti pagarbą asociacijų laisvei ir 2017 m. turi priimti sprendimą sudaryti Tyrimo komisiją. Didelį susirūpinimą žmogaus teisių srityje tebekėlė čiabuvių, moterų ir vaikų – pažeidžiamiausių grupių Gvatemaloje – padėtis; ji siejama su rasine diskriminacija, moterų žudymu dėl lyties, prostitucija ir prekyba žmonėmis. Tebesitęsiantis buvusio diktatoriaus Ríosso Montto, kuriam pareikšti kaltinimai dėl genocido ir nusikaltimų žmoniškumui, teismo procesas ir toliau liko gerokai uždelstas, kaip ir kitos svarbios pereinamojo laikotarpio teisingumo bylos, kaip antai CREOMPAZ ir „Diario Militar“ bylos bei Marco Antonio Molinos Theisseno priverstinio dingimo byla.

Kadangi Gvatemala yra viena iš šalių, kuriose mokesčių ir BVP santykis yra mažiausias pasaulyje (apie 10 %), viena iš opiausių problemų užtikrinant pagrindines ekonomines, socialines ir kultūrines teises šalyje tebėra finansinių išteklių trūkumas.

2016 m. ryžtą su nauju užmoju kovoti su korupcija atskleidė keli sprendimai: Prezidento Jimmy Moraleso sprendimas pratęsti CICIG įgaliojimus iki 2019 m., Kongreso sprendimai patvirtinti naujus teisės aktus dėl fiskalinio skaidrumo ir politinių partijų finansavimo, ir teisminių institucijų sprendimai, t. y. generalinio prokuroro kartu su CICIG ir kovos su korupcija srityje dirbančiais teisėjais sprendimai, kurie iškėlė į viešumą daug kitų korupcijos atvejų ir dėl jų buvo pradėti teismo procesai. Dar vienas svarbus teigiamas poslinkis 2016 m. yra pradėtas nacionalinis dialogo ir konsultacijų teisingumo reformos klausimais procesas, kurio teisėkūros rezultatus Kongresas svarstys 2017 m., kadangi 2016 m. nebuvo pasiekta kvalifikuota balsų dauguma. 2016 m. priėmus sprendimus teismui perduoti naujas pereinamojo laikotarpio teisingumo bylas, kaip antai CREOMPAZ bylą, kuri, kaip manoma, yra stambiausia priverstinio dingimo byla Lotynų Amerikoje, taip pat žengtas svarbus žingsnis siekiant teisingumo Gvatemaloje. Teisės aktai, kuriais panaikinama mirties bausmė (šiuo metu galioja *de facto* moratoriumas), laukia patvirtinimo Kongrese.

Pagarba žmogaus teisėms ir demokratijai ir toliau buvo svarbus 2016 m. Gvatemalai skirtos ES darbotvarkės aspektas ir buvo reguliariai vedamas politinis dialogas su visais suinteresuotaisiais subjektais, įskaitant vykdomosios, įstatymų leidžiamosios ir teisminės valdžios institucijas, taip pat pilietinę visuomenę ir socialinius partnerius. Be to, žmogaus teisių klausimais ES vykdė veiklą tarptautiniuose forumuose, pavyzdžiui, TDO ir Pasaulio prekybos organizacijoje (PPO), kuriose ji paskelbė pareiškimus, primenančius, kad Gvatemala turi nuveikti daugiau, kad atitiktų pagrindinius tarptautinius standartus žmogaus teisių, įskaitant darbuotojų teises, srityje.

2016 m. ES tęsė žmogaus teisių gynėjų rėmimo darbą per duomenų rinkimo grupę, bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, JT vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuru, Šveicarija ir Norvegija, svarstydamą problemiškesnius atvejus bei atkreipdamą valdžios institucijų dėmesį aukščiausiu lygiu. Be to, reaguodama į išaugusį žmogaus teisių aktyvistų nužudymų skaičių, ES pateikė du pareiškimus (vieną G 13 paramos teikėjų grupės pareiškimą vietos lygmeniu ir vieną vyriausiosios įgaliotinės ir Komisijos pirmininko pavaduotojos atstovės spaudai pareiškimą), kuriais pasmerkė šiuos veiksmus ir paragino intensyviau dėti pastangas kovojant su nebaudžiamumu. Vasario mėn. Europos Parlamento Žmogaus teisių pakomitečio (EP DROI) vizitas ir birželio mėn. ES specialiojo įgaliotinio žmogaus teisių klausimais Stavroso Lambrinidžio vizitas Gvatemaloje parodė, kokios svarbios ES yra žmogaus teisės ir suteikė progą spręsti tam tikrų svarbiausių trūkumų problemą, įskaitant poreikį nustatyti teisinę sistemą žmogaus teisių gynėjams apsaugoti ir užtikrinti pagarbą asociacijų laisvei bei čiabuvių tautų teisėms, įskaitant teisę į išankstines konsultacijas pagal TDO konvenciją Nr. 169, ir kaip svarbu garantuoti valstybės ir pilietinės visuomenės struktūrinį dialogą žmogaus teisių klausimais.

2016 m. per vystomojo bendradarbiavimo priemonę ES atnaujino savo finansinę paramą CICIG ir teikė paramą kovai su korupcija (valstybės tarnautojų surašymas), taip pat smurto prieš moteris ir vaikus prevencijos programoms. Be to, ES toliau teikė finansinę paramą programoms, vykdomoms bendradarbiaujant su pilietinės visuomenės organizacijomis ir Prezidentine žmogaus teisių komisija, skirtoms viešajai žmogaus teisių gynėjų apsaugos politikai parengti. Taip pat buvo mobilizuotos neatidėliotinos pagalbos lėšos, siekiant padėti į didelį pavojų patekusiems žmogaus teisių aktyvistams.

Žmogaus teisių gynėjų gyvybės ir fizinės neliečiamybės apsauga ir asmenų, atsakingų už įvykdytus nužudymus (įskaitant profesinių sąjungų atstovų nužudymus), patraukimas baudžiamojon atsakomybėn turėtų būti vienas iš prioritetų. Reikia iširti policijos pareigūnų elgesį, kalinimo sąlygas ir kaltinimus kankinimu.

Gajanos Kooperacinė Respublika

2016 m. bendrą žmogaus teisių ir demokratijos padėtį Gajanoje apibūrinantys aspektai buvo tebesitęsiančios problemos ir kartu daroma pažanga tam tikrose srityse. Neįvyko jokių pokyčių teisės aktų, kuriais numatoma mirties bausmė, tos pačios lyties (vyrų) asmenų santykių kriminalizavimo, smurto šeimoje bei seksualinio smurto ir fizinių bausmių srityje. Gajanos nacionalinėje teisėje vis dar yra numatyta mirties bausmė. Paskutinį kartą mirties nuosprendis buvo paskelbtas 2016 m. liepos mėn., tačiau nuo 1997 m. laikomasi *de facto* moratoriumo. Prezidentas D. A. Grangeris viešai paskelbė, kad savo kadencijos metu nepritars mirties bausmės vykdymui. Kitas teigiamas pokytis – 2016 m. kovo 18 d. įvyko vietos valdžios rinkimai (paskutiniai rinkimai vyko 1994 m.).

ES veiksmų žmogaus teisių srityje prioritetai apima mirties bausmės panaikinimą, kovą su diskriminavimu, įskaitant LGBTI asmenų žmogaus teises, moterų ir vaikų teises.

2015 m. surengus visuotinius rinkimus įvyko teigiamų politinių pokyčių, pavyzdžiui, buvo atšaukta Nacionalinės Asamblėjos prorogacija ir surengti vietos valdžios rinkimai. Tačiau 2016 m. vis dar buvo tam tikrų neišspręstų iššūkių, kilusių dėl silpnos koalicinės vyriausybės, nepakankamo vyriausybės ir opozicijos bendradarbiavimo ir rečiau rengiamų posėdžių.

Vienas iš blogiausių įvykių buvo 2016 m. kovo mėn. įvykęs gaisras kalėjime, per kurį žuvo 17 kalinių. Incidentas prasidėjo kaip protestas prieš pernelyg ilgą kardomąjį kalinimą, kalėjimo perpildymą ir kitas gyvenimo kalėjime sąlygas. Pareikšta kaltinimų, kad policijos pareigūnai užrakino kalinius arba trukdė jiems pabėgti nuo gaisro. Amerikos šalių žmogaus teisių komisija pasmerkė šias žūtis ir paragino atlikti deramą tyrimą bei užtikrinti, kad tokie įvykiai nebepasikartotų.

ES įvairiais formatais toliau vedė diskusijas žmogaus teisių ir demokratijos klausimais su Gajana, visų pirma per ES ir Gajanos politinio dialogo, palaikomo pagal AKR ir ES Kotonu susitarimo 8 straipsnį, ketvirtą raundą, kuris liepos mėn. įvyko Džordžtaune. Buvo tęsiamas ES ir Gajanos dialogas žmogaus teisių klausimais ir vyko diskusijos mirties bausmės, LGBTI asmenų, smurto šeimoje ir vaikų teisių klausimais. Be to, 2016 m. liepos 20 d. Gajanoje buvo surengtas teisėjų kolokviumas mirties bausmės panaikinimo tema. Vietos lygmeniu ES vykdė nemažai viešosios diplomatijos veiksmų žmogaus teisių srityje, įskaitant straipsnius, laiškus redakcijai, spaudos pranešimus, viešus renginius tokiomis temomis, kaip mirties bausmė, Sacharovo premija, pasaulio aukščiausiojo lygio susitikimas humanitariniais klausimais, Tarptautinė kovos su homofobija, transfobija ir bifobija diena, Tarptautinė smurto prieš moteris ir vaikus panaikinimo diena, 16 dienų akcija prieš smurtą dėl lyties ir t. t.

2016 m. ES toliau teikė finansinę paramą projektams, finansuojamiems pagal EDŽTRP, visų pirma „Vilties projektui“ (angl. *Project Hope*), kurio lėšomis remiami veiksmai šiose srityse: parama smurto šeimoje aukoms Sofijos regione, sunkioje padėtyje atsidūrusių vaikų įgalėjimas, kova su perimamais smurto šeimoje modeliais, pilietinės visuomenės įgalėjimas siekiant kovoti su diskriminacija ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių srityje.

2016 m. gruodžio mėn. Gajana parėmė JT rezoliuciją sustabdyti JT nepriklausomo eksperto apsaugos nuo smurto ir diskriminacijos dėl seksualinės orientacijos ir lytinės tapatybės klausimais įgaliojimus. Vėliau užsienio reikalų ministras tvirtino, kad tai nulėmė procedūriniai dalykai, o ne pačių įgaliojimų turinys.

Ateityje spręstini uždaviniai, be kita ko, yra moterų ir vaikų teisės, įskaitant smurtą šeimoje, smurtą prieš vaikus ir fizinės bausmės, diskriminacija (LGBTI asmenys, čiabuvių bendruomenės, kitos pažeidžiamos grupės), kalinimo sąlygos, netinkamas elgesys ir kalėjimų perpildymas, ir mirties bausmė.

Haičio Respublika

2016 m. Haitis ir toliau buvo kamuojamas rimtų žmogaus teisių problemų, o bendra žmogaus teisių padėtis liko beveik visai nepakitusi. Tebesitęsianti politinė krizė, suirutė ir institucijų neveiklumas trukdė padaryti bet kokią apčiuopiamą pažangą. Kalbant apie demokratizaciją, 2016 m. buvo surengti ilgai atidėlioti prezidento ir įstatymų leidžiamosios valdžios rinkimai, kuriuos nacionaliniai ir tarptautiniai ekspertai įvertino palankiai: juose nebuvo rimtų pažeidimų bei smurto ir rinkėjams buvo sudarytos sąlygos pareikšti savo valią, nors didelį susirūpinimą ir toliau kelia itin mažas rinkėjų aktyvumas, baisu ir tai, kad tarp išrinktų atstovų beveik visiškai nėra moterų.

2016 m. ES pagrindinį dėmesį savo politikoje skyrė rinkimams. ES taip pat toliau rėmė labai nepalankias sąlygas turinčių grupių Haiityje teises, vykdydama projektus, apimančius neįgaliųjų, LGBTI asmenų ir vaikų teises, ji taip pat tęsė darbą, siekdama stiprinti pilietinės visuomenės organizacijų gebėjimą pareikalauti atsakomybės iš valdžios institucijų. ES aktyviai dalyvauja sprendžiant migracijos problemą, visų pirma iš Dominikos Respublikos grąžinamų Haičio piliečių problemą, ir vykdo kelis projektus, kuriais siekiama užtikrinti pagarbą jų pagrindinėms teisėms.

Pagrindinius iššūkius, su kuriais susiduria Haitis, lemia šalies institucinės, politinės ir ekonominės problemos ir pažeidžiamumo situacija. Visus 2016 m. įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžios institucijos veikė tik iš dalies ir nesugebėjo praktiškai spręsti šalies ilgojo laikotarpio struktūrinių problemų, įskaitant su žmogaus teisėmis susijusias problemas. Plačiai paplitęs ir itin didelis skurdas bei didžiulė nelygybė yra ir ilgalaikė žmogaus teisių problemų Haiityje priežastis, ir tų problemų pasekmė ir tai daro poveikį visų pirma ekonominėms ir socialinėms teisėms, kurių rodikliai, pavyzdžiui, tikėtina gyvenimo trukmė, išsilavinimas ir sveikata, yra labai neigiami.

Haitis nuolat nukenčia nuo gaivalinių nelaimių. Neseniai šalį nusiaubė uraganas „Matthew“. Didelį susirūpinimą kelia teisingumo sektorius, kadangi jam trūksta nepriklausomumo ir jis veikia neefektyviai. Viena iš tokios padėties pasekmių matyti kalėjimų sektoriuje: kalėjimai perpildyti, nepakankamai finansuojami ir juose pažeidžiamos žmogaus teisės (taip pat dėl didelės santykinės dalies asmenų, kuriems paskirtas kardomasis kalinimas, dažnai trunkantis kelis metus). Padėtį dar labiau blogina išsikerojusi korupcija, be kita ko, aukštu lygmeniu, bendrininkavimas ir nebaudžiamumas.

Be to, kad įvyko rinkimai, svarbiausias pažymėtinas poslinkis yra šalies bendradarbiavimas atliekant visuotinį periodinį vertinimą, surengtą 2016 m. lapkričio mėn.: Haitis pateikė visas aktualias ataskaitas ir visapusiškai bendradarbiavo, parodydamas ryžtą gerinti žmogaus teisių padėtį šalyje, nors politiniu požiūriu šalyje buvo pereinamasis laikotarpis.

Nepaisant to, kad užsitęsios rinkimų krizės metu oficialus politinis dialogas nevyko, ES galėjo pareikšti susirūpinimą sakydama kalbas ir pateikdama pareiškimus įvairiomis progomis, be kita ko, gruodžio 9 d. kartu su JT surengtame Žmogaus teisių dienos minėjime. Nors 2016 m. pagrindinis ES dėmesys nebuvo skirtas žmogaus teisių gynėjams, metų pabaigoje ES skubiai sureagavo ir suteikė paramą garsiam žmogaus teisių gynėjui; tas asmuo gavo grasinimo laišką ir šiuo metu vedamos atitinkamos diskusijos.

ES ne tik į visas savo programas integravo lyčių aspektą ir moterų apsaugos klausimus (įskaitant atitinkamus rodiklius), bet ir teikė finansinę paramą projektams, kurie buvo finansuojami pagal priemonę, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos (IcSP), ir pagal EDŽTRP. Be to, ES įgyvendina migracijos ir žmogaus teisių srities projektus, skirtus iš Dominikos Respublikos grąžinamiems Haičio piliečiams. Pagal IcSP buvo finansuotas 0,75 mln. EUR vertės projektas, orientuotas į taikos kūrimą bendruomenių lygmeniu, numatant stiprinti moterų vaidmenį.

ES finansavo septynis projektus, kurių vertė iš viso siekė 0,9 mln. EUR ir kurių tikslas buvo padėti užtikrinti teisingumą asmenims, nukentėjusiems nuo praeityje įvykdytų nusikaltimų žmoniškumui, propaguoti LGBTI asmenų žmogaus teises, propaguoti įstatymams nusižengusių vaikų teises, remti neįgaliųjų teises, sukurti stebėsenos struktūrą pilietinėje visuomenėje, skirtą pareikalauti atsakomybės iš valdžios institucijų, remti geresnį pilietinės visuomenės grupių organizavimąsi kaimo vietovėse ir remti socialinę sanglaudą bei žmogaus teisių propagavimą vietos valdžios lygmeniu.

Nuo paskutinio 2011 m. atlikto visuotinio periodinio vertinimo Haitis padarė tam tikrą pažangą įgyvendindamas jam pateiktas rekomendacijas, tačiau nesant veikiančios įstatymų leidžiamosios valdžios, 2016 m. šalis negalėjo ratifikuoti tarptautinių dokumentų (be kita ko, Konvencijos prieš kankinimą ir Tarptautinės konvencijos dėl darbuotojų migrantų apsaugos, taip pat Amerikos šalių konvencijų prieš rasizmą ir diskriminaciją).

2016 m. lapkričio mėn. vykusio visuotinio periodinio vertinimo kontekste parengta ataskaita dėl Haičio buvo priimta, o Haičio vyriausybė nedelsdama pritarė 175 iš 213 pateiktų rekomendacijų ir atkreipė dėmesį į dar 33 rekomendacijas. Haitis įsipareigojo savo atsakymą į likusias penkias rekomendacijas pateikti iki 2017 m. kovo mėn., kai ataskaita bus priimama oficialiai.

Tikėtina, kad JT stabilizavimo misija Haityje (MINUSTAH) 2017 m. bus baigta, o tai tik paaštrins sunkumus, su kuriais susiduria Haitis, be kita ko, teisingumo ir kalėjimų sektoriuje, ir tai kelia itin didelį susirūpinimą.

Hondūro Respublika

2016 m. žmogaus teisių padėtis Hondūre atsidūrė tarptautinės bendruomenės dėmesio centre kai ėmė daugėti žmogaus teisių gynėjų ir aplinkos apsaugos aktyvistų nužudymų, įskaitant gerai žinomos aplinkos apsaugos aktyvistės Bertos Cáceres nužudymą. Savo ruožtu šis padėties pablogėjimas paskatino pastangas daryti pažangą tam tikrų žmogaus teisių politikos priemonių srityje, kaip antai diegiant nacionalinį žmogaus teisių gynėjų mechanizmą, atsargumo priemones ir įgyvendinant TDO konvenciją Nr. 169. Tačiau svarbiausių žmogaus teisių politikos priemonių ir mechanizmų įgyvendinimas tebebuvo ribotas. Teigiamas poslinkis buvo tai, kad Jungtinių Tautų vyriausiasis žmogaus teisių komisaras šalyje oficialiai atidarė organizacijos biurą ir kad buvo patvirtintos kelios svarbios rinkimų srities reformos.

Pagrindinės sritys, kurioms ES Hondūre skyrė daugiausia dėmesio, be kita ko, yra: užtikrinti žmogaus teisių gynėjų apsaugą, be kita ko, stiprinant nacionalinę žmogaus teisių apsaugos sistemą, kurti valstybės ir pilietinės visuomenės sąsajas siekiant stiprinti pasitikėjimą ir plėsti veiklos galimybes, propaguoti lyčių lygybę ir LGBTI asmenų žmogaus teises, stiprinti teisinę valstybę ir demokratines struktūras, be kita ko, įgyvendinant 2013 m. ES rinkimų stebėjimo misijos pateiktas rekomendacijas, ir remti kovą su korupcija ir nebaudžiamumu.

Didžiausių problemų kėlė žmogaus teisių gynėjų ir pažeidžiamų grupių, kaip antai čiabuvių tautų, žurnalistų, moterų ir LGBTI bendruomenės, apsauga. Ginčai dėl teisių į žemę, kuriuose dalyvauja čiabuvių tautos, daugelyje šalies regionų baigėsi konfliktais vietoje, o kraštutiniais atvejais – bendruomenių lyderių nužudymu. Kitos žmogaus teisių srities problemos, be kita ko, yra sąlygos sulaikymo centruose, kurios yra liūdnai pagarsėjusios dėl perpildymo. Nors žmogaus teisių srities teisinė sistema ir politikos priemonės teoriškai veikia, jų įgyvendinimas tebėra nepakankamas. Silpna ekonominė ir socialinė sąranga, kurioje klesti skurdas ir didelė nelygybė ir kurią slegia korupcija, taip pat su prekyba narkotikais ir nusikalstamumu susijęs visuotinis smurtas bei plačiai išplitęs nebaudžiamumas toliau temdė žmogaus teisių padėtį. Policijos elgesys, kankinimas ir netinkamas elgesys, bendrininkavimas – visi šie reiškiniai ir toliau yra rimtos ir nerimą keliančios problemos. Vis dėlto reiktų pažymėti, kad vyriausybė labai stengėsi vykdyti policijos reformą – per ją beveik 4 000 policininkų buvo atleista, o pareigūnų rengimas ir mokymas pagerėjo.

2016 m. susitarimas dėl Amerikos valstybių organizacijos (AVO) paramos kovai su korupcija ir nebaudžiamumu Hondūre misijos (šios misijos akronimas ispanų k. – MACCIH) dislokavimo suteikė progą sustiprinti kovą su įsigalėjusia korupcija Hondūre. Pasiekta, be kita ko, šių teigiamų poslinkių: politinių kampanijų finansavimą reglamentuojančio įstatymo priėmimas (tai buvo viena iš pagrindinių 2013 m. ES rinkimų stebėjimo misijos pateiktų rekomendacijų), vyriausybės sprendimas pakviesti JT vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biurą atidaryti savo nuolatinį biurą šalyje, kuris duris atvėrė 2016 m., ir teisės akto, reglamentuojančio žmogaus teisių gynėjų, žurnalistų, socialinės komunikacijos atstovų ir teisingumo sistemos darbuotojų apsaugą, priėmimas. Nacionalinis apsaugos mechanizmas davė tam tikrų pradinių rezultatų.

ES įvairiais formatais toliau vedė diskusijas žmogaus teisių ir rinkimų reformos klausimais su Hondūru, be kita ko, imdamasi oficialių demaršų ir per vietinę ES platformą, skirtą dialogui su pilietine visuomene ir žmogaus teisių gynėjais, vadinamą „Grupo Enlace“. Šiame forume svarstyti, be kita ko, Bertos Cáceres atvejo, TDO konvencijos Nr. 169 įgyvendinimo, naujo baudžiamojo kodekso projekto rengimo ir nacionalinio žmogaus teisių gynėjų apsaugos mechanizmo klausimai. ES vaidmuo propaguojant žmogaus teises ir pagrindines rinkimų reformas yra plačiai pripažįstamas. 2016 m. LGBTI bendruomenė, pripažindama ES atliekamą darbą, skyrė jai aukščiausią apdovanojimą, vadinamą „Pergamino Rosa“.

Visus metus žmogaus teisių gynėjų ir žmogaus teisių organizacijų atžvilgiu ES laikėsi atvirų durų politikos ir kartais suteikdavo neatidėliotiną finansavimą dideliame pavojuje atsidūrusiems aktyvistams. ES taip pat viešai reagavo į žmogaus teisių pažeidimus pareiškimais vietos lygmeniu arba vyriausiosios įgaliotinės ir Komisijos pirmininko pavaduotojos atstovės spaudai pareiškimais, pranešimais spaudai, kalbomis ir pokalbiais, siekdama skatinti vyriausybę užtikrinti visapusišką pagarbą žmogaus teisėms ir panaikinti nebaudžiamumą. ES specialiojo įgaliotinio žmogaus teisių klausimais Stavroso Lambrinidžio vizitas parodė, jog ES itin svarbu, kad žmogaus teisių padėtis šalyje gerėtų. Šis vizitas suteikė progą aukščiausiam lygmenyje, be kita ko, Hondūro Prezidento akivaizdoje, išreikšti ES politinę paramą nepriklausomam tarptautiniam Bertos Cáceres nužudymo tyrimui (vyriausybės prašymu) ir pakartotinai patvirtinti ES poziciją, kad skubiai reikia įgyvendinti Žmogaus teisių gynėjų apsaugos įstatymą ir įdiegti pagal TDO konvenciją Nr. 169 numatytą konsultacijų mechanizmą. Be to, ES, glaudžiai bendradarbiaudama su ES valstybėmis narėmis, ėmėsi valdžios institucijoms skirtų agitacinių iniciatyvų dėl kelių su žmogaus teisėmis susijusių atvejų teisminėje sistemoje. Tai buvo teisėjų ir teismo pareigūnų atleidimas iš pareigų po 2009 m. perversmo ir atleidimai iš darbo, kuriuos Amerikos šalių žmogaus teisių teismas pripažino neatitinkančiais Amerikos žmogaus teisių konvencijos.

2016 m. ES toliau teikė finansinę paramą projektams, finansuojamiems pagal EDŽTRP ir pagal plataus masto dvišales programas, kurioms finansinės lėšos teikiamos pagal vystomojo bendradarbiavimo priemonę. Įgyvendinant Žmogaus teisių rėmimo Hondūre programą (PADH, 5,5 mln. EUR) buvo toliau stiprinamas nacionalinis žmogaus teisių apsaugos mechanizmas, kuris pradėjo veikti 2016 m. ir iš pradžių davė teigiamų rezultatų. Pagal programą „EuroJusticia“ (31 mln. EUR) taip pat buvo skatinamos galimybės naudotis teisinga ir skaidria teisingumo sistema. Derybos dėl ES ir Hondūro savanoriškos partnerystės susitarimo miškininkystės sektoriuje padėjo parengti teisėkūros priemones, reikalingas siekiant apsaugoti čiabuvių teises laikantis TDO konvencijos Nr. 169.

Aiškus svarbiausias prioritetas turėtų būti sustabdyti aktyvistų žudymus ir užtikrinti, kad kaltieji stotų prieš teismą, o tai yra glaudžiai susiję su kova su korupcija, bendrininkavimu ir nebaudžiamumu. Iššūkiai yra, be kita ko, įgyvendinti įstatymą dėl žmogaus teisių gynėjų, žurnalistų, socialinės komunikacijos atstovų ir teisingumo sistemos darbuotojų apsaugos, suteikiant būtinus finansinius ir žmogiškuosius išteklius bei politinę paramą. Taip pat reikės, kad Hondūras remtų MACCIH, kad misija galėtų vykdyti savo įgaliojimus kovoti su nebaudžiamumu ir korupcija. Kitos svarbios sritys, kuriose darytina daugiau pažangos, be kita ko, yra veiksmingo laisvų, informacija pagrįstų išankstinių konsultacijų, kaip numatyta TDO konvencijoje Nr. 169, mechanizmo sukūrimas ir geresnis atsargumo priemonių taikymas.

Jamaika

2016 m. vieni svarbiausių susirūpinimą keliančių klausimų šalyje ir toliau buvo neproporcingas policijos jėgos naudojimas ir prastos sąlygos kalėjimuose. Buvo daug tikimasi iš Tyrimo komisijos, kuri buvo sudaryta ištirti saugumo pajėgų veiksmus 2010 m. Vest Kingstone. Tyrimo komisijos darbo rezultatai ir rekomendacijos buvo teigiamas poslinkis stiprinant piliečių teises ir pripažįstant jų pagrindines žmogaus teises. Kitos žmogaus teisių problemos, be kita ko, yra diskriminacija dėl seksualinės orientacijos, negalios ir klasės. Pasenęs Kovos su iškreiptais lytiniais santykiais aktas apskritai kriminalizuoja analinį seksą; praktikoje įstatymas taikomas daugiausiai vyrams. Jamaikos teisės aktai vis dar numato mirties bausmę, nors paskutinį kartą mirties bausmė buvo įvykdyta 1988 m. Kiti susirūpinimą keliantys klausimai susiję su teismuose susikaupusių neišnagrinėtų bylų skaičiumi ir prekyba žmonėmis.

Prioritetiniai ES uždaviniai Jamaikoje yra spręsti didėjančio nusikalstamumo ir smurto, įskaitant saugumo pajėgų, ypač policijos, vykdomas neteismines egzekucijas, klausimus ir užtikrinti valstybės institucijų atskaitomybę. Kiti svarbūs prioritetai yra, be kita ko, gerinti galimybes kreiptis į teismą ir užtikrinti modernizavimą, kovoti su pažeidžiamų grupių, įskaitant LGBTI asmenis, diskriminacija; pažaboti smurtą prieš moteris ir mergaites ir siekti mirties bausmės panaikinimo.

Nusikalstamumas ir smurtas tebėra viena iš pagrindinių grėsmių Jamaikai. Oficialiais duomenimis pernai buvo nužudyti 1 325 asmenys – 11 proc. daugiau nei 2015 m., o 2016 m. gerokai padažnėjo smurto prieš moteris ir mergaites atvejų. Ypač neramina tai, kad kai kuriose vietovėse yra didelis nebaudžiamumas už smurtą dėl lyties ir toks smurtas ten laikomas priimtiniu. Tai, kad policija perkrauta darbu, o teisingumo sistemai tenka pernelyg didelė našta be pakankamų išteklių, kliudo naudotis teise kreiptis į teismą, ypač neturtingiems ir pažeidžiamiems šalies gyventojams. Vyriausybė teisingumo sektoriaus reformą paskelbė nacionaliniu prioritetu, o ES remia šias pastangas.

2016 m. vasario mėn. Jamaikos darbo partija, kuriai vadovauja Andrew Holnessas, labai maža balsų persvara laimėjo visuotinius rinkimus gavusi vienos vietos nulemtą balsų daugumą. Nors rinkimų savaitę įvyko keli smurtiniai incidentai ir buvo mirčių, Amerikos valstybių organizacijos siūsti stebėtojai paskelbė, kad rinkimai didžia dalimi buvo laisvi ir sąžiningi.

ES ir jos valstybės narės žmogaus teisių padėties klausimus kėlė vyriausybei, be kita ko, oficialiai per kasmetį oficialų politinį dialogą pagal 8 straipsnį ir naudojantis viešąja diplomatija (pvz., minint Tarptautinę žmogaus teisių dieną) bei įgyvendinant ES bendradarbiavimo programas. ES parėmė viešas nediskriminavimo ugdymo ir elgesio keitimo iniciatyvas, kaip antai kampaniją „HeForShe“, renginius pažymint Tarptautinę moters dieną, 16 dienų akciją, ir suteikė finansinę paramą teisingumo sektoriui. ES toliau vykdė viešosios diplomatijos veiklą siekdama, kad būtų panaikinta mirties bausmė, ir skatindama veiksmingą kalinių rehabilitaciją ir reintegraciją – tikimasi, kad taip galiausiai sumažėtų pritariančių mirties bausmei.

Be to, ES ir toliau reiškia susirūpinimą dėl žmogaus teisių kalbose, pareiškimuose ir socialiniame tinkle, be kita ko, ypatingomis dienomis ir specialiuose renginiuose, taip pat vykdydama bendras kampanijas. Parama teikiama žmogaus teisių organizacijai „J-FLAG“, kad ji dar daugiau nuveiktų LGBTI asmenų Jamaikoje teisių apsaugos srityje.

Parama projektams buvo suteikta Europos plėtros fondo (RPF) ir EDŽTRP lėšomis. ES toliau rėmė Nepriklausomą tyrimo komisiją (INDECOM) – priežiūros organą, kuriam pavesta tirti valstybės įgaliotų asmenų įgaliojimų viršijimo bei piktnaudžiavimo padėtimi atvejus. „Amnesty International“ praneša, kad su policija susijusių nužudymų mažėja ir kad prie šio teigiamo pokyčio prisidėjo INDECOM, tačiau taip pat pabrėžia, jog apskritai reikalinga esminė policijos reforma. Reikšminga ES parama teikiama pagal Teisingumo, saugumo, atskaitomybės ir skaidrumo (JSAT) projektą ir pagal 2016 m. pasirašytą paramos programą, kurios biudžetas yra 24 mln. EUR., kuriais bus padedama vykdyti teisingumo sektoriaus reformą, o konkrečiau – gerinti galimybes pažeidžiamoms grupėms pasinaudoti teise kreiptis į teismą ir paspartinti kovos su vaikų grobimu programos įgyvendinimą. Šia reforma taip pat bus užtikrinta, kad būtų geriau elgiamasi su įstatymams nusižengusiais vaikais, ir į baudžiamosios justicijos sistemą bus integruotas atkuriamasis teisingumas. Bus suteikta išteklių teisingumo sektoriaus infrastruktūrai, įskaitant teismus ir kardomojo kalinimo įstaigas, modernizuoti ir tobulinti. Įgyvendindama savo skurdo panaikinimo programą ES padeda pažeidžiamoms bendruomenėms plėtodama infrastruktūrą, kaip antai statydama ir atnaujinama mokyklas ir bendruomenės centrus, gerindama vandens tiekimą, kelius ir sanitarijos sistemas – visi šie veiksmai yra bendros gyvenimo sąlygų gerinimo strategijos dalis.

Pagal EDŽTRP parama buvo teikiama kalinių švietimui ir pragyvenimo šaltinių kūrimui, pataisos įstaigose šiuo metu esančių berniukų rehabilitacijai ir reintegracijai, pataisos ir kardomojo kalinimo įstaigose esančių vaikų teisių apsaugai ir valdžios pareigūnų bei bendruomenės narių mokymui korupcijos prevencijos klausimais.

Jamaika yra ratifikavusi kelias svarbias tarptautines žmogaus teisių konvencijas ir paktus. Vyriausybė įsipareigojo 2017 m. pirmąjį ketvirtį įsteigti seniai žadėtą Nacionalinį žmogaus teisių institutą. Ji taip pat įsipareigojo apsvarstyti galimybę prisijungti prie Konvencijos prieš kankinimą.

Ateities iššūkiai, be kita ko, yra: kalėjimų sąlygos, nemažėjantis teismuose susikaupusių neišnagrinėtų bylų skaičius, smurtas prieš vaikus, smurtas dėl lyties ir lyčių nelygybė, pažeidžiamų grupių (įskaitant LGBTI asmenis) diskriminacija ir prekyba žmonėmis, taip pat policijos ir teismų reforma ir atsakomybė už praneštus neteisminių egzekucijų, neteisėto jėgos panaudojimo ir netinkamo elgesio atvejus. Vienas iš horizontalaus pobūdžio uždavinių tebėra ratifikuoti ir įgyvendinti tarptautinius ir nacionalinius teisės aktus.

Meksikos Jungtinės Valstijos

Per ataskaitinį laikotarpį, nepaisant visapusiškų pastangų, Meksikoje vis daugėjo rimtų žmogaus teisių problemų, kurios apima neteismines egzekucijas, kankinimą ir priverstinius dingimus, įtariamą policijos ir kariuomenės dalyvavimą darant tokius pažeidimus, smurtą prieš žmogaus teisių gynėjus (nužudyti mažiausiai 15 žurnalistų) ir pažeidimus, susijusius su organizuotu nusikalstamumu, korupcija, bendrininkavimu ir nebaudžiamumu. Buvo pranešimų apie savavališką sulaikymą, prastas kalinimo sąlygas, migrantų išnaudojimą ir smurtą šeimoje. Mokytojų susivienijimų protestai Oachakoje, Čiapase ir Gerere buvo užgniaužti smurtu ir gyvybės neteko keletas žmonių.

Kita vertus, daugiašaliu lygmeniu Meksika toliau aktyviai dalyvavo tarptautiniuose žmogaus teisių forumuose, siekdama pažangos ES ir Meksikai bendrai rūpimais klausimais, įskaitant verslą ir žmogaus teises, kovą su terorizmu, mirties bausmės panaikinimą, kovą su patyčiomis ir Darbotvarkę iki 2030 m.

Solidžios NVO paskelbė kritišką ataskaitą dėl kankinimų naudojimo ir dėl seksualinės prievartos, dėl pavojingos migrantų padėties ir dėl įtariamų nusikaltimų žmoniškumui vykdant kovą su narkotikais. Be to, Nacionalinė žmogaus teisių komisija paskelbė kritišką ataskaitą, susijusią su neteisminėmis egzekucijomis Mičoakano valstijoje.

2016 m. gruodžio mėn. įvyko bendras Nacionalinės žmogaus teisių komisijos ir JT vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuro šalyje tiriamasis vizitas į Gererą, po kurio šios institucijos pareikalavo, kad valstija ir federalinės valdžios institucijos imtųsi aiškių ir suderintų priemonių nebaudžiamumui panaikinti.

Po 2015 m. įvykusio Amerikos šalių žmogaus teisių komisijos (IACHR) vizito, 2016 m. kovo 2 d. buvo paskelbta ataskaita dėl žmogaus teisių padėties Meksikoje. IACHR ataskaitoje pripažinta, kad teisėkūros ir institucinėje srityje padėtis labai pagerėjo, tačiau joje taip pat atkreiptas dėmesys į plintantį nebaudžiamumą (98 procentai), išplitusį smurtą (dažnai susijusį su karinių pajėgų buvimu tose vietovėse, kuriose daugiau organizuoto nusikalstamumo, prekybos narkotikais ir konfliktų) ir asmenų priverstinio dingimo atvejus daugelyje Meksikos dalių.

Didelio atgarsio sulaukusių bylų (Igvalos, Tlatlajos bylos ir t. t.) tyrimai ir jų teismo procesai daugiausia vertinami kaip nepateisinantys vilčių, nes yra pranešimų, keliančių abejonių dėl valdžios institucijų paskelbtų įvykių versijų ir verčiančių abejoti teismo procesais.

Šiomis aplinkybėmis Meksikos valdžios institucijos rodė vis didesnę susierzinimą dėl žmogaus teisių organizacijų paskelbtų kritiškų ataskaitų, kadangi, jų nuomone, atliekant peržiūrą nebuvo pakankamai atsižvelgta į vyriausybės vykdomas reformas ir žmogaus teisių padėties gerinimo iniciatyvas.

2016 m. balandžio 24 d. Tarpdalykinės nepriklausomų ekspertų grupės (IGIE) galutinėje ataskaitoje dėl Igvalos bylos buvo paneigta oficiali įvykių versija dėl dingusių 43 studentų iš Ajocinapos likimo ir pateikta rekomendacijų. Po to paskelbtame ES vyriausiosios įgaliotinės ir Komisijos pirmininko pavaduotojos atstovės spaudai pareiškime buvo atkreiptas dėmesys į IGIE atliktą išsamų darbą ir pažymėta, jog tikimasi, kad, Meksikos valdžios institucijos atsižvelgs į rekomendacijas ir kad konsultuojantis su IACHR bus skurtas patikimas stebėsenos mechanizmas. 2016 m. rugsėjo 9 d. buvo susitarta dėl IACHR dalyvavimo tiriant Igvalos bylą sąlygų. Įgyvendinant naująjį mechanizmą, koordinuojamą IACHR pranešėjo Meksikos klausimais, Komisijos nario Enrique Gil Botero, 2016 m. lapkričio mėn. įvyko pirmasis vizitas į Meksiką. Pažangos stebėsenos mechanizmo, kurį visą finansuoja Meksika, sukūrimas gali būti vertinamas kaip teigiamas pokytis, nors ir gerokai ribotos aprėpties.

Nacionalinės teisės aktų srityje įvyko tam tikrų teigiamų pokyčių, pavyzdžiui, įsigaliojo nauja baudžiamosios justicijos sistema, Nacionalinis visaapimančios nepilnamečių baudžiamosios justicijos sistemos įstatymas ir Nacionalinis teismo sprendimų baudžiamosiose bylose vykdymo įstatymas. Be to, buvo priimta Nacionalinė kovos su korupcija sistema. Šiomis priemonėmis siekiama spręsti pagrindinius susirūpinimą keliančius viešojo saugumo klausimus ir kovoti su organizuotu nusikalstamumu, nebaudžiamumu bei korupcija, taip pat spręsti žmogaus teisių problemas.

Taigi, ES padvigubino savo pastangas ir sugebėjo palaikyti produktyvius ryšius su Meksikos valdžios institucijomis ir su pilietinės visuomenės organizacijomis. ES žmogaus teisių prioritetai, be kita ko, yra kova su priverstiniu dingimu ir kankinimu, žmogaus teisių gynėjų bei žurnalistų apsauga, moterų teisės ir pažeidžiamos grupės, ekonominė, socialinė, kultūrinė ir aplinkosaugos darbotvarkė, įskaitant verslą ir žmogaus teises, ir didesnės pilietinės visuomenės galimybes.

Vyriausioji įgaliotinė ir Komisijos pirmininko pavaduotoja žmogaus teisių klausimus aptarė 2016 m. gegužės 24–25 d. įvykusio vizito Meksike metu, taip pat pradėdama ES ir Meksikos aukšto lygio dialogo saugumo ir teisingumo klausimais antrą raundą, kurio metu aptarti saugumo ir platesni teisinės valstybės klausimai, kova su organizuotu nusikalstamumu ir baudžiamosios justicijos reforma. 2016 m. birželio mėn. Briuselyje buvo surengtas šeštasis ES ir Meksikos aukšto lygio dialogas žmogaus teisių klausimais, kuriam bendrai pirmininkavo ES specialusis įgaliotinis žmogaus teisių klausimais S. Lambrinidis ir Meksikos daugiašalių reikalų viceministras Ruizas Cabañasas. Diskusijos buvo atviros, nuoširdžios ir produktyvios, buvo aptarti klausimai, susiję su kankinimu, asmenų dingimu, neteisėtu jėgos naudojimu ir žmogaus teisių gynėjų apsauga.

Prieš šį aukšto lygio dialogą buvo surengtas ketvirtasis ES ir Meksikos pilietinės visuomenės seminaras, kuriame vyko interaktyvus dialogas keturiomis temomis: teisinės valstybės stiprinimas, pažeidžiamos grupės (migrantai ir šalies viduje persikėlę asmenys), verslas ir žmogaus teisės ir žmogaus teisių gynėjų bei žurnalistų apsauga. Dalyviai parengė keletą išvadų ir rekomendacijas, kurios buvo pateiktos aukšto lygio dialogo pradžioje. Abi šalys susitarė tęsti darbą techniniu lygmeniu.

ES delegacija Meksikoje sustiprino savo bendradarbiavimą su nevyriausybinėmis organizacijomis, be kita ko, tokiais klausimais, kaip savavališkas sulaikymas, priverstinio dingimo atvejai, kankinimas ir žurnalistų / žmogaus teisių gynėjų apsauga. Vadovaudamosi atitinkamomis vietos gairėmis, ES delegacija ir valstybių narių atstovybės tęsė nuolatinį bendradarbiavimą su žmogaus teisių gynėjais. Taip pat surengti susitikimai su aukšto lygio federalinių institucijų atstovais iš Užsienio reikalų ir Vidaus reikalų ministerijų.

ES delegacija, bendradarbiaudama su Suomijos ambasada, iškėlė klausimą dėl Suomijos piliečio ir vietos žmogaus teisių gynėjų rėmėjo Jyri Jaakkolos nužudymo Oachakoje 2010 m. ES delegacija ir ES valstybės narės vietoje paskelbė dvi deklaracijas: vasario mėn. – deklaraciją, kuria buvo pasmerktas žurnalistės Anabel Flores nužudymas, o gruodžio mėn. – deklaraciją, smerkiančią žurnalisto Jesúso Adriáno Rodríguez Samaniego nužudymą, kartu pasmerkdamas 14 kitų reporterių nužudymą tais metais. Švedijos ambasada, bendradarbiaudama su ES delegacija ir Šiaurės šalimis, surengė seminarą saviraiškos laisvės ir žurnalistų apsaugos tema.

Svarbiomis progomis, kaip antai Žmogaus teisių diena ir Smurto prieš moteris panaikinimo diena, spaudoje ir socialiniame tinkle buvo paskelbti keli straipsniai ir pareiškimai.

Žmogaus teisių apsauga ir propagavimas taip pat tebėra vienas iš ES ir Meksikos teminio bendradarbiavimo prioritetų. Aukšto lygio dialogo žmogaus teisių klausimais kontekste ES ir Meksika susitarė stiprinti bendradarbiavimą penkiose srityse: kankinimo prevencija ir kova su šiuo reiškiniu (Stambulo protokolo taikymo įgaliojimų suteikimas ekspertams ir jų atestavimas šiuo tikslu), priverstiniai dingimai (duomenų bazių plėtimas), žmogaus teisių gynėjų ir žurnalistų apsauga (esamo mechanizmo plėtojimas), vaikų ir paauglių žmogaus teisės, žmogaus teisės ir verslas. ES delegacija šiose penkiose srityse bendradarbiauja su pilietinės visuomenės organizacijomis, skelbdama įvairius kvietimus teikti pasiūlymus ir 2-os socialinės sanglaudos laboratorijos kontekste.

Sritys, kuriose reikia pažangos, apima žmogaus teisių gynėjų ir piliečių apsaugą nuo neteisminių egzekucijų, prievartinio dingimo, kankinimo ir netinkamo elgesio ir kovą su nusikalstama veikla bei veiksmingą už tai atsakingų asmenų persekiojimą. Kiti iššūkiai, be kito, yra: kova su korupcija, bendrininkavimu ir nebaudžiamumu, saugumo pajėgų ir valstybės pareigūnų elgesys, teisminis procesas, moterų ir vaikų teisių pažeidimai, prekyba žmonėmis ir pažeidžiamų mažumų teisės. Vienas iš pagrindinių ir neatidėliotinų uždavinių tebėra tinkamų teisės aktų parengimas, o ypač jų įgyvendinimas.

Nikaragvos Respublika

2016 m. padarytą nemažą pažangą daugelyje sričių, įskaitant socialines ir ekonomines teises ir piliečių saugumą, užtemdė trūkumai rengiant prezidento ir įstatymų leidžiamosios valdžios rinkimus. Buvo pareikšta kritika dėl tarptautinių rinkimų stebėtojų nebuvimo ir dėl teismo sprendimų, kuriais kai kurioms politinėms grupėms buvo užtvertas kelias dalyvauti rinkimuose. Kita vertus, rinkimų reformos reikalavimas, kad pusė kiekvienos partijos į parlamento rinkimus iškeliamų kandidatų būtų moterys, buvo teigiamas poslinkis siekiant lyčių lygybės. Be to, kaip teigiamas žingsnis buvo palankiai įvertintas po rinkimų pradėtas Amerikos valstybių organizacijos ir Nikaragvos vyriausybės dialogas demokratinų institucijų stiprinimo klausimais.

ES prioritetai žmogaus teisių ir demokratijos Nikaragvoje srityje yra: remti pastangas toliau tobulinti teisinę valstybę (skaidrumas, efektyvumas, atskaitomybė), skatinti lyčių lygybę ir LGBTI asmenų žmogaus teises ir kovoti su smurtu dėl lyties ir diskriminacija, aktyviai skatinti pilietinę visuomenę propaguoti ir ginti žmogaus teises bei dalyvauti politinėse diskusijose dėl nacionalinės vystymosi darbotvarkės, toliau propaguoti labiausiai pažeidžiamų grupių socialines, švietimo ir sveikatos teises pasitelkiant vystomąjį bendradarbiavimą, taip pat remti iniciatyvas, skirtas gebėjimų stiprinimui, socialinio jaunų žmonių sąmoningumo didinimui ir vaikų teisių apsaugai.

Kai kurios pilietinės visuomenės organizacijos pareiškė kaltinimų dėl saviraiškos laisvės apribojimų, jos taip pat pareiškė nepasitenkinimą dėl padidėjusios žiniasklaidos priemonių koncentracijos ir kaltinimų, kad demonstracijų metu saugumo pajėgos naudojo pernelyg didelę jėgą. Čiabuvijų tautų teisės ir toliau buvo vienas iš susirūpinimą kėlusiu klausimų, kalbant apie Miskito bendruomenių, kurioms Amerikos šalių žmogaus teisių komisija (IACHR) 2016 m. suteikė papildomų apsaugos priemonių, padėtį. Naujoji Nacionalinė žmogaus teisių prokuratūra surengė svarbių renginių, kuriais buvo prisidėta prie dialogo, supratimo ir bet kokių tolesnių incidentų prevencijos. Kelioms pilietinės visuomenės organizacijoms ir kaimo bendruomenėms susirūpinimą kelia infrastruktūros projektų poveikis ūkininkų žemėms. Smurtas dėl lyties ir toliau yra problema.

Piliečių saugumą toliau sėkmingai užtikrina bendruomenės sistema, kuri grindžiama prevencija ir dialogu. Valdžios institucijų pastangos suvaldyti nusikalstamumą regione pasirodė esančios itin veiksmingos, visų pirma palyginti su kaimyninėmis šalimis. Didelė pažanga taip pat stebėta kelių pagrindinių socialinių ir ekonominių teisių, įskaitant sveikatą ir švietimą, srityje.

ES toliau naudojo visais įmanomais kanalais siekdama dialogų žmogaus teisių ir demokratijos klausimais Nikaragvoje. Kalbant apie teismo sprendimus, darančius poveikį rinkimų procesui, vyriausiosios įgaliotinės ir Komisijos pirmininko pavaduotojos atstovė spaudai paskelbė viešą pareiškimą, kuriame pabrėžė teisinės valstybės, demokratinio pliuralizmo ir saviraiškos laisvės svarbą.⁸⁶ Kitas pareiškimas buvo paskelbtas dėl galutinių rinkimų rezultatų, kuriame ES apgailestavo dėl to, kad rinkimų procese nebuvo užtikrintas dalyvavimas be apribojimų visoms Nikaragvos politinėms jėgoms, ir pareiškė kritiką dėl rinkimų stebėjimo misijų nebuvimo.⁸⁷

Žmogaus teisių gynėjai buvo remiami palaikant nuolatinį ryšius su aktyvistais Nikaragvoje ir Briuselyje.

2016 m. ES toliau teikė finansinę paramą projektams, finansuojamiems pagal EDŽTRP ir vystomojo bendradarbiavimo priemonės teminę programą, skirtą nevalstybiniais subjektams ir vietos valdžios institucijoms. Buvo paskelbti trys kvietimai teikti pasiūlymus, siekiant atrinkti darnaus vystymosi vietos lygmeniu ir kovos su smurtu ir diskriminacija srities projektus. Iš viso įgyvendinami 45 projektai, skirti šiems klausimams: piliečių dalyvavimas, atkuriamoji nepilnamečių justicija, neįgaliųjų teisės, žmogaus teisių propagavimas daug dėmesio skiriant Karibų pakrantės regionui, moterų ir LGBTI asmenų žmogaus teisės ir vaikų teisės.

Nikaragva yra prisijungusi prie daugumos visuotinių žmogaus teises įtvirtinančių teisės aktų ir iš esmės pritaria daugiašaliams veiksams, kuriais siekiama propaguoti žmogaus teises. Tačiau tai, kad nėra įgyvendintos apsaugos priemonės, kurias suteikė Amerikos šalių žmogaus teisių komisija (IACHR), ir tai, kad šalies vyriausybei nebuvo atstovaujama IACHR posėdžiuose 2016 m., parodė Nikaragvos santūrumą šio organo atžvilgiu. Nikaragva nėra pasirašiusi, ratifikavusi ar prisijungusi prie Tarptautinio baudžiamojo teismo Romos statuto.

⁸⁶ 2016 m. rugpjūčio 16 d. ES išorės veiksmų tarnybos atstovės spaudai pareiškimas dėl Nikaragvoje neseniai priimto teismo sprendimo

⁸⁷ 2016 m. lapkričio 19 d. ES išorės veiksmų tarnybos atstovės spaudai pareiškimas dėl rinkimų Nikaragvoje galutinių rezultatų.

Uždaviniai norint tolesnės pažangos, be kita ko, yra papildomas demokratinės sistemos stiprinimas, siekiant užtikrinti laisvą visų politinių jėgų dalyvavimą rinkimų procesuose, visų pirma rengiantis 2017 m. savivaldybių rinkimams, didesnė institucinė parama nukentėjusiems nuo smurto dėl lyties, vaikų teisės ir pagarbos saviraiškos laisvei ir teisei rengti taikias demonstracijas išlaikymas.

Panamos Respublika

Apskritai žmogaus teisės gerbiamos, nors lieka kai kurie svarbūs uždaviniai. Panama yra visavertė ir tvirta demokratija su aktyvia pilietine visuomene. Rinkimai rengiami reguliariai ir yra laikomi laisvais ir sąžiningais. Žmogaus teisių apsaugos srities konstitucinė ir teisinė sistema iš esmės yra tinkama. Šiais klausimais šalis laikosi panašaus į požiūrio kaip ir ES. Tačiau tebėra nemažai svarbių trūkumų, įskaitant klausimus, susijusius su pažeidžiamų grupių teisėmis, socialinėmis ir ekonominėmis teisėmis, korupcija, vėlavimais teismo procedūrose ir kalėjimų sąlygomis.

Kalinimo ir sulaikymo sąlygos Panamoje kelia daug problemų. UNODC duomenimis, 70 % asmenų, iš kurių atimta laisvė, Panamoje nėra nuteisti. Taip yra daugiausia dėl vėlavimų teismo procedūrose ir dažnai naudojamo kardomojo kalinimo, kuris tam tikrais atvejais būna ilgesnis, nei maksimali bausmė už inkriminuojamą nusikaltimą; be to, būtina neatidėliojant mažinti kalėjimų perpildymą (šalies suaugusiųjų kalėjimuose laikomų asmenų skaičius smarkiai viršija jos kalėjimų pajėgumus) ir gerinti kalinimo sąlygas. Skundžiamasi medicinos pagalba, higiena, užgauliu pareigūnų elgesiu ir socialinės reintegracijos galimybių trūkumu. Taip pat reikia gerinti kalėjimų pareigūnų darbo sąlygas.

Vis dėlto, tam tikros pastangos pagerinti padėtį buvo dedamos. Taikant baudžiamosios justicijos kaltinamąją sistemą, kuri yra pagrindinė naujovė Panamos baudžiamosios teisės sistemoje, jau sumažėjo vėlavimų teismo procedūrose. Toliau reformuojama kalinių ir sulaikytųjų teisių sistema, grindžiama pagarbos, saugumo ir reintegracijos principais. Susitarta dėl darbo plano, kurį reikės sparčiai bei veiksmingai įgyvendinti.

ES remia šias pastangas. Prioritetai, be kita ko, yra: kalinimo ir sulaikymo sąlygų gerinimas, ypač daug dėmesio skiriant kardomajam kalinimui, įstatymams nusižengusių nepilnamečių žmogaus teisės, rehabilitacija ir reintegracija, lyčių lygybė, smurtas ir diskriminacija, pažeidžiamų grupių diskriminacija, tarptautiniai darbo standartai valstybiniu lygmeniu ir privačiajame sektoriuje (įmonių socialinė atsakomybė). ES finansuojamu projektu „Bendradarbiavimas saugumo srityje Panamoje“ (SECOPA), kurio vertė siekia 28 mln. EUR, bus stiprinami gebėjimai užtikrinti rehabilitaciją ir reintegraciją, tobulinama kalėjų darbuotojų mokymo sistema ir remiama profesinė karjera; jo lėšomis bus finansuojamas novatoriško rehabilitacijos centro, skirto įstatymams nusižengusiems nepilnamečiams, užbaigimas ir rengiamas šiuolaikinis surašymas pataisos įstaigose.

Kiti du pagal EDŽTRP finansuojami projektai buvo pradėti 2016 m. gruodžio mėn.: pirmojo projekto tikslas yra saugoti ir propaguoti nepilnamečių žmogaus teises, skatinti jų rehabilitaciją ir reintegraciją, o antrajame projekte daugiausia dėmesio bus skiriama įstatymams nusižengusių nepilnamečių iš čiabuvių bendruomenių teisėms ir rehabilitacijai. Panama taip pat yra viena iš šalių, gaunančių paramą pagal ES EDŽTRP lėšomis finansuojamą projektą „Parama prekybos partneriams, įskaitant BLS+ lengvatomis besinaudojančias šalis, siekiant veiksmingai įgyvendinti tarptautinius darbo standartus ir vykdyti ataskaitų teikimo prievoles“.

Padidėjus migrantų antplūdžiui, taip pat Kosta Rikai nusprendus jų neįsileisti, atsirado papildomų sunkumų; prašydamas didesnės tarptautinės bendruomenės paramos, Panamos Prezidentas įsipareigojo užtikrinti humanišką elgesį su migrantais.

Apie 10 % Panamos gyventojų priklauso čiabuvių bendruomenėms. Nors yra parengta šių bendruomenių apsaugos politika ir teisės aktai, reikia dar daug nuveikti, kad pakiltų jų gyvenimo lygis, padidėtų jų galimybės naudotis viešosiomis paslaugomis ir būtų geriau užtikrintas vienodo požiūrio taikymas, ypač sveikatos sektoriuje ir žemės naudojimo teisių srityje. Šiuo metu įgyvendinamos kelios konkrečios programos. ES finansuoja dvišalį projektą „Apoyo a la Cohesión Social“ (COHESAL – 10 mln. EUR), kuris apima kelių rūšių veiklą siekiant padėti čiabuvių tautoms ir organizacijoms, ir kuriuo netiesiogiai siekiama ginti ekonomines ir socialines šios bendruomenės teises skurdžiausiuose šalies regionuose – decentralizacijos būdu ir finansuojant vietinius projektus.

TDO standartų priežiūros institucijos toliau atidžiai vertino trūkumus susirinkimų laisvės srityje ir 2016 m. lapkričio mėn. akcentavo, kad jie yra labai dideli ir į juos būtina nedelsiant reaguoti.

Iššūkiai ir sritys siekiant tolesnės pažangos, yra, be kita ko: kova su korupcija, kalinimo sąlygų ir kardomojo kalinimo gerinimas, socialinės ir ekonominės teisės ir pažeidžiamų mažumų, čiabuvių tautų, moterų ir vaikų teisių užtikrinimas.

Paragvajaus Respublika

Paragvajus apskritai turi gerą formalų žmogaus teisių apsaugos pagrindą. Teisinė sistema, pagal kurią užtikrinamos galimybės gauti informaciją ir skaidrumas viešųjų reikalų valdymo srityje, pastaraisiais metais pagerėjo. Tačiau nacionalinio veiksmų plano žmogaus teisių srityje įgyvendinimas vėluoja, todėl būtinas institucijų stiprinimas yra nepakankamas. Vis dar reikia užtikrinti, kad su žmogaus teisėmis susiję teisės aktai būtų įgyvendinami sistemingai ir veiksmingai.

2016 m. ES daugiausiai dėmesio skyrė informuotumo didinimui ir propaguojamosios veiklos stiprinimui, geresnei pažeidžiamų grupių apsaugai, lyčių ir diskriminacijos klausimų sprendimui, paramai demokratijos stiprinimui, be kita ko, gerinant rinkimų procesus. Kiti ES prioritetai – propaguoti žmogaus teisių institucionalizavimą, teismų reforma, kankinimo prevencija, pataisos sistemos tobulinimas, kova su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu ir tolesnis skaidrumo didinimas. ES delegacija Paragvajuje yra viena iš delegacijų, atrinktų vykdyti bandomąją veiklą, kad padidėtų ES paramos demokratijai nuoseklumas ir veiksmingumas, laikantis ES paramos demokratijai veiksmų darbotvarkės.

Susirūpinimą keliantys žmogaus teisių srities klausimai Paragvajuje, be kita ko, pirmiausia yra: smurtas prieš moteris ir moterų diskriminacija, vaikų darbas, priverstinis darbas ir silpnai veikianti teisingumo sistema, įskaitant prastas sąlygas kalėjimuose ir kardomojo kalinimo įstaigose. Taip pat reikia stiprinti čiabuvių mažumos teisių apsaugą. Susirūpinimą toliau kelia išsikerojusi korupcija.

2016 m. Paragvajus ėmėsi kelių priemonių siekdamas toliau gerinti žmogaus teisių padėtį. Po ilgų atidėliojimų, lapkričio mėn. Parlamentas išrinko naują ombudsmeną, o gruodžio mėn. priėmė teisės aktus dėl moterų apsaugos nuo smurto.

ES įvairiais formatais toliau vedė diskusijas su Paragvajumi žmogaus teisių ir demokratijos klausimais, be kita ko, vykdant stebėseną, kaip Paragvajus laikosi įsipareigojimų žmogaus teisių srityje pagal bendrąją lengvatų sistemą (BLS+). Per savo pilietinės visuomenės partnerius ES delegacija taip pat išplatino ES gaires žmogaus teisių gynėjų klausimu ir kitą svarbią su ES parama susijusią informaciją.

ES tęsė bendradarbiavimą su pilietinės visuomenės organizacijomis. Rugpjūčio mėn. ji paskelbė kvietimą teikti pasiūlymus siekiant remti pilietinės visuomenės organizacijų iniciatyvas, skirtas dalyvavimo politiniame procese gerinimui, ypač daug dėmesio skiriant moterų, jaunimo, čiabuvių ir neįgaliųjų dalyvavimo bei atstovavimo jiems stiprinimui.

2016 m. ES toliau teikė finansinę paramą pagal vystomojo bendradarbiavimo priemonę ir EDŽTRP. Liepos mėn. buvo paskelbtas kvietimas teikti pasiūlymus pagal EDŽTRP, įgyvendinant 0,9 mln. EUR vertės projektą, skirtą lyčių klausimams, visų pirma smurtui šeimoje ir moterų dalyvavimui politiniame gyvenime. Spalio mėn. ES suteikė paramą Moterų reikalų ministerijai atlikdama du tyrimus, kuriuose buvo įvertintas nacionalinių ir regioninių priežiūros paslaugų poveikis nuo smurto nukentėjusioms moterims. Demokratija, dalyvavimas ir institucijų stiprinimas taip pat yra vienas iš prioritetinių ES dvišalės 2014–2020 m. Paragvajui teikiamos paramos vystymuisi sektorių. Atsižvelgiant į tai, liepos mėn. buvo pradėtas projektas siekiant užtikrinti rinkimų administravimo pajėgumų stiprinimą ir didinti pažeidžiamų grupių (moterų, jaunimo, čiabuvių ir neįgaliųjų) dalyvavimą ir atstovavimą joms.

Paragvajus yra viena iš šalių, gaunančių paramą pagal ES EDŽTRP lėšomis finansuojamą projektą „Parama prekybos partneriams, įskaitant BLS+ lengvatomis besinaudojančias šalis, siekiant veiksmingai įgyvendinti tarptautinius darbo standartus ir vykdyti ataskaitų teikimo prievoles“.

Kalbant apie daugiašalį kontekstą, Paragvajus ratifikavo visas pagrindines tarptautines ir regionines žmogaus teisių konvencijas. Šalis glaudžiai bendradarbiavo 2016 m. sausio mėn. vykdant visuotinį periodinį vertinimą ir pritarė beveik visoms 140 rekomendacijų. 2015-2017 m. Paragvajus yra JT žmogaus teisių tarybos narė.

Vienas iš uždavinių ateičiai yra sukurti dalyvaujamojo pobūdžio mechanizmą, pagal kurį būtų konsultuojamasi su čiabuvių tautomis, o žemė būtų toliau grąžinama vietos bendruomenėms, kaip numatyta trijuose Amerikos šalių žmogaus teisių teismo sprendimuose. Paragvajui taip pat reikia sumažinti asmenų, kuriems taikomas kardomasis kalinimas, santykinę dalį ir pagerinti blogas sąlygas kalėjimuose. Taip pat reikia imtis tolesnių veiksmų siekiant stiprinti moterų ir vaikų teises, panaikinti priverstinį darbą ir vaikų darbą, įskaitant neapmokamą vaikų darbą namų ūkyje (*criadazgo*), spręsti aukšto paauglių nėštumo rodiklio problemą ir apskritai stiprinti lytinę ir reprodukcinę sveikatą ir teises.

Peru Respublika

2016 m. buvo demokratinio atsinaujinimo Peru metai, įvykus prezidento ir parlamento rinkimams. ES parėmė šį procesą atsiuntusi sėkmingai darbą atlikusią rinkimų stebėjimo misiją. Rinkimų procesas paskatino aktyvias diskusijas visuomenėje ir žiniasklaidoje, tačiau jų rezultatai buvo demokratiškai priimti. ES rinkimų stebėjimo misija padarė bendrą išvadą, kad Peru sėkmingai įveikė svarbų demokratijos kriterijų surengusi keturis iš eilės demokratinius rinkimus – tai rezultatas, kurio šalis anksčiau dar niekada nebuvo pasiekusi, – ir kad reikalinga išsami ir patvari politinė ir rinkimų reforma, kad būtų sustiprintas demokratinis valdymas ir politinės partijos ir sutvirtintas pasitikėjimas rinkimų institucijų darbu.

ES žmogaus teisių srities prioritetai Peru ir toliau buvo ekonominės ir socialinės teisės, atsižvelgiant į vis dar didelius regioninius ir socialinius skirtumus šalyje, taip pat socialinių konfliktų, moterų ir mažumų diskriminacijos, ypač čiabuvių tautų ir LGBTI bendruomenės diskriminacijos, prevencija, galimybė kreiptis į teismą, žmogaus teisių gynėjai (kai kurie iš jų susiduria su bauginimu, grasinimais ir kitomis smurto formomis) ir prekyba žmonėmis bei vaikų darbas. TDO toliau atidžiai vertino pagrindinių darbo standartų, ypač asociacijų laisvės, įgyvendinimo trūkumus.

2016 m. buvo tęsiamas techninio lygmens dialogas su Peru, o spalio mėn. buvo surengtas trečias iš eilės susitikimas žmogaus teisių klausimais su naująja vyriausybe. Be kitų klausimų, buvo aptartas porinkiminių reformų procesas, naujosios vyriausybės darbo žmogaus teisių srityje programa, įskaitant naujo veiksmų žmogaus teisių srityje plano rengimą, verslas ir žmogaus teisės bei ES parama rengiant nacionalinį veiksmų įmonių socialinės atsakomybės srityje planą, tolesnis dialogas smurto dėl lyties klausimais, pabėgėlių padėtis ir migracija bei daugiašalėje darbotvarkėje numatyti klausimai. Be to, buvo tęsiamas darbas siekiant institucionalizuoti dialogą 2017 m., nustatant oficialius įgaliojimus.

Vietos lygmeniu ES delegacija palaikė glaudžius ryšius su pilietinės visuomenės organizacijomis, ombudsmeno biuru ir vyriausybės įstaigomis žmogaus teisių padėties, žmogaus teisių gynėjų ir čiabuvių tautų klausimais. Ji palaikė nuolatinį ryšius, kad gautų naujausią informaciją apie konkrečius atvejus.

ES finansavimas pagal EDŽTRP 2016 m. siekė 1,2 mln. EUR ir apėmė keturis naujus žmogaus teisių srities projektus Peru, kuriuose daugiausia dėmesio buvo skiriama žmogaus teisių gynėjams ir smurto dėl lyties klausimams.

Peru ir toliau buvo patikimas partneris tarptautiniuose forumuose, kuriuose jos balsavimas buvo glaudžiai suderintas su ES pozicijomis. Kita Peru peržiūra vykdant visuotinį periodinį vertinimą bus atliekama 2017 m. lapkričio mėn.

Sent Kitso ir Nevio Federacija

Sent Kitsą ir Nevį kamuoja rimtos piliečių saugumo problemos, visų pirma su gaujomis siejamas nusikalstamumas, santykinai didelis žmogžudysčių rodiklis ir palyginti dideli išžaginimų ir smulkių nusikaltimų rodikliai. 2016 m. buvo imtasi veiksmų siekiant gerinti vaikų apsaugą ir spręsti prastų kalinimo sąlygų klausimus, įskaitant perpildymą, kuris yra sena neišspręsta problema. Kitos pagrindinės žmogaus teisių problemos Sent Kitse ir Nevyje, be kita ko, yra smurtas prieš moteris ir vaikus, LGBTI asmenų diskriminacija ir išliekantis mirties bausmės teisėtumas. Reikia gerinti teismų sistemos veikimą, siekiant spręsti didelio teismuose susikaupusių neišnagrinėtų bylų skaičiaus problemą.

Vyriausybė toliau dėjo pastangas stiprinti vaiko apsaugos sistemas atkurdamą Probacijos ir vaikų gerovės komisiją. Ji taip pat tęsė savo metines programas, pavyzdžiui, subsidijavo Sent Kristoferio vaikų namus, globos programą ir smurto prieš vaikus prevencijos savaitę. Kovos su smurtu prieš vaikus protokolo (angl. *Child Protocol*). projektas šiuo metu yra perduotas peržiūrėti generaliniam prokurorui. Sent Kitse ir Nevyje vis dar yra teisėtas fizinių bausmių naudojimas mokyklose.

Sveikatos ministerija, padedant Amerikos sveikatos organizacijai (PAHO), parengė kovos su prievarta šeimoje protokolą. Lyčių reikalų departamentas taip pat rengė Nacionalinį kovos su smurtu šeimoje protokolą. Pastarąjį dokumentą peržiūrėjo generalinis prokuroras ir 2017 m. jis bus pateiktas kabinetui patvirtinti. Protokole pateikiama ir žinių, ir rekomendacijų, jame taip pat apibūdinamas visų susijusių agentūrų vaidmuo ir atsakomybė. Taigi, dokumentu vadovausis policija, Lyčių reikalų departamentas, sveikatos priežiūros įstaigos, socialinės tarnybos, teisinės pagalbos teikėjai, Ombudsmeno biuras, NVO ir teismas.

2016 m. kovo mėn. Ministras Pirmininkas T. Harris paskelbė, kad numatytas žemės sklypas naujo kalėjimo statybai, o tai turėtų sumažinti perpildymą ir palengvinti itin prastas sąlygas esamame šalies kalėjime. Nors kalinių sumažėjo, įstaigos užpildymo lygis vis dar viršija jos pajėgumus. Maždaug pusei asmenų šiame kalėjime taikomas kardomasis kalinimas, kadangi šalies baudžiamosios justicijos sistemoje susikaupė itin daug neišnagrinėtų bylų. Mirties bausmė tebėra teisėta Sent Kitse ir Nevyje, nors nuo 2008 m. neįvykdyta nė viena mirties bausmė.

ES toliau bendradarbiavo su Sent Kitso ir Nevio valdžios institucijomis pagrindiniais žmogaus teisių klausimais. Oficiali agitacinė kampanija buvo vykdoma per JT Generalinės Asamblėjos Trečiąjį komitetą. Pagal temines biudžeto eilutes finansuojami ES projektai, kaip antai EŽTRP programa ir pilietinės visuomenės organizacijų programa, skirta Rytų Karibų valstybėms, šiuo metu nėra konkrečiai orientuoti į Sent Kitsą ir Nevį, tačiau šalis gali netiesiogiai pasinaudoti informavimo kampanijomis ir geriausia praktika, išplėtotomis įgyvendinant projektus regione, ypač smurto šeimoje srityje (pvz., elgesio pokyčius skatinančiu žaidimu, kuriuo galės naudotis viso regiono švietimo įstaigos, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos požiūriui ir elgesiui keistis, mokslinių tyrimų rezultatais, gairėmis dėl šeiminio smurto aktų ir (arba) veiksmų planais ir suderintais ataskaitų teikimo pagrindinėms suinteresuotosioms šalims protokolais, mokymo medžiaga ir programomis specialistams).

Sent Lusija

2016 m., po birželio 6 d. įvykusių rinkimų, Sent Lusijoje pasikeitė vyriausybė. Artėjant balsavimui didžiulį rezonansą sukėlė neteisminių egzekucijų, kurias 2010–2011 m. įvykdžius kaltinama policija, klausimas. Vienas iš svarbiausių ES žmogaus teisių srities prioritetų Sent Lusijoje 2016 m. tebėra užtikrinti tolesnį dėmesį šiems kaltinimams ir jų tyrimą. Kiti spręstini iššūkiai, be kita ko, yra smurtas prieš moteris, LGBTI asmenų diskriminacija, psichinė, fizinė ir seksualinė prievarta prieš vaikus ir ilgas delsimas vykdyti teisingumą. Mirties bausmė šalyje vis dar teisėta. Susirūpinimą tebekelia policijos pareigūnų elgesys.

Padėtį teisingumo sektoriuje neigiamai veikia didelis teismuose susikaupusių neišnagrinėtų bylų skaičius ir tai, kad netiriami įtariamai neteisminėmis egzekucijomis. Naujai išrinktas (2016 m. birželio mėn.) Ministras Pirmininkas A. Chastanetas pareiškė savo ketinimą įsteigti trijų narių „tribunolą“, kuris nustatytų teisiškai patikimą būdą išspręsti šį atvejį. Jis paskyrė pareigūnus į du laisvus pagrindinius postus teisminėje sistemoje – generalinės prokuratūros direktorių ir direktoriaus pavaduotoją. Perpildymas tebėra problema Bordelais pataisos įstaigoje, kur maždaug pusė kalinių laukia teismo. Sent Lusija *de facto* mirties bausmės taikymo moratoriumą paskelbė 1995 m., tačiau nėra jokių požymių, kad būtų imtasi veiksmų siekiant panaikinti mirties bausmę.

Smurtas šeimoje, smurtas prieš vaikus ir smurtas prieš LGBTI asmenis tebėra rimtos visuomenės problemos. Nukentėjusieji dažnai nelinkę pateikti kaltinimų, kadangi bijo būti stigmatizuoti, keršto ar tolesnio smurto. Nacionaliniame psichikos sveikatos centre duris atvėrė atskiras nepilnamečių skyrius, skirtas psichikos ligomis sergantiems vaikams. Fizinės bausmės tebėra teisėtos; reikia spręsti šiuos ir kitus su vaikais ir jaunimu susijusius susirūpinimą keliančius klausimus, iškeltus 2015 m. JT atlikus visuotinį periodinį vertinimą.

Sausio ir balandžio mėn. ES delegacijos vadovė kartu su kelių ES valstybių narių ambasadoriais susitiko su buvusiu Ministru Pirmininku K. Anthony, siekdami agituoti užtikrinti tinkamą procesą tiriant įtariamą neteismines egzekucijas. Tą pačią poziciją šiuo klausimu ES išsakė ir naujajai vyriausybei. Be to, buvo vykdoma oficiali agitacinė kampanija žmogaus teisių klausimais JT GA Trečiojo komiteto veiklos kontekste. Sent Lusija yra viena iš šalių, kurios remiamos šiuo metu vykdomų ES finansuojamų projektų pagal Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę, kuriais siekiama kovoti su smurtu šeimoje, lėšomis.

Sent Vinsentas ir Grenadinai

Nors Kovos su smurtu šeimoje aktas priimtas dar 2015 m., reikia dar daug nuveikti, kad būtų veiksmingai pažabotas smurtas dėl lyties, kuris, kaip ir smurtas prieš vaikus, tebėra plačiai paplitusi visuomenės problema. Dar reikia priimti išsamias įgyvendinimo gaires. Tos pačios lyties asmenų lytiniai santykiai abipusiu sutarimu tebelaikomi neteisėtais, tačiau šios teisinės nuostatos nėra griežtai taikomos. Mirties bausmei taikomas *de facto* moratoriumas, o paskutinė mirties bausmė buvo įvykdyta 1995 m. Šiuo metu yra vienas kalinys, laukiantis mirties bausmės įvykdymo. Kalėjimų problemų spektras platus – smurtas, nepakanka personalo, per mažas prižiūrėtojų darbo užmokestis, nekontroliuojami ginklai ir narkotikai, taip pat didėjantis sergamumas ŽIV / AIDS ir nehygieniškos sąlygos. Nepilnamečiai nusikaltėliai laikomi kartu su suaugusiais nuteistaisiais.

Pagrindiniai ES prioritetai žmogaus teisių srityje yra susiję su smurtu šeimoje, psichine, fizine ir seksualine prievarta prieš vaikus, LGBTI asmenų diskriminacija ir smurtu prieš juos ir problemomis, susijusiomis su teisine valstybe, įskaitant vis dar teisėtą mirties bausmę, didelį teismuose susikaupusių neišnagrinėtų bylų skaičių ir prastas kalinimo sąlygas.

2016 m. ES vietoje toliau vedė diskusijas su valdžios institucijomis svarbiais žmogaus teisių klausimais. Buvo vykdomi demaršai dėl mirties bausmės panaikinimo ir dėl ataskaitų teikimo pagal tarptautines žmogaus teisių konvencijas mechanizmų stiprinimo. Šiuo metu vykdomi ES finansuojami projektai pagal Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę ir pilietinės visuomenės organizacijų programą, skirtą Rytų Karibų valstybėms, yra skirti smurto šeimoje problemai spręsti ir sutrikusio intelekto asmenų integracijai palengvinti. Nors šie projektai nėra tiesiogiai skirti Sent Vinsentui ir Grenadinams, šalis gali netiesiogiai pasinaudoti regioninėmis informavimo kampanijomis ir įgyta geriausia praktika. Be to, 2016 m. buvo susitarta dėl naujo projekto, kuris bus tiesiogiai įgyvendinamas šalyje ir kuriuo siekiama sukurti tvarius kaimo ūkininkų pragyvenimo šaltinius.

2016 m. gegužės mėn. įvyko antrasis Sent Vinsento ir Grenadinų visuotinio periodinio vertinimo ciklas. Šalis pritarė 75 iš 128 rekomendacijų, o į 53 rekomendacijas atkreipė dėmesį. Vertinimą atlikusios valstybės palankiai įvertino padarytą pažangą, visų pirma moterų ir vaikų teisių srityje, tačiau išreiškė susirūpinimą dėl mirties bausmės teisėtumo, vaikų fizinių bausmių naudojimo, homoseksualumo kriminalizavimo, smurto ir diskriminacijos prieš LGBTI bendruomenę, smurto prieš moteris ir moterų diskriminacijos, taip pat dėl sąlygų kalėjimuose. Rugsėjo mėn. Žmogaus teisių taryboje priimant visuotinio periodinio vertinimo rezultatus pranešėjai atkreipė dėmesį į tai, kad sukurtas nacionalinis ataskaitų teikimo ir tolesnės veiklos mechanizmas, kurio paskirtis – teikti informaciją JT organų, sukurtų pagal JT žmogaus teisių srities sutartis, rengiamoms ataskaitoms ir užtikrinti tolesnę su tokiomis ataskaitomis susijusią veiklą.

Surinamo Respublika

2016 m. bendrai žmogaus teisių ir demokratijos padėčiai Suriname buvo būdinga ir pažanga, ir nesėkmės. Nors tam tikrose srityse buvo padaryta pažangos, kaip pripažinta atlikus JT visuotinį periodinį vertinimą, būta ir neigiamų pokyčių.

Dėmesį atkreipęs metų įvykis – sustabdytas teismo procesas dėl 1982 m. įvykdytų 15 oponentų neteisminių egzekucijų, pasirėmus Surinamo konstitucijos 148 straipsniu, kuriame nustatyta, kad tam tikrais atvejais vyriausybė gali duoti generalinės prokuratūros orderį vykdyti baudžiamąjį persekiojimą valstybės saugumo sumetimais. Kita vertus, 2016 m. gruodžio 10 d. Suriname iškilmingai atidarytas Žmogaus teisių institutas. Vis dėlto šiuo teigiamu poslinkiu buvo suabejota, nes nerimaujama dėl šio instituto nepriklausomumu nuo Teisingumo ir policijos ministerijos.

ES prioritetai žmogaus teisių ir demokratijos srityje palaikant santykius su Surinamu, be kita ko, yra teisiniai klausimai, smurtas šeimoje ir seksualinis smurtas, prekyba žmonėmis ir LGBTI asmenų žmogaus teisės. Susirūpinimą taip pat kelia sąlygos kalėjimuose ir sulaikymo centruose, plačiai išplitusi viešoji korupcija, spaudos atstovų bauginimo atvejai, moterų, maronų, Amerikos indėnų ir kitų mažumų diskriminacija ir vaikų darbas.

ES įvairiais formatais toliau vedė diskusijas žmogaus teisių ir demokratijos klausimais su Surinamu, be kita ko, ES ir Surinamo politinio dialogo pagal 8 straipsnį ketvirto raundo, kuris 2016 m. birželio 29 d. įvyko Paramaribe, metu. ES ir Surinamas aptarė daug žmogaus teisių klausimų ir, be kita ko, pasikeitė nuomonėmis dėl teisinių klausimų, LGBTI asmenų klausimų, smurto šeimoje, vaikų teisių ir prekybos žmonėmis.

Po to, kai buvo sustabdytas teismo procesas dėl 1982 m. įvykdytų neteisminių egzekucijų, ES pareiškė susirūpinimą, be kita ko, paskelbdama vyriausiosios įgaliotinės ir Komisijos pirmininko pavaduotojos atstovės spaudai ir ES delegacijos pareiškimus⁸⁸, kuriuose buvo priminta Kotonu susitarimo nuostata dėl žmogaus teisių, demokratinių principų ir teisinės valstybės principų apsaugos ir propagavimo ir kuriuose vyriausybė buvo primygtinai paraginta gerbti teisinės valstybės ir valdžių atskyrimo principus. ES delegacija taip pat vykdė viešosios diplomatijos veiksmus žmogaus teisių srityje, be kita ko, skelbdama pranešimus spaudai tokiais klausimais, kaip smurtas dėl lyties, Sacharovo premija, Tarptautinė kovos su homofobija, transfobija ir bifobija diena, ir palaikydama nuolatinius ryšius su žmogaus teisių NVO.

ES toliau teikė finansinę paramą dviem programoms, finansuojamoms pagal EDŽTRP: „Supažindinimas su čiabuvių tautų Suriname teisėmis ir jų gynimas“ ir „Surinamo pilietinės visuomenės atsakomybės už žmogaus teises ir gerą valdymą stiprinimas“. Projektams skirtos lėšos siekė atitinkamai 95 000 EUR ir 125 000 EUR.

⁸⁸ 2016 m. birželio 30 d. ES išorės veiksmų tarnybos atstovės spaudai pareiškimas dėl Surinamo.

2016 m. gegužės 2 d. buvo atliktas antras Surinamo visuotinis periodinis vertinimas. Atliekant vertinimą išryškėjo teigiami poslinkiai, pasiekti nuo pirmo vertinimo, pvz., mirties bausmės pašalinimas iš baudžiamojo kodekso, nacionalinės žmogaus teisių institucijos įsteigimas, moterų ir vaikų srities reformos ir programos, pradinės mokyklos mokesčių panaikinimas, įstatymai, kuriais mažinamas skurdas, kovos su prekyba žmonėmis priemonės, pilietybės ir gyvenamosios vietos teisės aktų pakeitimas ir skaidrių ir demokratiškų rinkimų surengimas 2015 m. Nežiūrint to, vertinusios valstybės pabrėžė, kad vis dar reikia tolesnės pažangos ir pateikė rekomendacijas dėl būtinybės pašalinti mirties bausmę iš karinio baudžiamojo kodekso, ratifikuoti Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto Antrąjį fakultatyvinį protokolą, tobulinti teisingumo sistemą ir užtikrinti, kad 1982 m. neteisminių egzekucijų ir dėl 1986 m. skerdynių kaltininkai būtų patraukti baudžiamojon atsakomybėn, pasirašyti ir ratifikuoti Konvenciją prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą, užtikrinti, kad nacionalinė žmogaus teisių institucija laikytųsi Paryžiaus principų, užtikrinti LGBTI asmenų lygias teises ir apsaugą ir toliau dėti pastangas propaguoti ir saugoti moterų bei vaikų teises ir kovoti su prekyba žmonėmis.

2016 m. JT Žmogaus teisių taryba paskelbė ataskaitą apie savo išvadas dėl žmogaus teisių Suriname, kurioje, be kita ko, buvo išreikštas susirūpinimas dėl pranešimų apie saugumo pajėgų narių vykdyto LGBTI asmenų, ypač translyčių moterų, savavališko sulaikymo ir netinkamo elgesio su tais asmenimis. Ataskaitoje rekomenduojama, kad Surinamo valdžios institucijos turėtų užtikrinti tinkamą apsaugą ir žalos atlyginimą, be kita ko, reabilitaciją prekybos žmonėmis aukoms ir joms skirtų prieglobsčio centrų įsteigimą.

Trinidado ir Tobago Respublika

Kalbant apie bendrą padėtį žmogaus teisių srityje 2016 m., buvo padaryta tam tikra pažanga moterų ir vaikų teisių srityje ir kiek mažiau – kalinių ir LGBTI bendruomenės srityje. Nors nuo 1999 m. pradėjus *de facto* taikyti mirties bausmės moratoriumą kai kurie pareigūnai yra pareiškę ketinimą sugrąžinti jos taikymą, padėtis visgi nepasikeitė.

ES teikia prioritetą moterų ir vaikų teisių propagavimui ir apsaugai, mirties bausmės panaikinimui, sąlygų kalėjimuose gerinimui ir pagarbai kalinių teisėms, ir kovai su LGBTI asmenų diskriminacija.

ES visus metus tęsė dialogą žmogaus teisių klausimais su pagrindiniais suinteresuotaisiais subjektais. Be to, ES delegacija palaikė glaudžius ryšius su pilietinės visuomenės organizacijomis. Šias organizacijas ES rėmė ne tik teikdama dotacijas pagal EDŽTRP, bet ir skirdamas lėšas iš 11-ojo Europos plėtros fondo ir pilietinės visuomenės organizacijų ir vietos valdžios institucijų teminių biudžeto eilučių; šia parama siekiama sustiprinti pilietinės visuomenės organizacijų indėlį į valdymo ir vystymosi procesą Trinidade ir Tobage.

Žmogaus teisių dienos proga ES delegacija trijuose pagrindiniuose laikraščiuose išspausdino straipsnį, kurį pasirašė visi šalyje reziduojantys ES ambasadoriai. Naujo ES delegacijos vadovo inauguracinis priėmimas buvo surengtas kartu su Tarptautinės smurto prieš moteris panaikinimo dienos iškilmėmis. Renginys susilaukė didelio žiniasklaidos dėmesio, o prieš tai nacionalinėje spaudoje buvo paskelbtas straipsnis.

2016 m. ES delegacija toliau siekė savo prioritetų įgyvendindama du tebevykstančius pagal EDŽTRP finansuojamus projektus, skirtus remti veiklą, kuria siekiama propaguoti lyčių lygybę ir stiprinti institucinius gebėjimus, kad būtų gerinama žmogaus teisių apsauga. Pažymėtini pagal šiuos projektus vykdyti veiksmai, be kita ko, yra informuotumo apie mirties bausmę didinimo sesija parlamente, Tarptautinės žmogaus teisių klinikos atidarymas, podiumo diskusija smurto dėl lyties klausimais ir mokymo seminaras LGBTI asmenų žmogaus teisių tema. Atsižvelgiant į šalyje plačiai išsikerojusią smurto šeimoje problemą ir sąstingį užtikrinant LGBTI asmenų žmogaus teises, 2016 m. buvo paskelbtas dar vienas EDŽTRP kvietimas teikti pasiūlymus vykdyti veiklą, kuria siekiama spręsti lyčių lygybės ir LGBTI asmenų žmogaus teisių problemas. Vėliau, gruodžio mėn. buvo pasirašytos dvi naujos sutartys, kurių įgyvendinimas turėjo prasidėti 2017 m.

2016 m. gegužės 10 d. buvo atliktas antras Trinidado ir Tobago visuotinis periodinis vertinimas. Atliekant vertinimą išryškėjo teigiami poslinkiai, pasiekti nuo pirmo vertinimo, pvz., ratifikuota Neįgaliųjų teisių konvencija, priimtas Kovos su prekyba žmonėmis aktas, Vaikų apsaugos aktas ir teisėkūros reformos, kuriomis siekiama stiprinti ir apsaugoti moterų teises. Daugumoje rekomendacijų dėmesys buvo sutelktas į poreikį tęsti šiuo metu vykdomą darbą moterų teisių ir smurto dėl lyties klausimais, atšaukti prieš LGBTI asmenis nukreiptus įstatymus, panaikinti mirties bausmę, sustiprinti kovą su prekyba žmonėmis ir ratifikuoti įvairias tarptautines konvencijas, įskaitant Konvenciją prieš kankinimą ir Vaiko teisių konvencijos fakultatyvinius protokolus. Kitos ateityje spręstinos didžiausios problemos, be kita ko, yra pasibaisėtinos kalinimo sąlygos ir kalėjimų perpildymas, taip pat vaikų apsauga nuo smurto ir netinkamo elgesio.

Jungtinės Amerikos Valstijos (JAV)

Jungtinės Amerikos Valstijos yra strateginė Europos Sąjungos partnerė dedant pastangas stiprinti žmogaus teises visame pasaulyje. ES ir JAV glaudžiai bendradarbiauja tarptautiniuose forumuose, visų pirma Jungtinėse Tautose ir Žmogaus teisių taryboje. Reguliarus dialogas dėl geografinių ir teminių bendrą susirūpinimą keliančių klausimų sudaro sąlygas sinergijoms siekiant pažangos žmogaus teisių darbotvarkėje visame pasaulyje ir reikiamais atvejais sustiprina į atitinkamus subjektus orientuotų agitavimo kampanijų veiksmingumą.

Pagrindiniai 2016 m. iššūkiai kalbant apie JAV buvo, be kita ko, mirties bausmė, kalinių perkėlimas iš Gvantanamo kalėjimo, moterų teisės ir LGBTI asmenų žmogaus teisės. JAV buvo stebimi teigiami pokyčiai, susiję su mirties nuosprendžių ir įvykdomų mirties bausmių JAV skaičiumi ir Gvantaname likusių kalinių skaičiumi.

2015 m. prisiekusieji priėmė 49 mirties nuosprendžius – mažiausiai šiuolaikinėje mirties bausmės istorijoje. Šiais metais naujų mirties nuosprendžių sumažėjo net iki 30. Be to, praėjusiais metais buvo įvykdyta mažai ir mirties bausmių, o šiomet jų skaičius nukrito iki 20 ir yra mažiausias nuo 1991 m. Jungtinių Valstijų Aukščiausiasis Teismas priėmė sprendimą byloje *Hurstas prieš Floridą*, kuriuo anuliuotas Floridos įstatymas dėl mirties bausmės. Po tos bylos Delavero Aukščiausiasis Teismas pripažino negaliojančiu savo valstijos įstatymą dėl mirties bausmės, nutardamas, kad prisiekusieji privalo vienbalsiai nustatyti kiekvieną faktą, kuris būtų mirties bausmės sąlyga. Neseniai Floridos teisės aktų leidėjui priėmus naują įstatymą, pagal kurį nebuvo reikalaujama balsų vieningumo, jei esama sunkinančių aplinkybių, Floridos Aukščiausiasis Teismas tą įstatymą vėl paskelbė negaliojančiu.

2016 m. bylų, kuriose gali būti skirta mirties bausmė, advokatai pasiekė keletą kitų reikšmingų laimėjimų JAV Aukščiausiajame Teisme, be kita ko, bylose *Fosteris prieš Chatmaną*, *Williamsas prieš Pensilvaniją* ir *Wearry prieš Cainą*. Valstijų teismuose advokatų grupės pasiekė, kad būtų panaikinta daug mirties nuosprendžių arba sustabdytas jų vykdymas, be kita ko, daug jų itin aktyviai mirties bausmę taikančiose valstijose, kaip antai Alabama ir Teksasas. Visoje šalyje teismo procesai dėl mirtinų injekcijų ir toliau buvo vienas iš svarbių veiksnių, nulėmusių istoriškai mažus įvykdytų mirties bausmių rodiklius, įskaitant ir tai, kad Arizona, Arkanzasas, Kalifornija, Ohajas ir Oklahoma ištisus metus laikėsi *de facto* moratoriumų, ir padėjusių sustabdyti keleto mirties bausmių įvykdymą kitose valstijose.

ES taikomas egzekucijoms naudojamų vaistų eksporto draudimas ir toliau turėjo didelės įtakos diskusijoms dėl mirties bausmės. Kaip minėta per susitikimus su svarbiausiomis kovotojų už mirties bausmės panaikinimą bendruomenės organizacijomis, dėl ES taikomo draudimo įvyko reikšmingų permainų pastaruosius ketverius metus vykstančiose viešose diskusijose dėl mirties bausmės vykdymo.

B. Obamos administracijos pastangos uždaryti karinį sulaikymo centrą Gvantanamo įlankoje ir perkelti likusius kalinius ir toliau buvo stipriai blokuojamos Kongrese. Pagal 2016 m. vasario mėn. administracijos pateiktą planą nepavyko išspręsti priešpriešos tarp Prezidento Baracko Obamos siekių uždaryti Gvantanamą per paskutinius jo metus prezidento pareigose ir teisinių apribojimų, kuriuos respublikonai įtvirtino Kongrese ir dėl kurių administracija nė vieno iš likusių kalinių negalėjo išsiųsti į JAV.

Nepaisant to, 2016 m. padaryta tam tikra pažanga perkeliant kalinius į trečiąsias šalis. Iš maždaug 780 asmenų, kurie buvo laikomi Gvantaname, 729 buvo perkelti, o 42 liko (2016 m. gruodžio mėn. pabaigos duomenimis). 32 iš pastarųjų netenkina reikalavimų perkėlimui ir jiems nėra pareikšti kaltinimai dėl jokių nusikaltimų, septyniems pareikšti kaltinimai dėl nusikaltimų, kuriuos tiria karo tribunolas, o tris karo tribunolas jau nuteisė. Lig šiol ES valstybės narės yra sutikusios priimti iš viso 40 buvusių kalinių iš Gvantamo.

2016 m. birželio mėn. per masinį LGBTI bendruomenės sušaudymą gėjų klube Orlando mieste, ISIL / „Da'esh“ įkvėptas nusikaltėlis nužudė 49 žmones. Šis įvykis atkreipė dėmesį į esamas problemas, įskaitant neapykantos nusikaltimus, su kuriomis susiduria LGBTI asmenys.

2016 m. padaryta tolesnė pažanga stiprinant ES delegacijos tinklaveiką su pagrindiniais žmogaus teisių srities suinteresuotaisiais subjektais, t. y. administracija (Valstybės departamentu ir Nacionaline saugumo taryba), Kongresu ir pilietine visuomene.

ES delegacija kartu su kai kuriomis valstybėmis narėmis toliau bendradarbiavo su JAV moterų ekonominio ir politinio įgalėjimo klausimais, dalyvaudama Lygiaverčių perspektyvų partnerystės (angl. *Equal Futures Partnership*) iniciatyvoje, kuriai vadovauja Valstybės departamentas ir Baltieji rūmai. Lygiaverčių perspektyvų partnerystės narės (32 valstybės ir ES) nustato plataus užmojo nacionalinius ir ES įsipareigojimus dėl labai konkrečių lyčių lygybės politikos prioritetų ir tada keičiasi žiniomis bei patirtimi, įgyta įgyvendinant tą procesą, sujungdamos dvi iniciatyvas į vieną ar įgyvendindamos kitus daugiašalius projektus ir mainus. Lygiaverčių perspektyvų partnerystės interneto svetainė (www.equal-futures.org), kuri pradėjo veikti 2016 m. birželio mėn., pasitarnaus propaguojant narių veiklą ir padės joms glaudžiau bendradarbiauti.

Reguliarus keitimasis informacija tarp JAV, ES, valstybių narių ir NVO ir toliau sudarė galimybes dalytis informacija apie veiksmus, kurių imtasi siekiant pažangos LGBTI asmenų žmogaus teisių srityje, ir aptarti koordinavimo galimybes, įskaitant daugiašales pastangas, paramą ir padėti konkrečiose šalyse. Šie susitikimai suteikė galimybę kartkartėmis pasikeisti nuomonėmis LGBTI asmenų klausimais ir pasiekti pažangos daugiašaliuose forumuose.

2016 m. ES paskelbė keturis pareiškimus po įvykdytų mirties bausmių JAV, o ES delegacija keturis kartus ėmėsi demaršų dėl asmenų, kuriems gresia mirties bausmė. Visus 2016 m. ES delegacija ne kartą ragino uždaryti Gvantanamo kalėjimą ir šalies administracijai reguliariai kėlė žmogaus teisių padėties Gvantaname klausimus.

2016 m. balandžio 18–22 d. įvyko ES specialiojo įgaliotinis žmogaus teisių klausimais Stavrosos Lambrinidžio oficialus vizitas į Jungtines Amerikos Valstijas. Vizito metu daug dėmesio buvo skirta viešajai diplomatijai.

Urugvajaus Rytų Respublika

Bendra žmogaus teisių padėtis Urugvajuje tebėra teigiama ir stabili, nors esama pastebimų trūkumų tokiose srityse kaip smurtas dėl lyties, Afrikos kilmės asmenų ir LGBTI bendruomenės diskriminacija, prekyba žmonėmis ir ilgas kardomasis kalinimas. Susirūpinimą taip pat kelia padėtis nepilnamečių sulaikymo centruose, kuriuose gyvenimo sąlygos yra blogos ir trūksta reabilitacijos ir reintegracijos iniciatyvų.

ES daugiausia dėmesio skiria baudžiamosios justicijos ir kalėjimų sistemos reformai ir modernizavimui, moterų ir vaikų teisių stiprinimui, kovos su diskriminacija politikos griežtinimui ir piliečių saugumo didinimui.

Urugvajus turi patikimą teisinę sistemą. Tačiau daugelyje sričių įgyvendinimas gerokai atsilieka. Nepaisant daugelio veiksmų, kurių imtasi kovojant su smurtu šeimoje, 2016 m. pranešta apie daugiau atvejų. Vyriausybės 2016–2019 m. nacionalinio veiksmų plano siekiant gyventi be smurto dėl lyties tikslas – kovoti su smurtu dėl lyties. Urugvajus taip pat atsilieka moterų dalyvavimo politiniuose procesuose srityje. Dar viena problema – rasinė diskriminacija, nes ji nuo pat pirmųjų metų mokykloje daro įtaką Afrikos kilmės asmenų gyvenimo galimybėms.

Urugvajaus vyriausybė imasi įvairių veiksmų padėčiai pagerinti. Be kita ko, parengtas kovos su smurtu dėl lyties įstatymo projektas, kuriame pateikiamos gairės ir priemonės, taikytinos reaguojant į nelaimės ir teikiant pagalbą nukentėjusiems asmenims, ir numatoma įsteigti specializuotus teismus. Buvo pradėtos diskusijos siekiant nustatyti minimalią kvotą, taikytiną kandidatų sąrašams būsimuose rinkimuose. 2015–2020 m. Afrikos kilmės asmenims skirtas rasinės lygybės planas bus tikslinamas kasmet. Išsamus Kovos su išnaudojimu ir prekyba žmonėmis įstatymas perduotas svarstyti parlamentui. Kad būtų veiksmingiau kovojama su prekyba žmonėmis, rengiami mokymai konsulato pareigūnams, pilietinės visuomenės organizacijoms ir pareigūnams pasienio zonose. Buvo patvirtinta ir 2017 m. turėtų įsigalioti pasenusio šalies baudžiamojo proceso kodekso reforma, visų pirma siekiant pagerinti padėtį, susijusią su kardomuoju kalinimu, ir siekiant spręsti kalėjimų perpildymo problemą.

ES ir toliau bendradarbiauja su valdžios institucijomis ir pilietinės visuomenės organizacijomis vykdydama dvišalius ir atvirus veiksmus. Tuo pat metu rengiami *ad hoc* susitikimai svarbiais klausimais su valdžios institucijomis, pilietinės visuomenės organizacijomis ir kitais suinteresuotaisiais subjektais. Žmogaus teisių gynėjai gali veikti stabilioje aplinkoje, o pilietinės visuomenės organizacijos laisvai gali vykdyti savo veiklą. Tačiau šie subjektai yra finansiškai priklausomi nuo valstybės, todėl prarandamas nepriklausomumas ir stokojama kritinio matymo.

2016 m. ES teikė finansavimą projektams pagal EDŽTRP ir vystomojo bendradarbiavimo priemonės Urugvajaus programą, kuriais remiama Urugvajaus baudžiamosios justicijos sistemos ir pataisos sistemos reforma. 2016 m. viduryje ES delegacija paskelbė naują kvietimą teikti pasiūlymus dėl žmogaus teisių ir pilietinės visuomenės projektų, atitinkantį naujausius ES prioritetus. Buvo tebevykdomi septyni projektai piliečių saugumo, moterų ir vaikų teisių bei socialinės sanglaudos srityse.

Kalbant apie daugiašalį kontekstą, 2016 m. sausio mėn. Urugvajus buvo išrinktas nenuolatiniu JT Saugumo Tarybos nariu ir pareiškė, kad sieks į Saugumo Tarybos darbotvarkę integruoti žmogaus teisių aspektus. Rengiantis 2016 m. JT Generalinės Asamblėjos specialiajai sesijai, Urugvajus paragino surengti debatus dėl būsimų kovos su narkotikais politikos krypčių ir nurodė, jog remia politiką, grindžiamą sveikatos, žmogaus teisių, lyčių lygybės ir proporcingo teisingumo principais.

Teisinė sistema Urugvajuje užtikrina veiksmingą žmogaus teisių apsaugą ir tvirtą demokratijos principų įgyvendinimą. Valdžios institucijos šalina likusias spragas. Ateityje bus svarbu standartus ir įvairius veiksmų planus geriau įgyvendinti kasdienėje tikrovėje.

Venesuelos Bolivarо Respublika

2016 m. politinė, socialinė, ekonominė ir saugumo padėtis Venesueloje turėjo neigiamą poveikį jos piliečių žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms.

ES prioritetai yra prisidėti užtikrinant demokratiją, teisinę valstybę ir pagrindines laisves, pilietinės visuomenės galimybių ir žmogaus teisių gynėjų apsaugą, lyčių lygybę, moterų įgalėjimą ir vaikų teises.

2016 m. vasario mėn. Venesuela priėmė 2016–2019 m. nacionalinį žmogaus teisių planą siekiant apsaugoti ir garantuoti pagrindines piliečių teises. Be to, 2016 m. lapkričio mėn. buvo atlikta šalies antra peržiūra įgyvendinant JT žmogaus teisių tarybos vykdomą visuotinį periodinį vertinimą, ir ji aktyviai joje bendradarbiavo. Buvo pateiktos 274 rekomendacijos įvairiais klausimais, įskaitant saviraiškos laisvę, politinius kalinius, valdžios institucijų nepriklausomumą, apsirūpinimo maistu saugumą, sveikatos priežiūros prieinamumą ir neteismines egzekucijas.

Pilietinių ir politinių teisių srityje buvo pranešimų apie žmogaus teisių gynėjų viešą stigmatizavimą, išpuolius prieš žurnalistus, teisinės valstybės institucijų nepriklausomumo eroziją ir didelį nebaudžiamumą. Toliau susirūpinimą kėlė politinių oponentų kalinimas ir jų teisės į teisingą bylos nagrinėjimą ir tinkamą teisinį procesą. ES stebėjo opozicijos lyderio Leopoldo Lópezo apeliacijos procesą, tačiau jai nebuvo leista stebėti teismo posėdžių. TDO standartų priežiūros institucijos asociacijų laisvės Venesueloje klausimą 2016 m. nagrinėjo keturis kartus, o atvejus, susijusius su elgesiu darbdavių atstovų atžvilgiu, įvardijo kaip nepaprastai rimtus ir reikalaujančius nedelsiant reaguoti. TDO administracinėje taryboje ES rėmė konstruktyvų socialinį dialogą šalyje.

Sudėtingos ekonominės aplinkybės, kurioms būdingas itin didelis pagrindinių prekių ir vaistų trūkumas ir hiperinfliacija, turėjo įtakos gyventojų ekonominėms ir socialinėms teisėms, visų pirma teisei į maistą, sveikatą ir socialinę apsaugą.

ES neveda oficialaus ir struktūrinio politinio dialogo su Venesuelos vyriausybe, tačiau įvyko ES delegacijos, valstybių narių ambasadų ir Venesuelos valdžios institucijų *ad hoc* diskusijos žmogaus teisių klausimais. Taip pat vyko dvišaliai susitikimai vyresniųjų pareigūnų lygmeniu. Be to, buvo surengtas kasmetinių konsultacijų su žmogaus teisių gynėjais susitikimas.

2016 m. ES toliau teikė finansinę paramą projektams, finansuojamiems daugiausia pagal EDŽTRP. ES bendradarbiavimo veikloje daugiausia dėmesio buvo skirta demokratinų pajėgumų stiprinimui (techninė pagalba Nacionalinei asamblėjai, institucinių pajėgumų stiprinimas savivaldybėse) ir nesmurtinių priemonių bei demokratinio dialogo propagavimui, moterų teisėms bei įgalėjimui, lyčių lygybei, čiabuvių teisėms, žmogaus teisių gynėjams, informacijos laisvei ir pabėgėliams. Viešosios diplomatijos renginiuose dėmesys buvo sutelktas į lyčių lygybės ir nesmurtinių priemonių skatinimą („mažinti smurtą ir taikiai sugyventi“).

ES taip pat padeda šaliai rasti taiką ir demokratinį krizės sprendimą ir remia dedamas pastangas vesti dialogą.

SANTRUMPU SĄRAŠAS

AKR	Afrikos, Karibų ir Ramiojo vandenyno valstybių grupė
AS	Afrikos Sąjunga
ASEAN	Pietryčių Azijos valstybių asociacija
ASEM	Azijos ir Europos susitikimas
AVO	Amerikos valstybių organizacija
BLS	Bendroji lengvatų sistema
BLS+	ES bendroji lengvatų sistema (BLS) besivystančioms šalims
BSGP	bendra saugumo ir gynybos politika
BUSP	Bendra užsienio ir saugumo politika
CAT	Konvencija prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą
CEDAW	Konvencija dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims
CPED	Tarptautinė konvencija dėl visų asmenų apsaugos nuo priverstinio dingimo
CRC	Vaiko teisių konvencija
CRPD	Neįgaliųjų teisių konvencija
ECOSOC	Jungtinių Tautų Ekonominė ir Socialinė Taryba
ECOWAS	Vakarų Afrikos valstybių ekonominė bendrija
EDŽTRP	Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonė
EED	Europos demokratijos fondas
EIVT	Europos išorės veiksmų tarnyba
EKP	Europos kaimynystės priemonė
EKPP	Europos kaimynystės ir partnerystės priemonė
ENRTP	teminė aplinkos ir tausaus gamtos išteklių, įskaitant energiją, valdymo programa
EPF	Europos plėtros fondas
ESBO	Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija
ET	Europos Taryba
EUNAVFOR MED	Europos Sąjungos karinio laivyno pajėgos – Viduržemio jūros regionas
EŽTK	Europos žmogaus teisių konvencija
EŽTT	Europos Žmogaus Teisių Teismas
FARC	<i>Fuerzas armadas revolucionarias de Colombia</i> (Kolumbijos revoliucinės ginkluotosios pajėgos)
GRULAC	Lotynų Amerikos ir Karibų jūros valstybių grupė

ICCPR	Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas
ICERD	Tarptautinė konvencija dėl visų formų rasinės diskriminacijos panaikinimo
ICESCR	Tarptautinis ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktas
ICMW	Tarptautinė konvencija dėl visų darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos
IcSP	Priemonė, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos
JT GA	Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja
JT ST	Jungtinių Tautų Saugumo Taryba
JT VP	Jungtinių Tautų vystymosi programa
LGBTI	lesbietės, gėjai, biseksualūs, translyčiai ir interseksualūs asmenys
NVO	nevyriausybinė organizacija
ODIHR	Demokratinų institucijų ir žmogaus teisių biuras
OHCHR	Jungtinių Tautų vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuras
OIF	<i>Organisation internationale de la Francophonie</i>
PNPP	Pasirengimo narystei paramos priemonė
PSK	Europos Sąjungos Tarybos Politinis ir saugumo komitetas
PVO	pilietinės visuomenės organizacija
SADC	Pietų Afrikos vystymosi bendrija
TBT	Tarptautinis baudžiamasis teismas
TBTBJ	Tarptautinis baudžiamasis tribunolas buvusiam Jugoslavijai
TDO	Tarptautinė darbo organizacija
TMO	Tarptautinė migracijos organizacija
TRKK	Tarptautinis Raudonojo Kryžiaus komitetas
UNEA	Jungtinių Tautų aplinkos asamblėja
UNHCR	Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biuras

UNICEF	Jungtinių Tautų Vaikų fondas
UNOCA	Jungtinių Tautų regioninis biuras Centrinėje Afrikoje
UNODC	Jungtinių Tautų narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos biuras
ŽTT	Jungtinių Tautų Žmogaus teisių taryba
